Pearl S.Buck
Bu Mağrur Kalp

Bu Mağrur Kalp

"Suzan Gaylord evleniyor, gelin oluyor!" Bu kelimeleri, sanki biri söylüyor, sanki etraflarını kuşatan her şey; "Serserinin Ormanındaki" bütün ağaçlar, Mark'la beraber biraz öte yanında durdukları karaağaç dalındaki kuş bile, tekrarlıyor-muş gibi apaçık duydu.

İlkbaharın aceleci küçük bir cırcır böceği hep böyle diyerek ötüyor, Mark'm candan, derin sesi de, kendini küçümseyen bir mânaya bürünerek: "Suzan, acaba beni ister misin, benimle evlenebilir misin?" diye soruyordu.

Mark'm hanidir tasarlayıp durduğu günün saatin; "bugün", "bu saat" olduğunu pekâlâ bilmişti: Komşu çiftliklerin birinden kalkıp, koca boyu, utangaç, çocuk haliyle sıkıla bozara mektebe, beşinci sınıfa geldiği günlerden beri tanıdığı bu insanın, öyle umulmadık, beklenmedik şeyler yapacak bir yaradılışı yoktu.

Yıllarca, Suzan daima neşe içinde güle söyleye, öteki ise daima aynı çekingen hali, iri boyu ile, kalabalıktan uzak, bir kenardan kızı gözleye kollaya, birbirlerine okuldaşlık etmişlerdi.

Onun kendine göz koymuş olduğunu Suzan daha ilk günden farketmişti.

Başını arkaya atarak: "Evlenmek istiyorum, hem seninle evlenmek istiyorum," dedi. Erkek titriyordu. Suzan, omuzlarının üstünde duran kocaman ellerin titrediğini hissediyordu. Olan olmuştu işte. Evlenecekti. Üstelik yapmak istediği birçok şeylerin içinde, evlenmek "gelin olmak", en başta gelendi.

BU MAĞRUR KALP

Erkek, onu kendine doğru çekti. Bu kemikli, geniş, iri vücudun hiç alışılmamış sıkışını duydu. Birçok kızlar gibi öyle zayıf, çelimsiz, ufak tefek değildi. Ama erkeğin kolları arasında sıkılırken küçülüyor, asıl görünüşünden bir şeyler eksili-yormuş gibi garip bir hisse kapıldı. Bu yeni duyguyu hoş buldu, hattâ erkeğin dudakları onu uzun uzun, ateşli ateşli öptüğü halde, yadırgamadı.

"Biliyor musun Suzan, tâ ilk günden, beşinci sınıftan beri seni öpmek ister dururdum," dedi.
O:
— Ama, ucunda öpüşme olan oyunlarda hiç de beni seçmezdin! diyerek güldü. Mark kısaca:
— öyle oyunlardan nefret ederim. Öpüşmenin sahici olmasını isterim., diye karşılık verdi. Kızı bir an daha, sımsıkı, kımıldamadan tuttu.
Suzan:

- Evet, biliyorum, diye fısıldadı.

Epey bir zaman sustular. Suzan, artık iç sarsıntısı dinmiş, ona yaslanıyordu. Hanidir ne yapmak, ne gibi bir yol tutturmak istediğini bir türlü kestirememişti.

Yıllarca evvel, ihtiyar öğretmen Kincaid ona, dil bilgisi dersinde: "Suzan, isterseniz siz yazı yazabilirsiniz," demişti. Ama o aralık, babası onu Nevyork'ta tiyatroya götürmüş, Su-zan'ı da bir aktris olmak hevesidir almıştı. Senelerce, hep sahnede, oyundaymış gibi bir hisle yaşamış, kendine yaradılışından apayrı bir şekil vermeye çabalamıştı. Seçtiği herhangi bir insanın kalıbına girebilirdi. Ama ortada bir de eller meselesi vardı. Bu ellerle bir şeyler yapmayı diliyordu.

îşe yarayan, biçime girebilen bazı şeyleri; babasının öğretmekte olduğu musikiden ziyade, elle tutulur, değilebilir şeyleri avucuna almayı severdi. Bu ellerin ne yapması lâzım geldiğini bilmediği için de bir türlü rahat

edemiyordu; çünkü her şeyden hoşlanıyordu. Her şeyi istiyordu. İşte o sıralarda idi ki, evlenmeye, bir alay çocuk doğurmaya karar verdi.

Geçen hafta, kız kardeşi Mary'nin heykelini yaparken el-

lerinin tatmış olduğu duyguyu hatırlayarak, bir an için daldı. Parmaklarını ne kadar becerikli, ne kadar kıvrak bulmuş, sevincinden: "Mary, gel bak! Yakaladım seni," diye bağırmıştı.

Mary gelmiş, bakmıştı; Suzan, kız kardeşinin şaşırarak: "Olur şey değil, tıpkı ben! Harikulade!" diye bağırmasını beklerken, Mary ellerini uzatmış, ıslak çamuru hamur gibi ezip yuğuruvermişti.

Öfkesinden: "Beni maymuna çevirmişsin! Ne kötü şeysin sen!" diye bağırmış, hüngür hüngür ağlayarak çıkıp gitmişti.

Karşılık veremeyecek kadar içerlemiş olan Suzan, çamuru yerden toplamış, tekrar yuğurmuş, şekilsiz bir hale sokmuştu. Ama bir yandan da, kız kardeşi beğensin beğenmesin, yarattığı şeyin Mary olduğunu ellerinin duygusuyle anlıyor, biliyordu. O günü, düşünürken, işte şimdi bile, avuçlarına bir yanma geldi, parmakları açılıp kapandı.
— Mark! dedi. Yüzünü görebilmek için geri çekilerek devam etti:
— Evlendikten sonra, heykel işine adamakıllı çalışmaya başlarsam kızar mısın? Söz aramızda, buna karışılmasına hiç gelemem.
— • Daima ne istersen, onu yapmanı isterim ben.

Uysal, duru, mavi gözlerini ürkek bir anlam aldı: "Zaten ben sana lâyık değilim Sue, biliyorum. Soyum sopum da öyle, ben de; oysa sen buraların en ince, en kibar kızısın."

Suzan neşeli neşeli:
- Amma da saçma şey! Fakir bir öğretmen kızından başka neyim sanki., dedi.

O dakika, her şeye yeniden, hep birden başlamak isteğini duydu. Mark'ı tekrar hızla, kuvvetle öptü, güldü, elini yakaladı:

"Hadi koşalım!" diye bağırdı. Ormanın arasından evin yoluna doğru koşmaya başladılar.

Suzan, kanat takmış gibi uçan ayaklarının sevinç dolu her kalkıp inişiyle beraber "Gelin oluyorum!" diye düşünüyordu.

Madam Gaylord:

8 BU MAĞRUR KALP

- Doğrusu bu kadar küçük evlenmeni istemezdim. însan evlendi mi, bağlandı gitti demektir, dedi.

Suzan:

- Ben evlenmek istiyorum, diye karşılık verdi.

Annesi ses çıkarmadı. Evin dikişlerini, sökülklerini diktikleri her zamanki yerde, ana kız beraberce çalışıyorlar; Suzan'-m gelinliğini biçip teyelliyorlardı. Kahvaltı bulaşığını yıkayıp kaldırdıktan sonra hep başbaşa, yalnız kalmışlardı. Annesinin bir şeyler söylemek istediğini hissediyordu.

Her halde bu, üstü kapalı, kaçamaklı bir söz olacaktı; çünkü annesi, evlilik lâfını açmaktan sıkılır, çekinirdi. Bir kere, yıllarca evvel, Mark ilk defa onu görmeye, eve geldiği zaman, Madam Gaylord kızma bir şey söylemeye yeltenmişti. Suzan, gece yarısı, yanakları al al, sebebini anlayamadığı bir coşkunluk içinde yukarı çıkmıştı. Kadıncağız sırtında kahverengi yünlü robdöşambrı, saçları ertesi gün biraz kıvırcık, dalgalı olsun diye sımsıkı, ince ince örülmüş, onu odasında bekliyordu.

Üzgün bakışlarla:
— Sana bir şey söylemek gerektiğini anlıyorum, diye başlamış; Suzan gözlerini dosdoğru annesine dikerek:

— Ne var? diye sorunca:
— Sen yaşta bir kız için., diye sözüne devam etmeye çabalamıştı.

Suzan, annesinin sıkılıp bozardığını farketti; her tarafını ateş gibi bir sıcaklık kapladı; yüreği, bir iki kere, hızlı hızlı attı.

Sertçe kaçan bir sesle:

- Mark'tan mı bahsetmek istiyorsun? diye sordu.
- Hangisi olursa olsun, erkek kısmı, üstelik bu kadar da genci...

-| Hiç üzülme. Mark için de, benim için de korkacak bir şey yok. Hem ben kendimi korumasını bilirim. Annesi:
- Pekâlâ, dedi; içini çekti. Mademki ne demek istediğimi anladın...

Yanakları kızararak, sıkıla bozara kızını öpmüştü. Odadan çıkarken, robdöşambrm, yerde sürünen kuşağı kapının arasına sıkışmıştı.
Dışardan:
— Hay Allah! diye bağırmış, Suzan da onu kurtarırken:
— İşte, oldu! demişti.
Şimdi bu sabah, Suzan, için için alay ederek gülümsüyor-du; bir akşam evvel Mark'a biraz takılmış: "Artık iyiden iyiye nişanlandığımızı anneme haber verince, biliyorum, bana bazı şeyler söylemek lüzumunu duyacak" demişti.

O da ciddî bir hal alarak:

- Bana ait mi? diye sormuştu. Babam şimdiden görür gibiyim, kaşlarını kaldırarak: "Kızımla ne diye evleniyorsun bakalım, delikanlı?" diye soracak. Ben de ne bulup söyleyeceğimi bilemeyeceğim. Hatırlarsın ya Sue, onun edebiyat dersinden de dönmüştüm...

Suzan:
— O işe annem pek aldırmaz, diyerek güldü. Mesele bu değil, onun bana söylemek istediği şey, daha hayatî!..
— Gerçekler filân, dediğimiz şeyler mi?

Bunu sorarken yine pek ciddileşmişti. Suzan başını sallamış, ikisi birden gülmeye başlamışlardı.
Annesi: "Yakanın ense tarafına birkaç küçük pli koymayacak mısın?" diye sordu. Suzan:
- Teyelledim bile, dedi.
Gelinliğin kuyruk tarafının uzun baskılarını makineden geçirdi. Sonra da etek kısmını prova etti.

Annesi âdeta istemeye istemeye söyler gibi:
- Yaptığın şeyi sahiden ne güzel yakıştırmasını biliyorsun. O kadar da acelecisin ki insan kusurlu olacak sanıyor. Ama olmuyor işte, nasıl yapıyorsun aklım ermiyor.
Suzan:
- İyi mi, yoksa yanlış mı yaptığımı benden evvel parmaklarım hissediyor, diye cevap verdi. Beyninin evvelden tasarlayıp hazırladığı bir yönde yürür,

uğraşırken duyduğu, bu anlatılmaz, bu kuvvetli "doğru veya yanlış yapıyorum" hissine, bütün bu önceden seziş kudretine zaten çoktandır alışkındı. Bunu birçok şeylerde, bilhassa heykel üstünde çalışırken duyardı. Aynı hissi, bir etek baskısını dikerken, bir pasta yapar veya vazoya çiçek koyarken de bulurdu. Her şeyin nasıl olması, nasıl görünmesi konusunda, içinde daima bir doğru bilgi doğar, beyninde âdeta bunun bir resmi canlanır, parmakları da ruhun emrine boyun eğer, becerikli, tez canlı bir köle kesilerek isteneni yaratırlardı.

Gülümseyerek annesine: "Gelinliğimi kusursuz yapabilmeliyim" dedi.

Bu elbiseyi satın da alabilirdi. Babası ona yüz dolar vermiş: "Hoşuna gideni seçersin Suzan. Hiç değilse bu, yirmi tane şiirin parasıdır. Şu şiir denen nesne ne de ucuza gidiyor yarabbü Doğrusu senin delikanlının, aklını böyle şeylere vermektense, gerçek kıymeti olan mallara, mülklere müşteri bulacağım diye çabalamasına memnunum." demişti.

Suzan'm babası, şu Doğu eyaletinin küçük kolejinde edebiyat hocalığı yapıyordu. Nitekim ailece, mektebin öğretmen evlerinden birinde oturuyorlardı. Adamcağız asıl işinin şiir yazmak olduğunu söyler, hoş gene de kimse buna inanmazdı. Yalnız, şiirlerinden kazandığı paranın ekmek, tereyağı diye isim taktığı "gayri şairane" ev masraflarına harcanmaması âdetti.

Suzan yüz doları güle sevine almış, mağazalardaki gelin elbiselerini bir bir dikkatle gözden geçirmişti.

Bunların çeşit çeşit birçoğunu görünce, asıl kendi gelinliği de gözünde hepsinden daha başka bir tarzda belirip canlanmaya başladı. Bunu muhakkak yapmalıydı. Rengi çiy, mat beyaz değil de, daha sıcak tonda bir beyazdan, metrelerce ağır saten aldı. On dolara, güzel bir dantelden ufak bir parça, ayrıca on dolara da bulut gibi, duman gibi ipince bir tül aldı.
Mağazadaki adam:
— Bir model veya bir patron istemez misiniz? diye sorunca:
— Hayır, teşekkür ederim, demişti. BU MAĞRUR KALP
Kumaşı vücuduna uydurup yakıştırmaya bakarken, kendi gelin elbisesini dikmek için çabaladığını unuttu; daha derin bir sonuca, daha esaslı bir hedefe ulaşmak için uğraşıyormuş gibi daldı, her şeyi unuttu. Hattâ Mark'ı bile... Elleri işliyordu. Her yaptığı iş, bütün benliğini tam bir ahenkle kaplayarak onu böyle sürükler götürürdü. Koltuk altlarından başlayıp genç dipdiri vücudundan elini geçirerek sateni sıvazladı, düz-ledi.
Annesi:
— Doğrusu çok güzel düşüyor, diyerek derin derin içini çekti. Suzan bunu işiterek hemen" Yoruldun mu?" diye sordu. Annesi:
— Hayır, dedi. Dudaklarını büzdü. Çatı arasındaki bu dikiş odası sıcaktı; anne gözlüğünü kaldırdı. Yuvarlak, buruşuk yüzünün terini beyaz, göğüslüğü ile sildi.

Suzan da, o sırada, odayı kaplayan sessizlik içinde, kendi benliğini dolduran ahenk içinde, bütün bu havayı bozan bir düzensizlik, bir uygunsuzluk, âdeta falsolu bir şey sezdi.

Bir yaban arısının cam üstünde vızıldaması gibi bir şeydi bu. Başını kaldırdı. Kız kardeşi Mary, Mendelssohn'un Conso-lation'unu ağır ağır dikkatle çalıyor, fakat her seferinde de parçanın başlıca diez'i yerine ortaya bir bemol çıkarıyordu. Suzan bir an duraladı, dinledi ve mahut bemol, kulakarını tırmalayarak ona âdeta sahici bir ağrı duyurttu. Sateni elinden bırakarak hızla kapıya doğru gitti.

Annesi: "Ne oluyor?" diye sordu ama, Suzan durmadı, bemole gelmeden Mary'ye yetişmek, muhakkak yetişmek gerekti, içini bir korku bürümüştü. Telâşla, aceleyle misafir odasının kapısını açtı.

Usulca: "Mary" diye seslendi. Kendinden beş yaş küçük olan kız kardeşini daima hoş tutardı. Mary piyanonun başından, küçücük esmer yüzünü döndürerek: "Ne var?" demek ister gibi ona baktı. Ufak, incecik elleri hâlâ tuşların üzerinde kıvrık bir halde, havada duruyordu.
"Bak şekerim... îster misin sana göstereyim?" Suzan, pi-

yano iskemlesinden kız kardeşini yavaşça, şefkatle biraz kenara itti ve parçayı manalı, tatlı bir şekilde çaldı.

- Bak şuraya, buna bak... Duyuyor musun? Ne demek istiyor, biliyor musun? "Üzülme, artık hiç üzülme. Hatırla, geçmiş saadeti hatırla!" O vakit de majördür, minör değil. îşte böyle!...

Falsolu sesin verdiği ıstırabı dindirebilmek saadeti içinde, rahat rahat, yüzü gülerek çalıyordu.

Huzur bulmak için parçayı yenibaştan tekrarladı. Mary'yi unuttu, kendi ruhuna sükûn ve rahatlık vererek esere de bütün güzelliğini, mânasını, kuvvetini kazandırdı.
Mary'nin incecik sesi, kulağının dibinde bezgin bezgin:
— Ben hiç bir zaman böyle çalamam, diye mızmızlandı. Suzan hep yüzü gözü gülerek:
— Hiç de değil... Öyle bir çalarsın ki, dedi. Ayağa kalktı. Benim hatırım için bir kere denemez misin? Ben de sana gösteririm.

Ama hemen o dakika kardeşinin ters bir cevap vereceğini hissetti. Ne de olsa kendisi yirmi yaşında bir abla; oysa daha on beş yaşında bir çocuktu. Lâfı çeviriverdi: "Haklısın canım, yalnız başına çalışmak istiyorsun. Hem biliyorum, pek güzel çalacaksın, istidadın var, çabuk ilerliyorsun," dedi.

Suzan, kardeşinin sevinmesini, yeniden gülüp söylemesini bütün caniyle istiyordu. Etrafındaki herkesin şen, mutlu olmasını diliyordu.

Mary: "Artık çalmıyayım daha iyi," dedi. Notayı kapadı. Küçük, kırmızı ağzı, somurtkan bir mâna ile kısılmıştı.
Suzan gülümseyerek:
— Peki şekerim, ben de dikişimin başına koşayım. Gelip elbisemi görür müsün? dedi. Mary:
— Biraz sonra., diye cevap verdi. Ne Suzan'm yüzüne baktı, ne de gülümsedi. İki eliyle dümdüz, siyah saçlarını geri itti, ağır ağır uzaklaştı. Suzan, saten yığınını toplayıp aldı. Annesi: "Ne oldu?" diye sorunca:

i
- Mary falsolu bir bemol'e basıyordu, dedi.
Annesi cevap vermedi. Basık tavanlı odada, sıcak yukarı doğru, birdenbire bütün kuvvetiyle yükseliyormuş gibi oldu. Biraz sonra annesi:

- Biliyorum, mahsus yapmıyorsun ama, Mary bu aralık pek alıngan oldu, bu yaşlarda hep böyledir. Senin yerinde olsam hiç bir kusurunu yüzlemem, dedi.

Suzan hemen atıldı:

- Yok canım! Paylamadım ki. Zaten bu benim de ağırıma gider. Yalnız falsolu sese insan bir türlü dayanamıyor. Dilim damağım kuruyor, avuçlarım terliyor. Saçma bir şey ama ne yapayım, elimde değil.
Anne:
— Duymayacağın bir yere gidersin, olur biter, dedi. Biraz sonra da ilâve etti.

— Herkese kumanda etmeyi seviyorsun. Bu huyunu değiştirmeye gayret etmelisin.
Suzan, annesinin sözündeki yarı azar, yarı da sitemli mânayı hissederek, sustu. Etrafındaki insanlarla kendi arasında yükseliveren bu bulutu, hattâ bazan varlığını inkâra kalktığı bu hafif bulutu, çoğu zaman sezinlerdi. Düşündüğünü söylemeye kalkışmadan susacak, işi tabiî gidişine bırakacak olursa, bulutun kendiliğinden sıyrılıp açıldığını öğrenmişti. Mutlu olmadan da duramazdı. Bulutun içinde nefes almasına imkân yoktu.
— Gidip salçayı hazırlıyayım mı? diye sordu. Annesi:
— Sen bilirsin, hem sahiden kapama etin salçasını benden iyi yapıyorsun, diye karşılık verdi.

Suzan eğildi, annesini öptü. Neşeli bir sesle: "Daha neler" dedi. Ama annesi gülümsemedi. Onun şöyle biraz olsun gülebilmesini çoğu zaman isterdi. Her şey bu kadar iyi iken sanki ne diye gülmezdi? Ama o mahut bulut, annesiyle aralarına o kadar kolaylıkla giriverirdi ki... Mutfakta, beline göğüslüğü bağlarken, "Mark'la evlenince aramızda hiç bulutlu hava olmayacak" diye düşündü. Bu evi seviyordu ama, Mark'a kura-

cağı yuva, kendisinin malı, kendi elinden çıkma bir eser olacaktı.
için için, ateşli ateşli: "Evlenmesini öyle istiyorum ki... " diye tekrarlıyordu.
Mehtaplı bir gece, çardağın yanındaki meşe ağacının altında, Mark'm kolları arasında yatıyordu. Yere bir keçe yaymışlar; ayın, yolun ucundan yükselişini seyrediyorlardı. Ev pırıl pırıl, ışık içindeydi. Annesi mutfakta iş görüyor, babası da oturma odasında ders tashihleri yapıyordu. "Hey Allahım! Aman yarabbi" diye söylendiği duyuluyordu.

Suzan, onun o dakika sırtını arkaya yaslayıp gözlerini kapadığını, hiç bir zaman örneğine rastlayamadığı bir kusursuzluk aşkı içinde azap çekerek, tekrar derslere bakabilmek kudretini bulana kadar, bir zaman, hiç kıpırdamadan öylece kalakaldığını görür gibi oldu. Mary, misafir odasında gene piyanosuna çalışıyordu. Suzan yerinden doğruldu, bir an içi titreyerek kulak verdi.
Gülerek:
— Yarabbi şükür! diye bağırdı. Mark:

— Yarabbi şükür, ama neye? diye sordu.
— Mary bu sefer doğru çaldı, dedi.
Öteki anlamıyordu ama, ne zararı vardı. Mary biraz duraksayan, doğru basmaya gayret eden
parmaklarla çalıyordu. Suzan da Mark'la hiç ilişiği olmayan bir rahatlık duygusu içinde sırtüstü yere uzandı. Bir işin doğru yapılması insana ne kadar rahatlık, ferahlık veriyordu:

Her ne olursa olsun, bir şeyi tam ölçüsünde görmek, bunun ana çizgilerini doğru, güven dolu, sapsade bir şekilde can-landırabilmek: işte, bütün dünyayı nurlandıran sonsuz, doyulmaz haz buydu!

Mark cevap vermemişti; yüzüne bakıyordu; Suzan onun bir şey anlamamış olduğunu görüyordu. İçinden gelenleri söyleyemezdi, çünkü Mark'ı ilgilendirecek bir tarafı yoktu; bu, kelimelerle anlatılmasına imkân olmayan, içten gelme bir du-

yuş tarzıydı. Bunun için de çabucak başka bir lâf açmak zorunda kaldı:
— Gelin elbisem bitti gibi bir şey, epey kolayladım! diye mırıldandı. O da usulca:
— • Bir tanem benim, dedi. Eşin yoktur senin. Koca şehirde, şu yaptığını yapacak bir kız bilmiyorum ben.

— Bir işi başarıp ortaya çıkarmak öyle zevkli ki... Mark, biraz üzgünleşen bir sesle:
— Ama sen her şeyi de o kadar güzel yapıyorsun ki... Piyano çalıyorsun, şarkı söylüyorsun; resim, heykel yapıyorsun, yemek pişiriyorsun.

Bir an bekledi, sonra kendini küçümseyen bir edâ ile:

- Ben sana lâyık değilim., dedi.

Onun bu kendini küçümseyip hor görme huyundan nefret ediyor, tiksiniyordu; kendini karısından aşağı görecek bir erkekle evlenmeyi istemezdi. Bu hissi üzerinden atmak için yine başka bir şeyden lâf açması

lâzımdı: "Mark, başının heykelini yapmak istiyorum. Güzel bir başın var. Dur iyice bir bakayım!" dedi.

Oturdu, onun başını aya doğru çevirdi. Duygulu, hafif hafif değişlerle bu başı, yüzü yokladı. Nasıl başlamak lâzım geldiğini görüyordu. Balçığın üzerine sıkı, canlı bir basış, beynin alt tarafındaki şu derin plâstik münhaniyi verecek, içeriye doğru dönük kuvvetli başparmaklar, geniş göz çukurlarını oya-caktı.

Alışık olduğu derin bir sızı içini bürüdü. Ay ışığı, meşe ağacı, sanki yok oluverdiler. Hattâ Mark bile hafifçe silindi. Suzan'm elleri içinde yalnız bu baş, onun vakur, iri başı vardı. Odasının apayrı bir köşesinde, nemli bir bezin altında duran ıslak çamur yığınını, ateşli bir istekle, âdeta özleyerek düşündü. İçini bir huzursuzluktur kapladı, sonra tekrar kendini yatıştırdı. Böyle mehtaplı bir gecede sevgilisini yalnız bırakıp, kafasının heykelini yapmaya kalkışmak kadar gülünç, münasebetsiz bir iş olur muydu! Mark'm başını göğsüne doğru çekti. Göğsünün üstündeki bu sıcak, gerçek baş elbette ki daha

iyi, çok daha iyi idi. Hiç bir şeyin benzerim yaparken bundaki sıcak realiteyi elden kaçırıp aramayacağına emin olması lâzımdı.

Evin ışıkları birer birer söndü. Piyano sustu, mutfak karardı. Babasıyle annesi bir an için, kapının önüne, dışarı çıktılar.
Babası, oturdukları gölgeli yere doğru karanlığın içine seslendi: "Hey, şebnemle ıslanan çifte kumrular!.."
Gümüş saçları ay ışığında hafifçe parlıyor, güzel yüzü vuzuhla görünüyordu. Ağzındaki, gözlerindeki hoşnutsuzluk mânası, o dakika, ayın ışığı altında silinmiş, kaybolmuştu.
Suzan tatlı bir sesle:
— Allah rahatlık versin! diye bağırdı. Mark da bir şada aksi gibi:
— Allah rahatlık versin, efendim! dedi. Baba:
— Git yat demek istiyorlar, işte genç kuşağın usulü!., diye derdini yandı.
Gülüştüler. Babası bir an kapının önünde oyalandı. Sonra:

— Hoş, galiba yatmaktan başka yapacak bir şey de yok, diye mırıldandı, esnedi. Suzan:
— Kendine başka bir meşe ağacı bulabilirsin babacığım., diye seslendi. Annesi:
— Ortalık fazla rutubetli değil mi? İçeride de oturabilirdiniz., diye bağırdı. Baba:
— Haydi Jenny, haydi gel yatalım!., diyerek onu çekti götürdü.
Ev böylece sessizleşti, karardı. Suzan, başı Mark'm omu-zunda yaslı, rüyalara dalmış, yatıyordu. Nihayet erkek:
- Neler düşünüyorsun? diye sordu. BU MAĞRUR KALP
— Her şeyi... Hayır, düşünmek değil bu... Hissetmek, görmek...
— Ne görüyorsun?

Bir an için beyninin işlemesini durdurdu, gördüğü şeyi söylemek için onun derinliklerine baktı. Orada yüzlerce resim vardı... Evlendikten sonra yerleşecekleri küçücük ev, mavi perdeler, üzerine kendi eliyle pişirdiği kusursuz yemekler konup hazırlanmış bir sofra, gözlerini annelerinden, ağızlarını babalarından almış nur topu gibi çocuklar, beri yanda Mark'm, hem de tıpkı istediği gibi yapılıp bitmiş balçıktan başı, hanım hanımcık misafir ağırlayışı, evinden hoşnutluk getiren, gülüp söyleyen dostlar ve bütün bunlardan ötelerde, daha ötelerde de güneşle nurlanan pırıl pırıl bulut öbekleri gibi "istikbalin" yıllarını görüyordu.

- Dünyanın en iyi eşi, en iyi annesi olmak istiyorum. Taştan, tunçtan bir sürü güzel şeyler yapmak istiyorum, ebedî şeyler. Dünyayı, insanları görmek istiyorum. Yapmak istemediğim şey yok., dedi.

Mark bir an sustu. Sonra: "Eğer bunları söyleyen sen ol-masan, delirmişsin diye düşünürdüm. Ama sen hiç kimseye benzemezsin." dedi. Bir müddet sonra da şunları ilâve
etti:

- Sen daima istediğini yapabilecek bir insansın. Benim de bu kudreti gösterebileceğime, senin yarın kadar güvenim olmasını dilerdim...

Suzan ayın üzerinden hafif bir gölgenin geçtiğini hissetti. Çabucak: "Asıl istediğim, sensin Mark.. " diye mırıldandı. Karanlıkta elini nişanlısının başına uzattı. Bu eli, saçlarının, kulaklarının, boynunun, çenesinin üzerinden yavaş yavaş geçirdi ve unuttu... Ertesi sabah erkenden kalkıp Mark'm başını yapmaya başlayacaktı.

Erkek "Bir tanem benim!" diye fısıldadı; dudaklarını Su-zan'ın eline değdirebilmek için döndü.

Kız da:

- Canım benim., diye cevap verdi. Bir âmânın parmakları gibi duygulu parmaklarını nişanlısının dudaklarına sürdü. Tamam, ertesi sabah için bu dudakların biçimini, kıvrılışı-

nı hatırlamaya bakmalıydı. Bunu düşününce de, içi içine sığmaz bir halde doğruldu.
Mark şaşırarak: "Ne oldun?" diye sordu. Birden ayağa kalkıverdi ama, kendi de bunun farkında değildi. Toparlandı, bozuldu.
- Bilmem... Bir şey yok!., diye kekeleyerek tekrar Mark'a sokuldu, yaslandı.

!- Ne tuhaf kızsın! Tam sana içimi, sevgimi söylerken, başka bir tarafa kaçmaya kalkışıyorsun!
Sahi, Mark'm bir şeyler söylediğini şimdi hatırlıyordu. Utandı, içine biraz da korku geldi. Kendi sesiyle kendini zorlayarak:
- Seni seviyorum, seni öyle seviyorum ki! diye mırıldandı.
Ama erkek donmuş gibi duruyordu. Suzan'ı kucaklayışında bile, "Acaba?" diyen bir hal vardı.
— Bazan hiç bilmediğim, tanımadığım bir insan oluveri-yorsun!.. dedi.
Suzan:
— Hiç de değil, Mark!., diye itiraz etti.
Bu kadar harikulade bir geceye bu bulut da nereden çökmüştü?..

- Beni daima sev, ömrünce sev, Mark! niyaziyle onu kendine çekti, dudakları birleşinceye kadar çekti.

Erkek, ne de kuvvetli çıkan bir sesle:

- Elbette seveceğim., diye söz verdi.

Suzan: "Beni sev, sev beni" diye, tekrar bu kelimenin üstünde durdu. "Ben seninim, sade seninim!" dedi. Erkeğine iyice sokuldu. Her şeyden üstün bir bağlılıkla onun olmak, kendini ona hasretmek istiyordu. İçindeki ihtiyaçların hiç biri, bu kadar derin değildi. "Artık çabuk evlenelim, Haziran yerine gelecek aya," diye mırıldandı.

Nişanlısının bu değişken hali karşısında hem şaşıran, hem de içi istekle kamçılanan Mark, onu tuttu, sıkı sıkı göğsüne bastı.

- Öyle ya, elbette. Yarın maaşıma zam isteyeceğim, dedi.

Gecenin koynunda yapyalnız, altlarında ılıcık toprak, üstlerinde karanlık meşe, birbirlerine sarıldılar.

Birden fırlayıp ilk ayağa kalkan Mark oldu. Boğuklaşan bir sesle:

- Artık gitsem daha iyi. Hem pek geç oldu, dedi. Suzan da kararsız bir halle:
— Öyle., diye karşılık verdi. Mark'a bakarak uzandığı yerde bir an daha kaldı. Erkeğin sesi:
— Haydi kalk Suzan! diye fısıldadı. O da doğruldu, saçlarını eliyle arkaya attı. Mark'tan gayri her şeyi unutabileceğim anlamak, buna emin olmak istemişti, işte şimdi artık emindi.

Bahçe kapısına doğru beraberce yürüdüler.

Ay iyice yükselmiş, ortalık o kadar nurlanmıştı ki, yol boyunca sıralanan öteki evlerden, pencerelerden, kapılarının önündeki çardak altlarına hava almaya çıkıp salıncaklı iskemlelerinde gecikip kalmış komşulardan görenler olur korkusuy-le, telâşla çabucak öpüşüverdüer.

Mark, parmaklıklı küçük tahta kapının üstünden atladı: "Yarma kadar Allaha ısmarladık!" dedi. Suzan da: "Yarma kadar, güle güle!" diye cevap verdi.

Âdeta zafer zevki veren bir hisle bir müddet daha durdu, onun arkasından baktı, gittikçe küçülerek gidişine baktı. Mark'ı dünyada her şeyden fazla istiyordu... Sonra da, böyle gözleriyle nişanlısını uğurlarken, inatçı bir isteğin onu çekiştirdiğini hissetti.

Mark'm köşe başına varınca, dönüp elini sallamasına, sonra da gözden kaybolmasına kadar, daha bir süre bekledi. Bunun üstüne yayından fırlayan bir ok gibi evden içeriye, merdivenlerden yukarıya uçtu, kendini odasına attı. Daha o kadar geç değildi, ancak gece yarısı olmuştu. Usulca kapıyı kapadı, bir köşede duran yumuşak çamur kümesine yaklaştı, ışığı yukarıdan aşağı keskinlemesine veren lâmbayı yaktı, sırtına iş gömleğini geçirdi. Saadetten titriyordu. Şimdi, şimdi

onu yapabilir, başarabilirdi. Top kadar bir çamur parçası, sonra biraz daha aldı.
Bu kadarı yeterdi. Buna tıpkı dimağının, ruhunun gözleriyle gördüğü gibi, önce kabaca, büyük, cömert çizgili bir biçim vermeye başladı. Saatlerce çalıştı. Bir iki kere nefes gibi hafif bir sesle: "Bu benim zaferim olacak! Benim zaferim olacak, zaferim olacak!" diye bir şarkı tutturdu. Ama ne söylediğini bilmiyordu. Bu evde yapayalnız, koca dünyada yapayalnız olmakla ne kadar mutluydu. İstediğini başarıyordu işte. Daha şimdiden "ona" benzemişti.

Büstü, kaide işini gören odun kütüğünün üstüne sıkıca oturttu, geri çekildi. Böylece taslağını yaptıktan sonra üst tarafını artık sabaha bırakabilirdi. Yok, bırakmayacaktı, hazır parmaklarında bu canlı, ruhlu hatırlayış varken,

"dudakları" şimdi yapacaktı. Bütün dikkatini bu dudaklara vererek onları kıvırdı, büktü, biçimledi. Hah şimdi, işte şimdi, tam böyle idiler. Bir şeyi doğru, kusursuz yapmanın harikulade zevki!

Bir adım geri çekildi, ışığı aşağı tuttu. Mark'm ağzı idi... Onun ağzını yaratmıştı!.. Bir hedefe, gayeye varınca insan nasıl rahatlıkla içini çekerse o da öylece içini çekti.

Mark, bahçedeyken, ruhsal birleşme dakikalarını kırmıştı ama, Suzan işte daha derin olan bu ıssız erişim noktasına dosdoğru ulaşmasını bilmişti. Şimdi artık uyuyabilirdi. Bir şeyden kurtulmuş gibiydi. Sendeleyerek banyo odasına gitti, yarı uyur, yarı uyanık bir halde yıkandı. On dakika geçmeden de rüyasız bir uykuya daldı, tam bir sükûna, dinlenişe vardı.

Annesi, kahvaltı başında, şaşkın şaşkın "Ne diye düğünü böyle aceleye getiriyorsun aklım ermiyor!" diyordu.

Suzan, annesinin yıpranmış, güzel yüzceğizine çöken bu hayret bulutuna alışıktı; ama onun bu halini görene kadar da kendi ateşli, hayat dolu hareketleri arasında bunu daima unuturdu. Yemek odasına dansederek gelmiş, "Mark'la bendeniz gelecek aya evleniyoruz!" sözlerini de bir şarkı gibi makamla söylemişti. Hemen o dakika annesinin yüzüne mahut bulut çöktü.

BU MAĞRUR KALP

21

"Evlilik hayatı zaten kâfi derecede uzun sürüyor." dedi. Babası önündeki greypfrut'a kaşığını daldırarak:
— İşit, bak ne diyor, işit! diye mırıldandı. Annesi kocasına bakarak:
— Sen bu fikrimi kabul etmiyor musun? dedi.
— Tabiî ediyorum ama, bu sefer benim üzerime vazife değil. Annesi dert yanarmış gibi bir sesle:
— Kızlık yaşantın o kadar, o kadar kısa bir zaman sürecek ki, ondan sonra da artık hürriyetin kalmayacak!., dedi. Kızı:

-| Evlendikten sonra, Mark da, ben de, eskiden fazla hür olacağız, diye düşünüyoruz... cevabını verdi, arkasından: "Gidip yumurtaları getireyim." dedi.
Annesi içini çekti:
— Neyse, nasıl istersen öyle yap... Ama işleri nasıl yetiştireceğiz aklım ermiyor... Suzan:
— Sen o tarafı bana bırak., dedi.
Mary her zamanki suskunluğu ile, ciddî, iri, kara gözlerini bir yüzden ötekine çeviriyordu. Annesiyle yalnız olduğu zamanlar, kendine ait ufak tefek şeyler hakkında rahat rahat gevezelik ederdi ama, babasıyle ablasının yanında pek ağzını açmazdı.

Düğünde gelinliğin eteğini, kuyruğunu tutacak tek kız çocuğu o olacaktı.

Bu sabahki havadisle Suzan, kardeşinin yüzünde hem canı sıkılmış, hem de sevinmiş bir hal gördü.

Mutfak kapısında durarak, neşeli neşeli:
"- İlk iş senin elbiseni dikmek olacak. Hem şimdiden görür gibiyim, şeftali renginde kat kat kırmalar, pembe bir bulut gibi... Bir de koskocaman şapka!"

Mary, sanki kendi küçücük, esmer yüzünü bu şeftali rengi kırmalar üstünde, kocaman şapkanın altında bir türlü göremiyor, tasavvur edemiyormuş gibi acılı bir mâna ile gülümsedi.

Karar hakkı kendine bırakılınca, çirkinliğinin verdiği

üzüntüyle, dertli dertli hep elbiselerin en düzünü, en süssüzü-nü seçiyordu. Ş eftali rengi kırmaların, onu erik kurusuna benzeteceğini söylemişti. Suzan: "Aptal mısın sen?" diye bağırmış, bir kahkaha at-mış, "Bu gözlerinle mi!" demişti. Ş imdi Mary sesini çıkarmadı, sade hafifçe burnunu çekti. Babası, gazetesinin üzerinden:
- Mendilin nerede?., ihtarını fırlatıverdi.

Kız boş bulunarak bir sıçradı. Babası hep böyleydi. Güya bir şey işitmez, sonra da birdenbire bir sözle üstünüze çulla-mrdı. Üstelik mendili de yoktu. Yumurtaları getiren Suzan, yanından geçerken, boynundan içeri küçük, temiz bir mendil soktu, gülümsedi.

Annesi dalgın dalgın:

- Mendilini kullansana yavrum., dedi. Bir yandan da pencereden dışarı bakıyordu. Birdenbire:
"Mark geliyor! Acaba bir aksilik mi var, ne diye bu kadar erken gelsin?.. " dedi. Zaten Suzan da onu görmüş, kapıya çıkmıştı bile. Nefes nefese:
— Başını yapmaya başladım. Görmek ister misin?., diye bağırdı.
— Acelem var. Öp beni bakayım. Biliyor musun Sue, bizim evlenme işini düşündüm. Ya zam yapmayı kabul etmezlerse?..

Suzan, güven dolu bir sesle:

-Adam sen de, aldırma, gene de istediğimizi yapalım... Hem bir şey söyliyeyim mi, zam filân isteme sen! Aklıma bir şey geldi. Misis Fontane, bahçesi için bir cubid (*) heykeli istiyordu, kendisine bunu yapabileceğimi söyledim. Yüz elli dolar isteyeceğim.

(*) Fransızca Cupidon. Roma esatirince aşk ilâhı. Heykeltıraş Marqueste taunu, elinde gerilmiş yay tutan, kanatlı, genç bir erkek çocuğu şeklinde yaratmıştır. - Çeviren.- JDU İVIAlaKUtt Erkek:
- Yüz elli dolar ha!., diye tekrarladı. Ne çok para! Bunu ben ayda bile kazanmıyorum. Zam da yapsalar, gene bu kadarını Hazirana kadar toplayamazdım.
Suzan, okşayıcı, sokulgan bir edâ ile:
- Öyleyse evleniyoruz., dedi.
Mark, kızın parlak, koyu renkli gözlerine bakarak tereddütle duraladı:
- Paranı almak hoşuma gitmiyor., dedi.
"- Aptal mısın sen!" Sesinde nişanlısıyle alay eden bir hal vardı. "Başka her şeyi paylaşmıyor muyuz?" Mark:

- Ne güzel şeysin sen!., diye fısıldadı, kızı kucakladı, havaya kaldırdı, çabuk çabuk öptü: "Artık kaçmalıyım," dedi.

Gitmişti bile ve o zaman Suzan, büste bakmayı unutmuş olduğunu hatırladı. Ama zararı yoktu. Üzerinde biraz daha çalışır, böylelikle de daha güzelleştirmiş olurdu. Dans adımlarıy-le yürüyormuş gibi keyifli keyifli yemek odasına döndü.
Yumurtalardan üst üste alarak:
— Her şeyi yoluna koyduk., dedi. Babası dertli dertli:
— Bu zamanda şiir para etmiyor., dedi. Gazetedeki iş, işçi arama ilânlarını okuyordu.
"Ahır işlerine bakacak, otomobil kullanacak, kalorifer yakacak, bahçıvana yardım edecek bir erkek işçi aranıyor." Mükemmel işte, tam meteliğe kurşun atan şairlere uygun bir iş. "Bir karı koca aranıyor; kadın yemek pişirecek, sökük dikecek ortalık işine bakacak." "Jenny, sevgilim, ne dersin?" Güzel, kara, gür kaşlarını kaldırarak karısına baktı.

O buna hiç aldırmadı. Çok seneler evvel kocasının ilânları böyle ciddî ciddî okuyuşu ile ilgilenir, hattâ üzülürdü. Ama, artık şimdi, onun ne ciddî halinin, ne de şakalarının hiç bir mânaya gelmediğini biliyordu. Bu iki halin arasında ne gibi bir fark olduğunu söyleyemezdi; bunun için her ikisine karşı da bilinemezcilikten, anlamamazcılıktan gelme yolunu tuttu.
Suzan, sükûnetle:

- Benim için şiir yazacağım diye uğraşmana lüzum yok babacığım, biz her şeyi hallettik.,
dedi. Kahvaltıdan sonra kapları yıkar yıkamaz, Misis Fontane'i görmeye, hâlâ cupid heykelini isteyip istemediğini anlamaya gidecekti.

Baba âdeta sıçrar gibi canlı bir hareketle iskemlesinden kalktı:
— Öyleyse, düğüne ileri, marş marş!., dedi. Suzan'ı çekti, ayağa kaldırdı. Kızarmış tereyağlı ekmek dilimini ısıra ısıra, ağırbaşlı hali, iri vakur gözleriyle onları seyreden Mary'nin önünde, baba kız delice dansettiler. Misis Gaylord fincanına üçüncü defa kahve doldurdu, bir yandan da dudakları kıpırdıyor, bir şeyler mırıldanıyordu. Suzan durdu:

— Ne söylüyorsun anneciğim? diye sordu. Şaşıran Misis Gaylord başını kaldırdı:
— • İbrişim kalmadı, diyordum. Beyazından iki makara daha isteriz. Suzan:
— Kahvaltıdan sonra gider alırım, dedi. Babası:
— Haydi bakalım, ben de gideyim artık. Altıncı sınıf edebiyat dersinde elli tane genç şair beni bekliyor. Allah yardımcım olsun! İçlerinde Mark'm bir zamanki halinden bin beterleri var... Hoş onun da edebiyat dersinden yana ne mal
olduğunu unutmadım. Küçük beyimizi döndürmek pek keyfime gitmişti., dedi. Suzan içerleyerek:
- Ama ne kadar çalışıp çabaladığını ben biliyorum. Başarabilmek için Mark daima elinden geleni yapar., dedi.

Babası:
— Bu işle ne münasebeti var ki?., diye sordu.. Bir yandan da telâşlı telâşlı ceplerini araştırıyordu.
— Eyvah, kırmızı kalemim nerede? Kırmızı kalemimi kay-bettimse, bu sınıfa bir şey öğretmeye kalkışmak boşuna gayret demektir! diye söylendi.
Suzan kalktı, babasının ceplerini yoklamaya, aramaya başladı.
r> u ıvi/ı.
Hırçın bir sesle de:
- Şiir yazamıyorsa ne yapsın, bu da bir kabahat değil ya, bunun için ona kızmaya hakkın yok baba! İşte kalemin, yeleğinin cebinde, dedi.

Babası sevine sevine:

- Hele şükür! Şimdi kendime geldim. Elbette kızmıyorum canım. Hem şair olmadığına göre sana daha iyi koca olur sanırım. Söylemek istediğim başka: çalışıp çabalamanın şiirle bir münasebeti yok. Bu insanın içindeki bir kaynak, bir pınardır. Varsa akar, taşar; yoksa da bir damla bir şey çıkmaz, işte bu. Haydi Allaha ısmarladık Sue.
Kızının yanağını öptü, gitti.

O gider gitmez Mary de ağır ağır kalktı, kitap çantasını aldı, üstünü başını gözden geçiren, saçmdaki ensiz siyah kor-delâyı sıkılayan annesinin önünde, sessiz sedasız durdu.

Suzan elinde tabaklarla geçerken küçük kardeşinin ensesinden öptü:
-| Bu akşam bir provamız olacak., diye vadetti.
Mary:
- Pekâlâ, dedi. Sesi berrak ve renksizdi.
Suzan mutfakta, delikli taşın başında, tabakları kaynar köpüklü suya sokup çıkarırken şefkatle, sevgiyle küçük kardeşini düşünüyordu. Belki de Mary büyüyünce iyi arkadaş olabileceklerdi. On beş yaşındaki kız çocukları daima utangaç, çekingen oluyorlardı.

Suzan ona gece toplantılarında da giyebileceği güzel bir elbise yapacaktı. Kolların zayıflığını kapamak için omuzlardan aşağı ince ince, kat kat kırmalar, yakanın etrafına da, esmer teninin üstünde kumaşın pek canlı kalacak rengini tatlılaştır-sın diye bir sıra dantel büzgüsü koyacaktı. Artık bundan sonra genç kızlık çağına girdiğine göre Mary'nin daha güzel şeyler giymesine gayret etmeyi tasarlıyordu. Düğünden sonra, vakti olunca, ona satenden küçük bir gece kap'ı dikecekti.

İleride yapılacak ne çok güzel şeyler tasarlıyordu. Bunlar için de başına buyruk kesileceği ne çok zamanı, bütün bir uzun ömrü vardı. Ailesinde kimse genç ölmüyordu. Ecdadı ona

kendilerininki gibi uzun bir ömür vadediyordu. Her şeyi yapar, hepsini de tam bir şekilde, kusursuzca başarabilirdi. îçine bir rahatlık yayılıyordu... Ellerini kurularken usulca: "Bu benim zaferim olacak! Zaferim benim!" türküsünü söyledi.

Mark'm büstünü görmek için bir an yukarı koştu. Yaş bezi kaldırarak önünde durdu; ellerinin ona doğru uzandığını hissetti. Sanki suç işliyormuş gibi bir duygu ile birkaç dakika ateşli ateşli çalıştı, sonra tekrar üstünü örttü, ellerini yıkadı, şapkasını, mantosunu giydi, aşağı indi. Annesi oturma odasının tozunu alıyordu. Suzan başını içeri uzattı:
— İbrişimi almaya gidiyorum., dedi. Misis Gaylord:

— Sahi mi söylüyorsun! Bulaşığı ne zaman bitirdin? diye bağırdı. Misis Fontane şüpheli şüpheli:
— Sahiden yapabilecek misiniz acaba? Doğrusu bahçemin çirkinleşmesini istemem de., dedi.

Suzan:
— Hoşunuza gitmezse almazsınız, ama yapabileceğime güveniyorum., diye karşılık verdi. Misis Fontane:
— Siz yaşta bir kız için yüz elli dolar epey bir para., dedi; ama gülümsedi de. Suzan acele acele:
- Fazla buluyorsanız bilmem... Yalnız sade bir Cupid heykeli yapacak değilim; diye cevap verdi. Aklımda plânını çizdim bile. Havuzun üzerinden, diz çökmüş, kanatları hani biliyorsunuz ya, çırpmıyormuş gibi açık, elinden okunu yayını düşürmüş bir halde, suya, aksine bakacak, dizini bir ağaç kütüğünün üzerine dayıyacak, omuzuna da bir kelebek konmuş olacak.

Misis Fontane:

- Peki... Eğer beğenirsem mesele yok., dedi.
Misis Fontane, yazı sayfiyede geçiren takımından, eski ev-
ler, çiftlikler satın alıp, bir iki yaz ayı için buralara avuç do- lusu para harcayan zenginler alaymdandı. Gülümseyerek:

- Haydi kolay gelsin bakalım güzel küçük hanım., dedi. David Barnes'e sözü geçen nadir kimselerden biri olduğum halde, ondan hakikaten kıymetli, güzel bir şey isteyecek yerde, heykeli size ısmarlayışım belki delilik ama, doğrusu hoşuma gidecek bir şey yapabilirseniz keyifli bir iş olacak bu...

Suzan kuvvetle, cesaretle:

-| Hoşunuza gitmezse kabul etmenizi istemiyorum., dedi. İçi titrediği halde sesinin sakin kalması, dizlerinin sıkı sıkı durması için epey gayret ediyordu.
— Allaha ısmarladık Misis Fontane... Elini uzattı. Çok teşekkür ederim, dedi.
— Güle güle yavrum. Bir ay sürer dediniz, değil mi? Suzan:

- Çok çok bir ay. Sonra biliyorsunuz tabiî, kalıba dökme işi var. Bunu gönderip yaptıracağım, dedi.
Misis Fontane:
— Susamlar açtığı zaman onun burada olmasını isterdim, dedi. Suzan:
— Olur, diye cevap verdi.
Elbette ki bu işi başaracaktı. Yapmak istediği bir şeyin daima üstesinden gelmemiş miydi?
Ak saçlı uşak arkasından kapıyı kapayınca Suzan "Bu benim zaferim olacak... Zaferim benim!" diye mırıldanarak yoldan aşağı koşmaya başladı.

Çıplak bir oğlan çocuğu nasıldı acaba? Lucile Palmer'in evine uğrayacak, Tommy'ye bakacaktı. Şimdi tam banyo vaktiydi, bir erkek çocuğu vücudunun, dizlerinin, kuvvetli bir duruşla nasıl göründüğünü bir daha gözden geçirecekti...

Lucile'in oturduğu tek katlı küçük eve doğru acele acele gitti. Lucile ile son sınıflarda arkadaşlık etmişlerdi. Ama Suzan mektebi bitirince koleje geçmiş, Lucile ise gene aynı son sınıf arkadaşlarından Hal Palmer'le evlenmiş, senesine de

Tommy'yi doğurmuştu. Hal şimdi Baker kundura mağazasında çalışıyordu. Suzan, ne zaman mağazaya gitse, daima pek nazik davranırdı: "Size ayakkabı satmak insana zevk veriyor, alelade, dayanıklı biçimden bir çift iskarpin alırsınız, böyle olduğu halde sizin ayağınızda bambaşka durur, âdeta bir özellik kazanır. Nedense çoğu kadınların ayaklarında bir biçimsizlik, bir acaiplik oluyor." Suzan'm kuvvetli, güzel biçimli ayağını avucunun içinde tutar, pek beğenerek daima: "Kusursuz bir ayak!" diye mırıldanırdı. Tek katlı evin açık kapısından:
- Lucile! diye seslendi. Kahvaltı tabakları hâlâ yemek masasının üzerindeydi. Lucile'in sesi "Buradayım, banyoda!" diye cevap verdi. Suzan o tarafa doğru yürüdü. Lucile'i, sarı saçları karmakarışık bir halde sırtına dökülmüş, ıslak, kaygan bir Tommy ile savaş durumunda buldu. Genç kadın:

- îlle tekrar banyonun içine girmek istiyor, o kadar da kuvvetli ki, insan başa çıkamıyor! diye sızlandı.

Sesini çıkarmayan inatçı Tommy annesinin elinden kurtuldu, banyoya tırmanmaya koyuldu. Suzan kahkahalarla gülerek çocuğu yakaladı, başından yukarıya, tâ havaya kaldırdı. Tommy, uçan yavru bir melek gibi, yukarıdan aşağı ona evvelâ ciddî bir baktı, sonra gülümsedi.

Suzan'm beynine, ruhuna, çocuktan taşıp gelen bir sürü etkiler yığılıyor, istifleniyordu: Başı, gözleri, sarı saçlarının pırıltısı, sıkı etli yusyuvarlak, sıcacık vücudu, yumuk yumuk omuzları, uzanmış, yıldız gibi açılmış elleri, havada debelenen küçük kuvvetli bacakları...

Suzan onu indirip yere bastırdı. Çocuk artık banyosunu unutmuştu; bu güzel abla onu kurular giydirirken kuzu gibi uslulaşmış, sade hayran hayran onun yüzüne bakıyordu.

Suzan gülerek:
- Güzel Tommy! diye bağırdı. Lucile, bütün gün onunla oynamak varken, acaba nasıl elin varıyor da başka iş yapabiliyorsun? Ben böylesinden düzinelerle istiyorum, dedi.

Lucile şikâyet dolu bir sesle:

- Arada sırada bir görünce öyle gelir. Ama her dakika başında oldular mı işi anlarsın. Hem söz de geçiremiyorum.

Suzan gülümseyerek dinliyor, Lucile'in hırçın sözlerine hiç inanmadan çocuğun iri mavi gözlerini seyrediyordu. O bu işin de üstesinden gelmesini bilecekti. Çocukları ile başı derde girmeyecekti.
Lucile:
— Şimdi yemeğini yedirmeli, sonra da inşallah uyur... Hoş inadı tutarsa uyumaz da, dedi. Suzan:
— Ş öyle bir uğrayıverdim. Onu görmek istedim de, dedi. Lucile:

— Bugün öğleden sora briçe gelecek misin? diye sordu. Bugün Trina'da toplanıyoruz. Suzan keyifli keyifli başını salladı:
— işim var. Mark'la daha çabuk evlenmeye karar verdik, dedi. Lucile:
— Sahi mi! Ne zaman karar verdiniz? diye sordu. Suzan:
— Dün gece, dedi. Lucile takılmaya başladı:
— Mehtap baştan çıkardı desene. O ay dedenin nelere gücü yettiğini bilirim ben. Hal, mehtaplı bir gecede "bana varır mısın?" dedi, ben de "varırım!" dedim. Halbuki iki saat evvel bunu aklımın köşesinden bile geçirmiyordum. Böyle oluyor işte, ondan sonra da insan kapana tutulup gidiyor.

Suzan gülerek:

- Ben kapana tutulmadım ki... Evlenmek istiyorum, dedi. Lucile saçlarını yüzünden kaldırdı:
— Orasını sonra görüşürüz, dedi. Suzan, küçük antreden çıkarken:
— O türlü görüşecek bir şey olmayacak. Allaha ısmarla-dik Lucile, dedi.

Yemek odasından geçerken bir an durdu, sofraya baktı. Her tarafa güzellik, der]i topluluk vermek isteyen o ezelî iste-

ği birden içini bürüdü. Lucile'e bir parça yardım ediverecek-ti; hem kirli, bulaşık tabaklar ne çirkin şeydi. Çabucak hepsini topladı, ayaklarının ucuna basarak sessiz sessiz mutfağa götürdü, musluğu açtı, sabunladı yıkadı, yerlerine kaldırdı. Zaten o kadar azıcık bir bulaşıktı ki, Lucile'in bunları çabucak aradan çıkarmaması manasızlıktı. Tekrar ayaklarının ucuna basarak yemek odasına geldi, masayı sildi, içine yapma çiçekler konmuş küçük bir vazoyu üzerine koydu. Yapma çiçekler! Bu Lucile hiç de mi utanmıyordu! Başka çiçek bulamıyor-sa bile, sokağın alt başında ormanın başladığı yerde öbek öbek açan yabani çiçekler ne güne duruyordu?

Suzan hiç gürültü etmeden dışarı çıktı, salma salma yürüyerek, ellerinde hâlâ Tommy'nin sıcak vücudunu tutuyormuş gibi bir hisle, gülümseye gülümseye eve geldi. Çabucak yukarı çıkacak, heykelin kabataslağını yapıverecek, dikişi öğleden sonraya bırakacaktı.
Annesi yemek odasının tozunu alıyordu.

— Ne çabuk döndün! diye seslendi. Suzan:
— İşte ibrişim, dedi.
Yukarıda odasında, Mark'm büstünün yanıbaşmda, diz çökmüş vaziyette, küçük yumuk yumuk bir oğlan çocuğu heykelinin ilk taslağını yaptı. Lüle lüle saçları, tombulluğun yarattığı o sevimli çukurları, yıldız biçimindeki elleri -bir yandan Mark'm başını da- işlemek, biçimlemek ne hoş, ne eğlenceli olacaktı. Hem bebeğin yüzünü biraz Mark'a benzetecekti. Bu heykel, Mark'm, havuza eğilmiş, suda kendine bakan, tunçtan minicik oğlu olacaktı. Bir gün de, "kendi oğlu" için, yanıbaşma diz çöküp suda aksine baksın diye "kendi bahçelerine" minimini bir havuz yaptıracaktı.
Hafif hafif mırıldanmaya başladı: "Bu benim zaferim olacak, benim zaferim!" Evlenecekti işte, gelin olacaktı.
Nikâhları kıyılıyordu. Okunan ilâhiler, söylenen sözler, papazın sorusuna Suzan'm kuvvetli, hem de için için titreyen

bir sesle, Mark'm kireç gibi bembeyaz kesilerek tok bir sesle "evet" deyişleri, aralarındaki bütün duvarları yıkıp kaldırmış oldu. Suzan nikâh halkasını taksın diye ona elini uzattı, etraflarını saran hava sanki sade musiki kesildi ve döndüler, ne de uzun bir geçitten kapıya doğru yürüdüler. Evlenmişlerdi. Suzan:

- Bayılacaksın sandım, ödüm koptu, diye fısıldadı. Bunu, kilise kapısının dışında, davetliler içlerini çekip gülümseyerek, ayrılmaya başladıkları dakika, usulca söyleyivermişti.

Hoş düğünde, sanki ne diye herkes sevincini bir takım iç çekmeleriyle belirtirdi? Mark:

- Bir tuhaf oldum, şaşkına döndüm, sanki kendim değil başkası imişim gibi bir his içinde
kaldım, diye mırıldandı.

Aralarındaki duvarlara o kadar uzun zamandır alışmışlardı ki, şimdi bunlar, sabah vakti dağılan sis bulutları gibi ortadan kalkıp, birbirlerini engelsiz bir şekilde görmek imkânı erişince, bu sefer de araya kendi çekingenlik, sıkılganlık duvarları çıkıverdiler. Bir takım sözler, gülüşmeler, şakalar,

dilekler bu duvarları yıkar ortadan kaldırırken, onlar hakikat âleminin dışında, rüyada gibiydiler. Birçok insanlar tekrar tekrar: "Saadetler dilerim", "Mesut olacağınızı ümit ediyorum" dedi. Sesler neşeli çıkıyordu ama, gözlerde bir şüphe vardı. Suzan: "Mesut olacağımıza eminim" dedi.

Evet, Mark'la başbaşa kalıp, hayatlarına başlayabilecekleri dakika, mesut olacaklardı. Elini Mark'm kolundan geçirmişti. Ama ne bu kendi eli, ne de bu kol, Mark'm kolu idi. önlerinden bir sürü insan geçerken, ayakta durup sırıtan, giyimli kuşamlı iki kukla idiler.
Bütün bunlar bitmeden Mark'la ikisi yalnız kalmadan, gerçek benliklerini alamayacaklardı...
Annesi:
- Gel pastayı kes, diye fısıldadı. Suzan, Mark'm kolunu sıktı. Usulca:
- Düğün pastasını kesecekmişiz, dedi. Döndü, yemek odasına yürüdü.
O da karısının yanında durdu. Kocaman, tekerlek, beyaz pasta orada, masanın üstündeydi. Suzan bunu kendi eliyle yapmıştı. Annesi de etrafında dört dönmüş, kalıpları yağlamış, fırının sıcaklığını ayarlamıştı.
Bir ara da:
- Pastanı kendin yapmamalıydın gibi geliyor bana, demişti. Annesinin bu sözüne:
- Bu iş hoşuma gidiyor, cevabını vermişti.
Ş imdi de gümüş bıçağı bu muhteşem pastanın içine daldırıyordu işte. Küçücük odaya bir alay davetli dolmuştu. Suzan: Lucile'in: "Aman, ne şahane şey!" diyen cırlak sesini duydu, gülümsedi. Ama şu dakika, hiç de mutfakta, kabın dibine şekeri, yağı, yumurtaların o açık renk sarısını yayarkenki kadar derinden derine yaşanacak bir an değildi.

Pastasını yapmaya başladığı müddetçe her saniye, hamuru yuğururken, süzgeci, eleği sallarken, yumurta akını köpük köpük çırparken, koyu renkli tat verici meyvaları katarken; hep "bir şeyi", nihayet fırından çıkardığı bu mis kokulu tepeleme esmer "şeyi" yaratıyormuş gibi zevkli bir his duymuştu. "Düğün pastamı yapıyorum!" düşüncesini bir an bile aklından çıkarmamıştı. Oysa şimdi bir yandan etrafındakiler in şakalarını, geçmiş rüya hikâyelerini dinleyerek onu kesip parçalara bölerken, önündeki şeyin artık rastgele bir pastadan farkı kalmamıştı. Onun sadece yapılır, yaratılırken kıymeti vardı.

Herkes yiyor, içiyor, konuşuyordu. Mark'la göz göze geldi. Erkeğin dudakları "Şimdi mi?" kelimesini seslendirmeden şekillendirdi. Suzan başını salladı, dışarı sıvıştı. Günlerce evvelinden usulca sıvışmayı, ayrı ayrı giderek, Mark'm küçük, gürültücü otomobilini bıraktığı yerde buluşmayı tasarlamışlardır. Suzan odasına koştu, elbisesini çıkarıp üzerine bir sveter ile eteklik geçirdi, sonra da koşa koşa mutfaktan, arka bahçeden geçti. Kimsecikler görmemişti. Yoo, bir kişi görmüştü, babası!..
Mutfaktan çıkmış, ceketinin kuyruğu uça uça, telâşla arkasından geliyordu. Yüksekçe çıkan bir fısıltı ile:
— Suzan!.. diye seslendi. Suzan durdu, babası da nefes nefese yetişti geldi:
— Şey diyecektim... Sana bunu söylemek mecburiyetini duydum... Yani şey... Bana güvenebilirsin; elbette, tıpkı eskisi gibi... dedi.
— Biliyorum!., diye fısıldadı.
Başka bir şey diyemeden, bir an birbirlerinin yüzüne baktılar. Baba:
— İşte böyle, hadi Mark seni bekliyordur. Suzan:
— Evet, gitmeliyim babacığım., diye cevap verdi.
— Evet, elbette, haydi bakalım güle güle git.
Suzan babasını öptü, koşmaya başladı. Bir kere dönüp arkasına baktı, adamcağız hâlâ aynı yerde duruyordu. Elini salladı ama, babası hiç kıpırdamadı; onun da duracak vakti yoktu, bir an evvel Mark'a yetişmek için acele acele uzaklaştı: Mark arabanın içine girmişti bile. Motor de hırıl hırıl işliyordu.
— Kimse görmedi mi?., diye sordu. Gülerek başını salladı:
— Babamdan başka kimse görmedi., dedi.

Erkek başını eğdi, onu çabucak öpüverdi ve otomobil biraz silkinip hoplayarak kalktı. Suzan bir tuhaf olmuştu, heyecan içindeydi. Mark'm öpüşü onu hâlâ daha yakınlaştırma-mıştı. Otomobil fazla ilerleyemedi. Mark işletme kolunu sallayarak:
— Bunun da bir yerinde bozukluk var ama., diye söylendi. Suzan aşağıya baktı. Gülerek:
— işte burada, frende., dedi. Mark freni açmayı unutmuştu. Acıklı bir sesle:

- Aptalın biriyle evlendin, Sue!., dedi.

Suzan gülümseyerek "Hiç de değil!" mânasında bir baş hareketi yaptı.

- Babam da hep aynı şeyi yapar. Alışığım ben. Sonra da otomobil yürümüyor diye belâ okur, söver durur.

Mark:

- Sen de freni açarsın., dedi.

Artık otomobil, bu rüzgârlı bahar gününde, soluya puflaya gidiyordu. Suzan'm aklından Mark'm sözleri çıkmıyordu: "Aptalın... Aptalın biriyle evlendin!" demişti. Ama yanılıyor-du, o "onunla" evlenmişti.

"Evlendim işte" diye düşündü, hayretle tepelere, ağaçlara, yemyeşil çayırlara değil de gelecek parlak, bilinmedik yıllara baktı.

Ş imdi, yalnız kaldıkları şu dakikada hâlâ aralarında için için bir çekingenlik duvarı vardı ki, bunu ortadan kaldırmak onlara düşüyordu; yahut belki de bu engel kendiliğinden yıkılıp gidecekti. Çünkü gölün kenarında - babalarından bir süre için kopardıkları -küçücük tahta evde tam bir hafta başbaşa yaşayacaklardı. Babası bu evi, Suzan küçükken, ço-luğu çocuğu için yaptırmıştı ama buraya sık sık gelmemişlerdi. Annesi sessizlikten, yalnızlıktan, sivrisineklerden, geceleyin öten baykuşlardan, üzerinde yemek pişirdikleri eski paslı ocaktan nefret ederdi. Bu yüzden de küçük evden vazgeçmişlerdi. Bazan babaları buraya yalnız başına, günü birliğine gelirdi. Ama hiç bir zaman fazla kalmazdı.
Ş aka olsun diye:
— Galiba yalnız başıma kalacak kadar büyümedim daha., derdi. Suzan çocukken bir kere ona:
— Sen büyük adam değil misin?, diye sormuştu. O da ciddî ciddî:
— Pek emin değilim., demişti. Fakat kulübeciği elden çıkarmamıştı.
— Belki aklıma eser, arasıra gidiveririm.. derdi.
Mark, Suzan'la iki gün evvel buraya yiyecek, kitap getirmek için otomobille gelmişler, ortalığı silip süpürmüşlerdi.

Suzan odasında kitaplarını sararken: "Acaba biraz çamur, yahut boya kutumu alsam mı? Ya kulübede canım bir şey vapmak isterse?" diye düşünmüştü.

Yok, yok, böyle şeyleri balayma götürmeyecekti. Hem bakalım bunlarla uğraşmayı ileride bile canı çekecek miydi?.. Belki bir daha hiç ihtiyacı olmayacaktı.

Hepsini -balayı için değil de- Mark'la beraber seçip hazırladıkları yeni eve, "kendi evlerine" götürülmek üzere sardı sarmaladı. Her şeyi kaldırıp büyük bir sandığa yerleştirince
eski odasının güzel sanatlara ayrılmış bir köşesi ne bomboş, ne hazin bir hal aldı. "Cupid" heykeli bitmiş, Mrs. Fontane'in bahçesinde, tomurcuklanan susamların arasında diz çökmüş duruyordu. Mark'm büstünü, Suzan kendi eliyle sokaktan geçirip taşımış, yeni evin çatı arasına koymuştu. Baş henüz tamamlanmamıştı. Aksi giden bir tarafı vardı. Ağzı tıpkı tıpkısına, kusursuz yapabilmişti; ama gözler bir türlü olmamıştı. Ne kadar uğraştıysa da, bomboş göz çukurlarına benzemekten kurtulamamışlardı.

Bir gün Mark'a:

- Olmuyor., konuşmuyor bunlar, demişti.

Küçük yeni evlerindeydiler, artık şimdi gelip geçmiş olan "güne" hazırlıyorlardı orasını. Mark:
— Konuşmuyor mu? diye sormuştu.
— İstediğim gibi yapabildim mi, onların konuştuğunu duyar gibi oluyorum., demişti. Mark, gözleri büstte:
-! Hadi canım, pekâlâ benziyor, baktıkça içim bir tuhaf oluyor., diye cevap verdi. Bir müddet ikisi de balçıktan yüze baktılar durdular, sonra Mark birdenbire:
- Ölünce böyle olacağım işte., dedi.
Suzan cevap vermedi, cevap verecek halde değildi, çünkü

doğru söylemişti. Sahiden bu Mark'm, ölü yüzüydü. Heykeli hemen nemli bezle sardı örttü:

- Bitmedi de ondan. Ben ona can vereceğim., dedi. Döndükleri, asıl hayatlarına başladıkları zaman yapacağı

ilk iş bu olacaktı.

Ama şimdi tahta evcikte, hiç bir sebep yokken, bu sessiz güzel mask, ölü bir hâtıranın yüzü gibi, bir türlü aklından çıkmak bilmiyordu. Mark'a bakarken, konuşurken, eşyaları paketleri açarken durmadan onu düşünüyordu. Karşı karşıya duruyorlar, öpüşüyorlardı; o Mark'm yüzünü değil de yapmış olduğu mask'ı görüyordu.

- Ne aptal şeyleriz!., diye güldü. Yana yana hep bu dakikanın hasretini çektik. Şimdi tam elimize geçti!.. Bizse birbirimizden kaçınıyor, sıkılıyor gibiyiz!..
Mark gülümsemeden ona baktı:
- Bana hâlâ sanki bu iki insan biz değilmişiz gibi geliyor., dedi.
Gözlerinde bir boşluk vardı. Demek duruma, gerçek mânasını vermek Suzan'a düşüyordu.
Mark'm yüzü karısına, henüz bitirmemiş olduğu balçıktan bir mask, gelip kendisini tamamlasın, yaşatsın diye bekleyen o âciz, içler acısı mask gibi görünmemeliydi.

Hayatı kolay tarafından alan bir tarzda:

- Gel çantalarımızı açalım, yiyecek bir şeyler hazırlayalım... Sonra da ay ışığında göle girip yüzeriz., dedi.

Mark da istekle:

- Sahi, ne iyi olur!., dedi.

Beraberce bir şey yapmak, vaziyetlerine yeniden gerçek mânasını verecekti. Nice zaman sonunda erişilen şu saatleri hazırlayıp tasarlayanların kendileri, ikisi olduklarını hissedeceklerdi. Hoş işin aksayan tarafı da zaten buradan çıkıyordu ya. Bu dakikayı o kadar çok tahayyül etmişlerdi ki, şimdi onu hayalin, rüyanın dışına çekip çıkaramıyorlardı. Her

ne kadar bu an gelmiş, kendileri de içine girmiş bulunuyorlarsa da, bu onlara, hâlâ geleceğe, ileriye ait bir şey gibi görünüyordu.
Suzan ikisinin elbiselerini basma bir perdenin arkasındaki

çivilere asarken, çam ağacından yapılma masanın üzerine iki kişilik sofralarını kurarken, eti ızgarada kızartıp, kahveyi pişirirken, Mark da hep onun arkası sıra dolaşıyordu. Yapacak fazla bir şey bulamıyordu. Suzan her işinde de o kadar eli çabuk, o kadar becerikliydi ki. Her şeyi birden, aynı zamanda yapıveriyormuş gibi bir hali vardı. Onun bu güven dolu hamaratlığı, atikliği karşısında, Mark kendini tamamen gereksiz buluyordu.

- Ne harikulade bir insansın! Bana... Şey... Senin yanında bir işe yaramadığımı hissettiriyorsun!., dedi.

Baba evinden çıktıkları zaman belinde takılı duran kırmızı gülleri, bir bardağın içine suya daldırıyor, bunları masanın üzerine koyuyordu. Fakat Mark: "- Ne harikulade bir insansın!" deyince hemen ona atıldı, yüzünü kocasının göğsüne kapadı. Sıkı sıkı sarılarak:

- Söyleme, kuzum söyleme, bana böyle deme!., diye bağırdı.

Mark iyice afallamıştı: "Lâf olsun diye söylemiyorum ki, sahiden böyle düşünüyorum. Harikuladesin denilmesi hoşuna gitmiyor mu?"

Suzan tıkana tıkana: • - Hayır, hayır, hayır!., diye bağırdı.

Mark hayretle:

- Peki, peki!.. Ama anlamıyorum doğrusu... Herkes., diye kelimelerini ararken Suzan birden başını kaldırdı, ortalığı kokladı:
- Et yanıyor!., diye bağırdı. Şu yaptığım işin harikuladeliği var mı şimdi! Cızırdayan eti bir tabağa almaya koştu. Mark, karısı gülüyor mu, yoksa ağlıyor mu bilemiyordu.
İşte şimdi de neşeli bir sesle:
- Ömrümde hiç bu kadar acıktığımı bilmiyorum., diyordu.

Mum ışığında, birbirlerine daha alışkın bir halde, yemeğe koyuldular. Mark:
- Ben de öyle sevgilim... Çok acıktım., dedi.

Tekrar hakikî benliklerini almışlardı ama daha tamamen kendilerine gelememişlerdi. Zihni yine Mark'm gözlerine takılarak: "Mumun oynak ışığı onları böyle gölgelediği için bomboş görünüyorlar. Yoksa boş değil onlar. Mark'ı öyle seviyorum ki. O benim kocam!" diye düşünüyordu.

Ama bir yandan da, Markla evlenmiş olan kadınlık varlığının, hislerinin, sevgisinin dışında kalan bir başka benliği vardı; işleyen dimağı kendi kendine konuşuyor, anlatıyordu işte: "O baş heykeli şimdi tıpkı kendisine benziyor. Belki de ben ona elimden geleni fazlasıyle yapmışım?.. Belki hiç bir zaman canlanamayacak. Belki de hayat vermesini ben bilmiyorum. Hem bakalım hiç bir zaman, tam manasıyle heykeltraş olabilecek miyim?"

Tâ içinden, kuvvetle, güvenle "elbette, hayat vereceğini, hayatı yaratacağını" düşündü.

Ayağa kalktılar, göle bakan kapının önüne, küçük çardağın altına yanyana oturdular, Mark piposunu tüttürdü. Nihayet her ikisi de ötekinin varlığını derinden derine anlayarak, duyarak birbirlerine iyice sokulmuş, sessiz sessiz oturdular.
Suzan:
— Bu başlangıcı mı? diye mırıldandı. Erkek:
— Hayatımızın başlangıcı, diye karşılık verdi.
Ay ışığı altında, sessizlik içinde birbirlerine daha vuzuhla, daha yakm görünmeye başladılar. Yüzlerinden, gözlerinden, tenlerinden kendilerine has olan renkler silindi uçtu, daha candan, daha içten bir görünüş belirdi. Mark'm nefes alışını, sıcaklığını, ürkekliğini, bekleyişini hissetti.

Kalın erkek sesiyle birdenbire:

- Haydi artık göle gidelim., dedi.

Ay ışığında soyundular, mermer gibi beyaz iki vücut çıktı ortaya. Mark mermer bir heykele benziyordu. Her halde ele mermer gibi de soğuk .gelecekti. Başını eğip kendi vücuduna
bakarak, kendisinin de mermere benzediğini düşündü, hiç de soğuk değildi. Mark taş gibi donmuş bir halde onu seyrediyor, karısı da BU MAĞRUR KALP 39
erkeğinin utançtan, sıkılganlıktan buz kesildiğini, hissiyle anlıyor, duyuyordu.
Çünkü heykelleşen bu iki beyaz vücutlarına hayat, hareket vermek istiyordu. Elele koştular, suya atıldılar, gölde beraberce yüzdüler, yüzdüler. Kumsala çıktıkları zaman Mark titriyordu.

- Çok soğukmuş... Gel ateş yakalım., dedi.

Tekrar koşarak kulübeciklerine geldiler, kapıyı gecenin, ormandan gelen karanlığın üstüne kapadılar; Mark ocağa odun kütüklerini yığdı; karısı da ocağın önüne eğildi, dizlerini yere koydu. Kuru çalı çırpıyı tutuşturdu. Ateş alev alev yanmaya başladı. Bir an ocağın önünde dizüstü durdular. Sonra Suzan birdenbire ayağa fırladığını, erkeğine doğru çekildiğini, onun öpüşünü duymak için başının arkaya doğru gittiğini hissetti.

Tam o ara, Mark'm dudakları beyninin işlemesini durdurmak üzere gelir yaklaşırken, düşünmek, muhakeme etmek kudreti dimağından ayrılıp gideceği bu son an içinde ona çabucak: "Tamam! Tamam, mask'a vermek istediğim bakış, bu işte. Dirildi, yaşamaya başladı!" dedi.

Bitmemiş baş, Suzan'm "belki ileride bir gün, atelye olarak kullanırım" diye niyetlendiği çatı arasında duruyordu. Ama şimdilik, sırf kendine ait olacak bir odanın ihtiyacını duymuyordu.

Burası, bir zamanlar, çocukken, oynamış olduğu sokağın sonundaki bu küçücük ev onun yuvası, ocağı idi. Ön taraftaki pencerelerden baktığı zaman, bütün ömrünce gözlerinin alışmış olduğu şeyleri, sıra sıra beyaz evcikleri, öbür başta kolejin yeşil sahasını, ağaç tepelerinin arasından da çatısı altında babasının hocalık ettiği, Mark'la kendisinin de tam dört sene dirsek çürüttükleri üniversitenin kubbemsi damını görüyordu.

Bir zamanlar bu ilim ocağını; taşralara has olan dar zihniyetine, -bir avukatla, şehir bankası reisi gibi iki paralı pullu çift çubuk sahibinden teşekkül eden- idare meclisinin mes'uliyetleri tahdit edişine karşı duyduğu bütün beğenme-mezliklere rağmen, yine de severdi. Hırçın, sıska, kavgacı, beş

parasız hocalarını da severdi. Bunların her birini sade kendisine ders veren, kat'î hükümler, âmirce edalar meraklısı bir insan olarak değil de, bir öğretmenler toplantısından sonra babasının, meselâ profesör Sanford için: "Bu adamda biraz kaçıklık var galiba. Astronomiden yana kuvvetliymiş, bana ne! Mübareğin gözü yıldızdan gayri bir şey görmüyor ki!" diye çekiştirdiği insan olarak da tanımış, öğrenmiş olurdu.
Zavallı profesör Sanford! Sahiden de yıldızlar içinde yaşardı. Ama onların hepsi de, soluk benizli karılarının bilgi edinmek için didinip durdukları, çocuk doğurup hizmetçisiz, yar-dımcısız bütün işleri yaptıkları şu küçük daracık evlerden baş-ka bir yerde, başka bir âlemde yaşarlardı. Suzan onları o kadar iyi tanıyordu ki... Artık penceresinden her baktığında içini derin bir anlayış hissi kaplıyordu. Onları seviyor, hallerini düşündükçe içi sızlıyordu.

Bunların hepsi de, kendilerince güzel buldukları bir tarzda yaşayabilmek için ne kadar çabalıyor, güçlükler çekiyordu. Evleri ne de daracıktı... O kadar ufak, o kadar sıkış, sıkış yan-yana idi ki, sade çocuklarının haykırışmalarım değil, kendi kahkahalarını, kendi öfkelerini veya ağlayışlarını da daima bastırıp boğmak zorunda idiler.

Onları birbirinden ayıracak, her eve kendi özelliğini, mahremiyetini verecek tek şeyleri, sessizlikti. Bu ayrılığa, mahremiyete de ihtiyaçları vardı; çünkü cahil, görgüsüz değillerdi. "Edep, terbiye" onlar için bir zaruretti. Fıkaralığı alaya, şakaya vurabilirlerdi, nitekim vurmuşlardı da. Ama bir gün, öğretmen heyetinin, eski mezunları davet ettiği bir gün, ufak yapılı Mrs. Sanford,

sırtında her sene giydiği, düşük etekli siyah dantel elbisesi, ellerini oğuşturarak Suzan'a bakmış, uta-nıyormuş gibi bir halle:

- Neler yapmak fikrindesiniz, sevgili Suzan?.. diye sormuştu.
Suzan, neşe ile: "Her şey!" demiş, bunun üstüne Mrs. Sanford, sular içinde yıpranıp bozulmuş, temiz, kırık tırnaklı küçücük iki elini tekrar birbirine geçirmiş, oğuşturmuştu. Günlerden pazartesiydi; o sabah erken erken bodruma inmiş, bü-
tün evin çamaşırını yıkamış, sonra da komşu avlularda hep aynı işi yapan öteki ev kadınlarına bakmadan bunları çabucak ipe asmak için usulca dışarı çıkıvermişti.

- Suzan'cığım, korkuttun beni yavrum! însanın hayattan neler isteyip de bunları elde edememesini bilmek öyle acı ki! Bazan hiç bir şey öğrenmemek, meselâ kitap alamayacak olduktan sonra okuma bilmemek, yahut da ilerletmek, hoca tutmak imkânı olmadıktan sonra şarkı söylemeye o kadar hevesli olmamak sanki çok daha iyi değil mi, diye düşünüyorum., demişti.

Suzan ne diyeceğini şaşırmış, bunun üstüne de Mrs. Sanford gülümseyerek onun kolunu okşamış: "Ama siz öyle istidatlı bir kızsınız ki, muvaffak olacağınıza eminim!" demişti.

O aralık biri: "Şimdi muhakkak Mrs. Sanford bize bir şarkı söylemek lûtfunda bulunur." diye bağırmış. O da: "Canım, kimsenin böyle bir şey istediği yok ki!" cevabını vermişti.
Suzan hemen atılmış:
— Kuzum Mrs. Sanford, söyleyin. Sesinizi o kadar seviyorum ki., demişti.
— Sahi seviyor musunuz? Öyleyse söylerim.
Özlem dolu, helecanlı, titrekçe bir sesle Kennst du das Land (O diyarı bilir misin sen?) şarkısını söylerken hepsi durup dinlemişlerdi. Suzan bu türküyü ondan kaç kere dinlemişti. Öyleyse ne diye şimdi hatırladıkça içinden hıçkıra hıç-kıra ağlamak geliyordu?.. Ön pencerelerinden her uzanıp bakışında Mrs. Sanford'un o gün şarkı söylerkenki halini hatırlıyordu. Bereket batı tarafındaki pencereler "Serserinin Ormanına" bakıyordu. Mark'la orada sözleşip nişanlanmışlardı. O gün Mark: "Ne tarafa gidelim?"

diye sormuş, kendisi de: "Ne vakittir şu "Serserinin Ormanı'nda dolaşmayı ister dururum'.. Hadi oraya gidelim!" karşılığını vermişti.
Vaktiyle, küçükken, oyun arkadaşları arasında bir kuşaktan ötekine geçip kalan çocukça bir korku yüzünden orada hiç oynamazlardı. Güya ormanda "serserinin hayaleti" dola-
şıyordu! Çok zamanlar evvel, dağ bayır başıboş gezip duran bir adam, sıra sıra evlerin, çoluğun çocuğun bulunduğu bir sokağın hemen az ötesinde, gözün sesin ulaşabileceği kadar yakm bir yerde, her zaman yakıp başında yalnızca vakit geçirdiği ateşinin, küçük ocağının yanında kendini asıvermişti.

Ateşin başında, son defa yemeğini yerken, bütün o mahalledeki evlerin ışığı pırıl pırıl üzerine vurmuş, ona gözlerini kırpmış olacaktı.

Yerde, yarıya kadar yenmiş fasulya dolu bir teneke kutu bulmuşlardı; demek ki bu işi açlıktan yapmamıştı. Ocağının yanında, ateşi söndürmemek isterse kullanabileceği küçük bir odun yığını duruyordu. Cebinden, cenazesini mütevazi bir şekilde kaldırmaya yetecek kadar bir para bile çıktı. Bu para bir zarf içindeydi, üstüne kurşun kalemle: "Cenaze töreni yapmadan, gömülmem için" diye karalanmıştı. Evet ama herkesin gözü önünde kendini asmasına hiç bir sebep yoktu. Bu öyle akıl almaz bir gariplikti ki, serseriye karşı nasıl olsa ellerinden bir şey gelmeyeceğini bilen analar, onun bu işi yapmış olma-sıyle âdeta rahat nefes aldılar. Çocuklarının tepelerinden bakışarak: "Böyle bir adamın ortadan kalkması daha iyi. Kim bilir günün birinde ne yapacaktı?" diye söyleştiler. Çocuklar, bu seslerin ahengini akıllarında tuttular, serseriyi bir hayalet yapıp ortaya çıkardılar, bir daha da onun kendini öldürmüş olduğu ormanın yanma sokulmadılar.

Ama o günü, Suzan'la Mark, başbaşa yalnız kalmak için oraya gitmişlerdi. "Serserinin Ormanında" yalnız kalacaklarına emindiler.
Suzan gülerek:
— Korkuyor musun? diye sormuştu. O da:
— Seninle korkmam., demiş, gülmüştü.
Ş imdi, küçük evlerinin bir yüzü hep bu ormana baktığı için mi olacak nedir, orasını pek güzel, sessiz sedasız buluyor, bazan öğleden sonraları Mark'ın eve dönmesini beklerken ormanın hemen başladığı yerde, ilk ağaçların

arasında dolaşıyordu. Eski hikâyeyi yarım yamalak hatırlıyor, ama artık kork-
muyordu. Markla beraber orasını iyice benimsemişlerdi. Yabani çiçeklerine el sürülmeyen, ne sessiz, acaip bir ormandı.
Hiç bir zaman kimseciklere raslanmıyordu.
Hoş kendi de oraya sık sık gidemiyordu ya. Evinde daima yapılacak bir işi gücü oluyordu. Buraya girdiklerinin ertesi günü, onları görmek için gelen bütün eşleri dostları candan
seslerle: "Aman Sue bu işi nasıl yaptın, akıl almıyor. İnsana, her taraf, sanki senelerdir burada yaşıyordun gibi geliyor" dedikleri halde, gene de o kendini tam yerleşmiş saymıyor, boyuna yapacak, uğraşacak bir şeyler buluyordu.

Ahbaplarının sözleri karşısında Mark'la elele, gülmüşler, sapsade, derin bir mutluluk içinde yüzerek, gösterilen hayranlıkları da sanki bu saadetin, sevincin bir parçasıymış gibi karşılamışlardı.

Fevkalâde bir iş yapmış değillerdi, çünkü herkes günün birinde evleniyordu, üstelik evlerinin küçücük bir şey olduğunu da biliyorlardı ama, bütün bunlara rağmen arkadaşlarının hepsinden daha başarılı bir iş gördüklerini hissediyorlardı.

Herkes çekilip gittikten sonra, bu ilk gece iyice inanmak, her şeyi tekrar görmek için beraberce bütün evi: oturma odasını, yemek odasını, mutfağı, antreyi, merdivenleri, iki yatak odasını, Mark'ın küçük çalışma odasını, sarı çini döşeli ufacık banyo odasını gezip dolaştılar. Mark, çatı arasına çıkıyordu ama, Suzan merdiven başında onu durdurdu:

- Yukarı çıkmayalım. Orada bir şey yok. Hem çatı arasını daha ne şekilde kullanacağımı bile düşünmedim., dedi.

Sahiden de, bitmemiş başla, heykel yaparken kullandığı bazı âletleri götürüp oraya koyalıberi, bir daha ayak basmamıştı.

Böylece dönüp tekrar alt kata indiler. Oturma odasındaki ocak sahiden çekiyor mu diye de Mark tuttu, ateş yaktı. Buna bir lüzum yoktu, çünkü öyle tatlı, ılık bir geceydi ki, kapıyı açık bıraktılar; sokak boyunca bir bir yanan

ışıkları, dostlara ait evlerin ışıklarını görebiliyorlardı. Ne güzeldi, ne güzel!.. Suzan. hayatını saran duvarlardan bir neşenin yükseldiğini

hissediyordu; ışıklar, dostlar, "Yuvam, ocağım" diyebileceği bir ev, "kendi evi" ve Mark, kocası.

Sokağın alt başında, köşeyi döner dönmez annesiyle babası, Mary ve bütün kendi mutlu çocukluk hayatı, hemen hemen eksiksiz bir saadet içinde geçmiş denebilecek çocukluk hayatı vardı. Çok talihli idi. Ne diye babası tutmuş da, sanki büsbütün ayrılıyorlarmış gibi onu uğurlamıştı? Mark'la beraber giderken, geride, arkada hiç bir şey bırakmış olmamalıydı. Her şey, hepsi burada, elinde değil miydi? Canı çekti mi yoldan aşağı koşabilir, şu köşeyi döner, kapıyı açar, çocukluk hayatına dalabilirdi.

Ama hiç bir şeye geri dönmek istemiyordu.

Candan, yürekten gelen bir hisle, istekle, bütün bir iç doluluğu ile Mark'a döndü: "Öyle mesudum ki!" diye mırıldandı. Ateşlerinin başına oturdular. ısınıyorlardı, karınları da toktu. Suzan nefes gibi hafif bir sesle: "Bu benim zaferim olacak, zaferim... " türküsünü tutturdu.

Mark güldü:

-Seni bu şarkıyı söylerken ilk duyduğum gün beş yaşında idin, kapınızın önündeki merdivenin üst basamağına oturmuş, bir bebek entarisi dikiyordun., dedi.

Suzan:
-Sahi mi?., diye bağırdı. Bunu hatırladığın için canımın canısın sen! dedi.
— Bu şarkını pek farkına varmadan söylüyorsun değil mi? Karısı "evet" der gibi başını salladı:
— Öyle oluyor, içimden çıkıveriyor.. diye cevap verdi/

Sabahleyin birbirlerinden ayrılmak onlara öyle acı geliyordu ki, Suzan tam kocasının fincanına ikinci kahvesini korken içlerinde bu üzüntünün korkusu başlıyordu. Gene o dakika Mark saate baktı.

Vakur, ağır, ciddî bir sesle:

- On dakika kaldı., dedi.

Suzan yerinden fırladı, saati, yüzü görülmesin diye ters çevirdi, sonra da iskemlesini Mark'm tâ yanma, yanıbaşına

çekti. Bu dakika, evin onsuz kalınca, bomboş, dayanılmaz bir hal alacağını hissetti. Gözleri dala dala:
— Keşke evde çalışacak bir işin olsaydı... Ressam, yahut da yazar olsaydın... dedi. Mark kahvesini karıştırarak ağır başlı ağır başlı:
— İşe bak ki alelade bir adamla evlendin. Hem bu gidişle kocan ömrünce de kalem efendiliğinden kurtulamıyacak Sue., dedi.

Suzan çabuk çabuk:
— Sen dünyada bir tanesin., dedi. Kocasının elini öpmek için eğildi. Keskin, içten bakan gözlerini onun yüzüne dikti:
— Üç buçuk saat, seni hatırlamak, gözlerimin içinde yaşatmak lâzım., dedi.
Mark kederli kederli:
— Bugün öğle yemeğine bile geleceğim şüpheli. Biri, Graig-ner'lerin eski evini görmek istiyor... dedi.
Suzan:
— Mark, demek bütün gün!., diye sızıldandı. Kocası:
— Korkarım ki öyle olacak bir tanem. Ayağa kalktı, saati tekrar yüzüne döndürdü.
Ayrılma ânı sanki bir can çekişme işkencesiydi, köşeden dönüp kaybolduğu dakika müthiş bir perişanlıktı, ama sonra, bu dakikalar geçince, yapılacak yüz türlü işle hayat onu gene de sıcacık sarıp kuşatıyordu.
" Evin içinde temizlik yaratarak, varlarına yoklarına derli toplu bir biçim vererek, durmadan sağa sola koşuyordu.

Ondan sonra da her odaya giriyor, sanki resimlerini yapacakmış gibi her birini tam bütünlüğü içinde seyrediyor; en ince ayrıntıları, bir koltuğun biçimini, duruşunu, bir perdenin düşüş, kıvrılış çizgisini, bir tablodaki rengin

nasıl gittiğini, bir çiçeğin ortalığa ferahlık veriş kudretini, hep teker teker gözden geçiriyordu.

Ev, her odanın ayrı ayrı mükemmel oluşundan teşekkül eden bir bütündü. Fakat bu "mükemmel oluş", "müvazenet".

"sükûnet" kaidelerine göre düşünülmemişti; bunun canlı olması, Mark'la kendi hayatında tam bir ortaklaşma, paylaşma yapması lâzımdı. Bu kendi evleri, içinde Mark'm ve kendisinin yaşadığı kendi öz evleri olmalıydı.

Çalışma odasını kocasına benzeyen bir yer haline getirdi: Upuzun boyu ile üzerine yatabileceği upuzun bir sedir, yassı, pide gibi yastıklar; çünkü yorgunken, Mark da yamyassı yatmasını severdi. Yazı masası, sağlam yapılı, gösterişsiz, derli topluydu; resimler aydınlık, sade yüzlüydü.

İşin tuhafı, kocasına uyan zemini, çerçeveyi kendisininkinden çok daha iyi görebiliyordu. Kendi eşyalarının yerini bir türlü bir karar veremeden hemen her gün değiştiriyordu. Tuvalet masası acaba şuraya, pencerenin yanma mı, yoksa yatağın karşısına mı yakışıyordu? Çiçekler şurada mı, yoksa burada mı iyi gidiyordu?

Hoşnut kalamıyor, tereddütler geçiriyor, istediğini bulamadan bir şeyi bu türlü, öteki türlü, deneyip duruyordu.

Hiç farkına varmadan saat öğle vaktine geldi, Suzan kocası yokken saatlerin bu kadar çabuk geçmiş olmasından âdeta kendini suçlu buldu. Daha onu özlemeye vakit kalmadan gelmişti işte. Antreden bağıran sesini duydu:
— Benim, karıcığım ben! Bekledik, bekledik adamlar gelmediler.
— A, Mark, geldin mi?

Hemen mutfağa koştu. Her işe birden sarıldı. Elinin çabukluğunu, kıvraklığını seyretmek bile ne hoştu. Hemen pirzolaları ateşe koydu, bezelyeleri, salatayı hazırladı; kaşla göz arasında sofrayı kurdu. Üzerine içi çiçek dolu bir yayvan çanak oturttu... Elbette sahici çiçekler... Bu eve yalancı, yapma çiçek sokar mıydı hiç?..

On beş dakika içinde:
- îşte oldu bitti!., dedi.
Kocası Suzan'ın altına iskemlesini iterken:
- Dünyada eşin yoktur senin., dedi.
— Haydi canım, saçmalama! Kuzum söyleme bunu, sevmiyorum. O, gene de ateşli ateşli:
— Nasıl söylemem, baksana... Bu ara ben ne yaptım?
Ellerimi yıkadım, saçımı fırçaladım, boyunbağımı değiştirdim... Ötekinin üstüne bir şey damlatmıştım da, nasıl olmuş bilmem.
Suzan kocasının sözünü kesercesine atıldı: -- Bakarım ben...
- Bir de aşağı indim ki yemeği hazır etmişsin bile. Bileşin daha olmadığını sen de kabul et! Suzan gülümsedi, karşılık vermedi.
Sahiden, sanki ne diye kocasının bu "Eşin yoktur" sözünü sevmiyordu? Bu ona bir yalnızlık, ayrılık hissi veriyor, içine bir garipseme çöküyordu. Suzan herkes gibi olmak istiyordu. Ama Mark keyifli keyifli söylüyor, konuşuyor, iştahla yemeğini yiyordu.

- Graigner'in evinden vazgeçtiklerini söylemek için tâ on ikiye on kala telefon ettiler., diyordu. Önce sana telefonla haber vereyim, dedim, sonra düşündüm ki telefonu açıp seni bulana kadar geçecek zaman içinde fırlar çabucak burada olabilirim.
Karısı merakla sordu:
- Graigner'in evinden niçin vazgeçmişler? Ne güzel eski bir evdir.
— Hizmetkârlar için uzak düşüyormuş.
— Belki de Marsey'lerin yazlık köşkü daha işlerine gelir. Mark sordu:
— Satılık mıymış?..
— Mr. Marsey öldüğü için artık başka bir memlekete gi-
deceklermiş diye işittim, bunu nerede duydum bilmiyorum ama kulağıma böyle bir şey çalındı...

Kocası:

- Ne müthiş hafızan var, hiç bir şey kaçırmaz, unutmazsın. Neden bu benim aklıma gelmedi? dedi.
Ayağa kalktı, çabucak telefonun başına gitti, karısı da bekledi. Tekrar yerine otururken:

— Patron "Fevkalâde bir fikir" diyor. Ben de "Karım düşündü bunu" dedim.
Suzan, sitem eder gibi:
— İlâhi Mark, nasılsa aklıma geliverdi. Keşke benim düşündüğümü hiç söylemeseydin. Kocası soğukça bir sesle:
— Öyle, öyle... Ben de nasılsa bunu hiç aklımdan geçir-medim.. dedi.
Suzan, kalbi korku ile sıkışarak kocasının yüzüne baktı:
— Fena bir şey mi yaptım? Söylesene Mark, darılmış gibisin., diye sordu.
Mark hızlı bir hareketle birden ayağa kalktı, geldi karısını öptü:
— Neden böyle uzak duruyorsun?., diye sorarak karısının iskemlesini kendi iskemlesinin tâ yanma, yanıbaşına çekti: "Yanyana oturalım, her vakit böyle yanyana" dedi.
Suzan bir yerde, aşkın insan varlığını genişletip büyüten bir kuvvet olduğunu okumuştu. Kendilerini bir şey yapamaz sanan nice kimseler, âşık oldukları zaman şiirler, besteler yazdılar, yahut da büyük işlere, gayelere atıldılar. Ama kendisi için hiç de böyle olmadı.

Mark'm sevgisine, sıcacık tutan, vücudunu sıkı sıkı, kat kat kuşatan bir manto gibi sarmıyor, ortaya "büyük" denecek hiç bir iş çıkaramıyordu. Hattâ böyle bir şeyin hülyasını, rüyasını bile kurmuyordu. Bir kere bile çatı arasına çıkamamış, heykel işini aklından geçirmemişti. Her gün daha fazla sevdiği bu evin işlerini görmek zevki ellerine yetiyordu.

Dört bir yana taptaze, tertemiz bir hal verdikten, buna düşündüğünü, icat ettiği her bir güzelliği kattıktan, eşyaların her birini göze en güzel, en hoş gelen yerlere yakıştırdıktan sonra mutfağa iniyor, yemek kitabının üzerine kapanıp bir takım yenilikler tasarlıyor, sonra da bunları başarıyordu.
Kocasına karşı duyduğu sevgiyi varlığının dört bir etrafına, tıpkı orman kenarındaki küçük evciklerinin duvarları gibi örüp kuruyordu.
Bu ormana hiç bir zaman ilgisiz kalamıyordu. Ne de aldatıcı bir ormandı bu. Sokağın ucunda, pek sıklığı, derinliği olL

mayan bir kucak ağaç kümesi gibi görünür, ama bir kere içine girildi mi, orman kilometreler boyunca sürüp gider, umulmadık sıklıklar, dolaşıklıklarla uzar, toprağı da herhangi bir tarafını temizleyip açarak çiftlik filân gibi bir şey kurmak hevesi vermeyecek kadar sert, kayalıklı bir hal alırdı.

Bir müddet gidildikten sonra, kara, ıslak kayalıklı bir yarığın dibinden koyu bir renk alarak coşa coşa akan bir ırmağa rastlandırdı; sonra tekrar orman başlayıp giderdi.

Mark ormandan nefret ederdi. Suzan bir hafta evvelki pazar günü onu oraya -biraz da zorla- götürmüştü; kocası aksi bir yüzle, hiç konuşmadan yanısıra yürümüştü.

Suzan, artık yaz ortasının olgunluğu içinde koyulaşan, ortalığa gölgeler yayan ağaçlara yüzünü kaldırarak:
— Ne güzel, ne güzel değil mi? deyip durmuştu. Kocası:
— İçime bir tuhaflık veriyor bu ağaçlar. Benimle evlenir misin diye sorduğum o gün nasıl
olmuş da ortalığın bu halini görmemişim bilmiyorum? O gün galiba gözüm senden başka bir şey görmüyormuş.. dedi.

Elele yürüdükleri halde üzerlerine bir yalnızlık hissi çöktü. Dereye vardılar, tâ aşağılara, onun siyah kayalığın üzerinden akışına baktılar.

Mark:

- Bu kadar sert bir kayanın içinden şu yarık oyulana kadar milyonlarca sene geçmiştir., dedi ve hemen milyonlarca yılın yalnızlığı da gelip onlarmkine katıldı. Gözleri aşağılara dikili, durakladılar, birden yarığın dibinden bir çıtırtı, bir homurtu fışkırıp yükseldi. Biraz ötede, derenin kıvrılıp döndüğü yerde, gevşemiş bir kaya suya yuvarlanmıştı.

Kaya, peşisıra taşları, toprağı, küçük ağaçları sürükleyerek düştüğü yerde tutundu kaldı. Bir kaynayıp kabarma ânından sonra sular yatışarak bölündü, sanki oraya asırlardan beri kakılmış gibi duran koca kayanın iki yanından aşağı aktı.

Mark:

- Haydi eve gidelim. Hem fazla içerilere daldık. Burası için her vakit türlü türlü hikâyeler anlatırlar., dedi.

F. 4
Karısı:
— Hani seninle beraberken korkmuyorum, demiştin., diye geçmişi hatırlattı.
— Gene de korkmuyorum. Sade ne diye günlük güneşlik yerlerde gezmiyoruz bilmem ki., dedi.

Bunun üstüne de evin yolunu tuttular. Ağaçların loşluğundan çıktıkları zaman, güneş küçük yolun üstüne daha epey yükseklerden ışıl ışıl vuruyordu. Golftan, yemeklerle gidilmiş kır gezmelerinden dönenleri gördüler. Birkaç ev öteden Lucile ile Hal geliyorlardı. Tommy de annesiyle babasının arasında topaç gibi yürüyordu. Lucile elini salladı, Hal de: "Bugün kulüpte sizi çok aradık!" diye bağırdı.
Mark şapkasını, Suzan elini salladı ve evlerinin önündeki basamakları çıktılar. Mark:
- Arasıra kulübe bir uğramalıyız. Herkese karşı züppelik yapıyormuş gibi görünmek istemeyiz tabiî., dedi.
Suzan ateşli ateşli:
- Ne münasebet canım. Herkes bizi bilir., diye karşılık verdi.
Hepsini unuttu, şarkı söyleyerek mutfağa girdi, yemeği hazırlamaya koyuldu.
Mark bir iki dakika sonra gene aynı sözü açtı:

- Ne dersen de Sue, bilhassa böyle bir insan olduğun için. herkes kolaylıkla seni kendini beğenmiş biri sanabilir.

Suzan, yemiş salatası için dilim dilim portakal kesiyordu. Birden durdu. Halbuki tam da o dakika, portakalın ne güzel, ne marifetli bir yapısı olduğunu, minimini renk damlacıklarından doğan şu yarım dairelerin hoşluğunu düşünüyordu. Ko-casının yüzüne bakarak durakaldı. Artık elinde tuttuğu portakal, basbayağı bir portakal olup çıkıvermişti.

Hayretle:

- Neden, ne demek istiyorsun? diye sordu. Yanakları kızarmıştı. Kocasına biraz da öfkelendiğini hissetti.

- Bir şey demek istemiyorum! Yalnız şu var ki, bazan, senin herhangi bir şeyi başarış tarzını, âlemden önde, başta, gidiş tarzını herkes daima anlamaz.

Suzan portakalı dilmeye devam etti. Mark onu incitmişti ama bunu ona söylemeyecekti. Sakin bir sesle:

- Bu küçük şehirde herkes beni tanır. Hem de tâ ne vakittir tanır, bilir... Lucile de, öbür kızlar da, bütün gençler de., dedi.

Birdenbire kendini Mark'tan çok uzaklarda hissetti.

Bir zamanlar, daha pek küçükken, bir öğretmenin başka bir hocaya: "Suzan ne garip bir çocuk değil mi? Ötekilere hiç benzemiyor." dediğini işitmişti. Birdenbire ışığı yaktı ve Mark karısının yüzünü gördü.
Ağır ağır:
— Hoş galiba pek de ne dediğimi bilmiyorum... Sen, isterim ki daima sen kalasın!., dedi. Suzan:
— Zaten başka türlü olmak elimde değil ki... Gel Mark, otur., diye cevap verdi. Oturdukları zaman da, kocası:
— Şimdiye kadar yediğim yemiş salatalarının muhakkak ki bu en güzeli, Sue; aşçıbaşıların hârikasısm sen!., dedi.

Suzan'm aklından bir takım sözler geçti; bunlar dilinin ucuna kadar geldi asıldı. Bu kelimeleri bir yılanın iki çatal dilini fırlatıp uzatışı gibi hemencecik ağzından kaçırıverecekti. Kendini tuttu. Çok kolaycana alınıp inciniyordu.

Birine kırılıp gücenince, dilinin ucuna gelen acı sözleri tutmayı, çok çok zaman evvel
öğrenmişti. Aklından şimşek gibi geçeni hemen söyleyiverdiği vakit, annesinin yüzüne nasıl bir korku çöktüğünü daha çocuk denebilecek bir yaştayken öğrenmişti. Annesinin gözlerinde korkuyu ilk gördüğü zaman, koşup odasına kapanmış, ağlamıştı. Kendi kendine, canla başla: "Kalbimi kırıp incittiler diye, bir daha hiç bir zaman, hiç bir zaman kimseyi korkutmamalıyım!" demiş, nefsiyle sözleş-

misti. Ömrünce de bunu aklından çıkarmadı, daima sözünü hatırladı. Mark'a:
- Mademki o kadar hoşuna gitti, daha alsana sevgilim dedi; kocasının kendisine uzattığı tabağı doldurdu.

Ama artık bir daha ormana gitmediler. Mark'm canı orasını hiç çekmiyordu, Suzan da onsuz gitmek istemiyordu. Yalnız birdenbire, ortada hiç sebep yokken, bir şey hatırladı. Yukarıda çatı arasında o bitmemiş baş vardı. Arasıra, temizleyip toz almak için çatı arasına çıktığı halde orada başka hiç bir şeye el sürmemişti. Şimdi Mrk'a kırıldığı için, ertesi gün yukarı çıktı, boş odanın dört bir yanma düşünceli gözlerle, dakikalarca baktı durdu. Ama orasını döşemek, süslemek için bir şey yapmadı, hattâ bitmemiş başın üzerinden örtüyü bile kaldırmadı.

Bir gün annesi, oturma odasının her bir tarafına bakarak:

- Bir kadmm dileyebileceği her şeye sahipsin, iyi bir kocan, güzel bir evin var, komşuların da şehrin en iyileri., dedi.
Suzan gülümseyerek:
— Evet, her şeyim var., dedi. Annesi devam etti:
— Doğrusu Mark, hem çalışkan, hem çok akıllı uslu bir çocuk... Ş apkasını çıkarmak istememiş, boyuna:
"Şöyle bir uğradım, şimdi gideceğim" deyip durmuştu. Bir iki saat da otursa, başında şapkası varsa, kendini hemen kalkıp gitmeye hazır hissederdi.
— Yapılacak dünya kadar iş var., diyordu. Suzan:
— Hadi beraber geleyim. Ben her işi bitirdim., diye cevap verdi. Annesi hemen atıldı:
— Yok yok, olmaz. Artık şimdi kendi evin var. Sonra Mark, tek başıma kalınca işimi çekip çeviremiyorum sanır...

Suzan gülerek:

- Daha neler, anne! Seni görmek için gelemez miyim!.. Hem evimizin her tarafını bitirdim, düzelttim; yalnız şu çatı arası kaldı... Hâlâ da oraya ne yapmak istediğimi bilemiyorum., dedi.

Annesi etrafına, odanın pırıl pırıl derli topluluğuna bakarak, ciddî, düşünceli bir yüzle:

- însanm içi açılıyor, ne güzel... Her tarafı ne de derli toplu, temiz tutuyorsun... Zaten ötedenberi bu marifetin vardır senin., dedi.

Suzan:
— Bizim ev kendi kendine toplanıp temizleniyor... Dünyanın en kolay evi. O bizimle beraber yaşıyor. Eşyaların her biri ben böyle yapınca yerlerine gidiyorlar... diyerek elini salladı, kaşlarını kaldırdı. Ama annesi gülümsemedi. Manalı manalı:
— Şimdi için iyi, güzel. İleride bir yardımcıya ihtiyacın olduğunu kendin de göreceksin. Neyse, artık gideyim., dedi.
Suzan:
- Şapkamı takıyorum., dedi.
Annesi yeni açılan yandaki kestirme yolda durup arkasına bakarak:
- Sahiden çok şirin ev... Yalnız benim için tek bir kusuru var; şu kara yüzlü ormanın yanıbaşmda olmayı istemezdim.. dedi.

Suzan:

- Ben ormanı seviyorum... Hoş. galiba Mark'ta da böyle bir his var., diye cevap verdi.

Ayaklarının alışık olduğu yolda, annesiyle beraber yürüyordu. Ama şu dakika, annesi yanında yokmuş gibiydi. Eve, eski ocağa tekrar gidişinde sade kendi isteği hâkimdi. Eve girdi, hemen eski alışık olduğu sıralı işlere, bulaşıkları yıkama, alt katı süpürüp tozları alma işine başladı.

Mrs. Gaylord:
- Bu sabah ortalığı yüzüstü bıraktım çıktım... Alışveriş işini erkenden yapıvereyim dedim... Cumartesi ya, öyle bir kapışıyorlar ki... Sonra da havanın güzelliğini görünce dayanamadım, sana kadar uzanıverdim... Neyse, hazır sen aşağıda iken, çıkıp yatakları yapayım., diye mırıldandı.

Kadıncağız bütün ağırlığını basamaklara vere vere çıktı, Suzan da başına temiz bir bez sarıp dört bir yana seğirtti. Ortalığa temizlik, derlilik topluluk vermesi ne hoş, ne zevkli şeydi. Çalışırken bir yandan da şarkı söylüyordu.

Kızlığında, zihni, başarmak istediği bir sürü başka şeylerle dolu iken, zaman olurdu ki, her Allanın günü, ard arda yaptığı bu aynı hizmetler, ona neredeyse ağır, kaba, sıkıcı işler gibi gelirdi.

Ama hiç bir zaman bu işleri tamamen kaba saba, usandırıcı bulmazdı, çünkü çalışmaktan zevk alan, hoşnutluk duyan bir tarafı vardı. O yaratır, değişiklikler icat ederdi. Odalar onun
elleri altında bir biçim, apayrı bir hava edinirlerdi.
işini hemen hemen bitirmek üzereydi ki evin en yukarısında, bir kapı vurup çarptı. Babasının sesi ilk kat merdivenin tepesinden:
— Sen misin Suzan?.. diye gürledi. Kızı da şarkı söylüyor gibi bir sesle:
— Evet, bendenizim!.. diye bağırdı.
— Yukarı çık bakayım!
Suzan koşa koşa merdivenleri çıkarken, babası da saçları karmakarışık, kiraz ağacı tahtasından yapılma eski piposu ağzında, trabzana abanmış durmuştu.

- Şu Sibelius'un parçasını dinlemek istiyorum., dedi. Mary dünyada becerip de onu çalamayacak. Birkaç yerini sözde ezbere çalıyor, benim de bugünlerde hep kulağımda bu, bir türlü kafamdan çıkaramıyorum.

Suzan babasının emektar piyanosunun basma geçti, gülümseyerek Finlandiya'nın sayfalarını açtı. Babası da sedire uzandı, bir kolunu gözlerinin üzerine attı:

- Haydi başla., dedi.

Kızı da her şeyi unutarak, -çünkü yaptığı iş ne olursa olsun, bundan gayri her şeyi unutmak, yaptığına bütün ruhuy-le, benliğiyle kendini vermek onun her zamanki âdetiydi- derin, olgun, manalı bir tarzda parçayı çaldı.

Evet, hattâ Mark'ı bile unutmamak elinde değildi; buruk, haşin, tarif edilmez bir ıstırapla dolu bir musiki yapısı kuruyordu. O kadar gençti ki, ıstırap henüz ona güzel görünüyordu. Hayatında hiç dert, acı çekmemiş olduğu halde, tecrübeden daha derin bir iç güdüsü ile ıstırabı yaratmayı biliyordu. Parçayı bitirdiği zaman titriyordu.

Bir an bekledi, sonra babasına döndü. Kolu yüzünden düşmüş, gözleri kapalı, piponun ucunda dudakları bembeyaz kısılmış, hiç kapırdamadan yatıyordu.

Suzan:
— Baba., diye mırıldandı.
— Hadi git, git! Artık git!., diye fısıldadı. Siyah kirpiklerinin altında, kızı göz yaşlarının pırıltısını gördü. Adamcağız: "Ah bu çaldığın parça... " diye kekeledi. Arkasını getirmedi.

Suzan, aşağıya indi. Evin içinde hiç ses yoktu. Bir an annesinin kapısında durdu, kulak verdi. Bir şey duymuyordu. Usulca kapıyı açtı, içeri baktı.

Annesi, daha düzeltilmemiş olan yatağa uzanmış, uyuyordu; nefesi bir çocuğunki kadar rahat, sakin çıkıyordu. Suzan, yavaşça kapıyı çekti, bu evden çıkıp, tekrar kendi evine döndü.

Bir gün sabahla öğle arası şöyle bir durdu, oturma odalarının dört bir yanma baktı. Bu evin içinde artık her şeyi tamamlamış, tasarladığı işlerin hepsini bitirmişti. Yapılacak bir iş kalmamıştı. Ev de, tertemiz, apaydınlık camları, ayna gibi parlayan parkeleri, yerli yerinde eşyalarıyle sanki onun yüzüne ışıl ışıl bakıyordu. Artık yapabileceği herhangi bir şeye yer yoktu. Son yastık, son perde de işlenip bitmişti, bir tane daha, fazla kaçacaktı. Küçük çamaşır dolabı eliyle işleyip ajurlar yaptığı çamaşırlarla dopdoluydu. Dışarıda, bahçe de, bakımlı bir halde, tam yaz ortasının verdiği güzellikle çiçek içindeydi. Bahçeye Mark'm bakması kararlaşmıştı ama, Suzan güneşli günlerde, bir koşu oraya da yetişmiş, otları ayıklamış; öteberi dikmişti. Dünkü gün de, öğleden sonra, çimleri kırpmıştı. Hattâ kocası bunun için ona darılmıştı:

— Bu akşam yemekten sonra yapacaktım ben. Dün baktım, o kadar acelesi yoktu ki., dedi. Suzan, cilveli, sokulgan bir hal takınarak:
— Eğlence olsun diye yaptım. Bugün öğleden sonra hiç işim yoktu... Canım dışarı da çıkmak istemiyordu... Yapıver-dim işte., dedi.

Kocası:

- Bir daha yapma... Kadın işi değil bu., diye bir tembih geçti.

Suzan pencereden bakıyordu, cevap vermedi. Uzun, düz, yeşillik sıralarını tıraş eder gibi kırpması ne de keyifli bir iş olmuştu.

- Peki, bir daha yapmam., dedi.

Ama işte bugün yapacak başka bir iş kalmamıştı. Pencereye geldi, dışarı baktı. Yapacak bir iş olmaması ona huzursuz-

lık veriyordu. Sokağın alt tarafında Lucile, kapısının önündeki çardağın altına doğru bir çocuk arabası getirdi bıraktı, sonra da çabucak eve girdi. Suzan, hızla, aceleyle kapatılan kapının sesini duymuştu. Lucile'in altı hafta evvel doğan ikinci bebeği idi bu. Lucile:

- Öyle kızıyorum ki... Eh, artık bir yere giderken Tom-my'yi de yanıma alabilirim derken, al sana bir tane daha! Bari Hal karısına hizmetçi tutacak durumda olsa neyse... Ama erkek kısmı kendinden başkasını düşünür mü hiç!., diye bağırmıştı.

Hal'un uysal, yumuşak başlı, daima yorgun hali gözünün önüne gelmiş, Lucile'e cevap vermemişti. Karısına istemediği bir şeyi yaptırabileceğe hiç de benzemezdi.

Pencerede bunları düşünürken arkasında da bütün evi sessiz, derli toplu duruyordu. Döndüğü zaman, Suzan'm yüzüne özenilen bezenilen bir çocuğun sakin, ışıl ışıl bakışını andırırcasına baktı sanki. Şimdi ne yapacaktı?. Dün Mary'nin yeni elbisesini, incecik ipek kâğıdına sarmış, paketi sarı bir saten kordelâ ile bağlayıp ona götürmüştü.

Elbisenin üzerinde her gün çalışmış, bunu açık altın sarısı renginde yapmış, kumaşını Mrs. Fontane'm heykel için verdiği parayla almıştı. Biçimi düz, ama ne de şık olmuştu. Mary-nin gözleri, hiç bir zaman böyle bir ateşle yanıp parlamamıştı.
"Aman ne güzel, Sue!" demişti. Suzan da hiç sebebini bilmeden, göz kapaklarının altına sıcak göz yaşlarının dolduğunu hissetmişti.

- Sahiden beğendin mi, sevdin mi? Mary'nin bunu bir kere daha söylemesini, âdeta içi yana yana istedi. Belki de bir gün Mary ile ikisi, daha candan kardeşlik edebileceklerdi.

Mary:
— Tabiî beğendim, çok sevindim., dedi. Annesi de içini çekerek:
— Elbette, beğenmez olur mu hiç! Çok güzel olmuş Suzan. Bu kadar işi nasıl yaptın doğrusu aklım almıyor., dedi.

Babası kapıda durarak, başını içeri soktu: "Aman Allah bu da nesi! İnşallah parası benden çıkmıyordur!" diye bağırdı. Anne:
— Utanmıyor musun? Elbiseyi tekmil Suzan yaptı., diye cevap verdi.
— Sahi mi Sue! Kardeşini sarı fulya çiçeğine benzetmişsin! dedi. Gözleri sanki hiç bir zaman içlerinden göz yaşı geçmemiş gibi alaycı ve muzipti.
O akşam Mark'a:
— Pek beğendiler. Mary elbiseyi giyince bayağı güzelleşti. diye anlattı.
Mark:
— Elbette, beğenmezler mi? Çok güzel oldu. Nasıl yapabildin, bir türlü anlamıyorum., dedi.
Karısının yüzüne bakarken sesi şefkat, gözleri de acizle, tevazu ile doluydu. Suzan'm içinden hafif bir ürperti geçti.

Neden savunma ihtiyacını duyduğunu bilmeden, yalnız kaçındığı şeyin kocasının bu aciz, bu kendini küçümseme huyu olduğunu hissederek:

- Kolay bir modeldi., dedi.

Mark'm kendisinin önünde küçülmesini, silinmesini istemiyordu. Hayır, hayır, istemiyordu, çünkü o zaman kocasından bambaşka, apayrı oluveriyordu.

Lucile'in minimini kızının ciyak ciyak sesi sokak boyunca yükselip geliyordu. Yavrucak ne de ağlıyordu. Bir çocuğu olursa, dünyada böyle dışarı bırakıp avaz avaz bağırtmayacaktı. Birdenbire döndü, kapıyı açtı, sokaktan aşağı çabuk çabuk yürüdü. Lucile'i görmek istediğini bahane edebilirdi.

Kapının önündeki basamakları usulcacık çıktı, arabanın içine baktı. Vah zavallıcık, her bir tarafını, filenin içine burup dolaştırmıştı! Suzan, fileyi çekti, bebeği kaldırdı, eteklerini düzeltti. Başlığın bağları sert organdidendi, minicik çeneciğini kesiyordu. Suzan bunu da çözdü. Çocuğu kucağına alıp sallayarak yatıştırıp susturdu. Kudretsiz, yumuşacık vücudu kollarının arasında hissedince, benliğini şuursuz, muazzam bir şefkat hissidir bürüdü. Onu böyle kucağında tutarken, yavru vücut tekrar ana rahmindeki biçimi alır gibi bükülüyordu. Kudretsizliğin bu kadarı fazlaydı... Hazindi. Hayat ne kadar aciz içinde başlıyordu! Ufacık yüze baktı. Bebek artık ağlamasını kesmiş, minimini ağzını kıpırdatarak ona bakıyordu. Böyle küçücük bir insan yavrusunun heykelini yapacak olsa ondaki mânayı nasıl verecekti? Yeni doğan bir yavrunun, yalnız bugün değil, her zaman için hayattaki ezelî aczini daha şimdiden biliyormuş gibi ortaya serdiği bu müdafaasız, çıplak tevekkülü bu her şeye boyun eğen sabır ve tevekkülü nasıl mânalandıra-
bilirdi?..
Lucile'in keskin sesi: "Vay Suzan! Nereden çıktın böyle... " diye çınladı. Kapıya dikilmişti. Suzan utana bozara:
— O kadar ağlıyordu ki., dedi.
— Bak hele.. Sözde uyku zamanı!
— İşim bitmişti de, şöyle bir bakıvereyim dedim... Ama Lucile bebeği kucağından aldı bile. Tekrar arabanın

içine koydu, fileyi aşağı çekti.

- Gel kuzum içeri gir... Böyle yaparsak dünyada uyumaz. Uyumayınca da artık bütün gün aksilenip durur...

Parıl parıl güneşin altında, Lucile'in yüzü sert, haşin bir mâna almıştı.
Suzan:
— Affedersin... Çok ağlıyordu da., diye kekeledi.
— Darılma ama Sue, senin üstüne ne vazife... Sue hemen çabuk çabuk:
— Doğru, hakkın var, tabiî benim üstüme vazife değil!., dedi. Sabah sabah, girmiyeyim, daha işin de bitmemiş diye ilâve etti.

Lucile:

-! Başımda iki tane çocukla işin biteceği yok ki... Pekâlâ girebilirsin. Zaten ortalığı şöyle bir toplayıp temizleyene kadar, küçüğü doyurma vakti gelmiş olacak., dedi.

Suzan:

- Yok, yok, öğleden sonra gelirim, belki., dedi. Gülümsedi, kapının önündeki taş merdiveni inince döne-

BU İVİAOJrtUK
rek elini salladı. Lucile kaç yıllık arkadaşıydı. Sözlerinden alınıp kırılmaması gerekti.

Evine vardığı zaman, bir an ne yapacağını bilmeden durdu. Küçük çocuğun gözlerindeki o derin, ısrarlı bakış, ırktan, nesilden gelme bir bakıştı. Bu, tek bir ruhun, münferit bakışı değildi.

Yavrunun henüz kişisel bir karakteri olmadığı için karşı koyamadığı, örtemediği, bütün bir insan neslinin bakışıydı bu. İleride, küçük kız büyüyünce, şahsiyeti, iradesi gelişip kuvvetlenerek, bu çıplaklığı gizlemesini, maskelemesini bilecekti. Ama bu an için sanki gözleri, hayatın başlangıcını büyülten, ortaya çıkaran birer mikroskop gibiydi.

Suzan kapının önündeki küçük merdivenin üst basamağına oturdu, dizlerini yukarı kaldırıp kollarını doladı; gözleri bahçeye dalmıştı ama hiç bir tarafını gördüğü yoktu. Artık Lucile'i de unutmuştu. Çocuğu hatırlıyor, hep onu

hissediyor, bütün ruhuyle, benliğiyle onun uçsuz bucaksızlığma gömülüyordu.

içinde derin, şuursuz bir istek canlanmaya başladı; ne kadar da iyi bildiği, kimselerle paylaşamadığı o karşı konulmaz, o tatlı, o karanlık, o yalnızlığa çekici istek!

Ayağa kalktı, yavaş yavaş yukarı çıktı, yatak odasının önünden geçti, çatı arasına doğruldu.

Taze çamur karıştırmaya başladı, bu çamurun içinden, minicik, daha gelişmemiş hatlarında, tarif edilmez; kudretsizlik dolu, ulu bir sabrın, tevekkülün can bulduğu yeni doğmuş bir çocuğu biçimleyip yugurmaya başladı.

Ayaklarının altından ev kayboldu, başının üstünden de çatı, dam kalktı gitti. Kimseyi, hiç bir şeyi hatırlamıyordu. Şu geçen ayların hepsi yok olmuştu. Kendi yaşantısının bütün yılları bile hiçliğe göçmüştü. Şurada durmuş, çamurdan bir çocuk yapıyor, çamurdan onun hayatını yuğuruyordu.

Balçığı yuvarlıyor, eğik sırtında, yukarı çekik bacaklarında, bükük kuvvetsiz kolcuklarında, hâlâ ana rahminin esaretini taşıyan yeni doğmuş bir insan yavrusunu biçimliyordu.

du ıvmunun

Yalnız vakur başı, iri ve özgürdü. Hafifçe doğrulmuş, o içler acısı sabırla, bilinmeyen hayata bakıyordu.

Heykeli bitirdiği zaman, Suzan bunu biraz da korka korka seyretti. Ne yapmış olduğunu bilmiyordu. Yarattığı şeyden korkuyordu. Ona dönmüş olan bu yüz, "Neden dünyaya geldim ben?" diye soruyordu.

Buna yüksek sesle: "Bilmiyorum" diye cevap verdi. Boş odada, sesi akisler yaptı; o dakika, etrafına, alaca karanlığın çökmüş olduğunu birdenbire farketti.

Pencereden dışarı baktı. Ötede, ormanın ardında kopkoyu, fazla kırmızı gurubu gördü.

îş gömleğini üstünden sıyırıp, saçlarını sıvazlarken, âdeta bir gönül kamaşması içinde: "Bütün gün çalışmışım!" diye düşündü. Arkasından, "Neredeyse Mark gelecek!" diye düşündü. Mark! Onu bir kere bile aklından geçirmemişti. Ama şimdi onu düşününce ayaklarının altında evi, tepesinde de damı hissetti. Yapmış olduğu şeye bakmadı. Koşa koşa aşağı indi.

Mark'm akşam yemeğini acele acele hazırlarken, epey bir zaman için uzaklara gitmiş gibi bir duyguya kapıldı. Yukarıda, çatı arasında, yaratmış olduğu şey, bir varlık halinde kalıyordu. Oradaydı, kendinden ayrı olmakla beraber gene de kendinden bir parça gibiydi! Bezdirici bir yorgunluk, yalnızlık, hem de hoşnutsuzluk duyuyordu.

Birdenbire, Mark'ı görmek için ruhunu bir sabırsızlık kapladı; kocasının elini, dudaklarım teninde hissetmek, onun yanıbaşmda dipdiri, keyifli keyifli dolaştığını bilmek açlığım duydu; çünkü ne kadar, ne kadar saattir ondan uzaklarda, ayrı kalmıştı. Sağa sola uçarcasına koşarak kocası için hazırlıklar yapıyordu.

Nihayet o içeri girip de: "Sue! Neredesin!" diyen gür, istek dolu sesi işidilince, hemen koştu, boynuna atıldı, sımsıkı sarıldı, kollarını çözmeden:

. "- Mark'cığım, Mark'cığım benim!" diye fısıldadı. Ya akşamları Mark gelmeyiverirse, ne yapardı?
Erkek:
. unun
- Ne uzun gün! Öğle yemeğine eve gelemedim mi pek fena oluyor., dedi.
Ama karısı için gün, bir rüzgâr esintisi gibi geçivermişti. Yüzü kocasının boynunun altında yaslı: "Bugünkü günü hayatımızda bir boşluk, bir açık olarak saymalı" diye düşünüyordu. Suzan bugünkü günü hiç de kocasıyle yaşayıp geçirme-mişti. Onsuz bir gün geçirmesini istemiyordu. Kocasına sımsıkı bağlı, içten ilmiklerle örülü, düğümlü kalmalıydı.

Bir hızla başını kaldırdı:
— Mark, kuzum, kuzum, bir çocuk istiyorum!., diye bağırdı. Mark afalladı:
— Olur şey değilsin! dedi.
Onun bu hali içine dokunmuştu; hafifçe gülümseyerek dik dik karısının yüzüne baktı. Ne diyeceğini bilemiyormuş gibi tuhaflaşan bir sesle: "Ne çocuksun!" dedi. Sonra da güldü. "Hiç değilse, yemekten sonraya kadar bekleyelim!" dedi.
— "Yemek değil, ziyafet sofrası!" Arkasına yaslanarak piposunu doldurdu.
— Hadi gel, kapının önüne çıkalım., dedi.

Dışarı çıktılar, ormanın üzerine asılmış gibi duran ayı gördüler, ışığında oturdular. Mark yeni iki hasır koltuklardan birini aldı, ama karısı merdivenin üst basamağına oturup başını onun dizine dayadı. Ay o kadar parlaktı ki, evlerin ışığını donuklaştırıp karartıyordu. Mark eğildi,
birdenbire karısının başını, ayın nuru tamamen üzerine vuracak tarzda döndürüp çevirdi. Hemen arkasında da, âdeta damdan düşercesine:
— Çocuk istiyorum, diye bağırmana sebep neydi?., diye sordu. Suzan başını salladı:
— Bilmiyorum... Belki de Lucile'in bebeği. Bugün bir ara onu kucağıma aldım, kollarımın arasında öyle bir sokulup bükülüşü vardı ki...

Mark, karısının saçlarını sıvazladı:

- Lucile, çocuk yapmaktan gözümü yıldırdı benim. Hal

karısının haline o kadar üzülüyor ki. Her iki çocukları da istemeden, kazara olmuş, böyle söylüyor. Tommy'yi annesi hiç de güler yüzle karşılamamış. Hizmetçi tutabilecek vaziyete girmeden çocuk yapmamaya karar vermişlermiş. Ben de daha adam tutacak halde değilim, biliyorsun Suzan; şuna emin olmalısın ki...

Karısı sakin bir sesle:

- Hizmetçimiz varmış, yahut yokmuş diye hayatıma
vermek istediğim yolu değiştirecek değilim., dedi. Mark cevap vermedi ama Suzan, onun derin derin piposunu çektiğini duyuyordu. Kocasının iri,

kuvvetli eli saçlarını sıvazlıyor, boynunu okşuyordu. O kadar can cana, o kadar yakın yakındılar ki, az kalsın: "Mark, bugün küçücük bir çocuk heykeli yaptım, belki de bunun için." diyecekti. Ama bunu söyliyemeden kocası söze başladı:
— Bazan bana neden vardın; diye düşünüyor, şaşıyorum., dedi. Sesinde o eski, o hiç sevmediği "kendini küçümseyiş" vardı. Suzan hemen döndü:
— Mark! Seni seviyorum., dedi. Kocası düşünceli, düşünceli:
— Neden, bir türlü anlamıyorum. O kadar alelade bir insanım ki., dedi. Karısı:
— Hiç de değilsin! diye bağırdı.
— Yok, yok öyleyim. Bu sokak benim gibilerle dolu... Hal, Tom Page, Bob Shaplin... Hepimiz aynı örnekten yapılmış insanlarız.
— Kuzum, böyle söyleme... Sen hiç de onlara benzemezsin.
— Hepimiz iyi, namuslu, çalışkan çocuklarız. Ömrümüzün sonuna kadar da daha fazla, daha başka bir şey olacağımız yok. Biliyorum, ben de tıpkı babam gibi olacağım... Çiftlikte, annemle hayata başlayışlarını gören hep aynı küçük evde, durmadan didinir, uğraşır, daima
ilerlemeyi, daha iyi olmayı bek-
ler ama bir türlü de olamaz. Biz hepimiz aynıyız. Hal bugün dedi ki, maaşımıza zam yapılır yapılmaz...
— Ama seni seviyorsam?.. Hal'u, Tom'u, Bob'u sevmiyorum ki...
— Neden beni sevdiğini anlamıyorum... Sen başkasın... Sen Lucile gibi, bilmem kim gibi değilsin...
— Başka değilim! Ben de tıpkı öyleyim. Başka olmak istemiyorum!
— Bu senin elinde değil ki...
— Yapma, kuzum yapma... Sen böyle dedin mi o kadar yalnızlık duyuyorum ki...
Kollarını kocasının dizlerinden geçirdi, ona tutundu, sımsıkı tutundu. Hayır, şimdi artık ona günün nasıl geçtiğini anlatmayacaktı. Bunu hiç bir zaman söylemeyecekti.

- Bir çocuğumuz olmalı... diye fısıldadı. Yardımcı filân istemiyorum. İstediğim kadar işim yok. Boş durmasını sevmiyorum, hep uğraşmak istiyorum.

Kocası:

— Yani şey mi... Şimdi mi demek istiyorsun?., diye sordu. Boynunun üstünde duran erkek elin titrediğini hissediyordu.
— Evet... diye fısıldadı ve iki eliyle kocasının elini boynunun üstünde tuttu. Kalbinin oracıkta, Mark'm avucunun altında attığını hissedebiliyordu. Usulca: "Evet, şimdi... Şimdi... " dedi.

Erkek bir iki dakika bekledi. Karısına eğildi, onu seyretti. Suzan da onun ay ışığı vuran, genç, kemikli yüzüne bakıyordu. Mark bir şey demedi, karısı da başını uzaklara çevirdi, tâ ötelerdeki karanlık ormana gözlerini dikerek onun bu suskunluğuna dalıp bekledi. Birdenbire erkek ayağa kalktı, onu da çekip kaldırdı, kolunu karısının belinden geçirdi, böylece eve girdiler. Sokağın aşağısından, birilerin radyosundan: "Sen üst yolu tutuyorsun... Ben de alt yolu" diyen bir türkü sesi geliyordu. Mark kapıyı kapadı, kilitledi, sessizce yukarı çıktılar.

Bazan. çatı arasında duran, o ana rahmindeki bükülüşle vücudu eğik, bir şeyler soran başı dimdik, yavruyu düşünü-
yordu. Ama bu düşünceyi çabucak aklından silkip atıyordu. Bir gün, Mark'm o kendini küçümseyen halini hatırlayarak, heykeli yoketmek, onu parçalayıp ilk haline, çamur haline getirmek kararıyle yukarı çıktı. Ama yanıbaşma gelince bunu yapamadı. O yaşayan bir varlık olmuştu. Kendi başına bir canı, bir hayatı vardı ki, bunu yoketmek artık Suzan'm elinde değildi. Dimağından doğan bir fikri, yaşayan bir varlık haline getirmesi, can bulduğu için de bunun yokedilemez bir şey olması ne garipti!

Bu yüzün üstünde düşünerek, uzun uzun ona baktı. îki eli bu çamuru nasıl şaşmazcasına yuğurduysa, kendi vücudunun içinde de bir şekil, aynı kesinlikle büyüyüp biçimlenmekteydi.
Bu da öteki kadar anlaşılmaz, akıl erdirilmez bir şeydi. Şimdi şurada, şu çırçıplak çatı odasında, hangisinin daha ulu bir yaratma olayı olduğunu hattâ söyleyemezdi. Vücudunun yavrusu acaba dimağının yarattığı şu varlıktan daha duygulu olacak mıydı? Ondan da, bütün bu düşüncelerden de kurtulmak isteğiyle çabucak oradan kaçtı.

Çünkü şimdi yalnız "vücut" olmak istiyordu. Yaratma yolunda vücudunun yapmış olduğu ânî atılganlığa seviniyordu. Verilen hayat tohumunu vücudu

hemen yakalamış, derhal gebe kalmıştı. Suzan'ı bu hal gururlandırmıştı. Nitekim bir sabah kocasına:

"- Başladım Mark!" diye böbürlendi.

Mark:

- Ne söylüyorsun! Ne çabuk!., diye bağırdı. Olur şey değil... Zannettim ki... Neyse, demek paramızı sıkı sıkı hesaplamaya başlamalı! dedi.

O gece ciddî hesaplara daldılar. Mark'a haftada beş dolarlık bir zam yapılmıştı. "Bunu, hekim parası diye çıkarır, ayırırız." O, penni'leri bir bir sayıp hesaplarken, karısı da çenesini avucunun içine almış, yambaşmda oturuyordu.

Mark, ufacık rakkamlarla kaplı kâğıdın üzerinden başını kaldırarak, nihayet:

- iki ucu bir araya getirebileceğiz... dedi. Buna sevindim doğrusu. Çocuğun doğumuna kadar masrafları ödeyememiş

F. 5

olsaydık üzülürdüm. Ama 50 dolarla çocuk takımlarını, o dediğin öteberiyi yapabileceğine emin misin? Suzan başını salladı:
- Hem de çok çok eminim... dedi.
Bu parayı yetiştirmenin çaresine bakacaktı. Her şeyi kendi yapacak, fazlasına gitmeyecekti.
— Hem ben de zorluk çekmeden azıcık bir şeyler kazanabilirim... dedi.
Mark:
— Hayır., dedi. Hayır, efendimiz! Çocuğumun ihtiyaçlarını ben karşılayacağım.
— Benim de çocuğum... diye mırıldandı. Mark sertçe bir sesle:
— Ne demek istediğimi biliyorsun... dedi, karısına kâğıdı uzattı: "îşte bu hesaba göre hareket edersin. Şu sınırları aşmamak şartıyle benden sana izin kızcağızım, istediğini yap."

Suzan da ertesi sabah, evin içini yüze gülen, temiz, derli toplu haline getirdikten sonra pencerenin yanma oturdu. Rak-kamları şöyle bir yakından inceledi. Elli dolar! işte şu hudutları aşmamak şartıyle dilediğini yapabilirdi. Doğrusu bu kadar bir parayla, neler, hangi ince kumaşlar, küçücük biçimli, ne gibi cici biciler alınableceğini görmek, oldukça tuhaf bir iş olacaktı, belki de eğlenceli bir iş! Ama mağazaları dolaşmıştı bile, elli dolarla ne yapılabileceğini öğrenmişti... Bir akşam evvel Mark, dudaklarını sıkarak:

"- Evlâtlarımız, onlara verebileceğimiz kadarı almakla yetinecekler... " demişti.

îşte bu sabah da karısı, yalnız başına oturmuş, derin, yeşil ormana bakıyordu. Ya veremeyecek olduğu neydi ki? Elinde olan her şeyi, onun da vermemesi için doğrusu bir sebep yoktu. Neden son hadde kadar veren, sade Mark olacaktı? Bir kadın vücuduyle, hasrettiği zamanla, erkekten çok daha fazlasını veriyordu. Başka şekillerde de verebilmekten ne diye kendini alıkoyacaktı? Suzan güneşli arka odayı çocuk odası yapar, burasını küçüğün ihtiyaçlarına uygun minnacık eşya-

larla süsleyebilirdi. Uzun uzadıya çareler aramaya lüzum yoktu. Kendi başına para kazanabilmek imkânı varken bundan kaçınmak, eli kolu bağlayıp oturmak, doğacak yavruya karşı işlenen bir haksızlık olacaktı. Birdenbire ayağa fırladı. Mark, çocuğu da, kendini de bir takım sınırların içine sokuyordu. Bunu görmesi, anlaması lâzımdı... Suzan ona bunu anlatacaktı... Uzun bir zaman, dalgın dalgın ormana baktıktan sonra yukarı çıktı; yeşil, yünlü tayörünü giydi, başına küçük kahverengi şapkasını geçirdi, kararını vermiş kuvvetli adımlarla, acele acele Mrs. Fontane'm evine gitti, zili çaldı.

Başı beyaz boneli hizmetçiye, azim dolu bir sesle:
— Mrs. Fontane'ı rica ediyorum... dedi.

— Mrs. Fontane bahçede, misafirleri var... Hizmetçi du-raksıyordu ama, Mrs. Fontane bir kucak dolusu güllerle, kar-şıki açık camlı kapıdan rüzgâr gibi içeri giriverdi.
— Vay, siz misiniz?., diye bağırdı. Tam da sizi konuşuyorduk. Herkes küçük Cupid'ime deli oluyor şekerim! Gelir gelmez onu David Barnes'e göstereceğim. Gelin, bahçeye çıkalım. Dora, şunları suya koyuver!

Mrs. Fontane, Suzan'm koluna girdi. Herkes heykele deli oluyor diye, artık âhenginden şüpheler silinip gitmiş, sıcak, candan bir sesle bir şeyler söyleyerek onu yürüttü. "Hepsi de, biz de isteriz... diye tutturdular, güzelim!" diyordu.

Havuzun etrafında tembel tembel oturan, arkalarındaki, yaz kış yaprak dökmeyen yeşil çitin fonu üzerinde renk renk elbiseleriyle, mavi, sarı, kırmızı benekler yaratan kadınlara, daha uzaktan, öbür serbest kolunu salladı:

- Geldi işte... Cupid'i yapan geldi! diye bağırdı. Suzan yaklaşınca, nazik, terbiyeli, kibar yüzlerin kendisine döndüğünü gördü; narin, yumuşacık, yüzüklü eller sıktı. Bir takım seslerin hararetle, "Havuzun içinde kendini seyreden bu küçük oğlana bayıldım! Cupid heykelinden daha fazla bir şey yapmışsınız siz! Benim için ne yaparsınız?" dediklerini işitti.

Suzan birdenbire, âdeta damdan düşercesine:

- Ne gibi bir şey istiyorsunuz? diye sordu. Buraya geldiğini Mark'a söylemeyecekti.
BU MAĞRUR KALP
Mrs. Fontane, bomba gibi patlayan koca sesiyle:
- Kendine Mrs. Mark Keening adını veriyor ama, aslını isterseniz o Suzan'dır... diyordu. Hepsi de hemen onu neşeyle, samimiyetle aralarına soktular.
"Kuzum Suzan, gelip bir bahçemi görün de bana bir şey yapın... Meselâ çeşme gibi bir şey...
"Suzan, baş heykeli yapıyor musunuz? Yüzü genç bir İsa'ya benzeyen, çok güzel bir çocuğum var!"

Onlardaki bu iç açıcı samimiyetin cazibesine kapılıp çekilerek, hepsine söz veriyordu.

"Peki, gelir bahçenizi görürüm. Oğlunuzu görmeyi sahiden pek istiyorum."

Şu bahçe, şu tatlı eylül havası, şu güzel zengin kadınlar, bütün bu olup bitenler bir roman sayfasına benzemeye başlamıştı. Neden acaba zenginler bu kadar samimî, bu kadar nazik oluyorlardı? Ürkek halli, içi istek dolu zavallı, ufacık tefecik Mrs. Sanford'u düşündü. Ama tam o sırada Mrs. Fontane: "Harikulade bir istidadı var... Günün birinde hepimizi şaşırtacak bir şey yapacağına eminim... " diyordu.

Suzan, biraz da korku ile gözlerini kaldırdı. Mrs. Fonta-ne'ın güven dolu, nazik tebessümünü gördü.

- Yok efendim, ne münasebet... diye başladı.

Mrs. Fontane şapkasıyle yüzünü yelpazeleyerek, imanla, katiyetle meydan okudu:

- Göreceksiniz dediğim nasıl çıkacak. Bir gün gelecek ki şu Cupid'i gösterip herkese, "Evet, gerçek bir Suzan Gaylord-dur bu, ilk eserlerinden... diyeceğim. Hem biliyor musunuz, burada otururdu. Çocukluğunun geçtiği ev..." Eyvahlar olsun, baş parmağıma bir gül dikeni girmiş! Yüzünü buruşturarak parmağını ağzına götürdü.

Suzan:

- Müsaade eder misiniz? dedi.

Mrs. Fontane'm elini aldı, kendi baş parmağı ile işaret parmağını ne de hoş, ince bir tarzda birleştirerek dikeni çekti çıkardı.

Mrs. Fontane birdenbire:
- Şu ellerinize bakın! dedi. Onları tutmuş, evirip çeviriyordu. "Hiç böyle eller gördünüz mü siz?"

Büyük bir ilgiyle hepsi de ellerine eğildiler. Mark bile onlara hiç böyle bakmamıştı. Mrs. Fontane: "Şu parmak uçlarını görüyor musunuz?" diye soruyordu. Bakın, geniş, kuvvetli, hem de gene anten gibi ince ve duygulu. Bakın nasıl her bir yana kıvrılıp bükülüyor."

Suzan'm işaret parmağını yay gibi geri kıvırdı. O da oturmuş, artık bu ellere, sanki kendisinin elleri değilmiş gibi bakıyordu. Sahiden ellerinde bir şey var mıydı? Mrs. Fontane onları bir okşadı, sonra da bu elleri, yavaşça Suzan'm kucağına yatırdı bıraktı. Güvenle, kuvvetle:

- Bana şu Cupid'i getirdiğiniz zaman sizin ne biçim bir insan olduğunuzu anlamıştım, dedi. Doğrusu ilk önce, tutup olmayacak bir şey yaparsınız diye korkuyordum... Hani bilirsiniz ya, bura yerlilerinden birinin istidatlı, hanım hanımcık kızma yakışır bir şey... Ama Cupid'i getirdiğiniz zaman, nerede doğmuşsunuz, ananız babanız kimlermiş, kime varmışsınız veya burıa benzer daha bir sürü şeylerin hiç, ama hiç bir önemi olmadığını bildim... Bir gün gelecek ki...

Suzan atıldı:

- Buradan ayrılmayı aklımdan bile geçirdiğim yok. Burası benim yurdum, ocağım! Arkadaşlarım, soyum sopum hep burada. Başka bir yerde yaşamayı düşünmem bile.

Mrs. Fontane, gülümsedi, esnedi:

- Çocuksun Suzan Gaylord! dedi.

"Aman öyle bir uykum var ki... Hepiniz kalkıp gitseniz hiç fena olmayacak! Suzan, haydi onları alıp götürün, bakın bakalım neler istiyorlarmış!"

Hepsi birden gülüşüyorlardı. Kadınlardan ikisi, Suzan'ı bir türlü paylaşamıyordu:

"Evvelâ benim bahçeme gelin Suzan." "Hayır, olmaz Diana, biliyorsun ki 15 güne kadar Micha-el'in mektebi başlıyor."

Suzan:
- Her ikisini de yapabileceğime eminim. Bir kere gözümde canlandırdım mı, çok çabuk çalışırım, dedi.

"Pekâlâ, öyleyse evvelâ Michael, sonra da benim bahçem."

Suzan'ı bir otomobile bindirdiler; almış götürüyorlardı işte. Tam bu sırada Mrs. Fontane: "Başladınız Suzan, Allah bilir, bu yol tâ nerelerde bitecek." diye mırıldandı.
Kırların arasından kilometreler boyunca gittikten sonra, bir zamanlar ipotek ipotek üstüne yaparak borcu gırtlağını aşmış bir çift çubuk sahibine ait olan koskocaman, beyaz bir evin önünde indiler. Suzan, tahta kaplamaları fildişi renginde, büyük bir sofada durdu, sonra da basma perdelerle süslü uzun bir odaya girdi. On dört, on beş yaşlarında, sarı, lüle lüle saçlı iri bir erkek çocuğu, kendinden geçmiş gibi koltuğa gömülmüş, kitap okuyordu.
Annesi:
— Michael, diye seslendi. Çocuk başını kaldırdı.
— Ne var? dedi. Ters, aksi bir sesi, melek gibi de bir yüzü vardı. Annesi:
— îşte bakın! diye bağırdı. Bu başın, taştan, tunçtan yahut da herhangi bir şeyden yapılmasını istemekte haksız mıyım? diye sordu.

Suzan:

- Hayır, haklısınız, dedi.

Ne kadar da iyi bildiği o korkunç, güzel istek, tıpkı tıkalı bir çeşme, birden açılınca sular nasıl hızla fışkırır, hücum ederse, öylece bütün benliğini sardı kapladı: "Hayır, o kadar güzel ki... " diye ilâve etti.

Çocuk kitabının üstünden:
— Susun diyorum, diye homurdandı. / Suzan:
— Siz susun. dedi. Durun da şu başınızı göreyim. Anneniz onun heykelini istiyor, ben de yapacağım.
— İstemiyorum, iğrendim, usandım artık. Okulda, arkadaşların önünde bile böyle konuşur o. Başımın heykelini falan istemiyorum.

Suzan gülerek:

- Bu sizin elinizde değil ki... Yapacağım ben. Hem de size nasıl yaptığımı göstereceğim. Öyle eğlenceli bir iş ki. Canınız isterse siz de çamurla oynar, bir şeyler yuğurursunuz. Evvelâ çamurdan yapacağım, sonra tunçtan, dedi. Annesine dönerek: "Tunçtan yapmalı bu başı," diye ilâve etti.

îki kadın da yanlarında duruyordu. Suzan onların hayranlığını hissediyor, bununla kuvvet buluyordu. Michael'e:

- Bugün öğleden sonra evime gelin. Saat ikide. Benim çatı arasında, sizinle beraber karşı karşıya çalışacağız, dedi.
Çocuk, kuşkulu gözlerle onu süzdü: "Atıma binip gelirim" dedi. Suzan:
— Pekâlâ! dedi, döndü. Şimdi de bahçeye gelelim, nerede, görebilir miyim?
Çocuğun annesi, usulca:
— Michael'i yola getirmesini ne de güzel bildiniz... Ne kadar huysuz olduğunu dünyada tahmin edemezsiniz. Mektebe gitti mi, hep nefes alır, sevinirim. Güle güle Suzan. Heykeli ne zaman göreceğim?..

Suzan:

- Bir hafta sonra... Tabiî çamurdan, dedi.

-! Ha... Az kalsın unutuyordum. Kaça olacak? Suzan derin bir nefes aldı, suya atılışını yaptı, kuvvetli bir sesle:

- îki yüz dolar, dedi.

Michael'in annesi bir an yüzüne baktı, sonra da çabucak: "îki yüz; peki Miss Gaylord" dedi.

Bu parayı çok mu, yoksa az mı bulmuş olduğunu kestirmeye imkân yoktu. Bahçeye vardıkları sırada, Suzan bunun hiç de önemi olmadığına karar verdi.
Mrs. Vanderwelt, hafif, soğuk sesiyle: "Görüyorsunuz ya,

diyordu; şurada ağaçlar, öyle tabiî bir kemer teşkil ediyor ki, altında çeşme gibi bir şey pek hoş olacak... "

Suzan, gözleri bu kemerde:

- Evet, dedi, bir çeşme...

Ötedenberi su ile taşa ait bir sürü fikirleri vardı. Bazı kimselerin satın alıp çeşme diye de ad taktıkları şeyler, öylesine çirkindi ki... Suyu, bütünün bir parçası olarak kullanmak lâzımdı, kendi başına bir şey olarak değil.
"Müsaade eder misiniz, bir düşüneyim. Su ile taş karışımı bir resim yapmak istiyorum, sadece bir çeşme değil." dedi.
Mrs. Vanderwelt:
- Sahi mi? Daha şimdiden insana cazip geliyor. Ne kadara olur dersiniz?
Suzan:
— Plânı yapmadan bir karar veremem. Bir sınır koşmak isterseniz, siz söyleyin... dedi.
— Peki... Meselâ beş yüz dolar diyelim, olur mu? Suzan:
— Pekâlâ. Bu noktayı da hatırlarım... dedi.
Onu otomobille, yalnız başına geri yolladılar, küçük evinin önüne vardıkları zaman, zenci şoför kapıyı açtı, Suzan da çıktı, kendi merdivenlerinden yürüyüp, kendi evinden içeri
girdi.
Birkaç saat evvel oturmuş olduğu odada, hâlâ başında şapka, şimdi gene oturuyordu işte.
Mark'm hesapları, rakkamlarıyle karalı kâğıt, masanın üzerindeydi. "Elli dolar" diye yazmış, (Suzan'm sınırı) kelimelerini de parantez içine almıştı. O

ise bugün dışarı çıkmış, yedi yüz dolar kazanmıştı. Daha doğrusu, yedi yüz doları yakında kazanacaktı. Ama şu dakikada onu korkutan şey bu değildi. Hiç bir zaman paranın gücü yetmiyeceği, çok daha geniş, çok daha hudutsuz bir şeydi bu.

Bu evin, karısını dört bir yanından kuşatıh tutsun diye Mark'm ne kadar da gayret ettiği bu evin, dayanıksız duvarları bu sabah Suzan'm elleriyle itilivermişti. O bunların ötesine, ardına çıkmıştı. Michael'in oturmuş olduğu koskocaman

salondan sonra şu oda göze ne kadar da küçük görünüyordu. Yok ama, o burasını, bu odayı seviyordu! Mark'la elele vermişler, beraberce yaşamak için bu odayı hazırlamışlardı. Ayağa kalktı, kararını vermişti.

Mark'a güzel güzel, açıkça:

"Mademki şunun şurasında elimden gelen bir iş var nine-ciğim, neden bunu yapmayacakmışım." demekten tabiî ne olabilirdi. Ondan sonra da para meselesini anlatacaktı.

Mutfakta oturmuş, öğle yemeği niyetine ekmekle süt, bir de elma yerken hep bunları düşünüyor, tartıp biçiyordu. Mark'a söylemeyi güçleştiren, işin para tarafı değildi... Evet para tarafıydı. îyi ya, şu halde, sadece para ise mesele yoktu.

Ama hayır, paradan fazla, çok daha fazla bir şey vardı. Bunun üstüne de, sessiz evin içinde yapayalnız otururken her şey gözünden silindi, yalnız bir erkek çocuğu başıyle, koyu yeşil dalların kurduğu bir kemer kaldı. Hattâ doğacak çocuğu için paraya ihtiyacı olduğunu bile unuttu.

Zengin bir kadının bahçesinde bile gamlı bir din havası uyandırmaktan geri kalmayan ihtiyar
porsuk ağaçlarının sert yüzlü yeşili önünde, elele verecek su ile taş, acaba nasıl bir etki yaratabilecekti?.. Mutfak kalemiyle defterini alarak bir takım

krokiler çizmeye başladı. Rüyalarının arasından kapının zili kuvvetle çalınınca hemen koştu açtı. Michael, uzun, narin boyu ile bir tablo gibi duruyordu. Bu resme fon teşkil eden de seyisinin tuttuğu doru bir attı.

Savaşa, kavgaya hazır bir sesle:

- Gelecek değildim ama, sizin şu çamur işinizi bir göreyim, dedim. Nerede bu çatı arası dediğiniz yer?

Suzan:

- Tabiî ki evin en üst katında... dedi. Öne düşüp çocuğu yukarı çıkardı.

Acaba bu oğlandan zorluk mu çekecekti? Âdeta ürke ür-ke ona çatı odasının kapısını açtı. Çocuk durup dört bir yanına baktı:
- Burada bir şey yok ki... dedi. 74
BU MAĞRUR KALP Suzan:
- Siz, ben, bir de çamur var ya, daha ne istiyorsunuz?., diye cevap verdi. Kollarını sıvadı, iş gömleğini giydi; oğlana arkasını dönerek çamuru yuğurmaya başladı. Onun:
— Amma da tuhaf bir çocuk... dediğini işitti.
— Daha yeni doğdu... diye cevap verdi.

Öteki bir şey demedi. Suzan yüzünü çevirdiği zaman, o da Mark'm bitmemiş büstünü örten bezi kaldırmıştı. Korku dolu bir sesle:
— Neye ölmüş bir erkek heykeli yaptınız? diye sordu. O buna hemen çabucak:
— Ölmüş değil ki, sade daha bitmedi... diye cevap verdi. Gözlerini hâlâ bu baş heykelinden ayıramadan:
— Siz hiç bir zaman bir şeyi bitirmez misiniz? diye sordu.
— Bitirmez olur muyum hiç. Sizinkini bitireceğim. Gelin bakın, çamur burada işte... Çocuk büstü örttü. Suzan'a yaklaştı, onun masa üzerinde yuğurduğu çamur kümesine baktı:
— Ellerimi kirletmeyi sevmem... dedi.
— Öyleyse başka bir şey yapın. Bu temiz bir iş değil.
— Resim yapabilirim. Çok resim yaparım ben.

— Ne resmi?
— Çoğu zaman at resmi...
Suzan ellerini sildi, bir kenarda duran öteberi şeyleri karıştırarak, resim kâğıdıyle pasteller, raptiyeler buldu. Kâğıdı pencerenin yanma, duvara taktı, çocuğa kalemleri uzattı.
- Şurada durup, kendi atınızın resmini yapabilirsiniz... dedi.
Çocuk kalemleri aldı, tek bir kelime söylemeden resme başladı. Suzan da onun genç başına ışığın ne güzel vurduğuna bakarak çabuk çabuk çamuru şekillendirmeye, ona benzetmeye koyuldu.
Bu, yakalayıp kavraması zor olan, kaçıcı, nazik köşelerle, beklenmedik çocuksu değişkenliklerle dolu bir benzetme işiydi. Yanaklar çocukça yuvarlaktı ama, ağız inatçıydı, haincey-di, yumuşak kıvrımlı, kalın dudaklara rağmen genç bir erkek ağzıydı sanki. Çocuk bir kere bile dönüp Suzan'a bakmadı, o da böylelikle hemen hemen bir saat kadar, sessizlik içinde çalıştı. Nihayet çocuk kalemleri elinden attı:
— Epey yaptım, yetişir artık. Yarın bitireceğim... dedi. Suzan da işini bıraktı, onun yanma gitti:
— Bu da nesi! Sade ormanı, ağaçları yapmışsınız. Ben, atınızın resmini yapıyorsunuz sanıyordum... dedi.

Çocuk:

- • Atımın üstüne binip, dörtnala ormana gireceğim... diye anlatmaya başladı. "Bunun için şu parlak ışıltılı bulutun altında evvelâ ormana başladım... Yarın belki bu parıltı kaybolup gidecek; hem ben şurada, önünde çok küçük olarak görüneceğim."
Parıl parıl göğe yaslanan koyu, karanlık bir orman resmi yapmıştı.
Suzan:
- Güzel... dedi. Sahi çok güzel.
Bu iltifatı cevap vermeden kabullendi, başa doğru yürüdü.
- Ben miyim bu? diye sordu.
. - Daha olacak. Hoşunuza gidiyor mu? Çocuk başını salladı:
- Pek kirli yüzlü bir şey. Ama zaten neye benzediğimi bilmiyorum ki. Artık gitmek istiyorum. Yarın gelip atı bitiririm...

Suzan:

- Sizi bekleyeceğim... dedi. Çocuk gitmişti.

Son dakikada, gözünün önünden şimşek gibi çakıp geçen yeni bir profil çizgisini daha kaptı, bunu da kudretli bir el hareketiyle çamura bastı, verdi. Sonra ellerini sildi, pencereye gitti. Çocuk atma binmiş, uzaklaşıyordu. Deminki resmine bir daha baktı. Akşam semasına yaslanan ormanın gölgelerini bu kadar iyi kavrayıp kapmış olması, sahiden şaşılacak şeydi.

Mark'a, niyetlendiği gibi, güle sevine: "Mark, bugün para kazandım!" demesi zordu. Başka bir kadının, bunu kocasına övüne övüne söyleyeceğini biliyordu. Lucile briçte iki dolar kazandı mı hemen böbürlenmeye başlar: "Hal imrenecek... Bu ay kazancım, neredeyse on iki doları buluyor... Ben evde yokken küçüklere bakmaya gelen kızın parasını çıkardım demektir." diye caka satardı.

Ama Suzan, aşırı kaçan bir kolaylıkla, aşırı kaçacak kadar fazla bir para kazanmıştı. Mark: "Ne kadar?" diye soracaktı. Karısı cevap verince de, gözlerine daha şimdiden korkusunu çektiği bir ölü, gamlı bakış gelecek: "Benim üç ayda... Belki de dört ayda kazanabileceğimden çok!" diyecekti.

Emeğinin, kocasmmkinden daha fazla bir para getirebildiğine utanıyordu. Onu küçültmeye tahammülü yoktu. Hem para meselesini aşan bir şey, neresinden tutturup söyleyeceğini bilemediği için ona bir türlü anlatamıyacağı başka bir şey daha vardı: Tanıdığı, bildiği bütün arzuların en kuvvetlisi olan o istek, karşı konulmaz bir ihtiyaç şeklini alan, benliğini kocasından ayıran, gayeye onu yalnız başına vardıran şu müthiş istek vardı. Hem bu ayrılışın ne çeşit bir şey olduğunu da an-lamıyordu, sadece yalnız olduğunu, yalnız kalmayı dilediğini biliyordu. Çünkü bu zamanları tuttu mu kimsenin, hattâ onun bile eksikliğini duymuyordu. îşte ona söyleyemeyeceği şey buydu. Kocasına işin para tarafını anlatabilir, ama "bunu" açık açık söyleyemezdi.

Mutfağın içinde, fırınla masa, dolap arasında hamarat hamarat uğraşarak, kocasının hoşuna gidecek bir akşam yemeği hazırladı. Ama bu işler, sade

dimağının bir bölümünü dolduruyor, yalnız ellerine göre bir oyun oluyordu. Hattâ elleri bile heykel biçimlerkenki gibi çalışmıyordu.

Bir akşam evvelinden kalma söğüş tavukla tavuklu börek yapmak, salata, tatlı hazırlamak gibi cüce işlerin üzerinden aşıp giden beyni düşünüyor, tasarlıyor, mantıklar yürütüyordu. Ne çeşit bir kadın olduğunu, halbuki Mark'm hatırı için ne çeşit bir kadmm kalıbına girmek istediğini artık kendi kendine inkâra kalkışmanın bir anlamı, gereği yoktu. Her şeyden

önce Mark'm mutlu olması lâzımdı, ama kendinde bu yaradılış varken, onun saadetini nasıl koruyabilecekti? İşte kocasının eliyle kapanan parantezler şuracıkta duruyordu: (Suzan'm sınırı).

Başını mutfak penceresine çevirdi, ormanın üzerinden görünen gökyüzüne gözlerini dikti. Batının renkleri silinmişti, ama gök koyu koyu parıldıyor, akşam yıldızı da oracıkta, sanki
yakmlığıyle büyükleşiyor gibi asılı duruyordu.

Suzan birdenbire kendi kendini yapayalnız hissetti ama gene de bir yalnızlık garipsemesi duymuyordu. Gözlerini mutfağın dört bir köşesinde gezdirdi, burası ona bir an için yabancı geldi; sanki, günün birinde içinden çıkıp gideceği geçici bir yer gibi. Bu yeri çabucak dört bir yanma çekti, âdeta manen ona sarındı.

Hemen karar verdi: "Mark'a her şeyi söylemeliyim. Mark benim her şeyimi bilmeli. Tutulacak tek sağlam yol bu." dedi. Sonra da "îyi ama neden sağlam yolu tutmamışım gibi geliyor bana?" diye düşündü. Penceredeki storu hızla aşağı çekerek biricik yıldızla, gökyüzünü örtüverdi. Sanki kendi kendini mutfağın içine kilitledi, kapadı. Bunun üstüne de Mark'm kapıdan: "Bir yanık kokusu mu var, yoksa bana mı öyle geliyor?" diyen sesi işitildi.

Suzan fırına koştu, tavuklu böreği çekti çıkardı. Bir köşesi kararmaya, fazla kıtır kıtır olmaya başlamıştı.

- Tam vaktinde geldin! diye bağırdı. Mark'çığım benim! Hemen böreği bir yana bıraktı, kocasının kollarına atıldı.

Ne kadar da şefkatli, ne kadar iyi idi. Sanki ne diye ona olanı biteni söylemenin zor olacağını düşünmüştü? Sofradan kalkınca kocasına şöyle yalvardı:

- Söz ver, sana bir şey söyleyeceğim ama, kırılmayacağına söz ver...

Yemekten sonra karanlıkta kapının önünde oturulmaya-cak kadar serin bir havaydı ama, Mark karısına kendi eski kaba şayak paltosunu sarmış, kendisi de sırtına bir sweter geçirmişti.

- Şimdi yıldızların hepsi çıkmış... dedi. Eve geldiğim zaman sade ormanın tepesinde koskocaman, tek bir yıldız vardı. Gel bir gece daha dışarıda oturalım. Nasıl olsa kış geldim geliyorum, diyor.

Karısı da onun önüne, yere, diz çöktü, yıldızların ışığında anca bir karartı halinde görebildiği yüzüne bakarak:

- Seni herkesten fazla ben incitip kırabilirim, beni de hiç kimsenin kıramayacağı kadar sen kırabilirsin, çünkü birbirimizi seviyoruz... dedi.

Kocası, uzun uzun ona baktı ama Suzan erkeğinin gözlerini göremiyor, sade yanaklarını, çenesini, alnını, siyah kirpiklerini, burnuyle ağzının çizgisini seçebiliyordu.
Mark:
— Nedir, söylesene?., diye sordu.
— Söz veriyor musun?
— Beni kıramazsm, çünkü seni biliyorum.
— Kuzum söz ver!
- Peki, öyle olsun, ama lüzum yoktu ki... Gel şuraya, kucağıma otur.
Bunun üstüne onun kucağına oturdu, erkek bir koluyle sıkı sıkı karısına sarıldı;
— Mark, geçen gece konuştuklarımızı düşündüm... Bu iş-de kendi payıma düşeni yapmak isteğini hâlâ duyuyorum... Yani elimden ne geliyorsa onu yapmak isteği... Bunun üstüne aklıma benim heykel işi geldi, kalktım, Mrs.

Fontane'a gittim. Talihime birkaç misafiri de varmış, bunlar bana iki sipariş verdiler.
— Bir dakika şöyle duruver... Pipomu yakayım... Suzan, dimdik oturarak:
— Sahiden o yaptığım Cupid heykeli çok hoş oldu Mark. Kibrit yandı, erkek bir iki kuvvetli nefes çekti, sonra da
Suzan'ı tekrar bağrına bastı:
— E, sonra?., dedi.
— Oradaki kadınlardan biri için bir büst, bir başkası için de çeşme gibi bir şey yapacağım.
— Yazlığa gelenlerden mi bunlar?

— Evet.
— Kaça bu iş?..
— Mark... Kuzum, kuzum fenana gitmesin... Yedi yüz. Kocası:
— Yedi yüz mü?., diye bağırdı. Ne diyorsun Sue... Karısı eliyle onun ağzını kapadı:
— Söyleme... Ne zararı var. Kuzum Mark, bırak da arka odayı çocuk odası olarak döşeyeyim, şöyle iyi güzel bir araba, bir de beşik alayım! Mademki yapabiliyorum, neden, ama neden yapmıyayım, değil mi?

Mark, karısının elini dudaklarına götürdü, öptü, sonra bu eli bıraktı, piposunu ağzına aldı. Suzan kalbi ferahlayarak ona yaslandı. Darılıp gücenmeyecekti işte. Ne diye bu işin zor olacağını düşünmüştü?

Mark:

- Bu mesele, aklımdan geçip duran bir şeyi tazelemiş oldu, Sue... dedi. Piposunun külünü vurarak silkeledi, sonra da usulca, dikkatle bunu yere koydu.

Karısı çabucak:

- Bu işe hiç aldırmayacağına söz vermiştin... dedi.
- Aldırmak meselesi filân değil. Sana karşı hakça

davranmanın yolunu bulmak meselesi, Sue'ciğim. Böyle olmak, bunu yapmak istiyorum ama çaresi nedir, nasıldır bilmiyorum.

Suzan:

- Bana karşı nasılsan öyle kal, yetişir... diye yalvardı. Çatımızı seviyorum.

Ama o karısını işitmiyor gibiydi. Kolunu beline dolamış, onu sıkı sıkı tutuyordu. Nefes gibi bir sesle:

- Ne istiyorsan yap, isteğim bu. Çatı arasına yerleş. Asıl istediğin de bu zaten. Ne vakittir farkındayım... dedi.

Suzan doğruldu, kendini onun kolundan sıyırdı. Şaşırarak:

- Ben çatı arasına yerleşmek istemiyorum ki. Doğacak yavru için öteberi istiyorum, kendim için değil. Ne demek istediğini anlamıyorum., dedi.

 Kocası:

- işte kırılıp gücendin... Kırılan sen oldun! dedi. Söylemek istediğim sadece şuydu: Benimle evlendin diye, dilediğin, istediğin gibi hareket edemeyeceğini düşünmene razı değilim. Demek istiyorum ki, şayet yapmak istediğin, benim nasıl yapılacağını bilmediğim bir takım şeyler varsa, kendini tutma, yap karıcığım.

Suzan:

— Neden ama Mark... diye söze başlamışken durdu, sustu. Kocası dertli, düşkün bir sesle:

— Seni tam mânasıyle tatmin edemiyorum gibi geliyor bana... dedi. Suzan:

— Canım, canım benim... Neneciğim!.. diye bağırarak, karanlıkta onu bulmak için aranır gibi bir uzanışla atıldı.

Mark, başı karısının göğsünde:

— Senin bambaşka olduğunu biliyorum. Senin benden başka türlü olduğunu her zaman bildim... Hangi hakla kalkıp da şimdi... diye kekeliyordu ki, Suzan birden sözünü kesti:

— Şş... Sus bakayım... Böyle söyleme... diye fısıldadı. Bu lâflarla beni uzaklara gönderiyor, itiyor gibi oluyorsun... Bir daha ömrümde elimi ne çamura, ne de fırçaya sürmeyeceğim... dedi.
- Hiç de değil. Süreceksin!.. Mark başını kaldırdı. Bana bak. Sue... Ortada bir haksızlık var. Sana demin de söyledim

ya---

- Bir yandan ağzınla bir şey söylerken bir yandan da içinle başka bir şey duyuyorsun. Bir şeye derinden derine kırılmış, incinmiş gibisin ama bu nedir bilmiyorum. Bu şeyin ne olduğunu bulmalı, bunu yapmaktan vazgeçmeliyim. Söyle, para meselesi mi?
Kocası kuvvetle, ateşle:
- Hayır., dedi.
Karısı şimdi, yanıbaşmda, eli onun omuzunda, ayakta duruyordu. Erkek sözüne devam etti:

— Daha doğrusu, sade işin para tarafı değil... Suzan ısrar etti:
— Yoksa bu parayı çocuk için harcamıyayım mı istiyorsun? Mark, doğru söyle, bunu bilmeliyim.

Mark, karanlığın içinden inatçı inatçı çıkan bir sesle:

- Bir erkek elbette ailesini kendi başına çekip çevirebil-meyi ister. Doğacak çocuğu için gerekli şeyleri alacak kudrette olmaması onu acınacak bir hale sokmaz mı? Ama şu da var
ki...
Karısı kararını vererek:
— Peki öyleyse, o çizdiğin sınırın dışına çıkmam... dedi. Mark sözünü kesti:
— Hoş böyle bir hisse kapılışım da mânâsız. Hem bakalım asıl sebep bu mu? Ne olduğunu kendim de bilmiyorum... Ne dm'duğumu, ne hissettiğimi anlatmak kudretini bulamıyorum.

Suzan:

- Sen anlatmaz, söylemezsen ben nasıl bilebilirim?., diye sordu.

Kocası cevap vermedi. Korku ile dolu uzun bir suskunluk ânı, sanki onları ayırıyormuş gibi aralarında asılı kaldı. Sonra Mark, sâkinleşerek durgun bir sesle tekrar konuşmaya başladı.

- Buraya bak Sue, bir tanem, içimi apaçık görmeye, neler duyduğumu anlamaya çalışmalıyım. Kendi gücüm yetmiyor diye, yavrumuz için bir şeyler yapmana razı değilim diyemem. Buna hakkım yok. Gel bunu, elli benden, elli senden diye paylaşalım. Yarısından vazgeçmiş olayım...
Suzan'm elini arıyordu.
— Hattâ bu da hoşuna gitmezse söyleyecek misin bana? Mark, karısının başını omuzuna bastırarak:
— Söz... dedi. Suzan da:
— Sen istemezsen, bu bir dakika bile süremez. Benim için dünyada her şeyden evvel gelen sensin., diye ilâve etti.

Mark tekrar piposu için aranıyordu.

- Bütün bu işin para meselesi olduğuna hiç emin değilim. Biraz doğrul da kibriti yakayım, dedi.

 Suzan vaziyetini değiştirerek:
— Öyleyse ne ya?., diye sordu.
— Bunu bilmek için neler vermem, ama bilmiyorum. Şöyle gel yaslan... Seni sımsıkı, kendime yapışık gibi sımsıkı göğsümde duymak istiyorum.

Ama yeniden bu kolların arasında yattığı halde, Suzan kendini büsbütün kocasına veremiyor, benliğini tam mânasıy-le kapıp koyveremiyordu.

"Bu bilinmeyen şeyi, ben kendi başıma bulup çıkarmalıyım." diye düşündü. Ama ağzını açmadı, sustu. Mark da konuşmadı ve karısı onun kucağında, kolları arasında bir yalnızlık duydu. Artık ay yoktu. Batmıştı. Yol boyunca sıralanan evlerin ışıkları birer birer söndüler, gece daha koyulaştı ama gecenin karanlığından daha koyu olan, yıldızların altındaki ormanın siyahlığı idi.

Suzan içinde bir huzursuzlukla:
— Haydi yukarı çıkalım. Galiba biraz yorgunum, dedi. Kocası şefkatle, tatlılıkla:
— Yorgun olmamalısın. Hem yorgunluk sözünü senin ağzından duydum mu kulağıma inanamıyorum, dedi.

Suzan cevap vermedi. Kendini erkeğinin kollarına bıraktı, yatağının başına kadar yarı taşınılır, yarı yürütülür gibi götürülmesine ses çıkarmadı. Bu akşam Mark'a herhangi şekilde olursa olsun dayanmak, abanmak, güvenmek, kuvveti ondan almak istiyordu. Soyunmasına, yıkanmasına yardım etsin diye hep kendini onun ellerine bıraktı, geceliğini giydikten sonra da, Mark, onun uzun saçlarını fırçaladı. Kocasının bu işi sevdiğini bildiği halde, saçlarını ona fırçalatmaya pek de sık sık razı olmazdı. Çünkü kendisi bunu o kadar çabuk, o kadar becerikli becerikli yapardı ki, onun koca, ağır elleri sinirine dokunur, bilmeden yaptığı beceriksiz hareketleriyle lüzumundan fazla duygulu teni hep çekilir, acırdı.

Ama bu gece ona bu izni vermişti. Erkek de işte titriyor, coşkun bir istekle dolup taşıyordu.
-! Ne güzel şey bunlar, diye fısıldadı. Birdenbire yüzünü bu saçların arasına kapadı.
— Ne güzel, ne güzel şey bunlar! Bir an sustuktan sonra da:
— Hâlâ şimdi bile renklerini bildiğime inanamıyorum... Kızıl kumral mı, kestane rengi mi, altın mı... Hepsi var onlarda... diye mırıldandı.

Karısını kendine doğru çekti, yalnız olmadığı halde gene de Suzan'm içi derin bir yalnızlık garipsemesiyle doluydu. Belki de Mark'la beraberken hiç yalnızlık hissine kapılmadığı için, sanki şimdi onun paylaşamıyacağı bir şeyle uğraşıyormuş gibi kocasından ayrıldığını, yalnız kaldığını, çok daha fazla-sıyle duyuyordu.

Evet, Mark'la artık baş başa, can cana oluşun yalnızlığını, bilhassa vaktiyle beraberliklerini ne kadar derinden derine duydukları o dakikalarda bile bulamıyorlardı. Gecenin karanlıklarına dalıp giden Suzan, "belki de bunun sebebi, saatten saate büyüyen, biçimlenen kendi apayrı varlığını almaya

başlayan çocuktur." diye düşündü. Bu çocuk her halde onların ihtiras heyecanlarını da paylaşıyor olmalıydı. Bunu düşündükçe de, Suzan'ı geçirilecek ihtiras kasırgalarından, hattâ Mark'tan bile ürker, çekinir gibi bir hal sardı.

Kocasının kollarından kendini çekip sıyırarak:
— Çocuk beni böyle yapıyor... diye mırıldandı. Mark:
— İstemediğin bir şeyi hiç bir zaman zorla yapmamalısın, dedi. Karısının kendinden ayrılıp çekilmesine razı oldu.

Böylece de, aralarında değişen şeyin ne olduğunu anlamaya, bilmeye bir çare bulunamadı. Her günkü hayatı sürüp gitmekten, söz verdiği şeyi bitirmekten başka yapacak bir şey yoktu. Michael'in başını, şimdiye kadar hiç bir eserinde göstermemiş olduğu bir dikkatle, özeniş bezenişle, ağır ağır çalışarak bitirdi.
Artık çocuk, çatı arasına isteye isteye geliyor, ona seslenmeden koşa koşa merdivenleri çıkıyordu. Suzan odadan içeri girdiği zaman, onu duvara taktığı yeni bir resim kâğıdının başında buluyordu. Çocuk, "Günaydın" dan başka bir şey deme-
den boyaları, kalemleriyle uğraşıp duruyordu. Hiç bir zaman çamura elini sürmüyor, yaptığı resimlerin her biri de ötekilerden bambaşka çıkıyordu. İlki hâlâ pencerenin yanında, duvarda asılı duruyordu.

Bu resme ağzını açıp tek bir kelime söylemeden üç gün çalışmış, yer yer ışıldayan koskocaman, kopkoyu bir orman yapmıştı; ön plânda bu ormana doğru dörtnala giden at, bir de uçan saçları, dikleşmiş başı, ormana doğru çevrilmiş vücu-duyle bu atın binicisi, kendisi vardı. At da, bineni de çok küçüktüler ama Michael bunlara bir hız, bir canlılık vermesini bilmişti. Öteki yaptıklarının hiç biri bu kadar bitmiş değildi. Karaladığı eskislerin her birini de, ne yapmak istediğini bilmeden, geniş, kararsız çizgiler halinde yarım bırakmıştı. Su-zan bir kere bile ona: "Ne yapıyorsunuz?" diye sormamıştı. Çocuğu keyfine bırakıyor, artık onun başından, yüzünden başka bir şey görmüyormuşçasma işine dalarak o da kendi suskunluğuna kapanıp çalışıyordu.
Nihayet çocuk okula gitti. O vakit de Suzan, büstü bitirmek için birkaç gün aklında kalana baka baka modelsiz çalıştı.

Bir iki defa, çocuğun yüzü gözlerinin önünden silindi; bir türlü bunu hatırlayamadı. O zaman gidip onun yaptığı resimlere baktı, anlamadan, anlamaya çabalamadan, sade düşüne düşüne bunlara baktı ve Michael'in yüzünü tekrar buldu, gördü. Böylece büstü bitirdi, tunca dökülmek üzere onu yollamadan evvel de, bir gün çocuğun annesi, yaptığı şeyi görmeye geldi.

Heykelin önünde durdu, geniş kenarlı şapkasının altından dalıp giden gözlerle dakikalarca onu seyretti.

En sonunda:

- Tıpkı da benzemiş... dedi. Yalnız ne yaptığını bir türlü anlayamıyorum. Anlamadığım bir bakışı var. Ne yapıyor, Suzan?..

Suzan:

— Ata binmiş, karanlık ormana doğru gidiyor... dedi. Çocuğun annesi:

— Tuhaf şey!., diye mırıldandı.

Suzan cevap vermedi. Büstün üzerine örtüsünü çekti.

Ama yalnız kalınca, tekrar oraya döndü, bezi kaldırdı. Eserine baktı, düşüncelere dalmaktan ziyade, benliğini tıpkı şişen, kabaran, eriyen, tekrar kümeleşen, sonra da savrulan dumanîar gibi hislerin, sade hislerin kaplamasına yol vererek ona uzun uzun baktı. İşte o zaman, sessizlik içinde, çamurdan dudakların arasından âdeta vuzuhla Michael'in sesinin yükseldiğini işitti; gerçi, kelime, söz değil de sadece bir ses duydu ama, bu ona yetti. Eserin bittiğini, hem de iyi olduğunu anladı. Yalnız, kulak kesilmiş dinlerken, birdenbire içini bir korku kapladı... Herkesten... Mark'tan uzaklaşıp ayrıldığını hissetti. Döndü, aşağıya koştu, masasının başına geçerek Mrs. Vander-welt'e şimdilik o ağaçlık yeri için ısmarlamış olduğu çeşmeyi yapamayacağını yazdı. Çocuğuna vereceği şeyin, Mark'm gözden çıkarabileceği miktarla uygun düşmesi, daha doğru olacaktı.

Yazıp mektubu kapadıktan sonra, oturduğu yerde düşünceye daldı, doğacak yavru için almayı, hazırlamayı tasarlamış olduğu şeylerden vazgeçti. Çocuk için, etrafında bir takım eşya, giyecek gibi şeyler bulmak meselesi, hayatının yanıbaşmda, yavru ömrüne temel kuracak olan ana

baba arasındaki sevgiye sahip olmak kadar önemli değildi. Sevgi, aşk adı verilen his, her değişiklik, her vaziyet karşısında içlenen ne garip bir şeydi. Bir zamanlar, sevgiyi, hayatın kendisi kadar sağlam, zaman kadar sürekli, dayanıklı sanmak, buna inanmak rüyasına dalmıştı. Ama şimdi onun korunmaya, beslenmeye, üzerine titrenmeye muhtaç bir şey olduğunu anlıyordu.

Sevişen iki insan, hiç bir zaman birbirlerine karşı tamamen serbest ve tabiî olamazlardı. Sevgilerini daima gözetmek, onu incitmek veya azaltmaktan kaçınmak zorunluğu vardı. Aşk o kadar kolaylıkla kırılmaya yatkın, hem de hissedilmeyen, farkına varılmayan sebepler yüzünden öyle tamir götürmez bir şekilde bozulabilen bir şeydi ki.
Mademki artık Michael de gitmişti, dünyada bir daha çatı arasına çıkmıyacaktı.

Büstün tamamlanması için, sahiden gereğinden fazla vakit vermişti. Değil mi ki fazla para edinmemek kararma varmıştı, şu halde satın almak istediği şeyleri kendi eliyle hazırlayıp yapması lâzımdı. Bunun için de iş büsbütün uzuyor demekti. Vakit isterdi. Artık sonbahar, yerini kışa veriyordu ki, Suzan öteberi alıp dikmeye, açık mavi yün alıp örmeye koyuldu. Annesi ona, içi, sararmış, ama tertemiz, eski çocuk ta-kımlarıyle dolu bir çanta getirdi, bir gün de sessiz sedasız kaynanası onu aldı, Mark'm doğup büyümesini gören emektar çiftlik evine, ne vakittir boş duran küçük yatak odasına götürdü, bir konsol gözü çekti, "Eğer sana lazımsa... " dedi.

Ama Mark bu ocağın tek çocuğuydu, Suzan bu bir tek çocukluk zamanından kalma bir iki şeyin üzerine ana gözlerinin nasıl takılıp kaldığını gördü: "Yok, lâzım olmayacak... Onları güzel güzel saklayınız siz." diye cevap verdi.

Mark'm annesi:
— Size yardım etmek istiyorum da... dedi. Suzan sükûnetle:
— Yardıma ihtiyacım olursa, bu sözünüzü hatırlarım, dedi. Mark'm iri kemikli, âdeta dilsiz gibi suskun olan annesi

evinden hiç ayrılmazdı. Bunun için de Suzan sık sık: "Gidip anneni bir görsen... " der dururdu. Çünkü Mark bu iki ihtiyar-cığm hiç bir değişikliğe yanaşmadan, sade geçmişe sımsıkı sarılışlarına karşı âdeta bir hınç duyarak, manen onlardan uzak-laşa uzaklaşa büyümüştü.

Suzan hep: "Seninle o kadar iftihar ediyorlar ki Mark... Git gör onları... " diye ısrar eder, kocası da sinirlenerek: "Gidiyorum ama hep aynı şey. Ne onların bana bir söyleyecekleri var, ne de benim onlara." diye cevap verirdi.

Konsolun önünde, kaynanasının iri, açık başına bakarken: "Taştan ne harikulade bir şey olur bu... Kaya gibi bir kafatası, çukura batmış gözler, geniş bir ağız" diye düşündü. Ama bu fikri hemen zihninden attı çıkardı. Bir daha çatı arasına gitmeyecekti... Uzun bir zaman... Belki de hiç bir zaman. Bir gece Mark'a:

— Neden annenle babana daha sık gitmiyorsun?., diye sordu. Kocası:
— Benim için sanki ne yaptılar ki?.. Ben kendi kendimi yetiştirdim... diye karşılık verdi.

Suzan:
— Sana hayat verdiler... dedi.
— Kuru kuruya hayat vermek çok bir şey değil. Mark'm anasını hatırlayarak: "Kuru kuruya hayat!" diye

düşündü... Onun vermek kudretinde olduğu şeyin hepsi buydu; Mark ise bunu yeterli bulmuyordu. Ama gene de bir kadının verebileceği en değerli şey buydu... Bir kadının vermeye gücü yettiği şeyin hepsi buysa, elbette ki bu en paha biçilmezi idi.

John'u daracık bir hastane odasında dünyaya getirdi. Doktor ona takıldı:

- Bu işde on çocuk anası olmuş bir kadın kadar ustasınız... dedi.

Suzan bunun doğru olmadığını biliyordu. Ama çocuğun doğmasını beklerken, odanın içinde bir aşağı, bir yukarı yürürken, hiç bağırmamayı,

haykıra haykıra ağlamamayı aklına koymuştu. Başka bir odada kadının biri "Ölüyor muyum? Öleceğim diye korkuyorum, ölüyorum!" diye uluyordu. Suzan çocuk istiyordu, onu yapmıştı, işte o da doğmak üzereydi. Kadının bu mânâsız çığlıklarnı duydu, son dakika gelince de dişlerini, dudaklarını sıktı.
- Ne haldesin, bir tanem?..
Mark'm bembeyaz olmuş yüzü kapının aralığından uzanmıştı. Gözleri acıdan parıl parıl yanarak, elleri ter içinde, kısaca:
- Fevkalâde... dedi.
Bundan sonraki saati sesini hiç çıkarmadan geçirdi. Hastabakıcı:
- Galiba hiç ağrı çekmediniz, Mrs. Keening!., dedi. Suzan kendi kendine: "Deli kaçık!" diye düşündü.

88

BU MAUKUK

Artık sırtüstü yatıyordu. John doğmuştu. Hâlâ da ağrı acı içinde yüzüyordu. Hastabakıcı, bir an için, küçük bir battaniyeye sarılı, kara başlı minik bir şeyi yukarı doğru kaldırmıştı. Kimsecikler onun nasıl bir can acısı geçirdiğini bilmedi. Istırabın son haddine varmıştı. Ama bağırmadığma, haykırmadı-ğma seviniyordu.

Ayaklarının ucuna basarak onu öpmeye gelen Mark, usulca:

- Doktor, hiç bu kadar kolay bir doğum görmediğini söylüyor... diye fısıldadı.

Ağzını açıp bir şey söylemeye dermanı yoktu, sade gülümsedi. Ağrı, acı vücudunu sanki bir kıyı kenarına harap, bitkin bir halde atarak ancak şimdi çekiliyordu. Koca bir hafta, gece gündüz, hemen hiç uyanmadan uyudu. Nihayet can acısına olduğu kadar uykuya da kanıksamış bir halde uyandı, evine döndü. Oradan çıkmadan evvel, çatı odasını kilitlemişti, döndükten sonra da bu kapıyı, bu kilidi açmadı.
John'un odası, çocuğun beşiği ile, bir masa, bir de iskemleden gayri hiç bir eşyası olmadığı halde, bu evin hayat merkezi, sanki "kalbi" idi.

Zaten zamanla Suzan bu eşyasız, çıplak odaya alıştı, onun koynunda John denilen âlemi "keşfederek" odanın halini unuttu. O vakte kadar, böyle küçücük bir insan yavrusuyle hiç yaşamamıştı. Şimdi anlıyordu ki, daha başlangıçtan itibaren onun bir şahsiyeti vardır. İnsanın, taşıdığı yavruya, bir şekil verirken, ona aynı zamanda başlıbaşma bir de varlık verebilmesi olayını derin derin düşünmekten kendini alamıyordu. Oğlunda ne Mark'a, ne de kendine ait en ufak bir benzeyiş bulamıyordu.

Çocuk, bilinmedik geçmişe dönmüş, nice zaman evvel ölüp göçenlerden, sıkı, toplu bir beden yapısını, kısa parmaklı, dört köşe biçimli elleri, yuvarlacık bir başı, gayet parlak fındık rengi gözleri ve öyle gülücüklü vakur bir ağzı almıştı ki, Suzan bir bebek yüzünde bu kadar akıllı uslu bir mâna oluşuna gülerdi. Bir gün, kucağında John'la otururken, çatı arasındaki

çamurdan çocuğu hatırladı, karşı konulmaz bir his, gidip bu heykeli bir daha görmesi için onu zorlamaya başladı. Başka bir şeye bakmayacak, çabucak geri dönecekti. Böylece yukarı çıktı, onu seyre daldı. Çamur kururken biraz çatlamış, minimini yüzün üzerinde ince ince kırışıklar belirerek ona garip, vakitsiz bir yaşlılık vermişti. Ama başı, gene o eski soruşuyle "Neden doğdum ben?" der gibi yukarı dikilmişti. Suzan heykeli çabucak örttü, aşağı indi.

John büyüdükçe kendisinden çok Mark'a sokulmaya başladı. Annesi bütün gün ona baktığı, üzerine titrediği halde, hiç bir zaman Mark'm kucağına atılışı gibi ona kollarını açmıyor, annesine atılmıyordu. Mark da çocuğa deli gibi düşkündü. Artık eve gelince, eskisi gibi Suzan'ı bulmaya koşmuyordu. Dosdoğru oğlunun odasına çıkıyor, hattâ karısı bazı zamanlar, onun eve dönmüş olduğunu yukarıdan gelen gülüşme seslerinden anlıyordu. Onların ikisinin arasında sıcak, candan bir şey vardı, çoğu zaman da, baba ile oğulun kahkahalarını duyunca yanlarına gitmez, mutfakta işine devam ederdi. Böyle zamanlarda, şöyle bir durur, pencereden bakardı, etrafını saran mutfak duvarları sanki yıkılır gibi olur, tek başına şu ileriki ormana dalmış, ağır ağır, yapayalnız, dolaşıyormuş gib bir hisse kapılırdı. John doğalı daha az yalnızlık duyacağına büsbütün yalnız kalmıştı. Sanki bir şeyi bitirmiş de, yenisine başlamamış gibiydi.

Günler, ellerinin gördüğü hep aynı, değişmek bilmeyen işler içinde geçip gidiyor, beyni, kafası da bekliyordu.

Bir gece sofra başında Mark'a:

- Bu aralık arkadaşlarımı, ahbaplarımı pek ihmal ettim. Sanki her şeyin biraz dışında kalmış gibiyim. Bir toplantı yapacağım... dedi.

Kocası bu haberi:

- Aman ne iyi! Sahi, hanidir kimselerin yüzünü görmedik. Ama böyle bir işe kalkışacak halin var mı? diye karşıladı.

Suzan:

- Her zamandan fazla, dedi.
îçi "bir şeyler yapmak enerjisi" ile o kadar doluydu ki,

John'un doğumuyle bile harcanıp aşmamayan bu kuvvet, ona âdeta huzursuzluk veriyordu. Annesi dertli dertli: "Kendini fazla yorma Suzan. Artık bir yardımcı alsan fena olmayacak.." derdi.
Suzan da içinde bir sıkkınlıkla:
- Yok canım. John öyle uslu bir çocuk ki, fazla bir işi bile olmuyor. Diye karşılık verirdi.
Bir gün de babası çıkageldi. Bastonunun antrede tak tak yere vurduğunu işitti, bir acele karşılamaya koştu. İşte kasketini bir kulağına indirmiş, oracıkta, ayakta duruyordu.

- Bir şiir sattım, dedi. Yirmi dolar aldım. Annen senin fazla didinip yorulduğunu söylüyor... Bir yandan da elini cebine sokmuş, beceriksizleşen, acemileşen hareketlerle parayı çıkarmaya, uzatmaya yelteniyordu.

Suzan:

- İlâhi babacığım, diye bağırdı. Fazla çalışmaktan yorgun düşmüş bir halim var mı benim? Yaptığım işler bana az bile geliyor. Baksana kızma!

Baktı, gülmeye başladı.

-Doğrusu fazla çalışmaktan Hürriyet heykeli ne kadar yorgun düşerse, sen de aşağı yukarı o kadar yorgun görünüyorsun! İyi ama neye gelip bana bîr şeyler çalmıyorsun?
— John var, baba.
— Onu da getir. Elbette ya! Çocuğa iyi gelir, yarar... Ona müzik dinletmeye bak, müzik! Kızı bir an durdu:
— Sahi! Çok doğru! dedi.
Gitti, çocuğu aldı, getirdi. Babası da torununa, üst kattaki kendi odasında, sedirin üzerine, yastıklardan bir yuva yapı-verdi:

- İşte oldu... Artık onu unutabilirsin. Çal bakalım, dedi.

Ama müzik, ruhundaki huzursuzluk yaratıcı yalnızlık hissini sadece arttırmakla kaldı. "Belki de birkaç ahbap yüzü görmeye ihtiyacım var. Bir davet yapmalıyım," diye düşündü.

BU MAĞRUR KALP
Piyanoyu kapattığı zaman, babası birdenbire, damdan dü-şercesine sordu:
— iyi misin sen? Yani mesut musun? Her şey yolunda mı? Gülümseyerek:
— Evet, dedi. Elbette babacığım. Her şeyim var... Mark'm işleri iyi gidiyor. Grainger'in evini, geçen gün, bir heykeltraşa sattı. Ne tuhaf değil mi?
Babası:
— Her şeyi olmak, daima kâfi gelmez, dedi. Annesi merdivenden: -! Suzan, Suzan! Aşağı geliyor musun? diye seslendi. O da:
— Evet, evet! diye bağırarak uyuyakalmış olan John'u kucağına aldı. Aşağıda, yatak odasında, annesi oturdu, torununu dizlerine yatırarak salladı. Çocuk kolaylıkla, derin derin uyudu. Annesi:

- Ne gürbüz çocuk, doğrusu bahtın varmış Suzan, diye fısıldadı. Sonra aynı usul usul sesle: "Bu oğlanı doğurduğuna çok seviniyorum. Evli bir çiftin, aradan bir iki sene geçti mi başka bir şeye ihtiyacı oluyor, bilhassa kadının... diye mırıldandı. Ilkönceleri, insan kendini sade birbirine bağlıyor, hayatı yalnız birbirinin zaviyesinden görüyor, ama ev kurulup her şey yoluna

girince, erkek sabah akşam gidip gelmeye başlayınca, insan başka bir şeyin ihtiyacını duyuyor.

Bir an, ters bir şey söylemiş gibi duraladı, sonra yine devam etti... "Tabiî eğer Mark'la sen de herkes gibi iseniz... " dedi.
Suzan:
— Bilmiyorum, dedi. Sonra da: Çok mutluyuz, diye ilâve etti. Annesi:
— Tabiî olacaksınız, dedi. Mark'm annesiyle babası, biliyorum, pek incelmemi ş, alelade insanlar ama ne kadar da güvenilir, sağlam karakterleri var. Bence en iyi koca, bu çeşit adamlardan çıkıyor. Bilir misin hep ne düşünürüm: Eğer bü-

yük baban musikişinas olmasaydı, baban daha bahtiyar olurdu. Babanın ömrü daima bir huzursuzluk, kararsızlık içinde geçti. Bu da benim için kolay bir iş olmadı. Suzan:

- Büyük babam nasıl bir adamdı? diye sordu. Çocukluk hâtıraları arasında, öfkeli bir ses, bembeyaz saçlı koca bir kafa, birdenbire ok gibi fırlayan, daima hareketli iki el görüyordu.

Annesi:
- Aşağı yukarı ben de unuttum. Öleli yıllar oldu. Kaym-babamı hiç kanım çekmemişti, o da beni sevmezdi. Ne söyler, ne söylemek ister, bir türlü anlamadım. Öyle lastikli bir ko-nuşuşu vardı ki, ne demek istediğini insan dünyada anlamazdı. Ben apaçık, dobra dobra şeyleri severim.

Büyük annesinin kucağında yatan John, gözlerini açtı, ikisine de tatlı tatlı gülümsedi. Konuştukları şeyi unutarak, bu ân için uyuşma, anlaşma zeminini çocuğun varlığında bularak, onlar da John'la güldüler. Sonra da büyük anne içini çekti:

- Öyle çabuk büyüyüveriyorlar ki... Haberin var mı Suzan, Mary başka bir koleje gideceğim diye tutturdu; hem de burada babası öğretmen olduğu için parasız okuyacağını bildiği halde... Yola ize gelmesi öyle zor bir kız ki... Sen hiç öyle değildin...
Suzan:
— Ne istediğini bilmiyor. îşin en zor tarafı da bu... Bırak gitsin bari anne, dedi. Annesi düşüne düşüne:
— Evet ama bakalım böyle bir masraf altına girebilecek miyiz? Hem gitmek istemesinin sebebi de öyle mânâsız ki... " cevabını verdi.

-! Neymiş?..
— Senin gittiğin bir mektebe gitmek istemezmiş... Senin başarma erişeceğim, senin gibi sınıf birincisi, bilmem ne başkanı olacağım mecburiyetini duya duya rahat çalışamazmış...
— Mecbur değil ya... BU MAĞRUR KALP

- Tabiî, ben de öyle söyledim. Ama söz dinliyor mu? "Hiç kimsenin tanımadığı bir yere gideceğim" diyor.
- Öyleyse dediğini yapın, daha iyi.
Suzan oğlunu kucağına aldı: "Eve gideyim; Mark bekli-yordur." dedi.
Annesi:
— Demek, bırakalım gitsin diyorsun, öyle mi?., diyerek arkasından kapıya kadar yürüdü. Suzan:
— Bence öyle... diye cevap verdi.
İçindeki o eski, derin, mânâsız sızı -ortada bir sebep olmadığı halde- biraz daha derinleşti. Mânâsız, delice sızı... Çünkü elbette ki, ablasından kurtulmak istiyor diye Mary'ye gücenip darılmak, manasızlık, delilik olurdu. Ertesi günü, bütün eski arkadaşlarını, birer birer, telefonla, davet etti:

"- Asırlardır sizi görmemiş gibiyim... Öyle özledim ki... Burnumda tütüyorsunuz... Hem John da artık koca oğlan oldu!" dedi durdu.

Bütün bir gün, evinin içi telâşla, işle doldu. John'la acele acele uğraştı, şarkılar söyleyerek mutfakta dört döndü.

öğle yemeğinde Mark'a, neşeli neşeli:

- Yapılacak işler çoğaldı mı, ne keyifli oluyor. İyice anlıyorum ki bana iş az geliyor!... dedi.

Ama böyle bir gününde bile gene kocasına, en sevdiği yemekleri hazırlamaya vakit ayırmıştı; o da bunları keyifli keyifli yedi.

- Doğrusu bugün, dünden kalma şeyleri yeriz sanıyordum... dedi.

Karısı:

- Daha neler... Zaten anca yarım saat sürdü... Hepsi de benim için bir eğlence oluyor... diye cevap verdi.

Vazolara çiçek yerleştirmek zevkini öğleden sonraya bırakmıştı, bu işe bütün ruhuyle kendini vererek her birini kusursuz bir tabloya çevirdi. Bunun üstüne giyindi, en sonra da

John'a mavi ketenden, pantolon kısmı büzme büzme minicik bir elbise giydirdi. Saat üçte, oğlunu bir koluyle kucaklayarak ahbaplarına kapıyı açtı, hepsi geldiler, sessiz evin içi konuşmalar, gülüşmeler, vakit vakit yükselen sevinç, şaşırma çığlık-larıyle doldu. Bu tek günün asıl gayesine ulaşılmış, evi, arka-daşlarıyle dolup taşmıştı sanki.
Mark bir sandviç alıp, ağzındaki lokmayı çiğneyerek:
- iyi vakit geçirdin mi? diye sordu.
Herkes gitmiş, ev gene eski sessizliğini almıştı. Suzan tabaklarla uğraşarak:
- John çok uslu durdu... dedi.
Evin içi, misafirlerin sesleriyle o kadar gürültülü bir hal almıştı ki, şimdi bu sessizlik, insana ölü bir şey hissini veriyordu.

Mark bir tabak bezi aldı, karısının çabuk çabuk, becerikli becerikli yıkadığı tabakları kurulamaya başladı.

Suzan bir an durdu, elleri sabunlu suyun içinde, kocasına döndü. Yavaşçacık bir sesle:
— içime tuhafbir his geldi Mark... Galiba hiç biri de beni pek sevmiyor... dedi. Kocası:
— Daha neler, şeker karıcığım!., diyerek onu kollarının içine almak isteğiyle sokuldu. Ama Suzan başını salladı:
— Yapma Mark... Ellerim sabun içinde. Hem sebebini de bir türlü anlayamıyorum... dedi. Mark tekrar tabakları silmeye koyuldu.
— Bir şey mi söylediler?
— Hayır... Hayır... Her şeye bayıldılar... Sandviçleri, pastayı, hepsini beğendiler... Fevkalâde bir briç partisi yaptık... -Bir an düşünceye dalarak durdu- Ama her dakika nasıl bir his altındaydım biliyor musun? John da olduğu halde, yalnız başıma evimi böyle çekip çevirebiliyorum diye, için için bana kızıyorlar gibime geldi.

Mark, dikçe çıkan bir sesle:

- Çıkar aklından şunları. Kendilerini kabahatli bulurlar

da ondan. Kadınların çoğu, yapılacak bir parça işleri olur olmaz, "Aman imdat" diye bar bar bağıran tembel alayıdır... dedi.

- Lucile tuhaf bir şey de söyledi. "Çocuklar, çalışma şartlarımızı daha zorlaştırdığı için şu Suzan'a boykot yapmalıyız. Bu kız bizden ayrı çıktı." dedi. Tabiî bunu söylerken şaka yapıyormuş gibi gülüyordu. Hepsi de güldüler.

Mark:

- Dedim ya, unut şunları... diye tekrarladı. Hem bir şey söyliyeyim mi Suzan, belki de bütün ömrümüzü burada geçirmeyiz. Bazan ne düşünüyorum biliyor musun, herkesin, bütün
olanı biteni bildiği şu doğup büyüdüğümüz çevreden uzaklaşmak, belki de, çok daha hayırlıdır... diyorum.

Ama karısı gene sözüne devam ediyordu:

- Lucile'e dedim ki: "Senin iki çocuğun var. Benim de başımda iki çocuk olunca elbette, yardıma muhtaç kalırım." Hoş bunu lâf olsun diye söyledim Mark, hiç de kimseye ihtiyacım olmayacak. Ben boş oturmayı sevmiyorum ki... Hep durmadan bir şeylerle uğraşmak istiyorum.,. Bütün bu işler az geliyor bana.

Mark:

- Unut şunları, unut. Senden daha mükemmel bir insan tasavvur edemiyorum, dedi. Karısına yaklaştı, onu kollarının arasına aldı ve Suzan iyi hislerle dolup taşan bu kuvvetli vücudun kendine sokuluşunu, değişini, sıkı sıkı değişini duydu; içini bir minnet kapladı.

Ne olursa olsun Mark'la John'u vardı ya! Lucile gibilerinden, lüzumsuz yere bir sürü şeyler
bekliyordu. Elinde olanla, Mark'la, John'la yetinmesi, onların varlığıyle sevinmesi gerekti.

Şu ân içinde ruhundaki yalnızlık hissi bir parça azalmış gibiydi. Belki de duvarları dört bir yanma sıkı sıkı kapatır, kendini onlarla kuşatmasını bilir, evini de ancak içindekilere yetecek kadar büyük tutarsa, yalnızlık duymayacaktı, insanlara yalnızlık duygusunu veren, içleri garipseten, hep şu hayal kurma derdiydi.

Derken, günün birinde, kapı çalındı, açmaya gittiğinde de, karşısında süvari pantolonu, mavi gömlekle, epey uzamış, genişlemiş olan Michael'i buldu. Çocuk cana yakın bir sesle:
— Merhaba! dedi. Gülümsedi. Suzan da:
— Vay siz misiniz Michael! diye bağırdı.
— Şu yaptığınız büstümü gördüm de size şöyle bir uğra-yıvereyim dedim. Heykeli eskisinden çok beğendim. Daha neler yaptınız bakalım?..
— Hiç bir şey; dedi. Yalnız eğer bir bebek yapmayı iş sayarsanız, onu yaptım, dedi. Michael yürümüş, önünden geçmiş, doğru yukarıya, çatı arasına çıkıyordu.

— Bir kere gördüğüm şu bitmemiş çocuk heykelini mi söylüyorsunuz? Onu hiç unutamadım. Suzan:
— Hayır, sahici bir çocuk demek istiyorum, cevabını verdi. Michael hiç de aldırış etmeden:
— Ha, şu mesele! dedi. Çatı odasının kapısına gelmiş, açmaya çabalıyordu. Sinirli bir sesle: | "- Kilitli bu!" diye bağırdı. Suzan:
— Ben kilitli tutuyorum, dedi.
— Açsanıza...
Suzan da açtı, beraberce içeri girdiler. Michael, tıpkı bıraktığı gibi, eski yerlerinde asılı duran resimlerine baktı:

- Şu eski şeylere, bakın hele... Bir çocuk için hiç de fena sayılmaz, değil mi? Biliyor musunuz ki, burada, yanınızda çalışmak, bana ressam olmak istediğimi gösterdi.
Suzan ateşli ateşli sordu:
— Devam ettiniz mi bari?.. Michael başını salladı:
— O vakitten beri ders alıyorum... Koleje gitmeyeceğim... Resimden gayrı bir şey
yapmak, bana boşuna vakit kaybetmek gibi geliyor. Paris'e gidiyorum. Ama Fransız usulü resim yapmayacağım. Sadece fırça kullanmasını öğreneceğim. Sonra

da resim yapmaya, buraya geleceğim... Her gün, resmi yapılacak neler görüyorum, neler! Biliyor musunuz ki, Amerika'nın resmini hemen hemen kimse yapmadı. Şu orman, hiç de fena olmamış, değil mi hele?.. Sizin de resminizi yapabilirim.

Michael bunları söylerken o kadar pervasız, o kadar kendinden emin, o kadar yenilmez bir kudretle dopdolu görünüyordu ki, Suzan âdeta küçülüyormuş, geri plânda kalıyormuş gibi oldu. Çocuk tekrar ısrarla sordu:
- • Söyleyin bakalım, ne yaptınız? Suzan neşeli neşeli, âdeta kafa tutarcasına:
— Söyledim ya, hiç bir şey yapmadım, dedi.
— Tek bir şey bile yapmadınız mı?
— Tek bir şey bile yapmadım.

Artık John'dan bahsetmiyordu, çünkü onu düşünmüyordu. Kendi de, sanki büsbütün aylak aylak oturmuş gibi bir hisse kapılmıştı.
Michael, mavi gözlerinde, onu suçlu tutan bir bakışla, uzun uzun yüzüne baktı.
En sonunda da: "Bari utanın!" dedi. Yürüdü, çocuk heykeline, Mark'm başına baktı:
— Eskisi gibi duruyorlar... Bitmemiş bir halde... diye mırıldandı. Suzan:
— Bitmemiş bir halde... diye tekrarladı.
— Siz de... diyerek Suzan'a döndü. Siz de hiç bir şey yapmamakla bahtiyarsınız, memnunsunuz, öyle mi?

îçini bağrını delip geçen gözleri yüzüne dikilmiş, uzun, gencecik işaret parmağı hançer gibi üzerine uzanmıştı ve Suzan ona yalan söylemedi.

Ne kadar da hafif çıkan bir sesle:

- Pek de değil, dedi. Sonra da sanki karşısındaki yaşlı başlı bir erkekmiş gibi süklüm püklüm bir halle: "Hayatımın şartları.. " diye söze başladı.

Ama o dinlemiyordu. "Hayatının şartları" ne olursa olsun, umurunda bile değildi. Sanki karşısındaki kadın söz söylemi-yormuş gibi kendi konuşmaya başladı:

F. 7
— Bir adam var... David Barnes, heykeltraş David Barnes... Buraya yakın bir ev aldı... Grainger'in eski evini... Dün akşam bu adam bize yemeğe gelmişti. Yaptığınız büstü gördü. Görür görmez de: "Kim yaptı bunu?" diye bağırdı. Annem meseleyi anlatınca "söyleyin ona, gelip beni görsün." dedi.
— Sahi mi Michael, sahi mi?
— Evet. Biraz da bunun için bugün size geldim. Gidecek misiniz?..
— Bilmem ki...
Michael'in bir zamanlar yapmış olduğu resme, göğe yaslanan kopkoyu ormana, tehlikeye gözünü yummuş, kendini deli gibi bu karanlığın koynuna atan küçük atlı siluete bakıyordu.
— Yok öyle şey, gideceksiniz.
— Acaba?.. Söz vermiyorum.

— Yarın gideceksiniz.
— Bilmiyorum.
— Gitmezseniz pişman olacaksınız, hem de ömrünüzün sonuna kadar.
Suzan, böyle bir sözü tanımamak, inkâr yoluna sapmak için döndü ama, ağzını açıp bir şey diyemedi. Gözlerine yaşlar doluyor, içi anlayamadığı bir hisle ürperiyordu.

Michael tatlı bir sesle:

- Allaha ısmarladık, dedi. Bu gece David Barnes'e telefon edip yarın saat üçte orada olacağınızı haber vereceğim. David Barnes'i biliyorsunuz, değil mi? Hani geçen sene Chicago mükâfatını kazanan o muazzam heykeli yapmış, adını da "Evvel zaman devi" koymuştu.

Bunun üstüne Michael gitmiş, Suzan da çatı odasında yalnız başına kalmıştı. Şimdiye kadar bildiği hislerin, arzuların hiç birine benzemeyen uçsuz bucaksız, derin bir özlem içinde, âdeta kendini kaybetmiş gibiydi.

"John'u bırakamam, yanımda da götüremem" diye düşündü. Ama bir yandan da için için çabucak şöyle tasarlıyordu: "Bir müddet çocukla otursam diye annemi çağırabilirim. Sonra da mecbur olursam, devamlı birini tutmanın çaresine bakarım... "

Aşağı indi. John'un banyosunu yaptı, karnını doyurdu, özene bezene akşam yemeğini hazırladı. Mark gelince de, artık muhakkak yapacağım bildiği şeye dair, ona tek bir kelime bile söylemedi.

Oturma odasının kapısında, etrafına bakınarak çabuk çabuk eldivenlerini geçirdi. Her şey yerli yerinde, derli topluydu. John, yukarıda uyuyordu. Annesi büyük koltuğa oturmuş, iskarpinlerini çıkarıp ayaklarını bir tabureye uzatmış, elinde resimli bir dergi, dalgın dalgm sayfalarını karıştırıyordu. Suzan:

- Ben dönmeden uyanacak olursa, biraz portakal suyu ile kızarmış ekmek verebilirsin. Zaten çabucak döneceğim, dedi.
Annesi, imrendirici bir salata resmine bakarak:

— Akşam yemeğiniz için bir şey yapacak mıyım? ,diye sordu.
— Hepsi hazır, sade ateşe konuverecek. O vakte kadar da çoktan dönmüş olurum. Annesi:
— Pekâlâ, dedi. Bir hikâyeye rastlayana kadar sayfaları çevirdi, okumaya başlar başlamaz da yüzü gözü donuklaşıp mânasızlaşıverdi.

Suzan arkasından kapıyı çekti, dışarı çıktı. Işıl ışıl bir ilkbahar gününün öğleden sonrasıydı. Biletçiden, kendisini Grainger'in köşküne, kabil olduğu kadar yakm bir yerde indirmesini isteyecekti. Sonra düşük dallı çamların altından geçen bahçe yolundan aşağı doğru giderek... Sonra da, sonra da... Ne olacak, ne yapacaktı, bunu bir türlü tasavvur edemiyordu. Yalnız bildiği bir tek şey vardı: Büyük bir sanatçının eserini yarattığı eve gidecek; yapmış olduğu heykeller hakkında söyleyeceklerini duyacak, tek başına cevap bulamadığı, şimdiye kadar da rastladığı veya tanıdığı insanlar içinde kimsenin cevap vermemiş olduğu bir sürü şeyleri ona soracaktı. Bütün ömrünce sanki karanlık bir ormanda, neye, nereye gittiğini bilmeden yapayalnız dolaşan biri gibiydi, işte şimdi aydınlığa

.LUU

D U IVXAVJTll, U IX

çıkıyordu, aydınlığa! Yaratmak aşkıyle baktığı bir şeyi, nasıl yapacağını, nasıl canlandıracağını öğrenecekti.

Ama, Grainger köşkünün bahçe kapısı önünde inip yere basınca, yepyeni, bambaşka bir yola girdiğini hissederek, içini bir korkudur aldı. Ne biçim bir şeye başlıyordu, bunun sonu ne olacaktı?

Eğer otobüs, bir toz bulutu içinde, foslayarak, homurdanarak kalkıp gitmemiş olsa, hemen dönecek, içine atlayacaktı. Eğer bütün gece, hâlâ kaçınmaya, önüne "yasak" lar çekmeye çabalayarak, bir yandan da duyduğu dayanılmaz isteğe baktıkça, nasılsa bu dakikaya ulaşacağını bile bile, hep bu dakikayı düşünerek, bu dakikanın hülyasını kurarak, saatlerce uyanık yatmamış olsaydı, evet belki dönecek, buralardan uzaklaşacaktı.

îçini bürüyen bu hülyaların, gerçekliğe varan kudretine dayanamayarak ışığı yaktığı zaman, Mark da yarı uyanarak:

- Ne oluyor? diye sormuştu. Odasını, yatağını, konsolunu görmeye, onların arasında olduğunu bilmeye ihtiyacı vardı.

- Bir şey yok, dedi. Işığı söndürdü.

İşte şimdi de bir gece evel rüyasını kurduğu gibi yer yer aşınıp yıkılmış, kırmızı tuğladan iki sütunun arasındaki bahçe kapısından içeri girdi, sömürge binaları biçimindeki eski evin direkli cephesine kadar kıvrıla kıvrıla giden geniş, kumlu yoldan yukarı doğru yürüdü.

Merdiven basamaklarını çıktı, kapıyı çaldı. Harap olup gidişi önlemek, durdurmak için daha hiç bir şey yapılmamıştı. Basamaklar gevşemişti. Tahtalar ayaklarının altında esniyor, gıcırdıyordu. Ama rüyası kapıda duruyordu. Ötesinde, bu kapının arkasında olan şeye ait bir fikri yoktu. Belki göreceği insan, uzun boylu, iri yarı, geniş omuzlu, eserlerine benzeyen biriydi. Devler yaratan, bir devdi. Ama kapı birdenbire, bir hızla açıldı, sık, kara sakallı, ufak tefek bir adam çıkagörün-dü. Kendinden çok daha kısa boylu, göbeklice, sırtı kambur-

laşmış bir adam. Aynı saniye içinde, tıpkı bir maden işçisinin eline benzeyen kuvvetli, küt biçimli, pis tırnaklı, ellerini de gördü. Adam:

— Ne istiyorsunuz? diye sordu.

— Suzan Gaylord'um ben, Michael gönderdi.

Adam, çalı gibi dikilmiş kara kaşların, sert kara saçların altından dik dik baktı. Bir goril maymunu kadar kıllıydı.

- Ha, demek o kız sizsiniz, dedi. Gelin içeri. Güzel bir baştı, dökümü berbat yapmışlar. Kendiniz bundan iyi yapabilirdiniz...

Suzan utana utana:

- Çok bir şey bilmiyorum ki, o yerin ismini de, ilânını gördüğüm heykeltraşhğa ait dergide buldum, dedi.

Adam cevap vermedi. Suzan da onun arkasından yürüyerek, bir zamanlar Grainger'lerin büyük davetlerine, ziyafetlerine salonluk etmiş olan koskocaman bir odaya girdi. Burası sandıklar, tahta kasalar, yarı açılmış heykellerle doluydu.

- Oturun, dedi.

Suzan da, hiç bir şeyi görmeye kudret bulamadan bir sandığın üzerine oturdu. Birdenbire damdan düşercesine:

— Ne istiyorsunuz bakalım? diye sordu: Suzan:

— Bilmiyorum. Zaten bir şey istediğime de pek emin değilim, dedi. Adam, kalın parmaklarından biriyle, geniş, yassı burnunu kaşıdı. Sıkkın, sinirli bir sesle:

— Öyleyse, ne istediğinizi bilene kadar, burada durun da etrafınıza bakının. Ben biraz sonra geleceğim. Şayet burada olmazsanız, benden bir şey istemediğinizi anlarım, dedi.

Üzerine çıkıp oturmuş olduğu sandıktan yuvarlanır gibi indi, gemici kadar hantal, acemi bir yürüyüşle odadan çıktı gitti. Suzan da böylece yalnız kaldı. Ama bir müddet sonra yalnız

olmadığını sezdi. İlk içeri girdiğinde bir varlık göster-

memiş olan mermerden, tunçtan heykeller, her biri de kendine has bir mâna ile şimdi

canlanmaya, hayat bulmaya başlamışlardı. Gözlerini birinden ötekine çevirdikçe sesler, ard arda sesler konuşmaya başladı.

Rakseden iki insan, bir kadınla bir erkek, sarılıp sarmalandıkları, tahta, talaş, çuval ambalajlarından kalkınmış çıkıyorlardı işte. Kim bilir hangi vahşi adanın ince uzun vücutlu, ablak yüzlü, iri çekik gözlü yaratıklarıydı bunlar... Kadın yere çömelmiş, başını geri atmıştı, erkek de üzerinden atlamak için hız alıyordu sanki. Onlar kendisiyle değil, sade birbirleriyle konuşuyorlardı ama, Suzan bu dili anlamadan, fışıldaş-tıkları kelimeleri duyabiliyordu. Bir zaman önlerinde durdu, koyu renk yumuşak derilerinin altında, düzgün, kıvrak, kuvvetli kaslarının kımıldamakta, daha doğrusu kımıldamak üzere olduklarını görerek onları seyretti.

"O adam" bunları tıpkı böylece, bir tapmakta, ya da kızgın bir denizin kıyısında görmüş olacaktı.

Suzan, başka bir heykele, tevekkül dolu bir bekleyiş mânası içinde ellerini kavuşturup bağlamış, başını eğmiş, sessiz sedasız "bekleyen bir kadına" doğru gitti. Sesi çıkmıyordu ama, ince kaşların altındaki gözler endişeliydi, bekleyişliydi. Sıcacık mermer vücuduyle sanki tepeden tırnağa kadar bir acı soruştu: "Kimseler görmedi mi onu? Bana geldiğini kimseler görmedi mi onun?" diyen bir soruştu.

Arka tarafında boylu boyunca uzanmış bir şekil vardı. Suzan bakınca, bunun Michael olduğunu tamdı; güzel vücudu çırçıplaktı, avuçları sımsıkı kenetlenip kapanmıştı.

Dört bir yanında daha kapakları açılmamış, ya da yan açılmış bir sürü sandıklar vardı. Bunlardan fırlayıp çıkmaya hazırlanan "varlıkları" hissedebiliyordu. Onları görebilmek için hepsini çeke çeke yerlerinden kaldırmak, özgürlüğe kavuşturmak isteğiyle içi gidiyor, kendini zor tutuyordu.

Bir masanın üzerine bir yığın balçık atılıp bırakılmıştı; Suzan yerinde duramaz bir halde buna doğru gitti, bir parça kopardı, bunun elleri arasında bir biçime kavuşması için sonsuz, doymaz bir istek duyarak avucunun içinde yuvarladı. îki

elinin arasında çamur parçasını ezdi, sonra parmaklarını açtı. îşte parmak izleri basılmış bir halde avucunda yatıyordu bu şey... Hemen çabucak buna bir şekil vermeye başladı.

- Ne yapıyorsunuz?

"Adamın" sesi öyle keskin bir tarzda çıkmıştı ki, Suzan boş bulunup bir sıçradı, sakallı yüz sokulmuş, yanıbaşmda duruyordu.
Suzan:
- Bilmem... dedi; çamur külçesini uzattı.
Adam aldı, uzun uzun baktı. Bu, kabataslak yapılıvermiş kendi suratıydı ve o bunu tanıdı.
— Size ne gibi bir yardımda bulunabilirim? diye sordu. Suzan:
— Bilmeye mecbur olduğum şeyleri öğretin bana... diye yalvardı.
Adam, çamur kümesini bir kenara koydu, kendinden ne kadar daha büyük duran heykellerinin arasında dolaşmaya başladı.

Suzan, onun dişlerinin arasından "Bir kadın!" diye ho-murdandığmı duydu. "Tövbe yarabbi, tövbeler olsun, böyle bir şeyi tutar da kadına verirsin!"

Durdu; döndü; öfkeli öfkeli Suzan'ı yukarıdan aşağı süzdü.

- Neyse, bereket güçlü kuvvetli bir haliniz var. Erkek kadar kuvvetli görünüyorsunuz... dedi.

Suzan:
— Öyleyim de... diye cevap verdi.
— Böyle olmanız lâzım... Hattâ daha bile kuvvetli olmak lâzım... dedi. Cebinden yağlı, kirli, kahverengi abadan bir kasket çıkardı: "Haydi gelin bakalım!" diye bağırdı.
— Nereye gidiyoruz ki?..
— Eserlerinizi nerede tutuyorsanız oraya. O kötünün kötüsü dökülmüş büstten daha fazla bir şey görmeliyim. Size işi tâ başından, ilk noktasından öğretmek lâzım. Bana bakın, kalıba dökmeyi de, her şeyi de kendi başınıza yapmayı öğreneceksiniz. Öyle bir zamandayız ki, hepsi de bunu küçümsüyor, bu işi bir türlü kendilerine lâyık göremiyorlar. Sözüm ona

modellerini yapıveriyor, bir avuç çamuru şöyle bir okşayıp, sıvazlayıp, işi elâlem bitirsin diye haydi, yollayıveriyorlar. Ben gelemem buna. Eserim tâ başından sonuna kadar benimdir. Bunun için de öyle çıkıyor işte. Suzan:
— Size gösterilecek bir şey yapmış değilim... dedi. Öfkeyle başından kasketini çekip tekrar cebine sokarak:
— Ne olursa olsun, mutlaka bir şey yapmış olacaksınız!..
diye kükredi. Suzan, ezile, küçüle:
- Hayır, yapmadım... dedi. Süpürdüğü, onca odayı, pişirdiği kap kap yemekleri, düzelttiği yatakları unuttu. Mark'ı, John'u unuttu, en sonunda da: "İki ufak şey yaptım, bir başla bir çocuk, ikisi de bitmedi, öyle duruyor." dedi.

Adam yeniden kasketini çıkardı, öfkeyle kafasına geçirdi:

- Bunca zaman boşa gitti ha!., diye homurdandı; kuvvetli, azametli adımlarla odadan çıktı, Suzan da arkasından

yürüdü.

Dış merdivenin önünde küçük, çok kirli bir otomobil duruyordu. Adam yükseğe tırmanışı andıran yuvar yuvar bir çıkışla buna bindi, Suzan geçip yanma oturana kadar bir saniye bekledi, sonra da korkunç bir makine gürültüsüyle bahçe yolundan aşağı indiler, sokağa çıkıp genç kadının evine doğru yollandılar:

Vakit kaçı bulmuştu, Suzan bilmiyordu, hem aldırış da etmiyordu. Sokak kapısını açtığı zaman, annesinin oturma odasında, dergisi yere kaymış, uyumakta olduğunu gördü. Öne düşüp yolu gösterdi, merdivene doğruldu. Çocuğun odasından, kaldırılmak için bağıran John'un yaygarası geliyordu ama, o, çatı katma çıktı. Ağır ayak sesleri de onu takip ediyordu. Suzan, boş odanın kapısını açarken "adam" biraz soluyordu. Bu yerin boşluğuna doğru açılan bir kol işaretiyle:

- Görüyorsunuz ya, bir şey yapmadım işte... diye tekrarladı.

Ama o, buna cevap vermedi. Hayattaki en ilk vaziyetiyle bükülen, artık üzerini tozlar örtmüş olan çocuğa doğru yürüdü.

Gözlerini dikip uzun bir zaman buna baktı, bir şey söylemedi. Sonra da Mark'm basma gitti, üstünü kaplayan ince örtüyü kaldırdı.
Bir an durduktan sonra:
— AahL dedi. Bunu yakalayamamışsınız! Suzan:
— Öyle... diye cevap verdi.
— Bunu hayattan, canlı bir modelden almaya çalışmışsınız.
— Evet.
— Belki de yapılmaya, canlandırılmaya değecek bir şey yokmuş. Bizim mesleğin tuhaf tarafı da budur zaten... Ortada yapılacak, devamlı bir şey olmadıkça hiç bir şey meydana getiremezsiniz.

"Kocam o" demek kudretini bulamadığı için cevap da veremiyordu. Ama bu "şeyin" kim olduğuna, şu an için, aldırış ettiği yoktu.

Bir müddet sonra "Büyük adam" birdenbire donuverdi, Suzan'm yüzüne dik dik bakarak: "Dinleyin beni... dedi. Yaz sonunda Paris'e gidiyorum. Benimle beraber gelmenin çaresine bakarsanız, iyi etmiş olursunuz. O vakte kadar da, haftada iki defa bana gelirsiniz. Yarm başlayın."

Suzan'm hâlâ sesi çıkmıyordu. Karşısındaki insan ona en olmayacak şeyi emrediyordu, ama bir yandan da, bu "emri" yerine getirmeye mecbur olduğunu biliyordu.
— Aşağı gelmeyin... dedi, kapıya doğru ne de ağır basan adımlarla yürüdü. Orada durup döndü, tekrar boş odanın dört bir yanma baktı:
— Kendi kendinizden utanın... dedi. Sesi buz gibiydi, kızıl kahverengi gözleri ateş saçıyordu. Bunun üstüne çıktı, gitti.

Suzan, artık ağlama şeklini alan John'un sesini duyabiliyordu. Koşa koşa çocuğun odasına indi, oğlanı beşikten kaldırıp kucağına aldı. Ama çocuk, uğradığı ihmalin hemen tesellisini bulamıyor, bar bar bağırıyordu: Tam o aralık, Suzan, annesinin telâşlı telâşlı merdivenden çıktığını duydu, kapı açıldı.
Ş aşırarak:

— A, geldin mi sen? Hiç de duymadım,.,, dedi. Su£an çocuğu kucağında hoplatıp susturmaya çalışarak:
— Şimdi geldim. Çok olmadı... dedi. Annesi, kendini biraz da suçlu gibi hissederek:
— Çocuğa bir şey mi oldu?., diye sordu. Galiba azıcık içim geçmiş, sesini duymadım. Suzan: , - Şimdi yüzünü yıkar, aşağı indiririm. Karnı aç... dedi. Annesi esnedi: "Bari, ben de eve gidip babanın yemeğim hazırlayayım." dedi.
— Öyle, teşekkür ederim anne.
— Bir şey yapmadım ki... Hem başkasının evinde şöyle bir oturup dinlenmesi hoş oluyor. Oğlan da çok iyi çocuk. (Torununa şefkat dolu, hafifçe yaşaran gözlerle baktı.) Haydi, Alla-ha ısmarladık kızım.
— Güle güle anne.

Suzan'm ağzı, çengelli iğnelerle doluydu; çocuğun altını değiştirip, temiz pikesini takarken bir eliyle de onu sıkıca tutuyordu. Sonra oğlunu kucağına alıp aşağı indi, portakal suyu ile bir bisküvi verdi; onu oyuncaklarının arasına dört tarafı parmaklıklı oyun kafesinin içine bıraktı, Mark'm yemeğini hazırlamaya koyuldu. Çocuk, annesine vakit vakit kuşkulu gözlerle bakıyor, sonra yine uslu uslu oyuncaklarına dalıyordu.

Bir müddet sonra Mark geldi, karısını öptü, çocuğunu kaptı, oyun olsun diye onu havaya
kaldırıp, atıyormuş gibi yaptı, sonra Suzan'm bir kâse süt içine doğrayıp getirdiği ekmeği kaşık kaşık yedirdi. Hep beraber yukarı çıktılar, yine beraberce, karı koca, çocuğu yıkadılar, pakladılar; Suzan küçüğün tepesindeki saçları parmağının üzerinde döndürerek tünel gibi koca bir lüle yaptı, bunun üstüne, bebeği tertemiz, pembe pembe bir halde yatağına yatırdılar, ışığı söndürdüler.

Karı koca tekrar aşağı indiler. Suzan hazırlamış olduğu yemeği sofraya getirdi, Mark da besbelli bir keyifle, rahatla yerine geçip oturdu. Hemen o dakika, bütün gün neler yaptığını sayıp dökmeye, görüp gezdikleri evler hakkında bir türlü karar veremeyen insanlarla geçirdiği zamanı, ancak bir iki saat uğraştıktan sonra bulup çıkarabildiği bir hesap yanlışını,

patronun iki yıl içinde işlerin üç kat arttığını söyleyerek "Eğer böyle iyi giderse... " demiş olduğunu anlatmaya başladı.

Her şey, tıpkı her akşamki gibiydi. Suzan, oturduğu yerde hem sakin sakin kocasını dinliyor, hem de hep tetikte, onun isteyebileceği şeylere göz kulak oluyordu. Ama Mark birdenbire karısının yüzüne baktı:

- Söylediklerimin tek bir kelimesini bile duymadın. Yemek de yemiyorsun! Sanki burada değilmiş gibisin!... dedi.

Suzan çabucak:

- Yo, yok, buradayım Mark... dedi. "Mark, heykel kalıbı çıkarmasını öğrenmek için birkaç ders alırsam kızar mısın?.. Hani David Barnes var ya, hatırlıyorsun, değil mi, sana bu adamdan bahsetmiştim... "

Mark neşeli neşeli atıldı:

— Ne diye kızayım? Elbette al. Hem eğlenmiş olursun, değil mi? Suzan:

— Ya, öyle... dedi.

Kocası şefkat dolu bir sesle devam etti:

— Çok az sokağa çıkıyorsun. Hoş bu da, kapı kapı başka kadınların evlerini dolaşıp misafirliğe gitmeye benzemez ya. Lucile'le buluşup görüşmeyeli ne kadar oldu?

— Doğrusunu istersen bu ahbapça ziyaretlerin pek heveslisi de değilim.

Kocası cömertçe esas neticeye vardı:

— Öyleyse, hiç durma, istediğini yap... dedi. Suzan:

— Bu derslere para vereceğim... diye duraladı. Mark fazla aldırış etmeden:

— İyi ya... dedi.

John doğalıberi, para lâfını hiç ettikleri yoktu. Mark bir şey sormadan her hafta eline geçen bütün parayı karısına verir, içinden sade beş doları kendine harçlık diye alırdı. Onun bu para ile ne yaptığını öğrenmek istemez, böylelikle de kazancın yetip yetmediğini veya buna karısının ne eklediğini

bilmesine lüzum kalmamış olurdu. İşte şimdi de her vakitkin-den daha fazla konuşuyor, karısı da oturmuş dinliyor, hep dinliyordu. "İşte böyle Suzan, dediğim gibi, patron cenapları..." Sesi durmak bilmiyor, boyuna bir şeyler anlatıyordu; Suzan gözlerini onun yüzüne dikmiş bakıyordu. Galiba

zayıflamıştı biraz; vaktinden evvel de saçları dökülecek, kafası iyiden iyiye açılacaktı...

Suzan düşünüyordu: "Yarın sabah, haftada bir iki saat gelip John'la oturacak birini, - mahalleden kimsenin tanımadığı, gevezelik olsun diye, ağız alışkanlığı ile ona buna bir şeyler söylemeyecek- yabancı birini tutmaya bakacaktı. İşçi bulma kurumuna gidecekti.

Mark yemeğini bitirince, sofrayı toplamaya, bulaşığa yardım etti, bu ara birdenbire, damdan düşer gibi: "Bu akşam, eve geleliberi, daha doğru dürüst beni bir öpmedin bile. İkimiz de oğlanın işlerine daldık..." dedi.

Karısını kollarının arasına aldı. Suzan da kocası bütün vücuduyle ona sokulur, onu sıkarken sessizce durdu. Bu kollardan sıyrılıp kaçınmak, için çekmek, "Yapma, yorgunum Mark" demek istiyordu ama, Mark başını onun boynunun altına sokmuştu. Suzan, bu başın tıpkı bir çocuk başı gibi çaresizlikle, kudretsizlikle eğilişini, yaslanışmı, sokuluşunu gördü, onu sımsıkı tuttu, kendine bastı. Sahiden, sahiden kocasını pek çok seviyordu.

O, soluğu kesile kesile:

- Sue, canım benim, koca güne bir mâna, bir kıymet katan hep sensin!... dedi.

Böylece, kocasına destek olmuş gibi ayakta dururken işittiği bu sözün doğru, sahiden doğru olduğunu bildi. Erkeğinin yaşantısında ne büyük bir yer kapladığını, kocasının onu, yahut da kendinin kocasını ne kadar sevdiğini hiç bir zaman unutmamalıydı.

Solgun benizli, ürkek, çekingen halli bir İngiliz kadını buldu, haftada iki kere gelip John'la kalmak üzere onu tuttu.

İşçi kurumundaki bir oda dolusu, akılları da her halde üstleri başları gibi dağınık, salkım saçak olacak kadına, kıza şöyle bir bakmış, sakız çiğneyenlerin, göze batıcı bir tarzda giyinmişlerin hepsini çabucak geçmiş,

gözleri, incecik, bembeyaz bir yüzdeki utangaç, uçuk mavi bir çift göze rastlayarak durmuştu.

Yazıhanenin başındaki şişman, göbekli kadına:
— Sununla konuşmak istiyorum... dedi. Kadın:
— Jane Watson, buraya gel... diye bağırdı. Jane Watson da ilerleyip ortaya çıktı. Siyah pamukludan bir elbisesi, ellerinde siyah tire eldivenleri, bir de şemsiyesi vardı.

Kadın:
— Madam, haftada iki gün için bir dadı istiyor... dedi. Jane Watson, sevine sevine:
— Öyle mi! Çocukları o kadar severim ki!., dedi. Kadın, Suzan'a:
— Kocası yeni öldü. Şimdiye kadar başka bir kapıda çalışmadı. Söyliyeyim de ona göre karar verin... dedi.

İşte böylece Jane geldi. Haftada iki defa evin içine bir gölge gibi süzülüp giriyor, ötesini berisini mutfaktaki dolaba asıyor, siyah elbisesinin üzerine beyaz bir göğüslük geçiriyordu. Dilsiz denecek kadar sessiz bir kadındı, ama, bir kere bile bir kusur ettiği yoktu.

Evin içinde bir varlık, bir bekçiydi. Suzan, hayatının bambaşka bir kısmına doğru yoldan aşağı koşa koşa, kaçıp giderken, bu aynı hayatın evin içinde kalan öbür kısmını emanet edebileceği bir insandı.

Lucile:

- Nerelerdesin Allah aşkına? Bir dakika girsene Suzan!.. Koca yaz seni bir türlü görmek nasip olmadı! diye seslendi.

Suzan sadece elini salladı, gülümsedi: "Bu yakında geleceğim" va'dini savurdu. Bir gün Lucile'i görmek için duracaktı. Ama şimdi, sanki kalbi kendinden, adımlarından daha ileride, daha önde uça uça, acele ediyordu. Lucile de kapısının

eşiğinde, çardağın altında durmuş, güzel yüzünde biraz da hırçın, şirret bir mâna ile, arkasından bakıyordu.

David Barnes, bazan, bir zamanlar baloların verildiği büyük salonda, atelyede bulunur, bazan da bulunmazdı. Bunun bir farkjı, önemi olmazdı, çünkü Suzan çeşmenin bir projesi üstünde çalışmaya başlamıştı. Barnes buna biraz dudak büktü, yüzünü ekşitti:

"Çeşme ha! Şu bahçe zırıltılarından!" diye homurdandı.

Bozulan Suzan:

- Su ile taştan nasıl bir şey çıkarabileceğimi ötedenberi görmek ister dururdum, ama şayet sizce...

- Mademki istiyorsunuz yapın bakalım. Bu işde bencesi yok. Benim fikrimden size ne?..

Böylece de, aralarında başka bir söz geçmeden Suzan, -bir kayalıktan kuvvetle fışkırarak dökülen suya, içi yana yana, çukurlattığı avuçlarını uzatmış erginlik çağında bir erkek çocuğu şeklindeki- çeşmeye başlamıştı. Yalnız bu genç erkek vücudu onu düşündürüyor, üzüyordu. Bir model ihtiyacını duyuyordu, halbuki ortada böyle bir kimse yoktu. Yalnız Mark'm vücudunu, onun biçimini biliyordu. Aklına, gözlerinin önüne bunu getirerek, atelyenin içindekiler arasından seçmiş olduğu mermeri yontmaya başladı.

Ş imdiye kadar çamurdan gayri bir şeyle hiç çalışmamıştı. Ama yuğurup biçimlemek yerine; oymak, yontmak arzusu, içini sönmez, yatışmaz, kanmaz bir susuzluk gibi kaplamıştı. Saatler saati, David Barnes'in dev'ini yontusunu seyretti. Sonra da:
"- Taş üstünde çalışmalıyım ben. Başka şeye elimi sürdüğüme hatâ etmişim." dedi.
O:
— Hımm... diye homurdandı. Çamur çok daha kolaydır, hele bir kadın için.
Suzan sözüne devam etti:

— Taş almaya param yok. Ama belki de, bitince, çeşmemi epey bir paraya satabilirim.
— İstediğiniz parçayı seçin. Parasını sonra verirsiniz. En
iyi mermerdir. Kinnaird'den alıyorum. Kinnaird'i tanır mısınız? Suzan:
— Hayır, dedi.
— Mermer satar.
Suzan'ı alıp, bir parçadan ötekine götürdü. Tekrar:
- Kendinizinkini seçin bakalım. Acele etmeyin... Birer
birer, baştan aşağı elinizi sürün, değin, tutun... dokusuna, renklerine bakın, duyun... Her blok ötekinden farklıdır. Kimi sıcaktır, kimi soğuk... Kimisinin de ta ortasında, yüreğinde çürük bir damar vardır... Artık o şans işi... " dedi. Böylece saatler saati, taşların başında, her parçanın üstünde ne kadar sabırla, düşünmüş, düşünmüştü. Nihayet küçük, sıcak, beyaz bir bloku seçerek ona:

- Bu size lâzım mı? diye sormuştu.

Sanatçı, hayır mânasında başını salladı, dört bir yanma bir sürü küçük mermer kırıntıları uçura uçura işine devam etti. Devlerini yarattığı senelerdi bunlar; bu da onuncusu... Ga-lile'nin heykeliydi. Bir gün taştan, bir tarih galerisi olacaktı. Suzan da onu günlerdir seyrettikten sonra, biraz da tereddütle kendi heykeline başladı.

Önceleri, iş oldukça basit gitti. Önündeki taş bloku, sanki bir taraftan öbür yanı görülen saydam, ince bir şeymiş gibi, bu mermerden engelin içinde, ötesinde, yaratmak istediği şekli vuzuhla görüyordu, önce bir taslak, sonra bir düzine taslak çizmiş; hocanın bu işi ne de hor gören bakışları altında dilediği şeyin, özenilmiş, bezenilmiş tam bir resmini yapıp bitirmişti.

Barnes, sakalının arasından:

-! Taslak çizmek... taslak... taslak... diye homurdanmıştı. Taslak çizmek tembellikten başka bir şey değildir. İnsan sahiden istediği, hissettiği bir şeyi hemen ifade etmeye bakmalı.

Suzan bunu özenilip bezenilmiş resim çizgileri halinde ifade etmişti.

O:
- Vücut kaskatı duruyor. Bu bir banka memurunun, bir 112
İJU MAUKUK I
sigorta komisyoncusunun, yahut da bir tüccar kâtibinin vücudu. Bu; iş güç, mevki sahibi bir adam, ya bir münekkit, yahut da orduda bir çavuş." dedi.

Sakalının üstünden pırıl pırıl, cin gibi gözler ona bakıyordu. Suzan kendini tutamayıp, güldü. O da sert, haşin bir
sesle:
- Böyle kütük gibi hantal şeylerle çeşme yapamazsınız... dedi.
Ama Suzan bunu nasıl değiştireceğini bilmiyordu, böylece de taşının dış katlarını çıkarmaya, kabasını almaya başladı, (keskiyi) yere bırakıp uzun uzun resme baktı. Tıpkı tıpkısına Mark'm vücuduydu bu, bir kaynağın suyuna avuçlarını uzatacak insan, elbette ki Mark olmamalıydı. Bir oğlan çocuğu vücudunu, henüz erkekleşmemiş, narin, güzel, tığ gibi bir oğlan çocuğunu nereden bulabilirdi. Her halde burada değil... Deli derlerdi insana.

Barnes, bitip tükenmek bilmeyen o hızlı çekiç vuruşlarına ara vererek, kaba, sert bir sesle sordu:
— Ne o? aksilik mi var?
— Asıl istediğim vücut yok ortada... Bunu görmeden mermerin daha içlerine girmek istemiyorum. Beğenmiyorum bunu... dedi. Resmi ortasından yırtıp ikiye ayırıverdi.

Hoca:

- İstediğiniz şeyi neye elde edemiyorsunuz? diye sordu.

Suzan bunun nasıl yapılacağını bilmediğini ona söyleyemezdi. Hem nasıl olsa bir yolunu, çaresini bulup bu işi başaracaktı... Elâlem ne düşünecek diye tasa mı edecekti. Üniversiteden küçük, yoksul bir talebeyi para ile model diye tutacaktı... Zaten hepsi de fakirdi ama bunlardan hiç birinin de güzel vücutlu olabileceğini aklı almıyordu, çünkü hep fukara çocuklarıydı zavallılar.

Hem halkın diline düşmek meselesi de vardı.

Tam o dakika bir atın ayak seslerini duydu, eski, harap terasa açılan iki kanatlı, geniş camlı kapının önünde Michael atından atladı, iki sıçrayışta basamakları çıkıverdi. Suzan'la hoca,
birbirlerine bakıştılar.

David Barnes vaziyeti hiç de mühimsemeden:

- Tabiî, neye olmasın?., dedi. "Michael! Michael!" diye gürledi, Michael de kapıyı açıp başını uzattı.

Terbiyeli terbiyeli:

- Günaydın! dedi. "Suzan, annem sizi görmek istiyor. Çocuğunun büstünü yaptırmak isteyen birini bulmuş."
Suzan:
— Bu aralık bir şey yapmayacağım... dedi. Barnes:
— Buraya gel, soyun... emrini verdi. Sana ihtiyacı var, modellik edeceksin.
Michael de içeri girdi, işi alayından alarak verilen emri, keyifle, neşeyle dinledi, belindeki kayış kemeri çözdü, açık yakayı gömleğini çıkardı, zaten çıplak olan ayaklarmdaki kunduraları bir yana fırlatıverdi.
Nazik nazik:
— Ama fazla kalamam... dedi. Barnes:
— Hiç olmazsa yarım saat duracaksın... diye emretti. Haydi bakalım Suzan Gaylord.
Zaten o işe başlamış, kurşun kaleminin uçabildiği kadar bir hızla resmi yapıyordu bile.
"- Bir kayanın arasından fışkıran suyu, avucunuzla içmek için eğilmiş, ellerinizi uzatıyorsunuz." dedi. Michael de Suzan'm bu sözü üstüne pervasızca, ne kadar da hoş bir tarzda eğildi, ellerini çukurlattı.

Dudaklarını aralayarak: "Amma da susamışım!" dedi. Dışarısı epey sıcak Barnes, portrenizi bitirmek istiyorum. Bu akşam gelip karşıma oturacaksınız.

Hoca:

- Sönmeye yüz tutmuş bir mum ışığında oturan ihtiyar bir maymun... işte mübarek resminde beni bu hale sokmuşsun... diye homurdandı. Buna her baktığımda sakalım tutuşacak diye ödüm kopuyor.
Michael gülerek:
F. 8
III
- Sizi bekliyorum... dedi.
Suzan onları dinlemiyor, işitmiyordu. Onun güzel, sert, genç vücudunun her bir kıvrımını, dönen, uzanan güzel başını kaleminin kudretiyle yakalamaya, kapmaya bakıyordu... Başı zaten tanıyor, biliyordu... Yok, yok, bu baş farklıydı, ne kadar gelişmiş, değişmişti. Ellerini de tam oldukları gibi kavramaya, kâğıda vermeye bakmalıydı... Şükür dizleri kız gibi düzgün, dosdoğru, kalçaları da daracıktı. Gence bakıyor, vücudunu mermerleşmiş, başını, belinin bükülüşünü, kalçalarının eğilişini mermerleşmiş bir halde görüyordu. Taştan blo-kunun içindeki vücut buydu işte. Onun etinden, kanından uzaklaşarak taşa emniyetle el attı, taşın bağrına, arayan ellerini daldırarak onu şekillendirmeye başladı.

Başını kaldırıp baktığı, çekicinin gürültüsünü durdurduğu zaman, oda sessizdi. İkisi de çekilip gitmiş; Suzan yalnız kalmıştı. Ne vakittir yalnız olduğunu bilmiyordu, sarı akşam güneşi sessiz sedasız terasa yayılıp uzanmıştı, bir an evvel eve dönmek lâzımdı.

Ama mermer, artık sadece bir taş bloku değildi. İçinden, bir kayanın önünde hatları beliren sıcak, beyaz bir insan şekli çıkıyordu. Heykel kalemini aldı, gözleri kamaşarak bunu tekrar yere bıraktı... Eve gidip John'u yatırmalı. Mark'm yemeğini hazırlamalıydı. Vazifesi, işi buydu.

Mark eve geldiği zaman yemeği hazırdı. John da yıkanmış, gecelik kıyafetiyle yemeğini bitirmek üzereydi. Baba bir müddet oğluyla oynadıktan sonra, karı koca götürüp onu yatağına yatırdılar, başbaşa yemeklerini yediler ve Mark bütün gün olup bitenleri anlattı. Aklında kalmış olanların hepsini söyledikten sonra, karısına güzel güzel: "Dersinde hoş vakit geçirdin mi bari?" diye sordu. Suzan:
— Evet... dedi.
— Ne yaptın?

— Bütün gün, yol üstünde çalıştırılan mahkûmlar gibi taş kırdım, çekiç salladım. Kocası güldü. Suzan da onunla beraber güldü ve bu gülüşmeler arasında, Mark, karısının bundan fazla bir şey söylememiş olduğunu farkedemedi.
Yaz geçti. Suzan bunu bilmedi, farketmedi, Jane hiç belli etmeden daha erken geliyor, daha geçlere kadar kalıyordu. Akşam üstü, Suzan, geciktiği için daima telâşla, aceleyle eve geldiği zaman sebzeleri yıkanmış, eti hazırlanmış, sofrayı kurulmuş, John'u da banyosunu almış, yemeğinin başında buluyordu.

Jane:

- Vaktimi geçirecek başka bir şeyim yok madam... Bu bana bir iş oluyor... Bunları yapıyorum diye, konuştuğumuzdan fazla bir para vermenizi istemiyorum, diyordu.

Suzan da, evin, çocuğun emniyetli ellerde olduğunu bilmenin huzuru içinde, yaz akşamlarının alaca karanlığında, aydınlık sürüp gittiği müddetçe işinin başında kalıyor, kendini sadece Mark'm eve dönüş saatine uyduruyordu.

Michael, birkaç defa daha gelip, Suzan bu vücudu ezber edinceye kadar, ona modellik yaptı,
ondan sonra da Suzan âdeta modelden ayrıldı, uzaklaştı, heykelini daha narin, hattâ canlısından da daha genç bir şekle soktu, böylelikle de artık bu Michael'likten çıktı, bir rüya oldu. Bütün bu günler boyunca, David Barnes, sanki ona hiç bakmıyor, aldırmıyormuş gibi davranarak, orada, yanıbaşmdaydı.

Ama bir yandan kendi eserine çalışırken, sanki göz ucu ile de onu görüyor, hiç sesini çıkarmıyor, yahut da yanlış giden bir kıvrımı, çizgiyi, veya keskinin şöyle bir kayıverdiğini gördü mü, öfkelenerek birdenbire azarı basıyor, bağırıyordu. - Yaptığınız şey şamdan değil! Ivır zıvır hediyeler satan dükkânların işçisi değilsiniz siz! Ta içine vurun şunu... İçine vurun! Dosdoğru, sert sert, tereddüt etmeden, açık açık vurun! diye gürlüyordu.

Heykele, hattâ Suzan'a ne demek istediğini göstermek için bile olsa, elini sürmeyecekti, sürmüyordu. Ama hiç bir şeye de göz yummuyor, acımıyor, karşısındaki insan erkek değil diye onu hiç bir zorluktan esirgemeye yanaşmıyordu.

- Kadm olduğunuzu ömrünüzce unutacaksınız, anlaşıldı mı? Allah unutmuş
bunu! Şu çizgiyi daha derin, kuvvetle oyun, vurun... Hah, tamam... Tamam... Öyle işte!
Suzan da kolunu sallıyor, savuruyor, mermeri dövüyordu. Hoca âdeta vahşileşen bir sesle:
- Sakın kulağıma çın çm, ince ince bir ses gelmesin ha... Bir yeri bitirdiğiniz zaman kaleminizin ucunu parmağınızın ucu gibi hissetmelisiniz... Şimdi size lâzım olan adale, adale... diyordu.
Geceleri sırtı, omuzları o kadar ağrıyordu ki, gözüne uyku girmiyordu. Ama kadın olduğu için acınmak, zorluklardan esirgenmek istemiyordu.

Çeşme bitince, Barnes bunu pek de büyümsemeyen gözlerle şöyle bir süzdü:

- İki parça için oldukça iyi... dedi. Ama adamakıllı anatomi öğrenmeye bakmalısınız siz. Bir vücudun güzelce resmini, fotoğrafını çekmelisiniz. Onu iskeletten itibaren kurup ortaya çıkarmamışsınız. Sonbaharda Paris'e gittiğimiz zaman sizi dostlarımdan bir cerraha göndereceğim... Bir zamanlar, ben de sizin gibi bir çocukken, ondan bu işin dersini aldım... Âdeta mühim bir ameliyatı kendi başıma başarabilecek hale girene kadar, hep onu seyrettim, yanında durup her ameliyata baktım, insan içini bilmeye mecbursunuz, yoksa ortaya sade fotoğraf çıkarır durursunuz.

Suzan bir şey demeden, onu dinliyordu. Birkaç dakika evvel gözüne ne kadar güzel, yaratmak istediği şeye ne kadar yakınlaşmış görünen çeşme, şimdi bütün kıymetini kaybetmişti.
Hoca, acı, haşin bir sesle:

- Satın bunu... Satın. Satmaya değecek kadar iyi, dedi. Suzan, küçüle küçüle sordu:

- Üzerine adımı koyayım mı?
- Hayır... diye kükredi. isim koymaya değecek kadar iyi değil.
İşte böylece Suzan onu beş yüz dolar için, Mrs. Vander-
welt'e sattı. Ama koyu ağaçların önünde, yerine konunca, onu biraz da sevdi.
"Kusursuz olmasa da, o benim, benim" diye düşündü. Uzanan avucun içine derin, gizli, küçücük harflerle adını kazıp yazdı.

Ş ayet yıllar sonra bundan utanacağı tutarsa, ellerin içinden onca zaman sıçraya sıçraya akıp gidecek olan su, ismini silip götürmüş olacaktı.

Bir gün, ağustos ayında, Barnes ona:

- İki sene Paris'te geçirmeden hiç bir şeye imza atmayın. Ancak o zaman, sizden memnun kalırsam, adınızı koymaya başlarsınız. O vakte kadar, yaptığınız şeyin iyi mi, kötü mü olduğunu anlayacak kadar bir şey öğrenmiş sayılmazsınız. Her yaptığınız şey önce size güzel gibi gelir. Ortaya kötü bir iş çıkardığınız zaman bunu anlayacak kafaya, bilgiye ulaşmak gerek... dedi.
Suzan sakin sakin:
- Size, Paris'e gideceğim, demedim ki. Açıkçası, benim gitmeme imkân yok... dedi.
O gün Barnes on birinci Dev'ini yapıyor, Leonardo da Vinci blokunun ilk kabasını alıyordu.
Bir modeli vardı, karşısında, o güne kadar Suzan'm hiç görmemiş olduğu bir adam oturuyordu; bunun ne işe yaradığı, pek de belli değildi, çünkü Barnes, ona hiç bakmıyor gibiydi. Adama: "Yürüyün, dolaşın, okuyun, istediğinizi yapm, sade canımı sıkmayın, sesinizi de duymak istemiyorum, düşüncelerinizi de... Size sade vücudunuz için para veriyorum. Kafanızın içi, fikirleriniz umurumda değil. Yüzünüzün arkasına koyacağım "fikir" benim elimde, o benim işim" demişti.

Paris hakkındaki cevabı duyunca, bir ayağın detayını kâğıda çizmekle meşgul olan Suzan'a döndü: "Ne biçim söz o?" diye haykırdı. "Sizin için kendi hocamla mektuplaştım bile... Vaktimi sizin üzerinizde harcayıp durmadan evvel, onun da hakkınızdaki fikrini öğrenmek istiyorum. Eğer sadece plâs-

tikçi, yuğurucu iseniz, sizinle uğraşmıyacağım. Yegâne iş, oyarak heykelciliktir... Mahut çeşmeden de bir şey anlamadım... Fazla güzel bir şey... Çamurdan da pekâlâ yuğrulup yapılabilirdi.

Suzan:

- Benim bir kocam, bir de çocuğum var... cevabını verdi. Barnes ona arkasını döndü, bir çeyrek saat kadar, öfkeli
öfkeli çalıştı. Sonra da sakalını omuzundan doğru savurarak, çekicinin gürültüleri arasından:

- Hangi kadın olsa, kocası, çocukları olabilir. Bunun sizinle ne alâkası var?., diye bağırdı.

Suzan'a bakmak için başını çevirmedi. Ama cevabını beklerken, sanki işine devam etmeden evvel bir çizgiyi süzüyor-muş gibi yaparak biraz duraksadı.

Suzan açık açık:

- Ben kocamı, çocuğumu seviyorum... dedi.

Barnes tekrar, hızla, büyük bir gürültü ile çekicini vurmaya başladı. Suzan'la konuşmamaya karar verdiği belliydi. O da akşam üstü her zamankinden daha erken ayrıldı.

- Allahaısmarladık... dedi ama hoca cevap vermedi.

Yaz sona ermeye yüz tuttukça, aralarında bu da bir kavga, dargınlık konusu oldu. Öfkesinden, bağırıp çağırmasından Suzan'm korkmadığını görünce,

ona kafa tutmaktan vazgeçti. Bu sefer şefkatle, tatlı tatlı dil dökmeye, kendi görüşlerini, nedenlerini anlatmaya başladı:

- • Suzan, onların sürüsünü gördüm, sürüsünü, ama şimdiye kadar gerçek istidada, o Allah vergisi kudrete hiç rastlamadım. Sizde bu var. Bunu istemiyebilirsiniz, ama fırlatıp geri veremezsiniz ki. Üstünüzden, içinizden atamazsınız ki bunu. Bu sizin içinizde; bu, "siz" demek Suzan. Şimdi, bunu bilmediğiniz için genç yaşta evleniverdiniz, bir çocuğunuz oldu diye, manasızca işler gören bir Allahm kalkıp size ihsan ettiği bu şeyi yüzüstü bırakmaya hakkınız var mı?

Suzan:
— Belki de bunu çocuğuma verebilirim... dedi.
— Beni dinleyin Suzan, sizden çok bildiğimi kabul eder misiniz?..
— Bazı şeyleri.
- Tek bir şeyi... Kendi mesleğimi; kabul ediyor musunuz?

Barnes hiç bir zaman "sanat" demez, bu kelimeden nefret ederdi. Suzan:
- Evet... Bu tek şey üstünde, belki... dedi.
- Benim için önemi, mânası olan tek şey zaten bu. Bilmemenize, anlamamanıza rağmen, sizin için de böyle. Size bir şey söyliyeyim mi Suzan. Bunu çocuğunuza veremezsiniz. Size kim vermiş ki? Ailenizden şimdiye kadar bir heykeltraş çıkmış mı? Hattâ bir ressam?..

Suzan, hayır der gibi başını salladı, ama ağzını açmağa vakit kalmadan, Barnes onu, âdeta sözleriyle "dövmeye" başladı:
- Hayır, kimse vermedi size bunu, kimse. İsterseniz, tuttuğunuz yola devam edebilir; ortaya bir alay yumurcak çıkarabilirsiniz... Hepsi, herhangi bir kadının çocuğuna benzemekten ileri gidemezler, daha iyi bir şey olamazlar. Hem siz onlara iyi bir ana bile olamazsınız! Sizin gibi bir kadından iyi bir anne çıkamaz... Sizin akimiz bambaşka bir şeyde... Düşündüğünüz, hem de fazlasıyle düşündüğünüz başka bir şey var.

Suzan korkunç, hırçın bir sesle:
— Ben iyi bir ana olabilirim... dedi.
— Çocuk ne demektir, bilmem sanmayın. Bilirim. Benim de çocuklarım oldu... Üç oğlum, bir de kızım var. Bir tanesi bile eline şu keskiyi almayı bilmez, ne de bu isteği duyar.

— Ya anneleri?..
Alay eder gibi bir sesle, acı acı:
- Üç ana!., diye bağırdı. Üç ayrı kadından oldular! Yine de yumurcaklar birbirinin eşi çıktı!
Suzan cevap vermedi, hem artık onunla konuşmayacaktı. Apaydınlık bir sokağın ucunda, ormanın ağzındaki küçücük evi, koca günü akşama kadar yaşamaya değer bir hale sokan

tek şeyin kendisi, kancağızı olduğunu söyleyen Mark'ın sevgisinde bulduğu rahatlık, emniyet, huzur hissini bu adam nereden bilecekti ki? Paris'e giderse... Ama gitmeyecekti; mutfakta, yüksek iskemlesinde, tertemiz, sıcacık, pembe pembe oturmuş anacığını bekleyen bir John varken, elbette ki gitmeyecekti, gidemezdi.

Her günün sonunda, Paris'e gitmeyeceğini biliyor, buna emin oluyordu. Ama sabahları ortalığı süpürüp silerken, keşke bankada şu çeşmenin 500 doları olmasaydı diye içi yanıyordu. David Barnes de, onun böyle bir parası olduğunu biliyordu; çünkü mermeri için bir şey alacak değildi.

Suzan bunu vermeye çabalamış; o da öfkeyle: "Paranızı istediğim yok benim. Sizde kalsın. Bana lâzım olan her şeyim var." demişti.
Suzan:
"_ Çocuklarınız..." diyecek oldu. Ama o, yine parlayarak:
"- Cehenneme kadar yolları var; onlara zırnık vermem." cevabiyle sözünü kesti. Suzan:
— Çocuklarınıza mı vermezsiniz? diye bağırdı.
— Onları istemiyorum.
Suzan itham eden bir yargıç sesiyle:
- Ama onlar sizden olmuş; sizin çocuklarınız... dedi Sakalının altından:
- Benim değil... analarının çocukları... diye alay etti; sonra da ortalığı çınlatan bir kahkaha attı:

Suzan, güzelliğe bu kadar delice âşık bir adamın gösterdiği bu kalpsizliğe şaşmış bir halde, âdeta inanamadan bir an onun yüzüne baktı:
— Neredeler?., diye sordu.

— Bilmem... diye cevap verdi. Sesi bu meseleyi hiç umur-samıyormuş gibiydi. Ama, gözlerini birden sıcak bir mâna bürüdü:
— Bakın, Suzan! Bakın!., diye fısıldadı. Parmağıyle mermerin sert, pürüzlü kenarında çizdiği hattı, Suzan gözleriyle takip etti.
— Baş böyle eğilir işte. Şimdiye kadar bunu görmemiştim. Yüzüne nur, şefkat gelmişti. Suzan, bir an için ondan nefret etmiş olmasına rağmen, şimdi eğildi, gördü, anladı.
— Mermer, bu bükülüşle uyuşup yatmış! diye fısıldadı. Barnes:
— Evet. Görüyorsunuz değil mi? dedi.
Suzan başını saladı. Her şeyi unutarak tam bir anlaşma içinde birbirlerine baktılar.
Ertesi günü yine kavgalarına başladılar. Çünkü bankada da şu para vardı. Bu yüzden "Param yok" diyemezdi.

"Bu parayı aileme harcamak istiyorum, ihtiyaçları var" da diyemezdi. Yalan söylemesini becerebilenlerden değildi. Ertesi gün açık açık içini döktü: "Gidemem, çünkü hiç biri bunu anlıyamıyacak... Ne kocam, ne annem, ne de eş dost... Hiç biri anlamıyacak. Belki babamdan gayri, hiç biri."

Barnes, nasırlanıp katılaşmış güdük elleriyle çırpınarak, dövünerek:

- Ne çıkar... Ne çıkar?., diye kükredi. Anlamışlar veya anlamamışlar ne değeri var; söylesenize Allah aşkına, ne önemi var?..

Tir tir titriyordu; ama birdenbire kendini tuttu, çöker gibi bir yere oturdu, ellerini dizlerine dayayıp öne eğilerek tatlı, candan bir sesle konuşmaya başladı:

- Suzan, dedi. Neslinizin, kim bilir belki de bütün nesillerin yetiştirdiği büyüklerden, ululardan biri olabileceğinizin sizce hiç bir mânası yok mu?.. Hayır, meseleyi bu noktadan almıyacağım... Suzan, içinizde derin, müthiş bir istek var... Aşktan da, vücut birleşmelerinden de, analıktan da daha derin bir istek. Gördüğünüz hissettiğiniz şeyleri kendinize has olan bir yolda yaratmak aşkı bu. Bunu sizden başka kimse yapmaz... Hayır, durun, bekleyin biraz... Mesele bu değil... İçinizdeki bu isteği doyuramazsanız, hiç bir zaman, hattâ kadınlık cephenizle bile mutluluk nedir, bilmeyeceksiniz.

Yok, durun... Ağzınızı açmayın... Sizden bunu bir daha isteyecek değilim. Dinleyin beni, sizn için bir yer ayırttım. Eylülün üçünde... Benim vapurum değil... Ben önümüzdeki haftaya gidiyorum. Dedikodu nedir, bilirim. Gitmeden evvel bana kararınızı söylersiniz. Hayır, tek kelime istemiyorum artık.

Ayağa kalktı, yuvar yuvar yürüyüşüyle odadan çıktı. Su-zan da şapkasını başına geçirip evinin yolunu tuttu; Lucile, kapının önündeki çardağın altında, kucağına üçüncü bebeğini almış oturuyordu; Suzan bir an durdu; basamakları çıktı. Bu, küçük bir oğlan çocuğu idi.

Lucile, sesinde hem hoşnutsuzluk, hem de iftiharla:

- • Hiç olmazsa, oğlan; diye seviniyorum. Bence, bu dünyada kadınların nasibi, yeryüzüne benzerlerimizi getirmek isteği vermeyecek kadar kötü... dedi.

Suzan, ciddî bakışlı küçük pembe yüze gülümseyerek eğildi. Ellerini bu minik vücudun altından geçirerek, kaldırıp onu göğsüne bastı. Böyle bağra basılarak tutulan küçük bir çocuk vücudunda acaba ne vardı ki?.. Utanarak, duygusunun kuvvetiyle heyecanlanarak bir an durdu. Sonra çocuğu yerine, annesinin kucağına bıraktı. Lucile'in yanağını öptü, arkadaşının gözlerine dolan şaşkınlığı görmeden uzaklaştı gitti. Sokağın tâ ucunda onu bekleyen kendi evi vardı, mutfağa girince John gülecek, Jane şefkat dolu sesiyle: "Öyle iyi, öyle usluydu ki bugün. Kalıp size sofrada hizmet edeyim mi madam? Her şeyi hazırladım." diyecekti. Mark da evine gelecekti. Gücünün yettiği kadar hızla, çabuk çabuk yürüdü, evinde olmak için kalbi tutuşa tutuşa, basamakları uçar gibi çıktı.

Koca bir hafta, atelyeye gitmedi, o da Suzan'a ne yazdı, ne de buna önem vermiş göründü. Kendi kendine pekâlâ mesut olduğunu, evinin içinde çok mesut olduğunu söyleyip duruyordu. David Barnes'in buralardan ayrılmasına bir gün kala, "güle güle gidin" demek için, bir kerecik daha, atelyenin yolunu tuttu. Oradaydı işte; yalnız basma çalışıyordu. Her va-kitki gibi. terasa açılan kapıdan girdi. Barnes, Dev'inin önüne diz çökmüş uğraşıyordu, ikindi güneşi heykele vurmuştu. Yarattığı şeyin imanı içinde

çabuk çabuk çekicini kaldırıp indiriyordu. Suzan onu görür görmez, küçük evinin tâ temelinden sarsılıp sallandığını hissetti.

Hoca, başını kaldırarak:
— Ey, ne haber?., dedi. Çünkü Suzan'm gölgesi, mermerin üstüne bir karartı çekmişti.
— Sadece sizinle vedalaşmak için geldim, dedi. Söylemek istediği şeyin ne olduğunu, Suzan tam tamına biliyordu.
— Demek gelmiyorsunuz, öyle mi?

Sesi tatlıydı. O kadar tatlıydı ki, ancak can çekişen bir insanın, yahut da bir ölünün başında çıkarabileceği bir sesti bu.

Suzan başını salladı. Barnes diz çöktüğü yerden kalktı, âletlerini bir yana bıraktı, masaya yaklaştı, bir kâğıt parçasının üzerine bir adres yazdı:

- Eğer günün birinde hatâ ettiğinizi anlarsanız bana buraya yazabilirsiniz. Ama başka bir şey için sakm bana mektup yazmayın. Size karşı başka bir ilgim yok, dedi. Âletlerini aldı, Dev'inin önünde diz çökerek tekrar işine, çalışmasına koyuldu.

Suzan da öğleden sonranın ışıl ışıl aydınlığı içinde, gece midir, gündüz müdür bilemeden,
evine gitîti. Kâğıt parçası elindeydi, en üst kata çıktı, bunu, hâlâ bitirmemiş olduğu çocuk heykelinin altına koydu. Sonra da durup, bomboş odanın dört bir yanma baktı. Şu dakika sanki her zamankinden daha boştu, daima da böyle boş kalacaktı. Bu halde dururken, Mark'm aşağıdan gelen ayak sesini, kendini çağırışını duydu:

- Suzan! Bak erken geldim!

Merdivenlerden aşağı, ona doğru koştu, boynuna atıldı. Kocasına asılarak, sarılarak: "Mark! Mark! Mark!" diye tekrarlayıp durdu:

O korkarak:
— Ne var Suzan, ne oluyorsun bir tanem?, diye sordu. Suzan:

— Ah Mark! dedi, sonra güldü, geri çekildi, gözlerini sildi. "Böyle erken ummuyordum. Seni gördüğüme hiç bir zaman bu kadar sevinmemişimdir." O hâlâ üzüntü içinde:
— Fena bir şey mi oldu? diye sordu.
— Hayır... hayır... Seni seviyorum... Öyle seviyorum ki...
Sımsıkı birbirlerine sarıldılar, aylardır hiç öpüşmedikleri bir tarzda öpüştüler. Ve o gece, Suzan, kararını vermiş bir halde, karanlıkta, kocasına döndü:
— Mark, başka bir çocuğumuz olmalı, zamanı geldi artık. Başka bir çocuk istiyorum, dedi. O da arzu ile, korku ile dopdolu:
— Sue, iyice emin misin? dedi. Karısı kuvvetle:
— Eminim, diye cevap verdi.
Hiç rüya görmeden uyudu, uyandığı zaman odası güneş içindeydi; Mark gidince de, o an için hiç eksiği olmayan bir zevkle evinin işlerine daldı. Üstünde, sanki bir açlığın doyurulması gibi "tatmin edilmiş" bir hal vardı. Neşeli neşeli yukarı çıktı, şilteleri çevirmeye, yastıkları vurup kabartmaya koyuldu. Süpürdü, sildi, toz aldı, pencere içlerine oturarak, saçları sonbahar rüzgârıyle uça uça camları yıkadı, parlattı. Etrafa temizlik, topluluk, tazelik vermek hazzı içinde keyifle, neşe ile çalıştı. Ama bütün bu işlerle uğraşan sade benliğinin bir parçasıydı, bunu kendi de biliyordu.

Öğle vakti, kapı açılınca koşa koşa aşağı indi, oğlu, Jane'in elini tutmuş, yanakları pembe pembe, kahverengi gözleri saadetle, rahatlıkla dopdolu içeri girdi.
— Süt... dedi, hem de ekmek. Suzan:
— Şimdi öğle yemeğini yiyeceksin! diye cevap verdi. Jane, solgun gözlerinde bir yalvarışla:
— Ben yedireyim mi ona? diye sordu. Ama Suzan "hayır" der gibi başını salladı:
- Bugün sıra benim... Ben yedirmek istiyorum, dedi. Jane: "Öğleden sonra tekrar geleceğim... " diyerek usulca

kapıyı çekip gitti.

Suzan çocukla yalnız kalınca, evvelâ onu yıkadı, sonra yüksek iskemlesine oturttu. Oğlan yemeğe koyuldu, bir yandan da bütün yaptıklarını düşünüyordu.

— Bir ev yaptım... Kocaman bir ev... dedi.
— Öyle mi canım?..

Tapmırcasma, âdeta ıstıraba varan bir sevişle bütün benliğini, düşüncelerini çocuğunun üzerine topluyordu. Ne de güzel şeydi. Tıpkı hülyasını kurduğu gibiydi. Mark'ın gözleri, anasının ağzıyle kendi çocuğu idi o. Yemeğini yeyip bitirince onu yukarı çıkardı, soydu, gündüz uykusuna yatırıp üstünü güzelce örttü, sıkıştırdı.

Anacığının yüzüne Mark'ın vefalı, uysal gözleriyle, ne de güzel bakıyordu, oğluna duyduğu sevgiden, âdeta içine bir baygınlık ezikliği geliyordu.

Ama şu anda bile, birçok çocuğu olmasını yana yana istemesine rağmen, benliğinden bir parçanın, bütün bunların dışında bekleyip durduğunu biliyordu. Bu duyguyu, bu bilişi kendinden uzaklara itti, seçmiş olduğu hayatı sanki sarınmak, örtünmek ister gibi, dört bir yanma sımsıkı, sıcacık çekti.

Yaz sona varınca, David Barnes'i de, eski zamanların o koca ziyafet salonunda kendine öğretilen, verilen şeyleri de çok arayacağını, çok özleyeceğini, içi biraz da sızlayarak düşünmüştü. Mark'a çocuk isteğini haykırdığı gece, benliğinin bir parçasıyle tam bir ümitsizlik içindeydi.

Ama günler, David Barnes olmadan, evin, John'un, Mark'ın işlerinden gayri yapacak bir şey olmadan da onu mutlulukla kuşatıyorlardı.

Mark, hoşnut hoşnut:

- Farkındayım, bu yaz, işlere fazla daldım Suzan. Yine karşı karşıya şöyle konuşacak vakit bulmamız ne hoş! Sonbahar, kış geldi mi, o kadar ev satın alan olmuyor, dedi.

Karısının da ondan apayrı, işlere dalmış olduğunu hiç bilmemişti. Yeniden artan haftalığı ile beraber, başarılara eriştiğini görmek sevinci, keyfini, neşesini arttırmıştı. Her günkü işlerinin hikâyesini karısına bütün ayrmtılarıyle sayıp döküyordu yine. Beraberce sofra başında, yahut

lâmbanın ışığı altında otururlarken, Mark anlatır, karısı da bir yandan dikiş dikerek hoşnut hoşnut onu dinlerdi.

Evet hoşnuttu, hem çok hoşnuttu, yalnız böyle ocak başında, lâmbaların ışığı altında otururken, rüzgâr ormanda ulumaya başladı mı, iş değişiyordu. O zamanlar, başını kaldırır, etrafı dinlerdi. Yukarıda oğlu, sıcacık yatağında, mışıl mışıl uyuyordu. Her şey iyi, her şey rahattı. Hiç bir korkuları yoktu, emniyet içindeydiler. Günler, doğdu doğalı bilip gördüğü o eski, emniyetli örneğe uymuş, birbiri ardınca gelip geçiyorlardı işte. Ama gece vakti, rüzgârın
sesini duyduğu zaman, -bu düşünceler nasıl, nereden geliyor kendi de bilmeden,- şu âleminden, şu kendini memnun eden, doyuran şeylerden çok daha fazla bir şeyler olduğunu anlıyor, biliyor, bunu hissediyordu.

Hattâ Mark'la beraber, kolları birbirlerinin beline dolanmış, tam bir sevgi anlaşması içinde yukarı çıktıkları zaman da, önünde şimdiye kadar ayağını henüz basmamış olduğu geniş, bomboş dehlizlerin uzandığını görürdü.

Ama çoğu zaman, herhangi bir kadına benzer, hattâ kendi gözüne bile öyle görünürdü. Noel yortusu sıralarında idi ki, bir başka çocuğu daha olacağını anladı, sevindi. Mark'a bunu söyledi, o da karısının elini muhabbetle avucuna aldı, bu eli

tutarak:

- Benim çocuklarımı, senin taşıman, bu bazan bana bir rüya gibi geliyor. Senin, istediğin her şeye ulaşabilecek kudrette olduğuna öyle bir imanım var ki. Ben hiç de sana lâyık bir insan değilim, dedi.

Karısı, sertçe bir sesle hemen atıldı:
— Şunu söyleme. Bu biçim sözlerinden ne kadar nefret ettiğimi anlatamam sana...
— Bunu hissediyorsam da mı?
— Hissediyorsan bile söyleme, diye yalvardı.
— Niçin?..
— Bilmiyorum.

Ama biliyordu. Kocasını her bakımdan kendisiyle aynı ayarda, eş görmek ihtiyacmdaydı. Tam mânasıyle arkadaşlığa, kafadaşlığa erişmiş olmak hissini duymalıydı. Çünkü Mark veya John'un ortada, beden varlıkları olmadı mı, derhal yalnız kalıyordu.

I

Kendi kendine acaba her kadın kendisi gibi midir, elini uzatması, hayale değil de tutulur, dokunulur bir varlığa değmesi, gözlerle karşılaşması, bir ses ve konuşulan sözler duyması mı lâzımdır, yoksa bunlar olmayınca böyle bütün dünya kaybolup yapayalnız mı kalır diye düşünüyordu. Ama bunu kimselere soramazdı ki...

"Zaten sorsam da neye yarar? diye düşündü. Nasıl yara-tılmışsam öyleyim işte, başkalarının şöyle veya böyle olması beni değiştiremez ki... "

Fakat vakit vakit üzerine çöken o Ermişlerdeki istikbal se-zişiyle, ileriki günlere baktı mı, kendini hayatının ulaşılmamış sahalarında, boşluklarında dolaşır görürdü, ve buralarda daima yalnızdı. Mark yoktu, ne çocuk, ne de arkadaş. Bu yapayalnız yürüyüşten içine bir ürküntü, bir kaçınma hissi gelir, kendini yaşamakta olduğu şu şimdiki parıl parıl günlerle oyalamaya bakardı. Peygamberlere gelen "ilhamlara" benzeyen bir "hayalin" belki hiç bir anlamı yoktu. Belki de herhangi bir hayatta, gelecek ileriki yıllar, o an için yaşanmakta olanlardan daha
değişik, çok daha müthiş görünebilirdi.

Suzan herhangi bir kadına benzemeliydi, zaten benziyordu da. Yemek pişiriyor, dikiş dikiyor, okuyor, piyano çalıyor, Mark'ı dinliyordu. Hep John'la meşgul oluyor, ona ilk hikâyelerini anlatmaya başlıyordu, çocuk da bunları merak dolu bir yarı anlayışla dinliyordu.

Jane'in, Londra'da, büyük bir konakta, aşçı yamağı olarak geçmiş kızlık hayatını, dertli bir zevk alışla anlatmasına izin veriyor, ihtiyar "velinimetin" harp çıkınca ne muharebeye katılacak yaşta, ne de geç evlenmesi yüzünden îngiltereye verecek bir erkek evlâdı olmadığı için bütün kızlarıyle, hizmetkâr-larıyle nasıl göçmeye karar verip, Kanada'ya geçtiğini dinliyordu.

Jane gamlı bir memnuniyetle anlatıp duruyordu: "- Düşünün madam, on iki hizmetkârdık... Harp çıkınca, askere gidenlerin yanısıra koşacak yaşta değil diye, az kalsın yüreğine inip ölüyordu... Bunun üstüne İngiltere'den ayrıldık, atları, arabaları da

götürüyorduk, çünkü otomobillerin kü-

çük çocuklar için iyi bir şey olmadığını koymuştu aklına. Hep kendine mahsus fikirleri vardı.
Sonra da bütün parasını kaybetti, müthiş acılar çekti madam. Zengin kısmına içim paralanır. Biz fıkaralar hiç bir şey görmemiş, alışmamışızdır. Ama zengine, sonradan fakir düşmek pek zor, pek fena geliyor. Doğrusunu isterseniz, insan iyi şeye hiç alışmasın daha iyi. O vakit ele geçen aza da kanaat ediliyor, şükrediliyor."
Suzan, Jane'm zayıf, dürüst yüzüne baktı, elinde bu kadar çok şeyi var diye, âdeta suçluymuş gibi bir his duydu.
Ocak ayında, postacı Paris damgalı, ince mavi bir zarf getirdi.
- Mrs. Keening, size yabancı memleketten bir mektup var... dedi.
David Barnes'tendi, bu. Kâğıdın üzerine aceleyle karala-nıvermiş kısa bir sualdi. Mavi kâğıdın üstündeki kara, köşeli köşeli yazısı "Neden bütün bu günleri kaçırıyorsunuz?" diye

soruyordu.

Suzan gülümsedi, mektubu elinde ezip buruşturdu, attı. Çocuğu haziranda doğacaktı. John büyüyordu. Evi bakımlı, ne güzel bir haldeydi, ilkbahar gelince, bahçesi baştan başa, öyle çiçeklerle dolacaktı ki, sokaktan yukarı doğru çıkanlara, ormanın koyuluğu önünde ışıldayacak çiçeklerin bu iç açıcı renk canlılığı, rüzgârda çırpman donanma bayrakları gibi neşeli görünecekti.

Ş imdi artık evde kaldığı için, eski arkadaşları, ahbapları misafirliğe geliyor, kendilerini ocağın yanıbaşmdaki sedire atıyorlar, yahut şu yıl ne de çabuk kavuşulan bahar günlerinde, -Mark'm elinden çıkma- bahçe kanapesinin üzerine kurulup konuşuyor, dedikodu yapıyor, evde bekleyen işlerin lâfı geçtikçe de içlerini çekiyorlardı.

Suzan gülümseyerek, az konuşarak onları dinliyordu. Hepsi de çoluk çocuğa karışmış kadınlar oldukları halde, Suzan onlarda hâlâ, bir zamanki, ödevden, işten kurtulmaya can atan, basit oyunlara, sinemaya düşkün çocukluk hallerini buluyordu. Onları acımakla karışık bir hisle seviyor, içinden çıkmak çaresini bulamadıkları karışık işlerini onlarla konuşuyor; kendinin de bunlara, karşılık gibi ileri sürülecek bir takım şeyleri olmadığına âdeta utanıyordu. Kış geçmiş, bahar başlarına gelinmişti. Mutlu olmak azmini hâlâ kaybetmemişti.

Bir gün, Lucile şükreder gibi:

"Arasıra gelip seni evde bulması ne hoş oluyor, Sue. Geçen yaz ne zaman gelsem, bir türlü seni bulamazdım." dedi.
Suzan:
- Ders alıyordum... cevabını verdi.
Bir hercaî tarhını belliyor, Lucile de taze çimenlerin üstünde aylak aylak oturuyordu.
- Demek yaptığın buydu ha!..
Lucile'in küçük, kurnaz, gümüşi gözleri kuşkulu bir mâna ile baktı. Suzan sadece:
— Başka ne olacak ki?., dedi. Bütün yaz, her gün David Barnes'e gittim.
Lucile:
— Bunu biliyordum... Doğrusunu istersen, hepimiz de şaşıyorduk. Bu adam için pek kötü şeyler söylerler de... dedi.

Suzan:
— Böyle şeylerden haberim yok... cevabını verdi. Lucile:
— Aman nasıl olur? Vannie Blaine meselesini bilmiyor musun? diye bağırdı. Herkes söylüyor, bu kadın metresiymiş! Kocasını da bu yüzden bırakmış. David Barnes onu... nikâhla alır sanmış, öyle diyorlar. Ama arada bir de çocuk olduğu halde adam o tarafa yanaşmamış. Bu gibiler kimseyle evlenmez. Bence sanatçı takımı, hiç öbür insanlara benzemiyor.

Suzan:

- Böyle şeylerden haberim yok... dedi.

David Barnes, onun için küt parmaklı, daima hareketli, hisli, kuvvetli bir çift el demekti. Kızgın koyu mavi gözlerin içinden bakan bir dimağdı. Kendi yabaniliğinin derinliklerinden koparak hep insanın yüzüne haykıran, azarlayan öfkeli bir sesti.

F. 9
O sırada Jane kapıda göründü. Lucile:
— Ne iyi, evde bir yardımcın var, talihlisin sen... dedi. Kalkıp gitmeli. Küçük neredeyse uyanır. Bir kız tutabilmeyi ne kadar isterdim. Her halde Mark iyi kazanıyor.
— Jane'in parasını ben veriyorum... dedi. Bunu söylediğine de hemen pişman oldu. Jane'e verilen paranın kimden çıktığı önemli bir mesele miydi? Değildi ama, Mark her şeyi kendi kazancıyle karşılamadığını başkalarının bilmesinden hoşlanmayacaktı.

Lucile kesinlikle:

- Bu iş böyle sökmez. Çocuğun ikileşince bunu kendin de anlıyacaksm. Hem sana bir şey söyliyeyim mi, Sue, Mark'ı fena alıştırıyorsun. Aman Allah saklasın, işleri bir de bu yola dökersek bittik demektir! Hem parayı kazanalım, hem de üstelik çocuk yapması bize düşsün ha!..

Suzan gülümseyerek:

- Ben altı tane çocuk istiyorum... dedi. Parmaklarının altında, sarı hercailerden sanki bir taç, yüze gülen bir çember halinde başlarını uzatmış duruyorlardı.

Lucile:

- Sen aklını kaçırmışsın... dedi. Benim başımda üç tane var, şöyle, sade kendim için bir dakikam olmuyor. İyi, iyi. Haydi Allahaısmarladık Sue. İşi tatlıya bağlamak isteyen Suzan:
- Güle güle şekerim... dedi.

Tekrar yalnız kalınca, Lucile'in halini düşünmeye başladı. Şehrin içi Lucile'lerle doluydu. Biraz daha tombul biraz daha ince, yaşlı veya genç, ondan her tarafta vardı. Nasıl oluyor da kadınlar bu kadar birbirinin benzeri çıkabiliyorlardı? Yahut bir başkalık, bir değişiklik gösterince de, Mark'ın annesi gibi sessiz sedasız, yapayalnız, her halde dostsuz, arkadaşsız veya kendi kardeşi Mary gibi dünyaya küskün oluyorlardı. Annesi, Lucile çeşidinden gayri bir şey değildi. Bu Lucile'1 eriri hepsi de hayatın asıl yüzüyle hiç bir bağları olmadan, çocukçasma, rasgele yıllar geçirerek yaşıyor; şaşkına dönmüş, yorgunluk-

tan bezmiş erkeklerinin, onlara nasıl, ne türlü vereceklerini bile bilmedikleri bir şiir, hayal dünyasının peşinde, boş yere, avaz avaz bağırıp duruyorlardı.

Bir gece evvel Mark, başını karısının omuzuna dayamış, içini çekmişti:

- Ne kadar dinlendirici bir insansın. Kendimi senin içine âdeta bırakıp koy veriyorum; seni daima sakin, derin, sıcacık buluyorum. Hiç bir zaman bir şey istemiyorsun Sue. Mesut musun?.. Karısı:
- Elbette... demişti.

Çünkü, hayatın her ânı onundu. Kendi öz malıydı. Lucile: "Şöyle, sade kendim için bir dakikam olmuyor," demişti. Ama Suzan'm her ânı, kendi hayatına aitti, bu hayatın malıydı. Meselâ ellerinin yumuşak, nemli, ılıcık toprağa daldığı şu dakika, hayatından bir parçaydı. Bir saat sonra öğle yemeğini pişirecekti, bu saat de kendi öz hayatıydı.

Jane, John'u evden dışarı çıkarıyordu. Bir an tereddütle duraksadı:

— Size bir şey sormak istiyorum madam... dedi. Suzan:

— Ne gibi?., dedi.

— Küçük, dünyaya gelince, beni büsbütün yanınıza almaz mısınız?.. Suzan tatlılıkla:

— Pek zannetmiyorum Jane. Fazla paramız yok; hem ben evimin işini yapmayı sevmez de değilim.

— Belki tekrar heykel işine başlarsınız diye düşünmüştüm de... Suzan, bir durdu:
— Bilmiyorum. Şimdi bir şey söyliyemem... dedi. Jane:
— Peki. Beklerim. İçinizden nasıl gelirse... dedi.
Eğildi, John'un elinden tuttu; uzun siyah etekleri bahar rüzgârıyle uçup incecik bacaklarına vura çarpa, beraberce, el ele, parmaklıklı kapıdan çıkıp gittiler.
r

Fakat Suzan, başını kaldırınca, yine eskiden olduğu gibi, şimşek çakımı kadar kısa bir an için, önünde, uzun, bomboş dehlizler açıldığını gördü. Sokak, ev, tomurcuklanan ağaçlar, hepsi de birdenbire, sanki bir tiyatro sahnesindeki dekorlar gibi cansızlaşıp yapma oluverdiler, bunun üstüne elindeki beli bir inatla toprağa daldırdı; her şey tekrar gerçek yüzünü alıverdi, böylece, bu ânı da hâlâ kendinin olarak saydı, tuttu.

Haziranın onuncu günü, Marcia ismini koymaya karar vermiş oldukları bir kız çocuğu doğurdu. Gıcırdayan kunduralar lyle, ayaklarının ucuna basarak hasta odasına giren Mark, onu gülümser bir halde buldu.
- Ne kadar iyisin... diye fısıldadı. Biri çıkıp da, senin için, işte biraz evvel çocuk doğuran kadın budur dese, vallahi insan güler.

Suzan örtüyü çekip kaldırdı. Mark'a siyah saçlı, esmer, küçük kızı gösterdi:

- Artık işin tekniğini öğrendim... diye böbürlenerek güldü. Nasıl hareket edileceğini iyice biliyorum. Daha gelecek dört tane var, Mark!., dedi.

Kocası:

- Onlar için bana da epey gayret düşüyor, cevabını verdi.

Oturup, uzun bir süre, rahatça, derin derin uyuyan minicik yüzü seyretti. Suzan ona ne düşündüğünü sormadı, zaten bunu bilmek merakına, zahmetine kapılacak kadar önemli bulmuyordu. Kocasını öyle iyi biliyordu ki. Mark'm pek garip, pek fevkalâde bir şeyler düşüneceği yoktu. Suzan

rahat, tatlı bir hoşnutluk içinde âdeta yüzüyor, bu zevkli hissin derinliklerine dalıyor gibiydi. Benliğindeki o bir nevi çifte yönlü iç güdüsü, aylardır hiç tatmamış olduğu bir şekilde, hemen hemen tam mânasıyle denebilecek derecede doymuş, tatmin edilmiş gibiydi. Marcia'nm biçimindeki sağlamlığı, diriliği, ana hazzını aşan bir hoşnutlukla ellemişti. Ne güzel, ne mükemmel bir vücuttu, her çizgisi, her kıvrımı kusursuzdu, bunu yapan da kendisiydi. Gülümseyerek içini çekti, uykuya daldı.

Eve gitmesine izin verecekleri günü huzur içinde rahat rahat beklerken, saatler saati, hem her şeyi düşünür, hem de hiç bir şeyi düşünmezdi. Yattığı yerde, şöyle bir an için duran, gelip geçici göçmen kuşlar gibi fikrine konuveren her şeyi hoş karşılıyordu. Bu, yaratma fiilinden sonra gelen durma ânı idi. Bundan sonra başka bir şey, başka bir devre olacaktı. Bir gün bu daracık, beyaz yataktan kalkacak, şimdiye kadar hayatında bütün olup biten şeylere, üstelik kendini bekler bildiği daha da fazla bir şeylere dönecekti. Ama o vakte kadar, şu şimdiki alan, kabul eden, bekleyen halde kalabilirdi. Annesiyle babası, hiç bir seferinde de beraber gelmeden, her gün onu ayrı ayrı yokluyorlardı. Annesi pek az konuşuyordu. Sapsade basit bir keyiflenişle Marcia'yı kucağına alarak oturuyordu. Uzun uzun bakıp düşünmelerden sonra, sanki kendi kendine söylenir gibi:

"Bu kız, senden çok, Mary'nin doğduğu zamanki haline benziyor." dedi.

Babası da Marcia'ya bir göz atarak ateşli ateşli: "Bana sorarsan bütün çocuklardan bir farkı yok. Ama ne olursa olsun,, işte bir şiir... "Marcia'ya, doğduğu gün üstüne": şöyle bir ök-sürüp gırtlağını yokladı, sonra da şiirini yüksek sesle okudu. Bitirince:

"Mesele bunda değil, şuna verecekleri yirmi doları mı istersin, yoksa şiiri mi?" diye sordu. Sue gülerek:
— Şiiri!., dedi. Babası:
— İkisini de istesen daha iyi edersin. Eline ne geçerse almaya bak... Zaten aslına bakarsan ortada değerli denebilecek mühim bir şey de yok... Sue, tekaüt olunca, annen ister gelsin ister gelmesin, Güney denizlerine gideceğim.

Suzan tekrar güldü, şiiri almak için uzandı. Kendini bildi bileli babası hep Güney denizlerine gitmek lâfını ederdi. Küçükken buna üzülürdü, çünkü annesi bu sözlere inanır, her seferinde de: "Danny, oralarda ne yaparım ben?" diye ağlar dururdu. Annesinin bu korkularını gördükçe Suzan da ortada

bir tehlike varmış gibi titrerdi. Ama yıllar geçince, annesi, kocasının bu lâfına kulak asmaz olmuştu.
- Bu şiiri kıymetli birkaç şeyimin yanına koyacağım... dedi.
Babasının hoşuna gitmişti ama sadece: "Ne olur ne olmaz, ben de bir kopyesini alıkoydum" diye homurdandı.

Mary en son günü geldi. Kolejde geçen ilk senesinden yeni dönmüştü. Marcia'nm üzerine eğildi. Lâcivert tayörü, beyaz bulüzü, küçük koyu renk şapkasıyle, yepyeni, ağırbaşlı, gayet olgun halli; aklı, hissi uzak, bambaşka âlemlerde bir Mary idi bu.
İlgisiz bir sesle:
— Gürbüz bir çocuk... dedi. Oturdu; gösteriş yapar gibi, caka ile bir sigara yaktı. Kaşlarını kaldırarak:
— Babam benim için bir şey söyledi mi? diye sordu. Ablası, hayır der gibi başını salladı. Mary:
— Söyleyecektir... dedi. Bana müthiş öfkesi var.
— Neden?..
-! Koleji bitirmek istemiyorum da ondan. Bir iş bulmak istiyorum. Kolej şimdi o kadar orta tabakaya göre bir yer oldu ki...
Ağzından bir duman halkası, sonra bir tane, bir tane daha üfledi.
Suzan çekine çekine:
- Annem ne diyor? diye sordu.
Mary: ~A

- Ooo annem, dedi, kafasında tek bir fikir bile yok. (Serçe parmağıyle sigarasının külünü düşürdü.) Kocaya varıp bir köşeye yerleşmekle rahat

edenlerden olsam mesele değişir, ama ben hayata atılmak, ilerlemek istiyorum.
Suzan, gözlerini indirip, o dakika göğsüne sokulmuş kucağında yatan Marcia'ya baktı:
- Bu da hayat... dedi. Mary: KALP

w
- Öyle öyle, ama bu bana göre değil... dedi. Yerinde duramaz bir halle ayağa kalktı. Soğuk, temiz, düzgün bir profille, dudakları sıkılı o küçük ağzıyle, dimdik, esmer bir kız. Bu ağzın biçimi, mânası hiç bir zaman değişmezdi. Çocukluk zamanından beri hep bu biçimdi ağzı.
Ş imdi de ne daha büyümüş, ne daha dolgunlaşmış, ne daha ihtiraslı bir anlam almıştı.

- Suzan, korunmak filân istediğim yok, yalnız babam bir şey açacak olursa, ben kendi işimi bilirim, ona bunu söyle e mi?

Ablası pek inanmadan:
— Bildiğine eminsen iyi... dedi. Mary:
— Ben bilmezsem, kim bilecek ki... karşılığını verdi. Neyse Allahaısmarladık Sue! Kızın pek cici şey!

Kardeşi gittikten sonra, Suzan biraz da yorulmuş gibi yattı. Mary, sanki etrafım saran havayı bozup azaltmıştı.

Bir iki gün sonra babası, Marcia'ya gözlerini dikerek öfkeli öfkeli:
"Doğrusunu istersen, keşke yine bir oğlan doğur-saydm... Galiba daha memnun olacaktım. Bu zamanda, insan kız kısmiyle belâya çatıyor. Kardeşin bir takım isyancı fikirlere saplandı... Kendi başına bir hayat kurmak, New-York'a gidip bir işe girmek istiyor. Erkek çocuğuna insan "Cehenneme kadar yolun var" diyebilir ama kız kısmına bunu söyliye-mezsin! Bu Mary ile vallahi ne yapacağım bilmem."

Suzan, ne söylemek lâzım geldiğini bilemeyerek sustu: Şimşek çakımı kadar ânî bir hatırlayışla, Mary'nin, piyanoda tekrar tekrar, hep falsolu notaya basışını duydu.

Suzan böylece, vakit vakit yakınlarının yaşantısına katılmış, sonra da onlardan yine uzaklaşmış oluyordu; hepsine birden az buz bağlı kalıyor ama hiç biri için ayrı ayrı, tam bir bağlılık duyamıyordu. Nihayet yataktan kalktı. Marcia'yı kucağında taşıyan Mark'la beraber evine döndü. Jane, John'la, onu karşılamak için kapının önüne çıkmışlardı.
Evceğizi işte o her vakitki yüze göze gülen haliyle, dipdiri, sapasağlam karşısında duruyordu; Suzan da keyifle, neşe ile eşiğinden içeri adımını attı.

Fakat oraya, hanidir alışıp gitmiş olduğu bütün bu cana yakın, sevgili eşyaların arasına, "kıyı köşesinin" içine ayak basar basmaz kalbi göğsünde çarpıntısını hızlandırdı ve içinde bir şey, hem kendi benliğinde mahpus, hem de apayrı bir varlık gibi, tıpkı Marcia'nın dünyaya gelmeden evvelki kımıldanışlarını andıran bir tarzda oynadı, harekete geldi. Bir huzursuzluk duyduğu yoktu, mesuttu, çünkü her geçici şeye kolayca, bütün ruhuyle bağlanarak kendini meşgul etmesini bilen, mutluluk için yaratılmış bir tabiatı vardı.

Kapının önündeki çardağı saran sarmaşıkta açıveren umulmadık, vakitsiz bir sarı gül; onu, geçen hafta gazetede okuduğu, New-York şehrinin satın almak istediği son devi Kristof Kolomb için David Barnes'e teklif edilen beş bin dolar havadisi kadar meşgul ederdi.

Bütün bu şeyleri, Kuzey kutbunun keşfi haberine sevindiği, Marcia'nın ilk dişine sevineceği kadar büyük bir zevkle, neşe ile karşılardı. Fakat kuru bilgiden ziyade, bir iç güdüsüne dayanan kuvvetle biliyor, iman ediyordu ki, şu şimdi her şeyin karşısında duyduğundan çok daha uçsuz bucaksız bir saadeti kucaklamak, anlamak; her ne kadar hayatındaki şu sükûndan hoşnutluk getiriyorsa da, çok daha derin, daha geniş bir sükûna, huzura varmak kudretindedir.

Bu insiyakı histen, tıpkı bir ağacı dallarını sürdürmeye, dalları, yapraklarını yeşertmeye iten iç güdücü duygu kadar karşı konulmaz, şuurlu bir hareket doğdu. "Dört başı mâmur" saadetinin içinde, kendi kendini daha ilerilere

uzatıp götürecek bir büyüme, bir gelişme ihtiyacını duymaya başladı. Bir zamanlar, çocukken, kilisede, "çilekeşlerden" birini anlatan pa- _ paz: "Allah sevdiği kullarına eziyet çektirir." diye söze başla- al mış; sonra da "Istırap, bize, insan ruhlarına, ders olsun, onlara daha büyük şeyler yapmak kudretini versin diye gönderilmiştir." demişti.

Ama Suzan hiç ıstırap çekmemişti ki. Mark bütün sevgisi, aşkı ile beraber iyiliğin ta kendisiydi, çocukları sıhhatli, uysal, yola ize kolay gelen şeylerdi; günler dertsiz, sıkıntısız geçip gidiyordu. Jane bile gamlı sesiyle: "Elinizde iken her

zevkin tadını çıkarmaya bakın madam. Sonu nasıl olsa çabuk geliyor." derdi. Ama bütün bu lâfların bir anlamı yoktu. Daha hiç ölüm görmemişti, hayat ona sonsuz bir şey gibi geliyor, böyle geldiğine de seviniyordu. Fakat duyduğu hoşnutluk, tohumu besleyen toprağa benziyordu, tohum da kendi kuvvetiyle büyüyerek topraktan çıkar, işte asıl bu hoşnutluktu ki onu tekrar yaratmaya zorladı. Başlangıç da onun huzursuzluğu, heyecanı oldu.

İstediği kadar meşguliyeti yoktu. Kendine ne kadar iş icat etse de, içinde hâlâ kullanılmadan duran bir enerji, yapılmamış bir eski, bir ilk ödev olduğunu biliyordu.

Rüzgârla kamçılanan bir ağacın biçimine, küçük oyuncak tahtalarıyle evler kuran John'un haline, Jane'in, tencere başında eğilişine, Jane'in kapıyı açarken şöyle gözlerini yukarı doğru kaldırışına, ellerini boyuna göğüslüğüne silen Jane'in yarı şaşkın hareketlerine bakarken; gözlerinin gördüklerinden, daha öteleri hissetmeye başladı. Jane... Jane... Jane'de hiç yuvarlak, eğik hatlar yoktu. Vücudu bir granit levhası gibi sap-sade, dümdüz kesilmişti sanki... Buna rağmen gene de hiç bir hattı, kıvrımı doğuştan değil de, âdeta iç varlığı tarafından yapılıp çizilmişti: Dümdüz dertli ağzı, hiç bir şeye aldırış etmeyen metîn çenesi,
fazla budaklı dallara benzeyen düğüm düğüm elleri, sıska ama kuvvetli omuzları, yamyassı kocaman İngiliz ayakları.
Bir gün mutfak kapısından "Jane!" diye bağırdı.
Jane boş bulunup bir sıçradıktan sonra, başını kaldırıp baktı, ellerini göğüslüğüne sildi:

- Efendim?., dedi.

John, bahçede, yaz güneşinde oynayıp duruyordu. Marcia küçükAyatacığmda uyuyordu. Jane tekrar:

— Efendim madam?., dedi.

— Ne yapıyorsun Jane?..

— Tencerelerle ibriği ovuyorum madam!

— Öyleyse yukarı gelin!

Jane'in koca ayaklarıyle ağır ağır basarak, arkasısıra çatı odasına doğru merdivenden çıkışını duydu. Kapının önünde şöyle bir durdu, ıslak kollarını hâlâ silip kurulayarak ürkek gözlerle Suzan'a baktı:

Suzan:

- Hiç kıpırdamayın, öyle durun! dedi.

Çünkü tam o dakika, birdenbire bu asıl Jane'i, tencereler, ibrikler arasından başını kaldırıp bakan, altüst olmuş acıklı bir hayattan bir an için kaçamak yaparak başka bir kadının mutlu yuvasında çekine çekine tadılan belki de geçici, değerli bir sükûn içindeki utangaç, ürkek kadını gördü.

Suzan'a o her zamanki korkak, âdeta bir şey için yalvaran gözlerini dikmişti; Suzan da çabucak çamurunu yuğura-rak ürkütücü bir sessizlik içinde, güven dolu, hızlı hareketlerle bu yaratığı şekillendirmeye, meydana getirmeye başladı. Bu garip açlığı, ne vakittir ki gidermeye, doyurmaya kalkış-mamıştı. Fakat eli, doğuştan gelme hünerini unutamazdı. Bütün şu aylar boyunca bu hüner işlenmemiş, kullanılmamış, yahut da bunun ihtiyacı duyulmamıştı.

İşte bu sabah, baskıya sokulmuş, kapatılmış olmak yüzünden her zamandan daha kuvvetli olarak ortaya çıkıyordu. Âdeta hırçın bir hızla, acele ile çalışıyor, Jane de gözlerinde gittikçe artan bir korku ile sessiz sedasız duruyordu. Suzan, sesle söylediğini bilmeden, şevk, iman dolu bir fısıltı halinde; "Bu benim zaferim... Zaferim olacak benim!" diye mırıldanıyordu.

Vakit geçtikçe Jane hafifçe sallanmaya, kıpırdamaya başladı ve saatlerin geçişiyle içten bir rahatsızlık duyan Suzan: "Yoruldunuz! Çok ayakta tuttum sizi! Saat kaç oldu acaba?" dedi. Öğle güneşi damı ateş gibi kızdırmıştı, yüzünün ter içinde olduğunu hissetti.

Jane, üzüntülü bir sesle: "Yoruldum diye değil madam. Küçük ağlıyor, Johnnie de kapıyı
açtırmak için güm güm vuruyor." Suzan biraz da utanarak:
- Hiç işitmedim... dedi. Kulak verdi, şimdi Marcia'nm cıyak cıyak sesini, John'un, "Janie! Janie! Kapıyı açamıyom." diye avaz avaz bağırışını duyabiliyordu.

Suzan bir an gözlerini yumdu. Telâş etmesine lüzum yoktu. Kalbinin derinden, hızlı hızlı vuruşunu duydu. Bunun üstüne gözlerini açıp yaptığına baktı. İşte karşısında, daha çamuru yaş, koyu bir halde, tabiî büyüklükte, kabataslak sert hatlarla, fakat ne kadar da iç yatıştırıcı bir sahilikle, ıslak kollarını kurulayan bir Jane duruyordu. Fakat bu Jane'i aşan, ondan fazlaya, ötelere ulaşan bir şeydi. Bunda Jane'e benzeyen bütün kadınlar vardı, ellerin evine, ocağına sokulup sığınan, ortalığı temizleyen, yemek pişiren, dikiş diken, küçücük aylıklarının yanısıra verilen bir iki döküntüye şaşkınlıktan, sevinçten kamaşmış gözlerle el açan, "eğik başlı" kadınların hepsi vardı.

Boş göz çukurlarına benzeyen bu gözlerin derinliklerinden bu yarı açık, aşağı çekilmiş ağızın içinden, eğik, bükük, çelimsiz fakat yine de devrilip kırılması asla beklenmez bütün şu vücudun derinliklerinden bir ses yükseliyordu. Suzan bu sesi duyabiliyordu. Bu, çocuğun neye dünyaya geldiğini soruşun-daki gibi apaçık bir çığlık değildi. Bunda bir sual yoktu. Çünkü bir şey sormak imkânı çoktan ölmüştü. Çünkü sormak, biraz da kafa tutmaya, isyana kudret bulabilmek demektir. Ja-ne'de hiç bir şeye karşı bir kafa tutuş, isyan ediş yoktu. Hayır, bu bir sesti ki, içinde, değişmek bilmeyen bir mırıltı halinde sade tencereler, tavalar, pişecek etler, taşları ovulacak mutfaklar, karınları acıkmış yemek istiyen çocuk ağlamaları vardı... Fazlası değil. Bu mırıltıyı ancak ve yalnız ölüm kesebilirdi. Günün birinde, bir iç çekişiyle, zaten hemen hemen dilsiz gibi geçirilmiş bu yaşantı artık sadece bir sessizlik, bir "sükût" olacaktı. Binler ve binlercesinin arasında Jane

buydu işte; Suzan onu anlayarak, ormana bakan pencereye yaklaştı, yazın büründüğü yeşil renge baktı. Her taraf güneş içindeydi, sokak, güneşin altında parıl parıl yanıyordu. Bitişik bahçeden gelen bir hamak gıcırtısını duyabiliyordu.

Artık eve sessizlik çökmüştü. Jane, Marcia'yı yatağından kaldırmış, John'un karnını doyurmuştu. Fakat Suzan pencerenin önünde ağlıyordu. Tahlil edemediği bir acı ile içi yana yana, Jane'e ağladığını sanıyordu.

O günden sonra, kendine modellik etsin diye etten, kandan yapılma herhangi bir Jane istemedi, aramadı. Buna lüzum yoktu. Yaptığını apaçık görüyor, anlıyordu. Ard arda her gün yukarı çıktı, her zamandan daha güvenle çalışarak heykeli bitirdi. Bir yıl evvel David Barnes'le geçen saatler ona güven duymak, emin olmak dersini vermişti. Hocanın binde bir çamur kullandığı zamanlar yaptığı gibi, baş parmakları kuvvetle basarak nasıl biçim verildiğini, elindeki materiele, maddeye karşı, istemediğini bir yana atarak nasıl sert, nasıl cesaretle davranmak gerektiğini, belki de tam mânasıyle bilmeden hissiyle, sezişiyle öğrenmişti. Fakat Jane'in yüzü üstünde, sanki incitmekten çekiniyormuş gibi öyle bir yumuşaklıkla çalıştı ki, âdeta bu yüz hatlarını çamurun içinde duyuyor, elliyordu. Gözleri yarı kapanıyor, parmakları duyarak, duyarak çamura giriyor, her kemikli sathı, çıkıntıyı basıp belirtiyordu.

Her gün çatının kapısını açtığı zaman, bunu bir "kendinden geçme" âlemine açmış oluyor, arkasından çekip kapadığı zaman da, kanadı bu gizli, coşkun sevinç dünyasının üzerine örtüyordu.
Bütün benliğiyle, baştan başa can bulmuş, yaşıyordu. Kimseye de söylemiyordu. Söylenecek bir kimse yoktu ki.

Bir gece uyamverdi. Uykusunun içinde bir aydınlığın göz kapaklarına şiddetle bastığını hissetti, birdenbire uyanınca pencerenin ötesinde, gökyüzünde, tam da yatağının karşısında, tıpkı alçalan bir güneş gibi testekerlek, parıl parıl ayı, nurlar içinde gördü.

Ürkmüş gibi bir heyecanla doğruldu, ve Mark, hiç uykulu olmayan pürüzsüz bir sesle konuştu:

- Sen de uyandın. Mehtap böyledir... dedi.

Bir dakika sonra da: "Sue, yatağına gelebilir miyim?" diye sordu.

Karısı: "Elbette, neneciğim" dedi. -Ona ne zaman, istediği bir şey için hayır demişti ki? - Bunu söyledikten sonra tek-
rar kendini yastıklarına bırakıverdi. Uyku sersemliği içinde bir esnedi, ama yine de Mark'ın vücudundaki sıcaklıktan duyduğu zevkin farkındaydı. Kocası usulca "sarıl bana Sue, sıkı sıkı sarıl" deyince de kollarını candan gelen bir istekle erkeğine doladı. Ondan hoşlanıyordu. Vücudunu geri kaçırtacak bir hisse kapılmıyordu. Böylece tatlı alışkanlıklarına uydukları bir anda Mark'ın vücudunu saran ânî ürpertiyi hiç beklemiyordu. Üzerlerine vuran ay ışığında, kocasının ellerinin gevşediğini, bütün sıcaklığının geçtiğini hissetti. Mark bir an hareketsiz, sessiz yattı. Sonra karısını şefkatle öptü, çarşafı üzerine çekip yanlarını güzel güzel sıkıştırdı. Uysal, yumuşak bir sesle:
— Haydi uyu Sue'ciğim. Seni rahatsız etmemeliydim, dedi. Suzan, yarı uykulu halinden hemen sıyrıldı:
— Neden öyle söylüyorsun Mark, seni seviyordum! diye itiraz etti. Kocası aynı uysal, yumuşacık sesle:
— Ya, öyle... dedi.
Ş imdi kalkmış, robdöşambrmı giyiyor, el yordamıyle terliklerini arıyordu. "Galiba biraz okuyacağım. Bu hınzır mehtap uykumu kaçırıyor." dedi.

Suzan gözlerini kocasına dikti. Erkeğinin sesi keyifli, neşeli gibiydi ama, Mark'ın kendisine karşı değişmiş olduğunu hissetti.
— Mark, canın bir şeye sıkıldı, benden saklıyorsun. Kocası:
— Bir şey yok yavrucuğum. Hadi uyu artık... diye ısrar etti. Başucu lâmbasına uzandı, yatağının yanındaki küçük rafın üzerinde duran kitapları şöyle bir elledi.

Karısı:

- Mark, sen bana hiç bir zaman yalan söylememiştin... dedi.

Ş imdi o kadar uyanık bir haldeydi ki, bu gece artık uyu-yamıyacağmı hissetti. Kocası ona bakmadan:
— Seni seviyorum... dedi.
— Elbette seviyorsun, ben de seni seviyorum. Öyleyse ne var, neye canın sıkıldı? diye sordu. Bunun üstüne Mark karısına baktı. Dudakları titriyordu; ve Suzan bu titreyişi gördü.
içini bürüyen bir korku ile: "Mark!" diye bağırdı.
Mark'ın ağladığını hiç görmemişti. Yerinden fırlayıp kalktı, kocasına gitti; erkeğinin başını çekip omuzuna yasladı: "Mark... Mark... " diye fısıldadı. Ona sıkı sıkı sarıldı, Mark'ın göz yaşlarını tutmak için kendini zorlamaktan, tepeden tırnağa kadar titrediğini, katılaştığmı hissetti.
"Ama sebep ne?.. " diye sordu. Yapma Mark, dayanamam buna. Kocası nefesi tutula tutula:
- Bir şey yok. Hiç bir şey yok... Sade bana karşı sende bir değişiklik seziyorum. Sana yetiniyorum... dedi.

Bir an için Suzan'a sanki erkek kendisi, kadın da o imiş gibi geldi. Başka kadınların, kocaları için şöyle söylediklerini duymuştu.

Bir gün Lucile'in evindeki bir briç toplantısında, Trina Prescott, elinden iskambilleri atmış: "Devam edemiyeceğim çocuklar... O kadar üzüntülüyüm ki! Role'un artık bana hiç aldırdığı yok. Müthiş değişti." diye dert yanmıştı. Kadıncağızın haline acıya acıya bu bahsi konuşmuşlar ve Suzan nihayet Trina'yı evine kadar götürmüş, ertesi günü Lucile tekrar bu sözü açarak: "Kadınlar öyle zayıf yaratıklar ki, Sue! Ama haddi varsa Hal de bana karşı değişsin bakalım! Bunun tek mânası vardır... Aklına başka bir kadın getirdi demektir, her şeye dayanırım ama, buna dünyada tahammül etmem! Hele böyle bir şey yapsın da bak, lâyık olduğu cevabı nasıl veririm!"

Suzan, Mark'tan yana bu gibi tehlikelerin imkânsızlığını bilerek, kadınların bütün bu sözlerini sessiz sessiz dinlemişti. Ama başını kadınının omuzuna yaslayarak "Seni kaybediyorum" diye ağlayan bir erkeği şimdiye kadar kimseden duymamıştı. Bu da Mark'ı bir yabancı haline sokuyordu, artık onda evin neşeli, açık kalpli, sade tabiatlı arkadaşını bulamıyordu.

Korku verici bir saniye için, önünde, şu şimdiki ânın, bir giriş kapısı açtığı o uzak uzak dehlizleri görüverdi.

Fakat o bu hayatın değişmesini istemiyordu. Mark'la ev-leneli dört sene oluyordu. Kocasının mesut olmadığını hiç aklından bile geçirmemişti. İçini bir korkudur bürüdü.

Büyük bir tatlılıkla: "Otur cancığım" dedi. Mark da karısına tutunarak, sarılarak, bir çocuk gibi söz dinledi.

- Şimdi söyle bakayım. Seni incitecek, kıracak bir şey yaptım. Ama işin asıl korkunç tarafı, ne yaptığımı bilmiyorum. Bana bunu söylemelisin. Seni öyle seviyorum ki!..

Konuşacak takati bulana kadar epey vakit geçti. Karısının şu dakika sorduğu şeyin cevabını, o kendi kendisi için bile kelime haline getirememişti. Neden üzüldüğünü bilmeden, elinde olmadan, derinden derine, körü körüne üzülüp durmuştu.

Tekrar tekrar:

- Senin bir kabahatin yok... dedi. Benim deliliğim. Başka bir şey yok. Kabahatli benim, sen değil. Bana eşsiz bir yuva kurdun... Çocuklar için kusursuz bir anasın... -Bir an durdu, sonra yine sözüne devam etti.- Bana karşı daima iyi, daima muhabbetlisin. Arkadaşların çoğu karılarından, yana yakıla bahsederler. Hal'un on dakika geç kalacağım diye ödü kopuyor, Lucile hemen sorgu suale başlarmış... Ceplerini ka-rıştırırmış; öylesine kıskanç bir kadın... Mağazadaki daktiloyu bile kıskamrmış! Onlar anlatırlar, ben de hepsini dinler, kendi kendime: "Allaha şükür benim karım böyle değil!" derim.

Suzan, kocasının omuzunu okşayarak, ince pamuklu pijamasının altından onun içten içe titreyişini, ürperişini hissederek dinliyordu. "Yaptığın bir şey yok. Mesele bu değil."

Suzan:

- Öyleyse kendimde bir şey var, diye cevap verdi. Mark bir an sesini çıkarmadı. Sonra karısının yanından

kalktı, odanın içinde dolaşıp aranarak piposunu buldu, yaktı ve pencerenin kenarına oturup aya, nurlar içindeki manzaraya baktı:
- Galiba öyle... Evet, belki mesele buradan çıkıyor... dedi.
Suzan'ın kalbi korku ile çırpındı. Gayet sakin bir sesle:
- Bu çok daha fena. Seni inciten, kıran bir hareketimi düzeltir, durdurabilirdim. Ama ne isem öyle olmayı durdurabilmek, benim için pek zor bir şey. Zaten nasıl olduğumu şimdiye kadar düşünmüş de değilim. Bütün ömrümce öyle çok işim oldu, öylesine de mesuttum ki...

Mark ayağa kalktı, ayışığmı örtmek için storu aşağı çekti, elektriği yakarak yatağın üzerine oturdu.

- Bu meseleyi hiç açmak istemiyordum... dedi. Sana ne düşündüğümü anlatabilmekten âcizim, bunun için de hiç bir şey söylememeliydim. Ama her dakika sanki burada değilmişsin... bütün varlığınla burada değilmişsin gibi bir hisse kapılıyorum. Her şeyi o kadar güzel, herkesten o kadar daha iyi yapıp başarıyor sun... Bunu biliyorum.

Karısı:

- Kuzum Mark, bu sözleri bırak, diye yalvardı. Seni mesut edemedikten sonra başka şeyleri nasıl yaptığım umurumda mı benim? Eğer yaptığım şey seni mesut etmiyorsa, bir faydası, iyiliği yok bunun. Bir kusurum var, muvaffak olamadım demektir.

Mark kuvvetle:

- Beni mesut ediyorsun... dedi. Tek bir kelime söylemek bile benim için manasızlık, delilik olur. Rahatım yerinde, her şeyime bakıyorsun, hiç bir işi eksik koymuyorsun... Yalnız... - sözünü kesti ve bir an durduktan sonra- Yalnız belki bana kendini verişinde bir eksiklik var.

Suzan:

— Ne demek istiyorsun? Senden ne zaman bir şey esirgedim, ne zaman "Hayır, olmaz" dedim?... diye sordu.
— Evet, demedin... Benim deliliğim bu... Ama sanki hiç bir zaman tam tamına sana malik olamadım gibi geliyor bana... Bak, dinle beni Sue, seninle konuşurken, o gün için bütün olup bitenleri ben anlatıyorum, sana her şeyi söylüyorum, öyle değil mi? Kendime hiç bir şey saklamıyorum. Halbuki senin

bana söylemediğin o kadar çok şey var ki. Dinliyorsun, ama bütün benliğinle değil, sade bir parçan dinliyor senin. Evet, galiba, mesele bu işte... Ben sadece senin bir "parçanla" evliyim.

Düşündüklerini karısına anlatmak zoru içinde yüzü üz-günleşerek, gözlerini indirip ciddî ciddî ona baktı. Suzan da anladı, üstelik ömründe ilk defa olarak, kocasına karşı manevî bir çekilme, uzak durma isteğini duydu. Benliğinin en iç, en gizli derinliklerini ondan ne hakla, kim isteyebilirdi ki?.. Kendini her şeyiyle, bütün varlığıyle vermek elinde değildi. Mark'ın alabilmek kudretinde olduğu kadarını veriyordu. Tam ağzını açıp, sert sert: "Beni bütün olarak istiyorsan, bendeki bütün şeyleri alabilecek kudrette olmalısın. Eğer kendimden bir parçayı alıkoymuş, saklamışsam, bunun çaresi benim elimde değil... " deyiverecekti.

Fakat Mark kararsız kararsız konuşuyordu: "Bu neye benziyor, biliyor musun? Sanki sana bir kadeh uzatıyorum da... " Suzan: "Kadeh öylesine ufak ki." diyebilirdi. Ama bunu söylemeye vakit kalmadan kocası sesini biraz daha yükselterek: "Söylemesi ne müthiş oluyor... Bunu düşünmek bile istemiyorum. Meselenin acı tarafı şu ki, ben sana yetiniyorum. Belki de kadeh çok küçük!"

Suzan bir şey demedi. Bir tek kelime ile onu tekrar ağlatabilir, karısını büsbütün kaybetmek korkusuna uğratabilirdi. Fakat bunu yapamazdı, çünkü böylelikle kocasından çok kendini kıracak, kendi içini kanatmış olacaktı. Hiç bir zaman kimseyi incitmek, yaralamak istemiyordu. Bir başkasının kalbini kırmak, bir başkasını incitmek, işte günahların büyüğü, buydu. Bütün

ömrünce kendi kendini tutmuş, içindeki asıl kudretleri, kabiliyetleri gizlemişti, çünkü kimseyi küçük düşürmek, veya kırmak istemiyordu. Zaten kendisini kocasından gizlemek ihtiyacını duymamış olması lâzımdı. Bunu bile bile, yine de ondan bir tarafını saklamış, saklamış, Mark da bunu kim bilir nasıl bir iç sezişiyle anlamış, hissetmişti. Bütün bunları, kocasının söylediklerini, düşünecek, gerçek mânasını anlamaya çalışacaktı. Fakat şu anda ilk vazifesi, Mark'ı teselli et-

mek, sevgisinin diliyle ona karısına yettiğini, demek ki kendi kendisi için de yeter bir kuvvet olduğunu anlatmak lâzımdı.

Sahiden karısını tam mânasıyle tatmin eden, ona yeten bir insan olup olmaması, Mark'a bu imanı vermek kadar önemli değildi. Bu tek düşünceden gayri her şeyi bir tarafa bırakarak kocasına bütün ruhuyle, candan gelen bir samimiyet kudretiyle gülümsedi.

Kuvvetli, inandırıcı, açık bir sesle: "Gel, canım, yanıma gel bakayım... dedi. Bir sürü mânâsız, saçma sapan şeyler söylediğini biliyorsun. Öylesine mesudum ki... Sen benim en kıymetlim, en çok sevdiğimsin. Hayatımın can noktasısm..." Onu göğsüne doğru çekti. Hem doğru söylüyordu. Can damarı, can noktasıydı o. Çünkü böyle bir can noktası için tıpkı Mark gibi vefalı, daima el altında, sımsıkı bağlı birine ihtiyacı vardı; bir can noktası ki, hayatı buradan kendine has yollara doğru parlayarak yayılıp açılsın!

Mark onun toprağıydı. Karanlık, sımsıkı, kuvvetli köklerini onun içine daldırmıştı ve kocasının üstünde her ne çiçek açarsa, hep buna bağlı idi!

Erkeğini, sıcak, kavrayıcı kollarla, biraz gülerek, şaka ederek, baştan aşağı dişilik sevgisine bürünerek kendine doğru çekti; Mark da artık inanmış, rahatlamış bir halde, coşkun bir heyecan içinde karısına uydu.

Suzan bütün öteki kapılarını kapadı, ve sadece evinin bu tek odasında, mehtaplı gecenin bu gizli saatinde yaşadı. Bu saatte o da kocası kadar iman içinde, o da kocası kadar gerçek âlemden, her şeyden uzaklaşmış, ayrılmıştı. Yalnız arada şu fark vardı: Bu saatin sonu gelince Mark'ta rüya

yine devam etti. Başı karısının kolunda, yarı uykuda, gözleri kapalı gülümsüyordu.
"Söylediklerimi unut, e mi bir tanem. Galiba yorgundum. Çok işimiz vardı bugün... " dedi. Suzan, dirseğinin üzerinde doğruldu, kocasının yüzüne baktı:
— Seni seviyor muyum? diye sordu. Mark gözlerini açıp yukarı baktı:
— Evet... dedi. Karısının gözleriyle karşılaşan gözlerinde, bir kendini küçümseyişle: "Neden seviyorsun bilmiyorum ama, evet, seviyorsun." diye tekrarladı.
— Bunu hiç bir zaman unutmayacağına söz ver. Hatırı hoş edilen bir çocuk gibi, istekle:
— Söz veriyorum... dedi. Suzan ona baktı:
— Şimdi uyu bakalım... dedi. Hayır, kıpırdama! Burada yat, ben senin yatağına giderim.
Zaten uyumuştu bile. Kocasının başının altından usulca kolunu kurtardı, öteki yatağa gidip örtüyü üzerine çekti. Mark'ın nefesi sakin bir düzen içinde gelip gidiyor, fakat Suzan uyuyamıyordu. İradesinin bütün gayretiyle gerilmiş bir halde, sırtüstü yatıyordu. Kalbine, dimağına, bütün varlığına, -âdeta hepsini birden imdadına çağırır gibi- sesleniyordu. Kocasının hakkı vardı ama bunu hiç bir zaman bilmemesi gerekti.
"Vazifelerimin birinde bile kusur etmeyeceğim. Hepsini başarabilirim, eşliği, analığı... Kendi kendim olmayı da."

Dikkatsizlik, hattâ tembellik etmiş, Mark'dan apayrı şeylerle uğraşarak, bunlara fazla dalarak onu kırmıştı. Çünkü içinde, sahiden kocasından apayrı kalmaya mahkûm bir şey vardı. O da körü körüne bir sezişle yürüyüp, bu gerçeğe basmıştı. Bundan sonra vaziyeti daha iyi idare edecekti. Kendini c. daha tam olarak vermenin, şu saat için hayatının bulunduğu yerde daha bütünlükle yaşamanın çarelerini düşünecekti.

Fakat bütün bu niyetlerine rağmen, hanidir aradığı uykuyu beklerken, kafasının içinde sessizce, birer birer kapılar açıldı. Mark karısını yanıbaşmda bilmenin huzuru içinde mışıl mışıl uyuyor, Suzan ise tâ uzaklarda, yapayalnız dolaşıyordu. Kıpırdamadan yattığı yerde, şimdiye kadar hiç ulaşmamış olduğu bir vuzuhla kendini görüyor, anlıyordu.

Neden doğuştan, yaradılıştan nasılsa öyle kalmayacak, neden her şeyi yapıp, her şey olmayacaktı? Bütün bunları, bir iş başarmaktan ziyade kendilerini serbest, başlarına buyruk

bilmek için bir takım özgürlük hakları isteyen bazı kadınlar gibi açıktan açığa, veya yaygara kopara kopara yapmak niyetinde de değildi. Mark'm ona tam manasıyle yetmediği doğruydu. Ama onsuz da yapamazdı, zaten hiç bir şey, başlı başına ona yetmesini bilmiyordu ki... Ne çocuklar, ne ev, ne akrabaları, ne şehir, ne ormanın, gökyüzünün güzelliği... Bir yandan da yine bütün bunların hepsi olmadan yapamaz, edemezdi. Hattâ işi, mesleği bile ona yetmiyordu.

David Barnes'in hayatı gibi bütün gün heykel yontmak, şekil vermek, yaratmakla geçen bir ömür sürmeye imkân bile olsa, günün sonunda, hattâ işten gayri her şeyin tam bir unutulması içinde geçirilmiş saatlerden sonra, bunun da yine yeter bir şey olmadığını bilecekti. Çünkü David Barnes'in yaşayışı da -gerçi kendi tarzmca- Lucile Palmer'inki kadar daracık, onun da kendi bakımınca hayattan aldığı pay ötekinin-ki kadar azdı. Her ne kadar güzellik denilen şey onun ruhsel gıdası ise de, o yeryüzünün bütün güzelliklerine değil de yalnız güzelliğin tek bir çeşidine karşı özlem duyardı. O, çocukların doğuşunda, gelişip büyümelerinde, ortalık temizlemekte, yemek pişirmekte, bahçeyle uğraşmakta, şarkı söylemekte, Mark'la sevişmekte bir fayda, bir lüzum göremezdi. O ancak seçip ayırdığı, mânasını kavradığı ve bir avuç çamurla ifade edebildiği, yahut da bir taşın bağrında keşfine vardığı şeyleri anlayabilirdi. Fakat Suzan'm yaratmak kadar, yaşatmaya da ihtiyacı vardı. Sahiden böyleydi, onun benliğinde bu iki istek birleşmiş, kaynaşmıştı. Hayatından hiç bir şeyi, hiç bir kimseyi, "fazladır, gereksizdir" diye çıkarıp atamazdı: Ne Lucile'i, ne Jane'i, ne Mary'yi, elbette ki ne çocuklarını, ne de Mark'ı.

Hiç bir şeyden, hiç bir kimsesinden vazgeçemezdi.

Mark beri yanda uyurken, o da kendi kendine, hem ne kadar da ciddî bir sesle: "Açgözlü obur!" dedi. "Cehennem kadar oburum ben... Doymak bilmiyorum!" diye söylendi.

Ama neden olmasın ki? Gücü yettikten sonra, alabileceği her şeye ne diye sahip olmayacaktı? Ay battı; Suzan da âdeta hırsla; şiddetle düşüne düşüne, karanlıkta bir saat yattı. O kendini kimseye tam manasıyle, bütün varlığıyle veremezdi...

Kendi tarzlarmca yaygaralarını basa basa onu isteyip duran ne Mark'a, ne de David Barnes'e!
Gerçi her biri için de ihtiyacını duydukları insan olabilirdi. Çünkü her iki istikametin başında hep "kendi kendisi" olacaktı. Asıl benliği ne tarafta, hangi yanda idi, bunu bilmiyor, aldırmıyordu da. Her şeyden, istediğinin, dilediğinin hepsini alacaktı. Kimse ona ne sevgi, ne de ayıplamakla bir takım sınırlar çizemiyecekti.

Evren onun evreni idi, bütün saatleri, beldeleri, bahçeleri, gökleri, çocukları, musikisi, resimleri, insanları, yıldızları ile. Onu ne durdurabilirdi? Hayatını doyasıya dolduracaktı. Gücünün yettiği her şeyi yapacak, yapmak istediği her şeye de gücü yetecekti.

Gün ağarmaya başlayıp da oda yavaş yavaş aydınlanınca, yeni günün doğuşunu neşeyle seyretmeye başladı. İki şeyden birini, kadınların nesilden kalma eski, mânâsız akıbetleri arasından şunu veya bunu seçmeye artık ihtiyacı yoktu. Bir ev, bir yuva istemiş, bunu kurmuştu. Şimdi Marcia da doğup, güzel güzel büyüme yolunu tutmuşken, kararı karardı, çalışmaya başlayacaktı.

Buna inanışın verdiği rahatlık içinde, birden uykuya daldı, iki saat sonra da Mark'ın neşeli neşeli:

"Hey, küçük hanım! Bütün gün mü uyuyacaksın?" diyen sesiyle uyandı.

Gözlerini açtı, güneş pencereden içeriye akıp doluyordu. Mark giyinmişti, aşağıdan da iştah açıcı jambon kokuları geliyordu. Açıkça belli etmeden, her gün biraz, biraz daha erken gelmeye başlayan Jane, kahvaltıyı hazırlıyordu. Çocukların odasından bir gürültü gelmiyordu. Demek Marcia'ya ilk emziği verilmiş, John da mutfağa indirilmişti. Ama Suzan bütün bunlara ait bir kelime söylemedi. Geceki Mark'ı hatırladı, kollarını kocasına uzattı,

başını çekip göğsüne bastı. Mark: "Gece vakti söylediğim o saçma sapan şeyleri unut, e mi Sue? Neden öyle oldum, bilmiyorum" dedi. Karısı:

- Peki! dedi. Erkeğinin başını sıktı, kucakladı, yüzünü gözünü öptü, sonra yataktan fırlayıp kalktı: "İki dakikada du-

sumu yapar, aşağıda olurum." dedi. Gözleri, çocuk gözleri gibi dupduru, pırıl pırıldı, gülümsüyordu; kocası, bir dakika için onu kollarının arasında tutarken, bütün isteğiyle, dişilik teslimiyeti ile kendini bırakmıştı. Mark'm o geceki halini, söylediklerinin tek bir kelimesini ömrünce unutmayacaktı. Bir daha, tek bir dakikalarını bile kısa kesmeye bakmayacaktı. Mavi ketenden tiril tiril bir elbise giydi, aşağı koşup kahve ibriğinin arkasına oturdu, kocasına güneş gibi ışıl ışıl bir yüzle baktı. O da karısına tapıyordu, Suzan bunu biliyor. Kıymetini anlıyordu. Kocasını kendine tapar tutmasını bilmeliydi.

John içeri girince annesi onu kollarının arasına aldı, burnunu çocuğun boynunun altına sokarak onu nefes nefese getirene, kahkahalarla güldürene kadar gıdıklama oyunları yaptı.

Çocuk:

- Anneciğim... Anneciğim... Böyle tuhaflığın tutunca seni öyle seviyorum ki! diye içini çekti.

İyi, iyi, öyleyse John için hep böyle tuhaflıklar yapacaktı. Mark'm arkasından kapıya kadar gitti, beraberce bahçe yolundan aşağı indiler ve evin babası sokağın köşesini dönene kadar ana oğul, elele durup beklediler, arkasından baktılar.
John'a ciddî ciddî sordu:
- Şimdi söyle bakalım, bu sabah canın ne yapmak istiyor?
Çocuk bir düşündü. Sonra ağır ağır, sözüne ne de büyük bir önem katarak:
— Bugün çamurdan pastalar, börekler yapacağım, dedi.
— Pekâlâ. Bir göğüslük takayım sana... Kovayla su da getirelim. Yalnız rica ederim, böreklerini, pastalarını bozma da, bir göreyim.

Çocuk:

- Oluy! diye söz verdi.

Arkadan Marcia'nın banyosu, yedirilmesi vardı; anne bu işlere de güle söyleye kendini verdi. Bu dakikaların her biri, yaşanmak, tadı çıkarılmak için "onun" olmuş şeylerdi.

Evin günlük işleri böylece yola, düzene girince, kuvvetle, azimle, yukarıya, çatıya çıktı. Çünkü evi bütün hayatını içine

sığdıracak kadar geniş olmalıydı, her ne kadar Mark'la çocuklar buraya gelmemişlerse de, bu da onun hayatı idi. Kapıyı arkasından kapadı, etrafına bakındı. Burayı, içinde sahiden çalışabileceği bir atelye haline getirmemesi için bir sebep yoktu. Şimdiye kadar burası, aylar süren fasılalarla arada bir iki, üç saat için acele, gizli bir şey üstünde telâşla, ateşli ateşli çalışmak üzere geldiği bir kaçamak yeriydi. Artık bu tarzda çalışmayacaktı. Mademki başkalarına kendini tam tamına bütün bütüne vermişti, öyleyse doyma gayesine erişmiş olmak için buraya da kendini tam tamına verecekti.

Burası kendine mahsus yegâne oda olmayacak, sadece birçok odalarından biri sayılacak, yalnız şu da var ki, burasını araya katmadıkça evi tamamlanmamış klacktı.

"Nem var, nem yok" diye şöyle etrafı bir gözden geçirdi. Ne kadar da yüz kızartıcı eksikleri vardı. Ne lazımsa, hepsinin bir listesini yapacaktı... Yeni kalemler -Michael'den kalma küçük, güdük güdük şeylerden başka kalemi yoktu- yeni kâğıt tabakaları, yeni âletler, sonra David Barnes'in bahsetmiş olduğu o yeni çeşit çamurdan almalıydı... Burada mermer üstünde çalışamazdı, çamur lâzımdı. Bir sedirle, rahat bir koltuk da isterdi. Ortada, üzerine oturulacak bir sandıktan başka bir şey yoktu. Yere bir halı koyacak, perdeler asacaktı. Daha fazla ışığa ihtiyacı vardı, kuzey tarafına bakan küçük çatı penceresi büyültülebilirdi.

Bütün bu işleri tasarlarken, ötedenberi içinin bu isteğini inkâr etmiş olduğu için şimdiye kadar pek de farkına varamadığı bir açlığın, arta arta, benliğini

sardığını hissediyordu. Artık şimdi çeşmelerden, küçük heykellerden daha fazla, daha önemli bir şeyler yapmak istiyordu. Büyük bir şey, bir gurup yapabilirdi.

Gelgelelim ev çok küçüktü, oda çok küçüktü. Ama ne çıkar, evvelâ fikrin, mevzuun küçük bir modelini çıkarabilirdi. Fikrin de küçük olmasına lüzum yoktu ya. Eğer isterse, ileride bunu tabiî büyüklükte yapabilirdi. Nasıl olsa bir gün bu çatıdan çıkmak isteyebilir, bir atelye yaptırır, yahut bir yer kiralardı. Bunu düşününce içinde yine o uçsuz bucaksızlık hissini duydu. Ne olsa yapacak, başaracak kudretteydi. Neye olmasın-dı?..

Sandığın üzerine oturdu, hayallerine geniş atılışlar vererek düşünmeye, rüyalar kurmaya başladı. Kırlık, açıklık, köy gibi bir yere, bir çiftlik evine taşmsalar, kendisi için çalışmaya, çocuklar için de oynamaya dünya kadar yerleri olurdu. Evlendikleri zaman Mark'la hiç böyle bir şey düşünmemişlerdi. Alışılmış bir sokakta, eşin dostun arasında küçük bir ev, bu çoğu insanın istediği şeydi. Bu, Mark'm istediği şeydi. İçinde bir huzursuzlukla ayağa kalktı. Birdenbire bu küçük evde bir değişiklikler yapmanın faydasızlığını hissetti. Burası ona küçük geliyordu. Büyük bir ev istiyordu, öyle bir ev ki içinde büyümek, gelişmek için yer olsun.

O akşam Mark'm eve dönme vaktini zoruna bekledi. Bütün gün, bu eve yapılacak herhangi bir şeyin boşuna israf olduğunu düşündü. Burasıyle işin bittiğini hissetti.
Kocasını görür görmez:
- Mark!., diye bağırdı. Kırlık, açıklık bir yere, bir yazlık eve taşınalım.
Adam, eli bahçe kapısının üzerinde, durakladı. Karısının yüzüne şaşkın şaşkın bakarak:
— Bu evi mi bırakalım?., diye sordu. Suzan sabırsız sabırsız:
— Evet... cevabını verdi.
Karısının düşündüklerini kavraması ne de uzun sürdü. Gerçi o bütün gün düşünmüştü, Mark'sa bu fikre daha hiç hazırlanmamıştı.
— Geniş bir yere ihtiyacım var. Çalışmak için adamakıllı bir yere... Sonra çocuklar da... Kocası ağır ağır:
— Çatı arasım daha doğru dürüst düzeltmedik ki... diye sözünü kesti.
Suzan:

— Çok küçük, hattâ başlangıç için bile çok küçük. Bu yaz David Barnes dönünce büyük bir şey yapmak istiyorum. Tabiî büyüklük üstünde çalışmak istiyorum. Hem çocuklar için de...

Mark düşüne düşüne:

- Samanlık, zahire ambarı gibi ayrı bir yeri olan eski bir ev var... dedi. Birdenbire üzerine büyük bir yorgunluk çökmüş gibi oldu, ağır ağır eve doğru yürümeye başladı. "Sade biraz dur da yüzümü, elimi yıkayayım." dedi.
— Sahi neneciğim, sahi! Hep böyle aceleciyim ben! Kocası:
— Ben de ağırım... diye mırıldandı.

Suzan, telâşçılığına pişman ola ola mutfağa gitti. Bu lâfı tekrar kocası açmcaya kadar bekleyecek, yemekte de bir şey demeyip, sofradan kalkıncaya kadar bekleyecekti. O söyleyinceye kadar ağzını açmayacaktı. Mark ağır ağır odaya geldi, oturdu, karısı çabucak ona gülümsedi, erkeğin de gözlerine sıcak bir bakış geldi:

- Eğer sahiden taşınmak istiyorsan şehrin güneyinde, ayakla aşağı yukarı bir saatlik bir mesafede küçük bir tepenin eteğinde eski bir ev var, yanıbaşından bir de ırmak geçiyor... dedi.

Karısı:

- Yemekten sonra gidip bir bakabilir miyiz?., diye sordu, arkasından tekrar kendini tuttu. Yok, yok... Başka bir zaman, yorgunsun... dedi.
Mark:
— Gidebiliriz. Şimdi akşamlar uzadı... dedi. Suzan:
— Çocukları da düşünüyorum... dedi. Kocası:
— Tabiî... diye tasdik etti. Suzan sözüne devam etti:
— John artık her dakika ormanda oynamak istiyor... Aklıma o derin çukur geldikçe, ödüm kopuyor.

Mark, birden başını kaldırıp karısına baktı:

- Sahi! dedi. Bunu unutmuştum. îyi ya işte, gece gideriz. Sadece bu meseleyi düşünmek için bana biraz vakit ver. Ama sözüm söz Sue. istediğini yapacağım.

Suzan:

- Şimdilik daha bir şeye karar vermiyoruz... dedi. Ama bunu söylerken, sanki çoktan bu evden ayrılıp çıkmış gibi bir hissi vardı.

Ortalığa akşamın ilk karanlıkları çökerken emektar otomobilleriyle, güney tarafına doğru şehirden çıktılar; ağaçlıklı, köyümsü bir yoldan geçerek dağ, bayırdan toplanma moloz taşlarıyle yapılmış eski bir evin önüne vardılar. Akşamın esmer renkler alan seması önünde, pek büyük, sağlam görünüşlü bir duruşu vardı. Pencerelerinde ışık yoktu, karı koca buraya yaklaşınca pancurlarm kapalı, kapının önüne de haç biçiminde tahtalar çakılmış olduğunu gördüler. Mark bir kelime söylemeden bu tahtaları çekip yerinden söktü, kapıyı zorladı, açtı ve beraberce içeri girdiler, bir bir odaları dolaşmaya başladılar. Hepsi boş ve temizdi, sade ortalıkta yavaş yavaş birikip toplanmış bir toz tabakası vardı. Suzan her birinde bir an durarak düşünüyor, tasarlıyor, hissini yokluyordu. Burada yaşayabilir miydi? "Onun" evi miydi burası? İki sıra direklere yaslanan uzun çardağın altına gidinceye kadar hiç konuşmadılar.

Mark:

- Ambar şu tarafta... Orası da taştan... dedi. Elini sağa doğru uzattı ve Suzan, yatık bir damın altında kocaman bir bina gördü:

- Bana bile yetecek kadar büyük... dedi. Hemen o dakika buraya karşı içinde bir istek uyandı. Mermer bloklar... Granit bloklar... Zahire ambarı, içine muazzam şeyler sığacak kadar büyüktü.

- Burasını sevdim... diye fısıldadı. Şu tepelere, şu yaşlı ağaçlara bak! Bu taraftaki ne, kuyu mu?
Kocası sertçe çıkan bir sesle, hemen acele acele:
— Bu gece bir karar verecek değiliz... dedi. Suzan:

— Tabiî, tabiî... diye tasdik etti. Gündüz gözüyle de bir gelir görürüz.
Alaca karanlıkta evin yolunu tuttular, otomobili yerine soktuktan sonra küçük evlerinin çardağı altına oturdular,'

Uzun bir susuştan sonra Mark:
- Daha bu evde doyasıya oturmadık gibi geliyor bana... dedi. Karısı sakin bir sesle:
- Sen istemedikçe yine de buradan çıkmayız., cevabını verdi. Ama çıkmaya mecbur olduklarını biliyordu. Çünkü bu evde Suzan'ın her bir tarafına yetecek kadar yer yoktu. Mark'm karısı, çocukların annesi burada güle söyleye yaşıyabilirdi, ama Suzan Gaylord'a sığacak kadar yer yoktu bu evde.

"Yarın yalnız gidip orayı kendi başıma gezip, bir bakarım" diye düşündü.

Ertesi günü taş eve yalnız gidince, burasının kendi evi olduğunu hissetti. Birçok şeyler tasarlayarak odaların içinde dolaştı durdu.

Öğleyin:

- Mark... dedi. O eve geçmeden yapamıyacağım. Kocası uysal, vefalı gözleriyle yüzüne baktı:

- Peki Sue. Nasıl istersen öyle olsun... dedi.

Taşınma işi bitince, hattâ Mark bile bunun çok rahat, ötekinden iyi bir ev olduğunu söyledi. Suzan:

- Çocuklara bak!., dedi. Sade onlar için bile bu işe kalkışmaya değerdi!..

John, dereye doğru, çayırdan aşağı koşuyordu. Jane, kucağında Marcia, yüzü keyfinden ince ince buruşarak içeri giriyor:

"Madam, arka bahçede ağaç çileği var. Reçelini yaparım." diyordu.

Mutfağın üstündeki küçük odaya yerleşen Jane'in rahatına, keyfine diyecek yoktu. Buraya taşındıkları sırada: "Artık sabah gelip akşam gitmek saçma olacak, hem burada kaldığımı vallahi fark bile etmiyeceksiniz madam." demişti.
Mark:
— Benim düşündüğüm sensin... dedi. Suzan, gayet basit bir şey söylüyormuş gibi:
— Burada çalışabilirim.. ! cevabını verdi, kocası da sustu. 156
13U MAliKUK
Kocaman boş ambarın içine âletlerini, malzemesini yerleştirdi. Buranın büyüklüğünde, ruhuna tesir eden bir şey vardı. Başının üstünde, ta yükseklerde, üzerinden örümcek ağları sarkan çatı tabanları, kirişler gözüküyordu. Bir zamanlar, içinde toprağın ürünlerini saklamış olan göz göz yerler vardı. Şimdi de buralarda Suzan'ın eserleri sıralanacaktı. Bu göz göz bölmeler, yapabileceği en muazzam heykelleri bile alacak kadar genişti, büyüktü. Ambarın iki kanatlı kocaman kapısını itip açtı. Buradan tepeler görünüyordu. Serilip yayılan yeşil renklerinin arasında John, güneş ışığında kımıldayıp duran bir be-necikti, tepelerin ötesinde de gök yükseliyordu.

Suzan, bu yeni, geniş evrenin ortasında, o eski, o muazzam ihtiyacı, eline çamuru alıp yuğurmak, biçimlemek, varlıklar yaratmak ihtiyacını duydu. Bir kadınla bir erkek resmi yapmaya başladı, aralarına bir çocuk koydu, sonra da kadının kucağına minicik bir yavru kattı.

Koca koca, bir sürü kâğıtları resimleriyle kaplayarak, bir elin, bir ağızm, göz mânalarının üzerinde bitmek bilmeyen nice saatler harcayarak bu dört insanı günlerce tekrar tekrar çizdi durdu. Ama kadını yakalıyamıyordu. Nihayet bir türlü memnun olamayınca, kalemi kâğıdı bir yana bıraktı, çamuru aldı. Belki de bu elle tutulur şeyin içinde daha doğru, daha net şekle ulaşabilirdi. Onları tabiî büyüklüklerinden çok daha ufak yaptı, araştırıyor, her hareketi türlü biçimlerde deniyordu. Kadında muvaffak olabilirse bunu bir model olarak kullanacak, hattâ belki de David Barnes dönünce bu heykeli mermerden yapacaktı.

Hocanın uzaklarda geçirdiği bu iki sene içinde ondan, iki veya üç defa kısacık mektuplar almıştı. Geçen hafta da Su-zan'a "Temmuzun beşinde orada olacağım." diyen bir kart yollamıştı.

Yaz günleri boyunca, Suzan hep çalıştı, hiç kimseleri görmüyor, ancak akşam üstü, Mark'm otomobili daracık yolun köşesinden dönünce işini bırakıyordu. O dakikada, düşünce şeklinden çıkıp, çamurun hakikatine geçmek için bekleyen ace-

le bir çizgi, bir kıvrım bile olsa, hemen her şeyi bir yana bırakıyor, işi durduruyordu. Taş!
Belki bir gün, sade taş üstünde çalışması nasip olacaktı. Eserinin başından dönüp uzaklaşıyor, ellerini yıkıyor, Mark'ı karşılamak üzere bahçe kapısına çıkıyordu.

Karısını öptükten sonra, daima:
— Bütün gün ne yaptın? diye sorardı. O da daima:
— Büyük bir şey yapmadım... diye cevap verirdi. Kolkola eve doğru yürüdüler. Suzan kocasının arkasısıra

yukarı çıktı.

Mark:

- Bugün çok işim oldu... dedi. Banyo odasına geçti, yıkandı, kumral saçları ıslak ıslak, diken gibi havaya kalkmış bir halde geri döndü.

Aynanın önünde saçlarını fırçalayarak neşeli bir sesle:

- Yazlıkçıların sayesinde doğrusu bana iyi işler çıkıyor... Şuraya geldik geleli, istersem bu evi üçtür satabilirdim... dedi.

Karısı:
— Burayı dünyada satmıyacağız. Öbür evde nasıl yaşamışız, aklım almıyor, diye cevap verdi.

— Oradayken burasını bilmiyorduk. "Evimiz, ocağımız" diye düşündüğümüz müddetçe ne kurusu vardı, pekâlâ yerdi.

Ama Suzan cevap vermedi. Sessiz sessiz oturmuş, kocasının boynuna başka temiz bir kıravat bağlayışına bakıyordu. Artık Mark'ı çok iyi tanıyordu. Onu mutlu etmenin yolunu biliyordu. Kocasının -hemen hemen- daima mutlu olduğuna emindi.

Erkek, kadın ve çocuklar bitmişti. Kadın birdenbire razı olup, çamurdan çıkıvermişti. İşte nihayet söz dinleyerek durmuş, başı biraz yana bükülü çocuğuna yapışmış, sımsıkı sarılmıştı. O bitince Suzan ambarın kapısından "Jane! Jane!" diye bağırdı.

Yapmış olduğu şeyi birine göstermek ihtiyacı içindeydi.

15Ö fiU Iviiivinun, anur

Jane, Marcia ile koştu geldi. Annesinin sesindeki müjdeli neşeyle çekilen John da peşlerindeydi.

Hepsi birden içeri girince, Suzan, büyük dinî törenlere yakışacak bir sesle: "Bakın!" dedi. Onlar da hep bir arada koyu renkli çamurdan heykel grubunun önünde durarak baktılar.

Jane:
- Bunları nasıl yapabiliyorsunuz, aklım almıyor madam... diye mırıldandı.
John da utana utana:
— Kim bunlar anne?., dedi. Suzan:
— Bir takım insanlar... dedi. Tanımıyorum. Sadece onları yaptım işte.
Artık kendinden ayrılmış oldukları şu dakikada Suzan da onlara çekine çekine baktı. Mark akşama gelince onu buraya getirecekti. Jane nihayet cahil bir kadındı, ötekiler de çocuktu. Yapmış olduğu şeyi görünce, Mark'ın yüzü nasıl bir hal alacak diye müthiş merak ediyor, sabırsızlanıyordu. Artık onları saklayamazdı. Eserini Mark'la paylaşmak isteği âdeta içini yakıyordu.

O gün bütün öğleden sonrayı heykellerinin başında geçirdi. Onlara bakıyor, düşünüyor, her bir taraflarını inceliyor, eserinin gitgide kendine sokulduğunu, arada bir yakınlık bağı kurulduğunu görüyordu. Her birinin ayrı ayrı seslerini duyabiliyordu; kendi aralarında konuştuklarını işitebiliyor, böylece gözlerini dikmiş onlara bakarken, heykellerini bu şekle sokup hapseden kendi olduğu halde onları neredeyse kıpırdayıp harekete geçeceklermiş gibi görüyordu. "Çaresini bilsem onları serbest bırakır, azat ederdim." diye düşündü ama bu işi nasıl yapacağını bilmiyordu.

Üç kere öttürülen korna sesini duyunca ayağa kalktı, acele etmeden yürüyerek Mark'ı karşılamaya çıktı.
— Gel de, yaptığıma bak... dedi. Kocası:
— Bir şey mi bitirdin yoksa?, diye sordu. Suzan:
— İşin ilk kısmı bitti., dedi.
Elele ambara yürüdüler ve karısı ağzını açıp bir şey söylemedi. Mark önce:
— Ya!., dedi. Sonra da: Olur şey değil Suzan!... diye ilâve etti. Gözlerini dikmiş, bu dört canlık gruba tıpkı John gibi bakıyordu.
— Kim bunlar?., diye sordu. Karısı:
— Basbayağı insanlar işte... dedi.
Kocası onlara bakarken, durmuş bekliyordu. Mark:
- Hiç birbirlerine bakmıyorlar. Neye onları böyle yaptın? diye sordu.

Karısı:
— Ne demek istiyorsun?.. Nasılsalar öyle yaptım onları. Mark:
— Birbirlerinden gözlerini kaçırıyor gibi bir halleri var. Bilhassa kadın öyle... Yüzüne baksana! Kucağındaki çocuğuna bile bakmıyor. Bence bir kadın çocuğuna bakar Suzan, yahut da erkeğe...

Suzan üzüntülü bir sesle:

- Galiba bir tarafında yanlışlık var gibi geliyor sana, öyle değil mi? Kadını yaparken çok zorluk çektim. Bir türlü doğru şekli bulamıyordum, sonra birdenbire sanki kendiliğinden bu pozu alıverdi.
Mark, damdan düşercesine sordu:
— Biz miyiz bunlar?..
— Hayır, ne münasebet!.. Kocası tekrar:

— Modellerini nereden aldm ki?., diye sordu.
Suzan durakladı. Doğrusunu isterse kadının vücudu için, çırılçıplak aynanın karşısında durmuş, kendi vücudundaki her çizgiyi, her kıvrımı dakikalarca gözden geçirmişti.
Mark:
-Kadın muhakkak ki sana benziyor... diye devam etti. Karısı hemen atılıp:
— Sade vücudu benziyor... dedi.
— Hayır, sade vücudu değil, daha başka, daha fazla bir şey var. Tekmil hali sana benziyor. Gözleri de öyle... Seni, küçük evin arkasındaki ormana doğru, başını çevirip tıpkı böyle bakarken kaç kere gördüm. Bazan sofra başında, sana bir şeyler anlatırken, başını böyle çevirir, uzaklara, kim bilir nerelere, pencereden ötelere, ormana doğru bakardın.

Suzan biraz da hırçınlaşan bir sesle:

- Eğer her yaptığım şeyi biziz diye düşünmeye kalkışa-caksan, bu işi bırakmaya mecburum demektir. Seni boyuna kırmak, incitmek tehlikesini göze alamam.

Kocası:
- Yok canım, öyle şey olur mu hiç... Hem ne diye kırıla-cakmışım... dedi.
Fakat Suzan, üzerine gece ayazı gibi çöken garip bir hüznün ürpertisi içindeydi.
- Görmüyor musun ki, seni kırmak, incitmek korkusundan kurtulmalıyım ben; Yoksa çalışmama imkân yok Mark. Kendimi serbest hissetmeliyim. Her dakika: "Acaba beğenecek
mi, hoşuna gidecek mi?" diye düşünüp duramam. Mark:
- Ama bu hoşuma gitti karıcığım... diye ısrar etti. Yanıma gel bakayım. Kolunu karısına doladı. Bence harikulade bir şey bu. Senin yanında kendimi öyle âciz buluyorum ki. Bunu nasıl yapıyorsun, hiç anlamıyorum... Sanki sihirbazlık gibi bir şey bu. Yalnız...

Suzan:

- Yalnız? diye sordu.

Kocası onu bir koliyle kucaklamış tutuyor, fakat Suzan yaratmış olduğu kadının da bir erkeğin kolları arasında tıpkı böyle, biraz uzak, biraz ayrı durduğunu bilmeyerek, Mark'a sokulmadan, yaslanmadan duruyordu.
- Dinle beni... Ne hissettiğimi anlatamıyorum... Sade benden kaçıyor, uzaklaşıyor gibisin... Hep eski derdim... Unu-
tamıyorum bunu. Sana lâyık bir insan değilim. Mesele dönüp dolaşıp yine bu noktaya geliyor işte.
Mark'ın kolu düştü. Ellerini ceplerine ssktu. Karısı yalnız duruyordu. Ağır ağır:
— Şunu bir dakikada parça parça edebilirim. Aramıza da girmez olur... dedi.
Mark yüzü, gözü korku içinde:
— Suzan! diye bağırdı. Buna günler, haftalar verdin sen! O tekrar:
— Bir dakikada da kırıp parçalıyabilirim... dedi.
— Bana bak Sue, böyle bir şey yaparsan seni dünyada affetmem. Çok fena olurum... Yapmak istediğin bir şeyi yapmadığını düşündükçe mutlu olamam.
— Evet ama seni bedbaht ediyorsam... Mark lâfını kesti:
— Söz veriyorum... Bizim üstümüze bir daha tek bir kelime söylemiyeceğim.
— Bunu duyup düşünsen bile yine bileceğim, bilmek de bileklerime kelepçe vuracak. Kocası, imanla, ateşle:
— Düşünmeyeceğim... Başka şeyler düşüneceğim. Sue, öp beni, kuzum öp!
Suzan ona döndü, yalvaran, üzgün gözlerini gördü. Kocasını kollarının arasına aldı, o da kollarını sımsıkı ona doladı. Erkeği ondan korkmuştu. Neden korkmuştu acaba?.. Onda insanları korkutan bir şey vardı, Suzan da onların bu korkularını hissettikçe korkuyordu. Kocasına bütün vücudiyle yapışarak, iyice sarıldı.
- Sarıl bana, sıkı sıkıl sarıl... diye fısıldadı. O da içten gelen bir uysallıkla karısını kucakladı, kollarıyle kuşattı. "Sıkı.." diye fısıldadı, "daha sıkı!"

Bir an, bütün vücuduyle gerilerek, erkeğini sıkarak kocasına yapışık durdu. Ama Mark onu daha fazla sıkamıyor, ona daha sıkı sarılamıyordu. Suzan, bunun üstüne, ne kadar da sakin bir sesle: "Gel, camcım, çocukların yanma gidelim" dedi.

Mark onun yanısıra döndü, karısı ambarın kapısını kilitledi, beraberce eve doğru yürüdüler.
İçeri girince, Suzan yukarı çıktı, anahtarı yazı masasının gözündeki küçük bir kutuya sakladı. Kendi kendine: "Onu bir daha oraya götürmem." diye düşündü. İçinde bir yara açılmıştı... Ama neresinde? Nasıl? Bilmiyordu... Belki de sadece yorgundu, fazla yorgundu.

Saçlarını güzel güzel fırçaladı, gözlerini büsbütün koyulaştıran sarı ketenden bir elbise giydi. Sonra da sakin sakin aşağı indi.

Mark, bakımsızlıktan hafifçe eğrilmiş çardağın altında, kucağında Marcia, oturmuş, piposunu içiyordu. John yanıbaşm-dak basamakta, tıpkı babasının sık sık yaptığı gibi yukarı diktiği dizlerine kollarını dolamış konuşuyordu.
— Solucanla da denedim babacığım, diyordu. Balıkların bir türlüsü var ki solucan sevmiyor.
— Öyleyse sinekle bak bakalım.

Mark'm sesi ilgiliydi, candandı. "Bu mevsimde ne çeşit sinek, böcek var, evvelâ ona bakarsın oğlum, deneye deneye hangi yemi kullanmak lâzım geldiğini bulursun."

Marcia usulca, nefes gibi bir sesle: "M-m-m" diye mırıldanıyordu. Kucağında kolsuz, bir bez bebek, vardı. Onların sesi Suzan'a tekrar hayatın gerçek yüzünü gösterdi.

Onun hakikî dünyası bu üçüydü, bu üç insandı işte. Çardağa doğru yürüdü. Sesinde derin, sıcak mânalarla:
- Haydi bakalım cancağızlarım! Yemeğe hazır mısınız?.. dedi.

John yerinden fırladı, Marcia bebeğini düşürdü, karı koca gözgöze geldiler ve güldüler. Bu iki çocukla şimdi birbirlerine ne kadar sımsıkı, ne kadar can cana yakındılar. Mark ayağa kalktı, kolunu karısının omuzuna attı, Suzan için de bütün hayatı birdenbire buraya, bu noktaya toplanmış oldu. Yapmış olduğu şey soğuk çamurdan başka neydi ki!...

Evin içine, kaynamakta olan ağaç çilekleri ile şekerin tatlı, ağır kokusu dolmuştu. Suzan, Jane'le beraber mutfakta reçel yapıyordu. Çocuklar

dışarıda, güneşte oynuyorlar ama, John, güzel kokunun cazibesiyle çekilerek boyuna mutfağa geliyordu.
— Ne de güzel kokuyor, diyordu. Suzan:
— Yaban arılarına benziyorsun, diyerek güldü. Arılar, erişemedikleri tatlının verdiği delilikle tel kapının üstünde, dışarıdan davul çalıyorlardı.

John reçel kavanozlarının önünde durdu. "Hepsini birden yiyebilirim!" dedi. Suzan neşe ile:

- Hemen şu dakikada tereyağlı ekmeğin üstüne sürüp sana vereceğim, dedi. Jane'in yaptığı esmer ekmeklerden bir somun aldı.

John ciddî ciddî:

- Marcia'ya da, dedi.

Annesi ekmeği kesti, çocuklar gözlerini ona dikmiş bakarlarken, dilimlere kalın kalın tereyağı sürdü. O da çocuklarına baktı; şiddetle duyulan gerçek dakikalarından birini yaşadı. Sanki zaman durdu, her şeyi bu an için, olduğu gibi unuttu. Kaba taşlarla döşenmiş, tertemiz yer, küçük aydınlık pencereleriyle koskocaman mutfak, ocak başında durmuş, kızıl şurubu, kalaylı uzun kepçenin ucundan damla damla süzüp akıtan Jane, yüksek iskemlesinde oturan Marcia, gözlerini annesinin ellerine dikmiş bekleyen John, sonra kendisi...
İşte oğluna ekmek dilimini uzattı, zaman da tekrar akıp geçmeye başladı.
— Al bakalım... dedi. Ye, yeyince bak ne kadar daha canlanacaksın. John:
— Arılara vermiyecek miyiz? diye sordu. Zavallıların canları öyle bir çekiyor ki... Annesi, sıcak reçelden, bir fincan tabağına azıcık koydu:
— Kapının eşiğine bırak da seyret bakalım, dedi. Çocuk dışarı çıktı, Suzan'la Jane de birer birer kavanozları doldurup soğuşun diye kenara dizdiler.

Jane yarım kalmış sözüne devam ederek:
- Dediğim gibi madamcığım, kocamın altın gibi bir yüreği vardı. İçkisi yoktu, sade dört temmuz bayramında bir bardak bira içerdi. Onu da istiklâl

bayramını kutlamak, güya bana özgür olduğunu göstermek için, şakadan içerdi, malûm ya o Amerikalı idi, ben İngiliz. Aylak oturmaz, güzel güzel çalışırdı. Bir kere bile dayağını yemedim... Kendi kendime: "Erkek kısmından daha ne istenir?" derdim, öyle değil mi madam.. Suzan:

- Öyle ya, ne istenir? diye mırıldandı. Jane gamlı, dertli bir sesle:
- Herkes sizin gibi, benim gibi talihli değil... Dünyada kocadan yana gülmemiş nice kadın var madam. Mr. Keening de öyle değil mi ya?.. İçkisi yok, değişmesi yok, her gün ne ise, hep o. Erkek kısmı için bundan iyi huy olur mu?

Suzan da:

- Öyle, olmaz, dedi.

İşte böylece, bütün dünyası evin duvarları, göğe yaslanan tepelerin çemberi ile kuşatılıp çevrilmişti ki, günün birinde, çatırtılı patırtılı bir otomobilin gürültüsünü işitti. Marcia'ya pembe ketenden bir elbise dikiyordu, çünkü Marcia'nm gözleri de annesininkiler gibi kapkara idi; işte o sırada kapının zili çaldı. Jane'in sesini, sonra da David Barnes'in: "Ne Alla-hm cezası yermiş, bulana kadar canım çıktı." diyen kaba, sinirli sesini duydu.

Derhal ayağa kalktı, elbiseyi elinden bıraktı. Oda kapısından uzanan Jane de: "Aşağıda biri var, madam, bir erkek... Müthiş öfkeli... Çatacak yer arıyor. Her halde büyük bir adam olacak." haberini verdi.

Suzan:

- Ş imdi geliyorum, dedi.

Ama derhal inmedi. Jane gittikten sonra bir an durdu. Sonra da Marcianm gündüz uykusunu çektiği odaya gitti. Çocuk tombul bacaklarını gererek, esniyerek uyanıyordu. Suzan

onu kucağına aldı, üzerine temiz bir elbise geçirdi. Kısa, kara, kıvır kıvır saçlarını fırçaladı.

"Misafirimiz var, bizi görmeye biri gelmiş" dedi: Kucağında Marcia ile aşağıya, oturma odasına indi. David Barnes oradaydı, pencereden dışarı bakıyordu. Kaba şayaktan biçim-siz kostümü ile, her vakitkinden daha şişman, daha hantal görünüyordu.

Suzan neşeli bir sesle:

- Beklettim sizi... Marcia'yi göstermek istiyordum da.. Siz buradayken daha doğmamıştı.

Adam döndü. Elinde kısa ağır siyah bir baston vardı. Kasketinin ucu cebinden çıkıyordu, bunu sinirli bir hareketle içeri tıktı.

- Bütün yaptığınız bundan ibaret mi? diye sordu. Suzan, parıl parıl yanan gözlerinde hınzırca bir mâna ile:

Marcia'yı dizlerinin üstünde tutarak, oturdu, ama o Su-zan'ın önünde kaba saba haliyle dikilmiş duruyordu. Adamı değişmiş buldu. Yaşlanmıştı. Barnes:

- Hiç çalıştınız mı, onu söyleyin? diye sordu.

Suzan cevap vermedi. Marcia annesinin kucağından inmek için debelenip buruyordu, kendini kurtarınca "Janie!" diye bağırdı.
David Barnes:
— Bırakın gitsin, dedi. Hem sizi istemiyor ki... Janie kim? Suzan:
— Bize yardım eden kadın, dedi. David Barnes:
— Çocuk sizden fazla ona düşkün. Analıktan yana çürük çıktınız. Size böyle olacağını söylemiştim, dedi.
Suzan yavaşça:
— Hiç de değil... dedi.
— Ne yaptınız bakalım?.. Şayet bir şey yaptınızsa... diye sordu. Suzan:
— Bir şey yaptım, cevabını verdi.

Öteki, nadan, haşin sesiyle: - Görelim, bakalım... dedi.
Bu erkeğin, "İşte senin olan şudur!" diye kendi niyetine seçip bırakacağından gayri bir şeyi kalmamıştı artık Suzan'ın. Evi barkı, kocası, çocukları hepsi yok olmuştu.

Sade ondan bütün kudret ve kabiliyetini isteyen şu haşin, kısacık şekil, şu ses, şu öfkeli gözler vardı.

Suzan ayağa kalktı, gitti, haftalarca evvel küçük kutunun içine koymuş olduğu anahtarı getirdi; Mark'a gösterdiği günden beri bir daha ayak basmadığı ambara doğru, beraberce, hiç konuşmadan yürüdüler.

Mark sık sık: "Sue, şu heykellerine çalışmaya gitmeyecek misin?" diye soruyor, o da her defasında: "Galiba gitmeyeceğim camcım. Bugünlerde hep seninle, çocuklarla olmak istiyorum." diyordu. Bir kere, gecenin o kırlık, açıklık yerlere hâs derin, tatlı sessizliği içinde kocasına: "Daha çocuklarımız olmalı bir tanem... Marcia iki yaşına geliyor" demiş, o da:
cevabını vermişti. Suzan:
- îyice biliyorum, diye fısıldamıştı. Başının altında, kocasının omuzu et ve kandan, sıcak, sağlam bir destekti sanki.

Erkeği yine:

- Hayır, hayır... Daha vakti değil... diye tekrar etmişti. Suzan büyük taş ambarın koca kapısını açtı, David Barnes

içeri girdi, ışığa döner gibi hemen başını heykellerin durduğu tarafa çevirdi ve baktı. Suzan yanıbaşmda, bekliyordu. Heykel grubunun üzerine atmış olduğu büyük çarşafın altında çamur, ağır ağır kurumuştu, şimdi örtüyü çekince yarattığı şekiller daha solgun, esmerimsi bir gümüş rengi alarak kurumuş, hiç bir yerleri bozulmamış bir halde görünüyordu.

David Barnes tek bir kelime söylemeden onlara baktı. Bu epey sürdü ama Suzan bekledi. Tepelerinden, çatı tabanları arasında yuva yapan güvercinlerin tıkırtısı geliyordu, birkaç tüy, ağır ağır, nazlı nazlı uçarak omuzlarına inip kondu.

Nihayet hoca:

- Hâlâ anatomi öğrenmemekte inat edin siz, diye homurdandı. Bu grup o kadar iyi olmuş ki, böyle bir talihe hiç de lâyık değilsiniz. Ama iskeletler doğru çıkmamış. Kaçtır söylüyorum size, iskelet üstünde, adale üstünde çalışmalısınız.
Artık yarım yamalak işler çıkarmanıza tahammülüm kalmadı. New-York'ta tanıdığım biri var, haftada üç kere gidip onunla çalışacaksınız. Bu adamın işi, sade anatomi.

Suzan tam: "Gidemem, imkânı yok" demek üzereydi, fakat kendini tuttu. Sade hayretle: "Nasıl böyle söylüyorsunuz, anlamıyorum? Kendi vücudumu kopye ettim ben." dedi.

David Barnes:

- Kopye... Kopye... Kopye... diye kükredi. Kopyecilikten vazgeçin demiyor muyum size! Heykel yapan bir insan, ta içten başlayıp kurar... Meydana getirdiği mahlûkları, Allahm yaratma usulünce giderek, yapar!

Suzan:

- Galiba ben sade çocuk yapmakla kalsam daha iyi olacak, dedi. Ama Barnes'in ne demek istediğini hemen, o dakika anlamıştı.

Adam bu lâfa kulak bile vermedi, kendi sözüne devam etti:
başınızı düşünmek işini bir erkeğin sırtına yükleyebilirsiniz. Halbuki ben çalışırken, açlıktan ölmemek için, bir taraftan da ıvır zıvır şeyler yapıp satmaya mecbur kalırdım.

Suzan ateşli ateşli atıldı:

- Beni anlamıyorsunuz... Ben sizin gibi değilim... Ben insanım... Bir kadınım... Birçok istekleri, ihtiyaçları olan...

David Barnes onu dinlemeyerek sözüne devam etti:

- Hattâ bir kadınla delice, aptalca bir işe girişmek mecburiyetinde bile kaldım... Bir yandan parasızlık derdi, bir yandan mesleğimde çalışıp ilerleme aşkı içinde kendi kendimi yerken, tutup bir de başıma kadın cezası açtım, içimi yenemeyip onu kocasından kaçmaya razı ettim, sonra da bir daha elinden yakamı kurtaramıyacağımı sandım. Şu şimdiki bildiğim, yani bir insan için eserinden, mesleğinden gayri hiç kimsenin, hiç

bir şeyin kıymeti olmadığı, kafama dank edene kadar yıllar yılı geçti. O zamanlar biri çıkıp da hattâ kafama vura vura, şimdi size şu söylediklerimi bana söylemiş olsa, Allahtan daha ne isterdim. Tekrar ediyorum size, bizim gibiler için işimizden, eserimizden başka hiç bir şeyin değeri, mânası yoktur. -İçimizden zaten bu çeşit ancak birkaç tane çıkabiliyor- Dünyanın işini gören hep insanların bu türlüsü, yani biz oluyoruz. Üst tarafını geçin! Onlar sade durup, bizim başardığımıza afal afal bakmaktan başka bir şey yapamazlar.

Haliyle, konuşuşuyle, varlığıyle Suzan'ı dünyadan çekip ayırıyor ve kadın onun yanında vücutsuzlaşarak bir alev gibi
duruyordu.
- Bunu parçalayıp anatomi öğrendikten sonra yeni baştan mı yapmalıyım? diye sordu. Barnes, heyecanlı, aceleci bir sesle:
— Hayır, hayır, dedi. İyi bu, daha iyi olamayacak kadar iyi, bitirilmeye değecek kadar iyi!.. Suzan:
— Niyetim onu mermerden yapmaktı, dedi. Hoca:
— Hayır, diye atıldı. Mermeri en iyi eserinize saklayın. Size o çeşmeyi, sırf işin içinden nasıl çıkacağınızı görmek için oydurtmuştum. Er geç bir gün, çamuru bir tarafa bırakıp, bir daha elinizi sürmeyeceksiniz. Siz heykeli oyarak, yontarak yapmak için yaratılmışsınız, yuğurarak değil. Ama bunu tunca döktüreceğiz... Ben bu işle meşgul olur, onu gönderirim. Hem bir şey söyliyeyim mi, bunu bir yarışmaya koyduracağım. Babasının hastanesi için heykel isteyen biri var... Bu tam onun işine gelir. Konuşurum ben.

—

Hafifçe ıslık çalarak, kirpi gibi diken diken, koca kafasını sallayarak heykel grubunun dört bir tarafında döndü durdu.

Sonunda:
- Bir şey başarmışsınız, dedi. Şu baş cezası detayların önce resmini çekmişsiniz, ama sonra kendi kendinizi unutarak bir şeye ulaşmış, bir şey başarmışsınız! Kadın şu uzaklara bakışı ile çok güzel... Onun ne erkeğe, ne de çocuğa bakmayaca-
ğını görüp sezmekle çok akıllılık etmişsiniz. Ama mallarımı bilirim ben! Şunun karşısında duracak olanların çoğu, kadını çocuğa baktırmak gerekti diye düşünecektir... Budalalar!

Eski, emektar kasketini kulaklarına kadar çekti. "Salı günü, iskelet işine başlamaya hazır olun bakalım... " dedi. Bir dakika sonra da Suzan, otomobilin çakıllı yoldan dönüp gidişini işitti.

Akşam üstü Mark'a, sanki havadan sudan bahsediyormuş gibi kayıtsız bir sesle:

- Bugün David Barnes heykelimi görmeye geldi, dedi.

Çarpılıp eğilmiş olan, büyük çardağın altında yanyana oturuyorlardı. Akşam, bütün öteki akşamlar gibiydi; Suzan da böyle olmasını istiyor, böyle kalması için çabalıyordu.

- Ne dedi?..

Mark'm sesi iyi idi, hoştu, yalnız biraz soğuktu. Suzan ona iyice sokuldu, elini kocasının avucunun içine soktu:
— Fena değil, iyi olmuş, dedi. Ama bildiğimi yeterli bulmuyor. Bende işin temeli yokmuş. Mark sesini yükselterek:
— Haltetmiş, dedi. Yaptığın şey fevkalâdeydi. Gidip onu bir daha görmek istiyorum.

— İnsan vücudunu kopye ediyormuşum ama yaratamıyor-muşum, öyle söylüyor. Mark:
— Yani ne demek istiyor?..
— Salı günü New-York'a gidip anatomi üstüne çalışmaya başlamamı istiyor. Ne dersin, razı olur musun Mark?.. Senin eve geldiğin saatte dönmüş olacağım.

Alaca karanlıkta, kocasının piposundan hızlı hızlı nefesler çektiğini işitiyordu. Sustu, sustu, en sonunda: "Biliyorsun ki, hoşuna giden her şeyi yapmanı istiyorum. Yalnız bu adam, işinin ehli mi değil mi, bunu bilmek isterdim."
- Haftada sade iki defa gideceğim. Jane de çocuklara çok iyi bakıyor, dedi.

Kocası cevap vermedi. Ama o söylemeye mecbur olduğu şeyi söylemişti. Bir dakika sonra ayağa kalktı, kocasının dizine oturdu. Kolları arasında kendini küçültüp büktü, o da karısını sıkı sıkı bağrına bastı.

Epey bir zaman sustular. En sonunda Mark: - Ne tatlı şeysin... diye mırıldandı. Böyle olduğun zamanlar ne kadar tatlısın!

Salı günü Mark evden çıkar çıkmaz Suzan da yukarı koştu. Sırtından çiçekli sabahlığını çıkardı. Kocası günlerden salı olduğunu unutmuş, o da Mark'a bir şey dememişti. Karısını öpmüş, yine her zamanki gibi: "Tam on saat sonra evdeyim!" demişti.

Suzan:

- Seni kapıda bekleyeceğiz, üçümüz de!., demiş; John da lâfa karışarak: "Ne iyi, artık Marcia da biraz yürüyebiliyor... O da kapıya kadar kendi ayaklarıyle gidebilir." demişti.

Bahçe yolundan aşağı, kapıya kadar beraberce yürüdüler. Evin erkeği uzaklaşırken arkasından el salladılar. • Bunun üstüne Suzan çabucak çocuklara döndü:

- John, bugün anne de gidiyor, Jane'e yardım edecek, Marcia'ya sen de göz kulak olacaksın, e mi!., dedi.
Çocuk:
— Nereye gidiyorsun? diye sordu.
— New-York'a.
— Ne yapacaksın orada?
— Çalışacağım.
Çocuk üzgünleşen gözleriyle:
- Babam gibi her gün mü çalışmaya gideceksin?., diye sordu.
Suzan:
- Hayır, hayır... Sade arasıra... dedi ve onları, anlayışlarını aşan bir şeyle şaşkına dönmüş, gözleri annelerine takılıp kalmış bir halde, güneşli bahçede bıraktı. Gitmeye mecburdu.

Ş ehrin güney ucundaki tren istasyonuna sade bir millik bir yol vardı. Mark onu otomobiliyle pekâlâ oraya kadar götü-

Yürüye yürüye giderdi.

Her şeyi yapabilecek kudretteydi... Evet, hattâ bunu bile. Apaydınlık pencereli, tertemiz odaya götürüldüğü zaman, çarşafın altındaki uzun şekli görünce, kısa bir an için bu işi yapamayacağını düşündü.

Kendi kendine: "Yok, yapabilirim, bunu da yapabilirim." dedi.

Güler yüzlü, sakin sesli bir adam ona doğru ilerledi, "Miss Gay lord değil mi? İsmim Creighton. Dostum David Barnes bana sizden bahsetti." dedi.

Suzan; tertemiz, narin, tetik bir el sıktı.

- Ş öyle gelir misiniz?

Adamın arkasısıra, küçük bir odaya yürüdü. "Şimdi lütfen şapkanızı çıkarın, şunu giyin... Eldivenleri takın... Bu işde çok mühim olan nokta, hiç bir zaman bir yerinizi kesmemek meselesidir."

Suzan kalbinde bir eziklikle, söyleneni yaptı. Erkek ona dik dik baktı:
— Bu işi ilk defa mı yapıyorsunuz? diye sordu. Suzan:
— Hattâ şimdiye kadar hiç ölü görmedim... cevabını verdi; sonra da sesinin hafifçe çıkmasından utandı. Öksürür gibi yaparak boğazını rahatlandırdı, daha yüksek sesle konuştu: "Ben heykel yaparım, Mr. Barnes, anatomiyi daha fazla bilmek mecburiyetinde olduğumu söylüyor."

Adamcağız hoş, nazik bir sesle:

- İlâhi Dave... Sizin gibi gencecik bir kızı dosdoğru böyle bir şeyin içine daldın vermek, tam da ona göre bir iş bu. Neye acaba bir anatomi sınıfına girmekle, yahut daha kolay bir başka tarzla başlamıyorsunuz?
Suzan güvenle:
- Ben bunu yapabilirim... dedi. 172
BU MAUKUK
Erkek kuşkulu gözlerle bakarak:
- Öyle olsun... dedi. Şayet içinize baygınlık gibi bir şey gelirse... Suzan:
Adam çarşafı döndürünce, bu sessiz, hareketsiz vücudun güzel olduğuna sevindi. Eğer ihtiyar, hantal bir şey olsaydı... Ama değildi işte, gençti, hem de çok güzeldi. Bir zamanlar bu vücut, bir "delikanlı" ömrü sürmüştü.
— Neden öldü?., diye fısıldadı. Creighton:
— Beyninde gizli, garip bir derdi var... cevabını verdi.
— Ailesi... şeye... İtiraz etmiyor mu?
— Anası babası belli olmayan, bulunmuş çocuklardandı... Hiç bir zaman da normal değildi. Devlet müesseselerinden birinde büyüyüp yaşadı. Hiç olmazsa bugün beyni bir işe yarayacak.
Yerinde bir sözdü bu, Suzan ölünün yüzüne baktığı zaman,
bunun ne kadar durgun, bomboş olduğunu gördü.
Creighton:
— Şimdi iyi, rahat görünüyor. Ama yaşarken onu iki defa görmüştüm, yüzü korkunç bir işkence içinde gibiydi.
— Ağrısı, ıstırabı mı vardı?
— Kim bilir?.. Hiç bir zaman konuşamadı... Şimdi işime devam edeceğim... Siz de başlasanız fena olmaz... İşte şöyle...

Tez, usta hareketlerle kesmeye başladı. Suzan şaşırarak:
— Kan çıkmıyor... dedi.
— Hayır, vücut ona göre hazırlandı. İşte, görüyorsunuz... Usulü de şunda yazılı. Böyle başlamanızı tavsiye ederim. Bir sahife okuyun... Şuraya kadar olan kısmı... Sonra da işe başlarsınız. İstediğiniz ne varsa sorun, ama ben bir yandan çalışırım. Nasılsınız, iyi misiniz
bari?
Suzan:
- İyiyim... dedi.
Oturdu, dikkatini toplamak için zihnini zorlayarak ağır
ağır okudu. Sonuna kadar bütün dikkatini vererek okudu. Sonra ayağa kalktı; kuvvetsiz, dayamksızmış gibi görünen, fakat ne kadar da kuvvetli olan, ince, keskin bıçağı eline aldı... Kan akmadığına seviniyordu. Et sanki çamurdu. Ele değişi çamu-runkine benziyordu. Bütün etler sadece çamurdu. Soğuk çamura elini sürebiliyordu. Çamur da ne acı, ne ıstırap bilirdi. Deri ne kadar inceydi. Onu şöylece kaldırıp yana yatırınca yiv yiv etler çıkıyordu meydana... Kasların her biri, nasıl da iç içe geçmiş, kemikle uyuşmuş, çekilir uzanır bir haldeydi! Sonra
da şu harikulade ince ince sinirlerle, damarların o eşsiz örgülü danteli geliyordu. Creighton nihayet:
— Bitirmediniz mi? Dükkânı kapamak zamanı geldi artık.. dedi. Suzan kamaşmış gözlerle ona baktı:
— Bir dirseğin böyle olduğunu aklımdan bile geçirmezdim... Şimdi biliyorum artık... dedi.
Geceleyin Mark bir yanda uyurken, o uyanık yatıyordu. Gözüne bir türlü uyku girmiyordu. "Yeniden bir şey yaratmaya kalkışmadan evvel bütün bunların nasıl yapılmış olduğunu anlamaya bakmalıyım." diye düşünüyordu. Bir süre sonra yataktan kalktı, yalınayak evden dışarı çıktı, çimenlerin üstünde, gök kubbenin altında durdu. Ay yoktu, yıldızlar parıl parıl, ne kadar da iriydiler. Ayağının altındaki çimenler çiğle ıslanmıştı. Gecenin sessizliği içinde Suzan her şeyi hissederek, âdeta bütün varlığıyle duygu kesilerek, öylece durdu.

"Yaratışın can noktasına doğru gidiyorum." diye düşündü. Ama korkmuyordu.

Öğrenmekte olduğu şeyler hakkında Mark'a tek bir kelime söyleyemezdi. Artık haftada iki defa New-York'a gitmesine alışmıştı. Kocası onu otomobille istasyona kadar götürmek, akşamları da karşılamak için ısrar etmişti.

Sevgiyle, şefkatle: "Kızgın güneşin altında o kadar yolu yürüyemezsin." dedi. Bir iki kere de ona: "Oraya gidince ne

yapıyorsun, Sue?" diye sordu. Karısı: "Anatomiye çalışıyorum, başka bir şey yaptığım yok" diye cevap verdi. Mark bir defasında onu biraz sıkıştırdı:
— Ne biçim bir çalışma bu?., diye sordu. Suzan da:
— Adalelerle kemiklerin nasıl işlediklerini öğreniyorum... cevabını verdi. Kocası:
— Tatsız bir iş olacak! deyince de: "Bak, bak, Mark; derede mavi bir balıkçıl var!" diye bağırdı.

Sahiden de yılda bir iki kere, hava cereyanlarıyle sürüklenip, şaşkınlıkla dereye inen göçmen, mavi balıkçıl kuşları görünürdü. Bu sabah da yine öyle bir tane vardı işte. Kuşlara pek meraklı olan Mark, otomobili durdurdu. Akan suyun içinde gagasını daldırıp çıkaran, kanatlarını çırpan, sonra da havalanarak, kat kat yükselir gibi uçan bu ağır, edâh yaratığı, karı koca, beraberce seyrettiler.

Suzan: "Bunu Allah gönderdi bana!" diye düşündü, gülümsedi. Çünkü Mark'a günden güne, haftadan haftaya, bir kalça kavsini, bir ayak kemerlenişini, bir eldeki harikulade mekanizmayı keşfederken duyulan sevinci, vecdi anlatmasına, onu bütün bu duygularına ortak edebilmesine imkân yoktu. Yaz sonunda bir gün, onun ne yaptığını görmeye, lâboratuvara gelen David Barnes: "Şu Creighton'a bakın, sizin için bir ilim insanı olmalıydı diyor." diye bir kahkaha attı.
Creighton gülümseyerek: "Öyle harikulade bir güvenle, emniyetle çalışan elleriniz var ki Miss Gaylord" dedi.

David Barnes:

- Bir de buz gibi kalbi var... diye homurdandı. Allaha şükür sağlam, buz gibi soğuk bir kalbi var. Bahse girerim, bir kere bile size kadın cilvesi yapmaya kalkışmamıştır, Creighton.

Creighton'un beyaz yüzü kıpkırmızı kesildi. Suzan da gülümsedi. Bu iki erkek onun ne biçim bir insan olduğunu bilmiyorlardı. Evet, onun bir parçasını biliyorlardı. Mark da onu ancak yarı buçuk biliyordu. Ama hiç kimse onu tam tamına bilmiyordu.

ı/o

David Barnes:

- Bu kız, büyük bir heykeltıraş olacak... dedi. Küt parmaklı, kaba eli, kuvvetli, duygulu bir tutuşla Suzan'm omuzun-da duruyordu. Onu ilim, fen uğruna harcayamayız. Burada işiniz ne vakit bitiyor Suzan? Yaz geçti. Artık Paris'e dönüyorum, siz de benimle geliyorsunuz.
Suzan:
— Hayır, gelmiyorum... dedi.
— Daha buradaki iş bitmedi mi? Suzan:
— Mesele o değil, Paris'e gelmiyorum... diye tekrarladı.
— Neden, başımın belâsı, neden?
— Çünkü Mark'ı, çocukları bırakamam da ondan. Creighton şaşkın şaşkın kadına bakıyordu.
David Barnes acı acı: "Ya böyle işte, ne akla hizmetse kalkıp evlenmiş. İnsan oğluna nasip olan şeylerin en mübareği, en büyüğü ile dünyaya gelmişken, gitmiş kendini birine bağla-yıvermiş. Kimmiş bu adam? Emlâk üstüne iş mi yapıyormuş ne, öyle bir şey... Üstelik bu adamdan çocukları da var. Hepsini bırakmaya mecbur, ama şimdilik bunu bilmiyor. Allah onu yola getirmeyi bilecek!" diye homurdandı.
Creighton sesini çıkarmıyordu. İnce âletlerini yıkıyor, keskin ağızlarını siliyor, kuruluyordu. Suzan:
- Sizin anlamadığınız bir şey var, o da benim her şeye sahip olmak ihtiyacım. Mark'la evlenmemiş, çocuklarımı doğurmamış olsam benliğimin bir parçası ölüp giderdi. İşime sade içimin bir parçasıyle çalışırdım; o vakit de eserim güzel olmazdı.

David Barnes:

- O meselenin ne demek olduğunu anlamak için hayatınızı hapiste geçirmeye lüzum yoktu, iki gecesi yeterdi., dedi.
Suzan cevap vermedi. Nasıl Mark'a söyleyemediği şeyler varsa, David Barnes'e de söyleyemediği bir takım şeyler vardı. Kimse her şeyi anlamak kudretinde değildi ki...
Ama o akşam âletlerini yerlerine korken, birdenbire artık)

burada yapacak bir işi kalmadığını hissetti. Bilmek istediğini öğrenmişti. Daha ötelerdeki, daha üstün bir şeye hazırdı.

David Barnes gittikten sonra : "Allahaısmarladık Mr. Creighton... dedi. Artık gelmeyeceğim."

Adam çabucak: "Sahi mi?" diye sordu. Sonra da yüzüne donukça bir gülümseyiş geldi. "Peki, Miss Gaylord, çok hoş, çok zevkli bir iş oldu bu. Bir gün meşhur olduğunuz zaman, bir yerde dikili heykellerinizden birini görünce: "Buna biraz yardımım dokundu." diye düşüneceğim... dedi. Suzan candan, yürekten gelen sesle:

- Sahiden bana yardım ettiniz... cevabını verdi. Bütün yaz yanında çalışmıştı, onu tanıyordu, ama karşısındaki erkek, Suzan'ı tanımıyordu.

Adam ellerini bir havluya silerek, tekrar: "Sizi tanımak çok hoş, çok zevkli bir iş oldu. Evli bir kadının başka bir şeye ilgisi olacağını hiç aklımdan bile geçirmemi ştim... Galiba bu biçim bir kadına hiç de raslamadım! Bana öyle geliyor ki, siz her şeye rağmen, kimseye benzemeyen bir insansınız!

Bu alışılmış sözler, Suzan'ın içinde uzun yankılar uyandırdı. Saçları iki örgü daha sırtında sallanan küçücük bir kızken, birinin annesine: "Suzan ne bambaşka bir çocuk, değil mi?" dediğini, annesinin de: "Bazan ben bile onu anlıyamıyorum." diye karşılık verdiğini işitmişti. Bunun üstüne, sebebini

bilmeden, sadece içinde bir garipseme, bir yalnızlık hissiyle azıcık ağlamak için bir köşeye büzülmüştü.

Creighton'a elini uzatarak: "Allahaısmarladık. Bana karşı çok lütuf kâr davrandınız." dedi.

Adam: "Estağfurullah" diye mırıldandı. Suzan, bir an için Creighton'un düşünceli, biraz da şaşkın gözlerine baktı, avu-cuna giren temiz, kuru eli sıktı. Creighton bir saniye durak-sadı: "Zannederim ki, bu durmadan parçalamak işini pek kurucu bir şey gibi görmüyorsunuz. Ama bu, başkalarının yürüyüp ilerlemesine yarıyor. Ben hep bunu hatırlamaya çalışırım. Bu temel işidir." dedi. Suzan: - Öyle... diye cevap verdi.

u\j .uu.rxv-r.LV1J XI I\.A-LjI~ İYY

Dışarı çıktı, arkasından kapıyı tatlılıkla, ama yaşantısının bu devresine bir son verircesine çekti, kapadı. Kendi kendine: "Ben de yürüyüp ilerleyeceğim." diye düşündü.

David Barnes ön taraftaki çardağın altında oturmuş, bastonunu eskimiş tahtalara vurarak, bir yandan da Suzan'a şöyle bağırıyordu:
- Kodamanları işbaşında çalışırken görmenizi istiyorum... Benden başka kimseyi görmediniz ki...

Suzan sükûnetle onun sözünü kesti:

- Başkalarını görmeme ne lüzum var? Ben kendi tarzım-ca çalışmalıyım. Üstelik ben Amerikan malı şeyler yapmak istiyorum, Fransız değil.

Barnes, bastonunu karşıki tepeye doğru uzatarak:

- Tövbeler olsun yarabbi, siz şuradaki inekler kadar kafasızsınız... diye gürledi. Burada sizi bir bilen, adınızı bir duyan mı var... Tanınmış, meşhur birinin talebesi olduğunuzu söyleyebilmeniz şart-ı âzam!..
Suzan, yatıştırıcı bir edâ ile:
— îyi ya işte... Siz tanınmış, meşhur bir insansınız! dedi. Barnes:

— Ama size Paris lâzım., diye yırtındı. Paris'e gitmedikçe, güzel sanatı anlayamazsınız!
Suzan cevap vermedi. Marcia, bahçe yolundan yukarı doğru dansede ede geliyordu. Jane de peşindeydi. Çocuk düştü, acaba ağlıyayım mı, ağlamıyayım mı diye düşünerek bir an yerde yattı; sonra ağlamamaya karar verdi. Ayağa kalktı, minik ellerini birbirine sürterek tozunu toprğını sildi, yine keyifli keyifli, merdivenden çıkmaya başladı. David Barnes'e Suzan, çocuğun üst basamağa varıp, annesine güneş gibi ışıl ışıl bir yüzle dönüşünü seyrediyorlardı. Suzan kollarını açtı, onu kucakladı, dizine oturttu ve meydan okuyan bir bakışla Hocaya gözlerini dikti.

O da acı, haşin bir sesle: "Durun, bekleyin, büyüsünler de görürsünüz." dedi. "Alıp başlarını gidene kadar bekleyin... İlk fırsatta gidecekler... Çünkü bütün insanlar gibi onlar da ben-

çildir... Siz de, elinizde kendiniz için gösterebilecek hiç bir şey kalmadan yapayalnız bırakılacaksınız. Ama o vakit iş işten geçmiş olacak." Suzan:

- Sizin göremediğiniz, anlayamadığınız bir nokta var: Ben hiç bir şeyden vazgeçmiyorum ki... Her şeye birden malik olacağım... Bunu yapıp yapamayacağımı görürsünüz! dedi.

David Barnes:

- Yapamayacaksınız! dedi. Sesi Suzan'm şimdiye kadar hiç duymamış olduğu kadar tatlıydı, candandı: "Bunu şimdi göremiyor, anlayamıyorsunuz yavrucuğum. Hayatta muhakkak birinden birini seçmeye mecbursunuz. Her şeye birden sahip olmaya vakit yok!"

Bastonunu dayadı, ayağa kalktı: "Neyse, bir gün sizi Paris'te göreceğim. Bundan vazgeçmiyorum, bu fikirde ısrar ediyorum."
— Belki de görürsünüz... dedi. Her şeye malik olacağımı söylemedim mi size? Belki Paris'e de...
— Hepsi birden olmaz, söylüyorum size, yapamazsınız. (Sesi sertti, acıma bilmiyordu.) Paris'te olursanız, buna sahip ola-mıyacaksmız. Hayır, itiraz etmeyin... Bekleyin! Ben hiç bir zaman yanılmam.

Suzan güldü, Barnes de kısacık, tıkız vücuduyle iki yana sallana sallana bahçe yolundan aşağı doğru yürüdü, kapıdan çıktı, yola düzüldü.

Suzan, kimseler görünmeyen yolda onun tek ve yalnız kalan siluetini gözleriyle izledi. Büsbütün kaybolup gidince yerine oturdu, Marcia'yı kucağında sallamaya başladı. Neredeyse John derede balık avlamaktan dönecek, Mark da yolun köşesinden kıvrılıverecekti. Güneş batmak üzereydi, ortalığa bir sonbahar serinliği çökmüştü. Marcia ne kadar da irileşiyor, büyüyordu. Yakında iki yaşını bitirecekti. Galiba başka bir çocuğun zamanı gelmişti artık. Ama şimdiden bir başkasını' istiyor muydu ki? Doğrusu, pek emin değildi.
Evvelâ içinde taptaze duran şu bilgiyi kullanmak istiyor-
du. Bir şey yapmıyah ne çok zaman geçmiş gibiydi. Çocuktan yana acelesi yoktu. Daha gençti, her şeye bol bol vakit vardı. Bahçe kapısı açıldı. Mark içeri girdi. Çakıllı yolda ayak seslerini duydu, kulak kesildi. Kocasının adım seslerindeki ahengi, kendi kalbinin atışmdaki ahengi bildiği kadar iyi bilir, iyi tanırdı. Bir değişiklik vardı. Adımlarında bir sürükleniş vardı.
— "Mark!" diye seslendi. Ayağa kalktı, Marcia'yı yere bıraktı. Kocası:
— Evet, Sue... diye cevap verdi.
Sesi yorgundu. Ama akşamları, çoğu zaman yorgun gelirdi. Uzun boyu, kalıbı kıyafetiyle kuvvetli görünürdü, ama pek de öyle gerçek bir enerjisi yoktu. Mark'ta kendi dayanıklı vücudunun o yorgunluk bilmezliği yoktu.

Suzan:
— Bir şey mi var?., diye sordu. Kocası yaklaştı, Suzan onun halsiz halsiz gülümsediğini gördü.
— Bir şeyim yok canım... dedi. Marcia'yı kucağına almak için eğildi, kızını taşıyarak ağır ağır basamakları çıktı, oturdu. "Artık yaz geçti, daha az yorgunluk duyarım diyordum ama hiç de öyle olmuyor." dedi.
Suzan, onun bembeyaz solgun yüzüne, yorgunluktan çökmüş gözlerine baktı: "İçeri gidip sana güzel, kuvvetli bir çorba yapayım." dedi, Mark'tan gayri her şeyi unuttu. Sabahleyin kahvaltıda: "İyiyim, Sue. Bir şeyim yok. Bu yaz havalar pek sıcak gitti." dedi. Karısı az kalsın: "Sahi mi? Hiç farketmedim." diyecekti, ama kendini tuttu.

"İyi olduğuna emin misin?" diye sordu. Mark gülümsedi, başını salladı. Mavi gözlerindeki, iri hatlı, kaba saba yüzündeki o her vakitki sükûn dolu vefa, candan bağlılık ifadesi karısının içine dokundu. Ona doğru eğildi. Kuvvetini doğruluğundan alan, ciddî bir sesle: "Seni dünyada her şeyden çok seviyorum." dedi. Mark sadece:

- Sahi mi bir tanem benim? dedi ve Suzan mavi gözlerin yaşardığını gördü.

Ayağa kalktı, kocasına yaklaştı. Usulca: "Neye böyle yapıyorsun neneciğim?" dedi, erkeğinin başını kendi göğsüne çekip dayadı.
Mark: "İyiyim..." diye kekeledi. "Sade biraz yorgunum. Çocukları korkutmayalım." John'la Marcia, şaşkın, koca koca gözlerle onlara bakıyorlardı. Suzan tekrar yerine döndü.
- Bir müddet için tatil isteyip, dinleneceksin... dedi. Kocası cevap vermeye vakit kalmadan Jane elinde bir
zarfla içeri girdi, bunu Mark'a uzattı.
Korku içinde: "Bir telgraf geldi efendim. Her halde biri ölmüş olacak." diye bağırdı. Sue:
— Kim acaba?., dedi. Mark zarfı yırtıp açtı:
— Bu da ne?., dedi. Sue, sana bu. Barnes'den...
Karısı çabucak kâğıdı elinden aldı, okudu: "Yaşasın Suzan Gaylord, stop. Halfred Mead yarışmasında sizin heykel grubu birinciliği kazandı stop. Bugün saat on birde New-York'a yazıhanelerine gelip beni bulun stop. Paris'e gitmeyi sizin yüzünüzden geri bırakıyorum.

Barnes."

Nefesi kesilmiş bir halde Mark'a baktı: "Böyle bir şeyi aklımdan bile geçirmemi ştim... Tabiî gitmeyeceğim." dedi.
Mark:
— Elbette gideceksin! diye bağırdı. Çabuk ol, hazırlan' Suzan:
— Senin iyi olmadığını düşünmekten bir dakika bile içim rahat etmeyecek ki... diye ayak diredi.

Kocası:

- İyiyim, söylüyorum ya, iyiyim! diye bağırdı. Bak dinle beni... Daha erkence bir trenle dönersin, seni almaya gelirim, ben de eve döner dinlenirim... Hattâ kendimi iyi hissetmezsem yatarım.
- Söz mü?..

Mark neşeli bir sesle:

- Söz! dedi, karısı da yukarı koştu.

Trenin penceresinden: "Bir şeyin yok gibi; iyi görünüyorsun. Yoksa dünyada gidemezdim Mark." dedi.

Başı yukarıda karısına bakarak: "Elbette iyiyim. Sen de ne güzelsin Sue... Her zamanki gibi." dedi.

Suzan gülümsedi, uzaktan onu öper gibi yaptı. Sonra da işi kolay tarafından alan bir edâ ile: "Çocukların da merak edilecek bir şeyleri yok. Jane'le her şeyi konuşup yoluna koydum." dedi.

Mark:

- Sen kusursuz bir annesin... dedi. Kocasının gözlerindeki tapınışa varan büyük, sonsuz sevgiyi hissetti. Tren kımıldamaya başladı. Mark: "Bir süre için hepimizi unut. Bugünün tadını çıkarmaya bak camcım!" dedi.

Gevşek duruşlu, uzun boyu ile göründüğü müddetçe, ona hep elini salladı. Tren bir tepenin yanından kıvrılıp döndü. Mark da koyboldu.

Artık şimdi, hepsini de, bir zaman için rahatça zihninden çıkarabilirdi. Zihninden çıkarmak, yürekten çıkarmak demek değildi ki... Onlar daima yüreğinde idiler. Pencerenin yanma oturdu, gözlerini gelip geçen manzaraya dikti.

Zihni tepelerin üstünden aşarak ileriye doğru koşuyordu. Neredeyse şehrin varoşlarına gelinecek, sonra Jersey binaları, arkasından da şehrin oymalı kuleleri görünecekti. Hayali bunlar üstünde oynuyor, işliyordu. Belki de bir gün, bu kulelerin tepesinde çalışan birkaç erkeğin, grup halinde heykelini

yapardı. Bu konu üzerinde düşündü, plânlar tasarladı. O insanlarla, yapmış oldukları şu kuleler arasındaki ilgiyi tarttı biçti.

1 I

Bu insan vücutları birinci plânda, koskocaman olabilirdi; yahut da ellerinin emeğiyle çıkmış kendi eserlerinin altında eğilip ezilmiş gibi, gölgede ve ufacık yapılabilirdi. Bir karar veremeyerek, fikri, bir kenara bıraktı, beyin deposuna istifledi. Bundan sonraki heykelini, grup halinde değil de, kemiklerinden kaslarından, damarlarının, sinirlerinin içerisinden elektrik cereyanı gibi hayatın akıp geçtiği oynak, çevik tek bir insan vücudu olarak yapmak istiyordu. David Barnes haklı çıkmıştı. "Öğren!" diye zorlamış olduğu bilgi kıymetliydi, bir yaratma kaynağı idi.

Koca yaz, şu Creighton'un; yanıbaşmda çalışan kadının ne yaptığını anlamamış olmasını hatırlayarak gülümsedi. Fakat erkekler kadınları, ancak kendi karılarının görüntüsünden
bakarak anlamaya çabalarlar. Creighton'un karısı da -şayet bir karısı varsa- her halde yalnız ev işi, yemek pişirmekle uğraşan, kocasının işine tahammül edemeyen küçücük bir fare kadından başka bir şey olmasa gerekti.

Suzan onun yapmacıklı bir sesle: "Benim kocam ilim adamıdır!" deyişini âdeta duyar gibi oluyordu. Ama içten içe de: "Şu kadavralara, ölülere tahammül edemiyorum, bari hiç aklıma getirmeyeyim, daha iyi!" diyeceği muhakkaktı. Suzan bu muhayyel kadını görür gibi olarak, kendi kendine gülümsedi. Tren sokaklardan kıvrılıp geçmeye başladı, pencereden içe eziklik veren, ekşi bir bataklık kokusu girdi. Suzan, tâ ötelerde, uzaklarda, mavi, sisli bir semanın önünde yükselen inci rengindeki kuleleri görebiliyordu. Ellerini birbirine geçirmiş, sıkarak, derin derin nefes aldı. Pas rengi elbisesini giymiş olduğuna sevindi.

Gelip giden otomobillerin, kamyonların arasında, bütün yol boyunca takside oturmuş giderken, kalbi göğsünün içinde güm güm, kuvvetli kuvvetli atıyordu. Sanki içinde bambaşka bir yaratık varmış gibiydi. Sakin sakin oturmuş, ne de kuvvetle atan bu kalbi zaptetmeye çabalıyordu. Kendi hiç de

heyecanlı değildi ama, bu heyecan dolu kalbe söz geçiremiyordu ki. Hele kalın halılar serili, sessiz sedasız yazıhaneye girdiği zaman
bu deli yürek nefesini kesecek, onu boğacak kadar hızlandı, coştu.
Bir telefon levhasının arkasından cansız, tembel bir ses: "İsminiz?" diye sordu.
- Suzan Gaylord... dedi.
Sarışın bir baş göründü, şaşkın bir kızın yüzü ona baktı:
- Olur şey değil!., diye bağırdı. Bir dakika... Şöyle oturun lütfen!..
Ses götürücü bir ağız âletinin içine: "Miss Gaylord geldi... Suzan Gaylord... Evet... Peki!.. " diye bağırdı.

Suzan bir kadife koltuğa oturdu, bekledi. Odanın öbür başından, kızın mavi gözleri hiç kırpmadan üzerine dikilmiş, ona bakıyordu. Bir dakika sonra, gencecik yüzlü bir delikanlı, iki elini birden Suzan'a uzatarak, bir hızla ona doğru geldi:

"Miss Gaylord! Sizden bir telgraf alırız diye umuyorduk. Dave Barnes'e hemen gelmesi için adam yolladım. Demin buralardaydı, yine ateş saçıyordu."

Suzan ayağa kalktı. Utana çekine: "Telgraf çekmeyi düşünmedim. Beni çağırdı, geldim işte." dedi.

Fakat bu sözler genç adamın pek kulağına girmiyor gibiydi. Suzan'ı kolundan tutmuş, uzun bir dehlizden geçirerek koyu renkli eşyalarla dopdolu, apaydınlık dört köşe bir odaya doğru götürüyordu.

"Buyurun, oturun... Oturun" diyordu. "Sahi kendimi tanıtmadım. Ben Jonathan Halfred'im... Sadece babamın oğluyum... Fazlası yok. Şimdi söyleyin bakalım, kendiniz hakkında bana her şeyi anlatın. Eserinizin bizi ne kadar coşturduğunu size tarif edemem. Lâfın kısası mükemmel bir şey yaratmışsınız, diyecek yok. Babamın anılması için yapılan hastane, sene başında açılacak... İlk giriş yerindeki muazzam, dört köşe hole büyük bir grup heykeli koymak

istiyorduk, hiç birini de yeteri kadar büyük bulmuyorduk. Tabiî anlıyorsunuz, ölçü bakımından büyüklük demek istemiyorum. His bakımından büyüklük... Bunun üstüne Barnes bize o harikulade eserinizi yolladı. Tabiî tunca dökülecek... Muazzam bir şey olacak... Hiç değilse tabiî büyüklüğün iki misli olmalı.

Genç adamın samimî hali, coşkunluğu, apaçık konuşması, güneş gibi ışıl ışıl bakışları onu seline almış sürüklüyordu.

Suzan: "Pek sevindim... Elbette, çok sevindim!" diye tekrarladı, sonra da adamın lâf söylemesine meydan vermeden: "Günah benden gitsin, işin doğrusunu söyliyeyim" demek ister gibi, "Size şunu söyliyeyim ki, Mr. Barnes de, ben de bu heykelin en iyi eserim olduğunu pek zannetmiyoruz. Onu yaptıktan sonra daha çok şeyler öğrendim. Bütün yaz anatomiye çalıştım." dedi.
Genç adam: "Bu heykel daha iyi bir şekle konamaz." karşılığını verdi.
Suzan, aksine inanarak gülümsedi.
Adamcağızın karmakarışık iltifatlar saçmasına ses çıkarmadı. İltifatlar, komplimanlar onu şaşırtıp aldatamazdı, çünkü kendi içinde, kendi ellerinin duyuşunda, bir şeyin iyi olup olmadığım bilmek, anlamak kudreti vardı.

O sırada kapı açıldı, David Barnes içeri girdi:

- Gördünüz mü şu işi! dedi, -fırça gibi kırçıl saçlarını geri itti- Bütün bu şansa lâyık da değilsiniz ama, talih bu, sizi buldu işte. Bundan güzelce istifade ettiğinizi göreceğim. Artık cümbür cemaat, çoluk çocuk Paris'e gelebilirsiniz. Zaten onları bütün bütüne bir tarafa koyup kapamadan, ortaya iyi bir eser çıkaramıyacaksınız, bunu da bilmiş olun!
Suzan ona aldırmadı. Jonathan Halfred'e:
— Duracağı yeri görebilir miyim? diye sordu. Genç adam canla başla:
— Elbette! dedi. Hemen şimdi gideriz.
Telefonu aldı. "Briggs'e söyleyin, beş dakikaya kadar caddeye çıkan büyük kapıda olsun." emrini verdi. Beş dakika sonra da içine şehrin hiç bir gürültüsü sızmayan kapalı bir otomobile biniyorlardı. Suzan ömründe hiç böyle bir otomobil görmemişti.

İki erkek konuşuyorlardı ama onları dinlemiyordu. Kendi kendine şöyle düşünüyor: "Eğer onları, insanlarımı tekrar görünce, istediğim kadar iyi bulmayacak olursam ne çıkar, yeni baştan yaparım." diyordu.

İlk eserinin kusursuz bir şey olması lâzımdı. David Barnes'e döndü, farkına varmadan adamın sözünü keserek:

- Eğer onları istediğim kadar iyi bulmazsam, yeni baştan, bir daha yapacağım. Bu işi başarabilirim, dedi.
- Satmak için yeteri kadar iyi. Ama yine kendiniz bilirsiniz, dedi.

Suzan başka bir şey demedi. Henüz bitmemiş pırıl pırıl yeni bir binanın önüne gelene kadar da sinirleri gerilmiş bir halde, sessiz sedasız oturup, bekledi. Erkeklerin arkasısıra, tunçtan yapılmış büyük iki kanatlı kapıya doğru yürüdü, aydınlığı damdaki yuvarlak camdan alan koskocaman holün eşiğinde durdu.

Jonathan Half red:

- İşte, dedi. Nasıl bir tesir yapacağını görmek için buraya koyduk. Tabiî bu şekilde çok küçük kalıyor.

Heykelin üstündeki çarşafı çekti ve Suzan "onları", keskin aydınlığın içinde gördü. Sanki "onların" yaratıcısı kendisi değilmiş gibi baktı. Sanki "onlar" başlıbaşlarına birer insanmış gibi baktı ve gördü, sonra da David Barnes'e dönerek:

- Yeni baştan yapmaya mecburum, dedi.

Jonathan Half red: "Bakın, şimdi... " diye söze başladı ama Suzan onu dinlemiyordu. David Barnes'le konuşuyordu:

- İnsanlara benzemek için yapılmışlar ama, insan değil bunlar...

Hoca, Suzan'a bakarak: "Yanlarından gelip geçecekler arasında, bu farkı bilecek çok kimse olmayacak." dedi.

Suzan: "Ben daima bileceğim ya, geceleri de bu yüzden ıstırap çekeceğim." cevabını verdi.

Hoca ile talebe uzun uzun bakıştılar... Jonathan Half red de, sanki onlar anlamadığı bir dille konuşuyorlarmış gibi, şaşkın şaşkın, gözlerini birinden ötekine çevirip duruyordu.
Suzan:
- Çok daha büyük olmalı, dedi. David Barnes, dişlerinin arasından:
- Kaçıksınız siz, kaçık... dedi. Kaçıksınız, hem de bir şey 186
BU MAĞRUR KALP
durduramaz sizi, çünkü haklısınız. Artık bana hiç ihtiyacınız yok... Ben Paris'e dönüyorum.
Arkasını çevirdi, hantal hantal yürüyüşü ile basamaklardan indi, Suzan da Jonathan Halfred'e: "Bunu ortadan yok edeceğinize söz verin, size asıl iyisini göndereceğim." dedi.

Adam:

— Hayır, söz verin. Ben vaktinde yetiştireceğim, dedi. O hâlâ şaşkın bir halde, nihayet:
— Bence bir çılgınlık bu... Ama söz veriyorum, diyebildi. Suzan:
— Artık evime dönmek istiyorum, dedi. Genç adam:
— Dünyada olmaz. Öğle yemeğine kalacaksınız, diye bağırdı. Suzan:
— Hayır, dedi. Hemen eve dönmeye, başlamaya mecburum. Ne yapmak lâzım geldiğini tastamam görüyorum.

Bomboş denebilecek kadar tenha trende bir köşeye oturmuş, aksaklığın, yanlışın ne tarafta olduğunu hemen ilk bakışta sezişini sakin sakin düşünüyor, bunu düzelteceğini de biliyordu. Mark, döneceği treni telgrafla bildirmesini söylemişti, şimdi hatırlıyordu. Hem bir ara buna niyetlenmiş, sonra nasılsa unutmuştu. Geldiğini bilmeyecekti. Zaten umduğundan çok daha erken dönüyordu. Ama yapmak mecburiyetinde olduğu şeyi gördükten sonra boş yere kalıp gecikmekte bir mâna yoktu. Bir an evvel evde olmak,

dosdoğru ambara gidip işe başlamak istiyordu. Hayalen oraya gitmiş, yeni çamuru yuğurmaya koyulmuştu bile.

Trenden indiği zaman, bu eylül gününün öğleyi daha çok geçmemiş, erken bir saati olacaktı. Suzan dosdoğru evinin yolunu tutacaktı. Hava kuruydu, serindi, hızlı hızlı yürüyebilirdi. Yarım saat içinde eve varmış olacaktı. Yürürken bir yandan da yapacağı şeyleri tasarlar, Mark'a telefon etmek için bir iki

dakika, çocukları görmek, Jane'in: "John öyle haşarı olmaya başladı ki madam... Marcia da ağabeysinden örnek alıyor. Bugün ikisine de ne dedim biliyor musunuz... " diye başlayacak sözlerini dinlemek için birkaç dakika ayırırdı. Sonra... Sonra da büyük, serin ambara sıvışacak, çamuru karıştırıp yuğuracak, bunu ellerine alacaktı... Eskis resim yapmaya ne lüzum vardı. Verilecek şekil parmaklarının arasında hazırdı sanki... Bunu hissediyordu. Gözlerini kapadı, başını eğdi, o asîl yüzlü dört köşe holü, "insanlarının" duracağı apaydınlık yeri tekrar gördü. Onları sahiden oldukları gibi yapmak, başarmak kudretinin benliğine toplanıp biriktiğini hissedebiliyordu.

Tren nihayet durdu, Suzan bomboş perona atladı, boş istasyondan geçti, şehrin güney tarafındaki yoldan aşağı, evine doğru yürümeye başladı. Bütün gün gördüklerinden hiç bir şeyi hatırlamıyordu. Hayali kendisini bekleyen "insanlarını" yapmak, biçimlemek ihtiyacı, ateşiyle dopdolu idi. Acele acele yürüyordu, başından şapkasını çıkardı, eline aldı. Yirmi dakika, on beş dakika, on dakika... Bahçe kapısının önündeydi, mandalı kaldırdı. Kapıda tuhaf bir otomobil duruyordu, küçük, tozlu, gümüşü bir otomobil. Suzan:

- John... Marcia! diye seslendi, çardağa doğru yürüdü. Kapı açıldı, babası göründü. Suzan neşe ile:

Babası ciddî bir sesle: "Yavrum, Mark çok hasta" dedi.

Merdivende durmuş, gözleri babasına dikili, öylece kala-kalmıştı. Nefesi boğazına tıkanarak: "iyi idi ya... Bu sabah iyi idi." dedi.

Babası:

- Hal, onu öğleyin eve getirmiş. Sen burada yokmuşsun, Lucile gelmiş, yatağa yatırmışlar, doktor çağırtmışlar. Duyar duymaz annenle beraber koştuk geldik. Tifo diyorlar.

Suzan bir hızla babasının önüne geçti, merdiveni çıktı, Mark'ın odasına girdi. Burası da sanki artık onun odası değil-

di. Yatağının yanında yabancı bir hastabakıcı oturuyordu, kocası yüzü kıpkırmızı, gözleri yarı kapalı, upuzun yatıyordu. "Mark... Camcım!" dedi. O içeri girince hastabakıcı ayağa
kalktı:
"Mrs. Keening misiniz?" diye sordu ama Suzan onu görmüyordu.
- Camcım, bak döndüm, dedi. Yatağın yanına diz çöktü, kocasının üzerine eğildi.
O da ağır ağır gözlerini açtı, başını karısına döndürdü; uyuşuk, boğuk bir sesle: "Günün iyi geçti mi?" dedi.
Suzan:
- Neden bu sabah bir şey söylemedin neneciğim? Dünyada gitmezdim, diye bağırdı. Ama kocası ona cevap vermedi. Kuru dilini kupkuru dudaklarının üzerinden geçirdi. Hastabakıcıya: "Su... " diye mırıldandı. Kadın bir fincan içinde azıcık bir su getirdi, Mark bunu içti, tekrar gözlerini kapadı. Suzan:
- Ne vakittenberi bu halde? diye sordu. Vücudunun içinde, bütün kemiklerine, korkudan bir mecalsizlik, bir eziklik, bir pelteleşme gelmişti. Her tarafını soğuk sisler kaplıyormuş gibi müthiş bir korku bulantısı duydu.

bir sesle:

- Şimdiye kadar çoktan yatmış olması lâzımdı, hem de kaç gün evvelinden... Hep zoruna sürüklenmiş belli... Sonra da durunca birden

seriliverdi. Doktor aşağıda; gelir gelmez sizi görmek istiyordu. Öyle söyledi. Gitseniz, zevciniz de istirahat etse iyi olacak... dedi.

Bir tas aldı, Mark'm alnını, ellerini ıslak bezle serinletmeye koyuldu, Suzan da gözlerini ateşler içinde yanan Mark'tan, âdeta yadırgar gibi olduğu bu sıcak, şiş yüzden ayıramadan, yavaşça ayağa kalktı.

Odasına gitti, saçlarını düzeltti, elini yüzünü yıkadı, aşağı indi. Bütün bunları yaparken de
tekmil dünyasını alıp bu felâket saatinin etrafına teksif etmek için kendini zorluyordu. Annesi testekerlek, kırış kırış
buruşuk yüzüyle mutfaktan çıktı.
"Jane ile çocukları eve gönderdim. Johnnie durmadan ağlıyordu." diye fısıldadı. Suzan, yüksek sesle:
- Peki... dedi. Evin içinde biri hastalanır hastalanmaz, sanki ne diye herkes fısır fısır, yavaşça konuşmaya başladı?.. Mark ölecek değildi ya...
Oturma odasına gitti; doktor, babasıyle beraber oradaydı. Şimdiye kadar daha hiç görmediği, zeki bakışlı, gençten biriydi bu. John'la Marcia'yı doğurduğu zaman kendisine bakmış olan doktor ölmüştü. Yenisinden haberleri bile yoktu. Hepsi de öyle sıhhatliydiler ki. Hiç bir zaman hekime ihtiyaçları olmamıştı.
Doktor bir hızla ayağa kalkıp, tekrar oturarak:
— Mrs. Keening, zevciniz çok hasta... dedi. Suzan:
— Ne kadar ânî bir şey bu. Daha bu sabah.:, derken, doktor sözünü kesti:
— Hastalığın başladığı anlaşılamamış., dedi. Galiba kendisinde pek öyle halinden şikâyet etme huyu da olmayacak.
Suzan:
— Mark hiç bir zaman şikâyet etmez. Ama ben görüp anlamalıydım... dedi.
Doktor elinin arkasından öksürdü:
— Buralarda bir bulaşma membaı olmalı. Kuyunuzun suyunu tahlil ettirdiniz mi? Böyle eski çiftliklerin kuyuları çoğu zaman pis oluyor... dedi.

Suzan gözlerini hiç kaçırmadan, dimdik hekimin yüzüne bakarak:
- Ya?., dedi. Onun: "doğrusunu isterseniz, bu gibi şeyleri akıl etmek sizin vazifenizdi." diye düşündüğünü hisseder gibi oldu.

Babası:
— Benim de aklıma gelmezdi... diye mırıldandı. Suzan:
— Ben akıl etmeliydim... dedi. Sanki kendi kendisini vurur, yaralar gibiydi. Sözünü esirgemeyen, aynı merhametsizlikle devam etti: "Buraya gelmeyi isteyen bendim. Eski evimizde kalsaydık, orada şehir suyu kullanıyorduk. Bu başımıza gelmeyecekti.
Doktor tekrar öksürdü. Babası:
— Bana bak Suzan, olan olduktan sonra bu lâkırdıları etmek çok saçma!
Suzan aynı ses tonuyle:
— îşim için, çalışabilmek için buraya gelmeyi istedim., dedi. Doktor bir şey söylemedi, susuyordu.

Suzan, iskemlesinden öne doğru eğilerek, çabuk çabuk:

- Neyse, olan oldu. Şimdi ne yapacağız? diye sordu.

Gün geçip gitmişti... Hayır, mânayı belirtmeye yetmiyordu bu... Fazlası lâzımdı... Bugün hiç olmamış, bugüne hiç eri-şilmemişti sanki.

Doktor:

- Hastaneye kaldırmak lâzım... dedi. Onun, karşısındaki kadına hükmeder bir hal takınmaktan zevk duyduğu hissediliyordu. Adam ayağa kalktı. Acımaya, lâfını gözetmeye hiç lüzum görmeden devam etti: "Hemen şimdi hastane arabasını göndereceğim. O vakte kadar hepiniz ihtiyatlı olmalısınız. Size yapacaklarınızı bildireceğim."

Gitmişti ve Suzan babasına baktı. Birdenbire ayağa kalktı. Yerinde duramaz bir halde: "Ne yapılacaksa gidip kendim bakayım daha iyi" dedi. Kapıya doğru yürürken bir an durdu; babasının başını süsleyen sık, bembeyaz saçları öptü.

Ama onun yapacağı hiç bir iş yoktu.

Bir müddet Mark'm yatağı etrafında döndü durdu.

"Acaba şey yapsak... " derken hastabakıcı kesin bir tonla lâfı ağzına tıkadı: "Şimdilik bir şeye ihtiyacı yok Mrs. Keening. Ben ne lazımsa yaparım." dedi. Suzan tekrar aşağı, babasının yanına indi. O yerinden kı-
pırdamamıştı, bıraktığı gibi, sakin sakin, pencerenin yanında oturuyordu. Suzan yürüdü, gidip pencerenin kenarına oturdu. Cam açıktı, serin eylül akşamının rüzgârı içeri esiyordu. Suzan dalgın dalgın bahçeye baktı, bir müddet sonra gözlerini babasına çevirdi:
. - Acaba hatâ mı ettim?., diye sordu. Hayatımın öbür yarısından vaz mı geçmeliydim? Böylelikle onu kurtarmış olacağımı nereden bileydim?.. Babası:

- Bu soruların hepsi boş... dedi. Parmaklarını uç uca getirerek güzel ellerini birleştirdi, bunları seyretti. Sakin, dupduru bir sesle:

"İnsan herhangi bir sebeple hayatının yarısından vazgeçti mi, kişiliği değişiyor, bambaşka bir insan halini alıyor... Sade nasibinin yarısı olmakla kalmıyor... Yapılan fedakârlık insanı burup büküyor, bambaşka bir mahlûk haline getiriyor." Biraz durdu bekledi, sonra sözüne devam etti: "Büyük baban, sade musikisi için yaşardı, bambaşka bir insandı. Karısıyle çocukları da neredeyse açlıktan ölecek hale gelirlerdi. Onun anneme çektirdiğini dünyada bir kadına çektirmem diye yemin etmiştim. Evlendiğimiz zaman annen güzel bir bebekti, ben de yirmi iki yaşındaydım; ona iyi bakacağım diye söz vermiştim. Her ay ele belirli bir aylık geçmezse korkudan bittiği için, yazarlık şansıma güveneceğime, tutup bu hocalık işini aldım. Eninde sonunda da kadına galiba babamın anneme ettiklerinden beterini çektirdim. Yanımda yaşayanlara rahat, zevk vermeyen bir insanım, bunu bildiğim için de iş büsbütün sarpa sarıyor."

Kızı cevap vermedi. Küçük evde kalmış, Suzan Gaylord'u saatten saate, her gün biraz daha, sessiz sedasız, ölüme sürüklemiş olsaydı şimdi hali nice olurdu?

Babası, parmak uçlarında heyecanlı bir titreyişle ellerini birbirinden ayırarak sözüne devam
etti:

- Etraftaki insanların görmediği şey, meselenin hiç de bir çalışma meselesi olmayışı. Âlem, bir parça musiki, biraz şiir veya senin benim gibilerin yaratmak aşkını duyduğumuz

bu çeşit bir takım şeyler olmadan da yine o âlem, yine o devrandır. Bunlar olmadan da yine yaşanılıp gidilir. Ama mesele, "Sen ve ben, ne oluruz?" meselesi.

Tekrar bir durdu, parmaklarını kuvvetle birbirine bastı: "Benim sana nasihatim olsun: Eğer elindeyse hayatını feda et. Şayet buna gücün yeterse, onsuz da yapabiliyormuşsun demektir. Böylelikle de her şey kolaylaşmış olur. Eğer etrafındaki insanlardan farklı görünmezsen âlem seni daha iyi anlar, daha da çok sever. İnsanlar, başları kendilerininkinden daha yüksek duranlara, tepelerinden bakanlara bilsen nasıl diş bilerler! Güçleri yetti mi, hemen bu başı aşağı indirmeye bakarlar... Bunu yapabilmek için de ellerinden gelse insanın kafasını keserler!

Sustu. Suzan da bir şey demeden, zihninin kargaşalığı içinde, hep tekrar tekrar, babasının sözlerini duyarak, oturduğu yerden, onun narin, zayıf ellerine baktı durdu. Ne yapmış olması, veya ne biçim olması lâzımdı, bunu şu dakikada bilemiyordu. Varlığının her bir tarafıyle, tıpkı çocukların yaşayışı gibi, doğal, şuursuz bir tarzda yaşamıştı. Mark'm sevmiş olduğu kadm da bu kadındı işte. Bildiği bu kadardı, üst tarafı, fazlası yoktu.

Evin içi o kadar sessizdi ki, yeni bir kuyu açan makinelerin gürültüsü bu sessizliği büsbütün derinleştirmekle kalıyordu. Suzan eski kuyuyu hemen kapattırmıştı. Artık onun suyundan bir daha kimse içmiyecekti. İşler bitene kadar da annesiyle babasının yanma taşınmıştı. Annesi:

Geceleri çocukluk hayatının geçtiği eve gelebiliyor, ama sabahleyin kendi evinde olmak istiyordu. Çünkü şimdi günler, Mark'm yanına girebileceği ziyaret müsaadeleri arasında geçen bomboş saatlerden ibaretti.
Mark'm, yatağın içinde upuzun, bitkin bir halde yattığı, küçük, beyaz hastane odasının kapısını açabileceği dakikaya kadar, bütün sabahlar,

öğleden sonralar hep saati gözlemekle geçiyordu. Suzan içeri girdiği zaman kocası, uyku sersemi gibi

zoruna gülümsüyor, ama nerdeyse hiç konuşmuyordu. Suzan her gün, ziyaret saatlerinin ya birinde, ya ötekinde Mark'm babasına veya annesine raslıyordu. Hiç bir zaman bir arada ge-lemiyorlardı; çünkü sağılacak inekler, zorunlu bir takım işler vardı.

Baba boğuk bir sesle, her seferinde: "Oğlanı sen nasıl buluyordun Suzan?" diye fısıldıyor. O da daima yüksek, net bir sesle: "Mark iyileşecek!" karşılığını veriyordu.

Ama kaynanası çok seyrek konuşuyordu. Suzan'm elini alıyor, bu eli sıkı sıkı avucunda tutuyor, hafifçe Mark'm gülümseyişini andıran bir tebessümle gülüyordu. Müsaade edilen yarım saati bazan beraberce Mark'm başucunda geçiriyor-lardı; hasta, ağzını açıp ikisine de bir şeycikler demiyordu. Vakit tamam olup da beraberce odadan dışarıya, kuvvetli sonbahar güneşine çıkınca Suzan: "Ne güzel bir gün, değil mi? Havaların iyi gitmesine onun hesabına seviniyorum. Diriltici, canlandırıcı bir hava bu." diyordu.

Anne de tasdik ediyordu. "Tabiî havanın farkı olur." Gelin kaynana birbirlerine gülümsüyor, konuşacak fazla bir şeyleri olmadığı için ayrılıyorlardı.

Günden güne de Suzan aklından her şeyi siliyor, sade kocasının, kuvvetini toplamak kudretini bulur bulmaz, bunu yapacağına, mutlaka iyileşeceğine inanıyordu. Mark'a ihtiyacı vardı, o da bunu biliyordu. Tekrar tekrar ona hep bunu söylüyordu: "Sen eve dönene kadar her şey durdu camcım. Hepimiz bekliyoruz." diyordu.

New-York'tan mektup geldiği zaman, bunu masasının üzerine koydu, açmadı. Hayatının tek bir saniyesini bile Mark'tan gayri bir şeye ayıramazdı. Mademki onunla beraber olamıyordu, hiç değilse hep onu düşünmesi lâzımdı. Kocasını unutmak korkusuyle işine, çalışmasına dönmeye de imkân yoktu.

"Ne kötü bir kadınım ben, bu halde bile çalışmak, sevdiğim insanı unutmak kudretini bulabilirim." diye düşündü.

Böylece çalışmamaya karar verdi. Dimağının karanlık boşluğu içinde bazan yaratabileceği şekiller görünüp beliriyorsa da o bunları kovuyor, kendinden uzaklaştırıyordu.

F. 13

X5 U
Beyninin içinde Mark'tan gayri kimseye yer vermek istemiyordu. İçine garip bir evham gelmişti. Eğer sade Mark'ı dü-şünebilirse onu hayatta tutabilirdi. Eğer onu zihninden kaçırıp çıkarmazsa hayattan da kaçıp çıkmıyacaktı. Böylelikle onu hayata bağlayabilirdi. Nihayet buna inandı, korkmamaya başladı. Kocasını kurtarabilirdi. Yapmak istediği her şeyi, şimdiye kadar daima yapabilmişti. Doktor asık bir yüzle: "Doğrusunu isterseniz, vaziyeti hiç beğenmiyorum, Mrs. Keening. Hastamız mücadele etmiyor." diyordu. Ama o hâlâ da kendini korkutmalarına razı olmuyordu. Her şeyi hep uyarma gitmişti. Mark'ı bırakmayacaktı, ölmeyecekti o.

Doktor nihayet:

"Çok garip bir durum. Hastalık tehlikeli devreye doğru, kendine has, tabiî seyrini yapmıyor. Hem de ortada bir iyileşme görmüyorum." dedi.
Suzan inatçı inatçı:
— Hastamız fenaya gitmiyor ya... dedi. Doktor:
— Bir insan için öyle hareketsiz kalakalmak yoktur. Eğer iyileşmiyorsa, fenalaşıyor demektir... cevabını verdi.

... Günün birinde de, ortada hiç bir sebep yokken Mark iyileşir gibi oldu ve o günü öldü. Karısı geldiği zaman azıcık konuşmuştu. Gözlerini açtı:
"Çocuklar nasıl?" diye sordu.

Suzan:

- İyiler... Sade, hepimiz de, dört gözle seni bekliyoruz, diye cevap verdi.
Birkaç dakika için yalnız kalmışlardı.
Çok dermansız bir sesle:
- Hâlâ... yorgunum... dedi.
Suzan gayret verici, teselli edici bir halle:
— Öyle, dinlen... dedi. İstediğin kadar dinlen camcım. Sade bizi unutma.
Kocası gülümsedi. Bir müddet sonra da:
— Şimdi ne yapıyorsun? diye sordu. Suzan hemen atıldı:
— Hiç bir şey yapmıyorum. Sen eve gelene kadar hiç bir
işe başlayamam. Her şeyden evvel seni iyi olmuş, evine dönmüş
görmeliyim... dedi. Kocası da, büsbütün hafifleyen, dermansızlaşan sesiyle, ağır ağır:
— O vakit... ne yapacaksın?., dedi. Karısı tatlı tatlı:
— O grubu yeni baştan yapacağım, bir tanem. Ama sen tamamen iyileş de ondan sonra... Mark:
— Kadın uzaklara bakıyordu, değil mi? diye mırıldandı. Suzan usulca:
— Evet... dedi.
Kocası başka bir şey söylemedi.' Gözlerini kapadı, sonra da Suzan oturmuş, dalgın dalgın onun suskun yüzceğizini seyrederken, birdenbire başını duvardan yana çevirdi, usulca, sessizce, oluverdi.

Bu kadar çabuk, bu kadar sessizce nasıl ölebilirdi? Kocasının zihninden bu ölüm fikrinin dolaştığını aklından geçirmiş olsaydı, onu tutar, yakalar, bu ölüm düşüncesini ondan uzaklara kovabilmek için bağırır, haykırırdı.
Halbuki çığlığı kopardığı zaman, iş işten geçmişti. O gitmişti bile.
Hastabakıcı odaya koştu. Dehşet içinde, şaşkın şaşkın:
"Nasıl olur... Nasıl olur... " dedi.
Suzan soluk soluğa:
- Çabuk... diye inildedi.
Ama artık bir faydası yoktu. Hiç bir gayret yapmadan ellerinden kaçıp gidivermişti, acelesinden veya kurtulmak isteğinden değil, sadece bezginlikten, bıkkınlıktan!

Suzan boğazında bir yumru, boğula boğula:

- Öyle yorgun bir hali vardı ki... dedi.

Artık şimdi, o son bakışın her bir saniyesini hatırlayabiliyordu. "Gözlerini yumdu, başını çevirdi... " diye mırıldandı. Hastabakıcı âdeta kızgın kızgın:
- Vazgeçti... Razı oldu, işte bu... dedi. Bu işi bana çoğu 196
BU
BU MAĞRUR KALP 197
yaptı. Uğraşırsınız, uğraşırsınız, sonra günün birinde yorgun düşerler, elinizden uçup gidiverirler.

Doktor da gelmişti. Usta elleri Mark'ın göğsünü, gözlerini, nabzını, ellerini yokluyordu. Çarşafı yüzünün üstüne çekip örtüverdi.
Sakin bir sesle:
- Evinize gitseniz iyi edersiniz Mrs. Keening. Babanızı çağırtayım mı? dedi.
Suzan:
- Hayır, hayır... dedi.
Yerinden kımıldayamıyordu. Ne yapacağını düşünmek kudretini bulamıyordu. Hastabakıcı:
— Gelin yavrum, öbür odada biraz uzanın... dedi. Suzan gene:
— Hayır... diye tekrarladı. Doktor sordu:

— Bir otomobil getirteyim mi? Adamcağız nazik davranıyordu ama Suzan, artık onun için burada yapacak bir şey kalmadığını, adamın bir an evvel işlerinin başına gitmek istediğini görüyor, hissediyordu.
— Hayır, kendi arabam var... dedi. Adam:
— Şeyleri... teferruatı siz hiç düşünmeyin... Ben babanıza telefon ederim. Çok müteessirim Mrs. Keening. Biliyorsunuz, elimizden gelen her şeyi yaptık. Galiba kendisinde bir nevi enerji eksikliği vardı... Bilinmez ki... Neyse, müsaadenizi rica

edeceğim...

Nihayet dönebilmek, kıpırdayabilmek kuvvetini bulmuştu. Metîn adımlarla aşağıya, hole indi, ekim ayının bu parıl parıl gününde, dışarıya, güneşe çıktı. Küçük, gümüşü otomobile bindi, evinin yolunu tuttu. Kimseye bir şey söylemiyecekti. Haber verme işini varsın, başkaları yapsmdı. Evine gitmek,

Mark ile beraber yaşadıkları odaya çıkmak istiyordu. Bir kere oraya varabilse kapısını kapatacak, kimselere açmayacaktı. Onca

T

zaman beraberce yaşadıkları evden daha büsbütün gitmiş olamazdı.

Bahçe kapısına vardığı zaman her taraf sessizlik içindeydi. Kulaklarının aradığı şeyin ne olduğunu hatırlamak kudretini bulamadan, yeknesak tempolu bir gürültünün eksildiğini duydu. Çakıllı yolda bir an durarak bunu hatırlamaya çabaladı. Bu rüzgârsız, ışıl ışıl havada neden böyle bir sessizlik vardı? Orada, öylece dururken, mavi tulumlu bir işçi, evin arka tarafından çıkıp geldi.
Neşeli bir sesle, avaz avaz: "Müjde madam!" diye bağırdı. Suya ulaştık madam, yarım saat oluyor! Evet, madam, iki yüz ayak derine indikten, elli ayağını kaya içinde çalıştıktan sonra şimdiye kadar gördüğünüz, içtiğiniz suların en durusunu, en tatlısını bulduk. Üstelik akış da mükemmel! Suzan'a bir maşrapa su uzattı. O da:

- Çok geç!., dedi.

Adamı arkasından şaşkın şaşkın bakar bir halde bıraktı, hızla yürüyüp eve girdi, kapıyı kapadı.

Annesinin şaşkına dönmesine, bütün kırgın, üzgün direnmelerine rağmen çocukların eve getirilmesi için telefon etmişti.

"Suzan, evlâdım, o evde kalmamalısın. Birkaç zaman için bize gel."

- Hayır... demişti. Hayır. Bu gece burada kalmak istiyorum... Evet, hem de bu gece. Çocukların da eve gelmesini istiyorum. Artık tehlike yok... İçecek temiz suyumuz var.

Babası:

- Bari kendine işkence etmiyorsun ya, Sue?.. Alabildiğine ıstırap çekmekle teselli bulmaya kalkışmıyorsun inşallah? dedi.

Suzan bir an düşündü. Nihayet: "Zannetmiyorum." dedi. "Mesele bu değil. Sade içim burasını istiyor, burada her yerden daha iyiyim."
Böylece Jane çocukları eve getirdi, anneleri de sakin sâ-

kin, onlarla akşam yemeğini yedi, Jane çocukları yatırırken, kadına yardım etti. John'un sesi merakla, ilgi ile cinleşerek: "Seni babam için de öpecek miyiz?" diye sordu. Suzan:
- Evet... dedi.
Çocuklarının dudakları, sanki yanaklarına değil de kalbine değiyordu, ama gözünden bir damla yaş çıkarmadı. Jane bir yandan işini yapıyor, bir yandan da yüzünü çevirip saklı-yarak, sessiz sessiz, durmadan ağlıyordu.

Suzan, bu ilk gece, geç vakitlere kadar okudu. Her zamanki âdetince yıkanıp, saçlarını ördükten sonra, yatağına uzandı, bir kitap aldı, saatler saati kelime kelime, dikkatle okudu. Ağlamamıştı, ağlıyamıyordu. Sayfaları birer birer, yorgunluktan bitkin bir hale gelene kadar, çevirdi, durdu. Sonra kitabı kapadı, saate baktı. Üçe gelmişti. Mark öleli tam on iki saat oluyordu. Boş yatağına baktı, gözleri başka hiç bir şeyi görmez bir halde kalktı, sonsuz bir
ümitsizlik acısı içinde kocasının yatağına gitti. Vücudunun yapmış olduğu çukurumsu yere sokuldu, büzüldü, başının yatıp dinlenmiş olduğu yastığa kapandı. Birdenbire de, kayaların içinden fışkıran bir nehir gibi, nihayet gözlerinden yaşların boşandığını hissetti.

Şu insanlar, ne de acaip şeylerdi. Gelip hatırını sormak, yanında oturmakla, sayılarının çokluğu ile onu teselli edebildiklerini, hiç değilse kocasının ölmüş olduğunu vakit vakit unutturabildiklerini sanıyorlardı. Alay alay geliyor, hep başka şeylerden konuşmaya çabalıyorlardı. Hal, her gün uğruyor, boyuna tekrar tekrar: "Yapabileceğim bir iş varsa kuzum söyleyin... Eve ait herhangi bir işiniz varsa..." diyordu.

"Teşekkür ederim, Hal."

Ağlama faslını geceleyin bitirmek hayırlı oluyordu, hiç değilse gündüzün, gelenlerin karşısında insanın gözleri kuru kalabiliyordu.
"Bir şey lâzım olursa, size söylerim" diye vadediyordu.
Fakat kocasının yokluğunu, Hal'ün düşündüğü şeylerden

yana duymuyordu. Mark eviyle fazla uğraşmış bir insan değildi. Genellikle başka kadınların erkeklerden bekledikleri bir takım işler için, kocasına yaslanmak, kocasına güvenmek âdetini edinmemişti. Düşünmeden, farkına varmadan birçok şeylerin altından hep kendi başına çıkmış, hattâ Mark'm bunlardan haberi bile olmamıştı. Bir takım işleri kendi başına yapı-verip, aradan çıkarması o kadar daha kolaydı ki... Hayır, mesele bu değildi; Mark'ı hiç kimsenin yerini tutamıyacağı şeylerden yana arıyordu. Akşamları evine dönüşünü arıyordu. Saat altıda, o eve geldiği zaman, bütün bir günün nasıl en yüksek zirvesine varmış olduğunu, kocası sağken pek farketme-mişti. Şimdi, artık bir daha şu kır yolunun köşesinden dönmi-yeceğini bile bile, umutsuz bir bekleyiş içinde, bütün sinirleri kaskatı, geriliyordu.

Kendi kendine gayret, kuvvet, inanç vermek ister gibi: "Gelmeyecek... Artık bir daha kornesine üç defa basarak çıkardığı sesi ömrümce duymayacağım." diyordu. Ama yine de saat altıyı bulup, geçene kadar dinliyor, kulak kesiliyordu. Ondan sonra artık önünde, bitmek tükenmek bilmeyen koca bir akşam uzayıp gidiyordu. Jane çocukları yatırırken, bir takım yardımlarla, elinden geldiği kadar vakit kazanmaya, oyalanmaya çabalıyordu. Her gece de evlâtları neşeli neşeli, onu Mark niyetine öpüyorlardı. Bu öpüş onların ruhunda babalarını sağ tutmaya yarıyor, anne de bunun acısına, ıstırabına katlanıyordu.

Akşamları onu görmeye gelenler de oluyordu. Lucile kocasını çocuklarla bırakarak hemen her akşam bir uğruyordu. Günü nasıl geçirdiğini, "kızların, yani arkadaşların" neler yaptığını, Suzan'm biraz olsun kendini unutmak, oyalanmak için" neler yapması gerektiğini birer birer anlatıp duruyordu.

"Tabiî biliyorum Sue, daha şimdi bunu hissetmiyorsun ama, şöyle bir kendine gelir gelmez tekrar briç kulübüne girmelisin. Kızların hepsi de bunu söylüyor. Oyalanmak için yapabileceğin dünya kadar şeyler var Sue.
Suzan dalgın dalgın:
- Öyle... dedi. İJUU
Gökte, ambarın kenarından sürtünüp geçer gibi çıkan tes-tekerlek bir ay vardı... Mark öleliberi, tam yuvarlak halinde ilk ay! Her zaman, yanyana oturur, onun çıkışını seyrederlerdi. Hattâ soğuk kış gecelerinde bile paltolarını giyer, dışarı koşar, titreye ürpere, soğuk havayı derin derin içlerine çekerek gülerlerdi. Mark: "Bu işi ömrümüz oldukça, hep yapalım, e mi Sue!" demişti.

Lucile bir şey soruyordu.

Suzan: "İşitmedim... Affedersin." dedi.

- Diyordum ki, şu Mark'ın hastalandığı günü, ne münasebetle New-York'ta idin, hâlâ şaşıyorum. Zavallı, aman kimse seni çağırmasın diye boyuna, üstüste tembihleri basıyor, işinin çok önemli olduğunu söylüyordu.

O dakika Suzan, ümitsiz bir halde hasta, ama yine de kendi yüzünden karısı çağırılmasın diye ısrar edip duran Mark'ı âdeta görüyor, gözünün önüne getirebiliyordu.

- O sabah ben gitmek istememiştim. Ama kendisi zorladı: "Eğer gidersen ben de eve erken döner, yatıp dinlenirim." dedi.
Lucile yine tekrar etti:
— Son derece mühim bir işi var... diyordu. Suzan:
— O gün için öyleydi... dedi. Sonra da ilâve etti: Şimdi de lâfını bile etmeye değmiyor!
Lucile bir an sustu. Kadıncağız bu lâkırdının üstüne ne bulup söyleyeceğini şaşırmıştı, Suzan da bunu hissedebiliyordu.

Tatlı bir sesle:

- Hepiniz de bana karşı öyle candan davranıyorsunuz ki... Artık çok daha iyiyim, galiba bu gece uyuyacağım bile... dedi.

Bunun üstüne Lucile hemen ayağa kalktı, arkadaşının yanaklarını içinden gele gele öptü:

- Öyleyse, Allah rahatlık versin diyeyim şeker kardeşim.
Yarın seni görürüm! Ha, bak unuttum, resimli dergilerin birinde çok meraklı bir tefrika başladı. Onu da getiririm.
Hızlı, canlı bir çekişle bahçe kapısını örttü. Suzan, otomobilin kalkarken çıkardığı zangırtıyı duyabildi. Ondan sonra da her günün sonunda olduğu gibi, gece üzerine çöktü. Yeniden gündüz olana kadar, içinden yaşanılıp çıkılacak upuzun gece vardı. Oturdu, sallanır gibi duran ayı seyre daldı. Yatağına gidebilirdi, ama burada uyanık oturmak, Mark'ı burada düşünmek, o odanın müthiş yalnızlığı içinde kapanıp kalmaktan daha iyi, daha kolaydı.

Kocasının yüzünü, en küçük ayrıntılarına kadar tekrar hatırladı.

Bu hatırlayışla beraber, bir türlü bitirememiş olduğu büstü de düşündü. Aylardan beri o hiç aklına gelmemişti. Ama, şimdi, gece vakti, hemen şu dakika, onu görmek için dayanılmaz, karşı konulmaz bir istek duyuyordu. Parmaklarının arasında onun yüzünü duymak, bu yüzü tutmak, sıvazlamak istiyordu. Mutfağa gitti, bir gaz lâmbasıyle kibrit aldı, ayışığı ile aydınlanan çimenliği geçti, ambarın koskocaman karanlığına girdi.

Lâmbayı yaktı, bir tahta sandığın üzerine koydu. Sonra da Mark'ın, ambarın tâ bir ucuna koymuş olduğu rafa doğru yürüdü, elini uzattı. O ne kadar da iyi bildiği şekle değinceye kadar, pürüzlü tahtanın üzerinde, boydan boya bir arandı. Çamurdan başı aldı, ışığa getirdi, üzerine sarmış olduğu bezi kaldırdı... Ve kocasının yüzü, işte, ellerinin içinde yatıyordu. Bunu tutarak, bu yüzü seyrederek diz çöktü. Artık şimdi, tıpkı ona benziyordu. Ölüm bunu, ona benzetmişti. Heykel nihayet bitmişti. Onu tutarak, dizüstü, öylece durdu, bir müddet sonra da başını eğdi, yanağını çamurdan yanağa dayadı. Kendi sıcak, yumuşak teninin yanında ne de soğuk kalıyordu, dudaklar nasıl suskun, nasıl hareketsizdi... Onu tekrar sardı sarmaladı, bir koluyle

kucaklayıp göğsüne basarak, lâmbayı eline aldı. rafa yürüdü, büstü yerine koydu.

O dakika yeni doğmuş çocuğun eğik, kıvrık vücutlu şekli gözüne ilişti. Üzerine daha taze, daha yeni bir ölüm acısı çökmüş gibi oldu. Değil mi ki Mark gitmişti, artık başka çocuğu da olmayacaktı. Bunu şu dakikaya kadar hiç düşünmemişti,

fakat çamurdan yaratmış olduğu bu çocuk, şimdi ona her şeyi hatırlatıyordu. Koskoca ambarın içinde, birdenbire yalnızlığını bütün mânasıyle duydu. Lâmbayı yere koydu, bu yalnızlığın verdiği sonsuz korku içinde dimdik kalakaldı. Seslense, ba-ğırsa kimse onu duyamazdı. Duyacak bir kimsesi yoktu. Jane'-le çocuklar uyuyordu, uyanmazlardı. Sesi kimsenin kulağına ulaşmayacaktı. "Nereye gitti, ne oldu?" diye onu merak edecek, Mark gibi düşünecek bir kimse yoktu. Gece vakti, yalnız başına karısını buralarda bırakmayı aklından bile geçirmezdi o. Şu köşelerin birinde, vaktiyle kendini ormanda asan o adam gibi serserinin biri olabilirdi. İçini bürüyen çocukça bir korku ile etrafına baktı.

Başının üstünjde, kol kol direkler, kirişler, uzun, köşeli gölgeler yapıyordu. Suzan küçük, sönükçe bir ışık dairesinin içinde ayakta duruyor ama dört bir yanını gölgeler, kapkaranlık sessizlikler sarıyordu. Lâmbayı kapıp koşmak istiyordu. Hoş, nereye koşacaktı? Kimse yoktu
ki...

Yüksek sesle: "Delilik ediyorum" dedi. Sesi boşluk içinde akisler yaptı. Bu yankıların boğuk boğuk, boş boş birbirlerine vurup çarptığını işitti. "Bir şey yapmalıyım" diye düşündü. "Ellerimle bir şey yapmalıyım, yoksa sahiden deli olacağım." Etrafına bakındı, işte önünde, rafın üzerinde, sabırlı çamur, bekleyip duruyordu. Bunu aldı, yuğurdu ve ellerinin alışık olduğu bu hamurumsu şey, hatırlama, düşünme melekelerini canlandırmaya başladı. "O insanları" yeni baştan yapmaya söz vermişti. Yazı masasının üzerinde bir deste mektup vardı. Hattâ birkaç gün evvel bir telgraf almış, okumuş, cevap vermemişti. Elleri çalışırken bir yandan da, yavaş yavaş her şeyi hatırlamaya başladı. Çalışmayı istememişti. Bir türlü işe

başlayamamıştı. Mark'ı sağ tutabildiği müddetçe bunu aklına bile getirmemişti. Şimdi, ellerinin içinden geçen hisle, bir uykudan uyanmaya başladı. Vücudu uyumamıştı ama, tâ içinde bir şey, sanki ölmüş gibi uyumuştu. Fakat yine de Mark gibi ölmüş değildi bu. Çünkü şu dakikada ellerinden doğru, kemiklerin, damarların, sinirlerin, kasların içerisinden istek depreşiyordu, hâlâ bir elektrik cereyanına benzeyen o eski, o obur

istek. Sanki uzun zamandan beri önünde engeller varmış, şimdi de bunlar kalkmış gibi, müthiş bir enerji ile hızlı hızlı çalışmaya başladı. Korkmuş olduğunu bile unuttu. Şafak söke-ne kadar, yine her şeyi unuttu.

Tanyeri ağarınca, artık çalışamaz oldu.

Ayak bilekleri çimenlerdeki kırağı ile ıslana ıslana, saçlarına sabah sisinin nemi sine sine, ağır adımlarla eve döndü, yıkandı, yatağa girdi. Sanki fazla şarap içip sızmış gibi, bir süre uyudu.

Uyandığı zaman yine çalışmak kudretini bulamadı. İçi istemiyordu. Bezginlikten, yorgunluktan üşüyor, ama yine de yatakta kalmaya tahammül edemiyordu. Kalkıp giyinmekten, "gün yine başlasın bakalım!" demekten başka yapacak bir şey yoktu.

Annesi: "Sue, vallahi hasta gibisin. Eğer bize gelmezsen, ben buraya gelip yanında kalacağım. Mary bir iki hafta babana bakabilir." dedi.

Noel yortusuna doğru, bir gün öğleden sonra çocukları almış, oraya götürmüştü, çünkü birdenbire, saat üçte, yelkovanla akrebin altıya doğru yürümesini gözleyip durduğunu farketmişti. Babası çocukları duyunca aşağı inmiş, şimdi de onlara çakı ile küçük bir gemi yontuyordu. Çok güzel tahta oymacılığı yapar, çakının her vuruşu zihnindeki şekle tıpkı tıpkısına uymasını bilirdi. John dizinin dibinde, keyfinden sessiz sedasız duruyor ama Marcia "Küçük bir gemi... Bir küçük... Küçük gemi... " diye şarkı tutturmuş, dönme dolap gibi boyuna dönüyor, dönüyordu.

Büyük baba: "Mary ile kalmam ben" diye homurdandı. New-York'taki o mübarek "İş, sanat" mektebinden her dönüşünde aramızdaki konuşma mevzuu büsbütün azalıyor. Suzan'a biri gidecekse, o gitsin."

Suzan bir hevesle:
— Evet, sahi. Bırak da anne, Mary gelsin... dedi. Annesi, her vakitki huyunca, isteksiz isteksiz:
— Peki, mademki onu istiyorsun, öyle olsun... dedi.

Doğrusu aranılırsa Mary'yi de istemiyordu. Kimseyi istediği yoktu. Ama Mary, yine annesinden daha iyi olacaktı. Mary kendini düşünecek, ona aldırmayacaktı. Mary sabahları ablasının yüzü solgun da olsa farketmeyecekti. Acaba ne zaman tekrar sahici uykuya kavuşacak, hep uyanıp uyanıp Mark'm gittiğini, büsbütün gittiğini hatırladığı bu kısacık, bölük pörçük iç geçme dakikaları yerine uzun, derin uyku saatlerini acaba ne zaman tadacaktı? Hem Mary hiç bir şeye aldırmayacak: "Suzan, bir şey yemiyorsun ki" diye bağırmayacaktı. Acıkmanın ne demek olduğunu acaba bir daha ne zaman bilecekti ki?..
Mary elinde çantasıyle içeri girince, ablası: "Tatil günlerini burada geçirmekle, bana büyük bir iyilik etmiş oluyorsun." dedi. Mary her eve gelişinde biraz daha değişikti. Çok boy atmıştı, kara sarı rengi ağarmış, tatlı esmer olmuş, epey güzelleşmiş, incelmişti; hem iyi giyinme usullerini de öğreniyordu.
Ablasının sözüne fazla aldırış etmedi:
- Ha orası ha burası, bana göre hava hoş... Odam nerede?
dedi.
Jane, küçük misafir odasını güzelce temizlemiş, hazırlamıştı. Suzan da sarı bir gül getirmiş, bir vazo ile tuvalet masasının üzerine koymuştu. Şimdi Mary'nin önüne düşmüş yukarı çıkıyor, bir yandan da tereddüt ediyordu. Mary hem yakını bir insan, hem de yabancısıydı. îşte, "Ben birazdan aşağı gelirim." diyerek onu odadan çıkarmasını ne güzel bildi.

Suzan da aşağı indi.

Bir kimseyle konuşmak ona hâlâ zor geliyordu. Mark'ın, hoş, sudan şeylere ait rahatlık verici konuşmasına alışmıştı. Mark, lâfı Suzan açsın, veya cevap

versin diye beklemeden konuşur, anlatırdı. O da kocasını dinlemeye, söylediği şeyler zihnini doldurmadığı için de bir yandan kendi hülyalarına dalmaya alışmıştı. Ama bu rahat, hoş bir şeydi, şimdi de karşısındakiler o konuşsun diye beklediler mi, söze nasıl başlayacağını

bilmiyordu.

Bereket versin, Mary de konuşmuyordu. Evin içinde kimse yokmuş gibiydi. Saatlerce oturup okuyor, sonra kitabı bir

yana fırlatıyor, sırtına kahverengi tweed mantosunu geçirip, başı açık, kırları bayırları arşınlıyordu. Geceleri de Suzan'a şu kısa: "Allah rahatlık versin, Sue. Sabah görüşürüz!" sözünden başka bir şey demeden, erkence, yukarı çıkıyordu.

Bunun üstüne uzayan gece ile yine yapayalnız kalıyordu. Suzan. Günü doldurmak için bir sürü ufak tefek şeyler, çocuklar, ev işleri, biraz dikiş vardı. Marcia'nm elbiseleri uzamak istiyordu, o da bunları uzattı.

John kırmızı bir sweter istiyordu, o da bunu ördü. Mark daima karısının parmaklarını seyreder: "Bir iş yaparken ellerine bakmaya bayılıyorum. Yapacakları şeyi öyle iyi biliyor, üstelik o kadar çabuk yapıyorlar ki... " derdi. O da, hamarat, kuvvetli parmaklarıyle için için, biraz da gururlanarak gülümserdi. Ama şimdi bu hamaratlığın, bu tez canlılığın bir kıymeti kalmamıştı, çünkü nasıl olsa işin yetiştirileceği bir saat yoktu. Böyle olduğu halde yine de ellerini durduramıyordu, onlar bir kere çabukluklarına alışmışlardı, âdeta tepelerinde asıl sahipleri yokmuş gibi kendi başlarına çalışıyor, işliyorlardı.

Biraz okuyabiliyor, bazan da piyano çalmak için baba evine kadar uzanıyordu. Nihayet bir gün babası: "Bu piyanoyu sana yollayacağım. Benimki yukarıda duruyor, hem sen gide-liberi bu evde kimsenin musikiye aldırdığı yok." dedi.

- Tabiî bunu Suzan'a verebiliriz. Ama "müzik sevmiyorsun" demeye hakkın yok sanırım. Güzel bir parçadan hoşlanmaz olur muyum? dedi.

Baba karşılık vermedi, zaten hiç bir zaman ona cevap vermezdi ve işte böylece piyano geldi. Günün saatlerini geçirmek için yeni bir çare çıkmıştı. Suzan da bunun, minnetini bol bol duydu.

Ama ne yaparsa yapsın gün tükenip bitiyor, upuzun geceyi hem de bir türlü uyuyamadan geçirmek derdi başlıyordu. Bu saatlerin tükenip bitmezliğinin verdiği yeis içinde, bomboş dimağının ne kadar da şiddetle uyanık kalışının verdiği çaresizlik içinde, çalışmayı hiç de içi çekmeden, eski lâcivert paltosunu giydi, buz tutmuş otların, çimenlerin arasından geçe-
rek ambara gitti, gaz lâmbasını yaktı, hâlâ en ufak bir istek duymadan, yavaş yavaş şekil almaya başlayan koyu renkli çamur yığınının üzerinde yeniden çalışmaya koyuldu. îlk saati, Mark'm gitmiş, dönmemecesine, büsbütün gitmiş olduğunu bir an bile aklından çıkaramadan, zoru zoruna, âdeta kendi kendiyle inada girişmiş gibi çalıştı. Sonra beyninin derinliklerinden düşünceden de, şuurdan da daha derin bir şey, o eski ateş, ağır ağır uyanıp kalkmdı ve Suzan, alelade çalışma fiilinden daha ötelere geçerek yaratma mucizesine ulaştı. Ancak o zaman, Mark'm öldüğünü unutabildi. Böylece de, gitgide bu gecelerin tiryakisi oldu. Öyle ki, artık elleri çamura değer değmez unutabiliyor, rüyasız bir uykuya dalmanın rahatlığına eriyordu.

Bu sayede de bütün gün, gece yaklaşıyor diye korkmaktan vazgeçti.

Fakat hâlâ korkusunu çektiği bir gece vardı. Noel gecesi. Bu yortuyu her sene Mark'la nasıl geçirdiklerini unutamıyor-du. Şimdi onsuz kaldıkları bu bayramda, tek basma gidip satın almış olduğu oyuncakları, Mary ile beraber, küçük çorapların içine doldurdular. Bu işi yaparken iki kardeş, tektük bir iki kelimeden başka bir şey konuşmadılar.

Suzan:

- Bu çakı Jonh'a, dedi. Büyük babası gibi bir şeyler yontmak istiyor. Elini keseceği muhakkak.

Mary:
— Nasıl olsa, er geç, bir yerlerini kesecek. Bebek de mutlaka Marcia'ya, dedi. Ablası:
— Hoş, Marcia bebek sevmiyor ya, neyse... cevabını verdi. Mary esneyerek:
— Ben de hiç bebek sevmezdim. Halbuki sen daima bebek diye deli olurdun.
— Suzan "öyle" der gibi başını salladı.
Bir iki dakika içinde bütün iş bitti. Mary tekrar esnedi:

- Yatmaya gidiyorum, dedi. Geldim geleli daha uykuya doyamadım. New-York'ta hep geç vakitlere kadar otururdum, orada yapacak çok şey var. Burası öyle sessiz sedasız ki.

Suzan:

- Hayatını seviyor musun? diye sordu. Mary aşkla, ateşle:

- Seviyorum, cevabını verdi. İnşallah büsbütün orada kalırım. Bu olabilecek sanıyorum. Mektebi bitirince hemen bize bir iş bulacaklarını vadediyorlar. Ben resim kısmında çalışıyorum... Elbise, şapka üstüne... Model ressamlığı... Merdivenin yarısında durup şöyle bir aşağı doğru baktı... Uzun, ipince, zarif bir siluet! Söylemeye hazırladığı şeyi hiç de mühim-semeyen bir edâ ile: "Belki sana da yardım edebilirim Sue... Çeşmeler, küçük heykeller gibi bir takım ufak tefek şeyler yapmak istersen sana müşteri bulurum." dedi.

Suzan, kocası öleliberi, ilk defa olarak başka çeşitten bir acı duydu.

Gururla:

- Ufak tefek şeyler yapmaya hiç niyetim yok. Jonathan Halfred, babasını hayırla ansınlar diye yaptırdığı binaya benim heykelimi seçti. Bunu şimdiye kadar birinize söylemedim. Ona çalışıyorum, dedi.
Mary soğuk sesiyle sordu:
— Halfred - Mead'in Halfred'i mi? Suzan:

— Evet, dedi. Kardeşi:
— Çok iyi. Bunu ne vakitten beri biliyorsun? diye sordu. Suzan:
— Mark'm hastaneye kaldırıldığı günden beri, cevabını verdi.
— Böyle bir şeyi kimseye söylemeden içinde tutmak, senin huyuna pek uymuyor da...

Mary'nin sesi bu sözleri, buz parçaları gibi, tane tane kelime kelime düşürüp fırlattı. Suzan: - Mark gittikten sonra hiç bir şey umurumda değildi...

dedi.

Birbirlerine baktılar. Aralarında sanki titreyerek asılı kalan bir şey, tâ doğuşlarından başlayıp giden bir çeşit eski, insiyakı başkalık, ayrılık vardı.

Suzan kardeşinin, bunu apaçık, buz gibi kelimeler haline sokmasını, tetikte, bekledi. Bu şeyin ne olduğunu ikisinin de bilebilmesi, aralarındaki sislerin dağılıp açılması için, şunun kelimelere dökülmesi elbette ki hayırlı olacaktı. Belki de iki kardeş, bu aydınlığın içinde, söylenecek kelimelerin ne olduğunu bilmedikleri şu dakikadan daha yakınlık duyacaklardı.
Fakat Mary başını çevirdi. Her zamanki donuk, ilgisiz sesiyle: "Allah rahatlık versin, Sue. Yarın sabah görüşürüz." dedi.

Topuklarını sert sert vurarak yukarı çıktı.

Suzan o gece, karanlık çayırdan öfkeyle geçti, bu öfkeyle de hemen o dakika, bir hız, bir enerji, çalışmaya başladı. Bir yandan da şöyle düşünüyordu: "Mary benden nefret ediyor. Neden bilmiyorum ama, ben, benim diye nefret ediyor. Ne yapsam ona kendimi sevdiremiyeceğim."

Dalarak, bir an durdu. Bir kere, geceleyin, Mark: "Sende öyle bir şey var ki, aramıza giriyor, seni benden uzaklaştırıyor" demişti. O vakit benliğini bir tarafa bırakmış, kendini bütün bütün ona vermişti.

İçi titreyerek: "Bunu yaptığıma şimdi ne memnunum." diye düşündü. Sonra da birdenbire, tekrar çalışmaya koyuldu.

Mary'nin onu sevmemesini pek tasa etmiyordu. Sade öfkeleniyordu, öfkenin bir çeşit şifalı tarafı da vardı, çünkü ona unutma ilâcı oluyordu. Eskisinden iki kat iyi ve çabuk çalıştı; saat dörtte yatağa girdiği zaman da, derhal daldı, rüyasız, ıs-tırapsız bir uyku çekti.

Noel yortusu sabahı Mary, John'un yeni çakısıyle bir şeyler yapmaya çabalayıp uğraşmasını kapkaranlık, buz gibi so-
ğuk gözlerle seyrediyor, Marcia bebeğini soyar, yere düşürür, sonra da bütün hediye paketlerini açmaya koyulurken, hiç gülümsemeden, taş gibi oturup duruyordu. Sanki Mary, onları görmüyordu. Bütün bu bayram günü, babasının evinde de âdeta yabancıymış gibi uzak, ayrı durdu, Noel ağacını da, babasının hindi için, alev alev gelen erik pudingi için yaptığı eski şakaları da "başa gelen çekilir" gibi bir zoraki halle karşıladı. Öfkeden, duyuş, seziş tarafı büsbütün keskinleşmiş olan Suzan, onun bu halini görüyor, hissediyor ve içini dolduran öfke, ne vakittir gözünü yıldırmış olan böyle bir günü, o korktuğu sonsuz üzüntülere, acılara düşmeden geçirmesine yarıyordu.

Ama yine de Mary'ye bir şey söylemedi. Kardeşinin inatçı çocukluğunu, kara sarı yüzünü hatırladı ve babası bir ara kulağına eğilip: "Acaba Mary'nin gizli bir kanseri mi var?, yoksa kara sevdaya mı tutuldu dersin?" diye homurdandığı zaman güldü, "Bir şeysi yok, sadece büyüklük taslıyor." diye cevap verdi. Kaskatı, dimdik tuttuğu omuzunun üstünden şöyle beklenilmedik bir tarzda başını döndürdüğü zaman, Mary'nin çatkın yüzü, hâlâ da ne kadar çocuksu, profili ne kadar gencecikti.

Noelin ertesi günü, Suzan, piyano başında iken, kapı zilinin durup ara vermeden bir düziye çalındığını duydu. Jane, bu türlü gelen de kim diye bakmaya koştu. Suzan, kadının, sert sert: "Efendim, paltonuzu filân lütfen burada çıkarın." deyişini duyuyordu. Hemen o saniye Jane ayaklarının ucuna basarak içeri girdi, bir öfkeyle: "Önemli bir şey değilmiş, şu öbür eve atla gelen çocuk... Kapının zilinden ne ister anlamam... Zil bu... Hiç öyle

çekilir mi? Koptu işte madam..." Fi zamandan kalma, külüstür, pirinç zilin başı elindeydi, bunu hanımına uzattı.

O dakika Michael'in sesi sofadan çınladı: "Suzan, nerde-siniz kuzum? Bir iş yaptım! Öyle mahcubum ki!"
Suzan dışarı çıktı, genç misafirini kahverengi bir kürk palto ile koskocaman, çok değişmiş bir halde karşısında buldu.

F. H

Ama bir hızla sırtından kürkünü çekip çıkarınca, onun yine de tığ gibi ince kaldığını, yalnız çok çok uzamış, büyümüş olduğunu gördü.

"Noeli geçirmeye, buraya, yazlık evimize geldik." dedi. Yüzü güzeldi, şirindi. Eğildi, Suzan'ı hafifçe iki yanağından öptü: "îçeri girip şöyle ocağın başına bir oturayım da, ne haldesiniz anlatın bakalım... Ama sakın acıklı şeyleri açmayın, hepsinden haberim var... Siz bana, neler yapıyorsunuz, neye çalışıyorsunuz, onu söyleyin." dedi. Mavi koltuğu ateşin başına çekiyor, hafifçe yabancı şivesine kaçan bir tarzda konuşup duruyordu. Dışarılarda o kadar çok kalmıştı ki, artık şimdi dünyanın hangi bucağına ait olduğunu kestirmesi zordu. Ama odaya ışıl ışıl neşeli bir hal veriyordu. Suzan ateşe iri bir odun atmak için eğildi, fakat o daha kütüğe uzanmadan genç adam bunu yakaladı, maşayı çevik, becerikli elleriyle dikkatli dikkatli kullanarak korları da açtı, düzeltti.

Samimî, candan bir hali vardı, taptazeydi, gencecikti, etrafındaki her şeye, bu odaya, bu eve, merdivenin alt başından gelen çocuk seslerine, uçar gibi oynayan alevlere, lâmbanın ışığına, inik perdelere, hakikî manalar katarak bir canlanış, bir kalkmış veriyordu. Hangi konudan bahsetse, bu hemen gerçek çehresiyle beliriveriyordu.

"Geçen gün Paris'te Dave'ı gördüm." dedi ve Paris, Su-zan'm gözleri önünde, yaşayan insanlarla dolu bir belde olarak, pırıl pırıl ışıldadı.

Misafirine gülümsedi, cevap vermedi. Mark'la beraber ömür sürdükleri şu evden ayrılabileceğini aklından hiç geçir-memişti, ama Michael, çeşitli

mevzuları, rahatlık verici sesiyle kâinatı, bu odanın içine getirmişti. Hem Michael, Mark'ı hiç, görmemişti.
"Bir ara İstanbul'a da gittim..." diyordu. Şöyle bir tatil zamanına getirmiştim... Geçen kış Hindistan'da idim, Himalâya-nın resmini yapmak için. Dağların resmini yapmak istiyordum. Ama Alp'leri değil ha, oraları şimdi karınca sürüsü gibi insan dolu... Ben hiç ayak basılmamış karları, bütün öyle şeyleri is-
tiyordum, anlıyorsunuz ya Suzan. Himalâya'da öyle dağlar, tepeler var ki, insanları kendilerine ulaşmaya bırakmıyorlar, Suzan. Onlara doğru tırmanmaya kalkıştınız mı, başlarını durmadan daha yukarı, daha yukarı kaldırdıklarını görüyorsunuz."

Öne doğru eğilmiş, Michael'i dinliyordu. Nice nice zamandan beri, hiç kimse onunla böyle "sahiden konuştu" denebilecek tarzda konuşmamıştı. Michael, dünyayı, görebilsin diye, önüne seriyordu. Zavallı Suzan, bir dünyanın mevcut olduğunu, hanidir unutmuştu. "Sonra tuallerimi eve yollayıp Çin'e geçtim, yine resim yaptım... Bu sefer insan resmi... Ama şu bildiğimiz eski konuyu, şatafatlı mandarenleri değil, Sue, ok gibi kadınları, odalık tarzmdakileri... Şey gibileri... Hani incecik fildişi heykellere benzeyenleri... Sonra da zamane kadınlarını... Dünyada resmi yapılacak bunun kadar güzel şey olamaz. Akademideki bunak kafalılar bunları görünce bakalım ne diyecekler! Dünya şimdiye kadar daha bu konuyu keşfetmedi.
Gözleri, Suzan'm tepesinde bir yere dikilerek, birdenbire susuverdi. Suzan da başını çevirdi, baktı, Mary, sırtında sıkı sıkı vücuduna yapışık, çenesinin altına kadar düğmeli, koyu kırmızı, yumuşacık bir manto, başında da küçük kırmızı bir şapka, kapının eşiğinde duruyordu.
Suzan:
- Gelsene Mary. Seni Michael Barry ile tanıştırayım... dedi.
Genç adam ayağa fırlamış, onu bekliyordu. "Michael, işte kız kardeşim." dedi.
Mary daracık esmer elini uzattı. Sakin bir sesle: "Hoş geldiniz!" dedi. "Sue, ortalık kararmadan şöyle bir yürüyüşe çıkacağım."

Suzan sordu:
— Ne vakit döneceksin? Mary:

— Bilmiyorum... dedi. Michael'in, gözlerini dikmiş, tepeden tırnağa onu süzdüğünü şayet biliyorsa da, bunu bildiğini hiç bir haliyle belli etmedi. Başındaki küçük kırmızı, kadife şapkayı iyice yerine çekerek şöyle bir durdu, Michael de ayak-

I

ta, gözlerini ondan ayırmadan, dik dik hep baktı. Mary hiç umursamayan bir tavırla döndü, acele etmeden yürüyerek dışarı çıktı. Michael de bir an sonra yerine oturdu. Suzan:
— Çin'den bahsediyordunuz... dedi. Michael:
— Evet... dedi, bir sigara yaktı, bunu hızlı hızlı çekti. "Kız kardeşiniz biraz Çinliye benziyor. Bana ondan hiç bahsetmemiştiniz, Suzan... "

Suzan istifini bozmadan:

- Zaten size kendimden bahsetmedim ki. Sırası gelmişken söyliyeyim bari, iki çocuğum, bir de babamla annem var... dedi.

Ama Michael onu dinlemiyordu. Sigarasını ezip söndürdü, tekrar ayağa kalktı. Birdenbire, damdan düşer gibi: "Gidiyorum artık." dedi. Suzan arkasısıra sofaya çıktı. Acele eder gibi bir sesle: "Sizi gördüğüme çok sevindim." dedi. Genç adam kocaman kürk paltosuna gömüldü ve hızla kapıyı çekti.

Akşam yemeğini erkenden yiyen çocukların sofrasını kuran Jane, pencereden bir göz attı: "Tatsız, kendini beğenmiş bir oğlan. Hiç de kadın kısmının, yanıbaşmda görmek istediği cinsten bir erkek değil." diye homurdandı.

Suzan, burada, kendi evinde, Michael ile Mary'nin arasında hızla coşup kabaran aşkın, şaşkın bir seyircisi oldu. Bu sevgi onu kendi kendisinden soğutuyor, Mark'm ölümünden beri içinde kalıp gittiği sersemlikten sıyırıyor, çekiyordu. Bu aşk, şimdiye kadar gördüklerinin birine benzemiyordu. Hele Mark ile kendi arasındaki o uzun, o ağır ağır kuvvetlenip gelişen hisse hiç

benzemediğini biliyordu. Mark'ı tâ çocukluğundan beri tanımıştı. Hayatında, ona ait bir
hâtırası bulunmayan hiç bir devre yoktu. O daima aynı insan olmuştu. Evvelâ cana yakın, iyi huylu, hoş çocuk, sonra da utangaç, terbiyeli, nazik delikanlı... Yalnız bir gece için, Suzan'm âşığı oluverdiği tek bilgece için acaipleşmiş, değişmişti. Hatta o vakit bile onda delice, çılgınca bir şeyler yoktu, sadece şefkat dolu sevgisinin uçsuz

bucaksızlığı vardı. Onun aşkı, karışıp bozulduğunu hemen hiç görmemiş olduğu geniş, uslu bir denizdi.

Ama bunların yeni sevgisi, kayalar araşma sıkışmış hırçın, dar, kudurmuş bir nehirdi. Yakınında ne huzur, ne rahat vardı. Michael her gün sabahleyin geliyordu.
— Mary nerede? Mutlaka onu görmeliyim... diyordu. Suzan aşağıdan:
— Mary?... diye sesleniyordu.

Mary bazan cevap veriyor, bazan da sesini çıkarmıyordu. Cevap vermezse Michael bekliyor, sinirleniyor, konuşuyordu, îlk sabahı, Suzan kardeşinin kapısını açmıştı.

- Bir şey yok, sade, Michael geldi de onu haber vermek istedim... dedi.

Mary, sırtında sarı bir pijama, başı kollarının üstünde, upuzun yatmış, uyuyordu. Gözlerini açtı, ablasına baktı:
— Ne münasebetle beni uyandırıyor?., dedi, döndü, tekrar gözlerini kapadı. Suzan kapıyı örttü, aşağıya, Michael'e indi:
— Uyanmak istemiyor... dedi. Michael:
— Uyanması lâzım. Anca bir iki günümüz kaldı... dedi. Suzan tatlı bir sesle:
— Ben uyandırmam... dedi. Michael, kararan, mahzunlaşan bir yüzle:
— Görüyorum, Allanın cezası, aksi bir huyu var. Ama bana vız geliyor... dedi.
Merdivenin alt başından avaz avaz bağırdı: "Mary! Kalkın şu yataktan! Kalkmazsanız yukarı geliyorum! Bekleyemem artık!... "
Ama bekledi. Mary neden sonra, soğuk soğuk, hafifçe esneyerek aşağı indi. Michael:

— Mantonuzu giyip gelin, gidiyoruz. Otomobilimi getirdim... emrini verdi.
Mary:
— Kahvaltımı yemeden bir yere gidemem... dedi. Tembel
tembel, ağır ağır kahvesini içti, kızarmış tereyağlı ekmeğini yedi, bir de sigara tellendirdi. Ayakta duran Michael, ona ateş püsküren gözlerle baktığı halde hiç de acele etmiyor, istifini bozmuyordu.

Aşk, onların arasında sert bir ilkbahar rüzgârı gibi şiddetlendi, büyüdü; bunu gizledikleri, sakladıkları da yoktu.

Bir gün Michael, Suzan'a:

- Bu kız beni deliye çevirdi... dedi. Ne yemek yiyorum, ne uyuyabiliyorum. Kadın nedir bilmesem yüreğim yanmaz. Ama mesele bu değil. Ortada bir Mary var. Lâfın kısası, adamakıllı tutuldum.

Suzan ağır ağır:

- Sevinmeliyim ama, hiç sevinmiyorum. Onunla mesut olacağınızı ummuyorum. Kendisi için hayatta çizdiği tek bir yol var, bundan şaşmayacak... dedi.
Michael ateşli ateşli, çabuk çabuk:
- Ben de öyle... dedi. Onunla evleneceğim. Mademki yarın gidiyor, bugün artık soracağım. Ateşin yanında durmuş, sabahın saat onunda Mary'yi bekliyordu.
"Hem, o sanat mektebi midir nedir, oraya dönmeyecek. Onu yazıhanelerde, bir alay erkekle burun buruna düşündüm mü aklımı kaçıracak gibi oluyorum. Hep resmini yapmak istiyorum... Onunla sevişirken, her dakika, her saniye resmini yapmak istiyorum, ama iki işi birden yapmaya vakit yok. Evlendikten sonra bütün gün, başka bir şeye elimi sürmeden, sade onun resmini yapacağım.
Suzan:
— Sizi seviyor mu? diye sordu. Çünkü Mary'nin sevip sevmediğini anlamaya imkân yoktu. Michael, sinirli, heyecanlı bir sesle:
— Elbette seviyor... dedi.

Suzan onlar giderken arkalarından baktı. Otomobil çakıllı yoldan, kaskatı, don tutmuş bayırdan aşağı, kış halini bürünmüş kırların içinden uçtu gitti. Beraber oldular mı ikisine de bir suskunluk gelir, hemen hiç konuşmazlardı... Suzan onların

seviştiklerini bilmese, birbirlerinden nefret ediyorlar sanabilirdi.

Bütün gün görünmediler. Kapı açılıp da, Mary yalnız başına içeri girdiği zaman ortalık kararıyordu. Dosdoğru yukarı çıktı, Suzan da piyanonun başına geçerek, bir şeyler bekler gibi, tatlı tatlı, hafif hafif çaldı. İçinde, sanki ihtiyarlamış, hayatı tükenip bitmiş gibi bir hüzün, bir garipseme vardı. Halbuki daha otuzuna bile gelmemişti. Ama hayat, insanın yaşma değil, malik olduğu şeylere bağlıydı. Bu gece "elindekîler" ona yetmiyor, üzerine bir ihtiyarlık hissi çöküyordu.
Kardeşinin eli, serin, hafif bir değişle omuzunda durdu. Her zamanki tok sesiyle:
— Sana bir şey söyliyeyim mi, Sue?., dedi. Suzan, sorar gibi:
— Söyle?., dedi. Çalışma bir fısıltı yumuşaklığını, yavaşlığını vererek parçaya devam etti. Mary:
— Her şeyimi topladım... dedi.
Suzan döndü, kardeşinin yüzüne baktı. Mary elini çekti, mavi koltuğa oturdu, uzun ince bacaklarını üstüste attı. Ablası:
- Yoksa şey mi?.. Yani...
Mary kardeşinin yüzünü görebilmek için arkasına döndü, dik dik bakarak:
— Michael Barry ile evlenmiyorum. Galiba bunu söylemek istiyordun değil mi? dedi. Suzan şaşkın şaşkın:
— Onu sevmiyor musun? diye sordu. Mary:
— Evet, seviyorum, sade evlenmek niyetinde değilim, o kadar. Buna karar vermiştim. Ne istediğimi biliyorum... dedi.
Suzan, çabucak:
— Yanılıyorsun, pişman olacaksın... dedi.
— Sebep?.. Mary'nin sesi toktu, sertti. Suzan ağır ağır:
— Hayat böyle... Hayata sırtını dönüp hem de canlı kalamazsın... dedi.
Mary, sessiz odanın dört bir yanma baktı. Dışarısı, kış gecesinin durgunluğu çökmüş kopkoyu karanlıklar içindeydi.

- Bu evde sanki hayat mı var! Böyle kapana kapana, hayatın ne olduğunu bilmiyorsun, Sue... dedi.

Suzan:

- Mark'ım vardı. Çocuklarım var... cevabını verdi.

John'la Marcia yukarıda uyuyorlardı. Yanakları kıpkırmızı olana kadar, dışarıda, soğuk kış güneşinde oynayıp durmuşlardı.
Mary:

- Şu kadınlar, bir erkekle, bir çift çocuğun ne diye bütün bir hayat olduğunu zannederler, anlamıyorum... dedi.

Ablası:

- İçinden hayatın fışkırıp çıktığı toprak, bu işte Mary... Eğer evlenmeyeceğim diye inat edersen köklerini hiç bir zaman derine salamazsm... dedi.

Düşündüğü şeyi anlatamıyor, söyleyemiyordu. Ama Mark öldüğü halde onun kendisine vermiş olduğu şeyi, ölümün bile söküp alamayacağını biliyordu.

Mary:

- Derin kökler istemiyorum... dedi. Hiç bir yerde, hele bir evin içinde, ona bağlı bir halde büyümek istemiyorum. Söylediklerinin faydası, mânası yok Suzan. Bütün bu şeyleri hiç bir zaman aynı tarzda görmeyeceğiz biz. Bunca istidadına rağmen, sen daima biraz da basit ruhlusun. Şu küçük şehre sanki bir malmış gibi bakarsın, ötedenberi tanıdığın kızlarla... O musibet Lucile'le!.. Tıpkı mektepteyken sınıf başkanı olmaktan hoşlandığın gibi hâlâ ahbaplık, arkadaşlık edersin. Kendini boş yere harcayıp duruyorsun. Mark iyi, hoş adamdı kabul, ama sana göre koca değildi... Senin yarın kadar bir değeri...

Suzan, kardeşinin sözünü kesti, dişlerinin arasından ıslık gibi çıkan bir sesle:
- Onun lafını etme... dedi. Elleri, alçak piyano iskemlesinin kenarlarını sıkıyordu. Mary:
- Lafını etmek istediğim yok. Sade şu var ki, sen benim için ibret alınacak bir örneksin.
Sivri, ince uzun tırnaklarına bakarak bir an durdu. Sonra yine devam etti: "Allahm sana vermiş olduğu iç cevherini sen kendi ellerinle yokettin. Buraya kapanıp kalıyorsun... Sebep?. Ortaya çıkmalı, seyahat etmeli, insan yüzü görmeli, bir takım münasebetler kurmalısın. Bu halde, dünyada, muvaffak olamazsın. Kimse tanımıyor seni. Eğer sendeki cevherin, yeteneğin yarısı bende olsaydı, şimdi şu kalakaldığın yerden miller-ce öteye, ileriye varmış bulunurdum... Nitekim sen de Mark'la evlenmek, çocuk doğurmak, herhangi alelade bir kadın gibi ev işleriyle pala çalmak için yolunda durmasaydm, bugün oraya ulaşmış olacaktın!

Suzan: |

- Ben her şeyi bir arada istiyorum... dedi. Senin gibi kendimi sıkıp daraltamam. Çocuklarım olmasını istiyordum. Hayatın tepeme düşen yağmur taneleri gibi değil de kaynayan, taşan bir kuyu gibi derinden derine, tâ içime, iliklerime dökülüp yayılmasını hissetmek istiyordum. Sen anlayamayacaksın. Michael'e yazık oldu.

Mary:

- Yok canım, Michael'le ne isek yine öyle kalacağız... dedi. -Pürüzsüz sesi hiç de ateşli
değildi.- "Bu zamanda, bir erkeğe... büsbütün sırtını çevirecek bir kimse olamaz... Tabiî, insanın içi almayacak kadar iğrenç bir adamsa o başka... Halbuki Michael, şekerin şekeri. Doğrusu bir bakımdan onsuz yapamayacağımı anlıyorum."
Ablası ayıplayan bir sesle:
— Mary!... diye bağırdı. Mary bir kaşını kaldırarak:
— Ne var?., diye sordu. Suzan, kararını vermişçesine:

— Michael'e gözünü açmasını söyleyeceğim... dedi. Mary gülümsedi, ayağa kalktı:
— Seninle kavgaya başlamadan "Allah rahatlık versin" diyeyim daha iyi. Zavallı Suzan.
Eğildi, ablasının saçlarını dudağının ucuyle, şöyle hafifçe bir öpüverdi. "Seni her vakit o kadar kıskanırdım ki, Sue... Daima benden çok daha güzel oldun, her şeyi daima benden yüz defa daha iyi yapabildin. Ama artık seni kıskanmıyorum... Nihayet kendi halimi, seninkine tercih ediyorum. Ben ne istediğimi biliyorum." dedi.

Bunları söylerken bir yandan da, bir kılıç kadar müspet ve kesin; genç, sert, acıma nedir bilmez bir huşunetle merdivenleri çıkıyordu.

"Ben sağım, yaşıyorum... Sense ölmüşsün!" dedi.

Gitmişti, ama kelimeler kaldı ve Suzan bunların, seda aksi gibi, durmadan, üstüste tekrarlandığını işitti. Demek ölmüştü ha! Ölüler ıstırap çekmezler! Şu dakikada o, Mary'nin, nasıl sağ olunduğunu hiç bilmediği bir derecede sağdı, yaşıyordu. Her şeye karşı sanki bütün bir hassasiyetti, sönmeye yüz tutan ateşin şu düşen korları, çalmış olduğu içli parça, kara gökteki ak yıldızlar... Bunların hepsi için, ayrı ayrı duyguları, tahassüsleri vardı. Nerde olursa olsun, ne yaparsa yapsın, benliğinin her saniyesi içinde, Mary'de bulunmayan bir yaşama kudretiyle yaşıyordu. Bütün bu seçtiği hayat, sürmekte olduğu ömür, sadece bir şeyin başlangıcı, gelecek bir şeyin temeliydi. Gelmesi mukadder olan bir şeyin!

Mantosunu giydi, evden çıktı, buz tutmuş karlı bahçeden geçerek ambara gitti. Lâmbayı yaktı, yeni alıp kurduğu büyük saç sobanın içindeki odunların, tahtaların arasına bir kibrit soktu, bunları tutuşturdu, alevler, çarçabuk bir sıcaklık dairesi yayıverdi, Suzan da bunun içine sığındı. Gece yarısına kadar, bir dakika bile dinlenmeden, içinden fışkıran, kollarından aşağı ellerine doğru akıp geçen kudreti hissederek hep çalıştı çalıştı durdu. Bu insanları, bu adamı, bu kadını, bu çocukları bilgiyle, bir nevi ilimle yapmıştı. Vücutlarını içten içe biliyor, onları sanki dış görünüşlerinin altında et, etlerinin altında kemikler, hayat organları varmış gibi yaratıyordu.

Gece yarısı, şöyle bir geri çekildi, bir kütük alıp üzerine oturarak "onlara" baktı. Artık iyiden iyiye görünüyorlardı, çünkü şekillerini meydana getirmişti. Artık tamamen vuzuh bulan şeyin bitirilmesinden gayri yapılacak bir iş kalmamıştı. Eserine böylece bakarken, onları kendi öz hayatından çıkarıp yapmış olduğunu gördü. Erkeği, farkında olmadan, Mark'a benzetmişti, kadının halinde, başını çevirişinde kendini buldu.

Çabucak ayağa kalktı, yaklaştı, erkeğin önünde durup yukarı baktı. Evet, Mark'm yüzüydü bu. Ne garip şeydi ki, kocası sağken onu canlı gibi gösterebilmek kudretini bulamamış, bu nedenle de o zamanlar üzerinde çalışıp çabaladığı baş, şimdi bir ölü maskı olmuştu! Halbuki artık ölüp gittiği halde, işte burada, yaşayan, canlı bir Mark vardı. Bu yüzden, ne kadar da iyi bildiği o bakışı görüyordu... Yarı ürkek, biraz çekingen, -hiç atılgan, hiç cesur değil ama- iyilikle, şefkatle, hatta bu iyiliğin kuvvetiyle dopdolu bir bakış. Fakat kadm, hâlâ uzaklara bakıyordu.

Eğer Mark burada, yanında olsa, yine kırılacak, yine acı duyacaktı, diye düşündü.

Ağır ağır: "Bizi yapmışsın!" diyecek, sonra da "Neden gözlerini benden kaçırır gibi böyle uzaklara bakıyorsun, Sue?" diye soracaktı.

Ama Mark yoktu burada. Bir daha da burada olacağı yoktu. Birden içini kaplayan alev alev yakıcı ıstırap, kararıp söner gibi olunca "Artık bir daha hiç kırılmayacak, acı duymayacak!" diye düşünmeyi hatırladı ve tekrar: "Onu kim bilir, kaç kere, kaç kere, kırıp incitecektim, çünkü yapacağım şeylerin hepsini kendi öz hayatımdan çıkararak yaratmaya mecburum. Elimde başka bir malzeme yok." diye düşündü.

Evet, Mary'nin hiç bir zaman anlayamayacağı şey buydu işte. Seyahat etmek, yabancı yüzlerin rasgele bir görünüp gidişleri, aralarında hiç bir ilişki, hiç bir alâka bağı olmayacak bir takım insanlar... Onun hayatı bunlar değildi, kendi öz derinliklerinde yaşamaya muhtaçtı.

Lâmbayı söndürdü, sobanın içindeki korları küledi, eserinin üstüne eski bir yatak çarşafından bozma örtüsünü çekti,

dışarı çıktı. Gök kapkara idi, fakat kar, karanlığın içinde hafifçe parlıyordu. Rüzgâr yoktu. Bir an, yalnızlığın en müthişini duyarak, bilerek durdu.

Kendi kendine: "Yalnız kalmak için mi bu dünyaya geldim?" diye sordu. Karın içinde zorlukla yürürken yüzüne, soğuk soğuk, kuru kuru havanın çarptığını hissetti. Evin içi, gece ne kadar sessizse, o kadar sessizdi, ve Suzan yalnız yalnız, merdivenden yukarı çıktı, ıssız, kimsesiz odasına süzüldü. Epey bir zaman uyanık yattı. Birdenbire aklından şöyle bir fikir geçti: Mark'm artık karısından gelebilecek acıların, ıstırapların hepsinden kurtulmuş olduğunu düşündü. Artık: "Dikkat etmeliyim... Dünkü yaptığımı söylememeliyim. Gözlerinin do-nuklaştığım gördüm... Beklemeliyim." diye kendi kendini yemesine hacet kalmamıştı. Düşünmeden, mukadder yoluna atılıp yürüyebilirdi, çünkü aşk mezara girmişti, bundan sonra Su-zan'm şöyle veya böyle olmasıyle acılanıp dertienemezdi. Gerçi bazan, yine sonsuz bir yeis duyuyorsa da bazan da sadece serbest, sadece hür oluyordu. Bu serbestlik, bu bağımsızlık içinde "insanlarını" bitirdi. Böylece de yalnızlığı kabul etti.

III

Heykel bitmişti, Suzan da artık onu yola çıkarmaya hazırdı. Yarattığı şeyin sade bir sanat eseri olarak kalmayıp bir de "zenaat" tarafı olmasına seviniyordu, çünkü damarlarında bir musiki adamı olan büyük babasının kanından fazla bir şeyler daha vardı. Annesinin babası marangozluk, yapı kalfalığı etmiş bir adamdı. Ondaki, âletin kadrini, bunu kullanmanın ilmini bilmek hususundaki sağlam teknik Suzan'a geçmiş, ona, tahtaya, taşa karşı bir anlayış, âletin
güzeline, iyisine karşı bir kıymet veriş hassası aşılamıştı.

Gerçi çok âleti yoktu, ama hiç bir zaman ucuzunu veya değersizini satın almaya yanaşmamıştı. Ne kadar çok çalışırsa, kendinde hangi âletlerin eksik olduğunu, imkân bulur bulmaz en önce hangisini alacağını da o kadar daha kuvvetle hissediyordu. İçindeki kudretin, kaba saba, alelade bir

malzemeyi alıp, bunu beyni ile olduğu kadar, elleriyle de yontup biçimlemek hünerine dayanmasından zevk duyuyordu. Suzan için, insan vücudunu sade etten kemikten şekliyle kurup meydana getirmeyi bilmek kâfi değildi; bir de üstelik, ne çeşit bir karkasın, ne çeşit bir tahta kafesin, böyle koskocaman bir çamur yığınını çekecek kuvvette, büyüklükte olduğunu bilip kestirmesi lâzımdı. Testere, çekiç kullanmasını, çivi çakmasını, demir telleri bir araya getirip bükmesini, kaidenin, heykele göre ne kadar olmasını, hep bilmesi lâzımdı. Rüyalarla olduğu kadar sayılarla da hesap gerekti.

Vapura konup gönderilecek heykelini yolculuğa hazırlamaya başladı: Önce yumuşacık eski bezlere sardıktan sonra, üstüne de kundaklar gibi, kat kat çuval bezleri doladı. Küçük bir merdivenin tepesine çıkarak erkekle kadının başına erişti. Ambalaj sandığını yaptırmak için bir marangoz çağırmıştı. Bu

bitmiş, iki parça halinde, yerde, hazır duruyordu. Heykelin her tarafını bezlerle, çuvallarla iyice besledikten sonra, mahfazayı üzerlerine, midyenin çifte kabuğu gibi geçirecek, iki parçayı kuvvetli tahta çubuklarla birbirine çivileyecekti: Usul usul: "Olacak... Bu benim zaferim olacak" diye şarkı tutturmuştu. Birden irkilerek durdu: "Bunu ilk defa söylüyorum... Hem de türkü söylediğimin farkında bile değilim." diye düşündü.

Bunun üstüne ambar kapısının gacırtılı sesini duydu, aşağı doğru baktı. Michael, merdivenin dibinde durmuş, kürk yakasının üstünden başını geri atmış, gözleri yukarıda, ona bakıyordu.
Sitemli bir sesle:
— Böyle muazzam bir şey yaptığınızı bana söylememiştiniz... dedi. O da merdivenin tepesinden:
— Sormamıştınız ki!., cevabını fırlattı.
— Bir görebilseydim... Açsanız olmaz mı? Suzan neşeli bir sesle:
— Olmaz., dedi. Sarıldı, bitti; yola çıkacak.
Sahiden de, artık bu işi bir gün geciktirmeye tahammülü yoktu. Zaten geç bile kalmıştı. Neden sonra Jonathan Halfred'e mektup yazmış; o da hemen

cevap göndererek, kendisine gereken mühleti verebileceğini bildirmişti. Heykelin konacağı yer hazırdı, onu bekliyordu. Bu sabah adama, bir zaferi müjdeler gibi telgraf çekmiş: "Geliyorlar" demişti. O da yine telgrafla:

"İhtiram töreniyle karşılanacaklar." cevabını vermişti. Son

bağı da tutturdu, merdivenden indi.

- Daha döküm işi var, ama bir iki ay sonra Halfred hastanesine giderseniz onu görürsünüz... dedi.

Michael, rasgele bir şey söylüyormuş gibi kayıtsız bir tavırla:

- Zaten bundan sonra, hep New-York'ta oturacağım, dedi. Şunu kaldırmaya yardım edeyim. Suzan'la beraber ambalaj sandığının bir tarafını, sonra da öteki tarafını kaldırdı.

f

Suzan:

- Ben ilk çapraz çubuğu çivileyene kadar, ikisini şöyle yanyana bitiştirip bir dakika tutuverin. dedi. Çekicin sesi, her çiviyi tastamam tepesinden vurarak, hızlı hızlı, pürüzsüz pürüzsüz çakıyordu. Mark bir gün: "Şimdiye kadar kadınların içinde, çekici yana kaçırmadan dosdoğru çiviye vurmasını bilen bir seni gördüm." demişti.

Michael sesini yükselterek:

— Geçen gün New-York'ta Mary'yi gördüm... dedi. Suzan:

— Öyle mi? diye cevap verdi.

— Beraber akşam yemeği yedik, oradan Central Park'a gittik, ay ışığında, iki tekerlekli bir araba ile, döndük durduk.

Suzan bir an çekicini havada tutarak:

— Mary'nin sizinle evlenmek istemeyişine üzüldünüz mü? diye sordu.

Michael ağır ağır:

— Bilmiyorum, eğer istediğim kadar peşinde kalmama razı olursa, belki de üzülmedim diyebilirim... cevabını verdi.

Suzan merakla:

— Razı mı? diye sordu. Michael usulca:
— Evet... dedi.
Suzan tekrar hızlı hızlı çekicini vurmaya başladı. Michael değişmişti. Bir zamanlar ne kadar güzel olduğunu, anacığı ömrünce hatırlayabilsin diye başını heykelleştirdiği o pırıl pırıl saçlı çocuk değildi artık.
- Hayır, dedi. Eşyalarımı almaya-geldim. Bir daha ne zaman döneceğimi bilmiyorum.

Ambalaj işini bitirmesine yardım etti, sonra da bir fırça ile siyah boya çanağını aldı. Suzan'm söylediği adresi, gösterişli, yuvarlak harflerle, resim yapar gibi çizdi, yazdı.

"Andrew Kenley, Kenley dökümevi, Mount High, New -York."

Sandığın altına tekerlekler uydurup bunu ambarın kapısına kadar sürerek yürütmesine de yardım etti.

Ertesi sabah, Suzan'm tanıdığı bir çiftçi uğrayıp bunu kamyonuna alacaktı. İşin kendi gücüne ait kısmını bitirmişti. Akşamın alaca karanlığı içinde, yanyana eve doğru yürüdüler.
Suzan sordu:
— İçeri girmez misiniz?
— Hayır, teşekkür ederim. Yarın sabah şehre erkenden gitmek istiyorum da... dedi.
Bütün halinde bir sabırsızlık, bir kabına sığamamazlık vardı. Suzan bunu, sesinin keskin bir tonunda, bakışında, yaptığı her harekette sezebiliyordu. Başının, profilinin, gökyüzünden bir fon üstünde, siyah, vuzuh dolu bir resim gibi çizildiğini gördü.
— Öyleyse, güle güle! dedi. Michael:
— Allahaısmarladık, cevabını verdi.
Ş imdi onun başını yapacak olsa, kimse aynı insan olduğunu bilemeyecekti. Zaten artık onu canlandırabilecek kadar anladığına emin değildi. Çekilip gitmesine ses çıkarmadan, orada, kapının önünde bir süre durdu. Michael'in, onun hayatında, bir yeri yoktu, hayır, artık yoktu. Bir şeyin eksikliğini duyuyordu; bir zamanlar, bu genç insanın, etrafı nurlandırır gibi saçabildiği o apaydınlık, dupduru hassanın yok olduğunu hissetti. Artık içi

dışı Mary ile dopdoluydu, o ışıma, o nurlandırış kudretini kaybetmişti. Otomobiline atlayıp hızla bir dönerek uzaklaşmasını seyrettikten sonra, Suzan ağır ağır evinden içeri girdi.

Kafes sandığın kamyona konup, tozlu kır yolundan aşağı doğru hafifçe titreyerek uzaklaşmasına bakarken, sanki herkes gitmiş de onu yapayalnız bırakmışlar gibi oldu. Erken erişilmiş bir ilkbahar gününün sabah güneşinde, yeni bir yalnızlığın verdiği donup kalışla, hep arkasından baktı.

John'la Marcia, kamyonu görmek için dışarı koşmuşlar.

yanıbaşında duruyorlardı. O sırada John'un, Marcia'ya: "Gel biz gemimize gidelim" dediğini duydu. Suzan:
— Bir gemi yapıyoruz... dedi. Annesi:
— Nerede? diye sordu. Çocuk sabırsızlanarak:
— Yemiş bahçesinde, dedi. Hem sen her vakit bu kadar sormazsın anne! Annesinin cevabını beklemedi bile. Kendi uydurduğu bir sırlı usulle, hoplaya, sıçraya çayırdan geçip gitti. Marcia:

- Ben de John'la gideceğim, dedi. Minik adımlarla yürüyüp uzaklaştı.

Anneleri arkalarından baktı; içinde hem bir gururlanış, hem de sanki çocuklarıyle kendi arasındaki bağı kesip ayırmışlar gibi bir hüzün vardı.

Ne kadar çabalasa da, Mark'm yerini tutamayacaktı. Mark'-ta onların bir alay minik işlerle dolu küçücük dünyalarına girmek kudreti vardı; halbuki Suzan kendinde bu hassayı bulamıyordu. Nitekim çocukları da onun dünyasına giremiyorlar-dı. Hem insan, belki çocuklarıyle tam mânada arkadaşlık edemezdi. Onları deli gibi istemişti. Onlara sahip olmak için Mark'a yalvardığını unutmamıştı. Eğer kocası sağ olsaydı, yine de, tekrar tekrar, çocuk isterdi; benliğinde süreduran bir yaraA manın zevkine, sevincine ermiş oluyordu. Ama çocuklar doğuyor, büyüyor, uzaklaşıp gidiyorlardı. Ne yapıyor, ne yaratıyorsa da kendi benliklerinin koştuğu kanuna uyarak tamamlanıyor, ondan ayrılıp uzaklaşarak özünün bir parçası olmaktan çıkıyorlardı.

Ambara gitti, ağır ağır, âdeta içinde bir sızı ile âletlerini sildi, parlattı, yağladı, bir kenara kaldırdı. Sonra da eserlerinden kalma süprüntüleri, döküntüleri temizledi.

Ortalığı süpürdü, sildi, topladı. Elindeki malzemenin bir

F. 15

listesini yaptı, yeniden ısmarlayacağı şeyleri not etti. Öğleyin, ambardan çıktığı zaman, her şey, bundan sonra yapacağı eser için hazırlanmış bir durumdaydı, iki kanatlı kocaman kapıyı da kilitlemedi.

Daha şimdiden rahatı, huzuru kaçmış bir halde, içini yokluyor, yeni eserinin ne gibi bir şey olması lâzım geldiğini araştırıyordu; çünkü artık onun için, çalışmak, durmadan, sade çalışmak, bir ihtiyaç haline gelmişti. Öğleden sonra uzun bir yürüyüşe çıktı, her gördüğü şeye birçok soruların adesesinden baktı... Tarlasını süren bir çiftçi, ölü bir tavşanı paralayan bir atmaca, ürküp yuvadan fırlayan bir sülün. Yuva hemen oracıkta, ayaklarının dibinde duruyordu, ortası çukur, biçimi falan olmayan bir ot kümesiydi, içinde de esmerimsi iki yumurta vardı. Ama bütün bunların bir işine yaradığı yoktu. Bu dış şekillere, bu dış görünüşlere fotoğraflarını çeker gibi bakmak boştu. Mâna, onun kendi içinden geliyordu. Sırf güzellik için çocukları yapabilir, yahut da birçok kereler niyetlendiği gibi babasının hırçın güzel başının portresini taşa oyup geçirebilirdi. Ama bunlar bile, eğer kendi benliğinin tâ derinliklerinden kopma bir ihtiyaçtan doğup gelmezlerse, bir tamlık edinemezlerdi.

Gedişigüzel yürürken, farkına vartnadan,' tâ uzaklardaki Serserinin ormanına gelmiş olduğunu gördü, bunun üstüne sık ağaçların arasına daldı. Başının üzerindeki taze yapraklar daha şimdiden gölge vermeye başlamışlardı, ayaklarının altındaki yosunlar da yemyeşildi.
Durup bir eğrelti otu kopardı, ince filizleri bir minimininin saçları gibi yumuşacık, kıvır kıvırdı. Sonra da, sellerin açtığı o derin hendeğe doğru yürüdü. Çok geçmeden oraya vardı, bir zamanlar Mark'la beraber durdukları yere değil de, şimdiye kadar hiç görmemiş, gelmemiş olduğu bir tarafına çıkmıştı. Yine korka korka yardan aşağı baktı, ama bir vakitler yaptığı gibi

geri kaçılmadı. Hem ne kadar korkarsa korksun, artık dönüp tutunacak bir kimsesi yoktu, îri bir taşa oturdu, tâ aşağılarda, siyah kayaların arasından coşa coşa giden yeşil dereye, hiç gözlerini ayırmadan baktı durdu. Ama yine de bir mâna bulamıyordu. Bütün bunlar, şu

ağaçlar, bulutlar, ayaklarının dibindeki şu incecik, oya gibi otlar; onun işleyeceği konular, onun "malzemeleri" değildi. O daha kuvvetli maddeler üstünde çalışmalıydı. Onun mevzuu, "malzemeleri" insanlardı, vücutları değil de ruhsel kuvvetleri, içlerindeki o cevherdi; vücut, sadece bunun bir kalıbından, dış şeklinden ibaretti.

"Bir yerlere gitmeli, insan keşfine çalışmalıyım." diye düşündü; aklına, ömründe hiç görmemiş olduğu, sade Michael'den dinlediği bütün o insan dolu dünyalar geldi. "Çok az şey gördüm." diye düşündü.

"Nasıl da o kadar mesut olabilmişim şaşıyorum." Mary bu küçük şehirde onun bir ölüye dönmüş olduğunu söylemiş, kendisi de, hem inana inana, "insan nerede yaşarsa, hayat oradadır." demişti.

"Ama şu dakikada yaşamıyorum." diye düşündü. "İçimde depreşen hiç bir şey yok, içte bir şey depreşmedi mi, ellerimin de yapacak bir işi yok demektir. O zaman da sahiden ölü sayılırım."

Yüreğinde bir korku ile ayağa kalktı. Gece olmadan bu ormandan çıkmalıydı. Hızlı hızlı yürümeye başladı, çok geçmeden de ağaçların arasından kurtularak hiç ummadığı bir yere, bir zamanlar Mark'la yaşamış oldukları sokağın ucuna çıkıverdi, işte ilk evleri oracıkta, durup duruyordu. Her tarafı kapalı, bakımsız bir haldeydi. Bahçeyi yabani otlar kaplamıştı. Onlar çıktıktan sonra bu evi kimse tutmamıştı. Ona uzun uzun baktı. Artık burasını, bambaşka, garipseyen, gözlerle görüyordu.

Kendi kendine, hayretle: "Bu küçücük evde nasıl da yaşamışım?" diye düşündü. Ama bir zamanlar ona burası yetmişti.

Böylece orada dururken, birdenbire, şu dakikaya kadar geçirmiş olduğu bütün hayatı, sanki daralıp büzülerek kendisine küçük gelen bu kapalı evin

içine sıkışıyor, giriyor gibi oldu. Ş ehir, insanları, bir zamanki dostlar, geçmiş yıllar, hepsi birden Mark'm hâtırasının etrafına toplandılar, onlarla beraber katlanıp kalktılar. Bütün bunlar geçmişin malı olmuştu. Geride kalan yalnız kendisiydi, bir de iki çocuğu... Ellerinde de

istikbalden gayri bir şeyleri yoktu. îşte şimdi bu istikbale doğru yürümesi lâzımdı.

Karanlık çöken sokaktan, aşağı doğru, hızlı hızlı yürüdü. Bir aralık başını yana çevirdi, Lucile'in evini gördü. Storları inmemişti, hepsi de, sofra başında, yemek yiyorlardı. Lucile, ayakta dilim dilim ekmek kesiyordu. Suzan başım döndürdü, yoluna devam etti.

O gece David Barnes'e: "Buralardan çıkıp bir yerlere gitmek istiyorum." diye yazdı. Bir ara durdu. Pencereden baktı, îpincecik, yeni ayı gördü: "Bu yer pekâlâ Paris de olabilir... Mademki siz de oradasınız." diye ilâve etti. Mektup bitip, zarflanıp, pullanınca daracık kır yolundan aşağı gitti, bunu köylük yerlere mahsus posta kutusunun içine attıktan sonra, ertesi sabah postacı görüp dursun diye küçük teneke bayrağı uçar vaziyete getirdi. Sonra da solgun gecenin içinde geri dönerek, Mark öleliberi hiç tatmamış olduğu bir uykuya kavuştu.

Ertesi sabah içinde bir heyecan, tüy gibi bir hafiflikle uyandı. Giyinirken şarkıya benzer bir şeyler mırıldandı, aşağı inince de Jane'e: "Hep beraber Paris'e gidiyoruz." dedi.

Jane, mutfaktaki ocağın başından gözlerini kaldırıp bir baktı. "Denize hiç yüzüm yoktur benim madam." dedi. "ölecek gibi olurum... Hoş belki bu sefer de ölmem ya... O halden kurtulayım diye bir kere az mı ölmek istemiştim... Yine sağ kaldım işte! Paris ha! Oraların dilini de bilmem, alışverişi nasıl yapacağız?" John:
— Gemiye bineceğiz... Gemiye!., diye bağırdı. Marcia, ciddî ciddî:
— Evimizde kimler oturacak? diye sordu. Mutfak masasının başında kahvaltı ediyorlardı. Suzan:
— Kimse oturmayacak... Kilitleyip kapatacağız... dedi.
— Bir daha hiç dönmeyecek miyiz?

— Bilmem... Yok, elbette döneceğiz. Jane, eli tavanın sapında:
— Allah versin de dönelim... Ağaç çilekleri, onca şeylerimiz... diye mırıldandı.
Kahvaltı ettikten sonra, Suzan, vaziyeti annesiyle babasına söylemeye gitti. Onlar daha sofra basındaydılar. Annesi: "Keşke çocukları bana bıraksan, Suzan. Yabancı memleketlerde yemekler pek acaip oluyormuş." dedi.

Suzan, bir an düşündü. Tamamen serbest, yapayalnız çalışmaya gitmek acaba nasıl olurdu ki!.. Ama onları bırakamayacaktı. Akşamları evine dönmeliydi, şimdi de çocukları, "evi barkı" demekti.

Annesine:

- Onları götürmeden yapamayacağım. Senin yanında daha rahat olabilirlerse de, bakalım talihlerini benimle denesinler... dedi.

Babası:

- Paris! Hey gidi Paris!., dedi. Belki bir gün oraya giderim diye umdum durdum. Ama bir türlü de nasip olmadı.

Havadis hemen küçük şehre yayılıverdi. Lucile, Suzan'ın şerefine bir briç toplantısı yaptı, ona da hepsinin hayret çığlıklarını dinlemek düştü: "Doğrusu büyük cesaret, Sue!", "Hem de çocuklarla!", "Vallahi sana imreniyorum!", "Kim bilir ne göz kamaştırıcı bir yerdir bu Paris!"... "Artık bol bol havadis isteriz, Suzan!".
Lucile:

- Kuzum, ne yapacaksın orada?... diye sordu. Gittikçe şişmanlıyordu. Koyu renkli pastayı keserken hafifçe bir somur-tuverdi, parmağına bulaşan küçük bir şekerleme parçasını yaladı. Bunun üstüne de Paris'i unuttu. "Haydi buyurun çocuklar!" diye bağırdı. "Methetmesi bana düşmez ama, pastama diyecek yoktur!"

Suzan'ı, Paris'i, kendi yaşantılarına girmeyen her şeyi, hep birden unutuverdiler.

Çığlıkları basıyor, bağırıp duruyorlardı: "Hep de koskocaman pastalar yaparsın, Lucile!"... "M-mh, ellerine sağlık, Lucile!". Yanakları al al, sırıtıp duran Lucile, ne sormuş olduğunu
unutmuştu bile... "İşin bütün sırrı nerede biliyor muşunuz çocuklar... " diye başladı. Arkasından da: "Yok yok, söy-lemiyeceğim!" dedi.
"Söylersem hepiniz yapacaksınız,, sonra geldiğiniz zaman, bizim eve mahsus bir şey ikram edemeyeceğim size!"
"Vay utanmaz!", "Ne hasis düşünceleri var, değil mi hele?" "öyleyse ben de senin bayat pastana elimi sürmeyeyim de gör diyeceğim ama, olmuyor!" diye bağrıştılar. Suzan, gülümseyerek, hiç sesini çıkarmadan, çocukken yaptığı gibi yine de onlardan biriymiş gibi görünmeye çabalıyor, fakat geçen günü Serserinin ormanında ne kadar yalnızlık duyduysa burada da aynı yapayalnızlığı hissediyioAiUi Şuhlardan hiç biri de yaşayan, canlı bir mahlûk değildi. Eğer Suzan onlardan birini taşa veya mermere geçirmeye kalkışsa, bu kuvvetli madde onları ezip yokediverecekti, çünkü bunlar, içleri bomboş insanlardı. Ruhlarında Suzan'a yarayabilecek bir "malzeme", bir "konu" yoktu. Neler düşündüğünü bilseler kendisinden nefret ederlerdi. Oysa Suzan onlardan hiç de nefret etmiyordu.

Sessiz sedasız oturmuş dinliyor, süslü elbiselerini, iskambillerin arasında çırpmır gibi gelip giden güzel ellerini seyrediyordu. Sabahları çok defalar, çalışırken şöyle bir durmuş, bir sürü küçük kuşun bir araya toplanıp musiki veya konuşma dili denemeyecek kadar kuvvetsiz, mânâsız bir tarzda, çeşitli bir cıvıltı halinde bıcır bıcır ötüştüklerini duymuştu.

Hep "Unutmasam da şunlara ekmek kırıntısı atsam... " demiş, bazan da, sahiden unutmamıştı.

Etrafmdakilerin neşeli neşeli: "Kim bilir ne harikulade şeyler göreceksin, sakın bizi unutma Sue!" tembihlerine "Hiç unutur muyum, hepinize ayrı ayrı kartlar göndereceğim" diye söz veriyor, sonra da gülümseyerek: "Siz de bana yazın, çocuklar nasıl büyüyor, şehirde neler olup bitiyor, hep anlatın, e mi!" diyordu.

"Tabiî yazarız Sue... " diye vâdediyorlardı. "Haydi yolun açık olsun Sue... Aman şekerim, geç kalmışız! Larry gelmiştir bile!", "Eyvahlar olsun, saat altı kuzum? Tom açlıktan ölecek! Güle güle Sue!", "Güle güle Suzan'cığım!".

O da hepsine:

- Haydi Allahaısmarladık... Allahaısmarladık! dedi.

New-York'a doğru yola koyuldular, dört kişilik küçücük bir bölüktü bu, Suzan da yüzbaşıları sayılırdı. Hepsinin gözleri onun üstündeydi, o da acemi bölüğünün yol göstericisi oluyordu.

Ne tarafa gitse, iki elinde de bir çocuk eli, gözleri hem endişeli, hem aksi aksi bakan Jane'in sadık, ezgin, bezgin yüz-ceğizini görmek için dönüp dönüp arkasını kolluyordu.
John, Jane'in kolunu çekiştirerek:
- Ben büyüdüm artık, el tutacak yaşta değilim Jane... diye söyleniyordu.
Kadın üst dudağının üzeri soğuk terler içinde, bir hışımla:
- Oraya varana kadar, taş çatlasa, ikinizin de elini bırakmam... diye parladı, çocuk da yelkenleri suya indirdi.

Suzan onları bir otel odasında bıraktı, biletleri almaya, rıhtımda duran vapurları sorup soruşturmaya gitti. Jane, suratını bir karış sallandırarak:

- Kapıyı üzerimize kilitleyin madam. John bir şey tutturdu mu başa çıkılmıyor... Ben de siz dönene kadar şuradan şuraya bir adım atmam... istediği kadar kafamın etini yesin, dünyada dışarı çıkmam... dedi, dayattı.

Suzan da böylece, onları üzerlerinden kilitledi, anahtarı el çantasının içine koydu, her şey tamamlanıp yoluna girene kadar işlerle uğraştı. Sonra da vapurun kalkmasına kadar geçecek birkaç saatten faydalanarak onları Halfred hastanesine götürdü, biraz da utana çekine: "Bakın çocuklar, yaptığım heykel vardı ya, hani o insanlar... işte onları şu yuvarlak camın altına koyacaklar." dedi.
Koskocaman antrenin dört bir yanma, bomboş gözlerle bakıp duran Jane:

— Ne bina, doğrusu, aşkolsun!., dedi. John:
— Bak anne, bak... Elinde bir sürü balonla bir adam geçiyor... diye bağırdı. Marcia:
— Nerede? Nerede?., diye çığlığı bastı. İkisi de bir koşu sokağa fırladılar. John hâlâ:
— İşte! İşte!., diye bağırıyordu. Suzan sükûnetle:
— Durun, size alayım... dedi, dönüp baloncuya doğru yürüdü. "İnsanlarının" nerede duracağını elbette ki umursayacak değillerdi.
Bildiği yegâne memleketten böylece ayrılırken, kamarasında dikkatle parasını saydı. Yalnız olsa, "Aman kaç param var" diye aldırmazdı ama, bu üç insan her şey için onun gözünün içine bakıyorlardı. Biletleri saydı, çekler koyduğu yerde duruyor mu diye baktı. Jane, güvertede, çocukların öfkeli küçük parmakları hâlâ sımsıkı avucunun içinde, azametli, azametli, bir aşağı, bir yukarı geziniyordu.
- Ayakta olduğum kadar onları tutarım madam, çünkü bir kere vapur kalktı mı, benden hayır beklemeyin, doğru gidip yatmaktan başka çare kalmaz, hem de başımı kaldıramadan... dedi.

Suzan da:

- Öyleyse şimdiden inip eşyalarımızı açayım... cevabını verdi.

Böylece, kamaraya indi, pijamaları, diş fırçaları çıkardı, parasını hesapladı. Heykelinin mükâfat parasını almış, bankadan da Mark'm sigorta bedelinin yarısını çekmişti. JaneAin idaresini hesaba katmak şartıyle bu para onlara bir sene yeterdi.

Bu bir sene içinde de, ertesi yıl için para kazanması gerekti. Bundan sonra çalışıp çabalamasmın, sanattan da, kendi isteğini, ruhî ihtiyacını doyurmaktan da daha fazla bir şey olması lâzımdı. Çocukları besleyecek ekmeği, başlarını sokacak bir çatı altını, hep işinin karşılığından beklemek lâzımdı.
Yıllardır alışılmış evinin kapışım çekerken geçirdiği son Z.ÖÖ dakikayı hatırladı. O saniye, içine biraz da korku gelmişti. Sığınağından, elinde kalan tek barınma yerinden ayrılıyor, baş-lıbaşına bir sebep olmaksızın, uzaklara, hiç bilmediği bir dünyaya gidiyordu. Buna rağmen o

evde bir gece daha uyumasını da istemiyordu. İşi serseriliğe, maceraya vurmak, başını alıp gitmek istiyordu, gitmeye mecburdu.

Kalbine sordu: "Korkuyor muyum?" Korkmuyordu. Göğüs gererek: "Korku duymayacak kadar kuvvetliyim!" diye düşündü. Aynanın karşısında boydan boya inen uzun, hızlı hareketlerle saçlarını fırçalıyordu. Yüzü kırlık, açıklık yerlerin rüzgârlarıyle esmerleşmiş, yanmıştı, vücudu dipdiriydi, kuvvetle kudretle doluydu; Paris'e gitmeye karar verdiği günden beri de, Mark'm ölümüyle üzerine çöken o iradesizlikten, isteksizlikten kurtulmuştu. Kendinde her şeyi yapabilecek kudreti buluyordu. Bir sene! Bir sene içinde neler yapamazdı
ki!...

Kapı açıldı, Jane göründü. Beti benzi atmış, yüzü sarı ile yeşil arası berbat bir renk almıştı.

Aygın baygın bir sesle: "Kalktık... Yatacağım, duramıyorum." dedi. Çocukları içeri soktu. "Sakın rüyaya dalıp, kuzum unutmayın onları madam... "
Suzan:
- Peki, rüyaya dalmam... dedi.
Jane, çocukların ikisine birden yapışıp, başını kapının kenarına dayayarak:
- Hep tutmak ister, üzerlerinden göz ayırmaya gelmez... dedi. Suzan:
- Olur, peki, peki!., diye söz verdi. Lombuzdan baktı. Vapur demir almış, ağır ağır denize açılıyordu.

David Barnes:

- Hele şükür Suzan Gaylord, demek nihayet gelebildiniz! dedi.

Tren, bir Paris sabahının alaca karanlığında durağa doğru kaydı, hemen o dakikada hocanın başı kapının önünde gö-

rünüverdi. "Cumhur cemaat ha!" diye ilâve etti. "Haydi bakalım gelin... Size bir pansiyonda tek bir oda tutmuştum, bir tane daha verirler sanırım. Yalnız

gelirsiniz diye düşündüm. Doğrusu veletlerinizi de peşiniz sıra sürükleyeceğinizi hiç aklımdan geçirmemiştim." Suzan:

- Ya böyle gelmek, ya da hiç gelmemek vardı... dedi. Barnes cevap vermedi. Telâştan yüzü kıpkırmızı kesilmiş,

bir hamala, kükrer gibi bir sesle çantaları, bavulları alması için bağırıyordu. Sonra da kalabalığın arasında önlerine düştü, dirseklerini huysuz huysuz sağa sola çarparak yol açtı.

- Arkamdan ayrılmayın!., emrini verdi.

Onları büyük bir kapıya doğru götürdü, parmaklarını ağzına sokarak keskin bir ıslık çaldı. Bir taksi sislerin içinden hızla çıkıp geliverdi.

- Haydi hepiniz girin bakalım... dedi. Hepsi otomobile bindikten sonra, kendi de Suzan'ın yanma sıkıştı, her vakitki gibi yine bağıra bağıra şoföre bir adres söyledi.

Suzan'a:

- Sizin için mesele tamam. Her sabah saat sekizde atel-yeye gideceksiniz... İşte adres...
Ş uraya yazdım, bu adamla çalışacaksınız. Daha hâlâ bilmediğiniz milyonlarca şeyi bu adam size öğretecek. Şimdilik öğleden sonraları da, benim yanıma gelip çırak gibi çalışacaksınız. Bugüne kadar sizi daha çalıştırmış değilim. Aşağı yukarı bir kadm muamelesi ettim size. Ama bu dakikadan itibaren kadm değilsiniz. Heykel yapan bir insansınız. Hiç bir şey için ah, of dinlemem. Her şeyi öğreneceksiniz. Şimdiye kadar hiç dökümhane gördünüz mü?
Suzan:
— Hayır... dedi. David Barnes:
— Hah!., dedi. Dik dik çocuklara baktı. "Bunları ne diye getirdiniz?" Suzan:
— Onlar benim evim barkım... cevabını verdi. Barnes, homur homur bir sesle: ZÖD
—

Suzan cevap vermedi, ama ondan korkmaya hiç de niyeti yoktu. Pansiyon kapısında adama döndü, elini uzattı:

- Gösterdiğiniz iyiliğe çok teşekkür ederim... dedi. Artık bizim için yapacağınız başka bir şey yok. Yarm sabah atelye-ye giderim, öğleden sonra da size gelirim.

Barnes:

- İşte adresim... dedi. Suzan'a bir kâğıt parçası verdi. "Her şeyi iyice yazdım. Bu Fransız isimleri insanın bir türlü aklında kalmıyor... Nasılsınız, iyisiniz değil mi?
Suzan çabucak:
— Çok iyiyim... dedi. O da:
— Âlâ... diye homurdandı, döndü, hantal hantal yürüyüşü ile sislere daldı gitti. Jane:
— Nereye gidiyoruz madam?, diye sordu. Onları karşılamaya gelmiş olan, iriyarı, esmer Fransız kadının sözünü kesmişti.

Suzan:

- İçeri girip kahvaltı edeceğiz. Sonra siz çocuklara göz kulak olacaksınız, ben de kendimize daha iyice bir yer aramaya çıkacağım... dedi.

Kadının arkasısıra, temiz, karanlık bir merdivenden çıkıp, büyük, temiz, eşyasız bir odaya girdiler. Kadm:
— Bir dakika! Size hafif bir kahvaltı hazırlayıvereyim!... Ne de şeker şeyler! diye bağırdı. Jane, kuşkulu gözlerle, hemen sordu:
— Ne söylüyor? Suzan işi şakaya vurarak:
— Bize kahvaltı getirecek. Kuzum Jane, kadına sanki boğazınıza sarılacakmış gibi bakmayın öyle.
Fakat Jane o sırada, leğenin içinde duran küçücük su ibriğine bakıyordu. I
- Buncağız şeyle dünyada temizlik olmaz. Şu Fransızlar pis insanlarmış!.. dedi.

- Burada kalmayacağız. Sade bugünlük. Muhakkak bugün bir şey bulmaya mecburum, yarın işim başlıyor. Hem bana bakın Jane, şimdiye kadarki çalışmalarımla ölçülemeyecek şekilde çalışmaya mecburum... dedi.

Jane:

- Bahçemizdeki o canım ağaç çilekleri de bir türlü aklımdan çıkmıyor... Yazık, ziyan olup gidecekler... diye mırıldandı. Şefkat, sevgi dolu hareketlerle Marcia'nm şapkasını, mantosunu çıkarıyordu. "Haydi şekerim, elimizi yüzümüzü yıkayıp bir lokma bir şey yiyelim, ondan sonra da güzel bir uyku çekersin, olmaz mı?.. Ne gece geçirdik, ne gece!.. O ne biçim trenmiş öyle madam! John, şu haline bak, doğru dürüst yıkanmamışsın."

Suzan tatlı tatlı:

- Hepiniz yatıp dinleneceksiniz! Ben de rahatça yaşayabileceğim şöyle hoş, güzel bir yer bulmaya bakacağım, öğleden sonra buradan çıkacağız, dedi.

Ne yapacağını hiç bilmiyordu ama, bir şeyler yapması gerekti. Elinde bir bugünü vardı. îki çocuklu bir kadın oluşunu öne sürerek biraz zaman, biraz müsaade istemeye kalkışacak

değildi.

Jane küçük francalalara tereyağla bal sürerken, o da tutuk fransızcasiyle esmer, şişman kadına temelli oturulacak rahatça bir yer bilip bilmediğini sordu: "Hattâ kabil olsa da park gibi bir şeye yakın bir ev bulsak... Malûm ya çocuklar için... Ama, pahalı da olmamalı... " dedi.

Kadın hemen bir şevkle:

- Tabiî, tabiî! Durumu çok iyi anlıyorum, Madam bir artist ama, işin içinde bir de çocuklar var. Evet evet, tabiî ev de, küçük apartıman dairesi de bulunabilir, kimisi pahalı da değildir, eğer madam fıkara takımından

kaçınmazsa... Fıkara ama tabiî yine bütün Fransızlar gibi tertemiz insanlar. Bizde fıkaralık pasaklılık demek değildir... Yoo, Allaha çok şükür

İngilizlere benzemeyiz! Doğrusunu isterseniz bu sokakta bile böyle dediğiniz gibi yerler var... Acaba parkın çok mu büyük olmasını istiyorsunuz madam? Neden derseniz, sokağımızın alt başında taşralı, ihtiyar bir generalin heykelini diktikleri ufacık, bahçe gibi bir yer var. Heykeli hemşerileri hediye etmişler, anlarsınız ya madam, Paris'e yakışacak kadar güzel değilmiş. Ama ne yapacaksın?.. Hediye bu. Biz Parisliler için her şeyin başı nezaket, her şeyin başı kibarlıktır. Bunun üstüne heykeli getirip buraya, fakir fıkaranm içine diktiler. Park falan gibi bir yerde değil ama görseniz serçeler gelip adamın ihtiyar omuzlarına nasıl bıcır bıcır konuyorlar. Minimini edepsizler, zavallıyı pislete-pislete gümüşîye boyadılar. îşte bu dediğim yerde bir bahçe kanapesi, bir lokma çimenlik, bir de ağaç var, hem sokak da geniş. Suzan:

- Gider bakarım... dedi.

Ama son bir "Allahaısmarladık" demek için kapının önünde durup dönünce, Jane'in müthiş bir korku içinde olduğunu gördü.
— Başınıza bir hal olsa, ağzımı açıp tek bir kelime söylemesini bilmiyorum madam, dedi. Suzan güldü:
— Başıma bir hal olamaz, ama alın işte, David Barnes'in adresini vereyim, dedi.
Jane'e küçük kâğıt parçasını uzattı ve yalnız başına pansiyondan çıktı. Bu yabancı sokakta, yabancı bir evden ötekine gider, yabancı yüzlerden gayri bir şey görmezken, Suzan'a bile, not defterinin bir yaprağına karalanıvermiş olan o isimle adres bir teselli, bir yürek rahatlığı oluyordu.

Kıvrıla kıvrıla uzayıp giden sokakta "kiralık" levhası taşıyan her eve girdi. Güneş şu pencereden kış günü bile nasıl vurur; şurada şafak vakti geçen araba gürültülerini veya satıcı seslerini insan nasıl duymaz, her ne kadar şu oda karanlık gibi görünüyorsa da "hikmeti Hûda" yazın püfür püfür serin, kışın da sıcacıktır diye, bir sürü, uzun, coşkun izahlar dinledi. Bunların birini de kendi "evi barkı" olarak göremiyordu. Oda-

larm içinde, hayatı karşılamaya hazırlanan bir şey hissetmek lâzımdı, bunların hiç biri de onu karşılamıyordu.

Yürüye yürüye, nihayet sokağın ucuna vardı. O "bir lokma" çimenliği kendi gözüyle görüp, park denecek bir yeri var mı yok mu anlaması, elbette ki, daha iyi olacaktı. Damları, sarp kayalar gibi diş diş çentikli yanyana sıkışmış, uzun daracık evler, burada birdenbire durup açılıyor, yeşil, minnacık, dört köşe bir yerin etrafını kuşatıyorlardı. Sahiden de oracıkta, tek, kocaman bir kestane ağacının altında, gümüşî taştan ihtiyar bir general oturuyordu. Kim bilir, kimin nesi ise, hevese gelmiş biri kalkıp, tabiî graniti oyarak, adamcağızın heykelini yapmıştı; âletini pek o kadar iyi kullanmayı bilmeyen, fakat muhakkak ki ihtiyarcığı seven biri! Üniforma, kaskatı, çirkin duruyordu amma çehrenin bütün hatlarında şefkatli, tatlı, babacan bir hal vardı, aldığı her nişan da mağrur, ihtiyar göğsün üzerindeydi. Sahiden serçeler onu pek benimsemişlerdi. Sürü ile başına, omuzlarına konuyorlardı, kolunun büküm yerine de bir güvercin yuva yapmıştı. Şurada, bu parıl parıl, işi başından aşkın, kayıtsız, tasasız şehirde, ihtiyar adamcağız gurbette kalmış gibi oturuyor, ona aldırış eden de sade kuşlar oluyordu.

"Generale yakm bir yerde yaşamak, hoşuma gidecek" diye düşündü. Çocuklar burada oynayabilirdi, tahta bahçe kanapesi boş duruyordu, Jane buraya oturup dikiş dikebilirdi. Karşıda, dört tarafta da küçük dükkânlar vardı, buralardan yiyecek, içeceklerini alabilirdi. Suzan tekrar karşıya yürüdü, evleri bir bir, dikkatle gözden geçirdi. Küçük bir pastahanenin üzerinde kiralık odalar olduğunu bildiren bir levha gördü, içeri girdi. Ufak tefek, tertemiz, ak saçlı bir kadın, üzerlerinde francalalar, çörekler sıralanan uzun rafların üstünden güler yüzle, başını salladı, öne düşüp, Suzan'ı dükkân kapısının yanındaki dik, dar merdivenden çıkardı, bir kapı açtı. îşte önünde, birinden ötekine geçilen, dört tane, küçük, temiz oda duruyordu. Suzan pencereye yaklaştı, dışarı bakınca da ihtiyar generalin gururla eğilen başını, gümüşî bir renk bağlamış omuzlarını, gördü. Üs-
telik kestane ağacı da camların karşısında bir yeşillik serpintisi yaratıyordu.

"Burada yaşayabiliriz," diye düşündü. İhtiyar kadıncağıza: "Hemen gelip yerleşebilir miyiz?" diye sordu.

O da işi basit tarafından alarak:

- Elbette madam. Nasıl olsa kiralık değil mi? Ne kadar evvel gelirseniz, sizin için de, benim için de daha iyi cevabını verdi.

İki yatak odası vardı. Jane çocuklarla beraber büyüğünde yatabilirdi... Suzan, John'un yatağının önüne bir paravan koyar, küçük odayı da yalnız başına kendine ayırırdı. Burası pekâlâ işlerine gelecekti. Para çantasını açtı, ilk haftanın kira bedelini, ihtiyar kadının pembe, kırış kırış avucuna sayıp koydu.

Suzan, her sabah, bu kalabalık, küçük evin gürültüsünden, pencerenin yanma çektikleri ufacık kahvaltı masası başında yaptıkları gevezeliklerin neşesinden, çocukların pencere içine ufaladıkları ekmek kırıntılarını obur obur, dakikada yiyip yu-tuveren serçelerden, ecnebilerin kötü âdetlerini ne de hınzırca keyiflenerek diline dolama tiryakisi olmuş Jane'den, sabah hayatı içinde kalkınıp uyanan meydancığın gürültü patırtısından, acı acı seslerinden, hareket dolu manzarasından çıkıp ayrılarak, meşhur heykeltraşm şehrin tâ bir ucundaki koskocaman, sessiz sedasız atelyesine gitmek üzere otobüse biniyordu. Oraya ilk gittiği sabah, sırtında köylü elbisesi, başında gene köy biçimi hotozu olan bir kadın, elinden kartını almış, gür, derin bir sesle: "İçeri buyurun, lütfen şurada bekleyin" demişti.

Suzan, taş döşeli küçük bir hole girmiş, kadın geri dönüp, sakin, vakur bir yüzle: "Lütfen atelyeye giriniz, bekleyiniz" deyinceye kadar, ayak üstü, beklemişti.

Mermer heykellerle, .üzerleri sarılı, örtülü bir takım şekillerle dolu, uzun bir odaya girdi. Beklediği müddetçe dakikalar bitip tükenmek bilmiyor, uzadıkça uzuyordu. Bir aşağı bir yukarı yürüyerek bekliyor, amma kimse gelmiyordu. Pencereler yüksekti, ağaçların yeşil tepeleririden başka bir şev

ID U mxiviiv \j j.

göremiyordu, duvarlar da o kadar kalındı ki dışarıdan hiçbir ses gelmiyordu. Kadın bir daha geri dönmedi, sanki Suzan oraya alınmış da unutulmuş gibiydi.

Bir aralık oturdu, sonra gene içi rahat edemeden ayağa kalktı; heykellerin arasında, birinden ötekine giderek gezindi ' durdu, böylece beklerken artık kızmaya başladı, şu kapıyı açıp bu evden çıkmaya karar verir gibi oldu. Fakat odanın öbür ucunda, yapıların önündeki gibi büyük bir iskele duruyordu. Bunu ilkönce görmemişti. Çünkü oda birdenbire köşe yapıp sağa kıvrılıyor, evin başka bir tarafına doğru uzayıp gidiyordu. Merakla iskeleye yaklaştı ve bunun içinde, yarı yontulmuş cesur, koskocaman kafalı, muazzam bir mermer bloku gördü. Bir devin başı, omuzları, henüz kabataslak, güvenli hatlarla kavranılmıştı. Bu bloka, ne olacağını bilmeden, büyüklüğünün verdiği bir çeşit saygı, korku hissiyle baktı; sonra da kendini tutamadığı için iskelenin tepesine kadar giden merdivenden çıkmaya başladı. Orada, en üst tahtanın üzerinde, derli toplu konmuş, bir sıra âlet gördü. O dakika, sanki yüreği ağzına geldi. Bunları dikkatle birer birer eline aldı. Bunlar, her hangi bir heykeltraşm dileğini, rüyasını aşan bir kusursuzlukta suyu verilmiş, hakikî, ince âletlerdi. Güzel, kuvvetli, hafif, keskin, bakımlı, üstad âletleriydi bunlar. Eline bir kalem ile, bir çekiç aldı. Sanki yapan, onları kendisi için ölçmüş gibi avuçlarına ne de güzel uydu. Âleti mermere değdirmek için sanki onu zorlayan bir kuvvet varmış gibi, koskocaman, heybetli başın üzerine eğildi, sonra da usulca bir iki yere keskiyi vurdu. Kalemin kenarı o kadar doğru, o kadar ince kesiyordu ki, insan âdeta fırça ile resim yapıyor gibi oluyordu. Acaba nerede, böyle âletleri nerede bulup alabilirdi?

Bir sesin: "Aşağı inin" dediğini duydu. Öyle tatlı, öyle sakin bir sesti ki, Suzan pek şaşırmadı bile. Ellerini durdurmuş, fakat onları hiç de ürkütüp sıçratmamıştı. İskelenin tahtaları arasından aşağıya doğru baktı; yukarı kalkmış, kara denecek kadar esmer, iri sakallı bir yüz gördü. "Aşağı inin" diye tekrar edildi. Suzan, elindekileri, usulca, dikkatle yere bıraktı, aşağı indi; sırtında kahverengi bir iş gömleği olan, dev yapılı bir ihtiyarla karşılaştı. Çok esmer bir adamdı, teninin rengi, gözleri hep kopkoyu, yalnız koca sakalı bembeyazdı. Sesi birdenbire öyle bir heybetle çıktı ki Suzan boş bulunarak sıçradı.

- Böyle ha Matmazel, demek başı benim yerime bitirmeye kalktınız? Hiç tanımadığım, sade dostum David Barnes'in hatırı için kabul ettiğim bir genç hanım içeri giriyor, benim yerime başımı bitirmek lûtfunda bulunuyor. Teşekkür ederim Matmazel... diye gürledi.

Elleriyle sakalını çekip büküyordu. Suzan:
— Bu çeşit âletleri nerede bulabilirim? Mutlaka bunlardan istiyorum... dedi.
— Hah bir bu eksikti. Şimdi de âletlerimi almak istiyorsunuz ha?... diye bağırdı. Döndü, heykellerine hitap ederek; Dostlarım, âletler... Nerede onlar? Bakın sizden onları istiyor, sizleri yapan âletleri istiyor... Haydi verin bakalım!

Suzan: "Rica ederim." dedi.

İhtiyar öfkeli öfkeli soludu, öksürdü, sonra da birdenbire akıllı uslu: "Söyleyin bakalım, aziz misafirim, neye geldiniz?" dedi.

Suzan kuvvetle:

- Öğrenmeye geldim... Başka bir sebep yok. Bana gösterebileceğiniz her şeyi öğreneceğim, dedi.

Adam ciddî bir sesle:

- Öyleyse... Üzerinize aldığınız işin sonu, bitimi yoktur. Bir an sustu, gözleri pırıl pırıl yanarak sakalını büküp burdu. "Tekrar çıkın oraya." diye emretti. "Âletleri getirin bana. Evvelâ âletlerden başlayalım."
Suzan iskele merdiveninden çıktı, âletleri birer birer toplayıp aşağı getirdi. İhtiyar, "şuna dikkat edin ki... " diye başladı, tam iki saat, onunla, âletler üstünde konuştu.
Öğleden sonra, David Barnes:
— Geç kaldınız, ne öğrendiniz bakalım? diye homurdandı.
— Âletlerin nereden alınacağını öğrendim, dedi. Sonra da,

"Çabucak para kazanmaya bakmalıyım, Dave. Elimdeki paranın yarısını bugün âletlere verdim, çocuklarımın ekmek parasının yarısını!" diye ilâve etti.

Barnes, üstü yatık bir yazı sırasının önünde durmuş, kısa, cesur, tıknaz, bir şeklin resmini çiziyordu. Başını kaldırıp baktı. İnsanı hep tersleyen o haşin sesiyle: "Sizin analıktan yana acayip, antika bir mahlûk olduğunuzu söylemiştim." dedi. Ama Suzan'a bakan gözleri ışıl ışıl parlıyordu.

Resim çizmekten, karkasların nasıl yapıldığını, çamurun nasıl karıştırıldığını, alçının nasıl hazırlandığını öğrenmekten başka bir şey yaptığı yoktu. Vücudunun bir erkek vücudu olmadığını unuttu, demirin nasıl eğildiğini, ağır tellerin nasıl büküldüğünü, koskocaman çamurdan bir heykelin mukavemet ve kuvvetinin nasıl hesaplandığını öğrendi. Öğrenecek daha o kadar çok şey vardı ki, şimdiye kadar bütün bildikleri bir hiç olup çıktı.

İşte Maître (1):

- Hesaplayın, tahmin edin, bakalım, diye emrediyordu. "Eğer Laocon (2) çamurdan yapılacak olsaydı, bunu çekecek armatür ne büyüklükte, ne biçimde olurdu?"

Saatlerce bir mektep talebesi gibi oturdu, hesapladı, tah-minledi, kalemini ağzına alıp ıslatarak mırıl mırıl çarpma işlemleri yaptı, sonunda da çizdiği resmi ona götürdüğü zaman, hoca aslan kükremesini andıran müthiş bir kahkaha attı.

-! Yılanlar! diye bağırdı. Yılanlar da... Her şey de çöker, yine toprak olup giderdi! dedi.

Suzan ayakta durmuş, hocanın kara kalemiyle kâğıdın üstüne hızlı hızlı çekiliveren çizgilere hayran hayran bakıyordu.
(1) Maître: Üstad, hoca manasına gelen fransızca bir kelimedir. İngilizce metnin arasında fransızca şeklini muhafaza etmektedir.

(2) 1500 senesinde Felice de Fredi isminde biri tarafından bulunun Papa Jules II'ye satılarak Vatican sarayına konan, eski çağlara ait bir heykel grubu. (Çevirenin notu).

- İşte böyle! dedi. Burası da şöyle... şöyle... Suzan'a, bu kuvvetli kara çizgiler, sanki beynini dişliyormuş gibi geldi.

... Parasının kalan kısmını Jane'e vermişti, Jane de bunu sıkı sıkı saklıyor, kanını verirmiş gibi bir zorlukla ancak kiraya, yiyeceğe harcıyordu.

Suzan:

- Bir ayı çıkaracak kadar bir para kalınca bana söylersiniz, dedi. Ama Jane daha bir şey söylememişti...
Maître izah ediyordu: Evvelâ esnaf, zenaatçi... Ancak ondan sonra sanatçı... Belki de sanatçılık hiç bir zaman nasip olmaz... Çünkü bütün mesele ruh bakımından ne olduğunuza, acaba artist misiniz, değil misiniz, buna bağlı. İnsan zamanla sanatkâr olmaz, ya esasen öyledir, ya da değildir.

Dilinin ucuna gelen: "Ya ben, acaba öyle miyim, artist miyim?" sualini ona sormayacaktı. Buna cevap vermek, kendinden başka kimseye düşmezdi.

Sanatını bilince bu suali kendine soracak, cevabını da verecekti.

Hoca, ince bir heykel kalemini Özene, gözete keskinletip bilerken, sözüne şöyle devam etti:

- Ruh... dedi. Her şey ruhun ölçüsüne göredir. Küçük bir istidatla büyük bir ruh, büyük istidatla küçücük bir ruhtan daha iyidir. Hem istidat, hem de ruh aynı büyük ölçüde ise... İşte o zaman... Hoş, bu türlüsünü ya bir, ya da iki defa gördüm.

Çalı gibi kara kaşlarının altında parıl parıl yanan gözlerini Suzan'a kaldırdı, keskin keskin bir baktı. "Bana bir şey sormuyorsunuz?" dedi.

Suzan, kuvvetle, sükûnetle:

- Hayır, daha bir şey sormuyorum... dedi.

O da kalemini bilemeye devam etti. Sonra durdu, bıyığının uçlarını yukarı doğru sıvazladı. Bıyığı ile sakalının arasında, dudakları hâlâ dolgun, kırmızı kırmızı parlıyordu.

- Biliyor musunuz, size kadın denemez. Bir kadın böyle sizin gibi sanatın peşinden koşup durmaz. Kadın kısmı için sanat sadece bir kaçış, bir kurtuluş yoludur. En çok istedikleri şeyi hayat onlara vermediği zaman baş vurulan bir çaredir.

Ama galiba sizin en çok istediğiniz şey bu. Kalbiniz soğuk, dupduru! Ben böyle hissediyorum.

Suzan gülümsedi, cevap vermedi. Hoca onunla ne de çok konuşuyordu.

Pekâlâ biliyordu ki, eğer bir kere olsun göz kapaklarını şöyle nazlı nazlı bir kırpıştırsa, yahut da elini titretse adam hemen o dakika şu kıpkırmızı, sıcak dudaklarıyle üzerine saldı-rıverecekti. O içeri girmeden evvel, atelyede talebelerin arasında konuşulup anlatılanlardan kulağına bazı şeyler çalınmıştı. Şu model onun metresiydi, şu beriki için de öyle deniyordu. Amma Suzan kulak vermemişti, çünkü bir şey dinlemeye, işitmeye meramı yoktu. Şimdi onun iç yapısını hissedebiliyordu: Sıcak, hep erime halinde bir mahlûk, hâlâ damarlarından geçip akan hararetle her an yanıp tutuşan, önüne çıkıveren ihtiras fırsatlarını nerede olursa olsun kapmaya hazır bir insan!

Amma Suzan onun hakkında anlatılan hikâyelerle nasıl vakit kaybetmeye gelmediyse, şimdi de gene öylece onun hiçbir haline aldırmıyor, kulak asmıyordu. Hocasının yüzüne iri, saf gözlerle bakıyor, eli de hiçbir zaman titremiyordu.

- Galiba bazan biraz aptallığınız tutuyor, Matmazel Gay-lord! Gözlerinize çocuk gözü gibi alık alık bir hal geliyor!... dedi.
Suzan, işi tatlıya bağlarcasma:
-! Zaten pek öyle kafasını işletmiş, bilgiç bir insan değilim mösyö... cevabını verdi.
— • Demek beyninizle çalışmıyorsunuz, öyle mi?., diye sordu. Suzan:
— Hayır... dedi. Beynimle çalışmıyorum. Genç kadına dik dik bakarak, damdan düşer gibi:
— Üstelik, kalbiniz de yok... dedi. Suzan, hoş bir sesle:
— Hiç yok! diye cevap verdi.
— Ya!... diye avaz avaz bağırdı. Desenize, belki de midenizle çalışıyorsunuz! Suzan bu laf üstüne bir düşündü:
— Belki de öyle... diye gene hocanın sözüne "eyvallah" çekti. Adam burnundan soluyarak:
— Ha!., dedi. Bir şey bildiğiniz yok. Kendinizi zerre kadar bildiğiniz yok.
Bir öğleden sonra, David Barnes'in atelyesinde Suzan sordu: "Ne olduğumu nasıl bileceğim?" Yassı bir tunç sathın üzerinde çalışıyor, bunu asit içinde oğuşturarak kara pasları inceliyordu.

Barnes:

- Eğer âletlerle, malzemelerle tatmin edilebiliyorsanız, mesele yok. O vakit artist değilsiniz demektir. Sanatınızı öğrenin, yetiyorsa, bırakın yetsin.
Lâfı burada kesti, ıslık çalmaya başladı. Suzan:
— Yani ne demek?., diye sordu.
— Benim gibi heykeltraşlar için iyi bir mermer yontucu, mükemmel bir çırak olursunuz. Suzan:
— Böyle bir şey, dünyada beni tatmin etmez, dedi.
— Pekâlâ, pek muvafık miss hazretleri! Ruhunuzu tatmin eden şeyi keşfetmeye bakın. Eğer azla tatmin edilirseniz, faz-lasıyle bıkkınlık derecesinde doyarsınız.
koca kâğıt tabakaları vardı. Yarı mırıldanır, yarı homurdanır gibi bir sesle:

- Gelecek sene Amerika'ya gitmek zorunda kalacağım. Bundan sonraki işim Edison'u yapmak olacak. "Başını kaldırıp Suzan'a baktı. "Kim bu

devler?.. Meselenin zor tarafı, bunu keşfetmek. Bir kere bulunduktan sonra yapması kolay. Ama neredeler? Tarihimizi çoktan kurmuş olanların arasından birini seçmesi kolaydı, ölüm, seçimi, tasnifi zaten yapmış oluyordu. Ama hayat o kadar akıllı davranmıyor. Yaşayanlar arasında, bu şundan daha büyüktür diye kim karar verebilir?"

Suzan onu dinlemiyordu. Haftalardan beri beyni ile değil de, daha çok elleriyle çalışmıştı. Onun bütün ilgisi, âletler,

I

malzemeler, alçıdan kalıpların yapılması, mermerin hazırlanması, tuncun dokusu, kalıp usulleri üzerine toplanmıştı. David Barnes bir araba kiralamış, kaldırım taşı döşeli bir yoldan bayır aşağı giderek, onu, geniş bir sahayı kaplayan eski bir dö-künmhaneye götürmüştü. Ak sakallı bir Fransız dökümcüsü, yanında iki oğluyle beraber sanatçının Napoleon'unu alçıdan çıkarırken orada bulunmak, hem de bu işi Suzan'a göstermek istiyordu.

Suzan, bu alçıdan model tamamlanırken David Barnes'in yanında durmuş, seyrediyordu. Böylece beklerken hocasının çene kemiklerinin üstünde bir damarın nabız gibi attığını, gözlerinin korkunç bir hal aldığını gördü. Barnes, Suzan'm ona baktığını hissetti: "Bu dakikalarda hep böyle fenalıklar geçiririm. Çamur modelimi bozup yok ederlerken âdeta işkence çekerim. O benim ellerimin eseri. Bu adamlar eserimi benden alırlarken, böyle olması lâzım geldiğini bildiğim halde, onu başka ellere istemeye istemeye, içim gide gide veririm... Yarattığım şey şu an için benliğimin tâ en derinlikleri demektir. Düşünün, ya bir yanlışlık olsa?.. Onu bir daha, tam, doğru şekliyle yapmak kudretini bulamam."
— Böyle bir şey hiç başınıza geldi mi?
— Hayır... Ama her seferinde de aynı üzüntüyü çekerim. Halbuki eserim tunç halinde, ocaklardan çıkıp bana geldi mi, bu yeni bir doğuş demektir... Benim olan bir şey, artık tam ve devamlı şekilde bana geri dönmüş olur.

Öyle başka heykeltraşlar gibi, tunçlarını döküm ustalarının bitirmesine de razı olmazdı. Gaz meşalesini kendi eline alır, yahut da bu işi Suzan'a yaptırarak, sıcak madenin içine asitleri fırçalaya fırçalaya içirtirdi. Yapmış

olduğu şeyin başarıya varıp varmadığını görmeden ağzına bir lokma bir şey koyamazdı. Suzan'la beraber, heykelin o düzgün, pürüzsüz dış yüzünü, iyice, pırıl pırıl parlayana kadar ovdular durdular ve anca her iş bittikten sonra Barnes "Açlıktan ölüyorum." diye kükredi. Bunun üstüne, kafasına geçirdiği şapkasını şöyle yana çarpıtıp dışarı uğradı, az sonra da elinde koca bir biftekle dönerek bunu ateşin üzerinde pişirip Suzan'la paylaştı.

O gece Suzan, birçok defalar olduğu gibi eve geç döndü. Karanlıktan çıkıverip yanından sürtünerek geçen bir takım yalnız kalmış akşamcılar yüzünden, gözlerini dosdoğru önüne dikerek, gene tenha Paris sokaklarından geçti. O kadar kılıksız kıyafetsizdi ki, bir hırsızı hevese getirmesine imkân yoktu; sağa sola bakmayan düşünceli gözleri de rasgele yanından geçenleri çelecek bir halde değildi. Şayet sarhoşun biri önüne dikilip yolunda duracak olsa, adamı bir eliyle kenara itiyordu. Zihni sade öğrenmekte olduğu şeylerle meşguldü.

Artık her gün döküm evlerine gidiyor, potaların içinde kı-mıldaya kımıldaya eriyen madeni, beyazımtrak kaynar mayiin kalıba dökülüşünü seyrediyordu. Ortalığı kaplayan dumanı, sıçrayan kıvılcımları gözü görmez, her şeyi unutmuş bir halde öne geçiyor, kalıp dolup taşmcaya kadar ta yanma sokuluyordu. O dakika biri atılıp, fazla geleni üzerinden alıyor ve bu hararetli dakika da böylece bitmiş oluyordu. Suzan, çocuk doğurmak için nasıl candan, yürekten bir arzu, bir özlem duyduysa, şimdi de bir heykeli çamurdan başlayıp tunç haline getirene kadar kendi başına, tam olarak yapmayı, aynı ateşle istiyordu. Çamurdan model yaratmak, sadece bir fikrin gebelik devresi demekti: O, yaratma hâdisesinin bütün safhalarından, başta çamurdan, sonra alçı kalıptan, nihayet pürüzsüz, parlak tunca kadar, hep kendi çalışarak geçmek istiyordu. Ama kimse, hattâ David Barnes bile böyle şeyler yapmıyordu. Onun yüzünden tanıştığı öbür heykeltraşlar da hiç bir zaman plâstik balçıktan ötesini akıllarına bile getirmiyorlardı. Bir fikre "gebe kalmak", bunu çamura dökmek, onlar için yetiyordu. Maketlerini yolluyor, tekrar geri alıyor, ama bunların çamur halinde gittikten sonra nasıl olup da maden şeklinde döndüklerini bilmiyorlardı. Halbuki Suzan her safhayı başarmak için elleriyle çalışmadıkça, kendinde bir eksiklik duyuyordu.

Sokağın karanlıkları içinde, yüksek sesle, kendi kendisine: "Acaba ben bir zenaatçı mıyım, yoksa sanatkâr mıyım?" diye sordu.

Maître, her lâfın başında, ona, kadınların hiç bir zaman sanatkâr olmadıklarını bar bar söyleyip duruyordu. Kadınlar ancak başkalarının etkisi altında iş görebilen yaratıklardı, onlar kusursuzluğa, mükemmeliyete varmak için duyulan o soğuk istekten yoksundu, kadınlar tembeldi, kendilerini bir işe canla başla vermesini bilmezlerdi, kadınlar yaratıcı değil de sade makine şeylerdi, kadınlarda tahayyül, tasavvur kudreti yoktu. Suzan dinliyor, hocanın söylediklerini tarta tarta düşünüyordu. Ama o başka kadınlar gibi değildi ki. Bir zamanlar Mark'a, hem de içi yana yana, başka türlü, değişik bir insan olmak istemediğini söylemişti; ama şimdi "farklı" olduğunu biliyordu.

Başka kadınlar, içlerinde, Suzan'm çamur yuğurmak, taş oymak yolunda duyduğu bu bitmez tükenmez kusursuzluk aşkını taşıya taşıya gezip dolaşmıyorlardı.

Başka kadınlar yerlerini yurtlarını bırakıp, bir şeyler aramak uğruna denizler aşmamışlardı. Ş imdi biliyor, anlıyordu ki, şayet Mark yaşamış da olsa, günün birinde gene kalkıp buralara gelecekti. Hattâ Mark karısıyle gelmese, onu bırakıp yalnız başına gelecekti. Bu yüzden de kocasının kalbini, hem de nasıl kıracaktı. Ölmüş olması, karısının eliyle kalbinin parçalanmasından elbette daha iyiydi. Mark'm ölmüş olmasını hayırlı bir şeymiş gibi düşünmek, birden fenasına gitti, utandı, ama gene de kendi kendine inatçı inatçı: "Yapmak için yaratılmış olduğum şeyi yapmalıyım." dedi.

Küçük meydancığa vardı, karanlıkta galiba biraz daha heybetli duran ihtiyar generalin heykeli, gecenin siyahlıkları içinde yükseliverdi; Suzan evine çıkan dik merdivenin kapısını açtı. Cevapsız kalan sorgusunu, dışarıda, gecenin koynunda bıraktı. Jane yukarıda, tertemiz bir lâmbanın yanma oturmuş, elini John'un yırtık çorabına sokmuş, örüyordu.
Suzan bir acele:
- Çocuklar nasıl? diye sordu. Jane:
oraya götürdüm. Bizim sokağın ucunda, çok şükür hıristiyan gibi konuşmasını bilen bir polis duruyor madam... dedi. Suzan:

— Sakın kaybolayım demeyin. Sonra sizi nasıl bulurum? diye gülümsedi. Jane:
— Kaybolmayız. Gittiğim yola gözümü dört açıp bakıyorum, sonra da aynı yoldan dönüyorum, dedi.

Suzan, ayaklarının ucuna basarak çocukların yatak odalarına girdi. İkisi de yatacıklarında, mışıl mışıl uyuyorlardı. Bir iskemle çekip, yanıbaşlarına oturdu, ister uyur, ister uyanık olsunlar, onlar, içine, anlamaya çabalamadığı bir şey, ama ihtiyacını kuvvetle duyduğu bir şey veriyorlardı. Vücutları, sesleri, konuşmaları, gülüşmeleri, bütün varlıklarıyle hayatına bir hakikat temeli oluyorlardı. Bütün gün onları görmemişti. Hattâ, pek düşünmemişti bile. Ama geceleyin, eve barka dönüyordu, çünkü onlar vardı. Gece lâmbasının sönük ışığında John'un başını görüyordu, eli yanağının altında, tabiatine ne kadar da uyan bir derli toplulukla, uslu uslu, sakin sakin yatıyordu. Oysa Marcia, kollarını iki yana atmış, saçları karmakarışık, üstü başı açılmış bir halde uyuyordu. Eğer "evi, ocağı" ifade eden bu yavruları olmasaydı, akşamları dönmeye mecbur olan Suzan neye, kime gelecekti ki? David Barnes'in, atelyesinde, paravan arkasında bir yatağı vardı; geceymiş, ya da gündüzmüş diye farkına vardığı, umursadığı yoktu. Artık çalışamaz hale gelince uyuyordu. Ama Suzan'm bir kapı açıp bir odadan içeri girmeye, yanar bir lamba, kurulu bir sofra görmeye, evlâtlarının sağ salim olduklarını, güzel güzel uyuduklarını bilmeye ihtiyacı vardı.

Jane, ona yemeğini getirmek için kalktı. Suzan da kadının yerine oturarak John'un çorabını eline geçirdi, iğneyi bir alttan bir üstten alarak örmeye başladı. Parmaklarının arasında evine, canlarına ait, alışılmış bir işi duymak ne de hoştu.
Jane'e:
— Ayakları ne kadar çabuk büyüyor! dedi. Jane:
— Artık anca sekiz yaşındaki çocuk numarası iyi geliyor... dedi. Masanın üzerine çorba kâsesini koydu: "Bu çorbayı şu ismini bir türlü beceremediğim aşağıki madamdan öğrendim. Ama çorbası güzel. Bir gün içeri girerken kokusunu duydum. "Ne bu?" dedim, anlasın diye de ortalığı kokluyormuş gibi burnumu çektim, durdum... Çünkü malûm ya, dilimden zor anlıyor... O da beni arka tarafa götürüp gösterdi. Havuç, soğan, biraz lahana... Şöyle kıyı kenar tarafından da azıcık et konuyor...

Suzan:

- Çok güzel olmuş... dedi, gitgide yemek yemesini unutuyor, eve gelip de bir yemek kokusu, tadı aldı mı doymak bilmez bir obur kesiliyordu.
— Galiba, John'u okula göndersek fena olmayacak, dedi. Hanımının sofra işine bakmak için ayak üstü durmuş bekleyen Jane:
— Doğru, çocuk için iyi olur, ama ne yazık ki kitaplarını buradakilerin konuştukları böyle bir dilde okuyup öğrenecek.

Suzan:

- Yarın çalışmaya gitmeyip bu mektep işiyle uğraşmaya niyetim var, dedi.

Ne vakittir ki, çocuklarla şöyle bir gün, sabahtan akşama kadar beraber kalmamıştı. Evlâtları sanki birdenbire burnunda tüttü. Aralarındaki bağı arada sırada tazelemeli, sıkılama-lıydı. Kıskançlıkla: "Anaları olduğumu unutmamaları lâzım." diye düşündü.
Böylece de bir gün için, onların her şeyi oldu.
Marcia:
— Elbisemi annem iliklesin. Sen çekil, fena ihtiyar Jane!.. diye bağırdı.
John, telâşlı telâşlı:
— Anne, kuş resimleri yaptım. Bak sana kuşlarımı göstereyim, dedi.
Kahvaltıdan sonra onları alıp, bir kere evlerine gelmiş olan ingiliz papazı Mr. Withers'e götürdü. Adamcağıza:

- John için bir okul arıyoruz... dedi.

Dolambaçlı, eğri büğrü eski bir Paris sokağına bakan, tam İngiliz tarzı küçük bir salonda oturuyorlardı; Mr. Withers'in güzelliği solup geçmiş, ufak tefek karısı da: "Bir bisküit almaz mısınız yavrularım?" diyordu.
Papazın karısı kutuyu önlerine koyunca, John, annesinin kulağına:
— Bunun adı bizde cookie'dir anne, diye fısıldadı. Rahip: "- Durun bir düşüneyim..." dedi. Suzan:
— Fransız mektebi olacak... diye ilâve etti. Mr. Withers:

— Ya!.. Bana kalırsa çocuğu yabancı bir dilde okutmaya başlamak pek doğru bir şey değil. Mrs. Withers de tatlı bir sesle:
— Sahi öyle... diye bağırdı. Çocuklara milliyetlerini kaybettirmeyin. Yabancı bir memlekette insanı bu yola sürükleyen o kadar çok şeyler olur ki, adam bilmeden, farkına varmadan kapılır gider. Bazan canım İngiltere'mize döndüğümüz zaman, ben bile kendimi bir tuhaf hissediyorum. Mr. Withers'in bütün cemaati Paris'te olmasa...
Ama Suzan, eninde sonunda John'u, komşu çocukların gittikleri yakındaki küçük bir mektebe yazdırdı.

Bu, Mr. Withers'in, her halde ne adını sanını bildiği, ne de muvafık göreceği bir okuldu. Ama, küçük, tertemiz Fransız oğlanlarıyle kızları, her sabah sırtlarında göğüslükler, buraya taşınıp dururlardı, öğle vakti Mr. Withers'ten dönüşte, Suzan bu mektebe uğrayiverdi.

Taptaze, gencecik yüzlü öğretmen:
"Elbette madam, niçin olmasın? dedi. Fransızca öğrenmek isteyen küçük İngiliz oğlanlarını ne diye kabul etmeyelim!... Altı yaşındasın, öyle mi yavrum? Şuna bakın hele, koskocaman bir oğlan! Zaten İngilizler o kadar iri oluyorlar ki... Ya, demek Amerikalı! Onlar ingilizlerden de daha iri oluyor. Evet, evet, yarın sabah... Niçin olmasın?..."
Öğleden sonra onları Louvre müzesine götürdü. Venus de Milo'nun önünde durdular.
John sordu:
— Sen de heykellerini tıpkı böyle yapabilir misin anne?
— Bilmem ki... diye cevap verdi.
Bir gece evvel kendi kendine sorduğu şeyi sabahtan beri hiç hatırlamamış, unutmuştu. Şimdi birden gene aklına geldi. Karşısındaki heykelin tekmil dış yüzü ne kadar pürüzsüz, bütün satıhlarda nasıl bir akıcılık vardı. Bu "biçim ahengini" bozan hiç bir köşeleniş yoktu.

Oğluna döndü, ateşli ateşli:

- Bak, John... dedi. Sür elini! İpek gibi düzgün, pürüzsüz vücuda değebilsin diye çocuğu tutup kaldırdı. "Bak, bütün şu hatlar sanki su ile

yapılmış gibi nasıl akıyor! Vapur denizi yararken, baş tarafta dalgaların nasıl bir kıvrılış yaptığını hatırlıyor musun?"

Çocuklar, anlamayan, iri iri gözlerle annelerine bakıyorlardı.

Suzan:

- Haydi vakit geldi, eve gidiyoruz... dedi. Döndükten sonra da onları yedirdi, yıkadı, yataklarına yatırdı.

John:

- Ben kendi kendime yıkanmasını biliyorum. Jane izin veriyor, her vakit ben kendim yıkanıyorum., diye itiraz etti.

Jane'in bakraç bakraç su ile doldurduğu derin çinko leğenden çıkarken annesi:

- Bırak da bari seni kurulayayım, dedi. Vücudunun zayıf kuvvetliliğini ellerinin arasında duya duya onu kuruladı.
Yuvarlacıklık gitgide kayboluyordu. Hatlar; satıhlar halinde büyüyor, uzuyordu. Oğlunu bir an için bir heykel gibi gördü; omuzlarının, kalçalarının, başının duruşunu, bir heykele bakar gibi seyretti... Bütün günü onlarla beraber geçirmişti. Çocuklar mutluluk içinde gülüp söylemişler, o da sevinmiş, keyiflenmişti. Koca gün hep onlara değmek, bir yerlerini okşamak için kaç kere elini uzatmıştı; işte şimdi, benliğinin bir parçasıyle tamamen doymuş, başka bir parçasıyle de ne kadar aç bir haldeydi.

Çocukları yatırdıktan sonra, birdenbire Jane'e: "Uyumadan evvel şöyle bir çıkıp yürüyeceğim" dedi.

Kapıyı açınca da, orada bıraktığı sorgu, hâlâ kendini bekler gibi bir halde, yine oracıkta duruyordu sanki. Küçük meydancığı geçti, ihtiyar taşralı generalin gölgesine oturdu. Adamın omuzları üstünde, uykudan tüyleri kabarmış, başları kanatlarının altında bir sürü kafasız serçe şekilcikleri gördü. Epey bir zaman, ev sahibi madam dükkânı kapatıp, siyah saçlı oğlu

kepenkleri takana kadar hep orada oturdu kaldı. Geceleyin bu meydancık, uzakta köşedeki küçük kahve de olmasa, Suzan'm memleketindeki kırlar, tarlalar gibi sessizleşi-yordu: Hoş işte orada, kahvede bile masalar boşalıyordu. Bir erkekle bir kadın geçti, adam kadını generalin gölgesine çekti, uzun uzun, ateşli ateşli öptü. Arkasından da derinden derine içini çekti: "Alorsl" (1) diye bağırdı, kadın erkeğe sarıldı, yapıştı, bir an öylece kaldı, sonra da tekrar sokağa yürüdüler, uzaklaşıp gittiler. Onu görmemişlerdi, çünkü Suzan, ihtiyar generalin dizlerinin arasına, geriye kaçılıvermişti ama onları sanki tanıyormuş gibi bir merakla, bir ateşle seyretmişti. Kadının, erkeğin kolları arasındayken duyacağı şeyi hissetti, o dudaklar sanki kendi dudaklarını eziyor, kendi ağzına yapışı-yormuş gibi bir acayip hisse kapıldı. Oracıkta oturup onları, dünyanın her bir tarafında onlara benzeyen bir sürü insanları, tahrip edilmez hayatın, var olmak gayesiyle, onların içinden nasıl zorla fışkırıp çıktığını düşündü. Kendisinin yapmak istediği, bu hayatı ellerinin içinde yakalamak, onu ebediyyen yaşar kılmaktı. Bu iki insan, erkekle kadın, bir arada, mermer gibi hareketsiz durmuşlardı. Hayat, her zirvesinde sessiz ve durgundu; saf hislere katışan bir iç güdüsüydü. Her hareke-

(1) Bu kelime, Fransızca olarak yazılmıştır.

tin akıp ulaştığı bu asil durgunluğu, yalnız mermerin içinde bulmak kabildi. Her bitim, her son, durgundu, hareketsizdi.

Suzan, içine bir kudretin dolduğunu hissederek ayağa kalktı. Artık şimdi âletlerini biliyor, malzemelerine hükmedebilecek bir hale geldiğini duyuyordu. Ama âletler kâfi değildi, malzemeler de sadece vasıtalardan ibaretti. Mermer, taş, tunç, et, kan ve kemik işte onun vasıtaları hâlâ sadece bunlardı.

"Ben insan yaratmak istiyorum." diye düşündü. Birdenbire rakamlara, madenlere, kalıp döküm işlerine bir son çeki-verdi. Zenaatmı biliyordu. Şimdi de sanatını bulması gerekti.

David Barnes'e:

- Kendi başıma çalışabileceğim bir atelye istiyorum, dedi. "Buraya gelmeme müsaade etmekle bana çok yakınlık gösterdiniz, ama artık adamakıllı çalışmak istiyorum, yalnız kalmak ihtiyacını duyuyorum."

Barnes, kelimeleri ağzının içinde yuvarlar gibi homur homur bir sesle:

- Ne akla hizmet edip de, kendinizi birçok şeyler biliyormuş gibi görüyorsunuz, anlamıyorum... dedi. Bundan sonra yapacağı, -hem bu sefer yaşayan, zaman adamlarından biri olacak- Devi için Amerika'ya gitmeye mecbur olduğunu gün geçtikçe daha fazla hissettiğinden, gene bugünlerde sinirleri pek üstündeydi. Şimdiye kadar onların hepsini, bu ölmüş büyükleri, Avrupa'dan, İngiltere'den almış ama artık yaşadığı devre, kendi zamanına ulaşmıştı.

Dertli dertli:

- Amerika'ya gitmeye mecburum. Edison buraya gelmez. Atelyemi tamamen size bırakırım, dedi.

Suzan:

- Hayır, dedi. Gitseniz bile gene daima burada olursunuz. Kendimi bir türlü sizden kurtaramam:

Barnes:

- Ne zayıf kadınsınız, dedi. Eğer kuvvetli olsaydınız, şurası burası demez, nerede olsa çalışabilirdiniz. Bana baksanı-
za! Malzememi, konumu nerede bulmak nasipse orada çalışırım. Ellerim yanımda, benimle beraber olduktan sonra çamuru bulmaktan kolay ne var. Şimdiye kadar başardığım şeylerin en iyisini, bir İngiliz meyhanesinde, etrafımı almış, alay edip duran bir sürü adamın içinde yaptım. Suzan:

- Bunu ben de yaparım!... diye bağırdı.

Hocasının onu küçümseyişi, kava tutulan bir meşale gibi birden öfkesini tutuşturmuş, körüklemişti. "Ama, sizde insanı tahakkümü altına alan öyle Allahm cezası bir kuvvet var ki, burada olmadığınız zaman bile sizi tepemde hissediyorum."
Barnes:
— Hiç bir zaman, bir işinize bile karışmıyorum, diye bağırdı. Suzan:
— Belki sözle değil ama kişiliğiniz etkisiyle... cevabını verdi.
Aralarında başlayacak kavganın, kapışmanın sanki bu bir "meydan okuma" faslıydı.
- Gelin bahse girelim, ben diyorum ki, atelyemde de çalışsanız gene tamamen kendinizin olacak konuyu, eseri yaratmaya devam edebileceksiniz.
- Kullanacağım konuyu bilsem bunu yapabilirdim. Ama daha tutacağım yolu arıyorum. Sizin fikirleriniz, sizin kelimeleriniz, siz gittikten sonra da, dört bir yanda seda akisleri gibi takılıp kalacak. İşte bunu istemiyorum, dedi.

- Ben bir haftaya kadar gidiyorum. Düşünün, taşının, kararınızı verin. Ne olacak, kadın değil misiniz?

Kadın olmak öyle bir yük halini almıştı ki, bu kelimeyi duymak bile onu titizlendiriyordu. Hemen o saniye: "Pekâlâ, atelyenizi alıyorum... dedi. Siz de görürsünüz, döndüğünüz zaman burasını öyle yadırgayacaksınız ki, hiç durmak bile istemeyeceksiniz... "

Ama hafta sona ermeden Jane: "Madam, sade bir aylık

paramız kaldı. Söyle demiştiniz, söylüyorum işte... " haberini verdi.

Unutmuştu: "Peki..." dedi, derin bir içini çekti: "Demek ki para bulmanın çaresine bakmalı Jane."

Birdenbire içini müthiş bir korku aldı. Hem artık büsbütün yalnız kalacaktı. David Amerika'ya gittikten sonra, çocuklarının karnını doyuracak bir şey bulamazsa, başvuracak hiç kimsesi olmayacaktı... Jane söylemeden evvel bu vaziyeti bilmediğine sevindi. Artık şimdi David Barnes'e bir şey demiye-

cekti. Kendi kendine başının çaresine bakacak, hayatını bir düzene sokmak yolunu bulacaktı.

David Barnes eşyalarını toplayıp hazırlarken yardım etti, delilik derecesine varan öfkesine, bağırıp çağırmalarına katlandı. Titiz sanatkâr, âletlerini gayet güzel bir tarzda mahfazalara dikkatle yerleştirdi; her kalemin ucu güdenlere sarılıyordu, üstelik kendi eliyle karıştırıp hazırlamış olduğu büyük bir çamur yedeğini de yanma alıyordu.

- Amerikan çamuru berbat... diye homurdandı. Daha işin yarısına gelmeden kuruyuveriyor... Mübareklerin baş marifetleri bu! Çamur dediğin, iş bitene kadar, insan eti gibi yumuşacık kalmalı... Hoş bunun da çaresini buldum, bir sırrım var Suzan, bir gün size bunu söyleyeceğim, ama ölüm haline gelmeden söylemem.

Suzan:
— Peki, farzedelim ki bir uçaktan düştünüz, ya da buna benzer bir kazaya uğradınız, o vakit ne olacak? diye sordu.
— Şurada duran Âdem'in içine bakarsınız. "Başıyle alçıdan yapılmış küçük, eski bir heykeli gösterdi". Sır, ufak bir kâğıt üstünde, onun içinde saklı. Bunu kimse bilmez. Haydi bakalım, hepsi tamam, hazırım artık, gidiyorum.
Suzan:
- Peki ama, elbiseleriniz nerede? diye sordu. Barnes onun yüzüne baktı:
- Hay Allah kahretsin!., dedi. Karyolasının altından, tor-bamsı, eski bir çanta çıkardı, bir de konsol gözü çekerek için-
den giyeceğe ait öteberi ayırdı. Bir yandan acele acele uğraşırken:
- Bir kere bunların hiç birini almadan yola çıkmıştım. Anca vapur kalktıktan sonra işin farkına vardım, dedi.

Suzan sordu:
— Peki, ne yaptınız? Canlı canlı bir sesle:
— Ne yapacağım, üstümdekilerle kaldım. Haydi bakalım, Allahaısmarladık Suzan... dedi. Kapıyı açtı, holde bir kükre-di, bunun üstüne uşak halli biri geldi, âlet kutusunu omuzla-dı, Barnes de, yanları sarkan çantayı aldı. Suzan, yanaklarında koskocaman sakalın fırça gibi sertliğini duydu. Hoca

tekrar "Allahaısmarladık" dedi, kapıda bir durdu: "Dolabın içinde hazırlanmış çamur var. Nasıl olsa kalıyor, bari siz kullanın."

Suzan:

- Peki... dedi.

Artık gitmişti işte. Suzan, pencereye yaklaştı, onun, çantasını arabanın içine fırlatıp, dar sokaktan sallana sallana giden arabasıyle uzaklaşmasına baktı. Bir an durdu, sonra kararını vermişçesine hızla döndü, gidip dolabı açtı. Çamur oradaydı işte!

Suzan, her öğleden sonra, burasının David Barnes'in atel-yesi olduğunu düşünüp farketmeye pek pek bir dakikadan fazla vakit veremiyordu. Hocasının iş gömleği bir kapının üstünde asılıydı. Devlerinin ilk etüdleri saçağın gölgesi altında duruyordu. Suzan kendisine atelyenin içinde dairemsi küçük bir yer açmaktan başka bir şey yapmamıştı. Sahiden elinde değildi, bir şey yapamıyordu. Günler geçiyor, Jane'in ona boş avu-cunu uzatacağı ay sonunu bir felâket halinde şimdiden görür gibi oluyordu. Çocuklarını beslemek mecburiyetindeydi, hem de yalnız başına! Kendini kapıp koyuverirse korkuya kapılacaktı. Bu şehir, ona birdenbire pek yabancı görünmeye başladı. O kadar çok işi olmuş, çalışmaya o kadar dalmıştı ki, burasını evvelce hiç de yabancı bir memleket gibi düşünmemişti. Ama şimdi, kuzey tarafındaki uzun pencerelerden baktı mı, aklına

Serseri'nin ormanı geliyordu. Sokaklar acayipti, insanlar haristi, içleri dışları yabancıydı.

Eski gücünü kudretini toplamaya gayret ederek, pencereden uzaklaştı. Kendini korkuya kaptırmayacaktı. Nefsine karşı bu izni vermiyordu. Yapmaya mecbur olduğu, yapmak istediği her şeyi başarabilecek kudretteydi.

Çocuklarının ekmek parasını çıkarabilmek için, gene şu dışarıdaki insanları, yabancıları kullanacaktı. Döndü, çabuk çabuk çamurunu yuğurup şekillendirmeye başladı. Her gün görüp durduğu insanların benzeri küçük biblolar yapacaktı; alt katlarındaki dükkânın sahibi ihtiyar Madam Jeure, her gün kendi şarabını içe içe karnı fıçıya dönmüş köşedeki kahveci, taş generalin dizleri dibinde oynayan çocuklar, sabaha karşı, tekerleğinin yanıbaşma serilip,
kaldırım kenarında uyuyan bir taksi şoförü gibi insanların heykelciklerini yapacaktı. Bu yabancılar resmigeçit yaparcasına zihninden geçiyor, parmakları da uçuyor, uçuyordu.

Bu heykelcikleri bir bir yapacak, alçısını dökecek, her gün önünden geçtiği küçük bir dükkâna götürüp satışa koydura-caktı. Kadınların buraya girip ellerinde paketlerle çıktıklarını görmüştü. Vitrinde de hediyelik bir sürü ufak tefek vardı. Şu yaptıkları oyuncaktan gayri bir şey değildi ama, buna rağmen yine de içine sıcak, tatlı bir haz doluyordu. Usulca, mırıl mırıl bir şeyler söylüyordu, bunun farkına vardı. Ne türküsü söylediğine kulak vermeye başladı: "Olacak... Bu benim zaferim olacak" eski şarkısı idi! Paris'e geleliberi bu türküsünü hiç mı-rıldanmamıştı, şimdi de, ellerinin şu alışılmış coşkunluğu, vec-de gelişi olmasa nereden tutup onu söylemeye kalkışacaktı?..

Jane, hanımını hiç de telâşa vermek istemeyen bir sesle: - Daha bir haftalık param var, madam, dedi. Erkenden pazara gitmiş, işte şimdi de idareli idareli almış olduğu ufak tefekler, yuvarlak bir Fransız sepeti içinde, geri dönmüştü.

Hiç de üzüntülü, endişeli değildi. Para nasılsa, nasıl bir yerdense geliyordu. Onun boynunun borcu, sadece bu parayı gücünün yettiği kadar idareyle harcamaktı. Suzan, John'u
mektebe uğurluyor, giderayak kıravatmı düzeltiyor, kasketini arıyordu:
— • Güle güle, oğlum. Amerikalı olduğunu unutma.
— Anneciğim! Bunu hiç bir zaman unutacağımı aklına getirebilir misin!...

— Hayır, ama onların bilip gördükleri tek Amerikalı olduğunu, sana baktıkça bütün Amerika'yı düşüneceklerini hiç hatırından çıkarma.

— Ama biliyor musun anne, Amerika'yı biraz unutur gibiyim. Bizim elma ağaçlarımız, bir de samanlığımız mı vardı?

- Evet yavrucuğum... Hem onlar hâlâ da bizim. Haydi güle güle git, güle güle!

Sokaktan aşağı doğru koşa koşa giden ince uzun, bütün ötekilerden ne kadar da bambaşka gözüken siluetine bakıyordu. Marcia da, yarı İngilizce, yarı Fransızca karışık, anlaşılması zor bir acayip dille kâğıttan bebekler kesmek istediğini söylüyordu:

"Anne, anne, oü est le (1) makas anne?"

Suzan makası buldu, Marcia'yı güneşli açık pencerenin yanma oturtup istediklerini önüne koydu.

"Şimdi de artık anne çalışmaya gidecek canikom" dedi.

Marcia'nm aldırdığı yoktu. Keyfi yerindeydi; arasıra, küçücük francalaların fırından çıkışını seyretmek için Jane'in elinden kaçtığı zamanlar Madam Jeure'den öğrenmiş olduğu bir şarkıyı, yüksek, tatlı, incecik sesiyle tutturmuş, işte söylüyordu bile.
— Ne vakit döneceğimi bilmiyorum, Jane, diye seslendi. Jane mutfak kapısında, ellerini göğüslüğüne silerek:
— Peki madam, dedi. Suzan:
— Bugün her halde birkaç para getiririm, dedi. Jane yine:
(1) Eserde Fransızca olarak kullanılan bu söz "nerede" manasına gelmektedir.
- Peki madam, cevabını verdi.
Suzan dışarı çıkıp, keskin sonbahar güneşinde yürümeye başladı. Yanyana, sıkış sıkış, köşeli bir mimarî usulüyle evlerin her köşesi göze batan, sert bir tarzda görünüyor, su taşımakla ıslanan kaldırım taşları yaş yaş parlıyordu.

Suzan sağa döndü. Her sabah, her akşamki âdetince, hediyelik şeyler satan küçük dükkânın önünden geçti. Durdu. Biblolarından ikisi camekândan

kalkmıştı, Madam Jeure ile küçük mektepli. Hemen bir hızla içeri girip ihtiyar dükkân sahibine:
— Mösyö, diye bağırdı. Mösyö, est ce-que... (1) Adam tezgâhın arkasından yüzü gözü gülerek bir:
— A - ha! çekti. Beyaz bıyıkları keyfinden titriyordu. Elini çekmesine daldırdı, Suzan'a uzattı. İçinde, bir avuç dolusu frank vardı.
Ş akadan çapkınca bir halle:
— Mes Americains (2) diye bağırdı. Küçük bebeklere bayılıyorlar! Suzan gülümseyerek:
— Merci... Merci... dedi.
Sokağa çıkınca frankları saydı. Hiç fena değildi. Adam tabiî kendi ondalığını da almıştı. Parayı bozukluk kesesinin içine koydu. Doğrusu pek de az bir şey olmasına rağmen, onu orada, çantasında bildikçe keyifleniyordu. Küçük bebekler bütün kirayı, bütün yiyecek içeceği, güler yüzlü öğretmenin parasını, Jane'in aylığını karşılamıyacaktı. Havalar serinlemeye başlıyordu, yakında kömür derdi de çıkacaktı. Bütün bilmediklerini, elinden gelen her yola başvurarak çatısı altında öğrendiği, hâlâ da öğlelere kadar kapanıp çalıştığı atelyeye doğru güven dolu adımlarla yürümeye koyuldu. Bu öğrenilecek şeyler gittikçe azalıyordu. Suzan artık birçok işlerde usta olmuştu. Ama ihtiyacını duyduğu büyük şeye hâlâ kavuşamamıştı. Şu aralık ne yapmak istediğini bilmiyordu.
(1) Aslında Fransızca yazılmıştır: Burada "Şey mi... " diye tercüme edebiliriz.
(2) Aslında Fransızca olarak yazılmıştır: "Amerikalılarım!".
(2)

Atelyeye çıkan dört köşe holün kapısını açtı. Şapkasını, mantosunu orada çıkarıp kahverengi iş gömleğini giydi, atelyeye geçti. Bazan orada, çalışan başka talebeler olurdu, ama "mösyö" sınıf usulü ders göstermeye yanaşmazdı. Kalın, kuvvetli omuzlarını silkerek, eğer istidat sahibi bazı gençler gelmek, onu seyretmek, öğrenmek istiyorlarsa, arasıra onlara şunu bunu soracağını, böylelikle de kendilerine cahilliklerini ispat edeceğini söylerdi... İşte bu kadar, fazlasını beklememek gerekti.

, Ama kimsenin böyle Suzan gibi, her gün, erkenden, daha hoca kahvaltısını etmeden geldiği yoktu. Suzan her sabah atel-yeden içeri girer,

bir gün evvel bırakmış olduğu vazifeyi, bir armatürün yapılmasını, bir alçı kalıbının şekillenmesini, bir tuncun hazırlanmasını yeniden ele alırdı.

işte "üstad" bıyıklarından kahve, bal izlerini silerek içeri girdi. İsmini Fransız şivesiyle iki "n" le telâffuz ederek:
— Vay Suzanne! Geldiniz ha!... dedi.
— Geldim Maıtre. Bunu bitirince ne yapacağım?
— Yüzüme baksanıza, bakayım... Renginiz çok soluk! Suzan'ı omuzlarından tuttu, yüzünü pencereye döndürdü.
— Bir şeyim yok. İyiyim.
— Az yiyorsunuz, az. Eğlenmiyorsunuz da. Akşamları öbür talebelerle beraber çıkıp eğlenmelisiniz. Eve dönüyorsunuz... İyi ama evde ne yapıyorsunuz ki? diye sordu.

Suzan cevap vermeden, gülümsedi.

- Yoksa birine mi âşıksınız?

Hayır, der gibi kuvvetle başını salladı. Âşık!.. Bu Fransızların da başka bir düşündükleri yoktu.

- Yok, zaten âşık olmamalısınız, Suzanne. Çalışma bakımından pek belâlıdır ha! Bir kere için evet. Buna diyeceğim yok. Herkes bir kere âşık olmalı, bu işin öyle gözde büyütülecek bir matah olmadığını anlamak için! Bir kere sevdiniz, hiç âşık oldunuz mu?
Suzan duraladı, sonra da çabucak:
-! Evet, bir kere... dedi. Mark'a âşık olmamış mıydı?

- Haydi öyleyse, gidin çalışın bakalım, dedi.

Kendi de, ölçüp incelemekte olduğu koskocaman bir mermer blokuna döndü. Yeni bir parçaya, ısmarlanmış bir işe, Clemenceau (Klemanso) nun heykeline başlıyordu. Yaptığı skeçlere, Suzan günlerdir bakıp duruyordu.

Hoca boyuna: "Bu koca kafanın arkasında vücuda nasıl toplu bir vaziyet vermeli?" diye mırıldanıp durmuştu, "insan oğlunun vücudu hiç bir varlık ifade etmez... Yırtıcı obur başın yanında sadece teferruattan ibaret kalır."

Hiç bir şeyle içindeki fikri uzlaştırıp tatmin edememiş, bir haftadır da muazzam mermer blokunun etrafında, hoşnutsuzluktan huysuzlana huysuzlana, bir şeyler arar gibi hep dönüp durmuştu.
îşte birdenbire Suzan'a bağırıverdi:
— Ay, Suzanne! Bir şey unuttum!
— Ne unuttunuz?
— Saat kaç? Suzan saatine baktı:
— Ona geliyor, dedi.
Hoca, dert yanar gibi bir sesle:
- Demek, adam neredeyse gelecek!., dedi. Sanki bugün şu ihtiyar canavarla başımın derde girdiği yetmiyormuş gibi, üstelik Barnes'in yolladığı yeni bir talebe ile de uğraşacağım. Bir dâhi imiş... Barnes böyle söylüyor, hem de düşünün, telgrafla modern'lerin
dâhisi, diyor! Üstelik Robert de gelecek halde değil... Artık bugün canavarımın taş içinde nasıl bir vaziyet aldığını görürken, tam bugün Robert'in hazırlığa başlamasını isterken, Robert hazretleri kendi mânâsız oyuncak işlerinden biri uğruna elini kesiyor; Robert sabredip canavarı bekleyemiyor... Hayır efendim, kendi keyfi için kim bilir nasıl ıvır zıvırdan bir şeye çentik atması lâzım, elini iltihaplandırıp boynuna asması lâzım... Bana da şimdi bu üzüntüyü çekmek düşüyor. Yoksa... şu yeni talebeye mi yaptırsam... Olmaz, canavarı berbat eder. Canavarım ihtiyar, eskilerden o. Şu Ro-

bert'e kaç kere söyledim: "Mermer yontucusun... Fevkalâde bir yontma ustasısm Ama hiç
bir zaman heykeltraş değilsin, işitiyor musun? Şu âletleri rahat bırak!" dedim.

Suzan, Robert'i, hocanın mermer yontma işinde kullandığı bu çırağını, çalışırken, birçok defalar seyretmişti. Mermerin ilk tabakalarını yontarak alan, eskislerin üzerine eğilirken hızlı hızlı soluyan, önünde duran çamur

veya alçı modelin çuku-rumsu, köşemsi yerlerini dudaklarını büze büze ölçen iri yarı, esmer, nazik bir adamdı. Suzan, yüksek sesle:
- Ben onun işini yapabilirim... dedi.
Hoca yüzüne baktı, kırmızı dudaklarının üstünden bıyıklarını yukarı doğru itti:
- Bir kere deneyin, dedi. Sonra da çocuklarını düşündü, kendini utanma hissine kaptırmaya vakit kalmadan çabucak: "Robert'e verdiğiniz parayı verir misiniz bana?" diye ilâve etti.

Ağzından çıkmıştı işte, şimdi de utanıyordu, ama olan olmuştu, söylemişti. Robert, mermer yontarak, geçimine yetecek kadar para alıyordu.

İhtiyar heykeltraş:

- Para... Para... diye homurdandı. Siz Amerikalılar zaten hep böylesiniz! Peki, ya mermerimi berbat ederseniz ne olacak?..
— Parasını vereceğim... dedi. Çekiçle kalemi eline alıyordu. İhtiyar sanatkâr korku ile:
— Olmaz, olmaz... diye bağırdı. Neyse, peki... Olur, durun ama... Sade ben burada iken, işitiyor musunuz? Her çekiç vuruşunuza göz kulak olacağım!

İki üç Fransız talebesi içeri girmiş, onların haline merakla bakarak çalışmaya başlıyorlardı. Suzan bunları tanımıyordu. Arasıra erkeklerden biri, ikisi, beraber çıkmak için onu davet etmiş, Suzan da kabul edemeyeceğini anlatan bir tarzda başını sallamıştı. Daima, çabucak "Eğlence için vaktim yok"

diyor, istemeye istemeye de "Teşekkür ederim" sözünü ilâve ediyordu. Bir kenara, bir köşeye vurmaya başladı, ihtiyar heykeltraş:
— Aman yarabbi, bu kadar acele acele mi? diye feryat etti. Suzan, sükûnetle:
— Yapacağım şeyi görüyorum... dedi. Ama hiç de göründüğü gibi sakin değildi. İçini bir ateş, bir telâşçı, kabına sığmaz istektir buruyordu. Taşın içinde, kocaman, güzel vahşi kafayı taşıyan eğik duruşlu, önemsenilmeyecek vücudun çıkışını, belirişini görür gibi oluyordu. Sade şöyle, şöyle yapması, sağda, soldaki büyük iki köşeyi kaldırması... Fakat

kaidesi üstünde bütün ağırlığıyle, çöker gibi oturan vücuda uydurmak için temel kısmı dört köşe olarak bırakması lâzımdı.

Bir kapı açıldı, içeriye biri girdi. Ama Suzan dönmedi. Kapı açıldığı zaman zaten hiç dönüp bakmazdı. Maître'in: "Ha, demek geldiniz mösyö." dediğini işitti... Ama şimdi, taşın altından omuzun kalın, inatçı bir tarzda yuvarlaklaşacağı şu kısmı dikkatle yontması lâzımdı. Modele bakmayı da unutmamak gerekti. Ama tuhaf şey, model hatalı idi! Boynu çok uzundu. Omuzlara kamburumsu bir duruş vermek lâzımdı. Başka her şeyi unutarak, döndü:

"Maître... diye bağırdı. Modelde bir yanlışlık var... Burada, görüyor musunuz? Omuzlar şöyle olmalı... " mermeri kuvvetle yontmaya başladı.

Hoca hemen yanma atıldı. "Durun... Vurmayın, durun... Bir bakayım... Mahvedeceksiniz beni... "

Talebesinin elini yakaladı, ve Suzan'm gözleri, elini kur-tarmcaya kadar geçen saniyeler içinde, bir yabancı erkeğin, düz siyah kaşlar altındaki gayet güzel, gayet soğuk, üstelik insanın iliklerine işler gibi bakan, alaycı, gümüşü gözleriyle karşılaştı. Suzan bu gözleri görmedi. Maître'in elinden çektiği çekiçle keskiye yapışmış, bunları bırakmıyordu.

"Rahat versenize bana!., diye bağırdı. Ben ne yaptığımı görüyorum. Onu... Clemenceau'yu görüyorum. Böyle bir boynu yoktu, bakın!" Keski ile çekici selâmetle sol eline geçirdi,

bir kurşun kalemi alarak hızlı hızlı bir resim çizmeye başladı. "Böyledir o, Maître... îşte böyle!"

Adam, ah, he! diye feryat etti. "Kuzum, bu benim Clemen-ceau'm mu, yoksa sizin mi?" Suzan afallar gibi adama bir baktı, gülmeye başladı. Çekiçle keskiyi yere bıraktı. Gururla:
- Ben mermer yontmaya yarayan çıraklardan değilim. Yanılmışım, Robert'i beklemelisiniz... dedi.

Ş aşırıp bozulan Maître:

- Hayır... Durun biraz... O kadar acele ediyorsunuz ki... Biraz durun bakayım... Ya sahiden haklı iseniz? diye mırıldandı.

Suzan durup bekledi. Haklı olduğunu biliyordu. Ama bu mesele üstünde haklı veya haksız olmasının önemi yoktu. Keskinin altında hissettiği mermerin cevheri, ellerinin, âletlere yol gösteren iç güdüsü, sanki o eski, karanlık, vahşi isteği zincirden boşandırmıştı. Kendi eseri olacak bir şey, büyük bir şey yapmak istiyordu, bunu yalnız bir arzu olarak değil, bir "zo-runluk" gibi duyuyordu.
Maître, birdenbire:
— Evet, hakkınız var... dedi. Gördüğünüz şeyi ben de görüyorum. Devam edin... Suzan:
— Sizden para istemiştim. Bu sözümü geri alıyorum mon maître. Para istemiyorum. Eğer Robert'in işini yaparsam, bana, kendim için bir mermer bloku verir misiniz?"

Mutlaka mermeri ele geçirmesi lâzımdı. Para çıkarmak için daha bir sürü çamurdan biblolar yapabilir ama mermere sahip olursa...
İhtiyar heykeltraş, Suzan'a dik dik baktı. Gözleri birdenbire sanki içeri çökmüş gibiydi. Mahzun bir sesle:
Barnes'in hakkı var: "Allah, bu zoo
ID U JVIAAJTXVUXV
aralık işi aldırmamazlığa döktü, ikramını, ihsanını rasgele atı atıveriyor" demekte sahiden hakkı var.

Bir göğüs geçirdi, omuz silkti, bıyıklarını kıpırdatıp titretti. "Evet, ne istiyorsunuz? Benim mermerimden bir parça ha? Pekâlâ, vereceğim, ama bir şartla... Siz de söz verecek, bundan sonra kendi kafanızın doğrusuna

gitmeyeceksiniz. Şu dakikadan itibaren tıpkı tıpkısına modeli takip edeceksiniz... Bakın söylüyorum, bana da bir pusluk yer bırakacaksınız, işitiyor musunuz? Sizde bu inatçı kafa varken, bir de büsbütün bitirmeye kalkarsınız. Siz "kafalı kadın" denen o Allahm cezası şeysiniz! Bu çeşit kadınlardan nefret ederim. Böyle bir istidadı Cenabı Hak ne diye bir kadına vererek karşıma çıkarır anlamam?..

Suzan, bütün bu sözlere aldırış etmiyordu:

- Mermerimi bugün seçebilir miyim? diye sordu. Gözleri parıl parıl, hocasına dikilmişti. "Tabiî, bugünkü işimi bitirdikten sonra demek istiyorum."

ihtiyar sanatçı, sakalının içinden bir şeyler homurdandı, koca koca adımlarla, azametle Suzan'm yanından uzaklaştı. O da hem neşeli, hem de kasvetli bir zafer içinde, çekiciyle, kalemini eline aldı. Mermere kavuşacaktı ya. işte o zaman, nihayet kendi öz eserine başlayacaktı.
Kahkahalar dolu, güzel bir ses: "îhtiyarcığı galiba epey korkuttunuz." dedi. Suzan şaşalıyarak döndü, gri elbiseli, oldukça genç, uzun boylu bir adam gördü. Gümüşü gözlü adamdı bu. Suzan onu unutmuştu.

Kısaca:

- Modelini değiştirmek istedim diye sinirlendi. Başka bir şey yok... cevabını verdi, işine döndü, taşın altında, kavuşmuş bir şekilde görür gibi olduğu kollardan küçücük parçalar yontmaya başladı.

Duru, hoş ses, tekrar dile geldi:

-Ben Blake Kinnaird'im. David Barnes, Suzan Gaylord'u ara, diye tembih etti. Suzan:

- iyi ya, işte buldunuz, benim... dedi, ama çekicinin tak tak vuruşunu, kaleminin hamarat hamarat işlemesini bir saniye bile durdurmadı. Düşünüyordu... Kendisine uyacak mermeri bulur bulmaz yapacağı şeyin ne olacağını hissedecekti. Mermer kendisine bunu söyleyecekti. Bütün blokların arasında dolaşacak, istediği kadar büyük bir tanesini bulana kadar

bakacak, aranacaktı. Kocaman bir şey yapmak istiyordu. O bir heykeltraştı, modelci değil... Artık çamurla uğraşmaya niyeti yoktu... Tabiî büyük bir şeyi başarıp satana kadar ekmek parası
çıkarmak için gene o küçük heykelleri yapacaktı, o baş-.,ka işti... Ama asıl istediği doğrudan doğruya taş üstünde çalışmak, resim çizmeden, model yapmadan, taşın bağrmdaki şeyi hissedip çıkarmaktı... O sesi tekrar işitmedi, nereye gitti diye merak edip başını da çevirmedi.

O kadar uzun bir zaman yalnız kalmıştı ki, bu adam ne vakit ağzını açıp ona bir şey söylese, şaşırıyor, âdeta benirli-yordu. Suzan'ı kuşatan sessizliği birdenbire bozuyor, o da tabiî sessizliğinden her sıyrılıp çıkışında bu sesin verdiği helecanlı bir şaşkınlık ânı geçiriyordu. Adama bakıyor, lâfının karşılığını vermiyor, yeniden! içinde yaşadığı sessizliğe dönüyordu. Her gün de Clemenceau'yu modele bir pus kalana kadar oyup yontarak çalıştı, işte olmuştu, onu büsbütün bitirmek için can attığı halde daha ileri gitmeyi kendi kendine yasak etti.

"Onu Maître kadar ben de yapabilirim... Belki de daha bile iyi..." diye düşündü, utanmadı da, çünkü içinde şimdiye kadar kullanılıp harcanmamış kudreti duyuyordu. Hayattan ne kadar eminse, şimdi aynı kuvvetle emindi ki, -gerçi ne olduğunu bilmiyorsa da- büyük bir şey yapacaktı. Bildiği tek şey, şimdiye kadar harcanmamış, kimse tarafından derinliğine varılmamış olan bütün bu kudretti. Onda, bugüne kadar hayatının kullanabildiğinden ne kadar daha büyük, daha çok bir kudret vardı.

Mark bunun sade birazını istemiş, çocuklar da babalarından fazlasını aramamışlardı. Suzan, bazan, meselâ bir pazar,

bir bayram günü, içindekini harcamak ihtiyacı içinde kendini bol bol, âdeta taşa taşa evlâtlarına verirdi.

"John, Marcia... Haydi çocuklar, üçümüz beraber oynayalım. Ben de oynayacağım. Dünyanın etrafında, bulutların, rüzgârın üstünde bir seyahat oyunu uyduralım, olmaz mı! Kimse bizi göremiyor, ama biz herkesi görüyoruz."

Ama onlar anneleriyle anca azıcık bir yol gittiler... Onun fazla hayalciliğinden, kendilerini eğlendirmek gayesiyle de olsa, aşırı kaçan acele tasavvurlarından bezip, yoruluverdüer. Annelerinden uzaklara yollandılar.
John:
— Artık oynamak istemiyorum, anne... dedi. Marcia da:
— Bu oyunu sevmedim, anne... diye dayattı. John:
— Oymacılık yapacağım, o daha iyi, dedi.
Onlardan uzak düşmek istemeyen, sevgisinin bu kuvvet, kudret kaynağını taşırıp dökmek, harcamak arzusunu duyan anneleri de:

- Haydi, hep beraber oymacılık yapalım, dedi.

Ama, becerikli parmaklarının tezliği çocukların hevesini kaçırdı. Tahtayı ne de marifetle oyarak, dal üstüne konmuş bir sıra küçük kuş yaptı. John da somurta somurta: "Ben dünyada böyle güzel şeyler yapamayacağım. Keşke sen de hiç yapmasaydın anne." dedi.
Böyleydi işte, o da çocuklarını, hiç bir zaman içindeki bütün bu aşkı tam mânasıyle harcayacak, doyuracak kadar seve meyecekti. Bazan yanından geçerlerken, kendini tutamaz, coşkun bir kucaklayışla bağrına basardı.

- Anneniz sizi öyle seviyor, öyle seviyor ki!., diye bağırırdı. Ama sevgisi onlar için fazla geliyordu.
Marcia:
- Anne, çok sıktın!., diye bağırıyor, John da annesinin kollarından kurtulmaya çabalıyordu. Böylece, onları çabucak bir öpüverip salıvermeyi öğrendi.
Yalnız mermer, içindeki bütün bu kudreti sığdırmaya yetecek kadar büyüktü. İstediği parçayı seçmek işi saatler saati sürdü. İnsan yalnız bir tek blok alabilecek durumda olursa, bunun kıymeti büsbütün büyüktü. Maître cömert davranmıştı. Suzan'dan hoşnut kalmış, dört köşe ellerini sallayarak: "Beğendiğinizi alın. Siz Robert değilsiniz, onun aldığı paradan fazlasını hakettiniz. Mermeri o ne yapsın ki?" demişti.

Sert yüzlü, koca koca mermer parçalarının arasında, ken-disininkini bulmak, hissetmek için, elini sürerek, uzun uzun düşünerek dolaştı, durdu. Her biri

de kim bilir nasıl bir şeklin mahpesiydi. Yeniden yaratmaya hazır olduğu zamanlar üzerine gelen o garip, alışılmış, sessiz saadetle dopdoluydu.

- Size yardım edebilir miyim?

O ses, işte bir kere daha sessizliğini sanki yırtıp bozdu. "İstemiyorum" demek niyetiyle, hem de bir hışımla gözlerini kaldırıp baktı. Adam sözüne devam etti: "Mermerden çok iyi anlarım. Babam mermer ithalâtıyle uğraşır da. Meselâ şu parça yok mu, bunun içinde baştan başa siyah, çürük bir damar vardır. O noktaya gelene kadar işin yarısını bulmuş olursunuz.

Suzan:
— Peki ama, bunu nasıl biliyorsunuz? diye sordu, adamı yanından uzaklaştırmayı unuttu.
— Şu ince, tire gibi şeyi görüyor musunuz? Zayıf, sinirli, aceleci eli mermeri tutuyor, yokluyordu. Onun duyduğunu görmek için: Suzan'm adamın tâ yanına sokulup eğilmesi lâzımdı. Sahiden de orada idi işte; işlenmemiş taşın sertliği içinde hemen hemen görülmeyecek kadar belli belirsiz bir şeydi.
— Bakın bu... Bir de bu... İyi parça bunlar... diyerek, çabucak ikisini daha aradan çıkardı; "Şu iki tane çok güzel, hele bu, hepsinden iyi, en güzeli," dedi.

Yuvarlak biçimli bir blok seçti, Suzan buna baktı, ona sahip olmak isteğini duydu, yalnız kalıp onu kendi başına seçmeyi diledi.

Mermerini adamın sözüyle kabul etmeye isteklenemeden:
karar vermeyecekti. Adam:
- Ne münasebet!... diye güldü. Benim için pek yavaş giden bir iş bu. Ben modeli yaparım... Zahmeti başkalarına bırakırım... dedi.

Suzan onu dinlemiyordu. Taşı düşünüyor, adamın çekilip gitmesini istiyordu. Hoş, tatlı ses:

- David Barnes bana sizden çok bahsetti... dedi. Suzan: - Ya, öyle mi?... diye şaşaladı, gözlerini kaldırıp

adama baktı, sonra tekrar öbür yana çevirdi. Adamın gözleri, bulutlar altındaki denizin rengi gibi kurşunî idi.
— Sizde büyük bir dehâ olduğunu söylüyor. Suzan:
— Daha ne olduğumu kendim bilmiyorum, kimsenin de bildiğini sanmıyorum dedi. Blake Kinnaird güldü:
— Bence de öyle. izin verir misiniz, bir de ben tecrübe edeyim? Suzanm yüzü ciddileşti, "hayır" der gibi başını salladı:
— Olmaz... dedi. Bunu ben yalnız başıma anlamalıyım.
Şu vaziyette ne kadar da tahammül edilmez bir şekilde yanma sokulmuştu. Suzan'm bu adama karşı garip, insiyaki bir korkusu vardı. Birdenbire, hiç de sırası değilken:

- Gitmeliyim... dedi ve adamı arkasından bakakalmış bir halde bırakarak yürüdü. Sokağa çıktı, küçük bir dükkândan öğle yemeği niyetine bir francala ile bir bardak sıcak süt aldı... Sahiden de o mermer parçasını içi çekiyordu, yalnız keşke bu bloku o seçip göstermemiş olsaydı... "Ne ise, onu unuturum, olur biter", diye çabucak, hem kuvvetle karar verdi, kararında da durdu.

Amma "Onun" kendini unutturmaya niyeti yoktu. Her gün atelyeye geliyor, kendi eserleri üstünde münakaşalar yürütüyor, o kadar çabucak, hem de ne kolaylıkla şekillendirdiği heykellerin karşısında, ihtiyar sanatçı yüzünü ekşitip durdukça, (katıla katıla gülüyordu.
au jvlaukuk KALP

Tekrar tekrar:
- Amma unutmayın ki, ben yenilerdenim, modernciyim, Sir. Müsaadenizle, ortaya kendi tekniğimi atıyorum... Ben düz satıhlarla çalışıyorum... Realism'e â bas (1) diyorum! Ben sizin gibi realistçi değilim!

Ellerini, dalga dalga duran ceketinin etekleri altından arkasına bağlamış olan ihtiyar heykeltraş, bar bar bağırıyordu: "Peki amma, bu biçim bir suratı kim görmüş, onu söyleyin? Nedir bu? Bir tabak, bir çay tepsisi derseniz evet, amma insan suratı... Hayır!

Her şeyi daima neşeli tarafından alan Blake Kinnaird, hocayı kaim omuzlarından sıkı sıkı tutup kavradı.

- Hangi surat olursa olsun, iki parmak Öteden baktınız mı, ya çay ibriğine benzer, ya da tepsiye. Şöyle durun Sir. Işığın böyle vurduğu bir yerden bakın... Görüyorsunuz ya. Sir, ışığı da malzemelerimden biriymiş gibi kullanıyorum.

İhtiyar adam, bir çift kuvvetli, genç elin baskısı altında: "Suzanne!" diye gürledi. "Buraya gelin... iyi, dosdoğru gözlerinizle şuna bakm... insan suratı mı bu?"

Suzan, mermerinin durduğu köşeden çıktı, onların yanma geldi, Blake'in bir kaç gündür hem de hiç önem vermiyormuş gibi görünerek, acele acele şekillendirdiği çamura iyice, dikkatle baktı. Karşısındaki şeyi yaratan insan, vaktinin yarısını, heykelinden yirmi ayak ötede durup yaptığını incelemekle geçirmişti. Sonra da bir çok defalar ona yaklaşıp, bir parmak şu tarafa, bir parmak bu tarafa kıpırdatmış, heykelin yerini değiştirmişti.

işte şimdi de onlara eserini izah ediyordu:

- Sonbaharda, bir kız bu. Rüzgâr saçlarını uçuruyor, dedi.

Bunun üstüne Suzan, kızı gördü, elleriyle yüzünü korumaya çabalayan, üşümüş, ürpermiş, incecik, bir şeydi bu. Rüzgâr da sahiden esiyordu.

ihtiyar adam sordu:

(1) Eserde Fransızca olarak kullanılan bu kelime, "Al aşağı ediyorum", "Yok olsun diyorum", "Realizm'i yıkıyorum" manalarına gelmektedir. - M. A.

-Kız diye bir şey görüyor musunuz? Suzan ağır ağır:

— Evet, görüyorum, dedi. Ama rüya gibi bir şey. Emin olamıyorsunuz... Sanki boyuna gözünüzden kaçıp kayboluyor.

— Şimdi bakın!

Blake, ihtiyarın omuzlarını bıraktı. Gidip heykelin kaidesini oynattı. Hemen o saniye, ortada bir yığın düz satıhlarla köşelerden başka bir şey kalmadı.

Suzan:
Blake Kinnaird, çamur kümesini ağır ağır, tastamam çevirdi. Suzan:
— Onu yine görüyorum! diye bağırdı. İhtiyar heykeltraş:
— Evet, belli belirsiz... Eğer çabucak bir bakıp gözümü hemen çevirirsem... dedi. Blake Kinnaird:
— Tekrar tekrar bakın... Her seferinde kızı daha vuzuhla görmeye başlayacaksınız, dedi. Suzan heyecanla:
— Bunda harikulade bir şey var. Anlamıyorum, ama görüyorum, diye bağırdı. Blake Kinnaird:
— Mademki görüyorsunuz, anlamanıza lüzum yok, dedi. İhtiyar adam:
- İkiniz de... diye ağzının içinde bir şeyler geveledi, şaşkın şaşkın, sendeliyormuş gibi bir yürüyüşle yanlarından uzaklaştı.

İşte dört bir etrafında, uğurlarına ömrünü harcadığı dosdoğru, klâsik heykeller, kolları bacakları sapasağlam yerli yerinde, etli canlı vücutlar, yuvarlak gövdeler, asil başlar sıralanmış duruyordu.
Blake Kinnaird:
- Teşekkür ederim Suzan Gaylord, dedi. ÜV MAUKUK KALP

Suzan da tekrar çamurdan kıza yaklaştı, şaşarak, meraklanarak, hoşlanarak onu inceledi, durdu.

- Işığı bu şekilde kullanmak! dedi. Bunu şimdiye kadar hiç düşünmemiştim... Ama çok doğru, hakkınız var. Işık bir malzemedir... Sabit, sürekli bir şey olarak karşılanamaz. Düz satıhlar onu kapıp yakalar.

Blake heyecanla, ateşle, yüksek bir sesle:

Birbirlerine çok yakındılar. Suzan onun böyle yanma sokulmasından hoşlanmadığını unutmuştu. Konuşmak istiyordu. David Barnes gideli beri kimseyle doğru dürüst konuşmamıştı.

Blake Kinnaird:
— Gelin yemeği beraber yiyelim! dedi. Suzan da canla başla:
— Olur, peki! diye cevap verdi. Bütün bu realizm üstüne çalışma meselesini sizinle konuşmak istiyorum. Fikrinizi öğrenmek istiyorum. Ben realizm mektebinden yetişmeyim ama, bazan bunu, sanki dört bir yanımı kapatan bir hapishane gibi görüyorum. İçinden fırlayıp kaçmak istiyorum.

Atelyeden çıktılar, Blake onu yakındaki bir lokantaya götürdü, altına iskemlesini sürdü.

- Realizm bir bitiş, bir sondur, diyordu. Hayır, Suzan, bu sefer ekmekle süt yiyecek değilsiniz. Yemeği ben ısmarlayacağım. Buraya baksanıza, garson!

Adama, usulca, çabuk çabuk söyleyeceğini söyledi, sonra tekrar Suzan'a döndü:

- Meselenin zorluğu, murat edilene gerçek, realist mânasını verebilmekte. Kastedilenle tutulan metot, realist oldu mu, netice realizme değil de tam tamına aslına uygun düşürüp benzetmek yoluna çıkar; netekim bu "tam mutabakat" usulü de yanlıştır. Tam benzeyişten doğan hakikat, sade yarım bir hakikattir, hattâ belki bu bile değildir. Çünkü ifade edilmeden kalan bütün tonlar, ton üstü şeyler vardır. Zaten mühim olan, söylenen değil, kasdedilen mânadır.
Suzan tadı güzel, sıcacık bir şey yiyordu, ama bunun ne

olduğunu bilmiyordu. Konuşuyor, dinliyor, söylenen lâkırdılar arasında şimşek çakımı gibi kısacık anlar boyunca Blake'i görüyordu. Kendine has değişik bir güzelliği vardı, bu adamın; boylu, iri kemikli, zayıf bir erkekti. Saçları siyahtı. Elleri ince uzundu, kendi ellerinden çok daha narin ve güzeldi. Suzan nihayet, birdenbire kalktı:
- Gidip çalışmalıyım, dedi.

— Öğleden sonra nerede çalışıyorsunuz?
— Kendi atelyemde... Daha doğrusu David Bernes'in atel-yesinde... Orasını bana bıraktı. Blake gülümseyerek:
Suzan duraksayınca da, hemen: "Barnes'in eserlerini görmek isterdim, kendisi de izin vermişti." dedi.
Suzan ağır ağır:
- Gelemezsiniz demeye hakkım yok sanıyorum, cevabını verdi. Sonra da çabuk çabuk: "- Hayır, hayır, kuzum, gelmeyin!" dedi.
Mermerin üstünde çalıştığı zamanlar, onun yanı başında durmasına tahammül edemiyordu. O yaklaşır yaklaşmaz "görmekte olduğu şey" çekilip kayboluyordu.

Sabah vakti, eğer "o" yanma sokulacak olursa âdeta bir can acısı duyuyormuş gibi:

- Çekilin Blake... Gidin yanımdan! diye bağırıyordu. Tamamen yalnız kalmak ihtiyacını duyuyordu. Çalışırken,

arasıra Maître'm usul usul etrafında dolaşmasını çekebiliyordu, çünkü adamcağız ağzını açmıyor, hiç konuşmuyordu. Ama Blake, daima ona söylenecek bir şeyler buluyordu; bu ses duyulur duyulmaz da "hayal" mermerin içine kaçıyor, orada saklanıp kalıyordu; hele ellemesi, sesinden beterdi. Elini kolunun üzerine koyacak olursa -daima her şeye dokunur, elini sürerdi- Suzan inler gibi bir sesle:
- Rahat bırakın beni Blake... derdi.
Bir kere de ilgisizce elini mermerin üzerinden geçirdiğinde Suzan irkilerek bu eli itti.
— Dokunmayın bana böyle... diye bağırdı. O da daha çok bağırarak:
— Size dokunmadım ben! dedi. Suzan:
— Dokundunuz... Dokundunuz! Bir yerime el sürülmesine gelemem ben! diye bağırdı.
— Suzan, delirdiniz mi, kuzum! Vallahi sade mermere dokundum! dedi.
Suzan, iş gömleğinin ucuyle yüzünü sildi.
-- Blake, Allah aşkına çalışırken yanıma gelmeyin.
- Ş imdi çekilir gidersem bugün öğleden sonra atelyenize gelmeme izin var mı?

Suzan'a bakarak hınzırca, inatçı inatçı gülümsüyordu. Amma onun gözleri mermerine dönüktü.

- Olur... Olur... Tek işimi berbat etmeyin de...

Böylece Blake çekilip gider gitmez, duygu kabiliyetini bileyip keskinleten, mutlu yalnızlığa kavuşuyordu. O yanında olmadığı zaman eksikliğini duyuyordu. Ama yalnız kalınca "gördüğü hayal" yeniden taşın bağrından sıyrılıp çıkıyordu. Bu bir kadındı, diz üstü duran,
genç, içi ateş dolu; bir şey bekleyen, masum, çekingen bir kadındı. Blake yaklaştı mı o kayboluyordu. Ama o gider gitmez kadın taşın içinden zorla kurtulup çıkıyordu. îşte o zaman, Suzan, kadını iyice görerek, güvenle, hızlı hızlı kesiyor, yontuyordu.

Atelyede, satılık küçük heykellerini yaparken, hiç de işini durdurmuş olmuyordu. Hem bu küçücük biblolardan ne kadar da hoşlanıyor:

- Suzan, ekmek somunlarınıza, balıklarınıza bayılıyorum... Onları ben satın alacağım... diyordu.

Suzan buna razı değildi.

- Olmaz, siz de herkes gibi gidip dükkândan almalısınız... dedi.
Blake:
— Fena mı? Adama vereceğiniz komisyon cebinizde kalır, diye itiraz etti.
Suzan başını salladı. Yumuşamaya yanaşmayacağını belli eden bir sesle:
— Böyle olursa, bana yardım etmek istediğinizi düşünmekten kurtulamam. Halbuki, işin içinden tek başıma çıkıp çıkamayacağımı bilmeliyim. Tabiî dükkân başka... Oraya gitmeyi yasak edemem.

Blake:

- Başına buyruk kadınlardan nefret ederim... dedi.

Suzan, elindeki minicik mahlûktan gözünü ayırıp ona baktı ve bir an durdu. Onunla böyle beraberken kendini bir kadın yerine koymamıştı.

Ama Blake bu sözü söyleyince, birden onu kadmlaştırı-verdi. Sırtında lekeler içinde, eski, kahve rengi iş gömleği olduğunu gördü, taş tozları dolmasın diye saçlarını berenin içine nasıl tıkıştırıverdiğini, ellerinin pisliğini, nasırlarını, tırnaklarının sert taşa değe değe ne kadar yenik bir hal aldığını gördü. Demek kendisi gibi başına buyruk kadınlardan nefret ediyordu!

Boynunu büker gibi:
— Biliyorum... dedi. Bütün erkekler de sizin gibi düşünürler, öyle değil mi? Ama ne yapayım, elimde değil. Böyle yaratılmışım.
— Suzan... diye bağırdı. Yoksa işi ciddiye mi aldınız? Ben onu lâf olsun diye söyledim, böyle bir şeyi sahiden düşünmediğimi biliyorsunuz, değil mi?

Suzan'm bir türlü alışamadığı, o kendine has ânî, içten geliverme muhabbet atılganlıklarından biriyle önüne diz çökü-vermişti. İşte şimdi de bileklerine yapışmış sıkıyordu.

- Neden düşünmeyesiniz? Pekâlâ düşünebilirsiniz. Ne duyduğunuzu anlıyorum... Hem galiba herkes de benim için aynı şeyi duyar... dedi. Ellerini kurtardı, başından beresini sıyırdı, saçlarını düzeltip sıvazladı:
Blake usul usul:
- Size bütün kalbimle hayranım... dedi.
Suzan deminki kuvvetini kaybetmeye başlayan bir sesle:
— Bence insanlar, pek fazla hayran oldukları kimseleri sevmezler... dedi. Biliyor musunuz, mektepte iken de... Mükâfat aldığım zamanlar sevilmezdim.
— Suzan! Suzan!

Onunla alay mı ediyordu yoksa?

- Vallahi çocuksunuz, küçücük bir çocuksunuz! Bütün bu ömrünüzü nerede geçirdiniz, kuzum?

Tekrar Suzan'm bileklerini yakaladı.

O da şaşalayan kopkoyu gözlerle erkeğin yüzüne baktı. Ne demek istemişti? Evlenmiş, iki çocuk sahibi olmuştu, şimdi de para kazanıyor, onları geçindiriyordu.

- Dinleyin beni!

îyi amma, lâf söylerken sanki neden bileklerini bırakmıyordu? Elleri kelepçe gibi sımsıkı idi. Kurtulmak için çabaladı.

- Hayır, bırakmayacağım. Hep başınızı alıp kaçıyorsunuz, hattâ size lâf söylerken bile, kimbilir nerelere, âdeta benliğinizin gizli bir köşesine sıvışıyorsunuz. Sizi hayata döndüreceğim.

Suzan gözlerini indirip bu ince, gergin yüze baktı. "Onu hayata döndürmek mi!" Mary de: "Ben yaşıyorum, sense ölüsün." demişti. Evinin içi bir zamanlar Michael'le Mary'nin arasındaki o garip, yakıcı, coşkun aşkla dolmuştu. Bu, kudura ku-dura akan girdaplı bir nehir gibi öyle bilinmedik bir seldi ki, Suzan, o önünden her şeyi silip götürerek geçerken, sanki göre göre, hissede ede kıyısında durmuştu. Ondan hem nefret etmiş, hem de onu duymuştu. Bu ne biçim bir aşktı ki, Mary'yi Michael'le evlenmekten kaçındırıyordu?... îşte Blake yine bir-şeyler söylüyordu. Göğsü de dizlerine dayanıyordu. Suzan'm ellerini avuçlarına almış, bunları kendi yanaklarına basıyordu.

- Suzan,size güzel, çok güzel olduğunuzu şimdiye kadar kimse söylemedi mi? Hattâ rengini bir türlü anlayamadığım, kâh kopkoyu, kâh da altın gibi görünen şu saçlarınızın dünyanın en harikulade saçları olduğunu size kimse söylemedi mi? Böyle saçlarla, gözlerin siyah oluşu! Bunda muhakkak bir sihir kerameti var diyen olmadı mı? Kara kara gözler, ki kaatılganca bakmasını biliyor... Söyleyin bana Suzan, size kendinizi anlatmak için, şimdiye kadar kimse bir şey demedi mi?

Suzan, etrafını saran katı, soğuk bir şeyin içinden çekilip çıkıyordu sanki. Ürkerek, titreyerek, canlanarak çıkıyordu.

Ağır ağır başını salladı, gözleri aralandı. Bu yüz, bu erkek yüzü, ne kadar, ama ne kadar da sokulmuş, yaklaşmıştı...

Suzan: "Hayır," diye fısıldadı. Boğazı kuruyor, boğuluyor gibi oluyor, kendi nefesi sanki kendi hançeresini yakıyordu. "Hayır... istemiyorum... "

Başını eğdi
Blake:
- Neyi istemiyorsunuz? diye fısıldadı.
Ne diye böyle usul usul konuşuyorlardı? İşitecek bir kimse yoktu ki.
Suzan yüksek sesle: :
- Mermerin içinden çıkmak istemiyorum, dedi. Ellerini çekip kurtararak, ayağa fırladı, koşar gibi bir hızla atelyeden çıktı.

Sokak ne de soğuktu. Vakit tahmininden çok daha geçti. Onca saat ne yapmışlardı? Üstünde ne mantosu, ne şapkası vardı, ama geri dönmeyecekti. Başını rüzgâra karşı dimdik kaldırarak, doğru evinin yolunu tuttu. Gelip geçenler ona bakıyorlardı ama, Suzan'm birini gördüğü yoktu... Blake ona, aşk gösterisi mi yapıyordu acaba? Böyle şeyler istemiyordu. Bir daha da bu adamı görmeyecekti.

İstediği, sade eve, John'a, Marcia'ya, Jane'e ulaşmaktı. Bir evi, gidecek, başını sokacak bir "evi ocağı" vardı. "Evim" diye bir yere muhtaç olduğunu bilmek, onu başından eksik etmemiş olmakla ne kadar akıllıca bir iş görmüştü. Başka bir isteği, ihtiyacı da yoktu. Öteden beri her şeyi olmuştu... Şimdi de her şeyi vardı, Mark'mdan başka her şeyi.

Koşa koşa yukarı çıktı, aynı hızla odadan içeri girdi. Jane akşam sofrasını kuruyordu. Çocuklar tabakları taşıyıp getiriyorlardı.

John:
- A, anne! Saçların ne halde... hep çözülmüş, darmadağın, uçuyor... diye bağırdı. Jane sordu:

- Giymeden çıkmışım... dedi.

Sırtını kapıya dayayıp bir durdu, gözlerini birinden ötekine çevirerek, üçüne de bakıyor, bakıyordu. Hepsi de her zamanki gibi idiler; ama yüzüne ne tuhaf tuhaf bakıyorlardı! Garip bir halleri vardı. Hayır, onların karşısında garip görünen asıl kendisi idi.

Jane:

- Ölümünüze mi susadınız madam? diye sitem etti. Suzan:

-| Bir an evvel eve gelmek istedim: Bu kadar geç kaldığımı bilmiyordum. Olduğum gibi fırlayıverdim... dedi.

Marcia çın çın öten billur gibi bir kahkaha attı, elindeki tabağı bıraktı.

- Aman anne, ne tuhafsın! dedi. Sesi merhametle, "Kabahatlisin ama, haydi hoş görelim", der gibi bir şeyle dolu idi.

Suzan boynunu bükerek:

- Öyle, biliyorum! dedi.

Odasına gitti, saçlarını fırçaladı, elini yüzünü yıkadı. Çocuklarla beraber sofraya oturdu, Jane'in pişirdiği çorbayı, sebzeleri, ekmek tatlısını yedi. Sağ salim evinde idi işte, "o adam" gelip onu burada bulamazdı. Nerede oturduğunu bilmiyordu.

Ama bir yandan yemek yer, etrafındakilerin seslerini dinlerken, lambanın ılıcık ışık dairesi içinde tehlikeden kurtulmuş bir halde rahatça oturup dururken, kalbi, yine de, hâlâ da, Blake'den uzaklara, sanki sokaklar, sokaklar boyunca hep koşa koşa, kaçıyordu.

Çok erken kalkıp atelyeye gitti. Blake gelmeden evvel saatlerce, dizüstü duran kadına çalıştı. Blake geç uyurdu. Vakit
ZöU

±}u maukun
neredeyse öğleye yaklaşıyordu ki, Maître'in ona takılıp sataştığını işitti.
- Eh bien, (1) yani bir üç köşe numarası mı? Değil ha, öyle ise bu seferki ne, yakışıklı heykeltraşım? Durun söylemeyin de ben bulayım... Yıkanan bir tazecik... Değil ha? öyleyse, çamaşır yıkayan bir kadın... Yine mi değil? Doğrusunu isterseniz, zaten bir şey gördüğüm yok.
Blake hiç istifini bozmadan:
- Kaplan bu! dedi.
— Daha ışık meselesini bitirmedim. Ama sabredin, göreceksiniz.
— Ha, teşekkür ederim, mösyö. Pek ummuyorum ya, neyse.
Suzan bir dakika sonra "o" nun sesini işitti; meraklı meraklı soruyordu:
- Farkında mısınız, zavallı ihtiyarın bıyıkları gittikçe ne kadar azalıp seyrekleşiyor? Bana öyle kızıyor ki, muhakkak hırsını bıyıklarından alıyor, çekiştiriyor, yoluyor, bir şeyler yapıyor.
Suzan onun yanma sokulduğunu hissetti. Dönüp yüzüne bakmayacaktı.
"Blake, söz vermiştiniz... "
Çalışırken onun yanma gelmeyeceğine söz vermişti, ama öğleden sonraları aylak aylak etrafında dolaşmak şartıyle.

- Peki... Peki... Ben iyi adamım... Gidiyorum işte... Ama bir şey söyleyeyim mi Suzan'cığım, kadın dehşet! Dizüstü durmuş, görebiliyorum... Ne kutsal, ne cana yakın şey! Bekleyecek halim kalmadı, bir de yüzünü görsem artık...

Suzan'ı bu ses titretiyordu. îçin için ona şöyle bağırıyordu:

"Kuzum Blake, çekilin, çalışırken durmayın yanımda. Ben çalışmak istiyorum... Burada oldunuz mu, çalışamıyorum... Da-

(1) Eserde Fransızca olarak bırakılmış bir "söz gelimi". Burada, "ne o bakalım" manasına gelebilir. - M. A.

lıp hep sizi dinliyorum. Ben serbest olmak istiyorum." Ama ağzını açıp, bunlardan birini söylemedi.

Dönüp etrafa bakmayacaktı. Gözlerini ona çevirmeyecek-ti. Blake derin derin içini çekerek: "Soğuk yürekli... Suzan, Suzan!" diyene kadar bekledi.

Yanından çekilip gidene kadar bekledi. Sonra da çekici ile, bir kurşun kalemi kadar incecik, soğuk halis çelikten keskisi ile, dizüstü duran kadının yüzünü mermerin içinde araştırıp yoklamaya başladı.

Bu yabancı şehrin içinde ondan kurtulup kaçacak bir yer de yoktu, öğleden sonraları çocukları için çalışmaya mecburdu, orada gelip onu bulmak daima elinde idi. Blake içeri girdiği zaman işini bırakıp durmuyordu. Hayır, hattâ eskisinden çok daha hızla çalışıyordu. Bazan da, sadece kendi boş kuruntuları yüzünden ondan kaçıp kurtulmaya bir lüzum görmüş olduğunu düşünüyordu. Hem Blake o kadar arkadaşça davranıyor, öyle uslu akıllı duruyordu
ki...

Kimi zaman ellerini kapıp yakalamaya hiç yeltenmiyor, ona bir kere bile "Suzan'cığım" demiyor, "Noel yortusundaki çoban püsküllerinin al tanecikleri gibi kıpkırmızı, güzel dolgun bir ağız, Suzan!" lâfını açmıyordu.
Hiç bir şeye aldırış etmiyor gibi görünen tasasız, terbiyeli haliyle, tembel tembel, sedire uzanıyordu.

Bir gün:

- Bu ihtiyar bana bir şey öğretemez, Suzan. Ben memleketime döneceğim. Adam modern Amerika'yı anlamıyor. Ben onun havsalasına sığmayacak kadar yeniyim... dedi.

işte bunun üstüne, Blake'in onu düşünmediğini, hesaba katmadığını görünce, kendini de şaşırtan, korkutan bir fettanlıkla adamın onu düşünmesini istedi. Birdenbire, bile bile âdeta kadın cilvesi yapar gibi: "Gitmenize gönlüm hiç razı değil, Blake", dediği için kendi kendinden nefret etti.

... Ya sabahleyin, gitsin diye nasıl da can atıyordu!

- Beni arayacak mısınız, Suzan'cığım? -| Biraz, Blake.

Hoş, yalnızlık iyi şeydi ya. İnsan yalnız olunca çalışırdı. Blake, kafa tutan, meydan okuyan bir sesle:

- Az değil, çok. Hem de pek çok arayacaksınız Suzan'cı-ğım, çünkü beni sevmeye başlıyorsunuz.

Suzan bir öfke ile:

- Hiç de değil!... diye bağırdı. Ben o işleri çoktan atlattım!

Mark'tan bahsetmesine izin vermeyecekti. Evlenmiş bir kadın olduğunu söylediği zaman güldü. "Hayatınızda hiç sevmediniz ki", dedi, tekrar güldü.

Suzan:

- Sevdim! Sevdim!... diyerek Mark'ı olanca kuvvetiyle "imdada" çağırdı. Amma Mark ölmüştü. Onu gözünün önüne getiremiyordu. Sade bir zamanlar yapmış olduğu başı, tâ nerelerde, ambarda kefene sarılı bıraktığı mask'ı görebiliyordu. Burada ise "bugün" vardı. Blake işte "burada", bir kış gününün geçici güneşiyle ışıldayan, ılıcık atelyede, ona doğru geliyordu. Suzan gözleri onda, bir şey demeden, kıpırdamadan durdu.

Blake:

- Hiç bir zaman böyle sevmediniz, dedi. Suzan'ı kucaklayıp, âdeta yerden kaldırır gibi kendine çekti. Çenesinin altına elini koyarak yüzünü yukarı itti. "Kadm olduğunuzu bile bilmiyorsunuz." dedi. Gözlerini kısıp küçülttü. "Amma kadınsınız!" dedi ve sesi birdenbire sıkılı dişlerinin ardından boğuk boğuk çıktı. Suzanı öptü, o da hiç kıpırdamadı. Güneş üzerlerine sıcak sıcak vuruyor, odayı ne acayip bir durgunluk bü-rüyordu! Ama bu bir sessizlik değildi. Blake onun içindeki suskunluğa, sessizliğe sanki saldırır gibi girmiş, bu hali kaybolup gitmişti. Suzan her geçen saniye ile beraber, kendini biraz daha veriyor, "teslim ediyordu". Evvelâ erkeğin dudakları onun kapalı dudaklarına değdi. Sonra ağzı Suzan'm ağzına, tâ

içlere daldı. Blake; benliğinin, şimdiye kadar hiç kimsenin girmemiş olduğu ulu
sessizliğine giriyordu. Sanki Suzan şu âna kadar, bütün ömrünce yalnız yaşamıştı. Blake, nihayet ondan çözülüp ayrıldı.

Ş aşırmış bir halde, işi biraz da şakaya vurur gibi:
— Hattâ sizin şimdiye kadar birini öptüğünüze bile inanmıyorum... dedi.
Suzan cevap vermedi. Yaşaran, koskocaman gözlerle ona bakıyordu, titriyordu. Blake:
— Sakın ağlamayın... dedi. Kollarını omuzuna doladı. "Size karşı öyle iyi, öyle iyi bir insan olacağım ki... Suzan, Suzanne, küçük bir kız çocuğuna benziyorsunuz. Neye ağlıyorsunuz?

Suzan:
— Korkuyorum... dedi. Evet, korkuyordu, ömründe ilk defa bir zavallılık, bir acizlik duyuyordu. Amma Blake kahkahalarla güldü.
— Benimle evleneceksiniz... dedi. Suzan'ı gene kucaklayıp havaya kaldırdı, sıkı sıkı göğsüne basarak üst üste, tekrar tekrar öyle bir öptü ki, nihayet o da güldü, hem de yıllardır hiç gülmediği bir tarzda, kahkahalarının arasında bütün bir teslimiyetle: "Blake, Bake... " diye bağırarak güldü.

Blake, çocuk gibi havaya kaldırdığı ayakları yere bastırarak:

- Haydi bakalım! Şapkanızı takın. Bugünün şenliğini yapmaya gidiyoruz... dedi.

Duru, aydın bir batı rüzgârı gibi bütün hayatını süpürüp savuruyor, her şey hakkında âni büyük kararlar alıveriyordu.

Kutlama şenliğinin yarı yerinde: "Hemen, çabucak evleneceğiz", dedi.

Suzan'a, şimdiye kadar hiç görmemiş olduğu bir Paris'i gösteriyordu. Onun Paris'i sade döne kıvrıla giden sakin sokaklardan, ihtiyar taş generalden, pastahanenin üstündeki küçük odalardan, sabahları güneş gibi insanın içini açan buruşuk güler yüzüyle ihtiyar madam Jeure'den ibaretti. Bir de Louvre

müzesi, Seine nehri, emektar kitapçı dükkânları ve koskocaman Notre-Dame kilisesi vardı, işte bunlar ve ne kadar keskin gözlerle bakıp gördüğü insanlar, Suzan'm Paris'i idiler.
U IVJ-AAJITHJ IX
Amma Blake kutlama şenliğine üst üste, her gece devam etti. "Bunu görmediniz mi Suzan? Ne diyorsunuz, Paris, işte bu!"
Suzan, alacalı bulacalı elbiselerle dansedip' duran, çılgın bir kalabalığa gözlerini dikiyor, başını sallıyordu. Sahnenin birinde söylenen neşeli, açık saçık lâfları dinliyor, için için biraz
da utanarak gülüyordu.

Blake:

- Kim derdi ki günün birinde bir çocukla evleneceğim! Suzan, vallahi çocuksun. Hem öyle çok bilmiş, kafalı bir insan da değilsin can Suzan. Konuşmasını pek beceremeyen, zeki, cana yakın kocaman bir çocuksun. Bakalım seninle ne yapacağım ben? Bu yavruyu nasıl yola getireceğim?

Bunları hem söylüyor, hem de gözleri parıl parıl yanarak gülüyordu. Suzan da alıklaşır, kendini küçümser gibi bir haller geçiriyordu. Yalan değildi. Blake'le ne konuşacağını, ona ne söyleyeceğini bir türlü bilemiyordu. Hoş zaten hiç bir zaman konuşkan bir insan değildi. Hep bir şeyler yapmakla meşguldü. Başkaları konuşurken de daima dikkatle dinler, onların yalnız sözlerini değil, hareketlerini, bakışlarını, yükselip alçalan ses tonlarını da kavrardı. Eğer can kulağıyle dinler, karşısındakilere his yolu ile yakınlaşmaya niyet ederse, onların ne düşündüklerini de duyabilirdi. Bunun için de konuşmaya lüzum kalmazdı.

Blake'e, uysal uysal:

- Belki de haklısın... dedi.

Amma ormanda geçirilen o güzel günler, güneşli, soğuk öğleden sonralar da vardı; küçük bir kayığa binerler, Blake ceketini çıkarıp küreklere geçer, onu gölde gezdirirdi. O zamanlar Suzan, karşısındaki erkekten eskisi kadar

korkmaz, aradan biraz geçince, utana, çekine: "Çocukları da getirsek ne dersin, sıkılır mısın acaba?" diye sorardı.

- • Yok, ne münasebet, sen istedikten sonra.

Suzan, her ne kadar ona belli etmiyor, söylemiyorsa da. çocuklar olmadıkça, her zaman pek o kadar eğlenemiyordu.

r>U BIAUKUK IS.A.L.İ'

285

Blake'e onların ne güzel şeyler olduklarını bir an evvel göstermek için âdeta içi içine sığmıyordu. Onları doğuracağım diye nasıl can attığını, nasıl bir çok çocuk sahibi olmak istediğini anlatmıştı... Bunu söylerken, içten içe, tertemiz hislerin yarattığı sevinç karışık bir hayretle, artık bundan sonra öbür çocuklarını da doğurabileceğini düşünmüş, yanakları kızara kızara bir durmuştu. Şimdiye kadar Blake'den çocuğu olabileceğini aklına getirmemişti. Şimdi bile, bu vücudunun duyduğu bir özlem değil de, sadece zihninden geçen bir fikirdi. Amma Blake, bu meseleyi önemsemeyen bir halle:

- Hiç çocuk yapmamalıydın can Suzan... dedi. Uzun, yeşil bir bardağın içinde kaşığını oynatıp duruyordu. Her günkü gibi gene beraberce öğle yemeği yiyorlardı. "Boş yere vücudunu bozmakta ne mâna var? Bak haberin olsun, bu işe iznim yok", dedi.

Suzan ciddiyetle:
taşıdığım, beklediğim sıralarda neler duyduğumu, nasıl anlatayım, bilmem ki... Sanki çalışan sade kafamla ellerim değilmiş de, bütün benliğim, kanım, nefesim...

Blake birdenbire:

- Sevdiğin ben'im Suzan ben... dedi. Yeşil bardağın üzerinden gözleri sert sert, biraz da soğuk soğuk baktı. Suzan şa-

şalamıştı.
— Evet amma Blake, insanlar sevişti mi, çocuk isterler... dedi.
— Ben çocuk istemiyorum, hem de seni müthiş seviyorum, benim eski kafalı can canım!
Güzel, uzun, ince elini uzattı, masanın altından onun avu-cunu okşadı. Suzan'm da sanki soluğu, nefesi tutuldu. Onun el sürüşünden korkuyordu, o kadar kuvvetli, o kadar tatlı bir şeydi ki bu.
Amma artık, bu değişten korkmaması gerekti. Karısı olacaktı... Sade, acaba niçin gene azıcık korkusu vardı? Evlendikten sonra elbette o da baba olmak isteyecekti. Şimdi böyle söylüyordu, çünkü hiç evlenmemiş, çünkü doğru dürüst bir evi ocağı olmamıştı. Annesi, o küçücük çocukken ölmüş, babası da tekrar evlenmemişti. Para boldu, baba oğul boyuna seyahat edip durmuşlardı.

Suzan içi titreye titreye:

- John'la Marcia'yı sevmeni o kadar istiyorum ki... demişti. Marcia'nm upuzun kirpikleri var. John da, görsen ne iyi, ne uslu akıllı çocuktur!

Blake:

- Onları gözümün önüne bile getiremiyorum. Sen çoluk-lu çocuklu bir kadın ha! Galiba bütün bunları beni korkutmak için uyduruyorsun... demişti. Ama Suzan'm canı şaka etmek istemiyordu.
— Yok, doğru söylüyorum Blake. Onları sevmen, saadetim için çok gerekli bir şey.
— öyle ise söz sana, onları seveceğim.
Sahiden de John'la Marcia'ya çok iyi davranıyordu. Ama Suzan, onları sevdiğine emin değildi.

Çocuklara karşı, işi hiç de ciddiye almayan bir tarzda iyi idi. Onları "Gelin bakayım!" diye çağırır, "Tutun bakayım!" diye kucaklarına franklar atardı. "Haydi gidip balon alın! Elleri balonlu çocuklara bakmasını pek severim."

John, bir felâkete uğramış gibi dertli dertli:

— Anne, sade balon mu almaya mecburum?... diye sordu. Blake, o kendine has kuvvetli, berrak kahkahasını attı.
— Hayır, söyleneni harfi harfine yapmak meraklısı delikanlı! Balon demekle, ne istiyorsan onu al mânasını kasdedi-yorum. Yalnız, ben balon severim, o başka.

Bu yeni durumda, "terbiyeli, iyi çocuk" olmaya gayret eden John:

- Size bir tane alırım... dedi.

John ondan biraz da ürküyordu. Annesi onun bu içli, müterreddit korkusunu hissedebiliyordu. Gerçi daima çok terbiyeli davranıyor. "Günaydın" demeyi, Blake'in küçük hediyele-
rine karşılık teşekkür etmeyi hiç unutmuyordu. Amma çoğu zaman da bu hediyeler yüzünden şaşkına dönüyordu. Bir gün Blake gittikten sonra, başı kopacakmış gibi arkasına dönük, acı acı kendi kuyruğunu seyreden kaba toprak işinden bir kaplana hayretle bakarak: "Bunu ne yapayım ben anne?" diye sordu.
Suzan dosdoğru:
— Vallahi ben de bilmiyorum... dedi. Marcia küstah bir eda ile:
— Bence bu jolie... (1) diye lâfa karıştı.
Marcia, Blake'ten hiç de korkmuyordu. Ama o zaten kimseden sıkılıp çekinmez, hiç bir şeyden de korkmazdı. Blake'e derhal: "Sizi seviyorum. Çok hoşuma gittiniz," diyiverdi.

O da nazik nazik:

- Mükemmel... dedi. Sonra da: Zaten beni herkes sever. Daha doğrusu hemen hemen herkes sever demeli, çünkü bazan Suzan'm sevmediği de oluyor... diye takıldı.

Marcia ciddiyetle:

- Ben seviyorum. O sevmese de ben seviyorum... diye cevap verdi.

Elini Blake'in savunucusu kesilmiş gibi, onun avucuna koydu, Suzan'a kafa tutan, meydan okuyan gözlerle baktı. Bir çocuğun meydan okuyuşu, bir

çocuğun sevgisi, bunlar mânâsız şeylerdi amma. Suzan elini uzatmak, Blake'e değmek ihtiyacını duydu...
îşte o gün de Marcia gene:
— Kaplanı sevmiyorsan, ben alırım. Ver onu bana John... diye atıldı. Ağabeysi:
— Al senin olsun, ben istemiyorum... dedi.
Marcia kaplana sarıldı. Seve okşaya: "Ona Blake adını takacağım. Cici Blake, canım Blake!" diye mırıldandı. Suzan:

(1) Aslında Fransızca olarak yazılmıştır: "Güzel". I

- Bu kaplan sahiden pek çirkin bir şey, amma Blake'in önünde söylemediğine çok iyi ettin çocuğum.

John, gözleri korkudan büyüyerek:
— A, hiç söyler miyim!... diye bağırdı. Marcia, inadından dönmedi, gene:
— Benim hoşuma gidiyor... dedi.
Blake'le evlenmek üzere olduğunu Jane'e söylemesi pek de kolay bir iş değildi. Bir gece çocukların yatmasını bekledi. Sonra da mutfağa gitti, bunu başka türlü söylemenin, bin dereden bin su getirmenin usulünü bilmediği için, dosdoğru:

- Jane, evleniyorum... dedi.

Jane, bulaşık taşından başını kaldırıp baktı.
— Yaa! Yoksa bir Fransızla mı?... dedi. Suzan:
— Hayır, New-Yorklu bir Amerikalı ile... cevabını verdi. Jane, şaşkın gözlerle dik dik hanımına baktı. Blake'i daha

görmemişti.

- Bu şehirde Amerikalı var mı madam? Ben kendi hesabıma, burada, şöyle doğru dürüst, dini bütün bir Hıristiyana rastlamadım gitti.

Suzan güldü:
— O da heykeltraş... dedi. Jane kuşkulanarak:
— Ha, şu adam olacak, öyle değil mi madam? Çocuklar bana ondan bahsettiler, sade Amerikalı olduğunu söylemediler. Ne ise, Allah hayırlı etsin. Doğrusu bilmem. Ben kendi hesabıma, uyuyan yılana ilişmemeli

derim, insanın bir kere iyi bir koca bulmuş olması büyük bir şans işi. Dünyada iyi erkek bolluğu yok ki... İyileri ya başkaları kapmıştır, ya da toprak altındadırlar.

Suzan:

- Göreceksiniz Jane. Yarın gelecek. Çocukların temiz, süslü olmasını istiyorum... dedi.

Jane'in gamlı kasvetli halinden bir tedirginlik duyarak mutfaktan çıkmak için hemen döndü. Jane saçmalıyordu. Su-
Titizlenerek:

- Neye öyle suratın dönüyor Jane? Tekrar mutlu olacağım diye sevinmeli değil misin?... dedi.
Amma Jane neşeli görünmeye hiç yanaşmıyordu.
— New-York'ta mı oturacağız?... diye sordu. Suzan:
— Öyle sanıyorum... cevabını verdi. Jane, dertli dertli:
— Her sene onca ağaç çileği ziyan olup gidiyor... dedi. Ama Suzan hiç aldırış etmedi. Şimdi Jane biliyordu ya,

vaziyeti bir de çocuklara anlatmak lâzımdı. îki karyolanın yan yana durduğu yatak odasına gitti.
— Daha uyumadınız, değil mi, çocuklar? John'un yatağına oturdu, Marcia'nm eline uzandı. John:
— Hayır... dedi. Marcia:
— Ben uyudum... dedi.

John doğruldu. Kardeşini ayıplayan bir sesle: "Marcia! Uyumadın işte. Uyuşa, senin burada olduğunu bilmez, değil mi hele, anne?"

Marcia, inadından dönmeyerek:

- Gözlerim sımsıkı yumulu ya... dedi. Suzan:

-*| Neyse, zarar yok. Uyudunsa da uyanabilirsin, size bir sürprizim var. Blake'le evleniyorum, hep beraber onun evinde oturacağız... dedi.

Suzan, evlenmenin ne demeye geldiğini oğlunun hiç, amma hiç bilmediğini, bu konu üstüne en küçük bir fikri bile olmadığını gördü. Fakat Marcia gözlerini açtı, gizli mânalarla dolan cin gibi pırıl pırıl bakışlarla, yattığı yerden, sessiz sessiz annesini süzdü.
John sordu:
- Evi nerede?
S*
F. 19
- New-York'ta. Marcia neşeli bir sesle:

- İşte bu kadar... dedi. Kendi de bütün meselenin sahiden "bu kadar" olduğuna şaştı. Yalnız yarın, gelip sizi görecek. En iyi halinizi takınmaya bakın e mi çocuklar. Biliyorsunuz değil mi, artık o sizin yeni babanız.
John:
— Ben bilmiyordum... dedi. Marcia:
— Zaten eski babamı hatırlamıyorum bile... dedi. John:
— Ben biraz hatırlıyorum. Çok uzun boyluydu değil mi anne? Eve geldiği zaman hep benimle oynardı.

Suzan metîn bir sesle:
— Evet... dedi. Mark, karanlıkların içinden, müphem, silik bir şekilde beliriverdi. Oğlunun sesiyle belirip çıktı ve Suzan, ölen kocasını, aylardır hiç görmediği bir tarzda, kuvvetle, vuzuhla gördü. Buna tahammülü yoktu. Marcia hâlâ parıl parıl sorgu dolu gözlerle ona bakıyordu.
— Ne düşünüyorsun Marcia?... diye sordu.
— Şimdi Blake en çok seni mi sevecek? Seni benden çok mu sevecek? Gözleri kocaman kocamandı, ağzı da minicik pırıl pırıldı.

Suzan:

- Beni bir türlü seviyor, seni de bir başka türlü... dedi. Marcia'nm kusursuz, küçük yüzündeki soğuk mânadan

gözlerini çevirip kaçırdı. Çabuk çabuk:

- Haydi uyuyun... Uyuyun... Allah rahatlık versin... dedi.

Blake'in önünde o kadar dikkatli, o kadar doğru doğru dururlarken, çocuklarıyle ne de iftihar ediyordu. John, Fransız usulü, küçük keskin bir selâm eğilişi, Marcia da bir reverans

yaptı. Başka günler Blake'in boynuna asılır, dizlerini sımsıkı adamın beline yapıştırırdı. Amma Blake sanki bugün bir yabancı oluvermişti. Ağzını açıp bir şey demeden reveransını yaptı. Sonra da iki kardeş, gayet temiz eller uzattılar. Beraberce:
— Nasılsınız, iyi misiniz?... dediler. Blake ciddî bir yüzle:
— Teşekkür ederim, çok iyiyim... dedi. Size çukulata getirdim matmazel, size de işte güzel bir kutu kalem mösyö.

Onlara iki kutuyu "takdim" etti. Çocuklar:
— Açın, evet, evet. Blake sizi sevindirmek için gene zahmetler etmiş... dedi. Amma John, cırlak sesiyle:
— Sordun mu anne?... Hani şeyi?... dedi.
Suzan hatırlayamadı. Anlamayan şaşkın gözlerle çocuklarına baktı. Marcia:
— Biliyorsun ya... Baba?... diye fısıldadı. Suzan:
— Ha sahi!... diye bağırdı. Nasıl da unutuverdim? Blake, bundan sonra seni ne diye çağırsınlar?... Bunu sorarken, hem de ona gülümsedi. Çocuklarına hediyeler getirmesi ne hoş, sevdiği bu üç insanı böyle bir arada görmesi ne tatlı, ne iç ısıtıcı bir şeydi. O aralık Jane çayı getirdi. Tıpkı yurtlarında, yuvalarında gibiydiler.

Suzan:

- İşte bu da bizim sevgili Jane'imiz!... dedi, Jane de ördeğin başını suya sokmasına benzer bir selâm verdi.
Blake kayıtsızca:
- Merhaba Jane!... dedi. Jane bu sefer de başını eğdi ve. birdenbire dışarı çıktı. Blake John'la Marcia'ya bakarak:

- Evet... diye deminki konuya döndü, "Tabiî iki kocaman çocuğun böyle birdenbire beni baba diye çağırmalarını doğrusu pek istemem. Ön dişlerim düşecek, saçlarım dökülecek gibi bir şeyler olurum. Titremeye başlarım. Gelin düpedüz, Blake deyin daha iyi... Biraz çay lütfeder misin Suzan."
Marcia birdenbire:
— Ben sizi zaten baba diye çağırmazdım... dedi. Blake:
— Neden?... diye sordu. Kuzum bugün size ne oluyor, Matmazel? Buz gibi bir haliniz var? Marcia:
— Siz benim babam değilsiniz... dedi. Blake canlı canlı:
— Orası doğru!... dedi.
John, Suzan'a döndü: "Çayımı içeride Jane'le içmeme müsaade eder misin anne? Mutfakta yalnız kaldı, garipsemiştir." dedi.

iki kardeş, tabaklarını dikkatle terazileyerek odadan çıktılar, Suzan da gülerek, iftiharla Blake'e baktı.
Blake:

- Ya, terbiyeli çocuklar... dedi. Bir şey söyleyeyim mi, Suzan, haydi kalk şu Fransız modernlerinin sergisine gidelim. "Saatine baktı." Vakittir, hemen çıkmalı.

Suzan kalktı, mutfağa gitti. John'la Marcia, Jane'i yanlarına almışlar, masanın başında sessiz sessiz oturuyorlardı. Suzan:
— Jane, ben biraz sokağa çıkıyorum... dedi. Jane:
— Pekâlâ madam... dedi. Koca bir çay fincanının üstünden gamlı gözlerle hanımını süzüyordu.
Suzan duraksadı: "Allahaısmarladık cancağızlarım, geç kalmam." dedi.
John:
- Güle güle anne... dedi. Ama Marcia cevap vermedi. BU MAÜKUH K.AL.F
293
Küçük kırmızı dudakçıkları sımsıkı kapalı, ağır ağır lokmasını çiğneyerek düşünceli gözlerle annesine baktı.

Soğuk, parlak akşam havasında yürüyerek giderlerken Suzan:
— Marcia'nm bir tuhaflığı var... dedi. Blake:

— Garip bir çocuk... dedi. Bazı yönlerden sanki yaşça senden daha büyük... Kimi kadınlar gibi, doğuştan olgun, doğuştan bilgiç!
Suzan:
-! Ne demek istiyorsun?... diye sordu. Blake sabırsızca:
- Kuzum şunları unutur musun artık? Benimlesin Suzanne.
Suzan onları seviyordu, onları hem de nasıl seviyordu. Amma Blake'le sokağa çıkınca, ikisini de arkada, geride bırakıyordu.

Blake çocuklara karşı, gerçi o kendine has aceleci, neşeli tarzda, amma çok da iyi davranıyordu. Akşamları bir eğlence yerinde, veya atelyede ikisi baş başa yalnız kalmayı âdet ettilerse de, pazar günleri çocuklarla Jane'i alıp Bois'ya (ormana), tiyatroya, yahut da artık ilkbahar iyiden iyiye geldiği için Fontainebleau'ya gidiyorlardı.

Blake, onunla yalnız kalmaktan elbette daha çok hoşlandığını hiç bir zaman saklamaya kalkışmadı.

Kapıyı çocukların üzerine örtünce sevine sevine: "Hah tamam. Vazifen bitti artık. Şimdi Suzanne, lütfen sade beni düşüneceksin." diyordu.

Suzan için için eza duyarak:

- Zaten hep sade seni düşünüyorum. Çocuklarla beraberken, bir an evvel seninle olmaya can atıyorum. Çalışırken boyuna saate bakıyorum... Ben ki, ortalık iyice kararıp yaptığım işi göremez hale gelinceye kadar aklıma bir şey getirmezdim... cevabını verdi.

Blake onu havaya kaldırıp, muzaffer bir eda ile güldü.

- Bana âşıksın!... diye bağırdı. Sesindeki güven Suzan'ı titretti...

Maître bir sabah: "Kuzum, size ne oluyor, bir tuhaflığınız var matmazel?" diye sordu. Siz ki o kadar ateşli ateşli çalışırdınız, şimdi gözlerinizi yaptığınız işe dikip dakikalarca boşu boşuna vakit geçiriyorsunuz. Bunu

nasıl bitirip de sergiye yetiştireceksiniz anlamıyorum? Hem neredeyse bitmek üzere iken, bir türlü bitirmiyorsunuz.

Blake bu sözleri işitti, hoca çekilir çekilmez koca adımlarla yanma geldi. Fransız talebeler gizli gizli, merakla, onlara bakıp dururken, usulca emreder gibi bir sesle:
— Şunu bitir! Artık evlenip evimize gideceğiz... dedi. Suzan şaşırarak:
— Ne zaman?... diye sordu.

Blake her gece: "Çabucak evlenelim... Çabucak... " der amma sonraki kelime, öpüşmelerinin içinde kaybolup giderdi.
Suzan şimdi:
- • Neden böyle aceleyle karar veriyorsun?... diye sordu.
Blake:
- • Bütün bu işlerden bıktım usandım. Seni memlekete, evime götürmek istiyorum... cevabını verdi.

Suzan sesini çıkarmadı. Aklını başına toplayıp mermerini bitirmeye koyuldu. Nihayet o eski, verimli yalnızlığından bir kaç dakikayı kapabildi. Gözleri, elleri, saç çizgisini bitirirken kısa zaman bölümleri boyunca Blake'i unuttu. Sonra da kaidenin sert, işlenmemiş mermeri üstüne küçük, derin çizgilerle: "Diz çöken kadın" kelimelerini, daha küçük harflerle de kendi adını oyup yazdı.

Ertesi hafta, vapura binip hareket etmelerine bir gün kala, patırtısız, gürültüsüzce, nikâh memurunun karşısında evleni-verdiler. Suzan bunun üstüne, sanki tıpkı öteki günlerden biriymiş gibi evine döndü. Onlara: "Bugün Blake'le evlendik." dedi.
-Aa madam! Böyle hemencecik mi!
— İkimiz de bu işi bitirmek istiyorduk. John:
— Anne!... diye bağırdı. Marcia annesinin yüzüne baktı, yemeğine devam etti. Suzan sakin sakin:
- Hiç de değişmedim... dedi. Eğildi, ikisini de öptü. Sonra da, yatak odasına geçti, şapkasını çıkardı, saçlarını arkaya doğru sıvazladı. Bu küçük odada, son geceydi bu. Blake: "Şu meseleyi bitiriverelim. Düğünden müğünden nefret ederim." demişti. Sahiden de işin düğüne benzer bir tarafı

olmamıştı. Ortada sadece iki imzalarının atıldığı mukavele gibi bir kâğıt parçası vardı. Blake, yüzünde acayip bir gerginlikle: "Bu gece benim apartımanıma gel, Suzan... Olmaz mı?" demişti. Ama
Suzan başını sallamıştı: "Olmaz Blake. Onları bırakamam... Gece hiç yalnız kalmadılar." Böylece de eve dönmüştü işte.

Zorlayacak olursa, karşı koymak için kendini hazırlıklı tuttuysa da, Blake hiç üzerine varmadı, onu bu kararından caydırmaya çabalamadı. Yüzündeki gerginlik geçti. Bir sigara yaktı.

- Peki Suzanne. Ehemmiyeti yok, ha bugün... ha yarın... dedi, gülümsedi. "Eğlence olsun diye, vapurun en lüks dairesini tuttum."

Suzan oturup düşünceye vardı. Blake'i bütün varlığıyle seviyordu. Blake'in onda, kendisi gelene kadar uyuyup durmuş bir kadını bulduğunu artık biliyordu. Blake'le beraberken tamamen bu ürkek, içi titreyen, ateş dolu, canlı, hem de ne canlı kadın oluyordu. Sanki kadınlığının can noktasına varana kadar kabuklarını kat kat, birer birer kaldırıp soymuştu. Suzan'-da yaratmak, bir şeyler yapmak kudreti olmasına hiç aldırış bile ettiği yoktu. Kadınının büyük veya küçük bir heykeltraş olması, umurunda değildi. Ne zaman aklını başına toplayıp da çalışmaya mecbur olduğundan bahsetse, kahkahalarla gülerdi. - Sana bakacak, üzerine titreyecek benim gibi bir insanın olduktan sonra neden çalışmak ihtiyacını duyasm... der, Suzan, ağzını açıp bir ş ey söylemeye vakit bulamadan, ihtiras

dolu bir sevgi ile: "Suzanne, biliyor musun, ağzının tam sol tarafında bir çukur var? Dur kıpırdama... Oradan öpeceğim." diye bağırırdı.

O da durur, unuturdu...

Geriye dönmek imkânı da olsa gene şu şimdikinden başka türlü hareket etmek istemezdi.

Öyleyse, sanki ne diye ihtiyar akademi "büyüklerinin" elinde, yapayalnız bıraktıkları "Diz çöken kadınını" düşünüyor, neden durmadan kendi kendine: "Acaba alnında neler yazılı?" diye soruyordu.

"Suzanne, Suzanne!"

Gün, onun sesiyle başladı. Çocukluğundanberi hiç tatmadığı bir uykuya kavuşmuştu. Blake'in sesi onu bu tatlı uykudan sıyırıp çekiyordu. "Uyurken öyle güzel oluyorsun ki, bunu söylemek için, duramadım işte, seni uyandırdım!" Suzan uyandı, lüks kamara, taze deniz havasıyle, güneşle, erkeğinin sesiyle dolu idi. Suzan da kendini seyreden bu gözlerin altında daha hâlâ mahmur mahmur yatarken sahiden güzel olduğunu hissediyordu. Evet, güzel bir kadındı, başka hiç bir şey değil! Zaten bu da yeterdi.

- Suzanne, dün geceyi hatırlıyor musun? Her sabah uyandığın zaman, gözlerin sanki hiçbir şeyi hatırlamıyormuş gibi bir hal alıyor.

Suzan çabuk çabuk, utana utana başını salladı. Her şeyi hatırlıyordu.

Vücudunun ayrı ayrı her bir tarafını kuşatan bu seviliş tarzı içinde, Suzan kendini mermer, Blake'i de bu mermerin içinden onu oyup işleyerek dünya yüzüne çıkaran heykeltraş gibi görüyor, sanki kendi çamur oluyor, erkeği de onu yuğura yuğura şekillendiriyordu. Blake'in elleri, ona değerek asıl biçimini veriyordu. Suzan şimdiye kadar kendi kendisini görmemiş, tanımamış olduğunu anlıyordu.

- Suzanne kuzum dur, omuzlarının üstünden şöyle elimi geçireyim. Boydan boya sırtını, güzel kalçanı, dizini, ayak bileğini, şu harikulade ayağını hep avuçlarımın içinde duyayım.
Ne diri, ne kuvvetli vücudun var senin. Çelimsiz, çıt kırıldım kadınları hiç sevmem.
Suzan bir keresinde:
— Mesleğim için kuvvetli olmaya mecburum... demişti. O da hemen atılarak:
— Hayır, kuvvetlisin, çünkü kuvvetli olmak güzeldir de ondan!... cevabını vermişti.
Suzan'a karşı duyduğu "tapmış" hissi içinde, yepyeni bir insan, kendi kendini bilen, tam mânasıyle duyan bir kadın yaratıyordu. Bu hiç de evlilik hayatına benzemiyor, eski hâtıraları depreştirip uyandırmıyordu. Bu nikâhlı

hayat yoldaşlığından ziyade erkeğin, güzel, sevilen dişisi, metresi olmaya benziyordu. Netekim aşkları da birbirlerinden gayrı şeylere, ötelere, ilerilere varıp gitmiyordu. İçlerinde bir yuva kurmak, yahut da beraberce, bilinen, basbayağı hayat şekillerinden birini sürmek isteği yoktu. Sade şu her saat, her dakika birbirlerine delice, coşkunca sokulmak, iç içe geçmek humması vardı.

...Erkek dişiyi kucaklayıp yataktan kaldırdı. Vücuduna dantelden bir atkı doladı. Kamaralarının dolapları erkeğin, dişisi için seçip aldığı bu türlü süslerle doluydu.

- Git yüzünü yıka, saçlarını fırçala... diye emretti.

Söyleneni yapıp döndüğü zaman, küçük salonlarında kahvaltı sofrası kurulmuş, hazırlanmıştı. Beraberce güle sevişe yediler. Erkek ona her şeyi unutturuyordu.

Bir aralık:
— Çocuklar acaba nasıl, gidip bir bakmalıyım... dedi.
— Hayır efendim, hiç de bakmana lüzum yok. Şimdi sade beni sevmelisin. Başka bir vazifen... Başka bir zevkin yok.

Bunu söylerken, bir yandan da dişisini kuvvetle çekip kollarına aldı. "Kadın" da hemen o
dakika, gene kendini verdi. Her saniye bir hayattı, yeni, parıl parıl bir hayattı. Kadın gülüyordu, boyuna gülüyordu. Günler ve günlerce Okyanus ışıl ışıl, oynak bir mavilikti, bir de testekerlek ay vardı. Çocuklar mesuttu, usluydu. Zaten "anne" onları ne pek görüyor, ne de düşünüyordu.

Bütün teferruat, fazla kurnazca tertiplenmiş bir tiyatro piyesi gibi akıl almaz derecede güzel ve mükemmeldi. Blake'-in teferruatta kusursuzluk arayan, bundan hoşlanan bir tabiatı vardı. Üstelik işe, plânını evvelden tasarlamış olamayacağı testekerlek ay, rüzgârsız deniz, acayip bir renk müsrifliğiyle boyanan sıra sıra gurup resmi geçitleri de karıştı.

Bir gece yarısı vapurun burnunda yanyana dururlarken "kadın" başını ona yaslayarak:

- Ama, biliyor musun, sanki bütün bunları, güneşi, ayı, kızıllaşan denizi, hepsini de sen emredip yaptırabilirdin gibime geliyor, dedi.

Blake ciddî ciddî:

- Zaten öyle yaptım, cevabını verdi. Allaha dedim ki: "Makinelerini işlet bakalım. Sevdiğim kadın ihtiyar Okyanusundan geçecek." O da gördün ya, sözümü dinledi.

Beraberce güldüler, Blake onu çocuk gibi kucakladı, sıkı sıkı tuttu ve öptü.

Suzan, boğazında bir yumru, nefesi tutularak: "Blake, diye fısıldadı... Blake, Allahın seni dinlediğine âdeta inanır gibiyim." dedi.

Ay ışığının, koyu, dümdüz denizin büyüsü ile birleşmiş, birbirlerine sımsıkı sarılmış olarak geçen şu anı, derinden derine bütün kudretiyle doya doya tattı, yaşadı.

Suzan, kıyıda müphem bir şekilde belirmeye başlayan kulelere, yüksek binalara bakarken, "Karaya ayak basınca, imkânı yok şu denizde geçen harikulade günler gibi olamaz", diye düşündü. Göğsünün içinde kalbinin, o dans adımı gibi canlı, neşeli temposunu ağırlaştırarak, soğuduğunu hissetti. Sanki kanında bir duruluş, tortulaşıp bir dibe çöküş vardı. Şu dakikaya kadar, yer yüzünde yaşamamışlardı. Aklını başına toplayıp, bir evi, hizmetçileri, büyük bir şehirde hiç alışık olmadığı bir hayat tarzını düşünmesi lâzımdı. Blake'in yaşantısı, her halde ona çok yabancı gelecekti. Erkeğini ne kadar yakından, ne kadar içten tanıyor, hem de onun hakkında ne az şey biliyordu. Yalnız oldukları zaman onu, hiç bir zaman bir insanı bilmek, tanımak hususunda aklından hayalinden geçi-

remeyeceği bir dereceye varan kuvvetle, anlayışla biliyor, tanıyordu. Ama odalarının kapısından dışarı çıkar çıkmaz, Blake birdenbire bambaşka,

biraz titiz, sabırsız, şunu bunu, hattâ Suzan'ı bile tenkide hazır bir adam oluveriyordu. Vapurdan çıkacakları sırada, kamaranın kapısında:
— Suzanne, şapkan bu kahve rengi kostüme hiç uymamış, dedi.
— Sahi mi, Blake?

Onun karşısında böyle boyun eğdiği, kendini küçümser gibi bir hal aldığı için, öyle kızıyordu ki... Sükûnetle: "Ben bu fikirde değilim, Blake", diye cevap vermeli idi. Ama, şimdi bunu söyleyemezdi. Belki bir müddet sonra onunla aynı fikirde olmadığını söylemek kudretini
bulacaktı.

- İlk işin, başka bir şapka almak olsun, e mi Suzanne. Hem daha büyük, geniş kenarlı bir şapka. Küçük şapkalardan kaçınmalısın, dedi. Sonra da Suzan'a, hoşuna gitmeyen şeyi hemen o saniye unutturacak kadar heyecan veren o gizli ateşle: "Güzelsin... Her giyip taktığın şey güzelliğini desteklemeli", dedi.

Suzan hiç bir zaman, yüzünü, vücudunu, gözlerini, ellerini; güzellik için giyip takması gerekli süsleri, elbiseleri düşünmemişti.

Blake onu yeniden yaratıyordu; Suzan da erkeğinin sayesinde kendini kıymetli bulmaya başlıyordu. Belki de bu yüzden onun önünde boynunu eğiyor, sözünü dinliyordu. Şaşırarak kendi kendine: "Yoksa boş şeylerle övünen biri mi oluyorum?" diye sordu. Blake onun iç kalıbından bambaşka bir kadın yaratıp çıkarıyordu. Boş şeylerle böbürlenmek ne de garipti !

Ama Blake bir şey söylüyordu: Vapur rıhtıma yanaşmıştı, "işte benim güzel Suzanne'ım bu, baba?" diyor, sonra da kendisine dönüp: "Suzanne, babam köyden dünyada inmez, bu geliş senin aşkına." diye sözünü tamamlıyordu.

Uzun boylu, ince yüzlü, açık gümüşü elbiseli, gayet zayıf bir ihtiyar, Suzan'ın iki elini birden ellerine aldı. Suzan bu avuçların kuruluğunu hissetti.

Dudakları kuru kuru, yanağına değdi, soluk ihtiyar gözler kuru, hafif bir bakışla üzerinden gelip geçti. Konuşunca sesi yüksek, keskin çıktı.

- Ne vakittir, oğlumun evlenmesini ister dururdum. Ben çok mesut bir evlilik hayatı geçirdim. Sözümü dinlemeyip beklemiş olmasına, şu dakika sevindim, dedi.
Suzan gülümsedi; bu uzun boylu, hafifçe titreyen ihtiyardan hoşlanmıştı. Ellerini John'la, Marcia'nm omuzlarına koyarak:
- Çocuklarım, dedi.
Adam gözlerini onların üstünde tutmadan:
- "Evet... Evet, bir gün Fane Hill'e gelip akşama kadar kalsınlar", diye mırıldandı. Ama John'la Marcia'nm uzatmaya yeltendikleri elleri tutup sıkmadı. Arkalarında, kibarcacık siyah elbiseli Jane duruyordu. Yüzü sapsarı idi ve Suzan zihninde açılan bir parantez
içinde: "Utanmalıyım. Kadıncağızı ne kadar deniz tuttuğunu aklımdan bile geçirmedim." diye düşündü. Ama ağzını açıp bir şey demeye vakit kalmadan, Bla-ke hepsini birden koskocaman bir otomobile tıktı. Akşam vakti ışıklarla pırıl pırıl yanan şehir sokaklarından geçerek nihayet nehir kıyısında, bir kaç evden teşekkül eden dörtgen biçimi sakin bir eve vardılar. Otomobil durdu, sokak tarafındaki büyük kapı açıldı, liv-reli bir uşak dışarı çıktı.
Blake:
- İçeri geliyor musun baba? diye sordu:
İhtiyar Mr. Kinnaird:

- Hayır, dedi, hayır, Fane Hille'e dönüyorum. Zaten yorgunsunuz. Beni de şehir yoruyor. Bu sene şeftaliler fevkalâde oldu. Linlay yarın sabah size getirir. Av köpeklerinden biri hasta, hemen dönmeliyim.

Otomobilden çıktılar. O da, gürültüsüzce uzaklaşıp gitti. Çocuklar afal afal bakmıyorlardı. Suzan, bu yabancı sokakta, bilmediği bu yabancı şehirde birdenbire bir garipseme duydu. Şu
yadırgayış anı ne kadar da uzuyordu... Bundan sonraki şeyin ne olacağını, ne yapılacağını bilmeyerek, âdeta aptallaşmış gibi bir haldeydi. Tam o aralık hızla kucaklanıp kaldırıldı, eşiğin öte yanında yere indirildi. Blake:
- işte şimdi evimdesin Suzanne, dedi.

Eşyasız, gayet güzel, büyük bir holde idiler. Suzan etrafına baktı. Öbür uçta Blake'in tablolarından biri vardı. Beyaz sert bir güneşin altında parlak bir çöl

dörtgeni içinde yalnız başına, ayakta duran bir Hintli kadını idi bu. Güneşin ışığı âdeta resmin muşambasından fışkırıp akıyor gibi idi. Suzan dışarıdan Marcia'nm: "Beni de kucakta götürün Blake! Beni de kucakta geçirin kapıdan!" diye bağıran sesini işitiyordu.

Ama Blake gülerek: "Olmaz" der gibi başını salladı. Kolunu Suzan'm omuzuna atmış, onu bir acele odalara doğru götürüyordu. Suzan başını çevirip arkaya baktı, çocukların holde ne yapacaklarını bilmez bir durumda kalakaldıklarını gördü.

- Gelsenize cancağızlarım, diye seslendi.

Ama Blake'in emredici, hükmedici sesi duyuldu yine: "Suzanne senin dairen burada."

Yukarıya çıkıyorlardı. Çocuklar da arkaları sıra, beyaz mermer basamaklara ayaklarının ucuyla basarak, akıllı uslu geliyorlardı.
Blake John'a:
— Sen Marcia, Jane bunun üstündeki kattasınız, diyordu. Jane onları önüne katarak:
— Öyle ise benimle gelin, dedi.
Blake geniş bir kapı açtı ve Suzan, erkeğinin kendisi için hazırlamış olduğu daireyi gördü: Fazla eşya doldurulmamış, güzelliklerini boşluklarından alan, solgun renklerle döşenmiş, köşeleri pencereli, hoş, tatlı ışıklı koskocaman odalardı bunlar.

Blake:

- Büyük Suzanne'ım için hiç bir şeyi küçük, miskince yapmaya gelmezdi. Hepsini ben kendim çizdim, dedi.
- Ne zaman? diye sordu.
Blake gülümseyerek, onun halini seyrederek:
- Hemen, derhal... Galiba birbirimizi gördüğümüzün ertesi günü başladım, dedi.
Suzan bir türlü bir şey bulup söyliyemiyordu. Durmuş, dikkatle dört bir yanma bakıyor, bakıyordu. Blake:

— Hoşuna gitti mi? diye sordu.
— Evet, diye fısıldadı. Bana garip geliyor... Amma harikulade güzel. Bir an durdu, sonra da sadece:

Beni sevdiğin için teşekkür ederim Blake, dedi.

1

IV

Uzun, dar salona yukarıdan aşağı bakarak, şu dakikada evin içinde her iş düzene girdi diye düşündü. Blake'in evinde işte, haftalardır ki yaşıyordu. Artık eve ait günlük âdetlerin yoluna konup tamamlandığını anlayacak kadar bir alışkanlık edinmişti. Salonun sonunda, küçük muntazam bir bahçe vardı, bahçenin ötesinde de East River. (Doğu Nehri). Linlay, Is-koçyalı bahçıvan, haftada bir veya iki kere geliyor, havuzun etrafındaki yeşilliklere, bitkilere bakıyordu. Bunları arada sulamak, şoförün vazifesi idi. İşte biraz evvel Linlay karşısına dikilmiş Suzan'a şikâyetlerini dökmüştü.

- Bantie istediğimizin yarısı kadar bile su vermiyor Madam. Müsaadenizle bunu Mösyöye söyleyeceğim.

Suzan, çabucak:

- Yok, yok Linlay, dedi. Kocamı bunun için rahatsız etmeye değmez. Bantie ile ben konuşurum.

Bir daha sefere, yani bugün öğleden sonra otomobille Met-ropolitain'e giderken eğilip genç Bantie'ye bu meseleyi söylemeyi unutmayacaktı.

Suzan hemen her gün, yalnız başına Metropolitain'e gidiyordu. Orası tenha ve serin oluyordu. Bir kenarda canı istediği kadar oturup gördüğü şeyleri derinden derine düşünebiliyordu.
Hoş, evin içi de yaz ortasında gayet sessizdi. Çocuklar kampa gitmişti. Blake, geldiklerinin ilk haftasında bir huzursuzluk içindeymiş gibi, ona: "Çocuklar yazın kampa gitmez mi?" diye sormuştu. Elbette ki, onları şehirde tutmamak lâzımdı. Blake, evin batıya bakan tarafını tamamen onlara ayırıp hazırlamakla harikulade bir cömertlik göstermişti, amma çok sıcaktı. Üstelik günün birinde, sabah vakti, Blake'i, John mer-

divenlerden atlaya atlaya iniyor diye, başını ellerinin içine almış bir vaziyette buldu.

Suzan, azarlar gibi bir sesle:

- John!... diye bağırmış, hol'e çıkarak, son basamaktan hızla atlayan oğlunun karşısına dikilmişti.
Ama orada, çocuğun sorgu dolu gözlerindeki suçsuz bakışı görünce, onu azarlamamıştı. Söylemeye hazırlandığı şeyin yerine:
— Bir çocuk kampına gitmek ister miydin acaba?... diye sordu. John, annesinin ağzını arayan ürkek bir sesle:
— Jane, kardeşimle beni eve götürebileceğini söylüyordu... Anne:
— Ev burası... dedi. Çocuk tatlı tatlı:
— Evet, biliyorum... cevabını verdi. Ama şeye demek istiyorum... Biliyorsun ya... Asıl evimize.

Suzan hemen:

- Hayır... dedi. İkiniz de kampa gidin daha iyi; yüzmek öğrenirsiniz, daha da türlü şeyler öğrenirsiniz.

Onları hazırlamak için, bir hafta Jane'le beraber çalıştı. Blake gayet candan davranmıştı. John'a balık avı için pahalı bir kamış olta hediye etti, çocuğa, yem olarak kullanılacak sinek cinslerini anlattı durdu. Blake'in dünyada bilmediği, akıl erdirmediği bir şey yok gibiydi. Ama geçen hafta John, annesine gizli bir mektup yazmış: "Blake'e söylemeden, kabilse, bana bildiğimiz basbayağı kamış oltalardan bir tane alıp gönderir misin, arkadaşlar, burada herkeste olan bayağı oltaların daha çok işe yaradığını söylüyorlar; hem biz solucanla balık tutuyoruz", demişti.
Bunun üstüne Suzan da, Blake'ten gizli. -çünkü dünyada ona bunu söyleyemezdi -spor eşyası satan bir mağazaya gitmiş, gayet basit, alelade bir kamış olta alıp göndermişti. Mar-cia daha kendi başına yazacak yaşta değildi. Her on beş günde bir Marcia'nm pek iyi olduğunu, yüzmeyi, ata binmeyi çok güzel öğrendiğini, yalnız yemek hususunda titizlik ettiğini,

huyunda biraz da inatçılık olduğunu bildiren şatafatlı, resmî bir mektup alıyordu.

Suzan: "Marcia bizi, yerini yurdunu çok arıyor gibi mi?" diye sordu. Şatafatlı mektup: "Hayır, Marcia arasıra yeni babasından bahsediyor, fakat şimdilik kimseyi arayıp özlediği yok diyebiliriz." cevabını verdi.

Çocukların ikisi de gidince, Jane gayet kesin bir sesle: "Burada bunca adam varken çocuklar dönene kadar bana ihtiyacınız yok, madam. Ben eve gidip ortalığı güzelce bir temizli-yeyim, hem ağaç çileklerinden reçel filân da kaynatırım." dedi.
Blake ona:
— Bir yere gitmek ister misin, Suzanne?... diye sordu.
— Sen istiyor musun?
- Hayır... dedi. Burada kalmak hoşuma gidiyor. Bu evi... Bu şehri seviyorum. Hem terrakotta (1) üstünde çalışıp yapmak istediğim bazı fikirlerim de var. New-York yazın fevkalâde bir yer. Herkes başını alıp gidiyor.

Halbuki şehir, insan doluydu. Suzan nehre bakan pencerelerinden onları sık sık seyrediyordu. Bir şey yaptığı yoktu, tembel tembel oturuyordu. Kendini Blake'i sevmeye hasretmişti.

Blake, zaman zaman, keyfi tuttu mu, yorulmak bilmeme-cesine çalışıyordu. Evin en üst katı atelyesiydi; ilk günü Su-zan'm önüne düşüp merdivenden atlaya atlaya çıkarak onu buraya götürdüğü zaman: "Burayı sen de kullanabilirsin Suzan... Tabiî şayet çalışmaya devam etmek istersen." demişti.

Suzan şaşırarak:

- Elbette çalışacağım... diye cevap vermişti. Amma tembel tembel oturuyordu işte...

O sırada, Blake bu sözünü duymamış gibiydi. Karısına etrafı, her şeyi göstermekle meşguldü. Evi ile, bilhassa plânlarını çizdiği atelyesiyle pek gururlanıyordu.
(1) Sırsız toprak, çamurla kum karışık çanak çömlek, heykel yapmaya yarayan bir madde. F. 20
Burada perdeleri ipek kordonlar, makaralarla, ne de ustalıkla idare edilen koca koca pencereler, malzemelerinin, resim plânşlarmın, âletlerinin durduğu sayısız dolaplar vardı... Su-zan ne bomboş, ıssız ambarda, ne de ihtiyar Maître'in tesadüfe bırakılmış pratik atelyesinde böyle bir lüksü aklından, hayalinden bile geçirmemişti. Blake'i seyretmeye sık sık yukarı çıkıyor, amma kendisi hâlâ bir şey yapmıyordu. Etrafında dileyebileceği her şey varken, içinden hiç bir fikir doğmuyor, hiç bir istek gelmiyordu.

Hoş, ne diye acele edecekti? Blake'in evinde yaşamak, Blake'in karısı olmak tatlı bir şeydi. Bu, âdeta yetiyordu. Markla evlendiği zaman, durmadan yapmayı dilediği daha başka şeyleri, bu evlilik sınırını aşan bir takım bambaşka şeyleri düşünüyordu. Şimdi, hattâ Blake parasız, kendisi de yemek pişirmeye, işlerle didinmeye mecbur kalsaydı bile, gene şu şimdiki halinden, Blake'in yâri, sevilen dişisi olmaktan başka bir şeyi özlemeyecekti. Hoş, Blake'i parasız, fakir bir adam olarak gözönüne getirmeye imkân yoktu.
Boyuna:
- Hâlâ karın değilmişim gibi geliyor bana... diyordu. Blake neşeli sesiyle:
- Aldırmaya değmez, dedi. Sırf âdet yerini bulsun diye, ezkaza yapılıvermiş bir iş bu. Doğru olan tek şeyi bilmek ister misin? Sevdiğim, taptığım kadınsın sen!

Blake, atelyenin geniş sedirinin üzerine yastıkları üst üste koyarak ona bir köşe yapıyor, Suzan da oraya uzanarak erkeğinin çalışmasını seyrediyordu.

Ne de şaşılacak bir hızla çalışıyor, durmadan bir takım şarkı parçalarını ıslıkla söylüyor; bir kaç içkiyi birbirine karıştırmak, yahut da bir ihtiras ânı için kendini onun yanma atmak uğruna işini bırakıyor; bu çılgınlık dakikalarına dalışı da. çıkışı da öyle ânı, öyle şiddetle oluyordu ki, Suzan onun bu hali karşısında daima şaşkın, daima mukavemetsiz kalıyordu.

Erkeğinin ihtirası onunkinden daha coşkuncasma, onu geride bırakırcasma akıp gidiyordu.

ti

Blake'i seyrederken, hissettiği hoşnutluğa bazan kendi de şaşıyordu. Sanki artık yaratmak isteğini hiç duymuyor, yahut duysa da, belki bunu Blake'in o kadar çabuk çabuk, keyifli keyifli yapadurduklarıyle tatmin ediyordu. Onun yanında Suzan'ın eseri ağır ve yavaş kalacaktı. Bu aralık Blake, Yeniler Galerisi adını verdiği eserlerine çalışıyordu. Haftada bir veya iki defa, Suzan atelyenin kapısını açtığı zaman, orada, kocasının bir modelini, zayıf, dramatik vücutlu bir genç erkeği, yahut bir gencecik kadını buluyordu. Blake bunların siluetini, hem mânâsız, hem de aynı zamanda gerçek görünen bir seri düzensiz, oyuklu, çukurlu satıhlar halinde çabuk çabuk çiziyordu.

Suzan:

- Bunu nasıl yaptığını zerre kadar anladığım yok... Amma sanat olduğunu hissediyorum... dedi.

Blake pervasızca:

- Bugünün yegâne sanatı bu... dedi.

Suzan ona baktı. Yanlış bir şey söyleyince fikrini kabul etmemesi lâzımdı. îşte şimdi de yanılmıştı. Sanat, tek bir devrin inhisarına giremezdi.

- Yani yaşayan yegâne sanat, demek istiyorum... diye ilâve etti, sonra da, bir gece evvel, bir damın üzerinde danset-tikleri rumbadan bir melodi kırıntısını ıslıkla söylemeye koyuldu. Her akşam onu bir yere, tanımadıkları bir sürü insanların içine götürüyordu; beraberce tâ yükseklerden, yıldızların içinden, aşağılarındaki yeryüzünde miller ve miller boyunca uzayıp giden, ipliğe geçmiş gibi sıra sıra, küçücük ışık dizilerine bakıyorlardı.

Blake'e sordu:

- Gidip annemi, babamı görmeliyim; acaba neden gitmeyi hiç canım çekmiyor? Onları seviyorum sanırdım... Hem seviyorum da.

Blake:

- Gördün mü bak! Benim sayemde, özü sözü bir, dosdoğru bir kadın oluyorsun... dedi. Hiç bir zaman onları görmeyi
sahiden istemedin, amma bunu istemeye kendini mecbur saydın. Anadan babadan nefret etmek, çocukların tabiatında olan bir şeydir.

Suzan şaşırarak:
— Böyle şeye inanmam ben... dedi. Bir muammayı çözmeye uğraşır gibi bu konuyu düşündü. Blake'in bazan, fazla bir gayret sarfetmeden, hem de dosdoğru bir gerçeği ortaya koyduğu oluyordu.
— Öyleyse neden gidip onları görmüyorsun? Neden ben yanımda babam olmadan pekâlâ, rahatça yaşıyorum? Neden adamcağız bir gece olsun gelip bizimle kalmıyor? Neden John'-la Marcia senden ayrı, uzaklarda o kadar mutlu, gülüp oynayabiliyorlar.

Suzan cevap vermedi. Blake'in yüzü, -şu dakikadaki gibi-, çalışırken ne kadar sert, tıpkı yaratmakta olduğu keskin çizgili mahlûkların yüzleri gibi sert, katı bir hal alırdı.
Suzan:
- Katı yüreklisin Blake, neden?., dedi.
Elleriyle üzerine basa basa bir şekle soktuğu külçeye bakmak için bir kaç adım geri giderek:
- Katı yürekli olmadıkça, insan hayatta bir iş başaramaz. Biz yenilerin en baş kozumuz budur... Katıyız... dedi.
Suzan:
— Evet amma, niçin?... diye ısrar etti. Blake:
— Güzelliği barbarca seviş... dedi. Mücerret güzellik, merhamet bilmez, katı yüreklidir.
Hayır, onda sahiden yumuşaklık yoktu. En ihtiraslı dakikalarında bile merhametsiz, barbarca bir hali vardı. Şefkati bile haşin ve sertti.

...Acaba ne biçim bir hayat sürmüştü? Suzan bunu öğrenmek isteğine düşmedi. Blake ona kendi gelmeden önceki hayatını hiç sormamıştı. Suzan da bundan hiç bahsetmedi. îkisi de. sanki bu geçirmekte oldukları günlerden başka bir şey yokmuş, olmamış gibi yaşıyorlardı. Belki de sahiden öyleydi.

Suzan odasına gitti, kapısını kapadı, annesiyle babasına

uzun bir mektup yazdı. En sonunda da şöyle diyordu: "Son derece mesudum cancağızlarım, bugünlerde gelip epey bir zaman yanınızda kalmaya niyetim var." Sonra da: "Tabiî Blake de sizi görmek, tanımak için sabırsızlanıp duruyor." diye ilâve etti.

En nihayet, son bir haşiye olarak, eski çocukça bir cümleyi yazdı: "Sizi sevdiğimi sakın unutmayın. Sue."
Blake, hemen, çabucak Mary'den hoşlandı.

Suzan New-York'a gelir gelmez Mary'ye mektup yazmış, cevap almamıştı. Bunun üstüne, haftalar sonra, Mary birdenbire, rasgele bir misafir gibi uğrayıverdi. İsmini söyleyip içeri haber yolladı, uzun salonda bir köşeye geçti, bekledi. Dışarıdan gelen Blake, onu orada buldu, odasında kitap okuyan Suzan'ı çağırmaya gitti!

- Aşağıda Mary isminde bir genç kız, kardeşin olduğunu söylüyor... Hoş bir kız... Sana hiç benzemiyor." dedi.

Suzan aşağı indi, sahiden de, tepeden tırnağa, beyazla siyahlar giyinmiş Mary, solgun ellerini dizlerinin üzerinde çap-razlamış, orada oturuyordu işte.
— Merhaba Suzan, dedi. Blake Kinnairdle evlenmeni doğrusu pek gülünç buldum.
— Blake'i tanıyor musun?

Suzan, Mary'nin uzattığı serin, yumuşacık, solgun yanağı öptü. Mary hiç bir zaman kimseyi öpmezdi, sadece öpsünler diye yanağını uzatır, başka bir tarafa bakardı.
— Hayır, amma Michael tanıyor, dedi. Suzan:
— Michael nerede? diye sordu. Mary heyecansız bir sesle:

— Norveç'ten daha yeni döndük. Kayaların, suların, böyle bir takım şeylerin resmini yaptı. Blake'e dehşetli hayran, amma seninle evlendiğini işitince güldü. Şimdi artık senin için de çok farklı bir durum bu, Suzan. Michael, "şu Blake'in evlenmesini bir türlü aklım almıyor" dedi durdu. Ne ise, hiç olmazsa serbest kalırsın... O Öyle çocuk mocuk isteyecek adam değil.

Blake bir sigara yakarak iri kurşuni gözleriyle yan yan Mary'ye bakarak içeri girdi. "Nedir o benim için söylediğiniz?" diye sordu.

Mary, sanki Blake'i ötedenberi tanırmış gibi bir pervasızlıkla:

- Suzan'a, sizinle evli olduktan sonra, hürriyetini kaybetmeyeceğini söylüyordum.

Artık onda, çekinme, utanma gibi şeylerin biri kalmamıştı. Belki kadınların karşısında susardı amma erkeklerle değil. Blake:

- Suzanne'ı hiç biriniz anlamıyorsunuz, dedi. Onun hür kalmaya, başlarına buyruk kadınlardan olmaya en ufak bir hevesi yok. Öyle değil mi Suzanne?

Mary gülümsedi. "Artık nazariyeler bitti mi, Suzan?" Blake onun yerine atılganca cevap verdi:

- Biri kalmadı, Suzanne'ım kendi cinsinin en kadmlaş-mış bir örneği oldu.

Mary küçük ağzını bükerek:

- Zaten, ben ötedenberi bundan kuşkulanırdım, dedi. Amma sakın güvenmeyin ona! îşi kurnazlığa getirip ortaya bir bebek çıkaracaktır. Ötedenberi çocuk diye deli olur.

Blake:

- Böyle bir şey yaparsa, elime boşanmak için bir sebep vermiş olur. Ben Suzan Gaylord adında bir kadınla evlendim... Suzan Gaylord ortakları ile değil, cevabını verdi.

Kahkahalarla gülerek, mânâsız, hattâ acı kaçan sözlerle, birbirlerine gösteriş yapar gibi, ileri geri söyleyip duruyorlardı. Mary, Blake'in hemen anladığı cinsten bir kadındı, netekim o da Blake'i ilk defa gördüğü halde, derhal teklifsiz oluvermişti. Suzan oturmuş, gülümseyerek onlara bakıyor, sanki ken dişiyle alay ediyorlarmış gibi, şaşkın bir hal aldığını biliyordu. Üzerine bir beceriksizlik, savrulan nüktelere katılmaya imkân bırakmayan bir zihin uyuşukluğu, bir kasvet çökmüştü. Mary gittikten sonra boynunu bükerek Blake'e sordu:
- Benimle niçin evlendin, Blake?
Blake, gözlerinde karşısındakini kızdırmak isteyen bir hınzırca bakışla:
— Orasını hiç bilmiyorum, dedi. Suzan:
— Mary'yi nasıl buldun, güzel mi? diye sordu. Salonun içi loşça idi. Suzan onun yüzünü göremiyordu. O aralık Blake bir sigaraya uzandı, kibritin alevi, birdenbire ihtiyatlı bir mâna ile donuklaşan ince, güzel yüzüne vurdu.
— Güzel mi? diye tekrarlayarak bir daldı. "Bilmiyorum." dedi. "Resmini kolaylıkla yapabilirim. Bir havası var. Amma sana hiç, hiç benzemiyor."

Suzan: "Bilsen Blake, ne çirkin bir çocuktu... " diye bağırmak istiyordu. "Sahi söylüyorum, Mary küçükken tahammül olunmaz, korkunç bir kızdı", demek istiyordu. Amma içini bürüyen bu insafsızca hislerden ürktü. Mark'ı seveli beri, tanınmaz bir hale giriyordu. Evvelce kardeşi için hiç bir zaman böyle hislere kapılmamıştı. Kendindeki bu asıl yüzü görmek korkunç bir şeydi. Dilinin ucuna gelen lâfları söylemedi. Bunun yerine "artık Mary'ye güzel bir hediye alabilirim... Şöyle pahalı, güzel bir şey... Blake paradan yana o kadar cömert davranıyordu ki." diye düşündü.
Blake:
- Ş u ışığı yakalım, diyerek yerinden fırladı. Karanlık odaları hiç sevmem.
Oda, göz kamaştırırcasma aydmlanıverdi. Blake, Suzan'm koltuğuna eğilip abandı.
— Ne düşünüyorsun? diye sordu. Suzan sadece
— Mary'ye güzel bir hediye almak istiyorum da, onu düşünüyordum, dedi.

Üzerine eğilmişti, yukarıdan bakarak güldü, amma gümüşü gözleri keskin ve parıl parıldı.
— Kardeşin için kötü şeyler düşündün. Şimdi de kendi kendinden utanıyorsun, dedi. Suzan gözlerini koskocaman açarak:
— Nereden bildin? diye sordu.
— Saf yürekli Suzanne! dedi, tekrar güldü. Suzan kendini küçümseye küçümseye:
— Saf mıyım? diye sordu. Senin yanında lüzumundan fazla mı safım? Keşke artık gülmese, bu kah kah gülmekten vazgeçseydi. Ne diye boyuna onunla alay ediyordu? Blake:
— iyi insanlar daima saf olurlar, fermanını buyurdu. Hâlâ da üzerine eğilmiş, gözlerinin tâ içine bakıyordu. Suzan:
— Mary... diye başladı. Blake sözünü kesti:
Mary, dedi. Bütün öteki kadınların eşi, sen değilsin, mesele de bu kadar... ihtiyar Mr. Kinnaird: "Mermerleri..." diyordu.
Blake'le Suzan, ağustos ayı içinde birdenbire bastıran boğucu sıcaklar yüzünden, bir hafta kalmak niyeti ile, Fane Hill'-de bulunuyorlardı. Bir sabah, Blake, çamurun başından tiksinerek dönmüş:

- Her şey ellerime yapışıyor. Hazırlan Suzanne, Fane Hill, bundan iyidir. Hem ev de büyük, ihtiyar delikanlı bizi pek rahatsız edemez, dedi.

Suzan:

- Zaten onu yakından tanımak isterdim, dedi. Hemen yerinden fırladı. Ağaca kavuşacağını düşündükçe sevincinden içi içine sığmıyordu:

Blake:

- Onu kolay kolay tanıyamazsın ya, ne ise, dedi. Bunu söylerken bir yandan da uzun uzadıya ellerini yıkıyordu. Sonra avuçlarına biraz lavanta sürdü, çünkü çamur hiç sevmediği bir koku bırakıyordu.

Bir saatin içinde evden çıkmışlardı, işte Suzan, elinde serin yüzlü bir bardakla, büyük bir karaağacın altında oturmuş ihtiyar Mr. Kinnaird'i dinliyordu. Blake çimenlerin üstünde.

gözleri kapalı, kollarını bacaklarını hoş bir yorgunluk edasıy-le iki yana atmış, yatıyordu.

ihtiyar Mr. Kinnaird, uzun saplı gümüş bir kaşığı uzun bardağın içinde döndürerek:

- Mermerleri... diyordu, anlamak için koca bir ömür az gelir. Ben onları bir insan gücünün yetebildiği kadar anladığımı, bildiğimi sanıyorum. Mermeri sade satmakla kalmam... En güzellerini, tetkik için, anlamak için, sonunda da onları bilen ellere vermek için, saklar
alakoyarım.

Suzan onun, kendi mermerlerinin birinden yapılıp çıkmış olabileceğini düşündü.

işte oracıkta, ağacın altında, hafif hafif esen rüzgârın oynattığı gölgeler içinde krem rengi fanila elbisesiyle incecik, dimdik oturuyordu. Daracık yüzlü, uzun beyaz ayakkabısının üzerine ipek gibi siyah tüylü küçük bir av köpeği başını dayamış, tek kulağını dikerek tetikte, helecanlı bir uykuya dalmıştı.

Gümüş gibi çınlayan, sert, ihtiyar ses:

- Söz aramızda, diyordu; eğer mermer üstünde çalışmak isterseniz, doğrusu pek memnun olurum yavrum... Senelerden-beri sakladığım bazı italya mermerleri var... Günün birinde belki Blake mermere döner diye düşünmüştüm de. Amma olmadı.
Blake:
— Mermeri, benim işim istemiyor, diye mırıldandı, gözlerini açmadı. Suzan benliğinin müphem yerlerinde hafif bir ilgi depreşmesi hissetti.
— Bunları görmek isterdim, dedi. Sonra da: "Tabiî ileride, bir sırası düşünce... " diye ilâve
etti.

Blake, kendine has olan o hoş, cazip halini hiç de kaybetmeden, tatlı tatlı esnedi. "Açıklık, kırlık yerlerden nefret ediyorum. Üzerime bir aptallıktır çöküyor. Uyuyorum işte." diye mırıldandı.
Kolunu gözlerinin üzerine attı, hemencecik hafif bir uykuya daldı. Mr. Kinnaird:
- Neye şimdi değil?... dedi. ihtiyar adamcağızda, o dakikaya kadar göstermediği bir ateşli, hevesli hal vardı. Suzan da ayağa kalktı.

Blake'i çimenlerin üstünde uyur bıraktılar, gölgeli, dar bir yoldan yürümeye başladılar.

- Bütün güzel parçalarımı burada saklıyorum... diyordu; mermerler yola çıkarılırken daima başında durup, satmak istemediğimi içinden seçiyorum. Bu parçalar benim hediyelerim oluyor...

Cebinden bir anahtar çıkardı, dar yolun nihayetindeki büyük, boyasız tahta barakanın kapısını açtı. içerisi her boydan işlenilmemiş mermer blokları ile doluydu.

Ihtiyarcık usulca, tatlılaşan bir sesle:

- Hepsi de bekliyor... dedi. Bir tane seçmek istemez misiniz, yavrum? Bir kere buraya David Barnes'i getirmiştim...

Üç tane aldı... Dev'i için koskocaman bir blok, iki de daha küçüklerinden... Edison'unu benim
mermerlerimden biriyle yapıyor.

Suzan, yerinde duramaz bir halde mermerlerin arasında dolaşıyordu, içinde gene bir şeyler ürperip kımıldadı.

Mr. Kinnaird:

- Hemen bir karar vermemelisiniz, içiniz ne zaman çeker, hazır olursa, bunlar işte burada. Mermer çabucak seçilemez... dedi.

Suzan:

- Evet, biliyorum... cevabını verdi. Daha da bir şeyler söylemeliydi amma, bu kudreti bulamıyordu. Mr. Kinnaird kapıyı kapatıp kilitleyince âdeta sevindi amma, hâlâ da, bir ıstırabın falını okur gibi, içinde depreşen huzursuzluğu duyuyordu.

Mr. Kinnaird:

- Biliyor musunuz, Blake mermer meselesinde yanılıyor... diyordu; hakikî heykeltraş için, işlenecek yegâne şey budur, çamur değil. Katı, sert taşı, yalnız büyükler kullanabilir. Blake ondan korkuyor.

Suzan ihtiyara baktı. Oğlundan bahsederken yüzü sakindi, soğuktu. "Blake'in yaptığı şeyler, diye devam etti; mermere dayanamaz. Yaratılacak konuda içten gelme bir sağlamlık ister, yoksa mermer işe yanaşmaz, yola girmez. Dedim ya, o yalnız sade ve sarih... Yâni ebedî olan içindir."

Suzan onun bunu bilmesine şaşarak, dinliyordu. Amma cevap vermedi. Benliğinin tâ derinliklerinde bir şey ürperip kımıldıyordu. Gebe kaldığını, içinde ikinci bir can belirdiğini hisseden bir kadın gibiydi.

-/• Sonbahar başlarında, havalar serinler serinlemez, bir gün kalktı, yapmış olduğu şeyi görmek için, yalnızca Halfred Hastanesine gitti. Bir kere bunu Blake'e söylemeyi düşündü, sonra caydı. Blake'e onu göstermekten korkuyordu. Bu heykeli yapalı o kadar çok zaman geçmişti ki, iyi mi, yoksa kötü mü olmuştu bilemiyor, aklında kalana güvenemiyordu. Onu evvelâ yalnız başına görmek istiyordu.

Eylül ayının sonlarında, serin bir akşam üstü oraya gitti, girenler çıkanlar vardı; Suzan kapıdan geçti, holde sessizce durup, baktı...

Yaratmış olduğu insanlar, değişmez tuncun içine ebediyen girmiş bir halde, işte orada duruyorlardı. Fırçanın yarattığı resim zamanla bozulabilirdi;

kitaplar küflenir, ölür, kaybolurdu, musiki susardı, amma onun yapmış olduğu şey, iyi veya kötü, daima sürecek; zamana dayanacaktı. Suzan "insanlarına" huşû'la baktı; çünkü onlar kendisinden daha ebedîydiler.

Böyle baktıkça, gitgide onlarda hantal, kaba bir hal, fazla bir iriyarılık görmeye başladı. Sahiden böyle miydiler, yoksa Blake'in incelmiş, aykırı, yan duruşlu heykellerine mi

alışmıştı? Bu Insanlar'ı Blake'e raslamadan önce yapmıştı. Ne kadar da muazzam şeylerdi, erkeğin omuzları gepgeniş, kadının iri, dolgun memeleri vardı. Blake'in şakacı sesini duyar gibi oluyordu. Şimdi burada olsa: "Bu realistliğin varken, senden ümidi kesmeli Suzanne'm!" derdi.

Öyle ise, neden bu insanlar bu kadar canlı görünüyorlardı? Koyu yüzlü tunç onlardaki canlılıkla parlıyor, yukarıdan

vuran aydınlığın altında sanki hayatla dolup kabarıyordu. Kapıdan iki kız girdi, Suzan'm yanında durup, çiklet çiğneyerek gözleri dala dala heykele baktılar.
Suzan, kızlardan birinin ötekine:
"Kadının yüzünde ne müthiş bir hüzün var, değil mi?" diye fısıldadığını duydu.
Öteki de:
"Öyle... Baktıkça insanın ağlayacağı geliyor." dedi.
Eğer Blake orada olsaydı, bunların lâfına kahkahalarla gülerdi.
Suzan döndü evine geldi. Blake evde mi, değil mi, diye sormadı bile. Doğru odasına çıktı, kapıyı kapadı. Soyundu, yıkandı, satenden bir robdöşambra sarınıp sedire uzandı... Blake karşısındaki köşelere aynalar koydurmuştu. Suzan bu aynalarda, tekrar tekrar, küçüle küçüle çoğalıp giden hayalini gördü, tâ ki odanın içi fildişi rengi satenlere bürünmüş, krem rengi ipek sedirlerde yayılıp yatan bir sürü güzel tembel kadınlarla doluyormuş gibi olana kadar hep kendini seyretti. Nazlı nazlı, elini kaldırdı. Bu eller hiç bir zaman böyle yumuşacık, bembeyaz olmamışlardı. Elleri... Onun elleri! Aynaya gözünü kaldırınca da bir sürü güzel, beyaz eller gördü. Bu kadından gözlerini kurtararak, yüzünü kollarıyle kapadı.

Blake içeri girdiği zaman, kıpırdamamıştı; öylece duruyordu. Ayak sesini duydu. Yanı başına dikilmişti, Suzan gene de kımıldamadı. Bunun üstüne erkeğin elleri onu omuzlarından yakaladı, kendine döndürdü. Blake'in elleri aceleci ve sertti, ona dokunurken sanki kesici, acıtıcı şeylermiş gibi daima da bu ellerden biraz canı yanardı.

- Bu da nesi, uyumuyorsun ki!... diye bağırdı. Uyuyorsun sandım.

Suzan "Hayır" der gibi başını salladı, Blake de oturdu. Aynaların içinde, yakışıklı, ince uzun erkekler oturup güzel kadınlara doğru eğildiler.
Blake:
-! Ne var?... diye sordu. 317
Amma Suzan'm cevabını beklemedi. Suzan'a dikilen gümüşî gözleri süzgünleşerek, üst üste kırpıldı. Birdenbire:
Aynaların içinde, erkekler eğildiler, kadınları yakalayıp kucakladılar. Blake'in omuzunun üstünden onlara baktı. Erkeklerin hepsi de Blake'di, amma kadınların hiç biri kendisi değildi... Hayır, kadınları tanımıyordu.

Daima sapsade, tam bir bütün olarak gördüğü hayatı artık şimdi, nurlu, geçici, bölük pörçük bir sürü parçaların toplanıp birikmesinden ibaretti. Üstelik bu parçaları birbirine halkalı-yacak, ekleyecek bir şey de yoktu. Bunlar bir hayat teşkil edecek şekilde birbirlerine bağlı değillerdi. Suzan bir odadan bir odaya dolaşıyor ve bütün bu bir sürü odalar, içinde, ruhunun barınıp yaşayabileceği evi kurmuş olmuyorlardı. Her şeyi vardı. Sahiden de bir eksik bulup çıkarmaya imkân yoktu. Blake onu deli gibi seviyordu. Suzan onun yâri, karısı, aşkı, metresi, her şeyi olmuştu. John'la Marcia eve dönmüşlerdi, onları doğuran, bu boya getiren insan kendisi değil miydi! îşte şimdi de oturmuş, anlattıkları şeyleri dinliyordu.
John:
— Elli altı balık tuttum, hepsini yedik. Gelip görmeni isterdim anne... dedi.
— Öyle yüzdüm... Öyle yüzdüm ki...
Tunç gibi koyulaşmış olan Marcia, odanın içinde kulaç attı. Jane de reçel, murabba, yemiş konservesi kavanozlarıyle döndü.
— Üst tarafını evde, kilere koydum... dedi. Suzan sordu:
— Neden Jane? Oraya kimsenin gittiği yok ki... Jane:

— Bilmiyorum, içimden öyle geldi. Her tarafı güzelce temizledim. Görseniz Cennet gibi... öyle sessiz, öyle rahat ki!
Blake'in evine ait bu dört bir tarafındaki duvarlar, birdenbire Suzan'a garip, yabancı geliverdi. i
— Yeni kuyu nasıl?... diye sordu. Jane:
— Çok güzel madam. Suyu hem tatlı, hem de buz gibi. Suzan bir şey demedi. Eğer Mark bu tatlı, buz gibi sudan

içmiş olsaydı ölmeyecekti. Amma o zaman da Blake'le geçen bütün bu hayat olmayacaktı. Artık kendini Blake'siz tasavvur edemiyordu.
Blake'in yâri idi... O da onun yâri idi.
Blake:
- Koyu sırma elbiseni giy bu gece, Suzanne... dedi.
Dansetmeye gidiyorlardı. "Daima koyu sırma elbiseler giymelisin can Suzanne'ım. Hem
bırak da saçlarını ben yapayım. Artık herkes şehre dönüyor, herkes Blake Kinnaird bakalım kimi almış diye meraktan çatlıyor. Biliyorsun ya, boyuna hiç evlenmeyeceğim demiş durmuştum Suzanne... Ah, bu senin gözlerin yok mu, ne diyeyim bilmem!"

Suzan da işte böylece Blake'in "yâri" olarak yürüyüp çıkmış, başı gururla dimdik, Blake'in etrafını saran bu neşeli, güzel insanları görmekten kıvanç duymuştu. Blake'in kolu hafifçe beline dolanmıştı.

- Suzanne, Suzanne!... diyerek onu hepsine tanıtıyordu. Kadınların gözleri onu merakla, soğuk soğuk süzüyordu.

Amma erkeklerin gözleri ateşliydi. Suzan onların hepsine de aynı şekilde bakıyor; zoruna, ancak, tek tük bir iki kelime söylüyordu.

Onların hallerini seyreder, lâkırdılarını dinlerken bu insanlarla hiç bir zaman konuşmak kudretini bulamayacağını düşünüyordu. Onların ne söylediklerini anlamıyordu. Halbuki Blake onların lastikli sözlerine karşılık savunmasını biliyordu. Kadınlar sıralı sırasız, birdenbire onun yanma geliyor, gözleri pırıl pırıl yanarak, birbirini tutmayan bir takım cilâlı sözleri döküp saçıveriyorlardı. Blake'e dönen bütün kadın gözlerinde bir ateşli parıltı vardı. Bu gözler,

Blake'in etrafında sanki bir sıcaklık havuzu yaratmış oluyordu. Blake de, parlak, gümüşten bir şeymiş gibi, kaçarak, sıyrılarak, gülümseyerek

onların sıcaklık çemberinin içinden kâh yanlarına doğru, kâh onlardan uzağa fırlıyordu. Hiç biri de ona dokunamıyor, değe-miyordu. Konuşurlarken ellerini uzatıyorlardı, amma o, sanki bir elin koluna, eline değmek üzere olduğunu bilmiyor, anla-mıyormuş gibi, hemen uzaklaşıveriyordu.

"Blake kendisini kullanıp gözetmesini biliyor." diye düşündü. Sonra da hayretle, için için: "Amma bu hali seviyor... Bu kadınların her birini azıcık olsun seviyor." dedi. Onların, kelebek kanatlarının çırpınışını andıran hareketleri, atılganlıkları, cilveleri, yapmacıkları arasında sessiz sedasız otururken, Blake'in kendisiyle ne diye evlenmiş olduğunu bir defa daha, yalnız bu sefer kendini küçümsemeden, araya hayretten başka bir his katıştırmadan, - amma bir türlü de aklına sığdıramaya-rak- düşündü.

Sabahın saat dördünde yatmaya giderlerken Blake: "İyi eğlendin mi?" diye sordu. Hafifçe sarhoştu, Suzan'm başını tutup çevirdi, beynunu öptü, tekrar tekrar öptü. Suzan, sorulan şeyi düşünerek hareketsizce kendini bu öpüşlere bıraktı.
Ciddî ciddî:
— Galiba eğlendim... dedi. Yalnız işin garibi, hiçbirinin yüzünü hatırlayamıyorum. Blake gülerek:
— Biraz sarhoşsun da ondan... dedi.
Ama Suzan bütün gece hiç bir şey içmemişti. Sade dinleyerek, şaşarak onların halini seyretmişti. Blake:
bilmiyordu. Amma, Blake'in yâri idi, o da onun yâri idi. Birbirlerinden, yarımlıklarını bü-tünleyen sırra varıyorlardı. Fakat bu da gene sade bir bölümden ibaretti...
Günün birinde, Michael onu görmeye geldi. Yalnız geldi, Suzan da yalnızdı. Artık tam bir erkek olmuştu. Suzan bunu hemencecik farketti. Güzel erkek çocuğu yok olmuştu. O îsâ'-yı andıran ilâhî bakışı sanki hiçbir zaman mevcut olmamış g-
bi silinip gitmişti. Sarı saçları koyulmuş, düzleşmişti. Küçük bir bıyığı vardı, vücudu da kalınlaşmıştı. Mary'den, yahut onun Norveç'e beraber geldiğinden hiç bahsetmedi.

- Bugünlerde bir sergi açıyorum... Fjord'larımı göstereceğim... dedi. "Bütün yaz, kayalardan, sudan, bir de çıplak kadın resminden başka bir şey yapamadım... Amma en çok kaya ve su. Yumuşak bir kadın vücudunun ıslak, siyah bir kayanın üstünde, köpüklü dalgalarla dövülmesi insanda acayip hisler uyandırıyor... Öyle bir hal ki bu, ha şimdi ezilecek, ha şimdi boğulacak diye yemin edebilirsiniz... Bu vücudun didik didik parçalanmasını, dalgaların altında ezilmesini istersiniz."

Bir an sustu. Kayıtsız bir eda ile:

- Şimdi işte bu biçim şeylerin resmini yapıyorum... în-san neye mecbursa onu yapar... Bu, içten gelen bir şey... dedi.

Ayağa kalktı, uzun salonun penceresine doğru yürüyüp nehre baktı. Suzan:
— Artık at resmi yapmıyor musunuz?... diye sordu. Koşan atları ne güzel canlandırıyordunuz! Adetâ rüzgârın akıp geçişini hissedebiliyordum.
— Çölde, bir su başına toplanmış yaban atlarının resmini yaptım. Bu tablomu ihtiyar Joseph Hart aldı.

Suzan:

Anlatsanıza, nasıldı?... diye yalvardı. Michael, garip bir sabırsızlanışla:

- Mühim bir şey değil... dedi. Batı taraflarında idim. Hiç yaban atı görmemiştim. Şundan bundan işitiyordum amma, kendim hiç görmemiştim. Bir gece uykum kaçmıştı, kulübemden çıktım, kumlu küçük bir tepeye tırmandım. îşte orada tepenin eteğinde bir suyun başında toplanmış dokuz tane at gördüm. Bir tanesi siyah, ötekilerin hepsi bembeyazdı. Nasıl oldu bilmem, beni hissediverdiler. Siyahı hissetti. O başlan idi. Kafasını kaldırdı, kişnedi; ay ışığında, siyahın arkasından, hep beraber, dörtnala kaçıp kayboldular:
Suzan:
— Görür gibi oluyorum. Kim bilir ne güzeldi, Michael!... dedi. Amma o bir sigara yakıyordu.

— Bakalım Kinnaird'le sizin, birbirinize nasıl bir tesiriniz olacak, pek merak ediyorum... dedi. Mutlaka birinizden biriniz değişeceksiniz. Hoş Blake'i başka bir kalıba girmiş olarak
—

tasavvur edemiyorum ya, neyse... Suzan:
— Evlenmediniz mi?... diye sordu.
— Yok canım, Allaha şükür! Yoksa mahvolduğum gündü. Suzan, bir zamanlar onun, Mary ile evlenmek için nasıl

yanıp tutuştuğunu hatırlayarak:
— Niçin?... diye sordu.
— Hiç kimseyi o derece yakınıma sokmak istemiyorum. Bu işe yetecek kadar kuvvetim yok. Karşı koyamam. Bunu şimdi görüyorum artık. Şayet evlenseydim, kişiliğimi kaybedecektim. Ne resmi yapacağımı bile hissedemez hale gelecektim... dedi.
Bir an sustu, sonra da:
"Ama sizin için başka." diye ilâve etti.
Suzan:
— Neden?... diye sordu.
— Nedeni var mı, bir kadın... dedi, omuzlarını silkti. Suzan:
— Evet? Bir kadın?... diye tekrarladı.
— Kadın için mesele büsbütün başka. Onların temeli, esası fizyolojiktir... dedi. Suzan ağzını açıp itiraz edecekti, sonra vazgeçti, sustu.
Bir gece evvel, Blake uyumak için yanından çekildikten sonra karanlıkta bitkin bir halde, doymanın verdiği bir haz içinde, sessiz sedasız yatıp kalmıştı. Evet, hâlâ da bu hazzı duyuyordu.

O kadar dürüst bir tabiatı vardı ki, "ne olduğunu" inkâra kalkışmadı, bir şey demeden, sade Michael'e baktı, durdu.

Ne olduğunu kendisi bildikten sonra boş lâfa ne lüzum vardı: Blake'in yâri, dişisiydi.
Bir gün, David Barnes, hantal hantal yürüyüşüyle içeri girdi. Blake'le, Suzan öğle yemeğinde yalnızdılar, o da üçüncü oldu.

buraya da, duvarlara, o sevdiği diagonal aynalardan koydurmuştu, netekim odanın içi işte
sonsuzca tekrarlanan üç insanla dopdolu idi.)'
- Blake, doğrusu Paris'te evlenmekten başka bir işler yaparsınız sanmıştım. Blake gülerek işi şakaya döktü:
- Öyle amma, arada bir de Suzanne var... Bilmiyor musunuz, kadınların hani evlenmekten başka bir şey teklif edemeyeceğiniz baş cezası cinsinden... Onun tipine başka bir şey uymaz
ki.

Hem bunları söylüyor, hem de küçük bir kuşun incecik kemiklerini ne kadar da temiz görünen bir tutuşla almış çabuk çabuk sıyırıyordu. ince, sert elleri daima becerikliydi.

- Allah bilirken ne saklayayım, niyetim hiç de evlenmek değildi... diye devam etti. Her türlü çareye baş vurdum, öyle değil mi Suzanne? Amma ne yaparsınız, ya evlenmek vardı, ya da bu işte avucumu yalamak.
Suzan:
— Blake!... diye bağırdı. Daha ilk gününden benimle evlenmek istediğini söyledin. Blake, Barnes'e bakarak:
— Görüyor musunuz, o vakte kadar bir şey anlamamış. Siz de biliyorsunuz ya Barnes, biraz alıkçadır benim Suzan-ne'ım!

Gülüştüler, Suzan'm yanakları kızarınca, tekrar güldüler, çünkü onu kendi kendisinden şüphelendirmişlerdi. Acaba sahiden Blake'i anlamamış mıydı?

-- Hiç de değil, pekâlâ biliyorum, beni kızdırmak için alay ediyorsunuz.

Bunu söylüyordu amma, emin değildi.

Hele yemekten sonra Blake gidip de David Barnes'le yalnız kalınca buna büsbütün emin değildi.

Adam damdan düşer gibi, birdenbire:

- Demek böyle ha, Suzan, evlenmek istediniz?... dedi.

Piposunu yaktı, bacaklarını uzattı, iri, kirli ellerinin eklem yerlerini çıtlattı. "Sizi o biçim işleri atlattı, artık adamakıllı çalışmaya hazır sanmıştım. Yoksa artık hiç mi çalışmayacaksınız? Bunlar hep kadın olmanız yüzünden çıkıyor. Kadınlar kendilerini ciddî bir işe vermeyi sevmiyorlar, vesselam."

Suzan bütün dürüstlüğü, doğruluğu ile:

- içimde Blake'i isteyen, çeken bir şey vardı... dedi. Barnes:
- Blake, o, neydi ismi? Öteki gibi olmayacak. Kibarlık edip genç yaşta ölmeyecek... dedi. Gözleri çirkin, korkunç bir mâna aldı. "Blake yaşayacak, daha çok yaşayacak. Kendinden evvel kim ölürse ölsün razıdır, amma kendi ölümüne razı olmaz."

Suzan:
— Blake ölürse, ben de ölürüm... dedi. David Barnes:
— Ya, öyle sanırsınız... dedi.
Suzan cevap vermedi. Gözünü kaldırıp baktığı zaman, Barnes'in sanki onu hiç tanımıyormuş gibi merakla, dikkatle süzdüğünü gördü.
— Ne var? Hoşunuza gitmeyen bir şey mi var? diye sordu. O da bir soru ile karşılık verdi:
— Kendinizi hiç suçlu gibi duymuyor musunuz?... dedi. Suzan: -! Suçlu mu?... diye tekrarladı.
— Suçlu ya, suçlu! Ömrünüz geçip gidiyor, bir şey yaptığınız yok. Suzan başını salladı:
— Yaşamak bana yetiyor... cevabını verdi. Barnes:
— Yaşamak!... diye fısıldadı. Buna yaşamak diyorsunuz ha! Öyleyse sizinle bu aralık konuşmaya değmez.
Çok geçmeden de çıkıp gitti.
Suzan buna aldırmadı. Hattâ ona biraz da acıyordu. O gece Blake'e:

- David Barnes bir kutu içinde yaşıyor... dedi. Sanatının, hayatını öldürmesine
razı olmuş. Halbuki hayat her şeyden önce gelmeli, öyle değil mi Blake? Yaşanan her şeyin
içinden, nihayet bir çiçek, bir tohum çıkar.)

Blake:

- Kuzum, hâlâ sanatı düşünüyor musun?... diye sordu. Gümüşî gözleri ona dönmüş, alay eder gibi gülüyordu. "Artık o sahifeleri kapattın sanıyordum... " dedi. Suzan'm

gözlerini açmaktan başka bir şey yapmasına, söylemesine vakit kalmadan da çabucak, gümüşî gözleri pırıl pırıl yanarak:

"Suzanne, bugün senin için bir elbise düşündüm... dedi. Kırmızı üstüne ince sırma, gözünün önüne getiriyorsun, değil mi, sırma "şöyle sert duracak... Alttan da vücuda sımsıkı yapışık kırmızı gelecek."
Evin dört bir yanma saçtığı küçük kâğıt destelerinden bir sahife çekerek resimler yapmaya başladı. Suzan bakmak için üzerine doğru eğildi. Onun kendisi için çizdiği elbiseleri sevmeye başlıyordu. Önceleri erkeğinin onu giydirmesinden utanır gibiydi, amma şimdi vücudu, onun eliyle yuğurulan çamura dönmüştü. Böyle bir işe kendini seve seve teslim ediyordu. Çünkü Blake'in yâri idi. O da onun yâri! Parlak bir bölümün ardından ötekine geçerek hayatını sürüp gidiyordu işte.

David Barnes'in o günü kendisine bir kere bile ne Dev'le-rinden, ne de yaptığı işlerden lâf açmamış olduğunu, ancak bütün bunlardan epey sonra hatırladı.

Blake:
— Noel, yortusu benim için hiç bir şey ifade etmez Suzan-ne'cığım. Güzel güzel çocuklarını alır, aneni babanı görmeye gidersin. Vazifeni yapmadıkça üzülüp duracaksın... Ben de vazifeye boyun eğersem üzülürüm. Bunun için o akşam gidip babamla yemek yemeye özenecek değilim. Her zamanki gibi varsın yalnız başına Fane Hill'de yemeğini yesin! Suzan üzgün bir yüzle sordu:
— Peki amma Blake, öyleyse Noel'de ne yapacaksın?

İlk Noel'lerinde Blake'i bırakıp gitmeyi doğru bulmuyordu. Amma o bayramlardan, yıldönümlerinden hiç hoşlanmazdı. Daima: "zamanın geçtiğini ne diye hatırlatırlar, anlamam ki..." der, dururdu. >

- Yapabileceğim yüz türlü şey var Suzanne; hoş, bunların birini de sana söyleyecek değilim. Yalnız şayet burada kalacak olursan senden bir tek ricam var: Evin içini ağaçlarla,
yaldızlı pullu bir takım süslerle doldurma, çocuklarının da önüme bir sürü istemediğim hediyeler yığmalarına meydan verme kuzum.

Suzan sükûnetle:

- Peki... dedi. Zaten Blake konuşurken, şaka mı ediyor, yoksa ciddî mi söylüyor, bunu hiç bir zaman anlayamıyordu. Ne demek istediğini, bari iç duygusu veya görme yolu ile keşfedebilmek için Blake'e dikkatle, hep dikkatle bakıyor, her halini inceliyordu, çünkü sadece söylediğini işitmek ona bütün mânayı anlatmaya yetmiyordu.

îlk defa olarak, ondan biraz uzaklaşmak, ayrılmak ister gibi bir his duydu. Tek bir gece bile Blake'ten ayrı kalmayı göze alamazdı, böyle olduğu halde, müthiş bir yorgunluk duymaya başlıyordu. Erkeği onu, telleri fazla gerilen, perdesi fazla yükseğe çıkarılan bir musiki âleti gibi, bünyesine uymayan ahenk derecesinde tutuyordu. Bu kadar tembellik içinde yaşadığı halde zayıflamıştı. Ondan uzaklaşmak, sakin bir eski zaman evinde, ateş başında oturup, sade aile hayatına ait sözler işitmek istiyordu.

Blake'in evinde her şey çabuktu, onun ihtiyaçlarına göre ayarlanmıştı. Hizmetkârların sinirli bir çalışma tarzı, aşırı saygı gösterişleri vardı. Suzan hâlâ da hiç birini doğru dürüst tanımıyordu. Hattâ Jane bile eskisi gibi değildi. Çocuklara yakın

— Jane, Noel'i annemle babamın yanında geçireceğiz, dedi. Jane:
— John bunun için hep dualar etti, cevabını verdi. Suzan:
— Biraz dinlenmek istiyorum... Hoş ne diye yorgunum onu da bilmiyorum ya... dedi.
Jane ağzını açtı, sonra tekrar kapadı, bavulları hazırlamaya
gitti. j)
Bir kere bu kararı verdikten sonra, sanki bayram günleri hemencecik geliverdi, Suzan da tekrar Blake'ten ayrılamaz bir hal aldı.

"Seni bırakmak istemiyorum, ayrılamıyacağım." dedi.

Dışarıda holde, John bir aşağı, bir yukarı, tek ayak üstüne sıçrayıp duruyor. Marcia da yeni mantosunu, yeni şapkasını giymiş bekliyordu. Elbette ki gitmesi gerekti. Çocuklar böyle bir sevincin boşa çıkmasına dünyada dayanamazlardı. Ama yalnız olsa muhakkak ki vazgeçip kalırdı. Blake, onun kanma işlemiş bir baş döndürücü içki, bir tatlı dertti sanki!
Suzan'm hayatını kendinden gayri her şeye kapamıştı.
Blake, gözleri pırıldayarak:
— Hiç de değil, pekâlâ ayrılmak istiyorsun. Benden uzaklaşmak istiyorsun, dedi. Suzan hayretle:
— Sahi mi? Nereden, nasıl biliyorsun Blake? Erkeği:
— Biraz değiştin Suzanne. Çok çok az. Seni kollarıma aldığım zaman bunu hissediyorum. Kendini bana büsbütün vermiyorsun. Git de, beni ne kadar özleyip arayacağını gör bakalım! dedi.
— Ya sen, sen de beni arayacak mısın Blake?
— Elbette arayacağım. Ama kederimden oturup senin için yas tutacak değilim... Ne senin, ne de kimse için. Yapacak bin türlü işim var.

Suzan'ı, o kuvvetli, aceleci, vahşi tarzmca öptü. "Haydi bakalım, yollanın." dedi. Fakat gözleri, "temellük" hissinin verdiği güvenle, dişisinin üzerine takıldı kaldı.

Onu seviyordu, ama bu sevgide şefkat yoktu.

Suzan onca zaman, o kadar şefkat yoksulu kalmış, ihtirasın en son haddine kadar öyle bir gerilip kurulmuştu ki, çocukluğunun geçtiği bu ev ona bir rahatlık, bir huzur dünyası oldu. Emektar rahat koltukların, sedirlerin, geniş eski yatakların, soluk perdelerin yıpranmış yüzlü âlemi içine sanki daldı gömüldü. Babasını kapının önünde gördüğü zaman birdenbire ağlayacak gibi oldu. John dosdoğru mutfağa gitti.
— Bir mutfağa ayak basmayalı o kadar çok zaman oldu ki... demişti. Marcia da:
— Ben ömrümde mutfağa girmedim! diye bağırmıştı. Ağabeysi ciddî ciddî:

— Girdin, girdin ama hatırlamıyorsun. Ben bile zoruna hatırlıyorum, cevabını vermişti.
İşte şimdi de Marcia peşinden koşuyordu. Suzan annesinin heyecanlı bir gülüşle: "Hele şunlara bakın... diye bir şeyler söylediğini işitti.
- Marcia çığırtkan sesiyle: "Bak şapkam da yeni, mantom da!" diye bağırıyordu.
Suzan dudakları titreyerek, ihtiyar babasına sarılmış, bir türlü ayrılamadan öyle duruyordu.
O da kızının sırtım okşayarak: |
"Sue, kızım, yavrum, canım evlâdım." diyordu.
Suzan: "Babacığım, bilsen ne zor günler geçirdim", demek istedi. Ama bu doğruluktan ayrılışa şaşarak, hiç de öyle zorluklara uğramadığını düşündü.

Söylese yalan olacaktı. Sadece şefkat ihtiyacı vardı; ne istediğini, ne özlediğini bilmemekle beraber, mânâsız, müphem bir aranışla yumuşak bir sevginin, bir sempatinin hasretini çekiyordu.

Yarı gülerek, mendilini bulmaya çabalayarak:

- Ne diye ağlıyorum bilmem..., dedi. Seni tekrar görebilmek öyle güzel bir şey ki, babacığım. Ama zayıflamışsın.

Sahiden de ne kadar incelmiş, ihtiyarlamıştı.

-| Öyle, öyle, dedi. Haydi annen bekliyor. Odalarınız hazır. Marcia, Mary'nin odasında yatacak. Mary Noel için gelmiyor... Başka projeleri varmış. Bu kızı bir türlü anlamıyorum Suzan. Belki sen anlıyorsun. Herhalde bizden değil o.

Suzan:

- Onun gibi bir sürü insanlar var, dedi. Mary'nin lâfını uzatmak istemiyordu. Babasının esmer yanağını öptü, annesini bulmaya mutfağa yürüdü. Kadıncağız, masanın başında, çocuklara ekmek kesiyordu, Suzan'a öpsün diye, senelerin soldurup yıprattığı yumuşak yanaklarını uzattı. Jane hemen işe sarılmış, beriyanda patates soyuyordu.

Suzan:

- Hiç değişmemişsin anne, dedi.
ağaran tek bir tel yoktu. Yalnız yüzü, müthiş kırışık içindeydi; bir zamanlar ne kadar güzel olan teninin gevşeyerek, sarkarak solup gidişi, ona şimdi çocuksu bir ihtiyarlık; tatlılığı, yumuşaklığı, olgunluğu olmayan bir geçkinlik hali veriyordu.

Annesi:

- Çok şükür sıhhatim yerinde... dedi. Kızma baktı. "Zayıflamışsın Sue. Hiç bu kadar zayıf halini görmedimdi. Neyse, burada düzelirsin... John gitgide ne kadar Mark'a benziyor, değil mi? Yüzünden ziyade yapısı, hali benziyor."

Suzan:

- Bilmem, farketmedim, dedi. John'a baktı. Mark öleli o kadar çok olmuştu ki... Sadece John'u gördü.

Annesi gamlı gamlı:

- Galiba onu hiç hatırlamıyorlar, dedi. Annesiyle babası o felâketin altından bir daha kalkamadılar. Evlerine kapandılar, bir yere çıktıkları yok. Seneler geçiyor da zavallıları bir kere bile görmüyorum, artık kiliseye de gelmez oldular. Mark'-

ın öldüğü pazar gününden beri kiliseye ayak basmadılar. Hatırlıyorsun, değil mi, bir pazar günü ölmüştü? Oğullarını kaybedince, imanları sarsıldı, dinden ibadetten vazgeçtiler galiba; herkes öyle diyor.

- O gün, ne günü olduğunu farketmemiştim, cevabını verdi. Acaba gidip Mark'm anasını babasını görmeli mi idi?

Ama ne diye? Mark ölünce, onlar da hayatından çıkıp gitmişti. Hem onlara ne gibi bir iman kuvveti aşılayabilirdi? Kendi de şu aralık sadece hayatının bölümleri, dakikaları içinde yaşıyor değil mi idi?

Mutfak mis gibi kokuyordu, hem de sıcaktı. Pencere kenarında kırmızı sardunyalar vardı, güneş ne de güzel, bol bol üzerlerine vuruyordu. Suzan'm annesi tereyağlı dilimlere esmer toz şekeri serpiyordu.

Suzan:

- İmrendim, ben de isterim, dedi.

Ne lezzetli, ne güzel şeydi! Suzan yukarı kattaki eski odasına çıkarken, bunu ağır ağır, son kırıntısına kadar yedi.

Oda, mavi damalı dokuma perdesi, mavi yatak örtüsü, yerde, kırpıntı parçalarından örülme keçesi ile tıpkı eskisi gibi idi.

Suzan hasır koltuğuna oturdu. Bütün vücudunda boydan boya tekmil sinirlerin, adalelerin tıpkı fazla sıkılmış, fazla tiz, yüksek bir perdeye gerilmiş keman tellerinin kayıp gevşemesi gibi; bir baskıdan kurtuluş, bir kendini koyuverişle rahatladığını, gevşediğini hissedebiliyordu. Kendi ahenk ölçüsüne, "kendi perdesine" dönüyordu. Uyumak, hep uyumak, konuşmaktan da, kimseyi dinlemekten de kurtulmak istiyordu. Çocuklar sağ salim, rahattılar, onları düşünmesine lüzum yoktu. Bu evin içinde her şey sağ salim, rahattı. Ayağa kalktı, Blake'in hediyesi siyah kürkünü çıkardı, dolaba astı. Yıkanmış, tertemiz, eski mavi robdöşambrı orada idi işte. Soyundu, bunu sırtına geçirdi, yatağına uzandı. Altındaki şilteler ne de yumuşak, ne de rahattı; onu hatırlıyor, tanıyor, sanki kucaklıyorlardı. Hemen o saniye rüyasız bir uykuya dalıverdi.
Uyandığı zaman, annesi başucunda idi. Işık yanmış, dışarısı kapkaranlık olmuştu. Annesi:
- Seni merak ettik. Yoksa hasta mısın Sue. Nen var?... diye sordu.
Suzan davranıp doğrulmak için gayret bulmaya çabaladı. Ortalığın sessizliği insanı şaşırtıyordu. Hanidir gürültüye patırtıya alışmıştı.

- Bir şeyim yok... dedi. Sadece yorgunum. Evine, buca-v ğma kavuşmak hissi öyle güzel
ki...

Annesi:

- Haydi, yemek hazır... dedi. Güzel bir istiridye buğulaması yaptım. Çocuklara izin verdim yemeğe başladılar bile... Açlıktan ölüyordular. Şu ismi neydi, senin madam da doğrusu pek becerikli şey?

Suzan esneyerek:
— Jane mi?... dedi. Annesi:
— Kimseyi böyle düpedüz ismiyle çağıramam... diye itiraz etti. Hem kuzum Suzan, sofraya bizimle beraber otursa olmaz mı?

Suzan:
— Hayır anne... dedi. Sıkılır, rahat edemez. Bu cevaba annesinin pek aklı yatmadı amma:
— Peki, öyle olsun. Tabiî kadıncağızı sen daha iyi bilirsin... dedi. Sakın giyinmeye kalkışma çocuğum, terlikle gel, terlikle... Biz kibar takımından değiliz.

Aydınlık sofranın etrafına toplanıp oturdular. Babası buldukları nimete şükür duasını okumak için başını eğdi, bu aralık John'la Marcia, kaşıkları ağızlarına gidemeden yarı yolda kalmış bir halde, şaşkın şaşkın bakıp durdular. Suzan onlara yemekten önce okunan bu şükür duasını hiç de öğretmemişti. Güzel, koyu çorbanın mis gibi kokusu burnuna geliyordu. Tam bir haz içinde yemeğe başladı.

Bu sakin emektar evin içinde hâdise denecek hiç bir şey olmuyordu. Annesiyle babasının ne birbirlerine, ne de kızlarına söylenecek büyük bir şeyleri yoktu. Ona nasıl yaşadığını,

neler yaptığını sormuyorlardı. Suzan da bu bahsi açmıyordu, îlk gece, âdet yerini bulsun diye "Blake gelemediğine çok üzüldü", dedi, gözleri sofranın

üstünde dolaşan annesi de bu lâfa pek kulak vermeyerek: "Ya... Ne aksi oldu. Belki başka bir zaman gelir", diye cevap verdi.

Blake, karısına her gün bir telgraf gönderiyor, Suzan cevap veriyor, böylelikle de onun yokluğunu duymuyordu. Buna kendi de şaşıyor, hattâ bazan içine bir korku geliyordu. Muhakkak ki onu arayacaktı. Günün, gecenin birinde ona kavuşmak ihtiyacı birden yüreğini saracak, bunun üstüne sabahleyin: "Blake'e dönmeliyim." diyecekti.

Günler ard arda gelip geçiyor, hâlâ da dönmek isteğini duymuyordu. Sessiz sessiz bekliyor, bu bekleyişin verdiği derin bir dinlenme, huzur bulma hissinden ötelere gitmiyor, başka bir şey dilemiyordu. Bir kere köydeki evi düşündü, amma oraya bile gitmek istemedi. Orada Mark'm hâtıralarıyle yüz yüze gelecekti. Suzan hiç bir şeyi, hiç bir kimseyi istemiyordu. Benliğinin içinde ağır ağır kendini kurtaran, geriye dönen bir şey hissediyordu, tıpkı üzerine yaslanan bir ağırlıkla eğilmiş ağacın, bu yükten kurtarılınca doğrulup eski halini alışı gibi!

Annesi:

- Arkadaşlarını davet etmek istemiyor musun?... diye sordu. Amma Suzan "hayır" der gibi başını salladı. Onlara söyleyecek nesi vardı ki?

Noel'den evvel pazar günü kiliseye gittiler; önlerindeki sırada Hal'le Lucile aralarına üç çocuklarını almış oturuyorlardı. Âyin bittikten sonra Lucile çığlığı basarak yanma koştu: "Vay Suzan'cığım, aman ne sevindim! Senin için öyle harikulade şeyler duyuyoruz ki... Çocukların mı bunlar? Dünyada inanmam! Değil sene, bir gün bile ihtiyarlamamışsın... Hiç bakma bana... Korkunç oldum. Öyle bir şişmanladım ki! Jimmy'den sonra boyuna kilo üstüne kilo aldım. Ya, bu biricik kızım işte, Leora"

Suzan gözlerini indirip, üç kardeşin içinde babasına benzeyen bu tek çocuğa, solgun, sessiz küçük kıza baktı.

- Bir zamanlar, ağlamanı duymuş, koşup seni kucağıma almıştım. Hatırlamazsın... dedi.

Küçük kız başını salladı, Lucile de çın çın öten o koca kahkahalarından birini attı. "Leora, hâlâ da sulu gözlü, vara yoğa ağlar durur." dedi. "Hah, işte Hal de geliyor Suzan!"

Hal, koca boyu, Suzan'dan utanan, çekinen o sıkılgan haliyle karşısına dikilmişti, saçları ne kadar da dökülmüştü. Hemen o saniye Mark'ı düşündü. Eğer Mark sağ kalsaydı, Suzan bu karşısındaki insanlardan biri, onların benzeri olmaya devam edip gidecekti. Eğer Mark yaşasaydı hali... hali nice olacaktı? Amma şimdi çok, çok uzaklarda idi.

Bu günlerde, hep, uzun yürüyüşlere çıktı. Kış çok yumuşak geçiyordu.

Çocuklar bulut gözleyerek gök yüzüne bakınıp dururken büyük baba da:

- Bu sene çok kar olmayacak... dedi. Dikkat ettim, sonbaharda mısır koçanları incecikti, sincaplar da fındıklarını saklamaya hiç acele etmediler... Ormanda yerler fındık içinde. Bütün bunlar kışın yumuşak geçeceğine delâlet eder.

göründü. Suzan o günü Mrs. Fontaine'in bahçesine gitti. Ev kapalı, bahçe kapıları kilitliydi. Suzan da baş ka çare bulamayınca tırmanıp alçak taş duvarın üstünden aştı, kuru yapraklara kaplı çimenliklerden geçti, dökülmüş yaprakların içinden çemberimsi kenarı gözüken havuza vardı. Küçük Cupid'i, aşk ilâhı, işte orada, diz çökmüş suya bakıyordu. Suzan sanki bunu hiç görmemiş gibi, dakikalarca durup seyretti. Yeryüzünde, ancak son nefesini verecek kadar yaşayabilmiş bir yavrucak nasıl unutulursa, bu da yıllardır öylece aklından silinip gitmişti. Zaten bu heykelin de, öyle bir başlangıçtan ne fazlalığı vardı ki?... Ona bakarken nasıl bir gaye ile yapılmış olduğunu, "minik aşk ilâhını" Mark'-la evlenebilmeleri için yuğurup yarattığını hatırlamadı bile.

Unutkanlaşarak:

- Hiç de fena değil. O zamanki bütün bilgisizliğime rağmen, canlı bir hali var. Hayatı yakalamasını bilmişim, hem de

bunu yakaladığımı bilmeden, farketmeden... diye düşündü. Kuvvetli bir rüzgâr esintisi, yere son bir yaprak sağanağı indirdi... Bunlar, kimi takılarak, kimi ötelere düşerek, kimi de nazlı nazlı havuzun azalmış suyuna konarak heykelin etrafına saçılıp döküldüler... Aradan ne çok, ne çok zaman geçmişti! Suzan, ortalığı kaplayan sonsuz sessizlikle sarınıp kuşatıldığını hissetti.

Hattâ Noel yortusu bile onu sessizliğinden sıyırıp çıkarmadı. Alışılmış aile âdetlerine uydu amma gene de her şeyden ayrı ve uzak kaldı. Bayram günü geçip de tekrar odasının yalnızlığına, yatağına, uykuya kavuşunca, Blake'in ona bir yazı yollamamış olduğunu hatırladı. Hediyesi Noel ağacına asılmıştı, pırlantalarla süslü küçük dört köşe bir saatti bu, amma yanı sıra bir yazı yoktu. Dosdoğru mağazadan yollanmış bir hediye idi. Telefon etmek niyetiyle şöyle yatağından doğrulur gibi oldu, gene vazgeçti. Bir an, bütün bütüne karar veremeden yattı, sonra da bilmeden, farkına varmadan uykuya dalıverdi.

Babası:

- Yukarı gel Suzan, bana biraz piyano çal. Ne vakittir musikiye hasretim, dedi.

Bunun üstüne yukarı çıktı, yıllardır çalmamış olduğu parçaları çaldı. Babası güzel, ihtiyar elini ağzının üstüne koymuş, can kulağıyle dinliyordu. Musiki dinlerken daima ağzım örter saklardı.
Suzan, elleri tuşlarda bir aralık sordu:
— Gene şiir yazıyor musun babacığım? Adamcağız:
— Hayır, artık vazgeçtim... dedi, içini çekti. Suzan gülümseyerek:
— Güney denizlerinden vazgeçmedin, değil mi?... diye sordu. Sağ eli yüksek, tatlı üst notlarda dolaşıyor, hafif, yumuşak baso da yankı yaparcasına bunu izliyordu.

Babacağızı:

- O hülyamı, arasıra, şöyle bir aklımdan geçiriyorum... dedi. Sonra da yüzünde çocuk gibi bir utanışla kızına bakıp gülümsedi. Tatlı, içli bir sesle:

"Zaten oralara hiç bir zaman gidemeyeceğimi biliyordum, muhakkak ki bunu sen de biliyordun." dedi. Gözlerini kapadı, kızı da o böylece dinlerken bir saat hep çaldı durdu.

Babasının en çok sevdiği parçayı, Sibelius'u bitirince, arkasına döndü. Adamcağız, mavi gözleri korku içinde titreyerek ona bakıyordu.

Suzan birden: . '
— Babacığım... diye bağırdı.
— Suzan, hayatımın bir yerinde, yanlış bir yola saptım... diye fısıldadı. Ana caddeden, yukarı doğru gidiyorum sandım ama meğer tuttuğum yol bir çıkmazmış! Bunun içinden kurtulup, hiç bir yere ulaşamadım.

Suzan:

- Böyle söyleme... dedi. Yanma sokuldu, kollarını babasına doladı, onu sıktı, başını babasının başına dayadı. İhtiyarlamak, iş işten geçtikten sonra bir yerde yanlış yola saptığını bilmek, hayat bölük pörçük ışıltılı parçalar halinde harcanıp gittikten sonra dönüş çaresi kalmadığını anlamak... işte bu ilk ölüştü. îhtiyarcık: "Ziyan oldu." diye fısıldadı. "Kendime yazık ettim. Seneler beni hep aidata aidata gelip geçtiler... Yapacağıma emin olduğum şeylerin birini yapamadım gitti."

Suzan, ihtiyarcığm yanma diz çöktü, onun ne demek istediğini tâ iliklerine kadar duyarak, babasımnkinden daha büyük, daha müthiş ânî bir korku içinde ona, sıkı sıkı sarıldı.

işte olan biten bu idi. Sene seneyi kovalıyordu, mesele bundan ibaretti. Bir gün insanın önünde dünya kadar vakti oluyor, ertesi gün de ortada vakit diye bir şey kalmıyordu. Babası: "- Hoş, işin mühim bir tarafı yok... diyordu. Dünya bensiz olmakla bir şey kaybetmedi, yokluğumu duymadı... Ama onun yokluğunu duyan, hasretini çeken benim. Bunun mühim bir tarafı yok... Amma benim için var"

Suzan yanı başında, diz çöktü:

- Babacığım! Her şeyin de tam mânasıyle yokluğunu, hasretini çekmedin ya... diye fısıldadı.
Mr. Gaylord:
- insan sonunda istediğini elde edemedi mi, hiç bir şeyin kıymeti, mânası kalmıyor... dedi. Sorara da birdenbire kızını iterek, ayağa kalktı.
"Ne ise!" dedi. Suzan'dan uzaklaşmıştı ama o müthiş korku hâlâ gözlerinin içindeydi.
işte bu korku Suzan'm ruhunu aydınlatan bir ışık oldu. Geceleyin hep uyanık yattı ve bu korku bir şimşek gibi şiddetle dört bir yanını kuşattı, o aydınlıkta da aksaklığın Blake'-den, evet Blake'den çıktığını gördü. Kimseye boyun eğmemesi lâzımken, sevgi uğruna ona boyun
eğmiş, bütün varlığıyle kendini vermişti. Mark'ı yeteri derecede sevmemiş olduğunu şimdi anlıyordu; bu sayede de ilk kocasının ona bir zararı dokun-mamıştı. Amma, Blake onu boğuyordu. Suzan onun yanında sanki köleleşiyor; senelerin, üzerinden sürtünüp geçişine göz yumuyordu. Onu seviyor, ondan korkuyor, çekiniyordu; tek darılmasın, öfkelenmesin diye kendini istediği şekle sokmasına razı oluyordu, işte bunun içindir ki, gitgide o kadar ezgin bir hal almış, ölesiye bir yorgunluk duymaya başlamıştı. Onun avuçları içinde tıpkı çamurdan heykelleri gibi, güvenle yuğu-rulup biçimlenmişti; netekim ondan ayrılana kadar bunu far-kedemediği halde, köleleşmiş ruhunun öz kudretini kaybederek zayıf düştüğünü görüyordu. Çünkü ona zorla verdiği biçim kendi öz biçimi değildi... Bir gün babasının ânî iç açılmalarından birine kapılarak ona şöyle dert yandığını hatırlıyordu:

"Annenle evlendiğim zaman, sarı saçlı, pembe yanaklı hanım hanımcık bir kızcağızdı. Benim uğruma dünyada yapmayacağı yoktur sanmıştım. Neden sonra anjadım ki, meğer yeryüzünün en inatçı şeyi imiş... Tatlı bir hali vardır; kafasızdır. Aklı sıra her zaman da herkesten iyisini o bilir, tuttuğu yoldan dünyada şaşmaz. Yanında kim olursa olsun, çiğner geçer. Bari onu sevmekten vazgeçebilseydim... "
Amma hiç bir zaman da onu sevmekten vazgeçememişti. İşin korkunç tarafı, uğruna boyun eğip, köleleştiği bu kadını hâlâ da seviyordu. Denizler ortasındaki adaların hülyasını ku-
ra kura, gölün kenarına o küçük kulübeyi yaptırdığı halde, bilgece bile karısından ayrılmamış, uzaklaşmamıştı. Her şeye rağmen, akşam oldu mu, hem severek, hem de ona diş bileyerek evine ocağına dönmüştü.

İnsan, ayrılıp uzaklaşmak kudretini bulamazsa böyle olurdu işte... Suzan Blake'den uzaklaşmalıydı. Amma bunu nasıl yapacağını bilmiyordu, çünkü onu seviyordu. Başka kadınlar kendilerinden geçip böylece yaşar giderlerdi amma, Suzan bunu yapamazdı.

Eski, emektar odasının karanlıklarında, acı bir uyanıklık içinde yatıp durarak, bir çok şeyler tasarlamaya başladı. Blake damarlarına işlemiş bir zehirdi. Onu serseme, çılgına döndürmüştü. Hâlâ, böyleydi. Nikâhlı karısı olduğu halde, daima da bu ihtiras kasırgası içinde yuvarlanıp gidecekti. Eğer kendini bundan çekip çıkaramazsa, demek bu sevgi çılgınlığı, benliğinin sonu, ölümü olacaktı. İradesini ele alıp kendine gelmesi, iş işten geçmeden hayatına hükmetmesi lâzımdı.

"Suçlu!" Birdenbire bu kelimeyi hatırladı. "David'in ne demek istediğini anlıyorum. Muhakkak ki suçluyum!" diye düşündü. Bu raddeye gelmesine göz yumulursa, aşk zararlı, kötü bir hal alıyor demekti. Yatağın içine oturdu, dizlerini dikti. Ya bir sabah böyle uyanınca, saçlarını ak pak olmuş, ellerini çalışamayacak kadar ihtiyarlamış buluverirse ne yapacaktı? Ya yıllar, sessizce, gizlice, kayıp gittiklerini belli edecek bir gürültü yapmadan geçerek ona da oyun ederlerse, hali nice olacaktı? O vakit, günün birinde: "Eyvah! iş işten geçti!" denecekti. Elleri yıpranıp kurumuş, gözleri bulanık görmeye başlamış olacaktı.

Bir hızla yataktan fırladı, ışığı yaktı, gözlerini aynaya dikti. Daha gençti, kuvvetliydi. Elleri daha o eller, kendi elleriydi. Onlarla çalışabilirdi. Vakit vardı. Değil mi ki yılların melun oyununu anlamıştı, şimdiden sonra bütün ömrünce bu yarışta onlardan atik davranacak, öne geçecekti. Kendine bakarak, öylece aynanın karşısında durdu. Dinlenmek, güneşlerde gezmek yüzüne renk vermişti, yanakları kırmızı kırmızı idi. Vücudu-

nun içinden sanki güç, kuvvet akıp geçiyordu. "Keşke gece olmasaydı" diye bir istek duydu. Artık uyuma faslı bitmişti, bir an evvel sabaha kavuşmak arzusuyle içi içine sığmıyordu. Ya Blake? Ona ne diyecekti? Doğruyu söylemekten, ne vakittir tembellik ettiğini, artık çalışmaya mecbur olduğunu

söylemekten başka ne diyebilirdi ki? Eğer kah kah gülerek alay eder, eğer onu müstebit varlığının içine tekrar geri çekmeye kalkışırsa, günün birinde uyanıp kendini ihtiyarlamış, hayatı bitmiş bulmak korkusunu hatırlayacaktı.

Suzan bunu yapabilecek kudrette idi. Yatağına döndü, biraz evvel kendinden kalan sıcaklığa büzüldü, Blake'i düşündü. Ondan nefret etmiyordu, hiç bir zaman da ondan nefret, etmek kudretini bulmayacaktı. Benliğinin bir köşesi, onun sayesinde daima, şefkatle, sevgi ile, ihtirasla dolu kalacaktı. Blake kısa bir zaman için onun bütün öteki kadınların benzeri bir kadın yapıp çıkarmıştı. Bu, onun hayatındaki odalardan biriydi sanki. Suzan bu odanın, bu dört duvarın içinde yaşamıştı, şimdi de oradan dışarı çıkıyordu işte. Amma kapı kapalı değildi. Dilediği zaman içeri girebilir, isteyince de çıkardı, iş ki, bundan sonra Blake'in onu içeriye kapatıp kilitlemesine razı olmasm-dı! Hiç kimsenin onu hiç bir yere kilitleyip kapatmaya hakkı yoktu. Yüksek sesle: "Ben her istediğini yapabilen bir insanım!" dedi. Bu eski, güven dolu kelimelerin söyleniş tarzı, son korkusunu da geçirtti. Sessiz karanlıkta sırtüstü yattı durdu, en sonunda da uyudu.

F. 22

Yılbaşınm ertesi günü, gene hep beraber, döndüler. Blake evde değildi.

Suzan'a, sanki beklenmedik bir misafirmiş gibi bakan Crowne: "Mösyö, bir saatten evvel burada olamayacağınızı hesaplamıştı, madam." dedi.

Suzan:

- Ehemmiyeti yok... dedi.

Bu evi yeniden benimsemek için, demek önünde bir saat vakti vardı. Çocuklarla beraber odalarına gitti, hep birlikte çantaları açtılar, elbiseleri astılar.
John, çatkın bir yüzle:
— Keşke her zaman köyde yaşayabilsek, dünyada başka bir şey istemezdim... dedi. Jane:

— Ben de öyle... diye içini çekti. Marcia:
— Benim için hiç de öyle değil... dedi. Çabuk büyüyor, konuşması, tavırları nadan denecek kadar doğru, koca bir kız oluyordu. Annesine boyuna: "Ne vakit Blake'e döneceğiz?" diye hep sorup durmuştu. Blake'e hayrandı, onu deli gibi seviyordu, çünkü üvey babasından, vakit vakit tutan öyle bir sevgi ve ilgi görüyordu ki... Blake onunla güler, oynar, sonra, günlerce unutuverirdi. Marcia da peşi sıra koşar, onu güldürmek için yapmacıklı bir canlılıkla boyuna konuşur, bir şeyler anlatırdı.
giden tarzda bir kız olup çıkmasını istemiyorum." diye düşünüyordu.

Marcia'dan korkuyordu. Benliğinin derinliklerinden, doğru görüşlü sağlam bir iç güdüsü kalkınmaya başladı. Blake'de biraz kötüye kaçan zarar verici bir şey vardı. Sevdiğini de, kendini seveni de öldürüyor, sanki yokediyordu. Suzan şu dakika, onun ayak sesini duymayı hem özleye özleye bekliyor, hem de içini bir korku, bir yılgınlık kaplıyordu. Çocukların yanından çıkmayacak, böylelikle de, gelip kendisini burada bulmaya mecbur edecekti.

Bunun üstüne, geldi işte... Onlara kavuşmak sevinci içinde, gayet neşeli, ne kadar da şık, kusursuz... ve güzeldi! Su-zan'ı yüzünün iki yanma, serin, yumuşacık avuçlarını dayayarak her zamanki gibi hızla, âdeta huşunetle öptü.

"Suzanne, geldiğine sevindim! Kuzum, neye yanakların bu kadar sıcak!" dedi. Sana vakit zor geçti, bilmem ne oldu demeye niyetim yok. Sensiz yapamıyorum sanma... Böyle "düşüncelere kapılmanızı istemiyorum efendimiz"... Hem bir bakımdan sensiz yapamadığım halde... Dedim ya, Noel'den nefret ediyorum! Nasılsın John? Marcia, gel bakayım, seni bir öpeyim.
Marcia koştu, o da kızı kucakladı, havaya kaldırdı, ağzından öptü.
Marcia:
— Bir daha öp Blake! diye yalvardı. Suzan sert bir sesle bağırdı:
— Marcia!
John işi küçümseyerek:
- Blake'in yüzündeki kokuyu seviyor da ondan... Başka bir nedeni yok. Bana öyle söyledi, dedi.

Ellerim cebine sokmuş, uzakta duruyordu. Amma Blake bir kahkaha attı, Suzan'a alay eden gözlerle bakarak, Marcia'yı tekrar öptü.

- Bütün o dansları unuttun mu Marcia? diye sordu. Bir gün ona, incecik çocuk vücuduyle, önü kâküllü, dört

köşe biçiminde kesili düz saçlarına pek yakıştığını söylediği küçük, sert adımlı bir takım danslar öğretmişti. Marcia:

- Hayır unutmadım... Birini bile unutmadım, diye bağırdı, dansetmeye başladı.

Suzan, çocuğun Blake'e dikilen gözlerini, Blake'in verdiği emirlere göre vücudunun kımıldayıp gerilişini görüyordu. Bla-ke, yer yer kesintili, kulağa acı gelen tuhaf bir şarkı söylüyor, bir yandan da eliyle ipe sapa gelmez, vahşî, sinirli bir tempo tutuyordu.
Melodiyi kesip durunca, Marcia titrek bir halde: "Daha... Daha... " diye yalvardı.
Suzan:
Blake sükûnetle:
— Bunu seviyor, dedi. Öyle değil mi, şeytan çekici? Elleriyle çocuğun saçlarını karıştırdı, Marcia hayran hayran ona baktı.
— Evet... Evet... diye fısıldadı.

Suzan da: "Ondaki bu kuvvet nedir?" diye düşündü. ... O gece Blake'e: "ikisini de, kırlık köylük bir yerde gece yatısı mektebine yollayacağım", dedi. Blake hiç aldırış etmeden:

- Nasıl istersen... cevabını verdi. Gözlerini dikmiş, ona bakıyordu. "O yeni elbiseni giy, Suzanne... Kırmızı ile sırmalıyı" dedi.
Suzan:
— Onu giymeyeceğim Blake, cevabını verdi. Kocası hayretle:
— Neden? diye sordu. Suzan sakin sakin:
,- Canım çekmiyor, dedi. Ne vakittir giymediği tatlı mavi bir elbise seçti.
Blake somurtarak, tepeden tırnağa kadar şöyle bir baktı:
— Mavi giydiğin zaman hiç hoşlanmıyorum, dedi. Suzan sükûnetle:

— Sahi mi? Ben maviyi seviyorum, karşılığını verdi.
Blake'in ona ne türlü baktığını da görmemezlikten geldi. Bu çok küçük, önemsiz bir şeydi, amma yine de vücudunun, benliğinin bir boyunduruktan kurtulur gibi olduğunu hissetti. Çünkü o korkuyu geçirmemiş olsaydı, bu kadar bir şeyi bile yapmaya kalkışmazdı.

Bu ilk, "başına buyruk oluşla" varlığının tâ derinliklerinden sırf kendisi için çalışmayı isteten, uçsuz bucaksız bir ihtiyaç, ağır ağır fışkırıp çıkmaya başladı. İnsanın bir hastalıktan sonra, kendini tekrar iyi, adalelerini işlemeye hazır, zihnini fikrini aydın ve keyifli hissederek, tekrar sıhhate dönüşünü andıran bir uyanıştı bu. Beraberce aşağı indiler, Blake kolunu ona doladı, elini koltuğunun altına, o sıcak çukurumsu yere soktu. Suzan erkeğine döndü, gülümsedi; bir zamanlar Blake'in el sürüşündeki bütün kudreti ifade eden o âni köleleşmeyi, o tatlı, yarı baygınlık gibi âni kendini veriş, teslim oluş hissini önleyip yendi. Artık kendine gelmişti. Benliğine yeniden sahipti.

Az kalsın: "Blake çalışmamda sence bir sakınca var mı?" diye soracaktı, amma bunun yerine: "Yeniden çalışmaya başlayacağım, Blake", dedi. Geldiklerinin ertesi sabahı idi, kahvaltı ediyorlardı.

Blake aklını yaptğı işe vermiş gibi, dalgın dalgın:

- İyi ya... dedi. Yumurtasının tepesini bir vuruşta kesip kaldırdı. "Mademki çocuklar da mektebe gidecek, tabiî sana yetemem, biliyorum. Bunu dün gece hissettim."
Suzan, acaba öfkeli mi, yoksa neşeli mi? diye anlamaya çabalayarak ona baktı, fakat Blake'in bu sözlerine rağmen gayet nazik bir hali vardı. Keyifli keyifli: "Çok iyi olur." dedi. "Atelyemde sana bir köşe ayırırım. Üstelik çamur karıştırmamın bir sırrı var, sana bunu da anlatırım. Başka bilen yok bunu, senden gayri kimseye de söylemem ha."
Suzan şakacı bir sesle:
— Bir sırrın var, öyle mi? dedi.
— Ne zannettin ya?...
Suzan'a, şöyle biraz da tepeden bakar gibi bir hali vardı.
"O incecik çarpık çurpuk mahlûkları, başka nasıl ayakta durdurabilirim sanıyorsun?" diye sordu.

Suzan işi tatlıya bağlamak ister gibi:

- Galiba herkesin bir sırrı var, dedi. David Barnes dej
hâlâ aklımdadır, sırrının atelyesindeki alçıdan yapılma Âdem heykelinin içinde olduğunu söylemişti. Arka tarafında dışarı çekilen küçük, dört köşe, kapak gibi bir yer vardı.
Blake:
— Sırrı ne imiş? diye sordu. Suzan şaşırarak:
— Bakmadım ki... dedi. Şayet ölürse, bu sırrın benim olacağını söylemişti.
— Demek yanı başında böyle bir şey dururken, bakmadan günler günü orada çalıştın ha? Blake, biçimli, ince, siyah kaşlarını kaldırmış ona bakıyordu.
Suzan, yakışıksız bulduğu bu söze gücenerek, öfke ile:
— Elbette, bundan tabiî ne var! dedi. Blake:
— Can Suzanne'ım benim! Seni sevişimin sebebi bu işte; kimselere benzemiyorsun! dedi. Suzan:
— Sözüme inanmıyor musun? diye sordu.
— İnanıyorum. Sana daima inanıyorum. Senden başkasına da hiç inanmıyorum. "Zat-ı âlinize mahsus olmak üzere", pencerenin yanındaki köşeyi vereceğim sana...

O kadar nazik, cana yakın bir hali, üstelik o kadar da güzelliği vardı ki, Suzan tasarlayıp kararlaştırdığı şeylere devam etmek kudretini zoruna bulacak gibi idi. Onun böyle nazik, cana yakın olmadığı zamanki hallerinden çekinip korkmuş olduğunu anlamaya başlıyor, üstelik Blake'in de bunu bildiğini görüyordu. Bu işi bitirmek lâzımdı. Kendini, başladığı şeye devam etmek için zorladı.
- Blake, öyle dediğin gibi bir köşe, bana pek yetmeyecek... Mermer üstünde çalışmak istiyorum, dedi.

O da:

- Mermer ha! diye bağırdı. Haklısın, koskoca taşları yukarıya, atelyeye çıkarması zor olur. Yalnız darılma amma Suzanne, doğrusu merak ettim, mermerle ne yapmak niyetinde-sin?

Hiç de kaba, nezaketsiz kaçan bir hali yoktu. Sesi keyifli, neşeli idi. Suzan onu ne kadar da çok seviyordu. Amma tutacağı yolu dakikadan dakikaya daha iyi hissetmeye başlayarak ona hiç bir şey söylemek istemediğini anladı.
— Bilmiyorum, dedi. Blake de:
— Farkındayım, dedi. Yalnız müsaade et de sana bir şey söyleyeyim Suzanne. Doğrudan doğruya mermeri yontarak çalışmaya kalkma. Bunu hiç kimse yapamıyor... Ancak bir iki tane, çok büyük heykeltraş bu işi denedi.

Suzan'm mağrur kalbi, kadın vücudunun içinde bir ars-lan gibi, sanki başını dikti. Ruhunun da şahlanması: "Benim büyük olmadığımı ne biliyorsun?" diye soruyordu. Amma bu sesi duyduğu halde onun kelime haline girmesine razı olmayacaktı. Blake karşısında, bir şeyler söyleyip dururken, onu hiç de dinlemeden, gülümseyerek, sessiz sessiz oturdu. Hâlâ da bu insanın yâri idi, o da onun yâri, sevdalısı idi. Fakat hayatını, şu bölük pörçük parçalardan, hattâ aşktan bile ayrı bir "sıralamaya" tutarak, düzenleyip, kurmakta idi.
Dışarıda, sokakta, gözlerini yüzüne dikmiş Bakan Bantie'yi başından savdı.
— Teşekkür ederim Bantie, bu sabah küçük otomobili kendim kullanacağım... dedi. Ş oför mahzun mahzun:
— Yollar çok kalabalık madam... dedi. Suzan da direksiyona geçerken, adama gülümseyerek:
— Bu sabah bahçeyi temizleyip Linlay'e bir sürpriz yapabilirsiniz... dedi. Ş oför büsbütün üzgün, dertli bir hal alarak:
— Peki madam... dedi. Saatler saati, şehrin içinde, hem de en kalabalık caddelerde otomobil sürmek kadar sevdiği bir şey yoktu, hele bahçe işlerinden nefret ediyordu.

Amma Suzan, yalnız dolaşıp, şöyle çalışabileceği, Blake"i unutabileceği bir yer bulmak istiyordu. Bir garaj veya eski bir evin bir katını tutabilirdi.

Emlâk işlerine bakan tanınmış idarehanelerde kendi isteğine göre bir şey bulamadı.

Sesleri, mesleklerinin icabı göz boyayıcı bir takım alâkalı sözlerle sülenen üstleri başları tertemiz, etli canlı bir alay genç memur, birbiri adınca ona hep aynı şeyleri söylüyor: "Size

atelyeli bir apartman verebiliriz." diyorlardı. Suzan:

- Hayır... Hayır, teşekkür ederim. Atelyemde oturacak değilim. Evim var... dedi.

Saatler sonra, ağır bir sürüşle dolambaçlı, sapa sokaklardan geçerek evinin yolunu tuttu. Blake'in evine yakın bir yerde, bir takım yabancı milletten, fakir insanlarla dolu, oda oda kiralanmış binalar vardı. Blake gibi bir iki zengin nehir kenarını ellerine geçirip, fıkara takımına aldırış etmeden bir kaç sokak ötede evlerini yaptırmış, bu oda oda kiralık binalardan kaçınıp kurtulmanın yolunu bulmuşlardı. Bantie daima arabayı döndüre saptıra, hep geniş temiz caddelerden geçirmesini bilirdi.

Suzan şimdi otomobili yalnız başına kullanırken, bu dolaşık, karışık yollu binaların arasında sıkıştı kaldı.

Otomobilleri, hattâ yanlarından uçup geçene sinek kadar aldırış etmeyen, bağrışa çağrışa kendilerini oyunlarına vermiş çocuklar yüzünden arabayı çok dikkatle sürmesi lâzımdı. Pencerelerden bir takım kadınlar sarkıyor, çocuklara çıkışıyor, dışarıya doğru kirli yatak çarşafları çırpıyorlardı; erkekler de kapı önlerindeki pis basamakların üstünde tembel tembel yayılmış yatıyorlardı. Blake dünyada buraya gelmezdi. Suzan bir evin önünde durdu. Pencerede "Kiralık apartıman" diye bir levha vardı.

Kapıya dayanmış duran kirli, güler yüzlü bir adama: "Girip apartımam gezebilir miyim?" diye seslendi.

Adam:

- Benim için hava hoş. isterseniz gezin... dedi.

Bir alay oğlan çocuğu, çekirge sürüsü gibi, Suzan'm üzerine çullandı. "Arabanızı ben bekleyeyim mi, madam? Hayır ben bakacağım, ben bekleyeceğim, madam!" Suzan

- Neden? Arabaya bir bekçi mi lâzım?... diye sordu. Kara gözleri sinsi sinsi parlayan, esmer bir oğlan:

— Elbette ya... Eğer biz göz kulak olmazsak otomobilinizin başına bir kaza gelir... dedi. Suzan
— On çocuğun her birine bir nikel mi vereceğim, yoksa sade bir tanenize elli cent mi?... diye akıl danıştı.

Bu, önemli bir meseleydi. Aralarında önce bir konferans kurdular, sonra da karşısına dikildiler.
Smikey, ön dişleri düşmüş, ürkek, mavi gözlü, solgun yüzlü bir oğlan, ilerledi. Suzan sordu:
- Arabama bekçilik edecek misin, Smikey?
Çocuğu arkasından itiyorlardı, başını salladı, amma ağzını açıp bir şey söyleyemedi.
Kirli yüzlü adam öne düşüp yol gösterdi, böylece de Suzan içeri girdi, boş daireyi gördü. Herhalde vaktiyle, koskocaman bir salon olan bu yeri, püften tahta bölmelerle üç oda haline getirmişlerdi. Tavan yüksekti, kornişli idi; üstelik oymalı tahtadan, kirli, berbat, bozuk bir de şömine vardı. Taş çatlasa Blake karısını burada bulamazdı.
Suzan:
— Bu tahta bölmeleri kaldırsam bir mahzur var mı?... diye sordu. Adam bir hevesle:
— Bu işi ben size yaparım Miss. Elimden her iş gelir, hem buranın kapıcısıyım da... dedi. Suzan:
— Pekâlâ. Burayı tutuyorum... dedi. Adam şişinerek:
— Yazıhaneye haber veririm... dedi. Suzan:
— Ne zaman gelebilirim?... diye sordu. Kapıcı kendine güvene güvene:
— Gelecek hafta bugün... dedi.
Suzan, pis basamaklardan inip sokağa çıktı. Otomobilin etrafını, sessiz; için için ateşli bir çocuk alayı almıştı, Suzan'ı gözlüyorlardı. Yürüdü, çantasını açıp elli cent çıkardı.
— Teşekkür ederim Smikey... dedi. Hep birden:
— Verdi be! Elli cent... Yaşadık!., diye fısıldaştılar. Smikey'i, kasırgaya tutulmuş bir kuş gibi ortalarına alıp

çekiştirerek sokaktan aşağı kayboldular.

Ayrı ayrı mahalleler gibi üç bina göbeğinin yanından arabayı sürerek bir köşeyi döndü, bir kaç zengin ailenin arasında Blake'le beraber yaşayıp gittikleri o sessiz dört köşemsi yere geldi.

İhtiyar Mr. Kinnaird:

- Burada çalışamaz mısınız yavrum?... diye soruyordu. Suzan, kaymbabasmın ona hediye etmek istediği mermeri seçmeye, Fane Hill'e gitmişti.
Suzan:

- Hayır, imkânı yok... Burası çok güzel... Amma sahi söylüyorum, imkânı yok. Bu uzak yerde, Blake'in babasının solgun, müşfik bakışları altında çalışamazdı.

Adamcağız:
— Burası sessiz, rahat bir yer... diye mırıldandı. Suzan da tatlı tatlı:
— öyle... Hem harikulade güzel bir yer... dedi. Ortalıkta ne derin bir suskunluk vardı. Kış sessizce gelip
geçiyordu. Blake'in doğduğu, güzel, emektar ev; tâ geriye, yeni yaprakları tekrar tomurcuklanmaya yüz tuttuğu halde uy-
kuda, ölmek üzere gibi duran koca koca ağaçların arasına kurulup oturtulmuştu. Suzan burada çalışamazdı. Sade günler günü, tembel tembel oturur, ölmek üzere olan bütün bu şeylerle beraber o da ölür giderdi...
Mr. Kinnaird, depo olarak kullandığı barakanın kapısını açarak:
— Ne istiyorsanız alın kızım. Ben size yollarım... Yalnız nereye yollayacağım?... dedi. Suzan sokağı, numarayı söyledi. Mr. Kinnaird:
— Hiç bilmiyorum. Orada bir atelye ini var?... dedi. Gelini: "Yoktu amma ben atelye haline getirdim." cevabını verdi.

Bunun üstüne, mermerlerin arasında dolaşmaya başladı. Ne yapmak niyetinde olduğunu hiç bilmeden dört parça seçti... Bir Siena mermeri, iki Serravezza, bir tane siyah Belçika mermeri.

İhtiyar Mr. Kinnaird, siyah Belçika mermerinin üstünden, kül gibi beyaz görünen elini geçirerek:

- Buna güven olmaz... Tıpkı güzellik gibi kancıktır, hiç güven olmaz! Çalışırken gözünüzü dört açmalısınız yavrum... dedi. Sonra da gelinine ayrıca üç blok Paros mermeri ayırdı.

Suzan kendi kendine: "Bunlar ömrümün yılları... Şu mermerlerin içinde tutulup yakalanmış yıllarım benim... " diye düşündü.

Mermer nice vaitlerle ağırlaşarak sapasağlam karşısında duruyordu. Seneler durdurulmuştu işte.

İhtiyar:

- Bunlardan ne çıkardığınızı bana göstermelisiniz... dedi.

Açık kapıdan vuran aydınlığa arkası dönük, ince uzun boyu, güzel solgun yüzü ile, ayakta duruyordu. Suzan ömründe, ihtiyarlığın bu kadar zarif, bu kadar ak pâk bir heykelini görmemişti. Amma bu adamın sevilmesine, gene de hiç bir zaman imkân yoktu.
Suzan içinden gelerek, hararetle elini uzattı:

- Teşekkür ederim, size bütüh kalbimle teşekkür ederim... dedi.

İhtiyar adam bu ele parmaklarının ucuyle çarçabuk bir değdi, geri çekildi. Eli soğuktu, sanki dokunur dokunmaz toz olup gidiverecek gibiydi...
Suzan, o gece, akşam yemeğinde: "Blake, anneni hatırlıyor musun?" diye sordu.
— Hayır... dedi. Öldüğü zaman iki yaşmdaymışım. Suzan:
— Baban hiç ondan bahsetmedi mi?... dedi.
— Hayır, sade mutlu olduklarını söyler, başka bir şey demezdi.
— Mutlu olan kim? Kendisi mi, yoksa annen mi? Blake, Suzan'ı dikkatle süzerek:
— Galiba durumu hep şu kelimelerle canlandırır: "Annenle çok mutlu oldum." derdi. Suzan'a doğru, ince güzel kaşını şöyle bir kaldırıverdi. "Aynı şey değil mi?" dedi. Suzan gülümsedi, "hayır" der gibi başını salladı. Blake:

— Pekâlâ aynı şey... diye ısrar etti. Eğer sen mutlu olma-san ben anlamaz mıyım? Suzan:
— Ya sana bir şey söylemez, belli etmezsem? Blake kayıtsızca:
— Gene de anlardım... dedi.
Suzan, gözleriyle onun içini okumaya çabalayarak, düşünceli düşünceli yüzüne baktı. Kendi kendine: "Hayır, dedi, saadetim hakkında hiç de bir şey bilmiyor."

Blake'in, kendisinde en ufak bir değişiklik sezmemesi gerektiğini düşündü. Hiç kimse onu farklı görmeyecek veya bir başkalık hissetmeyecekti. Tek değişiklik kendi içinde olacaktı. Ş imdi sevgisini de disipline sokmuş tu. Artık bu hummalı his, onu bir sürü tembellik, avarelik saatleriyle çürütüp mah-vetmeyecekti. Blake çalışmaya gidince, o da çalışacaktı. Yakın bir yerde, bir atelye kiraladığım söylemiş, o da hiç sesini çı-
karmamıştı. Amma o günden sonra sabahları, Suzan'ın yanında sevgi cilveleriyle, oyalanıp vakit geçirmeye başladı. Atelye-sine gelip, sedirin üzerine yatarak kendisini seyredeceğini bildiği zamanlar, işe başlamak hevesi, şevki içinde yataktan fır-layıverirdi. Kahvaltı için, yarım saat bol bol yeterdi.

Amma şimdi, sabahleyin erkenden, karısının odasına geliyor, onu aşkı ile oyalıyor, geciktiriyordu.

bozuk bir histi, bir çocukluktu. Günün başlaması gerekti, çünkü gece ne kadar da çabuk geliyordu. O vakit Blake yüzüne bağırıyor: "Suzanne, nen var? Bana karşı hiç de eskisi gibi değilsin!..." diyordu.
Suzan, yavan kaçan bir sesle:
— Ne münasebet Blake, bir şeyim yok... diyordu.
— Öyleyse neden kalkmak istiyorsun?
önce kaçamaklı bir cevap vermeye kalkıştı. Sonra ondan korktuğunu gördü, bunun üstüne açık açık: "Benim de yapılacak kendi işim var!" dedi.

Blake:

- Affedersin!., dedi ve karısının yatağından fırlayıp kalktı.

Robdöşambrım sırtına geçirirken ayakta durup, karısına yukarıdan doğru bir baktı. Dudakları incecikti, gözleri taş tahtalar gibi koyu kurşunî idi, hele sesi o kadar soğuktu ki, Suzan uzanıp onun elini tuttu.

Tatlı tatlı:

- Yârim olduğunu biliyorsun... Öp beni, Blake!... dedi. Erkek de huşunetle, canını acıtmak ister gibi öptü onu... |- Bir daha sakın bana bu lâfı söyleme... dedi.

Suzan:

- Beni sevmelisin, Blake... diye yalvardı.

•- Seviyorum... dedi. Yalnız... sevdiğim insan olarak kalmaya bak.

Odadan çekildi gitti, her zamanki gibi de, karısı giyinip hazır oldu mu diye bakmaya gelmedi; Suzan onun kızdığını, darıldığmı anladı.

Kahvaltı sofrasında karşılaştılar; Suzan gözleriyle, sesiyle ona epey yaltaklandı ise de, Blake inadını kırmadı, karısına karşı bile bile soğuk davrandı. Bir aralık Suzan, ona elini uzattı, amma Crowne içeri girdi, o da tekrar elini geri çekti.

Kocası, kahvaltısını bitirir bitirmez, hemen yukarı çıktı, Suzan da arkasından bakakaldı.

Hem o kadar sıcak, alev alev, hem de bu kadar buz gibi soğuk olabiliyordu. Suzan onun arkasından koşmak istedi. Böyle yapacak yerde mantosunu, şapkasını giydi, sokağa çıktı. Kaldırımın kenarında bekleyen Bantie elini kasketine götürdü.

Suzan:

- Bu sabah yürüyeceğim, Bantie... dedi.

gitmek istiyordu. Köşeyi döndü, sokaktan aşağı doğru yürüdü. Bu şehirde tanımadığı, bilmediği binlerce insan vardı. Ama onlara, bütün bu koyu renk! i İtalyan yüzlerine, esmer Rumlara, solgun isveçlilere, kalın yapılı Çeklere, çukur gözlü Slâvlara bakmaktan bir türlü yorulmazdı. Yanlarından geçerken, onlar da kendisine gözlerini dikerlerdi. Bir gün Suzan onları tanıyacaktı.

Dostça bir halleri vardı, çünkü her biri de onun üç yüz on iki numarada bir daire kiraladığını biliyorlardı. Fane Hill'den gelen kamyon koca mermer parçalarını getirdiği zaman, hepsinin de ağızları bir karış açılakalmıştı. Çocuklar şaşkın şaşkın:
— Kaya bunlar!... diye mırıldanmışlardı. Suzan kapının yakınında duran bir iki tanesine:
— Ben heykeltraşım. Kayalardan bir takım şeyler yaparım... dedi.
Buna bir söyliyecekleri yoktu. Sade en sonunda, küçük, tek bir oğlanın sesi: "Vay canına!" dedi. Bunun üstüne hepsi birden bir kuş sürüsü gibi dağılıp kayboluverdiler. Bir heyecandan ötekine koşup atlayan bu şehir çocuklarını, hiç bir şey, uzun uzadıya tutamazdı. Bir yangın veya hastane arabasının

acı düdük sesi, bir gümbürtü, bir küfür, bir polis düdüğü, haydi, hepsi kaçışır kaybolurlardı.

Büyük odanın içi, mermerler, âletleri, ve tek bir koltuk hesaba katılmazsa bomboştu. Suzan çalışmaya hazır bir halde, oturdu.

Burada onu, şu en derin isteğinden alıkoyacak hiç bir şey yoktu. Nerede olduğunu kimse bilmiyordu. Dört bir etrafına, şükreder gibi' baktı. Duvarlar tertemiz boyarünıştı, perdesiz pencereler pırıl pırıl parlıyordu. Suzan ayağa kalktı, bir mermer parçasından ötekine gitti, üzerlerine ellerini sürdü. Bir iki gün evvel dışarı çıkmış, en iyisinden, en ince, en dayanıklısından daha epey güzel âletler almıştı. Mağazadaki satıcı tekrar tekrar: "Bakın Miss, yeni bir şey... Bununla vakitten yana çok kazanç oluyor... " demiş durmuştu.

Fakat Suzan en sağlamlarından, en basitlerinden gayri hepsini geri itmişti.

- Taşçı kalemi istemiyorum... demişti.

Tekrar oturdu. Başlamak lâzımdı, yapacağı şeyi düşünmeliydi. Halbuki Blake'in hiç bir zaman ayak basmadığı, arasa bile onu bulamayacağı bir yerde, kocasından uzakta, ayrı olduğu şu dakikada, birdenbire sade onu düşündüğünü gördü. Blake'i bırakmıyordu, hayır... Her şeyi olduğu gibi muhafaza etmek istiyordu. Fakat o da görmeli, anlamalıydı ki, bu ancak, Suzan'm tam mânasıyle kendi kişiliğine malik olmasıyle kabildir.

Karı koca, her biri de başlı başına, tam ve bu bütünlük sayesinde birbirlerini daha çok sevebilecek iki eşit varlık halini almalı idiler. Bununla ne demek istediğini, gün geçtikçe erkeğine gösterecekti.

Kendi kendine kesinlikle, güvenle: "Ben bunu yapabilirim... Ben meram ettiğim her şeyi yapabilirim." dedi.
Geçmiş seneleri şöyle bir düşündü. O hiç bir şey için "Bu olamaz, imkânsızdır." dememişti. Bir şeyi düşünmek, bunu yapmak istediğini bilmek, o şeyin yapılmış olması için yeterli idi. Bir zamanki halini, hangisini bir kenara bırakıp savsaklayacağını bilmeden yüz türlü işin hakkından gelen o hayat, faa-
liyet dolu genç kızı gözünün önüne getirdi. O günlerdeydi ki. Mark'a, her şeyi elde etmek istediğini haykırmıştı. Coşkunca, fazlasiyle verimli olan hayatının bütün bu çeşitli istekleri, artık bugün şu büyük ve tek ihtiyacın, çalışma aşkının içinde yatışıp durulmuştu. Blake'le tatil, bayram ayları... Aşk bayramı geçirmişti, şimdi de bu tatilden geri dönüyordu işte. Evlilik... Suzan için anlamı ne idi bunun? Bilmiyordu. "Belki de benim gibi kadınlar nikâh altında yaşayamazlar." diye düşündü. Kabahat ne Mark'ta, ne de Blake'te idi. Benliğinin bir tarafı tam mânasıyle yapayalnızdı, bir başkasıyle birleşip kaynaşmaya gelmiyordu. Eğer bu doğru ise, -ki doğru idi- demek ki bir erkeğe, ne altından kalkılmaz bir iş yüklemiş oluyordu! Böylece düşünürken de, içini şimdiye kadar duyduğu yalnızlık hislerinin en müthişi sardı.

için için: "Blake! Blake!" diye bağırdı. Erkeğinin elini, dokunuşunu, yanı başında olmasını istiyor, şu dünyaya yalnızlık için gelmiş olduğunu düşünmek acısından onu kurtaracak, içinden bu imanı söküp atacak bir şey, ne olursa olsun, bir şey istiyordu.

Kendi kendine, biraz da mahzun mahzun: "Eğer hiç evlenmemiş, Mark'la çocuk yapmamış, Blake'e dişilik etmenin ne demek olduğunu bilmemiş olsaydım, hiç bir zaman mutlu olamazdım." diye düşündü. Hep aynı, eski hikâye idi bu. Her şeye birden sahip olmak ihtiyacında idi. Sonra da her şey kâfi gelmiyordu. Gene de dipte, kat kat kabukların tâ en içinde kendisi, yapayalnız kendisi kalıyordu. "Sıkı basıp, bu işin içinden çıkabilmeliyim. Ne olduğumu bilmiyorum." diye düşündü. Mark öldüğü zaman imdadına koşan

ilk şey iradesi olmuştu... iradesi, iradesi! Eğilip âletlerini aldı, sonra da tekrar yere bıraktı: Güzel kuvvetli çekicini, ucu ne de mükemmel kalemini... Kurşun kalemler, kâğıtlar... Koca koca tabakaları duvarlara astı, kurşun kalemlerini yontup sivriltti. Sonra gene oturdu, gözlerini eşsiz mermerlere dikti, sade Blake'i düşündü. Eve koşmak, ne yaptığını görmek, onun orada olduğuna inanç getirmek istiyordu. Ama kendini tuttu. Blake'i bütün kalbiyle sevecekti, fakat aşk onun için bir bitim, bir son ola-
mazdı. Aralarındaki duygu, her ikisinden de daha ulu, aşktan da daha uçsuz bucaksız bir şeyin içinde temellenip kurulması idi. Kendini, kişiliğinden bütün bütüne vazgeçercesine veremezdi, çünkü ne kadar meram etse de, benliğinin hiç bir zaman verilemeyecek bir tarafı vardı. Kullanılmadı mı, benliğinin bu parçası ölüme mahkûm bir halde kenarda kalacak, ölümü ile de bütün varlığını zehirleyecekti. Hep o müthiş korkuyu hatırlaması lâzımdı.

Öğleyin eve döndüğü zaman bitkin, son derece yorgun bir haldeydi, ama iradesi harekete gelmişti. Blake'in öfkesinden yılmayacaktı. Ona açık açık: "Blake belki de seninle evlenme-meliydim. Amma çare yok, ben böyleyim, böyle de kalacağım. Hattâ beni sevemeyecek bile olsan gene de nasılsam öyle kalmaya devam etmeliyim." diyecekti.

Amma Blake hiç de öfkeli değildi. Onu karşılamak için salondan çıktı, karısına ilk zamanlardaki o cana yakın, alımlı haliyle gülümsedi.

- Vaktin iyi geçti mi Suzanne?... diye sordu, onun cevabını beklemeden de hemen bir acele: "Benim için bu sabah fevkalâde geçti... Bir şey ilham verdi bana. Senden nefret etmek galiba bana yarıyor!" dedi. Sesi o kadar tatlıydı ki, Suzan bir "oh" nefesi çeker gibi güldü.
— Benden nefret mi ettin, Blake? Blake neşeyle:
— Biraz... dedi. Amma şimdi tekrar seviyorum. Gel de yaptığıma bak!

Karısını hafifçe dirseğinden tutarak, beraberce merdivenlerden çıktı. Suzan içinden: "Ne diye o kadar aptallık ediyorum, her şeyi gözümde büyütüyorum? işte o beni hemen unu-tuvermiş. Bak ben de yarın nasıl çalışacağım!" diye düşündü.

Blake atelyesinin kapısını açtı ve orada, karşılarına terra-cota ile yapılmış, âdeta acı acı haykıran bir kedi çıktı... Sanki kaidesinden dışarı fırlayacakmış gibi canlı, sırtını kabartan, öfkeli; zarif edalı bir hareketle pençelerini açan bir kedi!
Suzan:
— Blake!... diye bağırdı. F. 23
— Ne güzel oldu, değil mi? Ona "Dişi" adını vereceğim. Bir kahkaha attı, öpmek için karısının üzerine atıldı. Su-

zan öğleye kadar, hep onu düşünmekle vaktini ziyan etmişti. Kocasının uzun uzun öpüşü altında, bütün bir iç hırçınlığı ile, bir daha böyle bir şey yapmayacağına kendi kendine söz verdi.

Suzan, en önce, insana oyun edebilecek kancık bir mermer olmasına rağmen, büyük, siyah Belçika blokunun üzerinde çalışmaya başladı; çünkü ertesi sabah, kaplan gibi hafifçe, parmaklarının ucuna basarak yürüyen iri yarı bir Zenci kadını gelmişti. Kapıyı açtı, usulca kapadı. Hülyalara dalmış bekleyen Suzan, bu kadına, görünen bir ilham gibi baktı. Halis muhlis bir Afrikalı idi. Simsiyah teni parlıyordu, ağzı, yarılmış bir kan portakalına benziyordu, koskocaman, dipdiri bir vücudu vardı.

- Ortalık temizleyecek bir "hanıma" ihtiyacınız var mı?.. diye sordu. Sesinde bir baso ahengi vardı. Bozuk, acayip bir İngilizce ile "öbür sokakta oturan kibarlara, ev temizliğine, çamaşıra giderim." dedi.
Suzan:
— Buyurun, içeri gelin. İsminiz ne?... dedi. Zenci kadın:
— Adım Delia... dedi.
İçeri girdi, beyaz bir mermer parçasının üzerine oturdu, dudakları koca koca, bembeyaz dişlerin üzerinde geri katlanır gibi dönerek güldü.
- Şimdiye kadar hiç kaya temizlememiştim... dedi. Bir kahkaha attı.
Suzan:
- Ecdadım yok benim!... cevabını verdi. Suzan ısrar etti:

Elbette bir geldiğiniz yer, bir soyunuz sopunuz vardır... meselâ büyük babanız...

— Büyük babam Virginia'da bir ailenin yanında idi. Denizlerin tâ ötesinden gelmişmiş... Öyle derlerdi. Babam şey taraflarına... Kuzey taraflarına gitti.
Suzan:
— İyi amma, siz nerede doğdunuz?... diye sordu.
Bu Afrikalı siyahlığının üzerine çullanacak beyaz ellerden nasıl kurtulabilmişti? Kadın neşeli neşeli:
- Ben burada, New-York'ta doğmuşum. Buradayım işte! Başka bir diyeceğim de yok... dedi; bir an durdu, zihnini topladı, sonra şöyle devam etti: "Bir gün sahici, beyaz bir Arapla evlendim, amma galiba fazla beyazmış... Boyuna dayak atardı bana... Lâfın kısası hayırsız herifin biriydi. Yıllardır suratını görmedim. Bu sefer koyu siyahından biriyle evleneceğim amma, çocukların yüzünden bir türlü vakit kalmıyor ki... Tam altı tane çocuğum var, en küçüğü daha yaşma gelmedi."

Suzan onu dinlemiyor, "Tamam, Belçika mermeri"; diye düşünüyordu. Bu müthiş, "muazzam" varlığı hissederek, sessiz sedasız oturuyordu. Şu koca kavisler, şu çam yarması omuzlarla, iri mi iri memeler, dağ gibi kalçalar!
— Size temizlikten aldığınız paranın iki mislini verirsem, bir kaç resminizi yapmama razı olur musunuz? diye sordu.
— Yani sade oturacak mıyım?
— Evet.
— Üstüm başım iyi değil ki. Bu eski püskü şeyler iş kıyafetim benim! -! Ben zaten hiç elbise istemiyorum.

— Yani şey mi?... Soyunacak mıyım? Suzan:
— Evet... Şayet sizce bir mahzuru yoksa... dedi.
Delia ayağa kalktı, şu işe gelmediğini anlatan bir baş hareketiyle:
— Olmaz madam... Ömrümde bir hanımın karşısında soyunmadım... dedi. Bir durdu. Doğrusu pazarlık hoşuna da gitmişti.
— Üstümde biraz bir şey kalsa olmaz mı?... diye sordu.
Suzan:
— Tabiî olur... dedi.
— Kapıyı kilitler misiniz? Suzan anahtarı çevirdi. Delia:
— Pekâlâ... dedi. İçini çekti. "Ne yaparsınız muhtaçlık bu. Kuzum şekerim, başınızı çevirin!" Suzan başını çevirdi. Delia:

— Hazırım... dedi. Doğrusu bir tuhaf oluyorum. Ellerini koca çıplak dizlerine dayamış, başını eğmiş, sırtını
kamburlaştırmış, beyaz Paros mermerinin üzerinde oturuyordu. "Ne gülünç oldum!" diye mırıldandı.
Suzan kadının lâfını duymadı. Bir gün evvel duvara çivilediği büyük, beyaz kâğıt tabakalarına bir takım resimler çiziyordu. Evvelâ kurşun kalemleri seçmişti, sonra bunları attı, eline yumuşak, siyah füzeni aldı. Delia gözlerini dikmiş ona bakıyordu. Dertli dertli:
— Sahi, bu halde miyim şekerim? Yalan değil, endamım çok bozuldu, berbat oldum, dedi. Suzan:
— Güzelsiniz... diye fısıldadı. Güzel... Güzel... Sanki biraz nefes nefese gibi idi. Mermere başlayabilmesi için bu vücudu çabuk çabuk öğrenmesi lâzımdı! Saatlerce hep resim yaptı.

Delia'nm: "Karnım acıktı. Her zaman bu saate kadar bir şey yerim ben" dediğini işitti. Bu ses sanki tâ uzaklardan gelir gibi idi.

Suzan saatine baktı. Öğleyi epey geçmişti.

- Sahi, vah vah! dedi. Çantasını buldu, para çıkardı. "Şunu alın, giyinin, gidip güzel bir yemek yiyin." dedi.
— Temizliğe gelecek miyim madam? Suzan:
— Evet, dedi. Yarın sabah. Hem o vakte kadar yerde bol bol pislik olacak.

Çizmiş olduğu resimlere, epey bir zaman baktı durdu. Sonra bunları aldı, yırttı, parçaladı. îstek dolu elleri bu siyah vü-
cudun kavislerini artık öğrenmişti, resimleri istemiyordu. Bunlar onu smırlarıyle çevirip bağlamaktan başka bir işe yaramazdı. Bu resimler Delia idi. Halbuki Suzan Delia'dan fazlasını, onu aşan bir şeyi görüyordu. Mermerin bağrında sadece bir Delia'yı değil, kul köle gibi hizmet etsin diye Afrika'dan çağı-rılıp da yeni bir Amerika'nın beyaz damarlarına, kara kanının lekesini akıtıp boşaltan kocaman, kopkoyu renkli o dişi yaratığı bulmak çıkarmak için doğrudan doğruya mermer üstünde, duygusuyle başbaşa çalışacaktı.

Bir gün ne kadar meşhur olacak heykeline, bacaklarını ayırıp oturmuş, elleriyle dolgun, acılı memelerini tutan Zenci kadını heykeline, Suzan işte, o günü başladı.

Ucunu mermere dayayan kalemin üstüne daha ilk çekiç vuruşları inerken ona "Amerikan kadını, Siyah" adını taktı.

...Suzan bir sabırsızlıkla başını kaldırıp baktı. Artık bir şey göremiyordu. Gece olmuştu. Oda kararıyor ve karanlık kendinden daha koyu olan bu sağlam vücudu sanki Suzan'm ellerinden çekip alıyordu. Mermerin dış yüzünü göremiyordu. Onu sade elleriyle yoklayıp duyabiliyordu. Ne olurdu, içinden taşa taşa yükselen şu coşkun görüş doğruluğunu gece gelip de bozmasaydı! Alaca karanlıkta bir an durdu, artık tamamen kavrayıp sahip olduğu yaratığı duyarak, duyarak durdu. Sonra da, iş gömleğini çıkardı, mantosunu şapkasını giydi, âdeta bir gönül ve göz kamaşması içinde sokağa çıkıp, evine yollandı. Kolları ağrıdığı halde, kalbi sanki tüy gibi hafif, sanki şarkı söyler gibi neşeli bir tempo tutturmuştu.

Bu garip, gizli hafiflik... Dünyada her şeyden, aşktan da daha tatlı idi. Bu, bir tamamlanış, istenilene varıştı.

Bir şeye pek şaşıyordu, Blake'in gözleri veya ihtiyar Mr. Kinnaird'in bulanık bakışları altında bir şey yapamazken; çalıştığı sırada şu ötekiler içeri girdi mi, hiç de aldırmıyordu: Bir sabah camın ardından yabancı çocuklar, gözlerini içeri dikmiş, bakıyorlardı. Suzan "ne oluyor?" diye yaklaşınca, bunların dar bir duvar çıkıntısının üzerinden yürümüş olduklarını,
1
1
parmaklarının ucuyla pencerenin önündeki yere tutunduklarını gördü.
- Hoşunuza gidiyorsa içeri gelin, diye seslendi. Bunun üstüne itişe kakışa, birbirlerinin omuz başından soluyarak kapıya geldiler.

Suzan:

- Ben işime devam edeceğim, dedi.

Hepsinde de gözler faltaşı gibi açılmış, durup bakakaldılar. Zenci kadının başı artık mermerin içinden kurtulup ortaya çıkmıştı. Suzan, kalın omuzları yontmaya başlıyordu.

Çatlak bir ses:
— Vay anasını, Arap bu be! dedi. Bir başkası:
— Böyle şeyleri mezarlara dikiyorlar. Bir kere bir mezarlık gezmiştim, hep kaya ile yapılmış, bir sürü melekler vardı, dedi.

Alaycı bir ses:

- Arap karısından melek olur mu! dedi. Melek dediğin beyaz olur, beyaz! Bir kere Radio City'de Noel için bir oyun vermişlerdi, orada gördüm! dedi.

Çocuklar böylece durup bir iki helecanlı dakika geçirdikten sonra: "Haydi gidelim. Burada başka bir şey yok." diye fı-sıldaştılar. Her şeyi iyice gördükten sonra hep birden gittiler. Suzan onlardan hiç sıkılmamıştı.

Tenkit niyeti ile bakmayan, ne kadar da hayat dolu gözleri onu şaşırtmamıştı. İçin için: "Olacak... Bu, benim zaferim olacak!" türküsünü tutturdu.

Sine sine yağan yağmur, susuzluktan kavrulan bir ağacın tâ en derin köklerine kadar nasıl işlerse, o eski, derin haz da öylece, benliğinin her bir tarafına giriyor, sokuluyordu. Suzan, bu duyguyu ne anlıyor, ne de cinsini, özünü düşünerek buna şaşmaya kalkışıyordu. Duyduğu şeyin, nasılsa öyle olması yeterli idi. Benliğini sorguya çekecek değildi.
Sevincinin hızı, ateşi içinde Blake'e koşmayı ne kadar isterdi, iki insan birbirini sevince, birinin sevinci, ötekinin ol-
malı idi. Ama, Blake, modernlerinin ilk sergisi, müze müdürlerinden birinin acı tenkitleri ile gülünç bir hale getirildi diye, bugünlerde burnundan soluyordu.
Onun öfkesine şaşıp kalan Suzan: "Öyle söylüyorsun ama neneciğim, onca eleştirici bunları beğendi." dedi.

Sergi açıldıktan sonra, ertesi sabah etrafında bir alay gazete, karısının karşısına geçmiş, kahvaltı sofrasında, yüksek sesle bütün yazılıp çizilenleri okumuştu. Parlak, güzel cümleleri hiç de sıkılıp bozarmadan okumuştu: "Harikulade, keskin bir kolaylıkla", "bir mevzuun ruhunu, mânasını ne kudretle kavrayış", "sanatkârı, tereddütsüzce modernlerimizin* başına geçirebiliriz."

Ama bütün bu pohpohlardan sonra ihtiyar Joseph Harfin, "Tiroes" de bir yazısı çıktı. Suzan bütün bir iç coşkunluğu ile eve gelince, kocasını ateş püskürür bir halde buldu.

Blake:
— Onu dâva etsem yeri var. Ne hakla benim eserlerime "saçma sapan şeyler" diyebilir? Hüner oyunları imiş... Lâfa bak, elbette hüner işi bunlar!... Zaten eserlerimin belirtmek istediği mâna bu. Bunak herif! Boyuna, Michel Angelo ile, Yunanlıları kopye edelim istiyor. Onların da kendi zamanlarında modern olduklarını, bu sayede ölmeyip kaldıklarını, kafası almıyor. İnsan kendi devrine tercüman olabilmeli... Bilmek kudretinde olduğumuz bir bu var.
— Neneciğim, ihtiyar bir adam, hem tek bir kişi!
— Bu kadar ahmak cinsinden tek bir tane bile olmamalı idi! Üstelik herifin nüfuzu var. Times'in şuna önem vermemesi lâzımdı.

Blake'in ağzı sert bir çizgi halini almıştı, kaşları çatıktı. Hâlâ bir yere oturamıyordu. Salonun içini, boydan boya, durmadan arşınlıyordu.
— Şu adama bir hakaret dâvası açmaya niyetleniyorum, dedi. Suzan:
— Deli misin Blake! Ne diye aldırış ediyorsun, anlamıyorum ki? Kocası, avaz avaz:
— Haklıyım da ondan! diye bağırdı.
Suzan bu meseleyi, onun hiç bir zaman unutamayacağını sandı. Bütün bir hafta, yemeğe de, çalışmaya da iştahsız bir halde, somurttu durdu. Sonra günün birinde, artık Suzan'ın da neredeyse sabrı tükenecekken, Paris'ten bir mektup geldi. "Diz Çöken Kadın" Paris güzel sanatlar sergisi tarafından reddedilmişti.
Blake, hiç de öfkeli çıkmayan bir sesle:

- Hay Allah müstahaklarmı versin! Böyle bir şeye nasıl da cüret ettiler? dedi. Karısına gülümsedi.
Suzan mektubu katlayarak, sakin sakin:
- Demek ki istenildiği kadar iyi olmamış... dedi. Diz Çöken Kadın'ı, Blake'e gönlünü kaptırdığı ilk günlerde yapmış olduğu kadını, bırakmış, ondan ayrılmıştı.

Kocası merakla:
— Üzülmedin mi?... diye sordu. Suzan:
— Elbette üzüldüm, amma beni hiç bir şey durduramaz... dedi. Sonra da: Zaten nasıl olsa, Diz Çöken Kadının faslının kapandığını hissediyorum, diye ilâve etti.

Blake:

- Bereket!... dedi. Hem muhakkak bunda da bir siyaset meselesi vardır. Ecnebisin... Fransızlar dar görüşlü adamlardır... Üstelik kadınsın da, Suzanne. Bekleyemezsin
ki...

Suzan sükûnetle sordu:
— Neyi bekleyemem?
— Bir erkeğin elde edebileceği şeylerin hepsini bekleyemezsin ya... diye sözünü tamamladı, ve günlerdir ilk defa güldü. Âdeti olmayan bir tatlılıkla, şefkatle: "Adam sen de, sakın aldırma Suzanne." dedi.

Karısı da hayretle, fakat ehemmiyet verip sebebini anla-

İlkbahar geldi. Suzan, o vakte kadar ilkbaharı hiç bilme-miş olduğunu düşündü. Kırlık, açıklık yerlerde ilkbahar, yüz çeşit öncü belirtilerle gelirdi. Karlar döne döne akıp giden dereler içinde erir, söğüt dalları yeşerir, ölü yaprakların altından sapsarı, taze sürgünler, filizler fışkırmaya başlar ve değişken rüzgârlar, kâh kışı kovar, kâh gene geri getirir durur.

Ama burada; New-York'ta, insan kış içindeyken, günün birinde bakar ki, ilkbahar gelivermiş!

Suzan her sabah, yürüye yürüye atelyesine gidiyor, artık bir çok kimselerin adını sanını öğrenmeye başlıyordu. Kirli yüzlü kapıcı; Dinny King'di. Mrs. - King'e gelince, o da bir gün, Suzan'ı görmek için, ikizlerinin her biri bir kolunda aşağı inmişti. Suzan çalışırken, bir kenara oturup şaşkın gözlerle onu seyretmiş, gitmek üzere ayağa kalkınca da: "Dinny'ye de söyledim ya, iyi ki vaktiniz var da kendinizi böyle şeylere verebiliyorsunuz. Meselâ ben yapabilir miyim hiç, başımı kaşımaya vakit bulamıyorum!" demişti.

Suzan, Lary'yi, Pietro'yu, Slavga'yı tanıyordu; Smikey ba-zan onunla konuşuyor, Suzan'a daha başkalarının da isimlerini söylüyor, küçük kirli parmağıyle bunları bir bir gösteriyordu.

"Şunlar Connigan'lar; babaları öldü. Ön isimleri Minty ile Jim. Minty epey zaman ıslahhanede kaldı, vallahi, sahi söylüyorum. Şu yandaki îzzy... Onunla her gün oynamayız... Arada bir, canımız istedi mi yanımıza çağırırız, anlıyorsunuz ya?"

Suzan sordu:

- Üzülmez mi? Smikey dudağını bükerek:
- Bize ne, ister üzülsün, ister üzülmesin... dedi. İçlerinde yalnız bu Smikey, daima cesur ve ataktı. Suzan, pencerelerden sarkıp bağıranların seslerinden, ayak gürültülerinden, ağlama yaygaralarından, doktorların, papazların girip çıkmalarından, bir takım hayat hikâyelerini bölük pörçük öğrenmiş oluyordu. Bir sabah kaldırımın üstünde çarpık bir kadın se-rilmiş yatıyor, bir polis de kalabalığı dağıtmak için bar bar bağırıyordu.

Kapıcının oğlu küçük Micky King; Suzan'm önüne çıkıp: "Tâ en tepede oturan ihtiyar Mrs. Brookes bu." dedi. "Günün birinde kendimi aşağı atacağım der dururdu, işte dediğini yaptı. Babam bu kadına amma da diş bilerdi ha, şimdi artık elinden ne gelir, geberdi gitti."

Öyle güzel, bahar canlılığı ile, öyle dopdolu bir gündü ki, herhalde şu ak saçlı, çarpık çurpuk vücudu artık çile çekemem, dayanamaz bir hale getirmiş olacaktı.

Suzan polise:

- Size bir yardımım olabilir mi?... diye sordu.

- Hayır madam, sade şu küçük şeytanları başımdan ala-bilirseniz yardımın en büyüğünü yapmış olursunuz. Kendilerini keyifleri için hazırlanmış bir tiyatroda mı sanıyorlar, nedir?

Suzan:
Önlerine düştü, kafalarını bir bir sayıp, dondurmacıya, çocuk başına bir dondurma hesabiyle, paraları verdi. Döndüğü zaman kaldırımın üstünden "o şey" kalkmıştı. Polis nöbetini almış, her zamanki gibi dolaşıyor, bir sürü insan ayakları da, az evvel ihtiyar Mrs. Brookes'in serilip yatmış olduğu yere basıp geçiyorlardı. Suzan, bütün bu hayatın ortasında, saklanmış bir halde, hiç acele etmeden, ara vermeden, saatlerce, kendinden geçercesine dala dala, sebatla, gayretle hep çalıştı durdu. Sabahleyin ışıl ışıl ilkbahar güneşi içinde yürüyor, gidiyor, âletlerini elinden bırakıp dışarı çıkınca da ortalığa tatlı, parlak bahar akşamının çöktüğünü görüyordu.

Bazan, camları dövmeye başlayan ânî bir sağanak, ona bir an için başını kaldırtıyor, yağmurun şıpır şıpır sesi içinde sokağın gürültüleri sönüyor; bu suskunluk, güneş açıp da, mahallenin çocukları oluk diplerinde, ömürsüz havuzcuklar içinde, heyecanlı araştırmalara girişmek için sürü halinde dışarı uğraymcaya kadar devam ediyordu.

Suzan hiç durmadan, ard arda her gün mermeri yontuyor, kâh bir iki vuruşta koca koca tabakaları, iri iri parçaları kaldırıyor, uçuruyor, kâh da bir dudağın, bir göz kapağın kıvrımını, bir meme ucunu, bir dizin, bir ayak

bileğinin duruşunu tıpkı fırça ile resim yapar gibi, ince ince kesiyor, işliyordu. Yaz başlarında "Amerikan Kadını, Siyah'ı" bitirdi.

Temizlik işini tamamlayınca, Delia ona iyice bakmak için şöyle bir durdu, ortalığı çınlatan bir kahkaha attı:

- Doğrusu buna benzesem üzülürdüm. Bereket onu kafanızdan uydurup yaptığınızı söylediniz de içim rahat etti... dedi. Ciddî ciddî, dağ gibi, koskocaman durdu, baktı, bir an sustu. "Bunu görüp, namuslu bir kadın olmadığımı düşünürlerse tabiî hiç hoşuma gitmez, şekerim!... " dedi.

Suzan:

- Kimse bunun sen olduğunu düşünmeyecek, Delia; diye işi tatlıya bağladı.

Delia:

- Öyle... Öyle... Onun için de yüreğim rahat!... dedi. Suzan, bu büyük heykelin gelecek daha bir çok eserlerin

sadece, ilki olduğunu anlıyor, yalnız bunların kaç taneyi bulacağını bilmiyordu amma, bütün bu çehreler, bu şekiller bir alay halinde etrafını sarmış, geçiyor, hep geçiyorlardı... Her gün bunlardan, mermere ait olan birini görüyordu. Suzan, içlerinden, kocasıyle beraber bir lokanta işleten bir İsveçli kadını seçti. Bunların başka bir yardımcıları, çırakları filân yoktu, karı koca beraberce yemekleri pişiriyor, bulaşığı yıkıyor, kırmızılı beyazlı muşambalar örtülü küçük masalara garsonluk ediyorlardı. Eski zamanlarda olsalar, öküzlerinin arkası sıra, Batı çöllerine doğru dalıp giderlerdi.

Suzan bir gün, bu küçük lokantaya girdi, tezgâhın üzerinde yayılı duran kendi ellerinin emeğiyle yapılmış smörgas-borcfların (1) arkasından:

"Kocanızla siz bir yanda çalışırken,

(1) Smorgasbord: "Yaymaca pazarı" usulünce teşhir edilen tabak tabak, çeşit çeşit soğuk yemekler, çerezler... (M. A.)

şuraya oturup resminizi yapmama müsaade eder misiniz? di-ye sordu.

Kadın, canla başla:

- Elbette, buyurun... dedi. Bu işin sana da bir zararı dokunmaz, değil mi Gus?... diye bağırdı.

Elinde bir yığın tabakla görünen kocası: "Yoo!" diye homurdandı.

Suzan iki hafta, her gün oraya gitti, onları seyretti, resimlerini yaptı, birbirleriyle konuşmalarına kulak verdi. Bu iki haftanın sonunda resimleri yırttı parçaladı. Paros mermerini yontmaya başlayarak, bunun bağrından çıkarıp yarattığı "şeye" "Amerika, Kuzey" adını verdi. Bunlar, eski zamanların İsveç elbiselerini giymiş, medeniyetlerine ait eşyadan taşınabilen ne var. ne yoksa, sanki yanlarına alıp beraber getirmiş insanlardı.

Boylu bosluydular, zayıftılar, gayret, sebat dolu yüzleri, acı şimal rüzgârına meydan okur gibi dönmüştü.

Sokak çok sıcak oluyor diye, bir gün, yalnız başına içeri giren Smikey, koltuğa kuruldu, Suzan'ın yonta yonta kabasını aldığı başa gözlerini dikti.

- Bu Gus değil mi kuzum? Ona çok benziyor, sade onun daha irisi... dedi.

Suzan "Evet" der gibi başını salladı, pul pul, sert beyaz parçaları sıçratmaya devam etti.

Blake ona karşı nazik davranıyordu. Belki bir zamanki kadar can cana, iç içe değildiler amma, bir bakımdan şimdi birbirlerine daha yakın, daha bağlıydılar. Bütün gün ayrı kaldıktan sonra geceleyin birbirlerine kavuştular mı, bütün günü burun buruna geçirirken duymamış oldukları bir hevesle, şevkle konuşuyorlardı. Eskiden her dakika beraber yaşarlarken söyleşecek fazla bir şey olmuyordu. Biri ötekini biliyor, içlerini birbirlerine, kelimelerden ziyade, el değişleriyle okşamalarla ifade ediyorlardı. Amma kelimelerde daha aydın bir mânalandırış kudreti vardı. Demek ortada zarara, kayıba uğ-ramış bir şey yoktu, yahut varsa bile, pek azdı. Belki de Suzan geç kalmamak için biraz daha gayret göstermeliydi.

Bir akşam, ayak üstü durmaktan tabanları zonklayarak, kolları ağrıyarak eve döndü, ama yorgunluğa aldırdığı yoktu. O harikulade bünyenin, güçlü kuvvetli vücudun gene sahibi idi! Bir aralık fazla zayıflamıştı, ama şimdi eski biçiminin, sağlam dolgunluğunu tekrar almaya başlıyordu. Koşa koşa yukarı çıktı, yıkandı, çabucak hazırlandı, tatlı pas rengi eski bir elbisesini giydi. Blake'i bulmaya aşağı indi. Belki Blake'de ona karşı bir değişiklik vardı, ama Suzan bunun üstünde pek durmuyordu. Artık eskisi gibi hemen bir acele Suzan'ın odasına
koşmuyordu. Banyonun musluğunu açmıyor, karısının saçlarını fırçalamıyor, giyeceği elbiseyi seçmiyordu. O aşağı inip, yanma gelene kadar, resmî resmî, salonda bekliyordu. îşte şimdi de Suzan, öpmek için eğilince, kocasının dudakları ona hafifçe, çarçabuk değip çekiliverdi. Ama Suzan bunların hiç birini görmüş, anlamış olmayacaktı. Hem Blake Yugoslav hey-keltraşlığı üstüne bir kitap okuyordu. Suzan kocasının yanı başına, düşer, çöker gibi kendini koyuverdi, oturdu; elini onun avucuna soktu ve Crowne gelip yemeği haber verene kadar, böylece sessiz sedasız, hiç kıpırdamadan durdular. Suzan onun bu haline şaşıp kendi kendine bir takım şeyler sormaya kalkışmıyordu. Çünkü biliyordu ki, Blake'e kendini bütün mevcudiyetiyle verecek olursa, onun kuvvetli şahsiyeti, kaprisleri, heyecanı; durmadan eşinin dikkatini, ilgisini isteyen müstebit varlığı altında yokolup gidecekti. Birbirlerinden azıcık ayrılıyor, uzaklaşıyorlardı ama, ya buna katlanmak vardı, ya da mahvolup gitmek!

Yalnızca yemek yediler: Suzan sessiz sessiz oturup, onun gününü anlatışını dinledi, sonra da beraberce çıktılar. Suzan onun belirtmek istediği ve yapmış olduğu şeyi hemen görüp kavrayarak kocasının eserine dikkatle, canla başla baktı. Blake, gene bugünlerde sıkı çalışıyordu. Gerçi bu, Suzan tarzmca bir sanat değildi ama, uzun, ince hatların, çekik gözlerin, uçları kalkık kaşların Blake'in seve seve, ne kadar da harikulade bir

ustalıkla yarattığı bütün bu hususî üsluplu şekillerin güzelliğini görüp sezebiliyordu.

Blake karısına döndü:

- Buna insan kalıbı içinde ifade edilen matematiğin güzelliği, derler!... hikmetini savurdu. Keyifli bir hal aldı, Suzan da, sade Blake'i sevdiği için değil, asıl söylediği şeye iman ettiği için: "Başlı başına büyük br şeyi kavrayıp yakalamışsın" diye ilâve etti.

O senenin kışı; Marcia'nm alçısını yaptığı aynı kıştı ki, Blake, herkesi deliye döndüren Rus dansözü Sonia Pravaloff-un heykelini yaptı.

Çok hızlı çalışıyordu. Bir aym içinde Marcia'yı bitirdi. în-ce, uzun, başı eğik, düz saçları, ensiz yüzünün üstüne dökülen: incecik ellerini kavuşturmuş bir Marcia; tepeden tırnağa kadar sade his, sade heyecan ve coşkunluktan ibaret, kedi gibi çevik, narin vücutlu Marcia'nın tâ kendisiydi bu!

Marcia'nm zaten danstan başka bir şey öğrenmek istememeye başladığı sıralardı; üstelik Noel'de, Sonia ile tanıştıktan sonra Suzan'a her gün: "Artık beni mektebe gönderme. Ne olursun anneciğim, bırak da dans dersi alayım, Sonia gibi dansetmesini öğreneyim!" diye yalvarıp duruyordu.

John, her zamanki gibi ağır başlılığıyle:

- Sonia cahilin biri... dedi. Doğru dürüst okumasını bile bilmiyor... Elinde hiç kitap görmedim.

Marcia parmağını ısırarak, hemen bir hızla:

- Ben de kitap sevmiyorum... dedi. Kitaplar ölü insanlara benziyor. Anneciğim, ne olursun, bırak da dansedeyim, kuzum, kuuzum!
- Bu çocuk dans öğrenmeli... diyordu. Sık sık, akşam yemeğine, onlara geliyordu. Çünkü haftada üç defadan fazla dansetmeye yanaşmıyordu. Üstelik Blake eşi benzeri olmayan meşhur terra-cotta'sı ile onun heykelini yapıyor, Sonia da bu ellerin altından, vücudunun, her tarafının belirip çıkışını seyretmekten heyecanlı bir zevk duyuyordu. Bunun için, Blake'in atelyesinden çıkmak bilmiyordu.

Heykel bitince, Suzan, ilk defa olarak kocasının elinden çıkmış bir şeyi beğenmedi. Uçuyor hissini veren bu şeklin önünde durdu. Blake, karısından gelecek takdir, hayranlık sözlerine emin, şöyle bir bekledi.

Sonia ateşli ateşli:

- Güzel miyim? Güzelim galiba!... diye bağırdı.

Blake'in büyük, geniş sedirine oturdu, beyaz saten elbisenin yarım yamalak örtebildiği adaleli, kuvvetli, ne kadar etsiz vücudunu bükerek dizlerini çenesinin altına çekti.
Tatlı Rus şivesiyle:
- Blake, bir dâhisiniz siz! Bu yaptığınız Sonia'yı öyle sevdim ki... dedi.
Ama Suzan bir sanat endişesiyle:
— Bunda bozuk, yanlış bir şey var... dedi. Blake:
— Ne demek istiyorsun?... diye sordu.
Suzan, karı koca olduklarını, hâlâ da birbirlerini sevdiklerini unuttu. Kadın olduğunu, bir erkekle konuştuğunu unuttu. Sade karşısındaki plastik şeklin, Sonia olmadığını gördü. Blake kendi üslûbunun damgasını sanki Sonia'mn üstüne basmıştı. Kendi benliğinden sıyrılıp kadını olduğu gibi görmesini bilmemişti. Kullanılacak malzemeyi doğru seçmemişti; ömründe ile defa, insiyaki hissi onu aldatmıştı. Suzan şu dakikanın verdiği sezişle; kocasının, daima kendi şahsiyetinin sınırları içinde mahpus kalacak bir insan olduğunu anladı. Yapmayı, yaratmayı dileyeceği her şey, kendisi gibi olmalıydı, yoksa içindeki sanat kudreti bunu kavramaktan âciz kalacaktı. Bu, harikulade güzel olmasına rağmen, dar bir kudretti.

Suzan:

- Bence, Sonia'da, plâstiğe giden, uyan bir şey yok... dedi. Sonia'ya baktı. "Şu başının, vücudunun biçimine dikkat

et... Bunu canlandıracak şey çamur olamaz... Plâstik maddelerden biri olamaz... Onu taş üzerine oyup işlemek lâzım... Görmüyor musun, bütün varlığıyle, ben glyptik'im diye bağırıyor. Bunu sık sık düşündüm. Dansında

da glyptik bir eda var... Yâni demek istiyorum ki, insan onun pozlarından bütün

bir seriyi mermere veya taşa... evet, hattâ Heptonwood gibi sert bir taşa geçirebilir... Sonia, senin yaptığın gibi öyle ince, çıtkırıldım bir şey değil ki... Sapasağlam bir kadın, dansının kuvveti de bu sağlamlıktan geliyor. Çamur onu içine sığdıra-bilsin diye Sonia'yı manen
küçültmüşsün, amma böyle olduğu halde gene de bu maddede onu canlandıracak kuvvet yok. Model elinden kaçmış.

Suzan o saniye, birdenbire kocasının müthiş surette öfkelendiğin gördü.

- Yontma, oyma işiyle o kadar aklını oynatmışsın ki, başka bir şeyden anlamıyorsun. Hem şunu da söyleyeyim ki, benim elimden kimse kaçmaz... dedi.
Suzan:
— Ama senin eserlerini seviyorum Blake!... diye itiraz etti. Kocası:
— Şimdiye kadar yaptığım şeylerin en iyisi bu... dedi. Suzan:
— Hayır, Marcia bundan daha iyi... diye cevap verdi. Suzan, erkeğine yaltaklanır, onun sözlerine boyun eğer,

gururunu okşayabilirdi, ama iş bahsinde değil! İş bahsinde dürüstlükten, doğruluktan başka bir şeye kalkışmamak lâzımdı. Sonia, açık renkli, çekik gözleri pırıl pırıl yanarak, acayip mânalarla dolarak, onlara bakıyordu. Birdenbire Suzan'a:
— Bunun Sonia olduğunu görmüyor musunuz?... diye sordu. Suzan:
— Hayır... dedi. Bu sizin sesinizle konuşmuyor. Bir heykel hayat bulunca, daima sesini duyar gibi olurum. Ama bu, sadece bir heykel. Sesi çıkmıyor.

Blake:

- Her ne ise, ben onu gene de Akademiye gönderip, bu işte oranın kararını soracağım... dedi.
Suzan:
— Blake, neden bana kızıyorsun?... diye sordu. Kocası:

— Kızdığım filân yok... karşılığını verdi. Sonia'ya gülümsedi. Bilâkis bu hoş bir eğlence oluyor... dedi.

Suzan, Sonia'ya dikilen bakışların hâlâ öfke ile yanıp tutuşmakta olduğunu gördü ve birdenbire, onun da kafası kızdı: Dolambaçlı yollara sapmadan, apaçık:

- Sonia, bana modellik eder misiniz?., diye sordu. Sizi mermerden yapıp, ne demek istediğimi Blake'e göstereceğim...
Sonia:

- Demek, siz de!... diye bağırdı ve çın çın öten o Rusvari kahkahasıyle güldü. "Tabiî, neden etmeyeyim? Hem bu pek tuhaf olacak." dedi.

Birdenbire Blake:

- Haydi bir yere çıkalım. Bu evden bıktım usandım... dedi.

Blake'in çoğu zaman hevesli olduğu yerlerden birine, bir bara gittiler ve Suzan kocasının Sonia ile dansediş ini seyre daldı.

O kadar güzel, o kadar ahenkli dansediyorlardı ki, elini çenesine dayamış, onların yarattıkları bu güzellik karşısında hayranlık ve haz duyarak âdeta kendinden geçmişti. Blake dönüp de oldukça soğuk bir tarzda kaşlarını kaldırarak karısını dansa "davet edince", Suzan "İstemiyorum" der gibi başını salladı, gülümsedi: "Gene Sonia ile dansedin, sizi seyretmek çok daha hoşuma gidiyor." dedi.

Sonia gözlerini iri iri açarak:
— Mahsus söylüyorsunuz! diye bağırdı. Blake:
— Hayır, sahi söylüyor... dedi. Suzan'm günahına girmiş olursunuz... O kadar saftır ki, yalan söylemesini dünyada beceremez. Kurnazlık nerede sen nerede, değil mi Suzan'cığım, bunu kendin de biliyorsun.

Artık öfkesi geçmişti. Suzan da memnundu. Hem yalan değildi, hiç kurnazlık tarafı yoktu ki. Düşünceleri; Blake'le ahbapları gibi, beyninin içinden öyle

kurnazca, çabucak, fırlayıp çıkıvermiyordu. Suzan'da benliğinin, kalbinin, içinin, ilik-

F. 24

lerinin tâ derinliklerinden koparak gelen bir sırlı düşünüş, duyuş tarzı vardı. Düşünce, sanki evvelâ rahminde kıpırdanır hayat bulurdu. Kanı ancak en sonunda zaten bilip duymakta olduğu bu şeyi beynine taşır götürür ve anca en son dakikada, şayet bir lüzum varsa, önceden hissetmiş olduğu bu şeyi kelime şekline döküp söylerdi. îşte şimdi de Blake'e gülümsedi.
— Haydi dansedin... diye yalvardı. İkiniz de öyle güzelsiniz ki... dedi. Blake gülerek ayağa kalktı:
— Olur şey değilsin Suzanne! Benim kusursuz karıcığım! dedi. Gel bakalım, Sonia!
Dansediyorlardı... Beyaz bir ışık dairesi, kimbilir nereden üzerlerine çevriliyor, onları bütün ötekilerin içinden arayıp tarayıp sanki ortaya çıkarıyordu. Herkes Sonia'yı tanıyor, Blake de onunla beraber görünmekten son derece hoşlanıyordu. Yüzüne, soğuk, ciddî bir maske geçmiş gibi idi. Sözde kimseyi görmüyor, bir şey hissetmiyordu, ama Suzan artık onun huyunu suyunu almış olduğundan, asıl her şeyi gördüğü için göz kapaklarını böyle indirdiğini, güzel yüzüne bu bomboş mânayı verdiğini pek iyi anlıyor, biliyordu.
Orkestra, yavaş titrek tempolu bir parça ile hafifleyip tat-lılaşarak onlar için çalıyordu. Herkes onlara bakıyordu. Suzan da garsonun birinden rica ettiği kurşun kalemle yemek listesinin arkasına, mermerden heykeli yapılacak Sonia'nın. çevik, kuvvetli hatlarını çiziyor, resmini yapıyordu. Bu, Amerikan Kafilesinin içinde yer alacak Rus Dansözünün başlangıcı idi.

O gece eve döndükleri zaman uzun salona önce kendisi girdi, sonra da neden arkada kalıp bu kadar geciktiler diye şaşarak kapının önünden başını çevirip baktı. Hemen biraz ötede, holü saran loşluklar içinde Blake'in Sonia'yı kendine doğru çekerek, bir hışımla, ateşle, çabucak öpüverdiğini gördü. Suzan gözlerini başka bir tarafa döndürdü, hızlı hızlı ocağa doğru yürüdü, bir saniye sonra da onlar odaya gelmiş, gülüyorlardı işte.

Blake:
- Kuzum Suzanne, zile bas da bize içecek bir şeyler getirsinler, olmaz mı? diyordu.
Crowne, şöminenin içini alev alev yanan bir sürü kuru kütüklerle doldurmuş olduğu halde, Suzan ateşi hiç de sıcak bulmuyordu... Blake ve Sonia! Bu öpüşme onların haline bir şaşkınlık, bir acayiplik de vermemişti. Demek ki, ilk öpüşmeleri değildi.

Suzan müthiş bir sersemlik içinde:

- Ya, iyi olur, dedi, ve Blake böyle emrettiği için zile bastı. Bir sedirin ucuna ilişti, ellerini ateşe uzattı. Üşüyordu, ısınmak istiyordu. Crowne viski ile soda getirdi, Suzan hiç bir zaman içmediği için de üçüncü bir bardağı doldurmadı.

Suzan keskin çıkan bir sesle:
— Crowne! dedi, lütfen bana da bir tane. Uşak hayretle:
— Baş üstüne Madam, dedi. Suzan'a da hepsine birden söyler gibi, hemen bir acele: "Ne soğuk, değil mi?" dedi.

Sonia:

- Bence değil! diye güldü. Üşüme nedir bilmem, hep sıcaktan şikâyetçiyim. Aman, ne de uykum geldi! Esmer bir elin arkasında esnedi. "Bir bardak daha içtim mi, beni otelime götürün Blake. Suzan, size yarın sabah saat onda geleceğim, iyi mi? Mermerden yapılmışımı görmeye hevesim... niyetim var. Mermer bozulmuyor, ebediyete kadar sürüp gidiyor, değil mi? Toz halini aldığım, Blake'in yaptığı heykelim de eski bir toprak tencere gibi parça parça olduğu zaman, mermer yine de yerinde duracak!"

Suzan:

Hayır, hallerinde bir şaşkınlık, bir acayiplik yoktu. Birinci öpüşmeleri değildi bu.
Odasında, yatağına yatmış, kocasının, Sonia'nın otelinden dönmesini bekliyordu. Blake gecikmeden, çabucak döndü, işte yanı başında, yatağının

kenarında oturuyordu. O kadar tabiî o kadar cana yakın bir hali vardı ki, - zaten saat sabahın üçünde daima o kadar şirin, cana yakın olurdu ki-, Suzan ona: "Sonia ile ne diye öpüştünüz, ne gibi bir ihtiyaçla?" diyemezdi.

Eğer böyle söyleyecek olsa, kocası omuzlarını silkecek, gülecek, onunla alay edecekti. "Yoksa kıskanıyor musun? Şöyle öpüvermekten ne çıkar, Suzanne. Benden sana izin, canın kimi çekerse öpebilirsin... " diye şakalara kalkışacaktı.

Şayet Suzan dobra dobra:

"- Ben, senden başka kimseyi öpmek istemiyorum ki", diyecek olsa, yine sade gülecek: "Öyle ise öp beni, ne duruyorsun..." deyip kendini öptürmek için üzerine eğilecekti.

îyisi mi, bir şey söylemeyecekti. Canı kocasını öpmek istemiyordu.

Sonia:

- Biliyor musun Suzan, Blake'in hakkı var, dedi. Dansediyor, denge ilmine dayanan keskin bir pozdan bir

başkasına geçerken, bitmek tükenmek bilmeyen cümlelerinden küçük kesik parçalar fırlatıp atıveriyordu.
— Çok safsınız. Suzan:
— Öyle mi? dedi. Bunu düşünmeye hiç vakit bulamadım. Arka arkaya bir sürü siluetler çiziyordu.

Sonia: y

- Blake böyle işte... dedi. Kısa, sinirli yarımyamalak adımlarla dansetmeye başladı. Vücudu Blake'i ifade eden bir mânaya büründü. Hiç de ona benzememekle beraber, kimbilir ne hikmetse Blake'ti sanki. Suzan resim çizmeyi bıraktı, bekledi. Şu dakika resmini yapmaya imkân yoktu. Sonia'nm takınmakta olduğu şu halleri, hareketleri nasıl yakalayacağını, kavrayacağını bilmiyordu. Onu seyrederken, şimdiye kadar bir kere bile,

Blake'i herhangi bir şekilde canlandırmayı aklından geçirmemiş, böyle bir isteği duymamış olduğunu düşündü. Blake'i mermer olarak gözünün önüne getiremiyordu. Onda tutulamayan, yakalanamayan, bir uçup kayboluş, geçici, ömürsüz: bir şey vardı. Sonia uçup kaybolucu, kesik pozlarla, çabuk çabuk dansediyordu.

BU MAĞRUR KAL.F

6(6

- Bu da sizsiniz... Sonia durdu, bir silkindi, ağır, derin, sertçe, ilkel hareketlerle salınıp dansetmeye başladı...
"Öyle saf, öyle çocuksu ki... diye mırıldandı. Ne böbürlenip kurum satış, ne de kendini beğendirmek için bir yapmacık, bir cilve var. Blake'te herkese kendini beğendirmek isteyen bir özenti hal var, ama Suzan'da yok. Suzan'm içi mahzun, ama bunu bilmiyor. Bu hüznü kendisi için değil, hayatın gizliden gizliye hazin olduğunu, neşenin ömürsüz olduğunu bildiği için duyuyor. Hüzün, uzun gerçektir. Istırap temeldir... Bunu bilip anlamak, huzura, sükûna kavuşmak demektir."

Ama Suzan dinlemiyordu. Füzeninin hareket gücü yettiği kadar bir hızla, kendine has olan o resim yapış tarzıyle, kalın, siyah pervasız hatlar çizerek durmadan sahifeler dolduru-yordu. Hiç bir zaman eskis yapmazdı. Kâğıdın üzerine resimlerini karalarken bile, gözünün önünde mermer olarak canlan-dırabildiği heykeli, bütün büyük üç boyda çiziyordu.

- Tamam... dedi. İstediğimi aldım artık.

Sonia durdu, yanına geldi, çizdiği şeyi, kâğıt tabakaların dan bir kaçını eline aldı.

- Beni ne kadar başka türlü görüyorsunuz!... diye bağırdı. Peki hangisi Sonia? Blake'e mi inanacağım, yoksa Suzan'a mı? Öyleyse ben neyim?

Suzan, bu lâflara ne cevap, ne de kulak verdi. Mermerlerinin arasından bakma bakma geçerek daire şeklinde olan bir parçaya doğru yürüdü.

Sabahtanberi onca saattir, Blake'in bir gece evvel, bu Sonia'yı öpmüş olduğunu hatırlamamıştı.

Daha doğrusu, benliğinin uzak uzak bir taraflarında gizlenen belirsiz acıya, bugün bir hatırlayış demesi zor olurdu.

Fakat Mary, bir mayıs sabahı, bu gizli acıyı merhametsizce deşip ortaya çıkarıverdi. Suzan, büyük tekerlek bir gurup halinde oyup yonttuğu üç Sonia heykelinden birincisini bitiriyordu. Bunlardan her biri Sonia'dan ayrı ayrı parçalardı ve üçü, onu bütünleştirecekti: Cüret dolu bir alımlı eda, güzel sert bir pozla uçar gibi sıçrayan Sonia, kollarını katlamış, ayak-

lan kuvvetle yere vuran baştan aşağı denge dolu Sonia, bir söğüt gibi bükülüp eğilen Sonia.
Şimdiye kadar Suzan'm elinden çıkmış olan şeylerin bu en zoru idi, çünkü aradaki fasılanın da "bütün" içinde bir payı vardı. Vücutlar birbirine değiniyordu, fakat ana taşın içinden sanki bir hareket dalgası fışkırıyor, birinden ötekine, daha ötekine geçerek, üç vücudu, devam eder görünen bütün bu kımıldanış ve sıçrayışlarla içten içe birbirine bağlamış oluyordu. Hatları öyle ilkel bir sadelikle biçimleyip işlemişti ki, Sonia'-yi bir kadın değil de, bir rakıs haline getirmişti.

Mary, öğleye doğru idi ki, odadan içeri girdi.

- Yemeğe gidiyorum, yolumun üstündesin diye sana bir uğrayıverdim, dedim. Hem gelecek hafta Paris yolculuğu var. Parsdale'le Poor müesseseleri hesabına kroki almaya gidiyorum. Bu iş için hep Miss Blume giderdi ama bereket versin apandisit krizi tuttu!

Her zamankinden daha ipince, hem de çok şıktı. Mendilini çıkardı, koltuğun tozunu sildi, oturdu. Suzan:

- Yemekte Michael'el beraber misiniz? İkinizi ne vakittir görmek nasip olmuyor... dedi. Sonia'nın havaya kalkmış ayağının kemerlenerek bükülüşünü işliyordu; durmadı, buna devam etti.

Mary:

— Michael'i geç, dargınız... dedi.
— Yani ayrıldınız mı?... Suzan Sonia'nın ayağından gözlerini ayırıp kardeşine baktı. Mary:
— Ne demek istediğini anlamıyorum... dedi, bir yandan da incecik esmer ellerine, şarap kırmızısı tırnaklarına bakıyordu. "Hiç bir zaman beraber yaşamadık ki, şimdi ayrılmanın lâfı olsun!"

Suzan duraladı:

- Lâfı olur mu, olmaz mı, bilmiyorum. Zaten ikinizin halini bir türlü anlayamadım. Birbirinizle evlenmiyorsunuz, bir başkasıyle de evlenmiyorsunuz.

Mary:

- Evlenmek, evlenmek!... diye bağırdı. Bu aralık o eski, gizli çekinme hissini de kaybetmişti, daha doğrusu öyle görünmek hevesinde idi.

Sinirli, çaçaron bir konuşma tarzı edinmişti.

- Senin aklın fikrin ötedenberi hep evlenmektedir, Suzan. Bir kadın evlenmeden yaşayamaz sanıyorsun.
Suzan tatlı tatlı:
— Evet, yaşaması için lüzumlu şeylerden biri bu... dedi. Mary birdenbire, damdan düşer gibi:
— Ş ayet ben evlenirsem, diye devam etti, bu bir alışveriş meselesi olacak. Belki de evlenirim. Paris'ten dönünce kararımı vereceğim. Bakalım... pazarlığa bağlı bir iş.
— Doğrusu Michael sana karşı çok sabırlı davranmış... Suzan, mermerin içinden bir adaleyi belirtti; bunu öyle hafifçe yaptı ki, yarattığı sanki bir hat değildi, taşın içinden âdeta sahici bir insan eti imiş gibi bir geriliş görülüyordu.
— Michael'in bu işle bir alâkası yok. Mary'nin sathî sesi apaçık bir sesti, "dosdoğru konuşacağım" derken nadanlığa kaçan bir sesti. "Hiç bir zaman onunla evlenecek değilim. Şayet evlenmeye karar verirsem Bennyfield Rhodes'e varacağım."

Suzan durdu, kardeşine baktı:
— Hiç bu ismi duymadım... dedi. Mary:
— Duymadın ama, gene de mühim bir adam... cevabını verdi.
Sivri, güzel tırnakları koltuğun kol dayanacak yerlerini, küçük ağaç kakan kuşları gibi tıkır tıkır dövüp duruyordu.

"Ş irketin baş hissesi onun elinde", dedi.

Suzan âletlerini yere bıraktı. Diz çökmüş vaziyetteydi, o dakika acı acı Mary'ye baktı.

- Onunla bunun için mi evleniyorsun?... diye sordu. Mary'nin güzel koyu gözlerinin, sözde dosdoğru, apaçık ablasına bakıyormuş gibi görünmelerine rağmen, hiç de derinliklerine varılmadığını, anlaşılmadığını ömründe ilk defa olarak
farketti. Bu gözler o kadar koyu idi ki, bebekleri sanki karanlığın içinde kayboluyordu. Mary:
— Her ne için ise! Şayet evlenirsem, bu kendi bileceğim bir iş... dedi.
— Bu adamı nasıl tanıdın?
— Sık sık mağazaya geliyor.
— Kaç yaşında?
— Altmışında değil... Yaşından da daha genç görünüyor. Suzan:
— Kim bilir Michael ne kadar gücenmiştir... dedi.
İçi bulanır gibi oldu. İnsanların yapıp ettiklerinden, artık şeref meref gibi duygulara yer kalmamıştı. Kalplerden, o eski manevî sağlamlık, tatlılık çekilip gitmişti. Geçici kısacık bir an için Mark'ı aradı.

Mary'nin sesi:
— Michael'e her şeyi açık saçık söyledim... diye sert sert, çın çm öttü. Hiç bir zaman yalana dolana kalkışmadım. Vermek kudretinde olduğum her şeyi ona verdim. Kendisiyle ev-lenemeyeceğimi biliyor.
— îyi ama, sebep ne Mary?

Mary şapkasını çıkardı, kısa kesilmiş saçlarını eliyle arkaya doğru bir sıvazladı, şapkasını tekrar, bu sefer biraz daha sola doğru giydi. Çantasını

açtı, boya kutusunu aldı, biçimli burnunu pudraladı. Sonra hepsini çantanın içine koyup, bunu bir hızla kapadı.
— Bak söyleyeyim Suzan... dedi. Michael'le evlenecek insan, her şeyden vazgeçmeye mecburdur. O, hiç bir zaman kendinden bir fedakârlık yapamaz. Ona varınca, şahsiyetinin boyunduruğuna girecek, onun bir parçası halini alacaktım, işte benim istemediğim de bu. Ben kimsenin "bir parçası" olmayacağım.
— Hem de onu sevdiğin halde, öyle mi?
— Ne kadar seversem seveyim, öyle. Böyle şeye tahammülüm yok. Sen kafanla düşünmüyorsun Suzan. Sade hissediyorsun. Yürüyeceğin yolu, görmeden, âdeta el yordamıyle aranır gibi, bunu günü gününe hissinle bularak yaşayıp gidiyorsun. Gözlerin kapalı. Halbuki ben plânımı tasarlıyorum, kafamı kullanıyorum. Meseleyi günlük, pratik hayatın karşısına getirdin mi, hisle hareket etmek beş para etmez. Eğer Michael'le evlenseydim, hiç bir zaman ne nerede olacağımı, ne de elimize avucumuza kaç para geçtiğini bilecektim. Şayet annesi ölürse galiba bir şeyler kalacak ama, kadın yüz yaşma kadar yaşayacağa benziyor. O biçim tablolarla da dünyada para kazanılmaz. Suzan:
— Sen de bir yandan çalışsan olmaz mı?... diye sordu.

Bir zamanlar, evine gelip, çatı arasında, kendini at üstünde, bir hızla ormana dalarken gösteren o canlı resmi yapmış küçük Michael'i düşünüyordu.

Mary:

- Olur ama, istemem. Evlenince çalışmaya niyetim yok. Şayet çalışmaya mecbursam, zoruma ne, şimdiki gibi kalırım.

Suzan çekiciyle kalemini aldı. Çalışmak, hem de sıkı çalışmak istiyordu. Birdenbire öyle bir öfkelenmişti ki...

Ağır ağır:

- Senin gibi kadınlar, dedi; senin gibi kadınlar, hepimizi asırlarca gerilere sürüklüyor. Hayatta bizim için her şeyi ele almasını öğrenmekten başka umut yok.

Bir yandan da öfkeli öfkeli mermeri dövüyordu. İnce bir bükülüşle kemerleşen ayağı bırakmış, kaideyi teşkil eden koca taş külçesini yontuyordu. Atelyenin içi bu vuruşlarla çm çın ötüyordu. Fakat bütün o öfkenin altında, ne yaptığını biliyordu. Elleri iç güdüsü ile canlanarak uçuyor, uçuyordu...

"Ne koparabilirsek kârdır", der gibi, boyuna erkeği tırtıklamaya bakan kadınlardan tiksinirim. Şu Lucile'e bir de zavallı Hal'e bak! Hem kendisine sorarsan, çok iyi bir kadındır. Hal'ü, iliğini, kemiğini kurutup, ha var, ha yok haline getirene kadar emdiğini, sömürdüğünü görmüyor bile. Adamcağız bütün ömrünce Lucile'in derdini çekmekten, ona destek olmaktan başka bir şey yapmadı. Koca gün hep onu beslemek, giydirmek için çalışıyor, geceleyin eve gelince de hanım yo-
rulmuş diye bulaşığa, çocukların yatırılmasına yardım ediyor. Hayat nasibi bu işte. Hal'ün asıl yüzünü kimse bilmiyor. Kendi de hiç bir zaman nasıl bir insan olduğunu anlamaya vakit
bulmadı. Doğru, doğru Mary, Michael'le evlenme! Bu kararınla ona iyilik ediyorsun. Belki de ona varmayacağını iyice anlayınca, seni unutacak, asıl varlığını ele alıp, büyük bir ressam olacak. Tek sen çalışmayasm, bir şey yapmadan oturasın diye onu berbat etmek sahiden günah olurdu."

Artık iyice taşmış, bir yandan kuvvetle çekicini savurup dururken, bir yandan da bu sözleri söylüyor, söylüyordu.

Mary, sakin, buz gibi bir nehri andıran sesiyle:

- Nazariyelerin beş para etmiyor Suzan... dedi. Hiç kimse, her şeye birden sahip olamıyor, hattâ sen bile. Bir an durdu, sonra da sükûnetle: "Blake senin değil... O Sonia'nın eline geçti... " dedi.

Ayağa kalktı: "Bak, oldu mu şimdi? Hiç de söylemeye niyetim yoktu. Ne üzerime vazife benim? Bütün kış bu işten ha berim vardı. Zaten sırf sana

yanıldığını göstermek için söyledim. Kocanı elinden kaçırdın. Her şeye birden sahip olamazsın, şimdiye kadar hep olurum diye inat ettin ama, görüyorsun ya, sökmüyor."

Söyleyecek lâf yoktu. Mary, onun ayak bastığı toprağı san-*ki çekip koparmıştı. Çekicini kaldıracak, kalemini vuracak, taşı çentecek takati kalmamıştı. Âletlerini yere bıraktı, birdenbire, suskunlaşan odanın içinde, ağzının kupkuru kesildiğini hissetti.

- Benden daima nefret ettin... Niçin?... diye sordu. Kuruyan ağzının içinde dilini zor döndürüyordu.

Mary:
— Hayır, yanılıyorsun... dedi. Hatır, gönül tanımayan sesinde bir merhamet kırıntısı var gibiydi. "Senin haline üzülüyorum. Herkes Blake Kinnaird'i senden çok daha iyi tanıyor. Bunun için o kadar şaşmıştım... Hoş gene de çok iyi idare ettin... Evleneli, aşağı yukarı üç sene oluyor, değil mi? Sonia daha ilki, lâfı edilen ilk... "
— Haziranda üç sene olacak... Suzan'ın sesi, zoruna işitilen bir fısıltı idi. Parıl parıl bir haziran günü Blake'le beraber Paris'teki o küçük nikâh memurluğuna gitmişler, evlenmişlerdi. Onunla evlenmeye mecbur olduğunu hissetmiş, hemen dosdoğru gidip bu işi yapmıştı.
— Michael, geçen gün "Bu işin bu kadar süreceğini um-mazdım," diyordu. Üstelik Blake'in tipi de değilsin... Doğrusu çok safsın, Suzan. Etrafımızdaki insanlara hiç benzemiyorsun.

Suzan hâlâ diz üstü duruyor, başını kaldırmış Mary'ye bakıyordu. Belki de kardeşinin hakkı vardı. Saftı, Blake için... Herkes için fazla saf bir kadındı. Sonia da ona bu saflık, sadelik damgasını vurmuştu. Onu fazla saf, fazla basit bulmamış olan, yalnız Mark'tı. Ama o, gencecik ölen bir "çocuk adamdı". Suzan da kurnazlığı anlayacak veya bununla başa çıkacak kudrette değildi. Gerçeklerin, yahut belki rüyaların derinliklerine fazla dalmıştı.

- Ne ise, Allahaısmarladık... Mary eğildi, soğuk esmer yanağını bir an için ablasının yüzüne dayadı. "Sakın üzüleyim deme. Şu kuzgun

harikulade... Doğrusu adamakıllı ilerlettin, Suzan." Mary'nin, biraz hoş görünmeye çabaladığını hissediyordu, amma iş işten geçmişti. Suzan birden doğruldu, kalktı.
- Güle güle Mary... dedi. O söylediğim şeylere pişman oldum... Kendin tabiî daha iyi bilirsin. Mary, kendinden emin, gülümseyerek:

- Elbette daha iyi bilirim... dedi. Sonra da küçük kırmızı dudaklarını büzüp sıkarak çıktı gitti.

Mary gittikten sonra, Suzan koltuğa oturdu, Blake'in So-nia'yı öptüğü ânı, acı duya duya tekrar gözünün önüne getirdi. Bu öpüşmenin mânası neydi? Blake o kadını nasıl, ne diye öpmüştü? Bilmiyordu, anlamıyordu. Eğer Blake, Sonia'yı sevmiyorsa, ne için, ne ihtiyaçla onu öpmek isteyebilirdi? Bilmiyordu, anlamıyordu. Mademki öpmüştü, demek ki bu kadını seviyordu.

Bütün saflığı, sadeliğiyle:
- Bunu kendisinden sormalıyım... diye düşündü. Başka bir çare düşünemiyordu. Yolunu, usulünü bilse bi-
le, kocasını casus gibi gözetleyemezdi. Bunu yapabilse de, gündüz gittiği yerlerde, hep peşi sıra koşacak vakti yoktu. Kendi işini, çalışmasını bırakacak değildi ya.
Saatine baktı. Hemen eve gitmek, Blake'i bulmak istiyordu. Ama saat birdi, bu vakit evde olmazdı. Çalışmadığı zamanlar öğle yemeğini binde bir evde yerdi, şimdi de tam yeni bir sergiye hazırlandığı günlerdi. Sergiden sonra heykellerinden hiç değilse bir kaçını müzeye satmak ümidinde olduğunu, buna kuvvetle güvendiğini Suzan da biliyordu, içini çekti, mantosunun cebinden, her sabah evden çıkarken Crowne'm vakarla uzattığı sandviç paketini çıkardı.

Suzan, daima: "Teşekkür ederim, Crowne." der, bunu cebine sokardı. Bir seferinde uşak: "Yemeğinizi olduğunuz yere getirsek, istemez misiniz madam?" diye sormuştu. O da işinin başındayken, rahatını bozacak hizmetkârları, tepsileri gözünün önüne getirir getirmez, bir korku ile hemen çabucak:

- Yok, yok, sandviçi pek severim... cevabını vermişti.

Bunları yedi, musluğa giderek eğildi, pınar başındaymış gibi, su içti. Sonra ne yapacağını bilmez bir halde bir müddet durdu; hâlâ da bir karar veremediği için, tekrar çalışmaya koyuldu. Bir aralık durup: "Şu yaptığım şey Sonia'nm vücudu... Nasıl da elim varıyor?" diye düşündü. Bir an bekledi, sonra gene devam etti. Başlamış olduğu şeyi bitirmek, işini yürütmek isteği, Sonia meselesinden çok daha derindi. Ortada bir Sonia yoktu. Kendi çalışması, kendi eseri vardı.

Yemek odasında, akşam yemeğini yerlerken Blake ona, yaptığı işin hiç de "keyif için çamurla oynama" cinsi şeyler olmadığını, ihtiyar Joseph Harfin kafasına sokacağım diye uğraşmaktan, nasıl sinirlenip sıkıldığını anlatıyordu. Bir aralık susunca, Suzan: "Bitti mi, hepsi bu kadar mı?" diye sordu.

Blake, bütün söyleyeceğinin söylendiği, atıp tutmalarının bittiği şu dakika, yeniden tatlılaşan, nazikleşen bir sesle: "Bir tek gün için bu kadar kâfi olsa gerek Suzanne." dedi.

Hiç bir halinde en ufak bir değişiklik yoktu. Suzan kocası konuşurken, acaba sahiden içten içe bir değişikliği var mı, diye

düşünerek, hep onu incelemişti. Çünkü elbette ki yeni aşkın ufak tefek bir izi, belirtisi kalmış olmalıydı. Ama kocası ona dupduru, soğuk, gümüşî gözleriyle bakıyor, sigarasından külü silken eli hiç titremiyor, içeri girdiği zaman karısını karşılayıp öpüşünde de, doğrusu Suzan, azalan, eksilen bir şey göre-miyordu. Yemekten evvel, odasında hazırlanırken birdenbire içinden, kocasının kendisi için yapmış olduğu kırmızılı, sırmalı elbiseyi giymek geldi. Dolabında, ışıl ışıl, pırıl pırıl duruyordu işte... Ama Suzan kendini beğendirme cilvesi sayılabilecek herhangi bir şeye başvurmaktan utandı, yalnız böyledir diye de kocasının sevmediği mavilere bürünmeye lüzum yoktu tabiî. En sonunda beyaz şifondan sade bir elbise giydi, uzun saçlarını arkaya fırçaladı, her zamanki gibi sarıp tutturdu. Blake içini dökmek telâşından bir şey farketmemişti. Suzan:

— Çünkü sana soracak bir şeyim var da... dedi. Bir an için yalnız kalmışlardı. Crowne daha şimdi salatayı tutup uzatmıştı. Tekrar gelene kadar bir kaç dakika geçecekti.
— Evet? Blake ince, siyah kaşlarını kaldırarak ona baktı. Ama sesinde tehlikeyi sezen bir hal yoktu.

Suzan:

- Bugün, bir aralık Mary gelmişti... Sonia ile senin, seviştiğinizi söyledi. Sahi mi Blake?

Hemen o dakika, bu ânî şaşkınlıkla, Blake kendini ele vermişti. Çatalını bıraktı, peçetesiyle ağzını sildi.
— Mary'nin zoru neymiş de bunu söylüyor?., diye sordu. Suzan aynı durgun sesle:
— Ben biraz söylendim, bu mesele de o yüzden ortaya çıktı. Münafıklık olsun diye yapmadı. Bir şey söylemek niyetiyle gelmemişti, buna eminim. Benim ileri geri lâflarıma kızdı, kendini tutamadı...

Kocasına karşı büyük bir öfke duyacağım sanmıştı, ama hiç de öfkeli değildi. Yalnız, Blake gözlerini dikmiş ona bakarken, içini bir ölüm durgunluğu kaplar gibi oluyordu.
— Şimdi bana kızıp darılacak mısın? Suzan:
— Hayır, dedi. Hayır, kızmak, darılmak değil... Yalnız muhakkak bilmeliyim. Söyle bana Blake, apaçık söyle.

Ama Blake, apaçık söyleyemezdi. Ekmeğini tabağın içine ufalıyordu. "Sonia... Şüphe yok ki, Sonia bir sürü insanları sevdi... Bu, onun yaradılışında olan bir şey... Hatta bence, sanatında olan bir şey... "

Suzan tekrar:
- Bu, basit bir şey değil ki, Suzanne... cevabını verdi. "Meselâ, Sonia ile sana karşı duyduğum hislerin arasında hiç bir ilişki yok. Evet inkâr edemem, az çok zihnimi çelen bir cazibesi var... Ne diye saklayayım? Seni David Barnes'in atel-yesinde çalışır buldum diye bir takım şeyler söyleyebilirdim, ama böyle şeylere hiç niyetim yok. Bizim gibi insanlar... Yaptığımızı

yapmaya mecbur olduğumuz için yaparız. Bizim yaradılışımız "kanaat" nedir bilmez.

Suzan hayretle ona baktı:

- Yani şey mi zannettin. David Barnes'le beni... diye başladı.

Fakat Blake, "hayır" der gibi başını salladı, elini uzattı: "Yok, yok, Suzanne! Söylüyorum ya, böyle bir şeyi aklıma ge-tirmedim! Seni olduğun gibi aldım... Olduğun gibi saklıyorum... Ne yapsan da hep Suzanne'sm!"

Sesinde, bakışında öyle bir sükûnet vardı ki, Suzan şaşkına döndü. Kocasının söylediği bir cümleye sanki dört elle yapıştı. Mutlaka bir tarafta bir hakikat, şaşmaz bir hakikat olması gerekti.
— Şu halde... Sonia'yı sevmeye mecburum demek istiyorsun, öyle mi? dedi.
— Suzanne, benim saf, çocuk ruhlu sevgilim... Şu Sonia meselesini unut! Sonia için düşündüğümün bizimle hiç bir ilişiği yok.

-! Hayır, var Blake... Düşündüğün veya duyduğun her şeyin benimle bir ilişiği var. "Neyse, hiç olmazsa bu apaydın bir

şeydi. Ama yine de sanki Blake'i sislerin içinde bulmaya çaba-lıyormuş gibi bir hissi vardı. Kocasının sesini duyuyor, fakat yüzünü göremiyordu."
"Suzanne!"
Blake'in sesi ne de hırçındı!
"Çok rica ederim, bir daha bu bahsi açma, e mi?"
— Demek bana söylemeyeceksin, öyle mi Blake? Kupkuru, buz gibi bir sesle:
— Bunun sana ait bir tarafı olduğunu kabul etmiyorum, dedi.
Birdenbire tıpkı babasına benzedi, doğrudan doğruya, hissiz kaba değil de, sadece duygu kabiliyeti kendi nefsinden öteye varmayan soluk, soğuk bir insan oluverdi...

ihtiyar Mr. Kinnaird'in kuru sesi, Blake'in annesine: "Çok rica ederim, bir daha bu bahsi açma" diyordu. Kadıncağız, süklüm püklüm, "Peki Arthur,

affedersin" diye boynunu büküyordu. Koca da: "Ha şöyle, her şey düzeldi işte" diye cevap veriyordu.

"Annenle çok mesut bir hayat geçirdim evlâdım." demişti. Ama kadıncağız kocasından ne kadar genç olduğu halde, yıllar ve yıllarca evvel ölmüştü. Oğlu küçücükken, bir daha onu hatırlamayacak bir yaşta iken ölmüştü. Ama belki de küçük oğlanın, sadece ihtiyar Mr. Kinnaird'in tıpkı tıpkısına eş bir kopyesi olduğunu farkedecek kadar vakti olmuş, bunun üstüne de gözünde hiç bir şeyin değeri kalmamıştı.

Başka bir tarafta bir ilgisi, bağı olmaya benzemezdi ki bu... Suzan, yana yana, için için: "Ne mutlu bana ki Blake'den üstün... Aşktan üstün bir şeyim var... Ya sadece aşka bağlı olsaydım... " diye bağırıyordu.

Dik dik Blake'e baktı. Hiç de evvelden niyetlenmediği, hazırlanmadığı halde, şöyle dedi:

"Senin emir kulun değilim Blake!" Suzan'a, sanki kendi eliyle yarattığı heykellerin birinden, bir ses çıkıyor gibi geldi. Bu ses şöyle devam etti: "Biliyorsun ki, senin baskın altında değilim, senden apayrı, başlı başına bir insanım."
— Suzanne...
— Hayır, rica ederim, bekle biraz. Sözümü bitirmedim. Hiç şüphe yok ki, Sonia ile istediğin, dilediğin gibi hareket edebilirsin. Yalnız onun hakkında, bana apaçık söyleyebileceğin bir karara varana kadar, lütfen beni yalnız bırakırsın.

Blake:
— Suzanne! Manasızlık ediyorsun! diye bağırdı. Suzan gözlerini kocasının yüzünden çevirmeden:
— İstesem Sonia'ya sorabilirim, ama bir şey sormayacağım. Bana kendin söyleyeceksin, dedi.
— Söyleyemem... Kendim de bilmiyorum. Suzan:
— Beklerim... dedi. Kocası:

— Çocukça, mânâsız, saçma bir kıskançlık! diye homurdandı. Sana bir şey söyleyeyim mi Suzanne, sen bu dünyaya yakışmayacak kadar safsın!

Suzan:

- Evet, safım, diye kabul etti. Benim için her şey apaçık, dosdoğru olmalı. Hayatımı anlamalıyım. Dayandığım temelleri anlamalıyım. Seninle evlenmişim, bunun mânası, içimde başka kimseye yer yok demektir. Ben böyle anlarım. Böyle anlayacak kadar safım.

Blake karısının sözünü kesti:

- Sen bir kadınsın, dedi. Suzan:

Böyle konuşurken de, işi, mesleği sanki önüne gelmiş duruyordu; bu, onun için hürriyet, emniyet, sığmak demekti, hislerini dökebilmek, manen büyüyüp genişlemek çaresi demekti! Bunun üstüne de artık korkusu kalmadı. Mark öldüğü zaman, beraber ölmemişti. Blake Sonia'yı sevse bile, Suzan ölecek değildi.

Yüksek sesle:

— Mary delilik ediyor, dedi. Blake:

— Orası muhakkak... diye tasdik etti: Suzan kuvvetle:

— Ben o mânada söylemedim, dedi. Blake'in sorar gibi bakan gözlerini gördü.

Crowne, temiz tabaklarla içeri girdi, Suzan da sustu. Düşünüyordu: "Mary işinden vazgeçtiği için delilik ediyor." Ama bir yandan da yemeğine devam etti. Yemek yemek, uyumak, kafasını, ruhunu rahat tutmak... îşte çalışmak için gerekli olan şeyler bunlardı. Blake'i deli gibi sevmişti ve bir müddet içi" erkeği, aşkı âlet ederek onu yıpratmıştı. Şimdi de ıstırabı âlet ederek onu yıpratmaması gerekti. Çalışma kuvvetinin tek kaynağı olan asıl benliğinden, kederi, acıyı itip uzaklaştıracaktı.

Crowne kahveyi dışarıya, taraçaya götürmüştü. Blake de karısının arkasından oraya geldi. Oturmadan evvel Suzan'm çenesini kaldırdı, canını açıta açıta bir öptü. Suzan ne onu itti, ne de başını kaçırdı. Kahveyi boşalttı, Blake'e fincanını uzattı, o dakika, kocasının gözlerinde alaycı, için için gülen, sonra da zafer gururu taslayan bir bakış gördü.

- Hiç olmazsa henüz seni öpmeye izin ver... dedi. Suzan başını çevirdi. "Nehir ne güzel, değil mi?" diye mırıldandı.

Sahiden de çok güzeldi. Gecenin sıcak havasına göre daha hâlâ çok soğuk olan suyun üzerinde hafif bir sis tabakası vardı; bu sis, dalgalı uzun bulut kuşakları halinde, o tarzda yükseliyordu ki, aradan çok geçmeden yıldızlar, bir bir, bu sis ağına tutuluyor, yakalanıyorlardı. O kadar güzeldi ki. Suzan'ın kalbi birdenbire acı acı sızladı. Gözlerine yaş geldi. Bir iç ağ-layışıyle hafif hafif titremeye başladı.

Hayatında Blake'in büyük bir mânası vardı. Onu hâlâ seviyordu. Gözleri sislere dala dala bir an bekledi.
Kuvvetli bir tonla:
- Ama, söylediğimden şaşacak değilim Blake, dedi. F. 25
Tekrar New-York'a gelmiş olan David Barnes, Suzan'ın yapmış olduğu yedi tane heykele, hayretle, dik dik bakıp duruyordu.

- Bunlar tamamen yeni... dedi. Üzerlerinde Fransa'nın en ufak bir izini görmüyorum.
Suzan:
— Onlar Amerikalı... dedi. Barnes:
— Onların ne olduklarını kendiniz de biliyor musunuz, bilmem, cevabını verdi. Bir an durduktan sonra da: "Herhalde Blake'in üzerinde bir etkisi olmamış." dedi.
Suzan:
— Yok, oldu, dedi. Barnes:
— Ben görmüyorum.
— Beni daha çok kendi kalıbıma soktu, dedi. Sonra da Barnes iki eliyle sakalını çekiştirerek lâfın arkasını bekliyor diye, duyduğu şeyi anlatmaya çabalayarak şöyle devam etti: "Çekiçle kalemi, dilimden çok daha kolaylıkla kullanabiliyorum, David. Bana öyle geliyor ki, Blake'le ilk seviştiğimiz zamanlar, hayatımı onun hayatının içine fırlatıverdim, kendim kayboldum. Koca bir sene hiç bir şey yapmadım. Sonra babamın bir sözü, bana kendimi tekrar bulmak gerektiğini, yoksa günün birinde muradıma eremeden, gayeye ulaşamadan ölüp gitmek tehlikesi olduğunu gösterdi. Anlıyorsunuz, değil mi? Böyle bir durumda da gözümden her şeyin değeri silinip gidecekti.

İşte bunun üstüne çalışmaya başladım. Blake'den apayrı, kendi başıma çalışmalı idim, çalıştıkça da gitgide kendi esas kalıbımı aldım. Ama kimseyi düşünmeyerek kendimi bomboş kılmak kararını hesaba katmazsak, bu tamamen iç güdüsü dışında oluyordu.

Barnes:

- Hele şükür! diye bağırdı. Şimdi artık sizden bir şey sorabilirim... Kuzum, Allah aşkına, hangi şeytana uyup da Blake'le evlendiniz?

Suzan:

- Şimdiye kadar hiç malik olmadığım bir şeyi verdi bana, dedi.

Sonra da, Blake'in ona yaşatmış olduğu bütün o ihtiras dolu aşk saatlerini hatırlayarak, dudakları titredi. David Bar-nes'in tâ iliklerine işleyen bakışları altında yanakları ateş kesildi. Ama ondan gözlerini kaçırmaması lâzım geldiğini biliyordu.

"Blake, beni kadın yaptı." dedi.

David Barnes sinirli bir hareketle sakalını bir savurdu. Gayet tatlı bir sesle:

- Suzan, dedi, yıllarca evvel, o köydeki eski eve, atelye-me ayak bastığınız gün, sizin güzel bir kadın olduğunuzu derhal görmüş, anlamıştım. Bunu biliyor mu idiniz?
— Hayır Dave. Böyle şeyleri aklımdan bile geçirmezdim. Barnes, Suzan'ın önüne, yere, kuru tahtanın üzerine bağdaş kurdu.
— Bilmediğinizin farkında idim... dedi. Bunu size söylemeyecektim de. Sonra Paris'e geldiğiniz zaman, yardımınıza koşarken, atelyeme gelip çalıştığınız sıralarda size bunu söyleyebilirdim. Bir çok kereler de hep söylemek istedim... Ama söylemedim. Yeryüzüne, nasılsa kadın olarak gelmişsiniz diye herhangi bir erkeğin size el sürmeye kalkışmasına içim razı olmuyordu.
Suzan:

- Böyle bir şeyi hiç aklıma getirmedim... dedi, rüyamdan bile geçmezdi ki... Barnes:
- Biliyorum... dedi. Ama şayet elimi uzatmış olsaydım... Suzan başını salladı, tatlı bir sesle:
- • Zannetmiyorum David... dedi.

Barnes ayağa kalktı, pencerenin kenarına oturdu. Haşin bir sesle:
- Ehemmiyeti yok... dedi. Yalnız kabul edin ki, hiç bir zaman elimi uzatmadım. Blake böyle düşünmedi, elini uzattı...

Halbuki, onun da böyle bir şey yapmaya, tıpkı benim gibi hakkı yoktu. O kendini düşündü... Ben sizi düşündüm...
Suzan:
- Size güvenim, imanım var... dedi. Barnes, ona, uzun uzun baktı:

...Evet, Blake istemişti, o da vermişti, hem pişman da değildi. Eğer tekrar eski günlere dönmek kabil olsa, gene tıpkı yaptığının eşini yapardı, çünkü Blake de hayatına, bir murada eriş, gayeye varış mânası katmıştı. Onsuz, her şeye sahip olamayacaktı. Onu hâlâ da, içi ihtiraslı bir özleyişle dola dola düşündü. Blake'i daima şu şimdiki gibi dar ve derin bir tarzda sevecekti. Beyni, ruhu ondan apayrı idi, benlikleri hiç bir zaman tam mânada birleşip kaynaşmayacaktı, amma ona karşı duyduğu sevgi; vücut vücuda gelmenin o daracık, derin tarzıy-le, o gözü görmez eden, haşin, azap verici tarzla, kanı kalbinin içinde attığı müddetçe sürüp gidecekti. Suzan bunları düşünerek sessiz sessiz oturuyordu; David Barnes de bu dalıp giden gözlerine, bakışma artık tahammül edemez bir hale gelene kadar hep Suzan'm yüzünü gözledi durdu.

Birdenbire:

- Ne ise, artık hayatın gerçek cephesine dönelim... Bunlardan bir sergi yapmalısınız, Suzan... dedi. Yedi parça... Azca ama, Paris'teyken yaptığınız o şeyi de getirtebiliriz. Artık meydana atılmanın vakti geldi. Pek öyle kolay da olmayacak, kadın oluşunuz önümüze büyük bir set çekecek. Münekkidler sizden küçük güzel şeyler beklerler. Sizin öyle Noel ağacı süslerinden, ıvır zıvır işler yapmadığınızı zorla kafalarına sokmalıyız.

Dönüp, gözlerini Sonia heykellerine dikti. "Olur şey değil, sizde sanatın bir de işçilik, amelelik tarafı var." diye homurdandı.
— Blake bu Sonia'nızı gördü mü? diye sordu. Suzan: -! Hiç birini görmedi... dedi.
— Bunları görmedi mü... David'in beti benzi attı, kıllı yüzü sanki sakalının dibine kadar sarardı.

Suzan:

-! Hayır... dedi. îşi vardı, biri biterken, başka bir iş çıkıyordu. Hem galiba kabahat bende, çok konuşmasını bilmiyorum. Yaptığım şeylerden ona hiç bahsetmedim.

Barnes:

- Hım!... diye soludu. Kemikli koca elleri gene sakalını çekiştiriyordu. "Karı koca beraber bir sergi açsanız enteresan bir şey olurdu... Yalnız sizin yerinizde olmayı ister miydim, istemez miydim, doğrusu orasını pek bilmiyorum. Durun bakayım, aklıma bir şey geldi Suzan... Benim sergime... Dev'leri-min arasına girin! Yirmi bir tane yaptım, kasım ayında onları göstereceğim, size de bir yer ayırırım. David Barnes'le Suzan Gaylord. Büyüklük taslamadığımı bildiğiniz için, bunun size iyi bir reklâm olacağını söyleyebilirim.

Suzan'm içi, eski hocanın gösterdiği bu yakınlık karşısında o kadar minnetle doldu ki, ona doğru gitti, kocaman elini tutup avucuna aldı. Bu ele daha ilk defa değiyordu, tıpkı bir ağacın, boğum boğum köklerine değmiş gibi oldu. Sıkılıp bo-zaran Barnes, bir an için Suzan'm parmaklarını sıktı, sonra elini çekiverdi.

Suzan, tatlı bir sesle:

- Size, teşekkür ediyorum demeyeceğim, David. Gösterdiğiniz yakınlık, iyilik karşısında içim titriyor. Fakat ben yalnız çalışmalıyım, eserim de desteklenmeden, yalnız başına ayakta durabilmeli. İsminize abanıp dayanamam.

Barnes:

- Bu dalgaya aklınız ermiyor... dedi. İri, yassı burnunu oğuşturdu. "Ben bu türlü şeylerden kaç kere geçtim. Tekrar ediyorum size, bu öyle dertli, gürültülü bir iştir ki, erkek bile, altından zor kalkar... Kadın derseniz, hiç kalkamaz. Ehemmiyet verip size ciddî bir gözle bakmayacaklar. Ortada eşitlik var lâfı masal... Üstelik artistler, en hınzır, en bozuk, en hodbin takımındandır. hep birbirlerine çelme atıp yere sermeye çabalar dururlar. Kadına, ne şekilde olursa olsun, kendini teşhir etmek yaramaz. Eğer değeri varsa, erkekleri öfkelerinden kudurtur, birbirleri için duydukları kıskançlık yeter de artarken,

karşılarına bir de kadının rekabeti çıktı mı, artık işi küstahlığa, saygısızlığa vardırırlar. Kadın olarak doğduğunuz gün, kaderin hışmına uğradınız demektir... Tabiî, eğer erkeklerle boy ölçüşmeye niyetiniz varsa demek istiyorum. Suzan hafifçe gülümseyerek:
— Böyle şövalye ruhlu bir memlekette, öyle mi?... dedi. Barnes, sesine, haline, azametli, şatafatlı bir eda vererek:
— Şövalyelik sade "hanımefendilere" gösterilir Suzan... dedi. "Hanımefendiler" de bilirsiniz ya, erkeklerle öyle ciddî şeyler üstünde boy ölçüşmeye kalkmazlar. Siz "hanımefendi" değilsiniz! Şu ellerinize baksanıza!

Suzan ellerine baktı. Kirli idiler, nasır içinde idiler, tırnakları hep kırık güdüktü. Geçen günü Blake elini avucuna almış, bakmış, sonra da yüzünü ekşiterek bırakıvermişti.

"işçi kadın!" demişti. Suzan da gülümsemiş, cevap vermemişti.

David Barnes, çirkin yüzünde korkunçlaşan bir mâna ile:

- Bereket versin saçlarınız kıvır kıvır!... Hoş bunun da münekkidleri yumuşatacak bir faydası yok ya... dedi.

Suzan yedi heykeline baktı, onlar da kendisine baktılar. Hepsinin de sesini, sırası gelince açık açık duymuş, işitmiş olduğu için onların diline güveniyordu. "Korkmuyorum" dedi. "Kadın olduğuma üzülmüyorum."

Barnes, silkinir gibi bir hareketle, cebinden eski beresini çekti, çıkardı. Suzan'a, birdenbire sakalının arasından güneş ışıltısı gibi fışkıran bir gülümseyişle baktı:

- Artık sizin için kendimi üzmeyeceğim. Karanlık ormandan çıkıp gene öbür tarafa geçmişsiniz, görüyorum. Haydi bakalım, serginizi hazırlayın. Onu gider görür, düşündüğümü de gazetelere yazarsam, deliye dönmezsiniz sanırım.

Kapıdan çıkmıştı ki, tekrar döndü, kafasını içeri soktu, kaşlarının altından gülen gözlerle:

- Suzan, bir şey söyleyeyim mi, kadın olmasaydın, vallahi seni Dev'lerimden biri yapardım!., dedi. Müthiş kahkahalarından birini attı, kapıyı güm diye çekti kapadı.

Suzan birdenbire bir takım çığlıklar duydu; pencereye gidip bakınca Barnes'in beresini bir kulağına indirmiş, sakalı rüzgârda uça uça, o yalpalı yürüyüşüyle sallana sallana, yoldan aşağı doğru gittiğini gördü. Ceplerinden avuç avuç metelik çıkarıp etrafa saçıyordu. Çocuklar da yollardan, kapılardan fış-kırırcasma çıkarak, peşine dökülmüşlerdi... Barnes, bir hava tutturmuş, ıslık çalıyor, sanki onları hiç görmüyor gibi davranıyordu.

Blake'le hayatı, birdenbire Suzan'a bir hiç haline iniver-miş gibi göründüğü için, ona ilk defa işinden, eserlerinden bahsetti. Artık şimdi, geceleyin kapısını kocasına kapıyor diye bütün günün bir boşluğa doğru gerilmiş gibi gözükmesi için, bu hayatın nasıl bir şey üstüne kurulmuş olduğunu, hayretle, hüzünle, kendi kendine soruyordu.

Fakat o, Sonia hakkında bir şey söylemedikçe, kendi benliğinde karısı için bir kapı açmadıkça ona kapıyı açamazdı.

Bir kere, gece yarısı, merdivenin başında birbirlerinden ayrılırken Blake gülümsedi, Suzan bu gülümseyişin altında -konuştuğu zaman sesinin şaka eder gibi çıkmasına rağmen- gözlerini bir öfkenin bürüdüğünü gördü.

- Kuzum Suzanne, bu bedenî bir şantaj değil mi? Suzan başını salladı, hiç hırslanmadan, kaçamaklı sözlere

sapmadan şöyle cevap verdi:

- Hayır, Blake. Mesele çok basit. Vücudunu düşündüm mü, biraz içim bulanı yor... Başka bir sebep yok, dedi.

Blake sustu, bu sözün ona pek dokunmuş olduğu belli idi. Suzan artık onun, kaçamağa sapmayan, basit, dosdoğru şeyleri nasıl karşılayacağını bilmeyen bir adam olduğunu öğrenmeye başlamıştı.

En sonunda:

- Hiç diyecek yok! İnsanın, karısından böyle bir şey duyması, doğrusu pek hoş! dedi. Suzan bu lâfa cevap vermedi. Bunun üstüne de odasının kapısında, Blake: "Yoksa, benden ayrılmak mı istiyorsun Suzanne?" diye sordu:
Suzan sükûnetle:
I
BU MAUKUK
— Yok, hayır, dedi. Neye bunu sordun? Kocası:
— Artık beni hiç sevmiyorsun! Suzan:
— Hiç de değil, seviyorum! diye bağırdı. Seni seviyorum... Seni daima seviyorum. Yalnız arada bir de kendim var'ım. İşte bekleyerek, senden ayrı, uzak duran da bu! Kendimi zorla-yamam. Böyle bir şeye kalkışmak çok çirkin olur.

Blake gözlerini dikti, epey bir zaman hep ona baktı, sonra karısının başını ince uzun ellerinin içine alarak onu kaşlarından öptü.

- Allah rahatlık versin, dedi, gitti; Suzan da kapıyı kapadı. Kilitlemeye lüzum yoktu. Blake'in huyunu biliyordu.

Ama deniz gümüşü gözlerinin ardından neler düşündüğünü bilmiyordu. Suzan ondan ayrılmak istemiyordu... Söylemiş olduğu şey doğru idi; o kadının, Blake'in hayatındaki rolünü bilmediği için kocasının mahremiyetinden tiksinir gibi oluyordu. Ruhlarının arasındaki kapı sımsıkı kapalı iken ona sadece vücudunu veremezdi... Hayır, hayır, bu çok aşağılık bir şey olurdu. Bir zamanlar Trina, kadın kadına serbestçe konuşurken şöyle demişti: "Bazan insanın yorgunluktan nefes alacak hali yokken gene de kocaların uyarma gitmek lâzım geliyor. Böyle yapmadınız mı, varı yoğu tutturup barut kesiliyorlar. Rahat etmenin başka çaresi yok."

Suzan, pencerenin kenarına varan ayın ışığı, serin, sakin vücuduna vurarak yatarken hep bunları düşünüyordu. Ama nefsini, kişiliğini böyle bir alçalmaya uğratamazdı; hem böyle bir

küçülüş pahasına elde edilen huzura, rahata, "rahatlık" denemezdi ki! Benliğinin içinde kıymetli bir şey, "kendisi" vardı ve bu, "tam" olarak, "bütün" olarak muhafaza edilmeliydi. Bu, sırf vücudu değildi; ıstırap, felâket gibi engelleri tanımadan işleyen, ruhunu, beynini bir ilhama; ellerini, gördüğü şeyi yaratmaya doğru iten irade kuvvetiydi bu. Hattâ Blake'in bile bu iradeyi durdurmaya hakkı yoktu, çünkü bu, onun hayatındaki derin ırmaktı, o durursa her şey durur, Suzan da yok olurdu. Böylece büyük, sessiz odanm içinde, yatağına gömül- müş hep düşünüyor, ihtiras bir yanda bekleyedururken, Bla-ke'e, benliğinin içinde açabileceği başka bir kapı arıyordu.

işte o zaman, bu tarafını kocasına hiç açmamış olduğu aklına geldi. Belki de şimdi bunu yapacak olursa, yeni bir birleşme konusu bulabileceklerdi. Şafak sökerken, ona yedi heykelinden bahsetmeye, bunlarla bir sergi açmak hususunda kocasından akıl danışmaya karar verdi. Belki de bu onun hoşuna gidecekti. Bundan sora hayatının bu en derin tarafından hiç bir şeyi ondan saklı tutmayacaktı. Kendini kocasından gizlemişti, şimdi artık ondan

bir şey gizlemeyecekti. Böylece karar vererek, bir ferahlık, bir rahatlık gevşemesi duydu ve nihayet uyuyabildi.

Sabahleyin ona:

"- Blake, yaptığım bazı şeyler var, gelip görür müsün?-> demesi hiç de zor olmadı.

Açık gri kostümüyle ne güzel, ne iç açıcı bir hali vardı! Kahvaltıları için yemek odasının güneş perdeleri indirilerek ortalığa, gölgeli, loş bir hal verilmişti; Crowne içeriye buzlu yemişlerle kahve getiriyordu. Suzan, kocasının sevdiği gümüş beyazı bir ev ceketi giymişti. Peçetesinin yanında, John'-un kamptan gelen bir mektubu vardı. Bir sevinçtir duydu, içi ümitle doldu, işte böylece de hemen söyleyeceğini söyledi.

Blake, yemek odasına ondan biraz evel gelmişti; karısı sofra başına geçerken ayağa kalktı, sonra tekrar oturdu. Suzan konuşunca başını kaldırıp ona baktı.

- Elbette gelirim... dedi. Bir an durduktan sonra da: "Bir çok defalar, sana neler yapıyorsun diye sormak istedim Suzanne, ama sen öyle başına buyruk bir hatunsun ki!" dedi.
Gülümsedi, Suzan bu seste bir can sıkıntısı sezdi, yahut da sezdiğini sandı.
— Bunu düşündüğünü bilmiyordum!... diye bağırdı. Bu bahsi sen açasm diye bekliyordum.
— Sebep? Ben her yaptığımı sana göstermiyor muyum?!
Suzan kocasına baktı. Belki de Blake'den yana çok yanılmıştı. Nihayet: "Bilmem ki, dedi, bu tarafım, senden hep ayrı uzak kalıyor gibiydi, belki de sevmeyeceğini biliyordum da

ondan. Yahut da belki kadınım da ondan... " Daldı, düşündü: "Galiba kendimi ispat etmek mecburiyetinde olduğumu, lâfını etmeden evvel bir şeyler yapmak lüzumunu duyuyordum. Açıkçası, bilmiyorum Blake. Neden ortaya bir şeyler yapıp çıkardığımı düşünmüyorum. Buna mecbur olduğumu hissediyorum ve yapıyorum; mesele bu kadar." Blake, sakin sakin:
— Sahi, müthiş miyim?

— Evet. Biliyor musun ki, insan hiç bir zaman sana tamamen sahip olamıyor. Suzan:
— Ne demek istediğini anlamıyorum.

— Yâni âlem gibi düşünmediğin için, herkesten biraz ayrı, uzak duruyorsun. Sana yaklaşması kolay iş değil Suzanne. Biliyor musun ki, hemen bütün ahbaplarım senden korkuyorlar?
— Korkuyorlar mı?... Suzan şaşırmıştı. "Ne için Blake?".
— Kendini... Nasıl söyleyeyim, biraz şey... görüyorsun sanıyorlar... Ne ise işte, bir kenara oturup hepsini göz hapsine alır gibi bir halin var ya, onları beğenmiyor, tenkit ediyorsun sanıyorlar.
— Hiç de değil... Mesele bu değil. Neredeyse ağlayacak gibiydi. "Etrafımdakileri incelemeden duramıyorum da ondan. Hem bunu farkında olmadan yapıyorum."

tki yabancı gibi soğuk soğuk, ileri geri konuşup duruyorlardı; Suzan buna dayanamaz oldu. Tutmaya çabaladığı yaşlar, birdenbire gözlerine doluverdi.
- Beni anlayamadığını söyleme bari... diye fısıldadı.
O da, başını kaldırmadan, karısının göz yaşlarını görmeden, soğuk şakasına devam etti:
- Kadınlar; esrarlı, anlaşılmaz görünmekten hoşlanmazlar mı?... dedi.
Suzan kendini kocasından uzak, gerçekten dediği gibi herkesten uzak hissetti. Günler ve günler boyunca hep çalışır du-

İUİİUİVUIV

5" D

rurken insanlar ondan kaçmış uzaklaşmışlardı. Dost edinecek vakti yoktu, kimse ile geçirip harcanacak vakti yoktu.

Hattâ çocukları bile, günlerinin başında, sonunda görünüp kayboluveren ışıklı kısa "bölümlerdi". Şimdi Blake'in yüzüne de geceyi kapamıştı. îşte masanın bir ucunda, aralarında koca bir mesafe varmış gibi uzak uzak oturuyordu, güneş o tarzda vuruyordu ki, Suzan onu doğru dürüst göremiyordu bile...

- Blake, ne olursun, bana şöyle doğru bir şey söyle!... Konuş!... diye yalvardı.

Eğer bir şey söylemiş olsaydı, Suzan ona yaklaşacak, yanı başına diz çökecek: "Sonia meselesinin hiç ehemmiyeti yok... Beni böyle sımsıkı tutar, içinden çıkarmazsan, hiç bir şeyin ehemmiyeti yok. Birine sokulmaya kendimi onun içinde duymaya ihtiyacım var... " diye
bağıracaktı.

Ama Blake başını kaldırdı, bir baktı, aynı neşeli sesle:

- Ne söyliyeyim Suzanne?., dedi. Bu sabah pek güzel olduğunu mu söyliyeyim? Ama her zaman güzelsin, ben de bunu o kadar sık söylüyorum ki... Haydi kahvaltını bitir, sonra da kalkıp şu harikulade şeylerini görmeye gidelim.

içinde bir iki tane kırmızı gül yaprağı yüzen bol'ün içine parmaklarını batırdı, ıslattı, sonra da kolalı keten peçeteye kuruladı. Crowne içeri girdi, böbrekle jambon getirdi, Blake bunları, her zamanki gibi, seve seve, tadını çıkara çıkara yedi. Zaten daima iştahla, istekle yerdi, buna rağmen, zahir yaradılıştan böyle kalması yazılı olacak ki, vücudu hep aynı inceliği, biçimi muhafaza ederdi.
- • Ne ise, bugün böbrek ızgarasını kıvamında yapan biri var!., dedi. Bunu, içinden gele gele söylediği belli idi:
Suzan:
- Aman ne iyi... dedi. Çünkü kocasının, sabah kahvaltısında yemesini sevdiği böbrek ızgarası istediği gibi yapılamıyor diye, yeni bir aşçı arama peşinde nice kıymetli saatler geçirmişti; bunun üstüne Jane, dün hanımının karşısına gelmiş, her zamanki gibi çatkın bir yüzle: "Şu boyuna olmamış diye tutturup söylendiği böbrekleri, isterseniz gidip ben pişireyim

madam, yalnız aşağıdakilerin hepsine de sizin emrinizle indiğimi söyletin... " demişti. Suzan:

- Teşekkür ederim Jane... Hep imdadıma yetişirsin... demişti. Jane de bir sırra ermiş gibi: "Bugünlerde bana sahiden ihtiyacınız olacak, madam... " cevabını vermişti.

Blake soruyordu:

- Gidiyor muyuz?

Suzan hemen ayağa kalktı, dizlerinin biraz titrediğini hissetti. Kendi kendine: "Ondan korkmuyorum." dedi, yüksek sesle de:

- Gidip üstümü değişivereyim Blake... dedi.

Otomobile bindiler ve Bantie, vakur bir eda ile o dört bina blokunun önünden geçerek onları atelyeye getirdi. Karı koca arabadan çıktılar. Suzan, Blake'den saklamış olduğu bu yere şimdi onu getiriyordu.
Blake:
- Suzanne!... diye bağırdı. Bu gürültünün, bu pisliğin içinde! Karısı hemen bir acele:
Önden koşup basamakları çıktı, kilitli kapıyı açtı. Ama kocası içeri girip de etrafına bakarken tekrar titremeye başladı.

- Otur Blake'ciğim, ben de şuraya koltuğun kenarına ilişirim... diye rica etti.

Böylece Blake oturdu, Suzan da onun yanı başına, koltuğun kol dayanacak yerine ilişerek kalbi güm güm vura vura bekledi. David Barnes heykellerine bakarken onlardan emindi, ama şimdi, Blake'in gözlerini incelte incelte bakışları altında içine bir şüphe gelmişti. Heykeller birdenbire çekingen, donuk bir hal aldılar, kütük gibi kaba, ağır, battal bir şeyler oldular. Blake'in zevkli, ince ve tamamen bitmiş yüzlü eserleri yanında çok ilkel, tamamlanmamış şeyler gibi kaldılar.

En nihayet kocası ağzını açabildi:

- Doğrusu, bu benim için, tepeden inme bir şey oldu! Suzanne, ne muazzam şeyler. Bütün bunları nasıl, ne zaman yaptın?

Suzan:
— Aşağı yukarı her gün çalışıyorum... diye cevap verdi. Blake:
— Bu kadar büyük olacağını ummuyordum... dedi. Ayağa kalktı, heykellerin arasında dolaştı. Suzan'a "yarattığı insanlar", bu ayak sesini, bu yaklaşmayı hissediyorlar gibi geldi, ama hiç biri de bir kaçınma, bir ürkeklik göstermediler.

Blake:

- Şurası muhakkak ki, hepsinde de bir çeşit sadelik var... diye söze başladı ve lâfını tamamlamadı.

Dışarıdan, pencerelerin önünden, olanca hızıyle geçen bir yangın arabasının acı acı sesi, çocuk çığlıkları geldi; nice günler, yıllar görmüş olan oda sallanıp titredi, sonra gene eski durgun halini aldı. Yalnız kocaman heykeller titrememişti.

Blake, kaidelerin üstündeki yazıları okuyarak, tekrar söze başladı:

- Canlandırmak istediğin fikri görüyorum: îlk ve esas Amerika demek istiyorsun... Kökler, toprak, ilk unsurlar ve bütün öyle şeyler.
Suzan:
- Evet, buna benzer bir şey. Fikirden ziyade bir hissediş tarzı... dedi.
Blake, epey bir zaman Sonia'mn üçlü grubu önünde durdu. Gayet sakin bir sesle:
- Ya, demek onu böyle görüyorsun... Köylü kadını gibi bir şey. Ben onu büsbütün başka türlü görüyorum... dedi.
Suzan:
— Sahiden de köylü o. Babası bir Hırvat çiftçisi imiş... Tatarların içinde yaşamışlar... dedi. Bunun üstüne, Blake:
— Kendisi gördü mü bunu?... diye sordu.
— Bittikten sonra görmedi. Buraya sade poz için gelmişti.

Blake:

- Evet, söyledi... dedi.

Sonia, kendisi hakkında konuştukları o gecedenberi evlerine gelmemişti. Fakat onların başka bir yerde buluştuklarını Suzan elbette ki biliyordu; Blake de sanki saklanacak bir şey-si yokmuş gibi pervasızca onun lâfını ediyordu: Blake:
— Demek her şeyi mermerden yaptın, öyle mi? diye sordu. Suzan:
— Evet... dedi. Sonra da: Sen taşı sevmezsin ama, benim malzemem, mevzuum o... diye ilâve etti.

Blake, hâlâ Sonia'nm kuvvetli, çıplak vücuduna bakıyordu, buna artık tahammül edemez olan Suzan:
— Siyah kadınımı beğeniyor musun? diye sordu, Blake de döndü:
— Evet... dedi. Çok iyi... Sonra da âdeta hayretle: "Sahi Suzanne, çok, çok iyi olmuş." diye ilâve etti.

Suzan:

- Neden şaşıyorsun... diye bağırmak istiyordu, ama sadece: "Ya, benim de hoşuma gidiyor." dedi.

Bunun üstüne Blake'e bir naziklik, bir cana yakınlıktır geldi. Sergisini hazırlamak için neler yapmak gerektiğini anlattı, bir takım isimler, adresler söyledi, sonra da: "ister misin, bu işleri ben yapayım mı Suzanne? Sana yolu açıp hazırlayayım mı?" dedi.

Ama karısı "hayır" der gibi başını salladı.

- Bu benim için bir eğlence olacak. Her şeyi kendim yapmak istiyorum. Sade kendi ismimi kullanırsam gücenmezsin, değil mi?

- Ne diye güceneyim?

Kapının önünde, muhabbetle karısını öptü:

- Hepsi de kendi tarzlarınca, şaşılacak derecede güzel. Ama modern değil bunlar Suzanne... dedi.
Suzan:
— Ben sadece gördüğümü yapıyorum. Ne olduklarını bilmiyorum... dedi.
Kocası gözlerini heykellere dikerek:
— Farkındayım... dedi. Bilmediğini görüyorum. Sen kafanla değil, başka bir şeyle çalışmışsın... Ama neyle bilmiyorum. Bu insiyakı, bir bakımdan eksiği olan bir çalışma tarzı. Önce resim yapıyor musun?
-- Evet, ama sonra hepsini yırtıp doğrudan doğruya çalışıyorum.
Blake:
- Ya... dedi. Bunu yapabilen ancak bir iki kişi...
Onun bu bir iki kişi arasına katılamayacağını mı anlatmak istemişti? Suzan buna pek emin değildi.
Eğildi, karısını öptü: "Allahaısmarladık, Suzanne" dedi.
Gitmişti... Hayır, kapıda durdu, yüzünde gözünde şeytanca mânalarla, birdenbire:
- Bugün öğle yemeğinde seninle beraber olmak istiyorum, dedi.
Aylardan beri öğle yemeklerini beraber yemiyorlardı. Akşam olup, ortalık iyice kararana kadar kendi ayrı yollarmca gitmeleri kabullenmiş, kararlaşmış bir âdet haline girmişti. Suzan duralayarak ona baktı. Bugün heykelleriyle başbaşa kalıp, onları son bir defa elden, gözden geçirmeyi tasarlamıştı. Eğer kocasının onu, sevdiği için çağırdığına emin olsa hiç de duraksamazdı. Ama, gözlerinin içinde yanan, tebessümüne tuhaf bir huşunet veren o inatçı bakış, o şeytanca pırıltılar, Su-zan'ın içini kuşkulandırıyordu. Gene de şüphesini bir yana bıraktı. Kapris bakımından onunla ne boy ölçüşebilir, ne de ona akıl sır erdirebilirdi.

Uysal uysal:
— Peki, gelirim... dedi. Nereye? Eve mi?
— • Hayır, Femme d'Or'a... dedi. Sonra da çabucak: "Sonia'nm gelmesinde sence bir sakınca var mı?" diye ilâve etti.

Birbirlerine baktılar. Şimdi açıktan açığa hmzırlaşmış, şeytanca bir hal almıştı.
- Evet... Biraz... dedi.

Blake:

- Bak hele... Şunu bir kere için söyleyebildin... diye takıldı. Sonra da: "Muhakkak gelmelisin. Bu sonuncu. Gelecek hafta Rusya'ya dönüyor, önümüzdeki kış hep Moskova'da kalacak." dedi. Tekrar ilerledi, karısının omuzunu şöyle kuvvetle bir sıktı ve çıktı gitti.

Blake gidince de, biraz evvel, onun o aceleci hali önünde ne kadar dilsiz kalmış olan heykelleri asıl varlıklarını takındılar ve Suzan, Blake'le Sonia'yı kafasından çıkararak kendini onlara verdi. Bunun usulünü öğrenmişti artık. Çok, çok zaman evvel, Mark ölüverince, bunun ilk tâlimini yapmıştı. Ama o vakitler, bu işin, bugünkü kadar ustası değildi. Artık iradesinin kuvveti, hemen hemen en mükemmel şeklini bulmuştu. Blake hiç kendine benzemezdi. Çalışma hevesi onda nöbet gibi kâh tutar, kâh geçerdi. Bazan günlerce müthiş bir şekilde, canla başla, ateş gibi çalışır, sonra da günlerce nefsine söz geçiremez, aylaklaşır kalırdı.

Ezgin, bezgin: "Olur şey değil, galiba bu gidişle, artık hiç çalışmayacağım!" diye homurdanırdı. Onda, canının çekmed--ği bir şeyi kendine yaptırabilmek kudreti yoktu.

Halbuki Suzan'ın iradesi, çalışma hevesini çelmek, kendine söz geçirmek için daima yanıbaşmda, sanki elinin altında dururdu.

Bu; tıpkı bir düğmeye basınca, bir manivelanın kalkıp enerjiyi, "yaratıcı" muazzam bir makineye salıp göndermesi gibi bir şeydi. Ama eli uzatmak, iradeye dokunmak... Bu ilk an; katışığı, karışığı olmayan bir irade ânı idi. insanın kendi iradesini anesteziye, uyuşukluğa zorlaması gibi bir şeydi. Gayret isteyen bu ilk dakika... Ondan sonra Suzan'ın benliği iradenin elinde işlemeye başlıyor, onu murad edilen gayeye doğru sürüklüyor, dış âlemin hiç bir şeyi görülmez, düşünülmez, duyulmaz oluyordu. Bu kendinden

geçmişlik hali, bir uykudan değil de, enerjinin alabildiğine yayılmasından ileri geliyordu...

Suzan parlatıyor, pürüzleri alıyor, fakat bütün bu işleri yaparken fazla inceliğe gitmiyordu, çünkü eserinin ruhu düzgünlükte, pürüzsüzlükte değil de sertlik ve biraz da kaba görünüşteydi. Heykelleri sert yüzlü koca kayaların içinden doğrulup çıkıyor, yahut da zorla gerilerek yüksek kaya sütunlarının bağrından fırlıyorlardı. Suzan kocasına verdiği sözü böylece unuttu, hatırladığı zaman da yemek saati çoktan geçmişti.

İlk düşüncesi:

"Artık Sonia'yı görmeye ihtiyacım yok." oldu. Aklından her şeyi silip götüren "insanlarına", minnetle baktı, hem sevinç, hem de azap duya duya çalışmasına devam etti. Acaba Blake'in canı sıkılacak, biraz üzülecek miydi? Her halde aldırış bile etmeyecekti! Belki de iki kadının arasında melodram-varî bir an tasarlamıştı. Kocasında melodrama kaçan bir hal vardı, bunu biliyordu. Fakat yorulduğu, veya üzerine emek verdiği bir şey ters gitti mi, tıpkı çocuk gibi ağlayabilirdi. Binde bir ağlayan Suzan, ilk defasında son derece korkmuştu; çünkü erkek ağlamasını hemen hemen hiç görmemişti. Sonra anladı ki, Blake bundan bir ıstırap duymuyor; bu tıpkı, tutturduğu bir şey verilmeyince ağlayan çocuğunki kadar mânâsız, şuursuz bir gözyaşı nöbetidir. Kocasında, iç bakımından sağlamlık yoktu. Bunun için de, o ağladığı zamanlar; sesini çıkarmadan, hattâ gitgide acımadan, istediği kadar ağlasın diye, kendi haline bırakırdı.
Bir seferinde Blake:
— Halimi görüyorsun da, umuruna bile gitmiyor!., diye bağırdı. Suzan:
— Ağlamak senin içini ferahlatıyor... dedi; kocası, hemen o dakika gözyaşlarını durdurup: "Ne taş yürekli şeysin!" diye bağırmıştı. Suzan buna:
— Hayır, değilim; sade didik didik parçalanmak istemiyorum... cevabını verdi.
Blake'i saran bu boraların, onun üzerinden, kırlara yağan bir yaz yağmuru kadar tesirsiz geçtiğini bildiği için, kendini korumanın çaresini öğreniyordu. Ama Suzan kocası gibi de- F. 26

ğildi. Fırtına ne kadar sarsa sarsa köklerini koparmaya çabalasa da, tek yıkılmamak için gene de kendini kollar, tutardı.

Ş öyle düşünüyordu: "Eğer bu gece eve dönünce onu öfkeli görürsem şu basit gerçeği, işe dalıp unuttuğumu söylerim. Kızarsa da aldırmam, varsın kızsın... "

O aralık birdenbire kapı açıldı. Suzan döndü baktı: Gelen Sonia idi. Sırtında ağır ipekliden beyaz bir elbise vardı. Kapının önünde durmuş gülümsüyordu, çağla bademi gibi açık renk gözleri, beyaz şapkasının altında koyu yeşil görünüyordu.
— îçeri girebilir miyim? diye sordu. Suzan:
— Evet, dedi. "Tam şu dakika, bugün yemeğe gelemeyişim için doğruyu söylemekten başka bir Özür dileme şekli bulamayacağımı düşünüyordum: Blake'in davetini unuttum."

Sonia, ağır ağır ona yaklaştı:

- Unuttunuz ha! Gözlerinize bakayım! Hayır, yalan söylemiyorsunuz. Unutmuş olduğunuzu görüyorum. Suzan, bir şey söyleyeyim mi size; yeryüzünde, kocası benimle yemek yerken, bunu unutabilecek tek bir kadın daha yoktur!

Suzan, Sonia'ya baktı, onu hissiyle sanki yokluyor, anlamaya çalışıyordu. Bütün kabahati Blake'in üstüne yükleyemi-yordu. Bir insanın, Sonia'daki şu neşe saçan ağzı, ablak, şirin yüzü, sımsıkı vücudunun şu dalgalı, edalı bükülüş, kıvrılışlarını görmemesi için, bütün ruhuyle, bütün varlığıyla bir başkasının "malı" olması lâzımdı. Blake, -kim bilir daha nice erkekler gibi- belki tamamen sahip olunabilecek, "işte bu benimdir" denecek insanlardan biri değildi.

Sonia'nm altın şıngırtısı gibi hoş, içli sesi:

- Sizi görmeden gitmek istemedim, Suzan... diyordu. "Blake'le benim için bir sürü şeyler düşündüğünüzü biliyorum. Size gelmek istedim, gene de gelmedim."

Bu kadının güzel gözlerinin ardında neler vardı acaba? Suzan, içinde bir sızı ile, gözlerini bunlara dikmiş, bir şeyler, bir şeyler arıyordu. Ama Sonia durmadı, yürüdü, heykeline yaklaşıp bakmaya başladı. Ne de kolaylıkla bükülen, kıvrılan, oynak elini uzattı, kendi mermerden yanağını okşadı.

- Beni üç tane yapmışsınız. Yetmez ki. İçimde daha bir sürü Sonia var. Biri: "Git, Suzan'a her şeyi söyle..." diyor, öteki: "Blake'le sen, birbirinize, muhtaç olduğunuz bir şeyi veriyorsunuz" diyor, daha bir başkasına da Blake'in ağzıyle: "Ben Suzan'dan bir şey çalmıyorum, Sonia. Suzan anlıyor" deniyordu; işte böyle...

Omuzlarını silkti, gülümsedi, ellerini üçüzlü hayaline doğru uzattı. Suzan:

— Blake'le hâlâ sevişiyor musunuz? diye sordu. Sonia ona bakmadan:

— Blake ne diyor? diye sordu.

— Ne evet, ne de hayır diyor. Sonia:

- Ben hem evet, hem hayır, diyorum, dedi. Gözlerini Su-zan'm tâ göz bebeklerine dikerek, kuvvetle bir baktı, sonra da o çın çın öten Rusvari gülüşüyle bir kahkaha kopardı: "Ama hiç üzülmeye değmez Suzan. Blake'le yaptığımız şey bitti, kapandı artık. Bir iki sene kalmak niyetiyle memleketime gidiyorum. Buraya döndüğüm zaman bambaşka bir insan olacağım. Ben hiç bir zaman aynı halde kalamam. Her sene değişir, başka olurum. Hattâ bakın, size söz veriyorum! Saçlarımı bile başka bir renge boyatacağım...

Suzan:

- Gözlerinizi değiştiremezsiniz... dedi.

Bu mahlûkta Blake'i andıran bir hassa vardı; çocuksu değil de, esasını vahşi bir şeyden, perimsi, cinimsi bir şeyden alan garip bir kuvvet. Bir tamperaman, bir mizaç, bir tabiat meselesiydi bu. Ama bu, Suzan'mkine uymuyordu işte.

Öyle şimşek çakımı gibi tahassüsler, öfkeler, neşelenmeler, bozuk duygular içinde yaratıcılık tarafını işletemezdi. "İnsanlarını" kendi içinin, kayaya benzeyen sapasağlam, derin temellerinden çekip çıkarıyordu. Hayatındaki her şey, benliğinin bu temelini kurmaya yaramıştı; bir temel ki; içinden,

tükenmek, kurumak bilmeyen bir pınar, "yaratmak enerjisi" fış-kırıyordu. Blake, Sonia ve bunların daha nice benzerleri gibi

bu enerjiyi harekete getirmek için ne şaraba ihtiyacı vardı, ne de onu beslemek için aşka! Suzan, yemek, uyumak gibi en basit günlük ihtiyaçlarından, insanlarla kendi arasında kurulacak en sade münasebetlerden, düşünüp çalışmak için de bolca vakitten başka bir şey istemiyordu. Bütün bunları sezdi ve artık Blake'le Sonia hakkında bir şey öğrenmeye lüzum kalmadı. Unutmuştu, ve bu unutuş, bütün meselenin sembolü, "remzi" olmuştu.

Sonia, bütün yalpaklığı ile:

- Dedim ya, aldırmaya değmez! Siz kendi yolunuzda yürüyüp gitmeye bakın, Suzan! dedi.

— Evet, öyle yapacağım... Öyle yapıyorum... dedi. Sonia'nm gözleri gülüyor, büsbütün parlaklaşıyordu.

— Ya böyle işte Suzan!.. diye bağırdı. Allahaısmarladık, sevgili Suzan! Unutmayın, bu Sonia bir daha dönmeyecek! Kıpkırmızı, sıcacık, yumuşacık dudaklarıyle Suzan'ı iki yanağından öptü. "Bir şey söyleyeyim mi, sizin gibisi hiç yoktur. Kimseye benzemediğiniz için daima biraz yalnız kalacaksınız. Ama siz yalnız değilsiniz." dedi. Kapıdan çıkarken elini salladı.

- Size bir zararım dokunmadı. Halinizde kendime dert edecek bir şey görmüyorum... dedi.

Gitmişti. Suzan da öylece durup bütün ömrünce peşini bırakmamış olan bu eski kelimeleri dinledi... Duvarlardan: "Sizin gibisi hiç yoktur... Kimseye benzemediğiniz için... " diye yankılar geliyordu. Bunlar onu korkutmaz olmuştu. Doğru idi, doğru! Bir süre oturup dinlendi, sonra başına şapkasını geçirdi, sokağa çıktı.

Çocuklar:

- Merhaba, Miss Gaylord! diye bağrıştılar.

Senenin ilk müthiş sıcaklarından bir gündü, sokağın su terazisi açılmış, fışkıran suların içinde bir düzine sıska, küçük vücut hoplayıp sıçrıyordu. Polis memuru İri Bil, biraz ötede duruyordu, sırıtarak elini kasketine götürdü:
- Bir kere olsun temizlik yüzü görüyorlar... dedi. uu ıvinuııuıv
Suzan:
- Doğrusu onların yerinde olmak isterdim... dedi,
gülümsedi. Hepsi de dostları idiler. Mahalleliden bir sürü ahpabı vardı, ama hiç birinin benliği, onunki ile iç içe örülü, bükülü bir halde değildi.
Bazı ağaçlar vardır ki, kökleri bulundukları yerden tâ uzaklara kol atarak besilerini alırlar; dallarını, altına sokulacak bir gölgelik, bir sığmak olsun diye çepeçevre açıp yayan, fakat gök kubbenin altında yapayalnız, tek başlarına duran ulu ağaçlar...

Suzan evine döndü, holde: "Blake?" diye seslendi. Ama cevap çıkmadı.

Geceleyin de, yemeğe davetini unutmuş olduğunu söylemeye lüzum kalmadı, çünkü kocası bu lâfı açmadı. Zaten pek suskunluğu vardı, biraz okudu, sonra hiç bir şey yapamaz oldu. Suzan kocasmdaki sinirli, içi içine sığmaz hali görerek, tatlı bir sesle:
— Sonia'yı çok mu arayacaksın Blake? diye sordu.
— Ben mi? Onu düşünmüyorum... dedi.
— Öyleyse neden bu kadar mahzunsun?
— Bilmiyorum. Bütün gün üstümde müthiş bir melankoli vardı. Bu gidişle bir daha hiç çalışamayacak gibiyim...
— Sana öyle geliyor ama, çalışacaksın. Evvelden de bu biçim hislere kapıldın, sonra gene işe sarılıyorsun...

Blake:

- Hiç bu türlüsünü geçinmedim... diye ısrar etti. İçimde öyle bir boşluk duyuyorum ki...

Sırtüstü kendini sedire attı, gözlerini kapadı. Yüzüne üzüntüden bir süzgünlük, bir gerginlik gelmişti. Suzan bu çehreyi, güzelliğinin karşısında âdeta hayretten donup kalarak, fakat artık eskisi gibi içi altüst olmadan

inceledi. Mermer bu yüzün benzerliğini veremezdi... Belki fildişi... Blake gözlerini açtı:
- Şuraya gel... diye emretti. Suzan yanma gitti, kocası başını onun dizlerine koydu, kollarını dolayıp karısına tutun-
du. Suzan da ona kollarını sardı ve kucağına kapanmış olan bu başın sessiz sessiz ağlamaya başladığını hissetti. Hiç üzülmeden:
- Haydi neneciğim, haydi benim sevgilim, haydi! dedi. Kocasının ne derdi olduğunu, ne gibi bir ihtiyaç duyduğunu bilmiyordu, belki bunu kendi de bilmiyordu, yoksa karısından saklamazdı. Kaynağı olmayan kim bilir nasıl derin bir melankoli ırmağına kendini kaptırmış ağlıyordu. Suzan da kocasına sıkı sıkı sarıldı, onun kendine gelmesini, hattâ belki de... karısına dönüp gelmesini, sabırlı sabırlı bekliyordu. Artık Blake'e ihtiyacı kalmamıştı ama, Suzan için o "aziz" bir varlıktı.

Eğer karısına dönebilse, aralarında, ihtiyaç üstüne kurulu olmayan başka bir aşk doğup gelişebilirdi. Elbette ki bir gün ona dönecekti.

Suzan bu arada, bir yandan onu bekleyedururken, bütün yaz boyunca da sergisi için birçok şeyler tasarlamaya, sonbahar başlarına raslayacak açılışın hazırlıklarını yapmaya devam etti.

Joseph Hart:

"Yeni başlayan biri için kasım en münasip aydır." demişti. David Barnes'in sözü üstüne bir gün bu adamı görmeye, koca koca kahverengi taşlarla, eski tarzda yapılmış evine, gitmişti.

David Barnes: "İhtiyara sizden bahsettim. Görmek istiyor. Gitseniz iyi olur... öyle kolay kolay kimseyi görmeye kalkışmaz da... " demişti.
Fakat Suzan, Joseph Hart'm salonuna girdiği zaman adam sözde onu unutmuş gibi davrandı. Suzan içeri girince kısaca:
- Sizin hakkınızda hiç bir şey bilmiyorum, kimseden bir şey duymadım... dedi. Salonları tablo ve heykel müzesi halindeydi, ilk önce Suzan, hiç bir şeyi doğru dürüst göremiyordu. Muhteşem, koyu, Flâman çehreleri; soluk, kavruk, yeni Amerikan tabiat manzaralarının yanıbaşmda, eski yaldızlı çerçevelerinin içinden

insanın yüzüne bakıyorlardı. Sonra, birdenbire odanın tâ öbür tarafında Michael'in yaban atlarını gördü. Bu uzun, ufkî bir tuvaldi, aydınlık üzerine vuruyordu. Dokuz tane gümüş beyazı at, ay ışığında, gecenin kararttığı çölün içinde koşa koşa kaçıyordu; tek olarak da, hepsinden daha hızlı, küçük siyah bir at vardı: Önderleri! Joseph Hart:
— Ne tarzda çalıştığınızı bilmiyorum... dedi. Suzan:
— Bilmediğinizi biliyorum, ama, görür, anlarsınız, dedi. ihtiyar adam:
— O yeni çeşit zirzopluklardan yapıyorsanız, hiç de görmeye niyetim yok. O türlü işlere gözümü çevirip bakmıyorum, diye karşılık verdi.

Her tarafta; galeri müdürleri, bu işin ticaretini yapanların hepsi Suzan'a: "ihtiyar Joseph Hart'ı bir elde edebilirseniz... " demişlerdi.
Adam:
— Atlara bakıyorsunuz, değil mi? dedi. Suzan:
— Evet, diye cevap verdi.
— Michael Barry'dir o. Dünyada onun kadar zamanı zamanına uymayan bir ressam yoktur. Bazan ortaya bunun gibi bir eser çıkarır... Saf renk, saf şekil, saf güzellik. Sonra kalkar, kayalar üstüne uzanmış çıplak kadınlar gibi bir sürü hayalî, saçma şeyler yapar... Bozuk iş bunlar, bozuk...

Suzan cevap vermedi. Çölün içinde, bütün vahşi güzellikleri ile, başıboş, dörtnala koşup duran atlardan gözünü ayıramıyordu.
ihtiyar sordu:
- Neyle çalışıyorsunuz? inşallah çamur değildir. Suzan:
— Mermer... dedi. Bir tane de tunç yapmıştım, diye ilâve etti.
— Nerede?
— Halfred hastanesinde.
— Siz mi yaptınız onu?
— Evet. Esaslı ilk eserimdi.
Adam, Suzan içeri girdiği zaman elinden bırakmış olduğu şarap bardağını aldı, sesini çıkarmadan, azar azar, yudum yudum içti.

— Ne yazık ki kadınsınız, dedi. Suzan:

— Hayır, yazık olacak bir şey yok! Artık bunun önemi kalmadı, dedi. Joseph Hart:
— Yanıldığınızı göreceksiniz, diye ısrar etti. Herkesten tam mânasıyle üstün olmadıkça, baş yerlere geçemeyeceksiniz.

- Ben bunun için çalışmıyorum ki.

Adam cevap vermedi. Narin, kırmızı bir şişeden bir bardak şarap daha doldurduktan sonra, cebini araştırdı, bir kart çıkarıp üzerine bir şey yazdı:

- Bunu Gelwicks isminde bir adama, şu adrese götüreceksiniz. Ona benim tarafımdan geldiğinizi söylersiniz.

Suzan:

- Teşekkür ederim... dedi. Ama o, sırtını dönmüştü bile... Suzan, Michael'in resmine bakarak uzun bir an yalnız

durdu, sonra çıktı.

"Onu gördüğümü Michael'e söylemeliyim. Ne kadar harikulade bulduğumu söylemeliyim." diye düşündü.

Joseph Hart'ı unutmuştu.

Küçük, gayet sade bir galeri idi. Bütün heykellerini oraya taşıtmış, en son dakikada da "Diz çöken kadın" Paris'ten gelmişti.

Blake'le beraber ambalajlarını açtılar. Blake, heykelin üzerine sarılmış bez parçalarını çekip kaldırarak: "Reddedilen hatun!" diye bağırdı. Suzan eserine tenkit edici gözlerle baktı.

- Elbette kabul etmezler. Sebebini görüyorum. İstediğim kadar iyi olmamış bu. Zaten Paris'teyken ortaya iyi bir iş çı-
rSU
t uy

karamadım. Ne yaptığımı, ne istediğimi sahiden pek bilmiyordum...
Blake:
- Yani bu hatunu kapı dışarı mı edeceğiz? diye sordu.
Karı koca, bir çeşit arkadaşlığa kavuşuyorlardı. Ama Blake, bir kere bile ondan fazlasını istemeye kalkışmadı. Bazan kocasıyle konuşmak çok zor oluyordu, fakat aralarında, sessizliğin çekilir tarafı kalmadığı için, kendini zorluyor, dilinin bağını çözüyor, sıralı sırasız bir sürü gevezelikler ediyordu. Oysa tam ve huzur dolu bir suskunluğun hasretini çekmiyor da değildi. Yalnız, karı koca, susup konuşmadılar mı, aralarında hiç de tam olmayan, insana rahatlık vermeyen, sinir gerici bir sessizlik doğuyordu.

Suzan birdenbire:

- Bir zamanlar Jane'in heykelini yapmıştım... Şunu köyden getirteyim, diyorum... Galiba iyi idi... dedi.

Blake:

- Demek cadalozun heykeli de var!., diye takıldı. Durmuş zenci kadını tetkik ediyordu. Ter içindeki arabacılara: "Şunu azıcık sağa çekin" diye emir verdi. Onlar da heykele abandılar.

Suzan:

- Hayır Blake... dedi. Fazla dramatik bir hal alıyor. Benim heykellerimin üstüne ışık dosdoğru, apaçık vurmalı, öyle yandan değil.
Kocası neşeli bir sesle:
- Peki canım, mermerlerin senin olsun! dedi.
Her şey tamamlanınca Blake'le beraber galerinin içinde ağır ağır dolaştılar.
— Münekkitler seni kırıp geçirirlerse sakın üzüleyim deme Suzanne. Karısı hayretle:
— Ne münasebet... dedi. Münekkitlerin ne diyeceğini bir kere bile düşünüp tasa etmemişti. Yapmış olduğu şey, takdirin de, tenkidin de dışına çıkmış, bitmişti.

Jane'in heykeli en son gün geldi; o günü Suzan yalnızdı, onu açtı. Yapısında bir toyluk, bir hamlık havası vardı. Ama bu gene de afallayarak başını işinden kaldıran, ellerini göğüslüğüne silen Jane'di.

Suzan bunu ötekilerden azıcık uzağa, kapının arkasına, sahici Jane'in duracağı bir rahat köşeceğize koydurttu.

Son adamın da parasını verip savdıktan sonra, yalnız başına, her heykeli; Jane'den tutup son eseri "Batı Virginya'dan gelme bir Gal'li maden işçisine" kadar, bir bir gözden geçirdi.

Bu adamı tesadüfen bulmuştu. New-York'a bir amele toplantısında delege olarak bulunmaya gelmiş biriydi. Suzan da buraya, birçok yerlere girip çıkışı gibi, ne görmeye geldiğini bilmeden, sırf "insan görmek" maksadıyle girmişti; adam o aralık kürsüye çıkmış konuşuyordu. Toplantıdan sonra, Suzan onun yanına sokulmuş, bir iki defa gelip kendisine modellik etmesini rica etmişti. Bunun üstüne adamcağız' atelyeye gelmiş; sırtını kamburlaştırarak, koskocaman ellerini açıp bükü-lü dizlerinin üstüne dayayarak, oturmuş, Suzan'la konuşup durmuştu.

- Artık belimi doğrultamıyorum, Miss... yerin altında yıllar yılı iki kat yürümekten, doğrulamıyorum... dedi.

Bu adamın heykeli, bir bakımdan, yaptıklarının en üstünü idi. Suzan, karşısındaki insanın toprak altında sürüne sürüne gidişini hissetmişti. Gözleri, güneşe, ışığa hasret kalmış âmâların gözlerine benziyordu. Suzan onları böyle yapmıştı. Elleri köstebek pençelerine benziyordu. îki kat vücuduyle nis-bet kabul etmeyen güçlü kuvvetli, koca koca pençelerdi. Suzan da onları böyle yapmıştı. Evet, her eser, bir evvelkinden daha iyi idi. Dosdoğru ileriye yürümüştü ve bunlar sadece başlangıçtı.
Açılıştan bir gün evvel John'la Marda'yı heykellerini görsünler diye getirdi, ikisi de bir sonbahar tatilini geçirmeye eve gelmişlerdi. Çocuklarının önünde, bir şeyler yapıp başarmış gibi görünmekten utanarak, hiç bir şey demedi. Ama ikisinin ortasında, her işarete, her söze bütün bir hassasiyetle göz kulak kesilmiş bir halde, yürüdü, bir yandan izahat verirken, on-

lardan gelecek beğenişi bu çocuk gözlerinde arayarak, bunu görmeyi, duymayı ozleyerek, bekleyerek, heykellerinin arasında, beraberce hep dolaştı durdu.

"Buna, Amerikan kadını, Siyah adını taktım. Bu Amerika, Kuzey... isveç kısmıdır o. Bu da Amerikan Venüs'ü adını verdiğim bir italyan kızıdır. Şuradaki de..."

John'un aşka gelircesine dikkat kesilişini hissedebiliyordu. Artık boyu hemen hemen annesininkine yakındı, hem de ilk uzun pantolonlu kostümünü giymişti. Bu kocaman oğlu, bir şey demedi ama, her heykelin önünde- eller cepte- dala dala, dinleyerek, uzun uzun bakarak durdu. Suzan oğlunun, bir zamanlar Mark'a benzediyse bile, bunun yaş aldıkça silinip gitmiş olduğunu düşündü.

Çocuk:

- Ne anlatmak istediğini tamamen görüyorum... dedi. Nefesini içine çekti. "Hepsi harikulade olmuş, anne" dedi.

Annesinin de kalbi göğsünün içinden fırlayacakmış gibi oldu. Marcia sabırsızlanarak:

- iyi ama, neden hepsi de bu kadar kocaman, hem de bu kadar çirkin, anne? Neden Sonia'yı bile böyle çirkin yaptın?

Suzan'm hesabına John atılıp bağırdı: "Sussan daha iyi olacak Marcia! Bir şey bildiğin yok."

Marcia:

- Neye bümeyecekmişim... diye somurttu. Böyle kaim, ağır insanları sevmiyorum ben.

Bunu söylerken, ayak parmağının ucunda, kolları havada, parmaklarını nazlı bir büküşle aşağı sarkıtarak küçük bir ra-kıs girdabı yapar gibi döndü, hızlı hızlı döndü. Muazzam tavanların desteği sütunları andıran bu sağlam yapılı şekiller arasında; bir yerde duramayan, kanat çırpan, el değmekle ezi-liverecek minicik bir pervaneye benziyordu.

John:
— Marcia'nm bütün beyni bacaklarında, diye homurdandı. Marcia'nm sesi pervasızca:
— Elbette ya... diye "sanki şarkı söyledi". Galiba ben bacaklarımla hissediyorum! Dansederken öyle mutluyum ki!

Şu dakikada Suzan'm heykellerine değil de kendisine bakılıyor diye sahiden ne kadar da mesuttu.
Kapıya doğru dansede ede giderek, şarkısına hiç sıkılıp utanmadan şöyle devam etti: "Sanki ne diye bu çirkin ihtiyar Jane'i istersin? Şu haline bakın, ne korkunç! Jane öyle çirkin
ki!

John:

- Jane harikulade bir insandır. Bunu sen de biliyorsun... diye bağırdı. Sonra da eve dönerken, otomobilde, Suzan'a çekine utana: Ben de Jane'in küçük bir heykelini yapıyorum... Tahtadan. Tahta işini neden bu kadar seviyorum bilmem. Galiba büyük babamla beraber hep tahta oymacılığı yapardık da ondan... Mektepten geleliberi Jane her gün karşıma oturup bana modellik ediyor.

Suzan:
— Yaptığını görebilir miyim? diye sordu. Marcia:
— Ben gördüm... O da çirkin bir şey, çünkü Jane çirkin de ondan... diye bağırdı. John kardeşini, adam hesabına almıyormuş gibi bir süzdü.
— Jane'in yüzü nasıldır, bilirsin anne. Bence hiç de çirkin değil. Marcia inatçı inatçı:
— Güzel olan sade Sonia... diye bağırdı. Sonia ile Mary teyzem güzel. Bir de Blake güzel. Ah, inşallah, inşallah ben de güzel olurum, büyüyünce, değil mi hele anne? Suzan'a yalvaran koyu koyu gözlerini çevirdi. Güzel olmazsam, ölürüm! dedi
Suzan:
— Güzel olacaksın sanıyorum, dedi. John merhametsizce:
— Bence olmayacak, dedi. Yüzüne baktım mı içim bulanı-yor. Kendinden başka bir şey düşündüğün yok Marcia.

Suzan:

- John! dedi. Marcia'yı teselli etmek için öbür tarafa döndü.

Ama Marcia, dimdik, buz gibi oturuyordu, kimsenin tesellisine muhtaç değildi. Işıl ışıl gözlerle: "John'un lâfı umuruma bile gelmez. Blake seviyor ya beni" dedi.

Eve gelmişlerdi, kapılar açıldı. "Benim tahtadan yapılma ihtiyar Jane'i görmeye hiç hevesim yok." dedi, atlaya sıçraya uzaklaştı.

Suzan oğlunun odasında:
— Keşke Marcia'ya öyle söylemeseydin, John, dedi. John'un bu söze karşılık veren bakışındaki olgunluğa, ciddiyete şaştı.
— Bilâkis anne, böyle söylemeye mecburum. Onda öyle kolay kolay kırılıp gücenecek hal yok. Her şeyi, tak tak, onun kafasına vurmak lâzım, yoksa insanı deliye döndürüyor. Sonra da karşısındakini deliye çevirdiğini gördü mü, sevincinden kabına sığamıyor.

Bu aralık dolabından üstü sarılı bir şey çıkarmış, açıyordu. Bu; bir ayak boyu kadar bir odun parçasıydı.

- Bir köktü bu anne. Kamptayken bulmuştum, tıpkı Jane'i andırıyordu. John kabuğu, yüzeydeki kısmı kaldırmış; boğum boğum kökün bağrından Jane'in iki büklüm şekli çıkıp belirmeye başlamıştı.

Sadece:

- Çok, çok güzel, dedi.

Gurur duyuyordu; oğlu ile şu anda iftihar ediyordu. Onu "yapıp meydana getirmiş", ona kendi benliğinden bir parça vermişti.

Pürüzsüz odunu okşayan ellerin küçüklüğü, zayıflığı insanın içine dokunuyordu, şekli bakımından erkek elleri ama, kemikli gencecik halleri ile

ne kadar da çocuksu idiler. Onlara bakarken annenin içi titredi, eğilip bu elleri öpesi geldi. Ama kendini tuttu.

- Acaba ders alsan nasıl olur? dedi. Çocuk başını salladı:

- Hayır, istemem anne, dedi.

Bir an durdu. "Tahta oymacılığı ile hayatımı kazanacak değilim. Vakit geçirmek için bir şeyler yapıyorum. Her halde fen kollarından birine gireceğim."

Eski ipek mendili küçük tahta heykele dikkatle sardı. "Böyle şeylerle para kazanmaya tahammül edemem gibi geliyor bana... Hattâ elimden gelse bile." diye ilâve etti. Sonra da sırtını annesine dönüp elindeki şeyi yerine koydu. Bir büyük adam haliyle, rasgele şu hikmeti savurdu:
- Biliyor musun anne, Marcia hayata, kedilerin görüşüyle bakıyor. Sade kendi canını düşünüyor. Doğrusu çok üzülüyorum...

Suzan gülümseyerek:

- Daha çok ufak, dedi.

John, hayatta mesuliyet taşımak üzere yaratılmıştı. Evet, omuzlarının duruşunda, başının arkadan görünüşünde azıcık Mark'ı andıran bir hal vardı. Fakat çocuk döner dönmez bu benzeyiş kayboldu. Yüzünde babasını hatırlatan hiç bir şey yoktu; bu, sanki benliğinde; nerede, nasılsa gizlenen bir benzerlikti.

John:

- Bu kız hiç bir zaman değişmeyecek. Onun mayası böyle. Biliyor musun anne, terra-cota çamurundan yapılmış gibi geliyor bana... Ne mermer, ne de tahta... Ömürlü dayanıklı şeylere hiç benzemiyor.

Suzan durmuş, doya doya, kana kana oğluna bakıyor, bu ağır başlı, akıllı uslu haline sevine sevine şaşıyordu. Biraz da çekinerek, utanarak:

— Seninle ben... Başbaşa çalışıp, daha başka şeyler de yapmalıyız, dedi.
Çocuk al çuha kesildi, beyaz yanacıkları pençe pençe kızardı.
— Ne iyi olurdu... Yalnız senin çok işin var, öyle değil mi9 dedi.
— Bana işin çoğu da çok gelmez. İstediğim şeyi yapmak için daima vakit bulmasını bildim.
Bu dakikanın "tatlılığı" o kadar artmıştı ki, artık yüreği kaldıramaz oldu. Birdenbire bu havayı değiştirdi:

- Sergi patırtısı bitıtiktein sonra, bir şeyler düşünürüz, dedi.

Suzan "sergi patırtısı bittikten sonra" lâfını o kadar çok etmişti ki, hayatında bir değişiklik, bir "kopuş" olacağı âdeta içine doğmuş gibi idi. Bunu o kadar kuvvetle, o kadar garip bir şekilde hissediyordu ki, serginin açılacağı günü erkenden atelyesine gitti, "gelecek eserini" düşünmeye, tasarlamaya başladı. Sergiye koyduğu yedi parça, kafasındaki şeyin sadece birinci kısmıydı. Arkadan gelecek bütün bir seri Amerikan kafilesi için aklından geçen fikirleri hep kaydetmiş, notlar almıştı. Ama şimdi bunları gözden geçirince, hepsini de fazla hafifbuldu. Hiç biri onu sarmıyordu. Üstelik mermeri kalmamıştı. Fane Hill'den başka mermer almak istediğine de pek emin değildi. Bir gün evvel, Blake'in babası, gelininin daveti üzerine, sergiyi onunla beraber yalnızca gezip görmek için gelmişti.

öğleden sonra idi. Suzan kapıyı açarak, neşeli neşeli: "Buyurun, mermerlerinizi görün bakalım." dedi. Son temizlik de yapılmış, her şey hazırdı.

Kaymbabası, elinde mölon şapkasını, gümüşü eldivenlerini tutarak içeri girdi.

daha çok, daha çabuk çabuk konuşuyor oldu. "Şunu hatırlıyor musunuz? Paros bloklarından biri. Bu insanlar, yakında bir lokanta var, orada çalışıyorlar. Ne harikulade şeyler değil mi? Erkeğin öyle bir çorba getirişi vardı ki, beşeriyeti besleyen bir îlâh sanırsınız."
Mr. Kinnaird'in bu teşbihe pk aklı yatmamıştı:
- Ya, dedi.

Suzan, eli kalın kara dizin üstünde:
— Bu da siyah Belçika mermeri, dedi. Mr. Kinnaird gözlerini döndürdü:
— Müthiş bir şey, diye mırıldandı. II
Heykelleri bir bir gördükten sonra, oturdu, tekrar hepsine birden, uzun uzun bakmaya başladı. Yüzünde bir heyecanla:

- Ne hissettiğimi anlatamam size, dedi. Serbest olan elini alnından geçirdi. "Nasıl söyleyeyim... O kadar muazzam şeyler ki. Belki de oda biraz küçük geliyor. Bunların her birine de büyük bir yer ister... insanı ezip çökertir gibi bir halleri var.
Suzan bir an bekledi. Sonra:
— İnşallah bu mermerleri bana verdiğinize pişman olmadınız? dedi.
Adamcağız hemen:
— Hayır, hayır... dedi. Yalnız belki de bu kadar muazzam şeyler beklemiyordum... Bilhassa şeyden... Bir kadından. Alışmak ister, mesele bundan ibaret. Galiba ben daha hafif bir tarz... Daha klâsik bir şey düşünmüştüm.
Suzan:
- Bunlarda güzellik yok, biliyorum... dedi.
Bunun üstüne kaymbabası çabucak gönül almaya kalkıştı:
— Çok kuvvetli şeyler, yavrum. Tekniklerinde hakikaten erkekçe bir hal var.
Suzan:
— Kadınla erkeğin, yarattıkları şeylerde o kadar farklı olduklarını sanmıyorum, dedi. Mr. Kinnaird doğrudan doğruya cevap vermeden:
— Münekkitlerin ne söyleyeceklerini pek merak ediyorum, dedi.
Heykelleri sevmedi. Artık bir daha onun mermerlerinden almamalıyım." diye düşündü

Ama sonradan, bu ne garip, ne değişik olaylarla dolu bir gün olmuştu. Bir ara Michael içeri girivermiş, etrafına bakı-narak, bir ıslık çalmış: "Suzan, dev gibi bunlar, ne harikulade şeyler! Bunları limanın önüne dikmeli, Amerika'ya nelerin yürüyüp girmiş olduğunu görsünler!" diye bağırmıştı.

Sonra da yırtıcı mânalar alan gözler, titreyen dudaklarla ona baktı: "Suzan, Mary evlendi!" dedi. Suzan:

- Vah Michael'ciğim! diyerek onun bu felâketi ile vurulmuş gibi birdenbire çöküp oturuverdi.

Michael, "Ya, böyle işte" dercesine bir başını salladı.

- Benimle evlenmeyecekti... Ama düşünün bir kere, kalkıp o ihtiyar Rhodes'le evlendi... İyi, hoş bir ihtiyarcık... Ama Mary!...

Müthiş bir gayretle, yutkunuyor, sanki gözünün yaşını içine akıtıyordu, ama sonunda kendini koyuverdi. Suzan'ın yanıbaşma, tahta sıranın üstüne oturdu, başını omuzuna dayadı... Suzan da kollarını ona doladı.

Büyük bir üzgünlükle, yüreği sızlaya sızlaya:
— Vah yavrucuğum, vah canım... diye mırıldandı. Michael:
— Ne deli, ne alık şeyim ben! diye fısıldadı. Bu kadarı gülünç artık. Bütün gece gözüme uyku girmedi. Mary, dün telefon etti. Adam zaten peşinden Paris'e gitmişti... Mesele bu kadar işte. Yalnız Mary'nin, sahiden böyle bir şey yapabileceğini bir türlü aklım almamıştı.

Suzan onun titrediğini hissediyordu. Ağlayışının tarzında korkunç, yıkıp devirici bir hal vardı. Suzan, yumuşacık, tatlı bir sesle:
— Sizin yerinizde olsam Michael... bakın ne yapardım... Michael sert, hırçın bir sesle sözünü kesti:
— Mary'yi unutamam... Bunu söylemeyin bana... dedi. Suzan:
— Bunu söyleyecek değildim ki... diye cevap verdi. "Bilâkis bunu hayatınız gibi kabul edin. Hayatınızda olan her şey, içinize, ruhunuza işler... Unutamazsınız, unutmamalısınız. Hepsine... Her şeye ihtiyacınız var... Aşka da, aşkı kaybetmeye de, hepsine!"
Bir an sustu, sanki kendi hislerini imbikten çeker gibiydi.

! I
Michael'i sıkı sıkı kucaklamış, yatışmasını bekliyordu. Ona söylemiş olduğu şeyi kendine de söylüyordu. Blake'in ona verdiği, gerçi Suzan'm hayatından bir parçayı teşkil ediyordu, ama vermekten kaçındığı da gene hayatı idi. Sahip olduğu ve olmadığı, işte muhtaç bulunduğu her bir şeyin "bütünü" bu idi.

Michael çekilerek:

- Resim yapmaya, kuzey taraflarında bir yere gideceğim.. dedi. Suzan'a arkasını dönüp öksürür gibi yaparak boğazmda-ki tuhaflığı, gıcığı giderdi.

Suzan da kalktı, bir bez alıp, mermer Sonia'nın ayağını sildi.

- Bana öyle geliyor ki, resmini yapmak istediğiniz şeyi daha tam manasıyle bulamadınız.

Suzan, ona yardımı olabilecek, şöyle ağzından kolayca dö-külebilecek teselli sözleri arıyordu, ama bunları bir türlü bulamadı, o vakit de ne yapsın, lâfa gücünün yettiği şekilde devam etti: "Size doğuştan, yaradılıştan has olan bir çeşit kesin ilham sahası vardır... Onu bulduğunuz zaman içinizden, ruhunuzdan kopup doğacak resimler yapacaksınız... Bütün o Mary'-nin portreleri... Bunlardan hiçbiri de ne onun iç benliğinden, ne de sizinkinden gelmiş resimler. însan, muvakkaten elinde olan bir şeyle çalışır. Fakat kendi öz maddenizi bulana kadar da ortaya aydın, apaçık bir şey çıkıp belirmez.

Michael dinliyordu, ama cevap vermedi.

Suzan da bir yoldur tutturmuş, devam etti:
— Kardeşimin başka biriyle evlenmesine sevindim. Eğer sizinle evlenseydi, ömrünüzün sonuna kadar, olduğunuz yerde durup kalacaktınız.
— Sanki pek umurumdaydı...

Michael'in sesi boğuktu. "Bir iki resim yapmışım, ya da yapmamışım, kimin aldırdığı var, söylesenize?" Suzan:

- Kimsenin... diye cevap verdi. "Bir iki tablo, yahut heykel, biraz musiki; her hangi bir şeyden biraz daha çok veya az olmuş, hiç önemi yok. Ama hayatta mutluluğa ulaşıp ulaşamamanın ehemmiyeti çok; ve ancak ne yapmak istediğinizi bilir, bunu yapmak kudretini bulursanız mutlu olabilirsiniz."

Bu sözlerle ne demek istediğini ona anlatmaya çabalayarak, bir an sustu. "Bazı insanlar vardır, durgun sulara benzerler, bazıları da denize akan nehirlere... Siz bir nehirsiniz... Akıp gitmelisiniz... Siz bir havuz içinde zaptedilemezsiniz. Zorla tutuldunuz mu, öfkeden kabarır, en sonunda da vahşi, yeis dolu bir saldırışla taşarsınız. Siz "akacak yolunuzu" açık, engelsiz tutmalısınız Michael."

Elindeki bezle mermeri oğuşturur, iyice tozunu alırken söylediği bütün bu sözlerde kendisi için de bir pay vardı, yalnız kendi durumunun ehemmiyeti yoktu. Michael'e bir şey daha, teselli edici gerçek bir şey daha söylemesi lâzımdı. Birdenbire hatırladı, sevinçten yüzü gözü ışıldayarak başını kaldırıp ona baktı.

— Michael, atlarınızı gördüm... dedi.
— Atlar mı? Neden bahsettiğini anlamıyordu.
— Yaban atlarınız... Joseph Hart'm satın aldığı tablo! Şimdi ne söylediğini anlamıştı.
— Sahi mi Suzan! Nasıl buldunuz?
— Kusursuz... diye fısıldadı. Kusursuz. Başka söz yok. Onlara bakarken ne hissettim biliyor musunuz... Hissettim ki...
— Evet?

Gözlerini, candan yürekten kopan bir merakla Suzan'a dikmişti. O da Michael'in, bir an için olsun Mary'yi unutabilme-si, teselli bulması için, neler hissettiğini tam tamına söylemeliydi.

- Sizin nihayet bir boyunduruktan kurtulduğunuzu, hür, azat olduğunuzu hissettim. Uçsuz bucaksız çöl, sonsuz gök, suya vuran o duru, soğuk ay ışığı, hiçbir zaman insan oğluna alıştırılmamış, hiçbir zaman da insanoğlunun terbiyesine, baskısına girmeyecek o kanatlanmış gibi uçan güzel şeyler... "

Birbirlerinin gözlerinin içine bakıyorlardı ve aralarından, kendi varlıklanyle hiçbir ilişiği olmayan bir anlaşma vecdi geçti.

Michael:

- Anlıyorum... dedi. Suzan'm diz üstü durduğu yere yaklaştı. Elini onun yanağına sürdü, değdirdi, tek bir kelime söylemeden çıktı, gitti.

O gittikten sonra Suzan bir an daha aynı vaziyette, kımıldamadan durdu. Sonra telefona gitti. Mary'nin apartımanını aradı. Kısa, canlı konuşan bir ses, Mary Gaylord'un telefon numarasının değiştiğini söyledi, yeni bir numara verdi. Suzan bu numarayı çevirince, kulağının içine, kelimeleri uzata uzata söyleyen, cana yakın, hımhım bir erkek sesi geldi.

Suzan:

- Mary Gaylord'la görüşmek istiyorum, lütfen... dedi ve sesin: "Mary, şekerim, seni arıyorlar!" diye seslendiğini işitti. Sonra da Mary'nin gayet berrak, canlı, gevrek sesi, "Efendim?" diye sordu.
Ablası:
— Benim, Suzan... dedi. Mary'nin sesi değişmedi:
— Ben de tam sana telefon etmek üzere idim... Haberin olsun... Suzan sözünü kesti:
- öyle mi? Daha dün geldik. îşi biraz aceleye getirdim. Bu tok, berrak ses, karşısındakine, kusur, kabahat bulma
iznini hiç de vermeye niyetli değildi. Suzan:
— Anneme, babama söyledin mi?... diye sordu. Mary:
— Hayır, bugün yazacağım... cevabını verdi.
Suzan o hoş, hımhım sesi duydu, Mary de: "Benny bir dakika seninle konuşmak istiyor. Bu sabah açtığın serginin ilânını gördü." dedi.

Bunun üstüne, cana yakın, uğultulu ses tekrar kulağına geldi.

"Ya öyle Suzan! O kadar hoşuma gitti ki. Mary sizin bir sergi açacağınızı söylememişti. Tesadüfen ismi gördüm, bir akrabası mı diye sordum."

"îşte Mary'nin kocası" diye düşünüyor, bu biraz ılıkça, biraz âdice, cana yakın, babacan sese bir iki kelime ile cevap veriyordu. Elbette ki

adamcağızın bu işte bir suçu günahı yoktu. Mary yeryüzünde Michael diye birinin yaşadığını bile ağzına alacaklardan değildi.

Suzan şimdi cevap veriyordu:

- Evet, tabiî. Hayır, hiç işim yok. Yarın her halde daha çok işim olacak. Daha doğrusu, öyle umuyorum. Buyurun, şimdi gelin. Kimse yok, yalnızım.

Bu cümleleri, adamın soruları arasında telefonun içine atı-atıveriyordu. Sonra tekrar Mary konuştu.
"Benny sergini görmek istiyor, otomobil gelir gelmez hemen çıkarız." Suzan:
- Ben bütün gün buradayım... dedi.
Onları beklerken, Mary'nin eski hallerini düşündü, küçükken piyano başında, bir parçayı inatla, üstüste hep yanlış çalışını, sonra da hata ettiği söylenince nasıl somurtup aksilen-diğini hatırladı.

Mary:

"- îşte Benny, kocam" dedi. Sesi de, yüzü de gene her zamanki gibi, hislerini ele vermeyecek şekilde donuktu, sakindi; kahverengi kadifeden yeni tayyörü ile pek de şıktı.

Suzan gözlerini kardeşinden ayırınca; dikkatle taranmış, aralarından başın kıpkırmızı derisi seçilen seyrek, beyaz saçlar altında, testekerlek kırmızı bir yüz, ve bu iri yüzün büsbütün küçülttüğü cana yakın, masmavi gözlerle karşılaştı. Elinin; nemlice, tombul tombul bir avucun içinde yürekten gelme bir samimiyetle sıkıldığını duydu.
- Ya böyle işte... Bilmezsiniz koltuklarım nasıl kabarıyor!, dedi.

Mr. Rhodes ipek mendilini çekip çıkardı, yüzünü sildi, kah-kah bir güldü. "Dışarısı epey soğuk... dedi. Ama heyecanlandım mı daima biraz terlerim, sizinle tanışmak da tabiî beni heyecanlandırdı, öyle değil mi şekerim?"

Mary'ye döndü. O da dudağının ucuyle hafifçe gülümsedi. Adamcağız heykellere bir göz attı: "Demek bunlar... Olur şey değil... Bana kız

kardeşinin böyle mühim bir heykeltraş olduğunu hiç de söylememiştin Mary!"
Mary:
— Size ailem hakkında tafsilât vermeye vakit olmadı ki... dedi. Mr. Rhodes babacan bir hal alarak:
— • Doğru... dedi. "Ama artık hemen aileye karışmak istiyorum. Bir an evvel hepsini görmek, hepsiyle tanışmak istiyorum Suzan, bilhassa çocuklarınızı merak ediyorum. Çocuklara bayılırım. Vaktiyle evlenmiştim... Bir dünya turu yaparken karım tifoya tutuldu öldü; bir gün burada, mağazada Mary'yi görene kadar, tekrar evlenebileceğimi hiç aklımdan geçirmiyordum."

Kah kah, bir daha güldü.

Suzan onun ne kıratta bir adam olduğunu gördü, zaten ne biçim bir insan olduğunu herkes de kolayca görebilirdi: Yaşını başını almış, iyi yürekli, babacan, doğuştan "masum" bir adamcağızdı. Suzan kardeşine sitemli gözlerle baktı, o da meydan okur gibi dik dik ablasını süzdü. Onun ruhunda hâlâ bir zamanki o inatçı, aksi, suratsız çocuk yaşıyordu.

Mr. Rhodes:

- Mary ne kadar güzel, ne fevkalâde bir insan değil mi?... diye Suzan'a soruyordu. Sonra da Mary'ye hayran hayran baktı, elini tutup okşadı. Mary eldivenlerini çıkarmıştı, Suzan parıl parıl yanan yeni nikâh halkasını, bir de pırlantalı zümrütlü başka bir yüzük gördü.
BU MAUKUK
VIS
Mr. Rhodes:
— Evlilik, ona hem yaraşan, hem de uygun düşen bir şey... dedi. Suzan enerjik bir sesle:
— Belli ki, kendisine büyük bir şefkat gösteriyorsunuz... dedi. Bu babacan, çocuksu ihtiyarı sevmişti. Mary'nin yüzüne, bu adama karşı iyi davranmaya mecbur olduğunu bağırası, haykırası geliyordu; çünkü ihtiyarlarla, "masumlara", hainlik etmek, öyle fena, öyle günah bir şeydi ki...
- Ona ne kadar şefkat göstersem gene de azdır, ben böyle düşünüyorum.

Mr. Rhodes'in yüzü ciddileşmişti. Yuvarlacık bir şekilde duran yeleğini sıkılıktan biraz da çeken kalın, altın saat kösteği ile oynuyordu. "Zaten bir erkek kadına karşı ne kadar şefkat gösterse, ne kadar iyi davransa, bence gene de azdır, hele üstelik Mary gibi güzel, gencecik bir kız, böyle benim gibi bir ihtiyara güvenip kendini emanet etmiş olursa..." Lâfın alt tarafını hemen getiremedi. Mavi, masum gözleri yaşarmıştı... "îşte böyle, onun için ne yapsam, gene de azdır. Bende ne bulur, ne görür, anlamam. Her halde büyük bir şey olmasa gerek."

Bir an duraladı, sonra utana çekine devam etti: "Size apaçık söyleyeyim mi, halimi şöyle bir gözümün önüne getirince, kendimi öyle aşağı görüyorum ki. Bu sabah traş olurken aynaya baktım: "Hay gidi koca bunak, şu suratı sevebileceğini nasıl aklından geçirirsin?" diye düşündüm. Sonra da "Eğer o güzel, iyi huyunun koştuğu bir sebeple beni sevmemiş olsa kalkıp da bana varmazdı" diye kendi kendime akıl hocalığı ettim. Tanıdıklarımın arasında bazı erkeklere bakarak güzel, şeker gibi karılarının bunlarla ne diye evlenmiş olduklarına hep şaşar dururdum. Bunun cevabını muhakkak ki onların kadın tabiatına has olan şefkatlerinde, iyiliklerinde aramak lâzım. -Adamcağızın sesi titriyordu.- Bunun için de artık "neden?" diye sormuyorum. Sadece Mary'nin bana verdiğini minnetle, şükranla alıyorum. Benim karım, harikulade bir insan!"

Tapmircasma seven gözlerle Mary'ye baktı, o da garip, sırlı güzelliği ile, dimdik, soğuk ve hissiz dudağının ucuyle bir gülümseyiverdi. Elini uzattı, hafifçe kocasının eline değdi. "Ne hoş adamsınız, Benny" diye mırıldandı, sonra da Suzan'a dönüp bir acele: "Bugünlerde şehirde bir ev alacağız Suzan, ne heyecanlı bir iş olacak değil mi? Bir tane de Palm Beach'te alacağız! Benny her kış, gidip, aylar ayı Güneyde kalıyor." dedi.

Mr. Rhodes:

- Çocuklarınızı, kocanızı alıp muhakkak bize misafir gelmelisiniz... dedi. Karısına dönüp: "Haydi şekerim, artık gevezeliği bırakalım da şu, etraftaki şeylere bakalım... "

Mr. Rhodes'in geniş sırtının ardından Suzan ciddî manalarla dolu olan gözlerini Mary'ye dikti, ama kardeşinin gözleri hâlâ da bomboş, parıl parıl, içlerine dalınmaz bir haldeydi.

Suzan, bu gözlerin hain karanlığına bakarken, içini bürü-yen bir öfke ile şunları aklından geçiriyordu: "Bak sana söyleyeyim, sakın bu iyi yürekli ihtiyarı inciteyim deme! Onu hatta Michael'den bile daha fazla yaralayıp harap edebilirsin, çünkü kocanın elinde hiçbir silâh yok. Şefkat, sevgi gösterme-sen bile, onu hoş tutmalısın."

Ama Suzan, Rhodes'in şefkat isteyeceğini biliyordu. Kü-çüle küçüle Mary'den şefkat niyaz edecek, karısının bunu kendisinden neye esirgediğini hiçbir zaman anlamayacak, onda böyle bir şefkat kabiliyetinin mevcut olmadığını bir türlü aklına sığdıramayacaktı. Üstelik Michael gibi uzaklaşmasını da bilemeyecekti. Karısından ne kadar çok zulüm görürse ondan kaçıp uzaklaşacak hiçbir yeri, bir sığınma çaresi olmadığı için de ona o kadar daha çok sarılacaktı; çünkü erkeklerin o türlü-sündendi, çünkü ihtiyardı. Suzan'm hayali sanki koşa koşa yılların ötesine ulaşıyor ve bu adama şimdiden içi sızlıyordu. Onun bir şey anlamayacağını bildiği halde, yanına gitti, canla başla eserlerini izah etmeye başladı:

- İzin verirseniz hepsinin hikâyesini birer birer anlatayım? Onları iyice tanımanızı

isterdim... dedi. Bir yandan konuşur, söylerken de: "Ona çok iyi davranacağım. Çocukları sık

sık götürüp bu adamcağızı onlara sevdireceğim. Mary ile evlenmesinin bari bu kadar olsun bir hayrı dokunsun." diye düşünüyordu.

Mr. Rhodes ne kadar da candan yürekten:

- Evet, anlıyorum... diyordu. Doğrusu harikulade. Vallahi koltuklarım kabarıyor, sizinle iftihar ediyorum." diyordu.
Karısına da döndü:

— Doğru söylemiyor muyum Mary, ablanla müthiş surette iftihar etmiyor muyuz? Mary gülümsedi:
— Evet, tabiî... dedi. Başını eğerek omuzundaki kürkleri şöyle bir düzeltiverdi. Suzan kocasına sordu:
— Nasıl gidiyor dersin?
— Fena değil.
Günün büyük bir kısmını galeride geçirmişlerdi, şimdi de artık akşam olmuştu. Koca gün, içeri girip gezen üç beş kişilik guruplar, yalnız başlarına dolaşanlar, bir kaç da kolkola çiftler olmuştu. Hiç kalabalık basmamıştı, zaten Suzan böyle bir şey beklemiyordu. Yalnız, yeni bir artistin eserini görmek için rasgele girivermiş olanlar, her heykelin başında dura dura bakıyor, usul usul bir şeyler konuşuyorlar diye memnun oluyordu. Lâkırdılarından tenkit, hayranlık, şaşkınlık ifade eden bazı parçaları duydu. Genç bir adamın kendinden yaşlı birine:
"Ne büyük" dediğini işitti.
Daha yaşlı olan, bu işe pek aklı yatmamış gibi:
"Öyle... diye tasdik etti. Yalnız galiba anlaşılmak bakımından fazla büyük. Bir artist aşırı bir şeyi başaracağım diye çabaladı mı, meselenin bütün ruhunu elden kaçırabilir."
Genç adam:
— Bence burada elden kaçmış bir şey yok... diye cevap verdi. Yaşlısı:
— Belki yok... dedi. Bir durdu. Sonra tekrar: Bu kadındaki çalışma tarzının kaba, sağlam yapısı, esere gerçekte mevcut olandan daha fazla bir mana katıyor...
— Buna sanat derler... diye atıldı. Yaşlısı hiç istifini bozmadan:
— Belki... Belki... dedi. Yalnız ben daha aza göz dikip, yakaladığını sıkı tutan, bunu bitirmesini bilen bir sanat tarzına mensubum.

Genç adam alaycı:

- Pek güzel... dedi ve yürüyüp geçtiler.

" Herkes, hep aynı lafı tekrarlıyor: "Hiç kadın işine benzemiyor, değil mi?" deyip duruyordu. Kimi de omuzlarını silki-yordu. "Acaba sanatkârlar ne diye kalkıp da bu kadar çirkin insanları kendilerine örnek tutarlar anlamıyorum... Şu dev anası kılıklı Arap karısına bakın! Ne kaba şey ya Rabbim!"

Akşam yemeğinden sonra evde, başbaşa kalınca, Suzan'la kocası biribirlerine bakışıp gülümsediler.

Suzan'm bir türlü cinsini anlayamadığı bir mutlulukla dopdolu, ne garip, ne mesut bir gündü bu. Çünkü çıkıp da bir soran olsa, Suzan eserine, asıl çalıştığı müdetçe kıymet verdiğini, onu bitirdiği zaman esas gayeye, murada ermiş bulunduğunu söylerdi. Ama bu doğru değildi. Ş imdi, bütün şu geçen saatleri düşünürken iyice hissediyordu ki, "eseri" - anlaşılmak veya anlaşılmamak üzere - başka insanların karşısına çıkarılmadıkça, bizzat kendisi için bile bitmiş, tamamlanmış olmayacaktı. Bu, ancak karşılıklı bir anlaşma vasıtası olduğu zaman mana alan "söz" gibi bir şeydi. Suzan, Blake'in sesini işitti:

- Mühim münekkidlerden daha hiçbiri gelmedi... diyordu. Eğer yarın da gelmezlerse Lee'ye, Sibert'e, bir iki başka tanıdığıma telefon edeceğim.

Suzan gülümseyerek:

- Ama karın oldğumu söylemeyeceksin... dedi. Blake işi şakaya vurarak, gözlerinde muzip parıltılarla:
— Sana bir zararı dokunmaz ki... diye cevap verdi. Karısı yalvardı:
— Hayır, hayır Blake!
— Peki, başına buyruk hatun, peki!.. Güldü ama, biraz canı sıkılmıştı. Suzan bunu farkedince, böyle bir günün sonunda onun kırgın bir hal almasını içi götürmedi, hemen kalkıp sedire, ya-nıbaşma gitti, bugün için kocasının sevincini bozmamak isteğinden fazla bir şey düşünmeden, içten gelme bir sokuluşla dayandı, yaslandı.

Fakat Suzan'm vücudu kendine değer değmez Blake bir irkildi. Sonra da kollarım uzatıp onu sıkı sıkı kucakladı. Suzan kocasında aylardır görmediği bir yakınlık duydu, kendini bu candan kucaklayışa bırakıp koyuverdi. îşi, eseri şu an için yapılmış, bitmişti. Benliğinin tâ derinliklerinde bir "tamamlanış" duyuyordu. Memnundu. Birdenbire içinin bir parçası hâlâ gayesini bulmamış, açlığını gidermemiş gibi "erkeğe" döndü.

Kafası, gene kafasına sordu: "Sonia?" diye. Ama Sonia gitmişti. Blake ona bir şey söylememişti, hem hiçbir zaman da bir şey söylemeyeceğini artık biliyordu. Belki böyle olması daha hayırlı idi. Kocasının ateşli kolları onu gittikçe daha çok sıkarken Suzan'm düşünceleri de alabildiğine koşuyor, hız alıyorlardı. Karı koca hiçbir zaman tam bir anlaşmaya varamayacaklardı. Belki bu, mümkün olmayan bir şeydi. Belki de hayalini kurduğu "hem aşkta, hem çalışmada arkadaşlık", kendisi gibi bir kadın için hiçbir zaman mukadder değildi.

Demek ki sahip olduğunu da, olmadığını da yakalayıp almaya bakmalıydı. Çünkü eksikliği duyulan da gene bu hayatın malı idi. Michael'e böyle demişti. Her bir şeyin "bütünü" bu idi. Mademki Blake'le başka bir birleşme, anlaşma çaresi yoktu, bu türlüsü olsun, hiç birleşmemekten daha iyi değil miydi?

Suzan'a sanki Sonia, uçuk renkli alev alev gözleriyle tâ uzaklardan onları seyrediyormuş gibi geldi. Blake'le kendi benliği arasında ikisini sımsıkı bir arada tutacak, bir bağ yaratmak lâzımdı. Kocasının dudakları, sessizce, kuvvetle, sıcak

sıcak dudaklarına dayandı, Suzan da acıklı yeni bir ihtirasla, bir kere daha onlara karşılık verdi.

Fakat sabahleyin, her şeyi hatırlayarak kendine baktı, yeni ağaran günün ilk ışıklarında bembeyaz vücudunu görerek mermeri düşündü, "onun" insan eli için hazırlanıp kıvamını bulana kadar asırların ağır işçiliği altında nasıl yavaş yavaş sertleşip katılaştığmı, sonra da fâni el ona kendi izini, kendi emeğini geçirince, mermerin bu biçimlenmiş şekliyle, daha nice asırlar durup kaldığını düşündü.

Suzan'm elleri ise sade ettendi, vücudu; benliğindeki şu bir türlü akıl sır erdiremediği enerjiyi kullanmak için yapılmış, bir andan fazla kıymeti olmayan bir şeydi... Evet bu enerjiye akıl sır erdiremiyordu, çünkü onun, sadece çalışıp çabalama kudretini biliyor ve eğer kendisi yaşamak için yaratıl-mışsa, bu iradenin neden durmadan çalışıp didinmeye mecbur olduğunu bir türlü kestiremiyordu.

Vücudunun ne kadar "fâni" olduğunu düşününce de kendi kendine, acı acı: "Bu kadar ömürsüz bir şey, Blake'le beni, birbirimize bağlamaya nasıl yetebilir?" dedi. işte bu sabah Bla~ ke'i düşününce onu hiç de kendine daha yakınlaşmış bulmuyordu. Hayır, gecenin bütün getirmiş olduğu şeylere rağmen hâlâ da kocasını daha fazla yaklaşmış hissetmiyordu. Suzan, içinde ona karşı bir şefkat duyuyor ama çok çok uzaklarda kalıyordu.

Geç vakit kahvaltıya indiği zaman, Blake kaşlarını çatmış, Sunday "Pazar" gazetesini okuyordu.
Karısı içeri girince:
- Ne ise Suzanne... Bakıyorum eski dostun hepsine ön-ayak olmak istiyor... dedi. Sesinde bir keskinlik vardı.

omuzlarına doladı. Fakat Blake için gece bitmiş, yok olmuştu. Parmaklarıyle gazeteye bir fiske indirdi.

- Barnes, dedi. Gerçi bir bakımdan büyük bir nezaket göstermiş...

Suzan gazetedeki sütunlara bir göz attı. Blake yüksek sesle okudu: "David Barnes yeni kadın heykeltraşı hararetle övüyor." doğrusu biraz ileri gidiyor... Yani senin iyiliğin için söylüyorum... Pek kişisel pohpohlamalara benziyor bu... Hem sanki desteklenmeye ihtiyacın varmış gibi...
Suzan yerine geçip oturdu. Kocası:
- Bu yazı eleştiricileri harekete geçirecek... Maamafih ben gene de en dişlilerinden bir ikisine telefon edebilirim.
Suzan:
— Nasıl istersen Blake... dedi. Kocası:
— Ben bir çaresine bakarım... cevabını verdi.
Suzan gazeteyi istemedi. Yalnız kalınca okuyacaktı. Bunun düşüncesini bile zihninden çıkardı, Blake'e baktı. Soğuk, hattâ biraz da tepeden bakan bir hali vardı. Suzan, kocasının, geceyi, yeni bir başlangıç diye değil de, sadece kendini biraz bekletmiş olan gayet tabiî, alelade bir şey gibi kabul ettiğini hissetti. Âdeta utanç duyarak, kocasından gözlerini kaçırdı.

Blake:

-! Bu yazıdan sonra neler çıkacağını görmek pek hoş olacak... dedi. Barnes'in her sözü hemen dikkat uyandırır. -Bir an durdu, sonra şöyle ilâve etti: - Barnes, tabiî hiçbir zaman benim çalışma tarzımı anlamadı.

Sesi kayıtsız gibiydi ama, Suzan bunun ardındaki acılığı duydu; başını kaldırıp bakınca da, kocasının gözlerinde gördüğü kırgınlığa şaşakaldı.

- Blake!... diye bağırdı. Anlamıyor musun neneciğim! David Barnes benim biraz yardıma muhtaç olduğumu düşünüyor, halbuki senin için böyle bir şey bahis konusu bile değil...
Blake:
- Sanatımı yürütebildiğim müddetçe elbette ki yardıma ihtiyacım yok... Ama nihayet bunu bir dostluk meselesi sayabilirdi... dedi. karşılaşacağımı sanıyor.

Suzan böylece gene onun yüzüne gülüyor, öfkesini geçiştirmek için yaltaklanıyordu ki, birden duruverdi. Eğer ruhunda, ortaya bir huzursuzluk çıkmasın diye eğilip küçülmeye yatkın bir uysallık tarafı varsa bile, buna karşı duracaktı; onun için de: "Benim yardım istediğim yok. Ne isem, ona güveniyor, ona dayanıyorum. Çalışma bahsinde, kadm veya erkek diye bir şey olmaması gerek." dedi. "Hafifçe gülümsedi." Çalışmak; içinde ne erkek, ne dişi bulunan bir çeşit cennettir.

Blake:

- Böyle bir cennet yok Suzanne, bunu kendin de anlayacaksın... dedi. Ne yaparsan yap, kararın büyüğü, erkek veya kadın olmaktan çıkıyor.

Suzan:
— Ben böyle şey kabul etmiyorum... dedi. Kocası da tekrar şöyle başladı:
— Zaten kadın dendi mi, hemen bir kuşkudur başlıyor.
Düşünsene büyük sanatkârlar, büyük musikişinaslar, hattâ büyük aşçılar bile hep erkek... Sonra dahası var...

Suzan:

- Kuzum Blake, bırak şu eski... şu kendinizden, bütün erkeklerden çıkan eski nazariyeleri!... diye bağırdı.

Blake:

- Doğrusunu istersen belki de benim için kadınları cid dîye almak pek zor bir şey... dedi ve biraz kendini beğene be-ğene, kabara kabara gülümsedi.

Suzan kocasına öyle kızmış, bu kadar saçma, bu kadar bayat bir tartışmada öfkeye kapıldı diye kendine de öyle kızmıştı ki, lafı kesmeye karar verdi. Acele acele, azıcık yedi, kalktı. "Gidip görmek istiyorum, bakalım bu sabah vaziyet nasıl başlayacak... " dedi.

Blake:

- Ben de biraz sonra gelirim... cevabını verdi.

Şu birkaç saat evvelki gecenin gerçekten yaşanmış olduğuna inanılamazdı. Halbuki böyle bir gece olmuştu, hâlâ da vardı ve Suzan'm buna tekrar tutunması, dört elle sarılması lâzımdı. Blake'e yaklaştı, elini kocasının ipek gibi pürüzsüz, yumuşacık yanağından geçirdi. Blake ona doğru dönmedi, hiç kıpırdamadı, fakat Suzan gene de eğildi, kocasını öptü ve yürüyüp çıktı.

Joseph Hart, eski Romalılarınkini andıran tümsekli burnuna kelebek gözlüğünü oturtarak, yanağının üzerinden geniş siyah kurdelesi sarka sarka Suzan'a bir şeyler söylüyordu.

"Ufak bir nüans farkı daha olsa, heykelleriniz modernlere katılabilirdi" diyordu. "Şu bizim mağrur genç artistlerimiz bilseler ki, klâsiklerin müntehası ile modernlerin müntehası
arasındaki fark gayet hafif, fakat pek mühim bir nüans meselesidir. Ama görüyorum ki siz kendinize has bir tempo bulmuşsunuz. Çok orijinal... Belki

görünüş itibariyle biraz fazla büyük, fazla ağır... Fakat piştikçe inceleşeceksiniz.

İhtiyar Mr. Kinnaird, tekrar bugün de gelmişti. Dün, bir kelime söylemeden içeri girmiş, gene öylece hiç konuşmadan çıkıp gitmişti. Şimdi bir sıraya oturmuş, uçuk bakışlarla heykelleri seyrediyordu.

Epey gelenler vardı; Joseph Hart, konuşmasıyle ona etraf -takilerden ayrı bir hal verince, Suzan'a dikkatli dikkatli bakanlar oluyordu. İşte o sıralarda idi ki kocasını gördü. Blake içeri girdi, babasıyle konuştu, sonra da kendisinin yanma geldi. Suzan bir şey demeden hafifçe gülümsedi. Joseph Hart, âdeta ders verir gibi konuşuyordu, dinlemek için yakma sokulanlar oldu, o da bunu sezdi, sözlerini biraz daha fazla şatafatlan-dırarak, âdeta bir konferans çeker gibi devam etti:

"Maamafih sade orijinal kalmak kâfi değildir. Aşağı yukarı kim olsa görülmemiş, değişik bir yol tutturabilir. Meczuplarda, çocuk kalmış kafalarda da bir orijinallik vardır. Fakat ifadelerinde "beyan" kudreti yoktur. Her hangi bir sanat ese-

¡ !•

rinin miyarını, "beyan edebildiği" şeyde aramak lâzımdır. Eğer ortada "beyan edilmiş" bir şey yoksa, eserin de değeri yok demektir.

Blake söze geçti.

"Belki de bu işde, "beyan kudretinden" bir mana çıkaracak olan insanın zekâsını da hesaba katmak lâzımdır. Bu insanın ancak, kolay, anlaşılır, "sade" şeylerin tesirini sezebilecek kıratta biri olması da varittir. Sanata, onu anlamaya çıkan seyircinin fikriyle tam bir hüküm verilemez.

Joseph Hart:

- O söylediğiniz iki şey bir arada yürümez... dedi. Meselâ bu heykeller için, bir nevi cesim tarzda, "sade şeylerdir" derim, ama "kolay anlaşılır, sarih şeylerdir" demem.

Blake adama öfkeyle baktı. Ateş püskürür gibi: "Bu heykeller kolay anlaşılan, apaşikâr şeylerdir... Daha doğrusu ru-han, fikren incelmiş biri için böyledir.. " dedi.

Demek ki Blake'in düşündüğü bu idi! Karısından sakladığını, öfke ile, evet, kıskançlıkla Joseph Hart'a söyleyiver-mişti. Çünkü Suzan, sanat kıskançlığından başka hiç bir şeyin onu bu derece öfkelendirmediğini biliyordu. Kocasının daha bir sürü başka insanları kıskandığını görmüştü. Eğer şimdi kendisine karşı da böyle bir his duyuyorsa, aralarında açılan yarayı hiç bir şey iyi edemezdi. Çünkü Blake'de de aşktan daha derin bir taraf olduğunu biliyordu.

Blake ancak bu hassas noktasından yaralanıp iğnelendi mi böyle vahşi bir hal alırdı. Demek ki Suzan da, hiç bilmeden kocasının bu tarafını incitmişti, çünkü eseri, sanat âleminde fazla geçer, estetik zevklere sahip, zengin, inatçı bir adamın hoşuna gidiyordu. Blake "bu suçunu" affetmeyecekti. Suzan büyük bir yeis içinde galerinin dört bir yanına baktı. Gün ilerledikçe kalabalık artıyordu. David Barnes'in sözlerinin etkisiydi bu. Ama halk, yer yer, heykellerin başında toplanarak duruyor, candan yürekten gele gele bir şeyler konuşuyorlardı.

... Blake onu affetmeyecekse bütün bunlar neye yarardı

ki?.. Çünkü şu dakika Blake'in yâri olmuş olan kadın: "Neye yarar?" diye bağırıyordu. Suzan da bu kadına cevap verdi: "Biliyorsun ya, sen her şey değilsin. Sade bir parçasın. Üstelik bir de işin haklı haksız tarafı var. Eğer eserim iyi ise, Blake haksız. Ne zannettin ya, senin hislerini aşan bir de hak meselesi var, onu da düşünmek lâzım."

Usulca, hiç belli etmeden çekilerek, gidip ihtiyar Mr. Kin-naird'in yanma oturdu. Blake'in sözlerine gücenmeyecekti. Düşündüğü şeyi açık açık söylemek, hakkı idi. Ama Suzan o lafların Joseph Hart'a değil de kendisine

söylendiğini biliyordu. Değil mi ki bir kere ağzından çıkmıştı, bu kelimeleri artık bir daha geri alamazdı. Hâlâ da karşı karşıya tartışıyorlardı. Blake'in arkası Suzan'a dönüktü, nasıl da dimdik bir duruşu vardı. Joseph Hart, elleriyle tarifler yaparak konuşuyor, her hareketinde siyah geniş kurdele eliyle beraber sallanıyordu.

Mr. Kinnaird, kibar, donuk sesiyle kulağına sokuldu:

- Boyuna gelip duruyorum yavrum, heykellerinizin üstümde bıraktıkları tesir gittikçe artıyor.

Suzan:

- Ne mutlu bana... dedi.

Joseph Hart'm, sert, ufak bir baş selâmıyle Blake'in yanından ayrılıp uzaklaştığını gördü. Blake'in kendine doğru geleceğini umdu, ama o böyle bir şey yapmadı. Galerinin öbür ucuna yürüdü, bir an kapının yanında durdu, sonra çıkıp gitti.

Mr. Kinnaird:

- Size sanatın şu tarzındansmız, diye bir türlü muayyen bir yer veremiyorum... diyordu. Çok tuhafıma gidiyor. Tekniği tanımıyorum. Blake'in yerini artık buldum. Ona kat'î olarak modern diyebilirim. Ama siz değilsiniz. İşe bakın ki klâsik de değilsiniz, hatta sizde Fransız sanatından da hiç bir iz bulamıyorum. Kuzum yavrum, murad ettiğiniz şey neydi, söyleyemez misiniz?...

Suzan:

- Bilmiyorum... dedi. Sahi bilmiyorum. Kendime sanatta ayrı bir yer ayırdığım yok. Nasıl nefes alıyorsam, öylece, ken-

dim de farkına varmadan çalışıyorum. Hissediyorum, hep dakikası dakikasına bir duyuş bu. Adamsağız kibar kibar:

- Ha!... dedi. Belki kadınsınız da ondan... Suzan:
- Belki... diye cevap verdi, hem hiç de aldırmadı. Dinlediği yoktu ki.

Biri gelip "Sizi telefondan istiyorlar, Miss Gaylord." dedi. Akşam sularıydı. Eve gitmeyi canı çekmiyor, Blake'i görmek" fikrine kendini alıştırmak isteğiyle bekliyor, gecikip duruyordu. Telefona gidince, Crowne'in sesi: "Madam, size bir telgraf geldi. Okuyayım mı?" dedi.

Suzan: "Acaba ne olabilir?" diye düşünerek:

- Lütfen... dedi. Uşak da ağır ağır okudu: "Baban çok hasta. Hemen gel. Annen." Bir cevap verilecek mi madam?

Suzan:

- Evet... dedi. Aynı adrese şu telgrafı çekin: "Derhal geliyorum. Suzan." Jane'e söyleyin, bavulumu, kendi bavulunu hazırlasın. Bir de kız kardeşime telgraf çekiniz, adresi biliyorsunuz değil mi, Palm Beach, Regina oteli, Mrs. Bennyfield Rhodes.

— Başüstüne madam.
— Mr. Kinnaird orada mı?
— Hayır madam.

Suzan ahizeyi yerine astı. Serginin içi şimdiye kadar hiç umulmadık bir kalabalıkla doluyordu. Zayıf, esmer, aksi yüzlü bir adamm her heykelin önünde durup küçük bir deftere bir şeyler yazdığını gördü, ihtiyar Mr. Kinnaird bir aralık kaybolup tekrar gelmiş, ıstırap duyar gibi gamlı bakışlarla, gözlerini genç bir İtalyan çocuğunun heykeline dikmişti. Su-zan'ı unutmuştu, o da bir şey söylemeden çıktı.

Bir saatten daha az bir zaman sonra, tam Blake'in evinden ayrılırken, kocasına kısacık bir şey yazıverdi:
"Neneciğim, babam hasta, seni nerede bulacağımı bilmediğim için hemen acele gidiyorum." - Crowne'a, onu kulübünde aramasını söylemişti, ama

orada yoktu - Dün geceyi hatırlayarak gidiyorum. Kabilse arkamdan gel. Sana müthiş
ihtiyacım olabilir. Beni neler bekliyor, bilmiyorum. Senin Su-zan'm."

Kâğıdı katladı, zarfa koydu. Crowne'a uzattı "Mr. Kinnaird gelir gelmez bunu verirsiniz." dedi.

Uşak eğildi, Jane'le hanımı otomobile girince arkalarından arabanın kapısını örttü, sonra da Bantie motörü işletmeye başlarken geri dönüp içeri girdi, evin kapısını kapadı. Suzan zihninde bu kapanan kapının hayali ile uzaklaştı.

"İçime öyle fena şeyler doğuyor ki, bunlara inanacak kadar evhamlı olsam... Ama değilim." diye düşündü. Ani büyük bir özleyişle Blake burnunda tüttü. Bu sabahki öfkenin ne kıymeti vardı? Böyle bir gerçeğin karşısında, karısını gitmiş görünce, çabucak arkasından gelecek, ve belki orada, eski yüzlü, rahat, sapsade, emektar evin içinde, şimdiye kadar hiç ulaşamadıkları bir şekilde birbirlerini bulacak, birbirlerine kavuşacaklardı. Jane'in sesi düşüncelerini kesti:

- Zaten son defa gittiğimizde, pek çökmüş bir hali vardı, bana öyle gibi geldi... dedi, içini çekti. "Ne olacak, hepimiz aynı yolun yolcusuyuz."

Suzan:
— Şş, Jane!., diye bağırdı: Her şeyi daima kötüye yorarsınız!..
— Çoğu zaman da hep kötüsü çıkıyor madam... ama zannetmeyin ki iyisi çıksın diye içim titremez...

Suzan cevap vermedi. Hâlâ da aklı yalnız Blake'te idi... Başka kimsede değil. Blake, hiç bir yüzden ona dargın kalmamalıydı. Babasının evine vardığı, Hal Palmer kapıyı açtığı zaman hâlâ da Blake'i düşünüyordu.
— Ne var Hal, annem nerede? diye bağırdı.
— • Lucile yanında... dedi. Tekerlek, mânâsız yüzü temkinli bir hal almaya çabalıyor, küçük mavi gözleri yaşla doluyordu. "Yetişemediniz Sue, pek ânî, inme gibi bir şeydi. Birdenbire..." dedi.

Suzan, Jane'e döndü: "Blake'e telgraf çekin" dedi, üstünden mantosunu atarak, annesinin yanına gitti.

Saatler saati, hep annesini dinledi durdu.

Odadan içeri girdiği zaman Lucile ayağa kalkmıştı:

- Değil mi ki buradasın, artık içim rahat Suzan. Elimizden ne geliyorsa hep yaptık ama tabiî insanın en yakınları gibi olmaz. Mary nerede?

Suzan:

- Telgraf çektim... dedi.

Ne garip şeydi ki, ölümle yüzyüze geldiği buhranlı dakikalarda hayatına hep Lucile'le Hal karışıyordu. Bir an için, Mark'm ölüm dakikasını, dünkü geceden daha kuvvetle hatırladı.

Lucile, yüksekçe çıkan fısır fısır bir sesle: "Hazır sen burada iken ben eve gidip bir bakayım... Hal her şeyi halletti, hani anlıyorsun ya... Rahip demin buradaydı, biraz evvel gitti, ama belki seni görmeye tekrar gelir. Aileden başka gelecek var mı?"

Suzan:
— Çocukları getireceğim... dedi. Tabiî kocam da gelecek. Annesi:
— Kuzum yavrum, çocukları getirt... diye hıçkırdı. Onlarla avunurum belki. Bundan sonra, ne diye, kimin için yaşayayım bilmem ki...
Lucile kuvvetli, diri sesiyle:

- Yapmayın Mrs. Gaylord... Böyle söylemeyin. Allah bağışlasın, gözünüzün bebeği iki kızınız, nurtopu gibi iki torununuz var... Sonra da, şurada, etrafınızda bizim gibi sizi seven daha nice insan var. Kocanıza ne harikulade bir arkadaş, evlâtlarınıza ne iyi bir ana olduğunuzu hatırlamalısınız, içinizde ukde olacak, kendinize dert edecek bir kusurunuz yok.

Annesi gözlerini silerek:
— Evet, biliyorum, elimden geldiği kadar hep onun iyiliğine çabaladım... dedi. Lucile coşmuş, devam ediyordu:
— Kocanız, çoluğunuz çocuğunuz için "şunu da yapmadım" diyecek tek bir şeyiniz yok. Şimdi de cesur olmalısınız, metanet göstermelisiniz. Bakın, Suzan da yoldan geldi, her halde şöyle bir elini yüzünü yıkamak ister, sonra da içeri girip babasını görür.

Suzan'a döndü:

- O kadar tabiî bir hali var ki. Nefesi durur durmaz yüzünden o mosmor renk, bütün gerginlik gidiverdi.
Suzan:
— Istırap çekti mi? diye sordu. Lucile:
— Istırabının derecesini bilmiyoruz. Çünkü kendini büsbütün kaybetti mi, etmedi mi bilmiyoruz. Tek bir kelime söylemedi.

Annesi gözleri kızararak söze karıştı:

- Benimle biraz atışmıştı, hiçten bir şey için. Nasıl boştan yere bir münakaşa çıkardığını bilirsin Suzan. Yaşlandıkça bu huyu büsbütün arttı. Ağzımı açamaz oldum, ne desem mutlaka aksini tutturacak.
Lucile:
- Doğrusu ne sabır gösterdiniz... diye bir göğüs geçirdi Annesi, ağlamaktan şişmiş dudakları titreyerek devam etti:
- Bu sabah avluya çıkmak istedi, ben de zaten fena halde nezlesi var diye çıkmamasını söyledim. Hem "eğer dışarı çıkacak kadar hali varsa, benim yerime, bodruma inip kalorifer kazanının altını dürtüklemeye de hal, takat bulması lâzımdı" dedi. "Kül yutmaktan öksürüğüm geçmiyor" diye tutturduğu için, bir iki gündür bu işi ben yapıyordum. Daha ben öyle der demez, hemen bir döndü... Neyse, nasıl konuştuğunu sen bilirsin... Bir daha dünyada o kazana elini sürmeyeceğini söyledi. Ben de bunun kadın işi olmadığını söyledim. Bunun üstüne yüzü kıpkırmızı kesildi, damarları... her sefer... hani şey
olduğu... deliye döndüğü zamanlar nasıl oluyorsa, gene öyle şişiverdi... Sonra da yere yuvarlandı... "

Mrs. Gaylord tekrar ağlamaya başladı.

Suzan bu lafları dinlerken, babasının düşüşünü, yere yıkılışını gördü. Boştan bir kavga uğruna ölmüştü. Ama hayır, onu öldüren bu kısacık, bu tek bir an değildi. Kendi eliyle kurduğu, içinde yaşadığı, ömrünce de nefret ettiği bu evde geçmiş bütün hayatının öfkesiydi.

- Ben gidiyorum. Lucile eğildi, Mrs. Gaylord'un yanağını öptü: "Bana bir ihtiyacınız olursa, kuzum çağırtın."

Gitmişti. Suzan da annesiyle yalnız kaldı. Onu teselli etmesi lâzımdı, ama elinden gelmiyordu. Konuşacak halde değildi, o kadar çok ağlıyordu ki... Babasının ölümüne değil, hayatına ağlıyordu; onun göz yaşlarını görünce annesi de tekrar ağlamaya başladı.

Suzan nihayet:

"Haydi... Haydi artık susalım... dedi. Yarın sabah Jane'i gönderir, çocukları getirtiriz. Ben şimdi yanına girip onu gor-mek istiyorum. Sen de dinlenecek, her işi bana bırakacaksın. Yatağına uzan, üstünü örteyim, yemeğini tepsi ile getiririm."

Annesine yardım ederek onu soydu, sırtına eski biçim geceliğini giydirdi. Şimdi, şu şişman, çirkinleşmiş vücudun, bir zamanlar babasının bütün hayat yıllarını yakalayan, kıskıvrak tutan, mahpus kılan o narin, o güzel kadın şekli olduğunu tasavvur etmeye imkân yoktu. Yoktu ama, o vücut buydu işte... Buydu!.. însan dışı ne kolaylıkla değişebiliyordu; Blake'le kendi arasına yeniden kurduğu o kalp bağı, demek ne kolaylıkla çözülecek, yok olacak bir şeydi!

Bir iki dakika sonra, babasını koymuş oldukları misafir odasında, ayaküstü dikilmiş duruyordu. Babacığı, sırtında en yeni siyah elbisesi, yatağın üzerinde yatıyordu; siyah ayakkabıları boyanmış pırıl pırıl parlıyordu, ak saçları dümdüzdü. Yüzü, elleri mermer gibiydi, Suzan elini babasının

omuzuna koyunca, ceketinin altından soğuk, kaskatı bir şey değiyor-muş gibi oldu. Sanki bir heykeli giydirmişlerdi! Bu yüzde in-
san tahammülünü aşan derin bir hüzün vardı ki, dayanacak kudreti bulamadı, babacığının yanma oturup tekrar ağlamaya başladı.

Suzan'a bu sonsuz acıyı veren, bu göz yaşlarını döktüren gene de ölüm değil, hayattı; şu ağıza, bu elemli çizgiyi oyan, şu gözlerin altına bu oyukları açan, şu insana gençliğinde aşk rüyaları sunup sonra bunları elinden kapan, yaşlılık gününde mavi, sıcak denizlerin ortasındaki hür adaların hülyalarını verip sonra da onu küçücük bir şehrin kapanık yüzlü bir evinde mahpus tutan, hayattı!

Ölüm de zulümden yana aşağı kalmak istemiyormuş gibi, işte şu zavallı insanın yaşadığı müddetçe saklayabilmiş olduğunu artık saklamaktan âciz kaldığı bir dakikada, böylece açığa vuruyordu.

Suzan odadan çıktı. Yüreği yana yana, için için bağırıyordu: "Hepimiz hür olmalıyız. Herkes kendi nefsine karşı, her ne şekilde olursa olsun, hür olmalı. Hiç bir kimse, hürriyetin,
"istediğini yapmanın" ne demek olduğunu bilip tatmadan ölüme ulaşmamalı."

Elinde tepsi ile annesinin odasına girdiği zaman onu uyumuş buldu. Ayak sesini işitince kadıncağız birden benirleye-rek uyandı: "Suzan, ne o... Ha, unuttumdu! Biraz içim geçer geçmez, başımıza geleni unutuyorum!" Ağlamaya başladı, Suzan da tepsiyi bir kenara bırakarak, kollarını annesinin boynuna doladı. Kadıncağız: "Hiç olmazsa içimde dert yok. Hep onun iyiliğine çabaladım, elimden geldiği kadar, hep iyiliğine!" diye hıçkırdı.

Suzan:

- Elbette... dedi. Kendi kendine: "Söylediği doğru, asıl insanın yüreğini parçalayan da bu ya!" diye düşündü.
Annesi gözlerini silerek:
"Kimse de bundan fazlasını yapamazdı." dedi. Suzan tepsiye uzanarak, sakin sakin:

- Hiç kimse... dedi.

Kendi evinin barkının hasreti, tarif edilmez bir şekilde içini sardı. Çünkü artık şimdi, çocukluğunun geçtiği bu ev ona kendi yuvası gibi gelmiyordu. Bu çatının altındaki kendi payı, babasıyle beraber ölüp gitmişti. O gece, bekler, biraz da Blake'i umarken, hep geçmiş yılları hatırladı, ve anladı ki her ne kadar onları annesi besledi, annesi büyüttü ise de hayatlarının kapılarını açmış olan insan, "öteki", o içeride yatandır. Bütün o yıllar boyunca, ne vakit bir yeni şeyle karşılaşsalar, tekrar tekrar hep aynı sözleri söyler: "Deneyin bir kere... Deneyin bakalım... Neye olmasın? Pekâlâ olur!" diye onları şev ke, hevese getirirdi. Eline ilk defa kurşunkalemini veren "o" idi, bir şeyler yuğursun diye ona ilk defa "heykel çamuru" alıp getiren "o", idi. Ve Suzan ilk defa "bir şeyler yuğurma hevesini, "o" çocuklarını eğlendirmek için tahtadan küçük hayvanlar, kuşlar yontuyor diye duymuştu.

Annesi o gün: "Ne iş bu canım, şu göğüslüğünün pisliğine bakın!" diye bağırmıştı. "O" da karısına o mahut bakışlarından biriyle gözlerini çevirmiş: "Bitirsin de ben yıkar temizlerim" demişti. Suzan, küçük, küçük "heykelciğini" bitirince de, ona birçok "aferin" ler çekmiş, sonra beraberce banyoya gidip güzelce, kızının ellerini yıkamıştı.

Bir yandan da: "Göğüslüğü yıkamaya artık lüzum yok. Onu çamur işimize saklayacağız. Göreceksin bak, bu göğüslüğü ne çok kullanmak isteyeceksin." demişti. Küçük mavi göğüslüğünü almış, yukarı çıkarmış, kendi çatı arasında bir kenara asarak: "işte buraya koyuyorum, istedin mi alırsın, e mi?" demişti. Pencerenin önüne, iskemleler üstüne bir tahta yerleştirmiş, üzerine çamuru koymuş, karıştırmak için de, yanına içi su dolu bir testi oturtmuştu. "Buraya gelebilrsin: Hem annen de rahatsız olmaz. Eninde sonunda ortaya bir şey çıkarsa, karışıklık, pislik olmuş, umurumda değil." demişti. Suzan, küçüklüğünün bütün yılları boyunca da, bu tahtanın önünde ne büyük bir mutlulukla oturmuştu.

Babasından görmüş olduğu bütün o nice nice, "ufak tefek" şeyler, sanki bir bir gecenin karanlıkları içinden çıkıyor, gö-
zünün önüne geliyor ve Suzan hep "O" nu hatırlıyor; "O" nu kaybetmiş olmak hissi, gittikçe
daha dayanılmaz bir hal alıyordu. Geçmiş günlere dala dala düşünürken, "O" nun evlâtlarına karşı bu sürekli "kanat açışlarından" Mary'nin nasıl

bucak bucak kaçtığını görüyordu. "Şunu tecrübe et bakalım" dedi mi, nasıl da geri kaçılır, insiyaki bir hisle hemen: "İstemiyorum, yapmayacağım" diye inat ederdi. "O" da "pekâlâ, öyle olsun!" derken, yüzünden bütün şevki, hevesi uçup giderdi. Mary yanlarından çekilince, Suzan'ı sıkı sıkı kucaklar: "Sen benim kızımsm, değil mi hele Sue? Benim kızım... " diye bağırırdı.

Mary'den bu akşam bir telgraf gelmişti: "Elem içindeyim. Lüzum görüyorsan gelirim. Sevgiler. Mary."

Suzan cevap vermemişti. Her şey olup bittikten sonra kardeşine bir mektup yazacak, anlatacaktı.
Gece yarısına doğru telefon çaldı. Suzan gidip açınca Bla-ke'in sesini duydu:
- Suzanne?..
— Blake, camcım! diye bağırdı. Bilsen seni ne kadar aradım... Ses şöyle dedi:
— Yazdığın şey, daha şimdi elime geçti. Ses ne kadar da hafif, ne kadar da uzaktan geliyordu. "Bütün gün eve uğra-madım, seni telefonla aramayı da akıl etmedim. Suzanne, son derece müteessirim. Nasılsın, ne haldesin?
— Halimi... Blake, öyle çabuk gidivermiş ki... Buraya geldiğim zaman her şey bitmişti.
— Vah yavrucuğum... Çok müteessirim!..

Bir an sustu. Suzan tellerin boş boş ötüşünü duydu, içir için hıçkırarak bekledi. Kocası onun yanma koşacağını söyleyecek her halde... Tekrar ses duyuldu: "Suzanne, böylesi çok daha hayırlı. Babamın da böyle ölmesini temenni ederim."

-! Ama artık bir daha onu göremeyeceğim! Evin içi öyle boş ki!...

- Anlıyorum.

Suzan onun hafifçe öksürdüğünü duydu. "Nihayeti, yaşlı bir adamdı Suzanne. Göreceğini görmüş, hayatını sürmüştü." Suzan'm, telefonun içine, avaz avaz:

— Hayır, nerede... Asıl bu yok işte... Hayatını süremedi!., diye bağırası geldi. Ama kendini tuttu. Blake'in sesini dinlerken, içine büyük bir bezginlik çöküverdi.
— Sana gel demiyorum Blake, ama kendin istersen o başka... Sesi biraz kafa tutar, biraz da özür diler gibi:
— Suzanne, yavrucuğum, dedi; ben hiç bir zaman cenazeye gitmem. Babamınkine bile gideceğim şüpheli. Kendi cenazemde galiba mecburen bulunacağım, ama onda da başka kimsenin bulunmamasını temenni ediyorum, hattâ senin' bile... Cenazeye gitmek, ne barbarca bir âdet! Hayır Suzanne, mec-bursan sen kalır, bütün o işlerde bulunursun. Yalnız biter bitmez çok rica ederim, hemen ilk trene atla, eve dön. Bu vaziyetlerde üzülüp durmanın hiç bir mânası yok."
Suzan cevap vermedi, o da tekrar: "Suzanne, orada mısın?" diye seslendi.
— Evet; şimdi. Buradayım.
— İşitiyor musun beni?
— Evet, işitiyorum.
— îçimi, neler hissettiğimi anlıyorsun, değil mi?
— Evet, tabiî.
— öyleyse... yapabileceğim başka bir şey var mı? Ne is tersen yapayım Suzanne, anlıyorsun değil mi? Yani demek is | tiyorum ki...
Suzan:
— Hayır, diye kesti, hayır, teşekkür ederim, Blake. Yatacağım artık. Allah rahatlık versin.
— Hah, en iyisi bu! diye onayladı. Sana da Allah rahatlık versin, Suzanne. Sesi uzaklıklar içinde söndü, kayboldu; Suzan da ahizeyi yerine koydu. Dün gece -sade dün gece mi?- vücudun bir bağ olabileceğini neden düşünmüştü?..
Merdivenden çıkarken birdenbire ağlamaya başladı, kendini tutamıyordu. Soyundu, yıkandı, vücudu, bir türlü durduramadığı hıçkırıklarla sarsıla titreye, yatağa girdi. Neden böyle durmadan ağladığını anlamıyordu, yalnız bu bitip tükenmek bilmeyen yaşları, ölüm acısını aşan bir şey için döktüğünü biliyordu.

Ertesi gün, dört gözle beklediği John'la Marcia'ya kapıyı açtı. Bu dakikanın hayali, nihayet gece, göz yaşlarını yatıştı-rabilmişti. Kendi kendinel: "Yarırf Johıi'la, Marcia geliyor!" dedi. Ümitsizliğinin içinde, sanki büyük bir teselli

huzmesi, ışık gibi çakıp yandı! içi, coşkun ateşli bir sevgi ile dola taşa, bütün düşünme melekeleriyle âdeta manen onlara sarıldı, tutundu. Onlar evlâtları idi; kendinden "hâsıl olmuşlardı", bütün sevgisi ile onlara, bağlıydı. Sabahleyin, kendi kendine: "Sade kgndimi düşünmemeli, onlara aşılmamalıyım, öiümle ilk defa yüzyüze geleceklerini unutmamalıyım." diye düşündü. Bunun için de, kapıyı açtığı zaman, kalbinin alabildiğine coşup taşarak, onları da kendi heyecanıyle kuşatmasına meydan vermedi. Kendine gizli teselli devasını vermek için gerçi onları koklaya koklaya öptü ama bir yandan da neşeli, keyifli bir sesle: "Gelin bakayım cancağızlarım. Çok üşüdünüz mü?.. Jane, hadi hepimize şöyle güzel bir kakao yapıverin, olmaz mı?" dedi.

Çocuklar, annelerinde nasıl bir değişiklik olacağını kesti-remedikleri için, ona karşı ürkek, çekingen duruyorlardı. Bunun için de, Suzan, onlarla her vakit nasılsa, yine öyle olmaya çabaladı. Bir yandan da, güzelliklerine, gürbüzlüklerine, taptaze yanacıklarına, aydın gözlerine baktıkça kalbi "onlarla", içten içe bir şenlik yapıyordu sanki.
Marcia'nm kusurlarını unuttu, sade ince uzun, zarif edalı, esmer güzelliğini gördü; John da kuvvetliydi, güzeldi, Mark
gibi sarı saçlı, mavi gözlü, üstelik canlı, çevik; oya ağızlı alımlı bir çocuktu. Uslu akıllı, ağırbaşlı haliyle:
— Jane, bize söyledi anne... Cenaze bugün kalkacakmış, öyle söyledi.
Marcia bir acele ile hemen sordu:
— Biz de beraber gidecek miyiz? Suzan sakin sakin:
- Evet, dedi. Gitmezsek anneanne gücenir. Hem gitmemek için bir sebep de yok, değil mi ki büyük babayı o kadar çok seviyoruz... Haydi şimdi anneanneyi görelim. Odasında, yatakta yatıyor.

Çocuklar çekine çekine içeri girdiler, karyolanın yanıba-şmda durdular. Mrs. Gaylord onların ellerine uzandı, hüngür hüngür ağlamaya başladı.

"Artık sizden başka bir şeyim kalmadı" diye hıçkırdı, onlar da üzgün gözlerle, dönüp Suzan'a baktılar. Suzan yatağın üzerine oturdu, John da oturdu, anneannesinin elini okşamaya başladı.

Sesi titreyerek:

- Bilsen ben de ne kadar acı duyuyorum... îçim öyle yanıyor ki, dedi.

Ama Marcia, gözlerini ihtiyar kadının altüst olmuş yüzüne dikmiş, sade bakıyordu. Suzan tatlı bir sesle:

- Hepimize de yaşamak... Birbirimiz için yaşamak, daha da birçok şeyler için yaşamak sebepleri var. Şimdi anne, sıcak bir şey içeceksin, sonra da kalksan, hep beraber şöyle biraz dışarı çıkıp yürüsek, diyorum.
Mrs. Gaylord:
— İmkânı yok, diye hıçkırdı. Hem âleme karşı doğru olmaz Suzan. Suzan:
— Sokaklardan geçmeye lüzum yok ki. Şöyle dışarıya güneşe çıkarız. Marcia git Jane'e söyle, kakaolarımızı buraya getirsin...
Onun bu tabiî sesi, beklediği etkiyi yaptı; hepsine bir sükûnet geldi, Marcia da dışarı koştu. Mrs. Gaylord:

fısıldadı.
Suzan oğluna döndü:
- Büyük babanı şimdiki halinde görmek ister misin çocuğum?..
John, gözleri büyüyerek ona baktı. Yüzü biraz sarardı. "Birazdan cevap versem olur mu?" diye sordu.
— Tabiî, elbette. Dönüp gelen Marcia:
— Ne var? diye sordu. Suzan her vakitki sesiyle:
— John'a, büyük babasını görmek ister mi diye soruyordum... Marcia odanın ortasında duruverdi. Hemen istekle:
— Ben isterim... dedi. Şimdiye kadar hiç ölü görmedim. Mrs. Gaylord:
— Çocuk işte... Bilmiyor ki... diye inledi, gözlerini kapadı. Suzan:
— Pekâlâ... dedi.
Marcia incecik elini ne de yaltak bir kıvırışla annesinin avucuna sokarak:
- Haydi, şimdi gidelim... dedi.
Suzan ayağa kalktı, ana kız çıktılar. John'un onlara baktığını, bir kararsızlık geçirir gibi hafifçe yerinden kımıldandığını gördü, ama çocuk arkalarından gelmedi.

Marcia'yı bir kelime bile söylemeden misafir odasına soktu, onunla beraber yatağın yanında durdu. Acaba korkacak mı diye dikkatle kızının yüzüne bakıyordu.
Marcia hiç de korkmuyordu.
Bir an durduktan sonra:
— Ne müthiş bir sessizlik içinde... dedi. Suzan:
— Evet... dedi. Galiba ölüm bu... Tam bir sessizlik. Marcia bir an sustu.
— Anneannem artık bana bilmiyor diyemez... dedi. Suzan cevap vermedi.
Biraz daha durdular. Marcia:
— Hadi artık çıkmak istiyorum... dedi.
- Ben görmek istemiyorum... dedi. Dudakları bembeyazdı, titriyordu.
Suzan:
-! Üzülme, sen istemiyorsan, o da istemez... dedi.
- Onu... Şey... Son görüşümde, vapurumu yapıyordu. Üç direkli gemimi... Gülüyordu, Vedalaştığımız zaman, üç dört güne kadar onu göndereceğini söyledi. Gönderdi. îçeri girmezsem bana gücenir mi dersin?

Suzan:

- Onu anlattığın günkü haliyle hatırlaman en iyisi... Böylesi onu da daha çok memnun edecek... dedi.

Elini oğlunun kolundan geçirdi, onu oradan uzaklaştırıp götürdü.

Suzan, en sonunda, tesellisini kendi içinde buldu. Bu his, ona, kasım ayının o soğuk, güneşli gününde geldi. Babası ölmüştü, fakat bu ölümün içinden bir hayat, kızının eliyle yaratılacak bir hayat çıkacaktı. Şimdiye kadar yapmış olduğu eserlerin en güzelini onun için yaratacak, ona ithaf edecekti. Bu, babasına ait kutsal anılardan fışkırıp can alan bir eser olacaktı. Onu edebiyen kaybetmiş olduğunu bilmek acısından, bir dupduru alev, o alışılmış, o kuvvetli istek vecdi yükseldi.

O gün öğleden sonra, annesi koluna asılmış, kendi eli de John'un genç kolunun altında, açık mezarın başında ayaküstü dururken ona destek olan, dayanma kuvveti veren bu de-runî vecdi idi. Artık erkenden batan güneşin aydınlattığı uf-

ka gözlerini dikmiş, etrafını alan kalabalıktan kimseyi görmüyor, ilâhileri, söylenen mezar başı nutuklarını işitmiyordu. Sade kendine has, kendine ait olan bir sessizlik içinde her şeyden apayrı durmuş, babasının ölü bedeninin çamurundan, onun daima sürüp gidecek hayalini şekillendiriyordu. Kulakları tahtanın üzerine düşen kürek kürek toprağın donuk, soğuk sesini sezdi.

"Topraktan varedilen gene toprak olacak..." Bu kelimeler tâ uzaklardan gelen bir yankı gibiydi. Suzan huşua varan bir vecit içinde: "Onu hiç damarı olmayan bir mermerin bağrından çıkaracağım..." diye düşünüyordu. İçinin, ruhunun gözleriyle de babasının hayaline bakarak, yaratacağı heykeli bitmiş gördü, onun konuşan sesini işitti; yığılan, kümelenen toprağı unutarak gülümsedi, başını yukarı kaldırdı.

Blake: "Hemen ilk trene atla... " demişti, ama bunu yapamadı. Boş eve dönünce, çocuklar ne yapacaklarını bilmez bir halde birbirlerine bakışıp durdular. Suzan da, sanki dileği bu boşluk içinde şekillenip beliriyormuş gibi bir hisle, birdenbire bu suskunluğun ortasında: "Birkaç gün için, hep beraber, kalkıp çiftliğe gitsek, ne dersiniz?" diye sordu.

Jane hemen şevkle:

- Bana sorarsanız fevkalâde bir fikir derim madam. Bir zorluğumuz da olmaz. Bu yaz gene her zamanki gibi adamakıllı bir temizlik yapmıştım, dedi.

John:
— Evet, gidelim anne... dedi. Marcia:
— Ben unutmuşum, artık o evi hiç hatırlamıyorum... dedi. Mrs. Gaylord:
— Bu aralık nerede olursam olayım, benim için hiç bir farkı yok... diye göğüs geçirdi.
İşte böylece otomobilin içine yatak takımları, yiyecek öteberi koydular ve hemen o akşam evden çıktılar.

Son dakikada Lucile telefon etmişti: "Bu gece size geleceğiz... İlk gece pek zor olur. Annemi kaybettiğim zaman bu acıyı çekmiştim, bilirim. İnsan bunu cenazenin çıktığı, ortada vücut diye de bir şey kalmadığı ilk gece anlıyor."

Suzan:

"Biz çiftliğe gidiyoruz." dedi ve beklemeden ahizeyi yerine koydu, kapıyı çabucak kilitledi, otomobile koştu; hepsi de onu bekliyorlardı. Yatak yapmak, orayı burayı temizlemek, yemek pişirmek gibi işlerle uğraşması ne iyi olacaktı... Bu basit ihtiyaçların şifalı bir hassası vardı. Yarın sabah annesini bir takım işler görmeye razı edecek, çocuklar da dört bir yanda koşuşacaklardı. Bir müddet onları mektebe göndermeyecekti. Evlâtlarına ihtiyacı vardı. Gece vakti otomobili şehrin tâ sonuna kadar, Mark'ı hasta bulduğu gün geçtiği yollardan bayır aşağı, sonra da çayırlıktan yukarı doğru sürdü. Yolun kenarında, karşılıklı iki sıra ağaçlar, başlarının üstünde, karanlık gecenin semasına karşı yapraksız dallarını birbirine sarmış, kucaklaşıyorlardı sanki. Gökte ay yoktu, yıldızlar pırıl pırıl yanıyordu. İşte bir dost yüzü gibi sevdikleri, alışık oldukları çardağın önündeydiler... Jane çantasından koca demir bir anahtar çıkardı.
"Belki buraya kadar bir uzanırım diye düşünmüştüm... Onun için yanıma aldımdı... " dedi. İlk giren Suzan oldu.
Jane:
- Durun biraz... dedi. Yerini tastamam biliyorum. Lâmbayı şuraya, sofadaki masanın üstüne koymuştum... Yanında emniyet kibritleri de olacak... Ötekilerle farelere güven olmaz.
Lâmba yandı, onlar da sofanın ortasında etraflarına baka-durdular. John:
- Şimdi hatırlıyorum... dedi. Sesi rüyalıydı, hayret doluydu. Marcia:
Ama Suzan onları işitmedi. Şöyle düşünüyordu: "Blake'e söylemeliyim. Hazırlanacak yeni bir eserim olduğunu, bunu burada yapmaya mecbur olduğumu söyleyeceğim."

Bir dakika içinde apaçık anladı ki, babasının heykelini o patırtılı gürültülü sokakta yapmasına imkân yoktur. Babası hiç bir zaman orada, kızının yanında bulunmamıştı, şimdi onu oraya götürmeye kalkışırsa elinden kaçacaktı. Ama burada, bir sessizlik, bir genişlik içinde çalışabilirdi.

Kendi öz toprağına ayağını basmış dururken, -hele şükür- sahiden evine ocağına kavuşmuş gibi bir his duydu.

VI

Kocasına her gün yazıyordu. Çünkü kendi benliğinde, her gün keşfetmeye başladığı şeyleri ona bildirmezse, doğru olmazdı da ondan. îlk önce şöyle yazdı: "îşe ne tarzda başlamak istediğimi anlayana kadar daha bir müddet burada kalacağım. Düşünürsen, insanın bir kimseyi, herhangi bir yerde değil de, belirli bir yerde çok daha iyi görebildiğini sen de anlayacaksın. "Onu" burada görüyorum."

Blake: "Tabiî anlıyorum" diye cevap yazmıştı. Sonra asıl zihnini kurcalayan konuyu geçerek: "Sergin hakkında yazılan tenkit makalelerini kestim. Barnes'in yazdıklarından sonra, tahmin ettiğim gibi münekkitlerin hepsi de söyleyecek bir şey buldular. Genellikle işin içinden yüz aklığı ile çıkıyorsun demektir. Tabiî hepsi de şu noktada birleşiyor, kadınların bilhassa heykeltraşlıkta karşılaşacakları zorluklar, engeller düşünülürse, yarattığın eserlere gerçekten büyük bir değer vermek lâzım geldiğini söylüyorlar."

Suzan'm münekkitlerin laflarını umursadığı yoktu, kocasına da bunu söyledi. Çünkü - telgrafla ısmarladığı- mermer bloku artık gelmiş bulunuyordu, Suzan da yeni eserine başlıyordu. Geçmiş günler, geçmiş şeyler yok olmuştu, silinmişti. Bu unutuşu; yeni yaratıcılığa doğru içini bürüyen bu aceleyi anlamadan kabul ediyordu.

Evin içinde Jane temizlik yapıyor, yemek pişiriyor, annesi gümüşleri parlatıyor, perdeleri tamir ediyor, arasıra azıcık ağlıyor, sonra da yanında birini gördü mü, eskiden söylemiş, düşünmüş olduğu bir şeyi, rahmetlinin de buna ne dediğini anlatmak için göz yaşlarına ara veriyordu...
John annesine: "Büyük babamın başını tahta üstüne yon-
tup yapmaya niyetim var... dedi. Bende onun böyle bir şeyi kalsın istiyorum. Sen olsan, kiraz tahtası kullanır mısın? Ambarda güzel, kuru bir parça buldum. Resim için bana biraz yardım edersin, değil mi?"

Yerinde duramayan sade Marcia idi. Günde kaç defa: "Burada yapacak bir şey yok ki. Okula tâ Noelden sonra gidecek-sek, o vakte kadar ben ne yapacağım, anne?" diyordu.

Çünkü Suzan, buradan ayrılmayı günden güne ileriye atıyordu. Bir odadan ötekine gidiyor, pencerelerin başında gözlerini kırlara, tepelere, gökyüzüne dikiyor, düşünüyor, birçok şeyler
tasarlıyordu. Acaba bu evde Mark ona geri gelecek mi diye merak etmişti; ama böyle bir şey olmadı. Ölen kocası hayatından çıkıp gitmişti; yalnız bütün öteki şeyler gibi o da daima hayatının bir bölümü, bir parçası olarak kalacaktı. Eski ahbaplar, arkadaşlar onu görmeye geliyor: "Ne vakte kadar buradasın?" diye soruyorlardı. O da "Hiç bilmiyorum" diyordu. Ona ufak tefek şehir dedikodularını anlatıyorlar: "Tri-na'yı hatırlıyorsun, değil mi Sue? Kocası hep hovardalık peşindeydi, bilirsin; nihayet kadıncağızın canına tek etti, iki sene evvel kendini öldürmez mi!.. Adam da başka bir kızla evlendi; ama bu kadın kendinden berbat, havaî mi havaî... Şimdi ötekine çektirdiği üzüntüler hep kendi başında... Ettiğini buldu, diyoruz."

Suzan onlarınkinden bambaşka olan kendi yolunu tutturup gitmişti, ama gene de şimdi karşılaşınca, bütün bu insanlar, hayatında eski yerlerini alıverdiler. Vaktiyle sahip olduğu her şeyi, hâlâ da muhafaza ediyordu.

Bir aralık David Barnes'ten bir mektup aldı: "Aralık ayında New-York'ta sergimi açıyorum, ondan sonra da büsbütün kalmak üzere Fransa'ya gideceğim. Devlerimi bitirdim. Yaşadığım müddetçe başka bir Dev çıkmayacak artık! Olympus'tan sürülüp kovuldum gibime geliyor. O kadar zamandır Tanrılarla yaşamaktan, artık gözlerim insanların o küçücük gözleriyle uyuşamıyor. Nihayet işte siz de büyük bir hamle ile ortaya atıldınız. Münekkitler sizi sevip sevmediklerini bilmiyorlar.

bu sayede de unutulmayacaksınız. Siz kendi yolunuzda yürümeye bakın. Kimseye ihtiyacınız yok. Şehre gelecek olursanız bana haber verin."

Suzan mektubu katladı, bir kenara kaldırdı. Belki de onu bir daha hiç görmeyecekti, ama ne önemi vardı ki. Birbirlerine verebileceklerinin hepsini vermişlerdi. Her biri kudretinin yettiği ve ötekinin alabildiği kadarını vermişti. Arada boşa, hiçe giden bir şey yoktu.

Blake: "Bana geri dönmeyeceğini düşünmeye başlıyorum." diye yazdı.

Suzan da: "Ne yapacağımı bilmiyorum. Sanki, sade bir gün ötesini görüyorum. Fazlasını değil." diye cevap verdi.

İşte bunun üzerineydi ki, karısına "derhal geliyorum" diye telgraf çekti.

Kendine, Blake'i görmek mi, yoksa görmemek mi istediğini, için için araştırmak iznini vermemişti. Tutacağı yola, kocasının yaratacağı his, önderlik edecekti. Çünkü artık, Blake'i, bir zamanki gözleriyle görmediğini anlıyordu. O yeniden görülmesi gereken yeni bir insandı. Üstelik sade kocasını kendinin nasıl gördüğünü değilğ bir de onun, karısını nasıl gördüğünü düşünecekti. Eğer Blake'in ona ihtiyacı varsa bu noktayı göz önünde tutması lâzımdı. Yalnız bundan sonra kendisinin, Blake'e ihtiyacı olmadığını biliyordu.
O sabah, alelade bir şey söyler gibi: "Bugün Blake geliyor." dedi.
Marcia'nın yüzü ışıl ışıl yandı: "Yaşasın! diye bağırdı. Blake'i öyle özledim ki anne!"
Jane:
"Gidip başka bir et almalıyım madam. Benim İrlanda usulü kapamamı dünyada ağzına komaz." dedi.
Annesi:
- Babacağızın onu hiç görmediydi... diye bir göğüs geçirdi.
Fakat John bir şey demedi. Masanın başında resim yapıyordu, işine devam etti.
Saat üçte burada olacaktı, telgrafta Bantie'nin onu otomobille getirdiği de yazılıydı. Suzan özene bezene giyindi, her günkü oturma odalarında onu beklemeye koyuldu. Üçü bir iki dakika geçe, onun, kürk paltosuna sıkı sıkı sarılmış, otomobilden indiğini, elinde bastonu merdiven basamaklarından çıktığını gördü. Gitti, kapıyı açtı:
— Hoş geldin, Blake... dedi. Kocası:
— Suzanne... dedi; eğilip onu yanağından öptü.
Blake burada, şu evin içinde ona o kadar yabancı geldi ki, yanağına değen bu dudaklar onu birden şaşırtıverdi. Kocası paltosunu çıkarırken durup bekledi.

- Bulunması zor bir yer. Kimse de bilmiyor. Ne de soğuk, insan donuyor!... dedi.

Güzel burnunun ucu azıcık kızarmıştı, ellerini birbirine sürtüp oğuşturdu ve tıpkı babası ellerini oğuştururken duyulan o ölü yaprak hışırtısı gibi kuru, tuhaf bir ses çıktı.

Suzan:

- İçeri gel, ocağın başına... dedi.

John, iri kütükler getirmiş, eski şöminenin içinde kat kat odunlardan koca bir ateş kurmuştu. Az eşyalı odanın, sıcak, ferah, geniş bir hali vardı. Jane, ocağın yanıbaşmda küçük bir masanın üstüne çay sofrasını hazırlamıştı, annesi de bunun azıcık ötesinde oturmuş, bekliyordu.

Suzan:

- İşte anne, Blake... dedi, Blake de, başını kaldırıp ona biraz korkmuş gibi duran ihtiyar kadıncağızın eline eğildi.

Mrs. Gay lord:
— Demin, siz gelmeden Suzan'a onu söylüyordum... Derken, Marcia birdenbire odadan içeri "hücum" etti:
— Blake, Blake!.. diye bağırdı. Hele şükür gelebildiniz! Sırtına en güzel, koyu kırmızı tafta elbisesini giymiş, ki-
sa siyah saçlarının etrafından koyu kırmızı bir kurdele geçirip bağlamıştı. Yanakları, dudakları ne kadar da parlaktı! Suzan:

- Marcia! Buraya, yanıma gel!... diye bağırdı.
Marcia, birden çatkmlaşan gözlerle annesine baktı, ağır ağır yaklaştı. Aksi bir sesle: Fakat Suzan onu yakalamış, mendiliyle yanaklarını, dudaklarını siliyordu.

— Utanmıyor musun Marcia!... diye bağırdı; Blake de o çın çın öten, koca kahkahalarından birini attı. Hepsi de beyaz mendilin üstündeki ruj lekelerine bakakalmışlardı. Marcia'nın kara gözleri ateş saçıyordu.
— Anlamıyorum, size ne, ne karışıyorsunuz! diye bağırdı. Mrs. Gaylord: ,
— Aman yarabbi!.. diye mırıldandı. Bu aralık John girdi:
— Senin böyle şeylerden hoşlanmayacağını ben de söyledim anne... diyordu. "Nasılsınız Blake?" Elini uzattı, Blake de, hâlâ gözlerinde alaycı pırıltılarla üvey oğlunun elini avucuna aldı:
- Bu yaptığın şeyin bence kıymeti çok büyük, Marcia... Sahi söylüyorum... dedi. Suzan rica eden bir sesle:
- Haydi git yüzünü yıka Marcia... dedi. Bu manasızlığı için Marcia'ya gizli bir şükran hissi duydu, nitekim arkasından: "Çabuk gel canikom! Jane çay için küçük üzümlü pastalardan yaptı!" dedi.

Fakat bütün bunların arasında Blake'i, yalnız Blake'i düşünüyor, hissediyordu. Çünkü her geçen dakika ile beraber, artık aralarında hiç bir "et bağı" kalmadığını görüyordu. Kocasının "eti", "vücudu" ona yabancı geliyordu. Artık bu "etin", bu "vücudun", sihri, büyüsü yoktu. Onun eline değmek istemiyor, şu karşısındaki dudakların onu öpebileceğini düşünmek içini tiksindiriyordu.
Marcia, hiç bir şey olmamış gibi gelip Blake'in dizinde bı-
cır bıcır konuşurken, Suzan da gittikçe artan-bir yılgınlıkla çayı fincanlara boşalttı. Bir aralık Marcia başını üvey babasının boynuna sokarak boğulur gibi bir sesle: "En çok sizi seviyorum!" diye fısıldadı.

Blake de tekrar alay ede ede güldü.

Suzan bütün bu dakikalar boyunca Blake'le birleşip veya ayrılmaya mecbur olacakları ânın yaklaştığını, geldiğini hissediyordu. Güneş batmadan evvel bu kararın verilmesi mukadderdi.
Birdenbire ayağa kalktı:
- Haydi şimdi hepiniz çekilin bakalım. Blake'le konuşmamız lâzım... dedi. kaldılar.

Kocasının kendisini isteyip istemediğini anlamak için evvelâ onun başlamasını bekliyordu. Çünkü eğer Blake onu istiyor, ona ihtiyaç

duyuyorsa, bir gün, Paris'teki küçük nikâh memurluğunda kocasına vermiş olduğu sözü hatırlaması lâzımdı. Yarı korku içinde bekliyor, Blake şimdi ağzını açacak, mutlaka yana yana: "Bana ne vakit dönüyorsun, Suzanne?..."-> diye soracak gibi bir his duyuyordu.

Fakat Blake, ağzını açınca, şunları söyledi:

- Buraya biraz da iş için geldim Suzanne. Joseph Hart, şu ihtiyar eksantrik... "Güler gibi bir durdu"... Artık bol bol gururlanabilirsin, Suzanne... Senin şeylerden ikisini müzeye koymak istiyor... dedi.

O kadar sersemlemiş, öylesine altüst olmuştu ki, beklediği, umduğu şeyi durdurup bir baskının altına sokmak; zihnini, idrâkini bu duyduğu kelimelere çevirmek zor oldu. Verilen müjdenin şu dakika, Suzan için bir önemi, kıymeti yoktu. Hemen cevap vermek kudretini bulamadı. Blake bir sigara yaktı.

- Adam senin razı olduğunu gösterir resmî bir şey istedi, yahut usul neyse işte onu... Sigarasından derin bir nefes çekti, dumanı dışarı verdi, istersen ben senin yerine harekete geçebilirim... diye ilâve etti.

Suzan düşünmek için kendini zorladı. Nihayet:

- Bu seriyi bozmak işitemiyorum. Daha bitmedi. Buna hiç olmazsa daha sekiz heykel ilâve etmeliyim. Şayet günün birinde bir müzeye girmesi nasipse tam olarak girmesi lâzım.
Kocasının kaşları kalktı:
— Vallahi ne diyeyim Suzanne!... diye mırıldandı. Yoksa büyük bir şeyler mi umuyorsun? Sesi alaycı idi. Suzan da taştı. Gururla:
— Her şeyi umuyorum... dedi. Blake:
— Güzel, inşallah umduklarını elde edersin... diye mukabele etti. Karısı cevap vermedi. Bir iki saniye geçince:
— ihtiyara ben mi haber vereceğim?., diye sordu. Suzan:
— Hayır, ben kendim söylerim... dedi; sonra kafasından değil de, içinden gelen bir hisle öne doğru eğildi: "Bunun ehemmiyeti yok, Blake, sen ve ben ne haldeyiz?" dedi.

Suali soran, meseleyi ortaya koyan Suzan'dı. Kocası ona baktı, Suzan da soran, soruşturan bakışlarını, bu gözlerin tâ bebeklerine, kuvvetle, ısrarla dikti.

— Ne demek istiyorsun?., diye sordu. Suzan:
— Bensiz mutlu musun? diye sordu.
— Ya sen, bensiz mutlu musun? Suzan:
— Bu hayatı böyle... devam ettiremem. Beraber yaşamamızın, ikimiz için de bir manası olmalı... dedi.

Blake nazik nazik:

- Pek tabiî... diye karşılık verdi.

Suzan bekledi, ama kocası konuşmadı. Ocağın içinde bir odun kaydı. Suzan daha kımıldarken o hemen karısından evvel davrandı:

- Müsaade et... dedi.

Tekrar yerine oturunca da: "Bu eski evi pek güzel bir hale sokabilirsin, Suzanne. Hoş, kibar bir tarzı var." dedi. Gözlerini çevirmiş, odanın dört bir yanına bakıyordu.

Suzan:

- Evet... dedi.

O zaman, kocasının hiç bir zaman içini açа açа konuşmayacağını anladı. Kendi kendinden o kadar zamandır kaçmış, her ne çeşidi olursa olsun gerçeklerden o kadar zamandır saklanmıştı ki, şimdi bunun bir tanesiyle yüzyüze gelince onu görmek, karşılamak istemiyordu. Suzan ise doğruluk için yaratılmıştı, bundan vazgeçemezdi. Mademki artık aralarındaki "vücut bağı" kopmuştu, tutup da beraber yaşamaya kalkışsa-lar, Suzan, içindeki bu dayanılmaz doğruluk ihtiyacı ile, kocasını boyuna, kaçınmaya çabalayacağı kesin hükümlere doğru sürükleyip çekecek, -nasıl ki şimdi kocasını sevmek

kudretini bulamıyorsa-, o da sonunda Suzan'dan nefret edecekti. Hayır, artık onu sevmiyordu, fakat bir zamanlar bu insanı "hiç eksiği olmayan" bir aşkla sevmiş olduğunu hiç bir vakit unutmayacaktı. Suzan uzun bir zaman, düşüne düşüne sustu. Kocası da gözleri ateşe dalmış, sigarasını içiyordu. Nihayet Suzan, tatlı, yumuşacık bir sesle:
— Blake, dedi, senden beni burada bırakmanı dilersem... çok üzülür müsün?
— Boşanmak mı?
Bu kelime, ağzından çarçabuk, keskin bir tarzda çıkmıştı. Suzan:
- Eğer öyle tercih ediyorsan, benim için bir farkı yok... Yalnız bırak da burada yaşayayım, çalışayım.
-| Hayır... dedi; elbette ki hayır... Blake gülümsedi: "Zaten anlardım" dedi. Ama Suzan cevap vermedi. Kocasının sahiden neler duyduğunu, neler düşündüğünü hâlâ anlamaya imkân yoktu.

Blake, aynı temkinli nazik sesle:

- Seninle çok mutlu oldum, Suzanne... diye devam etti. îlk önce doğrusu biraz şüphem vardı. Sen benim... şey ettiğim tipte bir kadm değilsin... İnsana meydan okuyan bir halin vardı, çünkü fethedilmez bir mahlûktun, başlangıçta senin gururunu kırmak istedim, böyle derken sana âşık oldum.
' Suzan sükûnetle:
— Gururum kırılmadı... dedi.
— Öyle! Bu senin içine yerleşmiş, insiyakı, menhus bir §ey.
Blake'in gerçeğe en çok yaklaştığı bir andı bu, Suzan şimdi onu anladı, ve ânî bir sempati ile:
— Bir erkeğe eş olacak rahat bir kadm değilim, biliyorum, dedi. Blake gülümseyerek:
— Sen insana ancak benliğinin yarısını verirsin... Bir erkek, karısına, tam manasıyle sahip olmak ister.

Suzan biraz da üzgünleşerek:

- Biliyorum... dedi. Bana tam manasıyle sahip olunamaz. Bir an durdu, sonra kuvvetli ve kesin bir tonla: "Yaradılış meselesi bu" dedi.

Blake cevap vermedi, gözlerini ona dikmiş bakıyordu. Suzan, sanki davasını savunuyormuş gibi, kendini biraz olsun anlatmaya çabalayarak:

- Ben daima her şeyi istedim... Her şey olmak istedim... İyi bir eş, çocukların dileyecekleri tarzda bir anne... Hem de mesleğime çalışmak istedim. Sonra da sen karşıma çıkınca üstelik bir de senin... aşkın olmak istedim.

Blake, âdeta istemeye istemeye, gizli bir kinle:
— Galiba sen bütün bu istediklerine eriştin de... dedi. Suzan:
— Kendimden ne diye sanki ölmüşüm gibi konuşuyoruz, bilmem... Her zamandan daha canlıyım... Her şeyi daha iyi idrâk etmesini biliyorum.
Sahiden de bu doğru idi. Nitekim bu idrâk hassasının sa-
yesinde, büyük bir şuur aydınlığı içinde, hazin bir mahviyetle gördü ve anladı ki, asıl büyük kusuru, insanlar arasındaki ortalama ölçüyü lüzumundan fazla bir farkla aşan, bu yüzden de onu başkaları için tahammül edilmez, çekilmez bir hale sokan kendi yaradılışında gizlidir. Kadınlar onun candan dostu olmuyorlardı, çünkü hem onların yaptığını, hem de üstelik çok daha başkasını, fazlasını yapabiliyordu. Yoksa ne diye Mary, hiç bir zaman ablasını sevmesindi? Ne diye şimdi de Marcia, annesi kollarını uzattığı zaman kendi ılık hissedişiyle, Suzan'-ın o aş ırı sıcaklıktaki seviş kudretini kaldıramaz bir halde, böyle sık sık geri kaçılıp dursundu?

Devlerinden aldığı tahassüslerle yetinen David Barnes'e, fazla gelmişti. Mark'a fazla gelmişti, şimdi de Blake'e fazla geliyordu. Eğer yapmış olduğu şeyi Joseph Hart da beğenmemiş olsaydı belki kocası onu affedebilirdi. Her biri de ondan, "ötekinde" olmayan bir şeyi istemişti. Fakat Suzan onlara ihtiyaçlarından fazlasını vermişti, her biri de ondaki, asıl istediklerinden gayri şeylerin ağırlığını duymuş, her biri de Suzan'a kendi varlıklarının yetmediğini anlamış, bu anlayış da çok acı olduğu için bundan kurtulup kaçmanın yoluna bakmışlardı. Suzan herkese fazla geliyordu, kimse de onu bütün bütüne dolduramıyor, her biri bunu biliyor, anlıyor ve uzaklaşıyordu. Artık elinde Johnj'dan başka kimse kalmamıştı. Ogfluna karşı çok dikkatli olması gerekti. Ona, tahtadan küçük heykellerini yontturacak, kendi mermerlerinin yüceliğini hissettirme-yecekti. Ölünceye kadar ondan kendi "iç büyüklüğünü" gizleyecekti.

Blake'e:

- Bana saf olduğumu o kadar çok söyledin ki... Hattâ galiba bir kere de "alık denecek kadar saf" demiştin... Haklı imişsin! Bendeki aksak tarafın nereden geldiğini anlamak için ne çok zaman verdim... dedi.

Blake, ona anladığı şeyin ne olduğunu sormadı.

- Ben senin fesada aklı ermeyen kalbi tertemiz, saf bir insan olduğunu söylemek istemiştim..,. İnsanların, seni olduğun

gibi kabul edeceklerini umuyorsun. Onlara tıpkı bir çocuk gibi, dosdoğru gidiyorsun. Ama çocuk değilsin. Onlar da seninle ne yapacaklarını bilmiyorlar. Suzan:

- Evet... dedi. Anlıyorum, insanlar, karşılarmdakini, kendileri nasılsalar öyle... Kendi güçleri neye yetiyorsa ona göre görüyorlar. Bunu çok daha evvel anlamalıydım, değil mi?

Suzan'm durup susuşlarında tahassürler, şüpheler; Blake'-inkinde ihtiyat ve temkinlerle, sözlerine uzun uzun aralar vererek konuştular. Böylelikle de neredeyse akşam olmaya başladı. Güneş odanın içine artık yatık ışıklarla giriyordu. Bir zamanlar hayatlarına başlarken, Mark'la beraber satın aldıkları aşınmış, mavi halının üzerine vuruyordu. Bu hayat yaşanmış ve geçmişti, ama "bütünün" içinde yerini almıştı. Şu dakika Blake'le birbirlerine bulup söyleyebildikleri kelime kıtlığı içinde, bu şimdiki hayatın da geçip gitmekte olduğunu hissetti.

Blake:

- Bilmiyorum... diye cevap verdi. Benden ruh tahlilleri içine dalmamı isteme yavrucuğum. Ortada apaçık bir hakikat var... Bir an durdu, başını çevirdi, sonra da: "Elimizdeki, her ne idiyse, işte galiba bunu kaçırdık." dedi.

— Eğer bu yaradılışta olmasaydım... diye başladı. Blake de:
— Sana hiç de âşık olmazdım... diye tamamladı. Ayaktaydı, paltosunun kemerini tutturuyordu. Yüzü biraz
sararmış, dudakları kurumuştu. Suzan'm içini birden kapkaranlık, muazzam bir acı bürüdü.
— Blake... diye bağırdı. Bana çok şey verdin!...
— Sen de bana çok şey verdin, Suzanne! Ama Suzan elini uzatınca, başını salladı:
— Hayır... dedi. Üzülme. Giden şeyi tutmaya çabalama... Gitmiş olmasına yanıyorum. Kalabilmesini isterdim, ama hiç bir şey kalmıyor. Biliyorum... Bu bitiş hissini her şey üstünde
duydum. Bu his sanki içimde benim. Daha başlamadan evvei, sonu duyuyorum. Suzan sordu:
— Benimle de bunu duydun mu? Blake ağır ağır:
— Galiba... Duymuş olacağım, çünkü bütün bu olanlar bana yabancı gelmiyor. Sanki bunu evvelden yaşamış, geçirmiş gibiyim... dedi.

Suzan'm elini aldı, öptü; gözleri donmuş gibiydi. Suzan: "İhtiyarladığı zaman işte böyle olacak." diye düşündü.

- Belki sık sık birbirimizi görürüz... dedi.

Blake:
— Tabiî, neye görmeyelim? diye cevap verdi. Kapıya doğru gidiyordu, eğildi, şapkasını, eldivenlerini aldı. Bastonu düştü, almak için yere kadar eğildi.
— Sana yazarım... dedi. Teferruatı kolayca hallederiz. Ne garip!...
Durdu, sofanın dört bir tarafına baktı. "Hatta bugün, buraya girerken bu bitiş hissini duymuştum." dedi.
Bir üzüntü duyup duymadığını anlamaya imkân yoktu. Suzan elini onun omuzuna koydu, içinden gele gele:
- Eğer acı duyduğunu düşünsem, çok sarsılacaktım... dedi.

Blake:
- Galiba duyabilirim Blake... Bir bakımdan ıstırap çekeceğimi hissediyorum.

Blake:

- Ya!, dedi. Hiç bir şey sürmüyor diye acı çekeceksin... Mesele bundan ibaret... Bütün ömrümüzce elinden kaçıp kurtulmaya çabaladığımız son acı hep bu, işte. Allahaısmarladık Suzanne, sana teşekkür ederim.

O kadar birdenbire gidivermişti ki, sanki bu bir "kayboluştu." Onun otomobiline bindiğini gördü ve otomobil, ağaçlar altında siyahlaşan alacakaranlığın içine atıldı gitti.
Suzan sersemlemiş gibi odaya döndü. Güneş çekilmişti;

fakat ateş, düşeri kor parçalarınım devamlı haşmetiyle alev alev yanıyordu, oda her zamandan daha sıcacık, daha ışıklıydı.

Suzan hâlâ aynı sersemlik içinde oturdu. Blake; içinde müthiş bir bitimin sinmiş beklediği şu dakikalara zahiri bir hafiflik vermesini bilmişti. Artık bitmşt. O dakkalar da geçmişti işte. Acı duyuyor muydu? Bilmiyordu. Sanki his uyuşturucu kuvvetli bir narkoz altında Blake'den bir darbe yemiş ve bu silleyi kabul etmişti.

"Hiç bir şey sürmüyor diye acı çekeceksin... Mesele bundan ibaret... " demişti.

Ama yanılıyordu, Suzan'da her şey sürerdi. Bir kere sahip olduğuna, daima, gene de sahipti. Eline geçen her şeye, Markla beraber açtıkları yuvaya, onun ölümüne, Blake'in kendisine kadınlığını öğreten yırtıcı, ateşli aşkına, çocuklara... İşte bütün bunlara, hayatının, -fânî vücudundan ne kadar daha büyük bir anlam ifade eden hayatının- kaynağı olan zengin tecrübeyi kursunlar diye, ebediyen sahipti.

Evet; bazan; geceleri, belki acı çekecekti. Ama sabah oldu mu, ayağa kalkacak, işinin başına geçecek, o zaman da artık acı duymaz olacaktı. Istırap çekmeyi unutacaktı.

SON
??

??

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

113

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

"Hayır... Daha vakti değil. Evvelâ bunu sahiden isteyip istemediğini iyice bilmelisin"

"Hayır... Daha vakti değil. Evvelâ bunu sahiden isteyip istemediğini iyice bilmelisin"

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

Suzan:

Suzan:

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- Bayılmam ben... cevabını verdi.

- Bayılmam ben... cevabını verdi.

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

David Barnes:

David Barnes:

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- Ay, babacığım! diye bağırdı.

- Ay, babacığım! diye bağırdı.

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- Hayır... dedi. Hiç akıl etmedim. Doktor:

- Hayır... dedi. Hiç akıl etmedim. Doktor:

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

140

141

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- Galiba onun için de boyuna Marcia'ya bebek alıyorum, diye cevap verdi.

- Galiba onun için de boyuna Marcia'ya bebek alıyorum, diye cevap verdi.

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- Burada, yazlık evinizde mi kalacaksınız?

- Burada, yazlık evinizde mi kalacaksınız?

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

Suzan'a:

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

Suzan:

Suzan:

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- Bu günümüz pek iyi geçti. Onları otobüse bindirip, polisin söylediği bir bahçeler vardı,

- Bu günümüz pek iyi geçti. Onları otobüse bindirip, polisin söylediği bir bahçeler vardı,

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

Suzan:

Hoca, talebesinin omuzlarından ellerini çekiverdi. Birden, damdan düşercesine:

Hoca, talebesinin omuzlarından ellerini çekiverdi. Birden, damdan düşercesine:

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- Acaba siz, ne için bir kadınsınız? dedi. Bir kadın, karşıma geçip... bana diyor ki...

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- A, kız kayboldu, dedi.

- A, kız kayboldu, dedi.

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- Arasıra gelebilir miyim? diye sordu.

- Arasıra gelebilir miyim? diye sordu.

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

dınlığmız tutunca ne kadar ürkekleşiyor, çocukluğunuz tutunca da ne kadar cesaretle,

dınlığmız tutunca ne kadar ürkekleşiyor, çocukluğunuz tutunca da ne kadar cesaretle,

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- Kaplan ha!

- Kaplan ha!

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

zan hayatını, hiç bir değişiklik istemeyen Jane'in aklına göre düzenleyecek değildi ya!

zan hayatını, hiç bir değişiklik istemeyen Jane'in aklına göre düzenleyecek değildi ya!

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

"Teşekkür ederiz, teşekkür ederiz", diye karşılık verdiler, Suzan'a baktılar. O da:

"Teşekkür ederiz, teşekkür ederiz", diye karşılık verdiler, Suzan'a baktılar. O da:

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

Jane elini ağzına götürdü.

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

Böylece Blake'le ikisi evin içinde yalnız kaldılar.

Böylece Blake'le ikisi evin içinde yalnız kaldılar.

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

"- Ne güzelsin!" dedi.

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

Aynalarla kaplı yemek odasının dört bir yanma bakarak: "Sizin ikinizin de... " dedi. Blake

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

Otomobilde gelirken:

Otomobilde gelirken:

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

Noel sabahı; sıcak, sakin, güneşli bir hava içinde, ekim ayı günlerinden biriymiş gibi doğdu

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

Suzan, kendi kendine: "Onu Blake'ten uzaklaştırıp okula göndermeliyim. Blake'in hoşuna

Suzan, kendi kendine: "Onu Blake'ten uzaklaştırıp okula göndermeliyim. Blake'in hoşuna

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

Hep bir ağızdan, ortalığı gürültüye boğarak: "Siz Smikey'e verin, biz paylaşırız." dediler.

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

Bu sabah kendi atelyesine, Blake'in otomobili ile değil de yalnız başına, yürüye yürüye

Bu sabah kendi atelyesine, Blake'in otomobili ile değil de yalnız başına, yürüye yürüye

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

Tekrar aynı söze dönerek:

Tekrar aynı söze dönerek:

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- Haydi hepiniz gelin bakalım... Dondurma yemeye köşe başına gidiyoruz... dedi.

- Haydi hepiniz gelin bakalım... Dondurma yemeye köşe başına gidiyoruz... dedi.

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- Şunu bana basit bir tarzda, apaçık söylesen... dedi. Blake:

- Şunu bana basit bir tarzda, apaçık söylesen... dedi. Blake:

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- Daha fazla bir şeyim. Ben çalışan bir kadınım, diye cevap verdi.

- Daha fazla bir şeyim. Ben çalışan bir kadınım, diye cevap verdi.

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- Ya... dedi, onun için de bu kadar müthişsin!

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

Suzan:

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- Hayır, bırak kalsın. Ne de olsa onu ben yaptım.

- Hayır, bırak kalsın. Ne de olsa onu ben yaptım.

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

Ş u dakikada atelyesinde, kaymbabasımn şaşkın gözlerini hatırlayarak: "Zavallı ihtiyarcık!

Ş u dakikada atelyesinde, kaymbabasımn şaşkın gözlerini hatırlayarak: "Zavallı ihtiyarcık!

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- Biliyorum, Michael söyledi.

- Biliyorum, Michael söyledi.

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

Genç adam hiddetle, şiddetle:

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- Asıl bu gayreti nereden çıkıyor biliyor musun, kadın olmak yüzünden büyük zorluklarla

- Asıl bu gayreti nereden çıkıyor biliyor musun, kadın olmak yüzünden büyük zorluklarla

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

Böylece ana kız, odadan çıktılar. John kapının önündeydi.

Böylece ana kız, odadan çıktılar. John kapının önündeydi.

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

Bu sözleri söylerken sesine kattığı kuvvet, Marcia'ya bile tesir etti ve nihayet Blake'le yalnız

Bu sözleri söylerken sesine kattığı kuvvet, Marcia'ya bile tesir etti ve nihayet Blake'le yalnız

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- Karşına biri çıkmadı, değil mi? Suzan başını salladı:

- Karşına biri çıkmadı, değil mi? Suzan başını salladı:

Pegasus & çizgidiyarı

Pegasus & çizgidiyarı

- Sen duyuyor musun? diye sordu.

- Sen duyuyor musun? diye sordu.